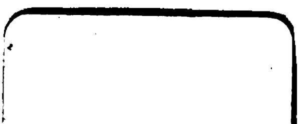

3 3433 08170693 3

HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

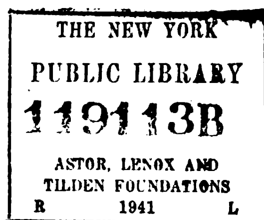
BESCHAAFDE KRINGEN.

VOOR 1852.

DERDE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1852.

INHOUD

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

HEINRICH HEINE.

Voor geen onzer lezers zal de naam, dien wij aan het hoofd van ons opstel schreven, een geheel vreemde zijn. En toch worden de schriften van hem, die dien naam voert, in ons vaderland weinig gelezen; toch zijn slechts zeer enkele zijner gedichten in onze taal overgezet. HEINE, de vroegere held van het jonge Duitschland, is welligt alleen voor zijne taal- en landgenooten regt verstaanbaar; laat mij er bijvoegen, regt *geniessbar*. Maar het zijn ook niet alleen zijne werken, die hem eene Europesche en, helaas! zoo treurige vermaardheid hebben gegeven; het is veelmeer de politieke rol die hij gespeeld, de school die hij gesticht heeft; het is de goddeloosheid zijner beginselen; het is zijn hardnekkig ongeloof; het is de kruistogt tegen het Christendom, door hem gepredikt.

Zijt ge welligt verlangend, lezer, het beeld van dien prediker te zien, dien nieuwen »apostel des ongeloofs" in het aangezigt te staren? Werp dan vooraf een blik op het bijgevoegde portret. Aanschouw dien lijder. Geheel verlamd, bijkans blind en buiten staat om zich te bewegen, ligt hij daar sinds vier jaren aan den ziekestoel gekluisterd, door de vreeselijkste pijnen gemarteld, duizend dooden stervende, zonder ooit *geheel* te kunnen sterven. Gaat het u als mij, dan leest gij in het gelaat van dien ongelukkige zelf het vonnis over een verwoest leven, de naweeën van een grooten, maar diep verdoolden geest; dan is het u, als ruischte u de stem des zachtmoedigen Heilands tegen: »Indien iemand mijne woorden gehoord en niet geloofd zal hebben, *ik* oordeel hem niet: want ik ben niet gekomen opdat ik de wereld oordeele, maar opdat ik de wereld zalig make. Die mij verwerpt en mijne woorden niet ontvangt, heeft die hem oordeelt." Ja, hij *is* alreede geoordeeld; hij oordeelt *zichzelf;* hij treedt als getuige *tegen* zich op in zijne eigene zaak.

Het kan wel niet anders, of HEINE's regtmatige roem als dichter moet, te gelijk met zijne gedichten, onder de zedeloosheid van zijn leven en de schromelijke ligtzinnigheid zijner beginselen geleden hebben. Ongestraft wordt het hei-

ligste niet miskend; zij, die den Heiland onbepaald verloochenen, moeten er voor boeten. Gelijk er geen waarachtige deugd zonder de liefde tot Christus denkbaar is, zoo kan er geen volkomene geestbeschaving, geen kieschheid van gevoel en uitdrukking bestaan, zonder de bewondering van Hem.

Niettegenstaande dit alles blijft Heine altoos een van Duitschlands uitstekendste dichters — welligt de grootste na Goethe — een waar genie, een zeldzaam en opmerkelijk verschijnsel, dat onmiskenbaren invloed op de rigting der Duitsche letterkunde heeft uitgeoefend, en reeds daarom onze bijzondere aandacht verdient. Wij hopen dan ook onzen lezers genoegen te doen, met hun uit een buitenlandsch tijdschrift het een en ander omtrent de werken en de persoonlijkheid van dezen merkwaardigen man mede te deelen.

Na den dood van Goethe en Hegel, twee mannen, die, gedurende eene halve eeuw, deze op het gebied der wijsbegeerte, gene op dat der kunst, de vertegenwoordigers der intellectuele ontwikkeling van hun vaderland waren geweest, volgde een tijdperk van langgewachten en langgewekten strijd, waaruit een nieuw en verjongd Duitschland zou geboren worden. Al wat, bij die driftig ondernomene herschepping, aan de stichters van het nieuwe rijk in den weg stond, werd ligtzinnig omvergehaald, de eerwaardigste herinneringen werden verloochend, de dierbaarste overtuigingen door het slijk gesleept en bespot. Vandaar die vreemde verschijnselen in de Duitsche letterkunde der laatste twintig jaren; vandaar die fantastische mengeling der meest uiteenloopende karakters: ernst en scherts, waarheid en valsch vernuft, degelijkheid en nietig gebeuzel, waarin men te vergeefs eenige harmonie zoekt. Wat men er bij elken voetstap ontmoet, het zijn de overblijfselen van vroegere rigtingen, de omvergehaalde zuilen der oude nationaliteit. De schaduwbeelden van het Verledene vervullen er het ledig Heden. De meest dichterlijke vorm gaat er dikwijls gepaard met de laagste denkbeelden; de verhevenste bespiegelingen volgen er vaak de prediking van het grofst materialismus, en de atheïst spreekt er de taal der mystiek! Zonderling

zamenweefsel van verschil en overeenstemming! Is er al op geen eenheid te hopen, er heerscht toch beweging en verscheidenheid. Om zulk een tijdperk regt te begrijpen, is het niet genoeg dezen of genen dichter te bestuderen: de aandacht moet aan de onrust en moedeloosheid van sommigen, aan den spotlus en de bitterheid van anderen, aan de werkzame pogingen van allen zijn gewijd, en zich met persoonlijkheden bezig houden, die niet de minste overeenkomst met elkander hebben.

Eén schrijver is er echter, in wien al deze rigtingen zich als het ware concentreren, en die alle contrasten in zich vereenigt. Het is een dier stoute en vlugge geesten, die voorbereid schijnen om van een tijdvak, als het genoemde, partij te trekken. Hij doorziet alle problemen der wetenschap; hij bezit alle schatten der kunst; hij draagt heel de bagagie van oud-Duitschland, en werpt die lagchend midden onder een geëmancipeerd nageslacht van revolutionaire kruisvaarders. Ernstig en onverschillig te gelijk, schept hij er genoegen in, bloemen te strooijen op de slagvelden der partijen, — schoone en toch vergiftigde bloemen, waaruit allerlei vreemde geuren opstijgen, en die men niet inademen kan zonder een gevoel van verrukking en ontroering tevens. Schertst hij? Treurt hij? Is het de zegepraal van den onafhankelijken denker, die hem vervrolijkt? Is achter zijne bitterheid de spijt van een gewond dichterhart verborgen? Twijfel is hier geoorloofd; maar eigenlijk vormen die twee uiteenloopende stemmingen bij hem een wonderlijk geheel, waarin juist zijne oorspronkelijkheid gelegen is. Zeker is *hij* wel een onafhankelijk denker, die deze fiere verklaring aflegt: »Nooit heb ik de dichtkunst anders dan als een heilig goed, als het middel tot een hemelsch doelwit beschouwd. Dat men mijne zangen prijze of berispe, ik geef er weinig om; op mijn graf zult gij een zwaard plaatsen, ja, *een zwaard!* want altoos ben ik een moedig strijder geweest in den vrijheidskrijg van het menschelijk geslacht." Maar hoe opregt is die zelfde dichter, wanneer hij, aan zijne ligtzinnige onverschilligheid toegevende, uitroept: »Mijn lied is de droom van een zomernacht; het is doelloos als het leven, als de liefde." Tracht die twee verschillende inspiraties te vereenigen; denk u de mogelijke overeenstemming

tusschen zoo groote tegenstellingen; vorm een éénig karakter van dien moedig gewapenden denker, die zich op zijne onafhankelijkheid, en dien loszinnigen dichter, die zich op zijne eigene dwaasheid beroemt: gij zult den vertegenwoordiger voor u zien van heel het tijdperk na GOETHE en HEGEL, de auteur der *Reisebilder* en van het *Buch der Lieder*, van *Atta-Trol* en de *Romanzero*, de schitterende, de fantastische, de raadselachtige HEINRICH HEINE.

HEINE heeft in 1799 te Dusseldorf het eerste levenslicht aanschouwd. Hij was de oudste van vier kinderen; zijnen vader, een geacht koopman, verloor hij reeds vroeg; zijne moeder is nog in leven, en het hoofd der familie is thans een oom van vaders zijde, de bankier SALOMON HEINE te Hamburg, door geheel Duitschland evenzeer om zijn onmetelijk fortuin bekend, als om zijne onbegrensde liefdadigheid geacht. De weemoedige vrolijkheid, de spotzucht, welke hij heden op zijn sterfbed niet verloochent, was hem reeds in zijne vroegste jeugd eigen; maar ook reeds vroeg ontwikkelde zich dat diep medegevoel voor het menschelijk lijden onder elke gedaante, die ontvangbaarheid voor de meest verschillende indrukken, die geen waren dichter ooit ontbreken. Toen hij, nog zeer jong zijnde, de avonturen van Don QUIXOTE las, barstte hij menigmaal in tranen los, wanneer hij de heldendaden van den moedigen ridder zoo droevig beloond zag. Ook verhaalt hij in een zijner schoonste gedichten, hoe hij in het Franciscaner-klooster te Dusseldorf, waar hij zijne kinderjaren doorbragt, lang en dikwijls met godsdienstige aandacht een groot Christusbeeld aanstaarde, waarvan de smartvolle blik hem diep in de ziel drong. Sedert dien dag tot op den tijd, waarin HEGEL's wijsgeerige voorlezingen over het Pantheïsmus hem verblindden, heeft hij zijn hart voor duizend elkander bestrijdende indrukken geopend, en — vreemd verschijnsel! — het is juist die ligt bewogene, die sympathetische gemoedsstemming, die zijne luim het meest gevoed heeft. Wat in anderen eene bron van ernstig nadenken ware geworden, werd in hem eene altoos springende fontein van ironie en humor. Te midden der wreedheden, die wij hem verwijten, der stoutheden, die hem het meest van zijne landgenooten hebben vervreemd, zal een aandachtig onderzoeker zijner schriften altoos een

soort van rein menschelijke teederheid opmerken. Hij is zich aandoeningen bewust, die hij vergeefs zoekt te ontveinzen. Hem is een bijzonder fijne zin geschonken om het eigenaardige van elk geschiedkundig tijdvak op te vatten en weêr te geven. De oudheid en de middeleeuwen, de Joden en de Grieken, allen bemint hij, en toch hoort men hem allen met gelijke bitterheid bespotten. Maar luister scherp! achter die spottende kreten zijner krijschende stem verrassen u toonen vol roerende zachtheid: het zijn de herinneringen, het is de onuitwischbare bekoorlijkheid der jeugd, die eensklaps weder als een droomgezigt voor des dichters geest terugkeert. Als hij de aloude zeden van zijn vaderland belagchelijk maakt, doet hij het soms met naïve bevalligheid, terwijl hij de liedjes zijner voedster zingt; als hij in naam van HEGEL's philosophie de heiligste en dierbaarste geloofsovertuigingen durft aanranden, zal hij zich bijna altoos den Christus uit het Franciscaner-klooster herinneren, die zijne groote oogen, vol tranen, strak op hem gevestigd houdt.

Nadat de eerste grond zijner opvoeding in dit klooster gelegd was, bezocht hij de school te Dusseldorf, en begon eenige jaren later, in 1819, de studie der regtsgeleerdheid aan de hoogeschool te Bonn, later ook aan die te Göttingen, en eindelijk te Berlijn, waar hij zich, onder HEGEL's leiding, bepaaldelijk aan de beoefening der wijsgeerige wetenschappen wijdde. Op een ouderdom van naauwelijks 22 jaren genoot hij den omgang van alle beroemde mannen, die Berlijn binnen hare muren telde: HEGEL; de bekwame schrijver VARNHAGEN VON ENSE, en zijne vrouw RAHEL, die eene zoo groote rol heeft gespeeld; de beroemde philoloog FRANZ BOPP; de dichter CHAMISSO; de geestige publicist LUDWIG BÖRNE, en anderen. In 1825 verscheen het eerste deel der *Reisebilder* in het licht, en wees reeds in den jongen dichter den aanvoerder eener aanstaande letterkundige omwenteling aan.

Het *Buch der Lieder* en de *Reisebilder* openen ontegenzeggelijk, op het gebied der proza en poëzij, een geheel nieuw tijdperk voor de Duitsche letterkunde. Beide werken vullen elkander aan. In de *Reisebilder* verschenen voor de eerste maal vele der schoonste dichtstukken, waarmede later het *Buch der Lieder* is verrijkt geworden, en in het laatste zingt

de dichter dat schitterend humoristisch lied, waarop de *Reisebilder* ons zoo vele wonderlijke commentariën leveren.

Welk een lied!.... Nu naïf, als de taal van het kind, dan geweldig, als het gebulder der kanonnen, straks krijschend, als een kreet, die uit de hel opstijgt. In het eerst zijn het enkel klaagtoonen van een jong menschenhart, op twintigjarigen leeftijd reeds door de wreedste levens-ondervindingen beproefd. Hij heeft liefgehad en geloofd aan de liefde; maar zij, die het eerst zijn hart voor de zalige indrukken eener ontwakende lente had geopend, is de verloofde van een ander geworden. »Kent gij dat oude liedje," dus vangt de dichter aan, »dat oude liedje, door zoovéél harten reeds gezongen?" En op roerenden toon verhaalt hij dat, helaas, niet zeldzame treurspel. Later zal hij zich wreken door bitter te zijn; heden geeft hij zich nog ongeveinsd aan zijne diepe smart over. De balladen, die volgen, verraden eenen kunstenaar vol warme verbeeldingskracht. Dan voltooit hij in eene serie van liederen, *Intermezzo* getiteld, dat droevige dichtstuk, waarmede hij zoo liefelijk is aangevangen. Het zijn zuchten, trillingen, akelige droomen, in eenige coupletten verligchamelijkt, — kleine meesterstukken van vorm en gedachte, vol zachte muzijk, en alléén met de liederen van SCHUBERT te vergelijken. Altoos blijft de smart bovendrijven, de wond bloeden. — Maar niet zoo zingt de dichter in een nieuwen cyclus, *Heimkehr* getiteld. Van al zijn reizen is hij teruggekeerd naar de plaatsen, waar hij geleden heeft; maar nu niet meer kalm, nu hartstogtelijk en opgewonden. Nu heeft de wereld voor hem het schoon verloren, dat hij zoo liefelijk bezong; de bedrogene liefde, de teleurgestelde verwachtingen kleuren alle menschelijke ellenden in zijn oog nog somberder. Tot op den diepsten bodem peilt hij de zwartste afgronden en schept in de schildering daarvan eene helsche vreugde. Deze gedichtenreeks vormt het middenst gedeelte van het *Buch der Lieder*. Smart en toorn mengen er zich in onder-een; de ernst maakt plaats voor bitterheid. »Hoe slecht is deze wereld gemaakt!" roept hij uit. »Het zijn enkel onvoltooide fragmenten, die ik om mij zie. Ik zal een Duitsch professor gaan opzoeken, om mij uit dat alles een stelsel te bakken. Met zijne slaapmuts, met de lappen van zijn kamerjapon zal hij, ik ben er zeker van, al de gaten van dit oud,

versleten gebouw kunnen lappen." De wijsgeer, bij wien hij troost gaat vragen, is HEGEL; maar hij vindt er geen baat bij, en wordt gedwongen zichzelf eene wereldbeschouwing te vormen, die van zijne eigene ondervindingen uitgaat.

In het tweede gedeelte van het *Buch der Lieder* schijnt de dichter al de indrukken, die het eerste gemaakt mogt hebben, te willen vernietigen; nu voor hem de hemel verloren is, wil hij dien voor allen verduisteren, en bezingt den zwarten nacht. Wat vreeselijke ingeving bezielt hem, als hij ons het Paradijs der Christenen schildert, door de barbaarsche goden der wereld verwoest! De geest van opstand en goddeloosheid raakt in hem los, en geeft zich in honende lasteringen lucht. Daartusschen ruischen echter somtijds teederder klanken; zelfs waar hij alle andere menschelijke godsdiensten oproept, om het Christendom te verdelgen, is er een geheime sympathie voor het laatste, die de hevigheid zijner woorden tempert, en menigmaal keert hij onverwacht tot betere beginselen weder. Zoo komt bijv. in de reeks van gedichten, onder den titel *Nordsee* vereenigd, naast de wilde en onchristelijke zangen, waarvan wij spraken, het heerlijk lied *de Rust* voor:

»Hoog aan den hemel straalde de zon, omringd van wol»ken. Kalm was de zee. Ik zat neder aan het roer van het »schip, in droomen en gepeinzen verzonken. En als ik daar »half wakend, half sluimerend nederzat, zag ik den Christus, »den Verlosser der wereld. In een golvend wit kleed wan»delde hij, onmetelijk en majestueus, over de aarde en over »de zee. Over de aarde en over de zee breidde hij zijne ar»men zegenend uit, en zijn hoofd dook in den schoot der »hemelen. Als een hart in zijne borst, droeg hij de zon, »rood gekleurd en hel schitterend; en die roode, schitterende »zon van zijn hart schoot op de aarde en op de zee de stralen »zijner genade, het vriendelijk en zaligend licht, dat het »heelal verheldert en verwarmt.

»Klokkentoonen klonken van alle kanten; zachte, feeste»lijke toonen, die het dobberend vaartuig schenen te leiden; »ja, zij geleidden het al spelend tot aan den groenen oever, »tot naar de groote stad met hare prachtige torens, waar »menschen wonen.

»O wonder van rust! Hoe stil was het in de stad! Men

»vernam er het gedruisch der woelige menigte niet. In hare »grootsche en zuivere straten wandelden mannen in witte »kleederen, met palmen in de hand. Overal, waar een den »ander ontmoette, blikten zij elkander met warme genegen»heid aan. Bevend van liefde, de ziel van zelfverloochening »en zachtmoedigheid vervuld, kusten zij elkander het voor»hoofd, en sloegen dan de oogen naar het groot, vlammend »hart van CHRISTUS, waaruit het bloed, als een bron van ver»zoening en genade, zaligend op de aarde nedervloot, en »met onuitsprekelijke blijdschap juichten zij: »Geloofd zij »JEZUS CHRISTUS!""

Moeijelijk zou het zijn den indruk weêr te geven, dien het *Buch der Lieder* in Duitschland maakte. Aanvankelijk meende men alleen de vertrouwelijke ontboezemingen van een jeugdig hart te hooren; maar weldra zag men, hoe dit vertoornd kind de heiligste zaken, de dierbaarste overtuigingen ten speelgoed koos. Reeds werd zijne stem sterker en wies als de golven der Noordzee, die hij bezong. En met dat alles — wat meesterlijke stijl! Sedert GOETHE, had geen enkel dichter zóóveel kracht en bevalligheid in de lyrische poëzij ontwikkeld. Hier was de naïveteit en zoetvloeijendheid der romantische school vereenigd met al de stoutheid eener eeuw, die hare laatste banden heeft verbroken. De band, die al die eigenschappen vereenigde, lag in des dichters hartstogt, — de ontembare, de ongeregelde hartstogt, die tot weenen of laggchen dwingt, die wegsleept of vertoornt. Van den hooggeleerden wijsgeer op den kansel, tot den afgezonderden landbewoner, was er niemand, die bij schriften van dien aard onverschillig kon blijven.

De *Reisebilder* boezemden niet minder belangstelling in. Hier verlaat de dichter de wereld der droomen. Niet langer zal hij op het gebied der idealen omdolen; hij treedt nu binnen de grenzen der werkelijkheid. Duitschland was op dat oogenblik ten prooi aan een soort van kwijning, waaronder alles gebukt ging, — staatkunde en letteren, proza en poëzij. De groote GOETHE heerschte nog in het rijk der kunsten, maar vertegenwoordigde reeds niet meer het leven er van. De romantische school, die zooveel bekoorlijke dichters had doen geboren worden, deed boete in kloostergewelven; CLEMENS DE BRETANO, GÖRRES en hunne geestver-

wanten hielden zich schuil. Overal sluimerde het dichterlijk leven. Een jongman verlaat Berlijn, waar hij den vertrouwelijken omgang der edelste mannen, die het ontmoedigd Duitschland nog bezat, genoten had; hij dwaalt over bergen en dalen, overal waar zijne fantasie hem leidt; hij doorkruist heel Duitschland, en bij elken stap, dien hij doet, vindt hij stof tot overpeinzing. De gansche menschheid, de middeleeuwen en de omwenteling, het verledene en het tegenwoordige, vooral het laatste, houdt de bijtende pen van den humorist in gang. Een togt over het gebergte, een avond in zijn logement met dronken studenten doorgebragt, de ontmoeting van een Engelsch reisgezelschap, een kerkhof, een museum, eene voorbijdrijvende wolk, een dagblad, dat hij op den tafel zijner herberg vindt, — niets ontsnapt hem; alles maakt hij zich met een vrolijk woord eigen; alles geeft hij met een bitter woord terug. Meest is het de omwenteling van 89, die hij verheerlijkt: wee over het ernstige Duitschland onder de doctorsmuts, over den dommen geestelijke, over de bevooroordeelde aristocraten, over de mannen des behouds! Eigenaardig is daarbij de vereeniging van een naïven, kinderlijken toon, met de stoutste, verhevenste gedachten, — eene vereeniging, die de oorspronkelijkheid van Heine's karakter het best doet uitkomen. Hij spreekt de taal der oude volkslegenden. — Zoo treedt hij eens des avonds de woning van een arm mijnwerkersgezin in het Hartsgebergte binnen. De vader en moeder liggen te slapen. Intusschen knoopt de dichter een gesprek aan met een klein lief meisje, blaauw van oogen en zwart van lokken, die groote vrees toont voor de spoken en booze geesten, in die afgezonderde streken huizende. »Vrees niets, lieve kleine! ik zal die booze geesten bezweren." — »Gij? O, ik geloof niet, dat gij tot dezulken behoort, die hun leven biddend en in de dienst van God doorbrengen. Al is uw oog zacht, uw lach is spottend; gij gelooft niet, als ik, aan Vader, Zoon en Geest."

Daarop de dichter:

»O lief kind! reeds toen ik nog als een klein wicht aan »de knieën mijner moeder speelde, reeds toen geloofde ik »aan God, den Vader, die daarboven woont, en alles door »zijn wijsheid en liefde regeert.

»Aan God, die de schoone aarde en de schoone men-

»schen, die daarop wonen, heeft geschapen; die aan zon en »maan en sterren hare loopbaan heeft voorgeschreven.

»Toen ik grooter was geworden, dierbaar kind, begreep »ik nog meer; mijn verstand ontwikkelde zich, en ik ge»loofde ook aan den Zoon.

»Aan den Zoon, wiens liefde ons leerde wat liefhebben »is, en die tot loon voor die weldaad, gelijk het gewoon»lijk gaat, door het volk werd gekruisigd.

»En nu, nu ik een man geworden ben, en veel gelezen, »veel gereisd heb, verruimt zich mijn hart, en met geheel »mijn hart geloof ik aan den Heiligen Geest.

»Deze heeft de grootste wonderen gewrocht, en werkt er »nog dagelijks grootere; hij heeft den burg van den dwin»geland doen instorten; hij verbreekt de kluisters van den »slaaf.

»Hij geneest oude, doodelijke wonden; hij herstelt het na»tuurregt; alle menschen, als gelijken geboren, vormen een »enkel, edel geslacht.

»Hij zuivert de aarde van onreine dampen; hij verbant de »geesten der duisternis, die ons het zoet genot der liefde »verdierven, en ons dag en nacht tergden.

»Duizend welgewapende ridders zijn door den Heiligen »Geest uitverkoren, om zijnen wil te volbrengen, en hij ver»vult hunne zielen met moed.

»Hunne scherpe zwaarden flikkeren in de zon; hunne »trotsche banieren golven op den wind.

»Zoudt gij niet gaarne, o mijn kind, een dier fiere rid»ders zien?

»Welnu, zie mij aan, omhels mij, zie zonder vrees tot mij »op: — *ik* ben een dier ridderen van den Heiligen Geest!"

De *Reisebilder* maakten een verbazenden opgang. Terwijl alles in de letterkundige wereld over de stoutheid van den humorist in beweging was en lof- en smaadredenen op zijn hoofd laadde, doorreisde deze, van 1826 tot 1830, Engeland en Italië, en voegde gedurig nieuwe bladzijden aan zijne reistafereelen toe. Te Munchen gaf hij met zijn vriend Lindner een zeer gezocht staatkundig dagblad uit. Toen de Julij-revolutie uitbrak, werd ook Heine door de algemeene omwentelingskoorts aangetast; maar die koortsachtige spanning zocht alleen in nieuwe zangen lucht.

»Ik ben aangevuurd!" zingt hij: »een boom gelijk, met »gouden vruchten beladen, en wiens takken zich naar alle »kanten uitbreiden en hemelhoog verheffen, dus rijzen de »stoutste uitzigten voor mij op. Vaarwel nu, al mijne plannen »van rust! Ik besef weder wat ik kan, wat ik wil, wat ik »moet. Ik ben een zoon der omwenteling, en herover de wa»penen, die mijne moeder in tooverspreuken heeft gezegend. »Bloemen! Bloemen! Ik wil mij het hoofd voor den aanstaan»den doodstrijd sieren. Ook mijne luit zult gij mij geven, op»dat ik het slagveld bezinge." — En zoo gaat het voort: vrome wenschen en goddelooze verwachtingen, uitroepingen vol heilige geestdrift en hevige vervloekingen wisselen elkander af.

In de maand Mei van het jaar 1831 kwam Heinrich Heine zich te Parijs vestigen, en hij is sedert niet van woonplaats veranderd. Om de rol, die hij van dien tijd af speelde, te begrijpen, moet men zich de algemeene agitatie herinneren, die op de omwenteling van 1830 volgde. De revolutionaire geest was niet slechts binnen de grenzen der geheime genootschappen in Frankrijk en Duitschland beperkt, hij beheerschte alles, — alle stelsels en utopiën; maar bovenal legde hij den grond tot eene onwaardige wijsbegeerte, die voorgaf de *eerherstelling van het vleesch* (*Rehabilitation des Fleisches*) te bedoelen. Heine heeft te vergeefs getracht zich van alle gemeenschap met die school te zuiveren. In zijne werken predikte hij openlijk de zelfde beginselen, en had daarenboven nog de onbeschaamdheid zich bij die prediking op de leerstellingen des Christendoms te beroepen. Tegen »de droevige godsdienst van den aschwoensdag, die de bloemen des levens vernielt en de wereld met schimmen bevolkt", stelde hij »zijn vrolijk Christendom, de godsdienst der jeugd en der lente" over. Gedurende de twee eerste jaren, die op de Julij-revolutie volgden, was Heine belast, in de *Augsburger-Zeitung* verslag van de gebeurtenissen en den staat der zaken in Frankrijk te geven. Die berigten zijn vol tegenstrijdigheden. Te vergeefs noemt hij zich *monarchaal;* hij spreekt de taal van een volksleider. Op de eene bladzijde sympathiseert hij met Louis-Philippe; op de volgende schreeuwt hij als een barrikaden-held. Onder zijn schitterenden stijl wordt het niet regt duidelijk, wat hem aantrekt, wat hij verwerpt. Beide lof en blaam, — alles is bedriegelijk in die vlugtige ont-

boezemingen; alles moet gewantrouwd worden. Zijn lof is vaak spotternij; achter zijn blaam schuilt somtijds geestdrift. Aan geestige gedachten en juiste schilderingen ontbreekt het niet. Republikeinen, Bonapartisten, Koningsgezinden, mannen van het juiste midden, — allen komen op het tooneel met hunne theoriën en driften. De groote afgod van Heine — de Keizer — staat in het centrum van de schilderij; maar het is de Keizer, gelijk het volk en des dichters verbeelding zich dien droomt, — »de Sint-Simonistische keizer", gelijk Heine er zelf schertsend bijvoegt.

Onder zijne prozaschriften bekleeden twee deelen, die over Duitschland handelen, eene eerste plaats. Het is de kunstenaar, dien men in deze bladzijden moet zoeken, niet de denker. Zoo dikwijls hij partijman wordt en aan zijne drift toegeeft, wordt zijn blik minder helder, zijne pen minder onpartijdig; zijn geest, die zich zoo onafhankelijk waant, is in de netten van een of ander bekrompen wijsgeerig stelsel gevangen. Dan predikt hij het Evangelie van het Algodendom. »Als gij," dus spreekt hij de Franschen toe, »als gij van oproer en verwoesting op Duitsch grondgebied zult hooren, neemt u in acht, en houdt u buiten hetgeen wij verrigten; uwe bemoeizucht mogt u slecht bekomen. Wacht u het vuur aan te blazen, wacht u het uit te dooven; in beide gevallen kondet gij u ligt de vingers branden. Lacht niet om dien raad, al komt hij van een droomer, die in de wereld der *feiten* de zelfde groote omwenteling verwacht, welke reeds op het gebied der *gedachte* heeft plaats gehad. De gedachte komt vóór de daad, gelijk het weêrlicht vóór den donder. De donder van Duitschland is, wel is waar, Duitsch; hij rolt langzaam; maar hij *zal* komen; en als gij een gekraak hoort, gelijk in de wereldgeschiedenis nog nooit gehoord is, denkt dan dat de Duitsche donder eindelijk raak getroffen heeft. Op dit geluid zullen de adelaars uit de hoogte der hemelen vallen; de leeuwen, die in Afrika's verst verwijderde woestijnen omdolen, zullen zich in hunne spelonken verbergen. Men zal in Duitschland een drama vertoonen, waarbij de Fransche omwenteling niets dan eene lieve idylle zal zijn."

Zoo spoedig de dichter dien hartstogt te boven komt, wat juistheid en bevalligheid in zijne oordeelen! Hoe geeft de

overeenstemming met enkelen hem zijne onafhankelijkheid terug! Hoe treffend verhaalt hij ons het leven van Lessing, wijst hij ons de dwalingen van Fichte aan, spoort hij de eerste beginselen op der *Romantiek*, en vertelt hij die oude volkslegenden, waarvoor hij een zoo fijn gevoel heeft. Men vergeet den wijsgeer, en vindt den dichter met blijdschap terug. Vaak schetst hij met een enkel woord een edel beeld, en stelt het ons levendig en waar voor oogen. Zoo zegt hij van Jacob Grimm: »Zijne geleerdheid is reusachtig als een berg, en zijn geest helder als de bron, die er uitvloeit." Over Goethe en Herder, zelfs over de mannen, die hij het sterkst heeft bestreden — von Arnim, Novalis, Brentano — heeft hij korte en kernachtige woorden, die onnoemelijk veel uitdrukken. Die welgetroffene portretten doen vele karikaturen vergeten. Zoo spoedig zijn geest onder den invloed van zijn hart verkeert, vervalt hij in onbegrijpelijke inconsequentiën. De zelfde man, die, aan het eind van een aanbevelend verslag der bovennatuurkundige werken van Kant, met zegepralende bitterheid uitroept: »Hoort gij het schelletje niet gaan? Buigt de knieën; men brengt het laatste oliesel aan een God, die sterft!" de zelfde man zal eenige bladzijden verder verklaren: »De enkele ontmoeting van iemand, die aan het bestaan van God twijfelt, is voldoende om mij even ongerust, beangst en gedrukt te stemmen, als toen ik, onlangs te Londen *New-Bedlam* bezoekende, mij eensklaps door mijnen gids verlaten zag, en mij alléén midden onder de gekken bevond."

Heine kon onmogelijk zoo vrijuit zijne wonderlijke denkbeelden en beoordeelingen ter neder schrijven, zonder het geletterd Duitschland hevig tegen zich in te nemen. Gedurende eenige jaren was de woede over dien woelgeest algemeen; mannen van de meest uiteenloopende rigtingen stonden vereenigd tegen hem op. Daarbij kwamen nog vervolgingen van hooger hand. Maar dit alles kon Heine's bitterheid slechts vermeerderen.

»Mijn lied is zonder doel, als het leven, als de liefde. Zoek er geen strekking in." Zoo begint het bekoorlijke dichtstuk *Atta-troll*, waarin de zanger de edelste eigenschappen zijner jeugd weder openbaart. Het is het werk van een Duitschen Ariosto, eene fantastische droomverschijning, waarin

alles een plaats vindt: het laatste *rendez-vous* der schimmen van het Verledene; het laatste feest der Romantieke Poëzij.

Voortdurende belangstelling in Duitschland, zelfs waar hij er het bitterst tegen uitvaart, is een der eigenschappen van Heine, die overal te voorschijn komt. Hij leeft in Frankrijk, en is zóó op den lof der Franschen gesteld, dat hij er zijne natuur soms geweld om doen zal; en evenwel blijft hij Duitscher met hart en ziel, en rigt den blik gestadig naar zijn vaderland. De staat- en letterkunde, de partijen, scholen en dagbladen van Duitschland, ziedaar het tooneel, waaraan hij altoos weder zijne aandacht wijdt. De politieke poëzij begon er van zich te doen spreken. Een aantal nieuwe, jongere dichters wierpen zich op, en schreeuwden om staatkundige hervormingen. Zij gingen veel verder dan Heine: het ideale, waaraan hij nog vasthield en geloofde, werd verbannen, en het gemijmer aan de kinderen overgelaten; de Poëzij moest de stem der omwenteling en de krijgstrompet der aanstaande veldtogten zijn. De dagbladen waren opgevuld met berijmde pamphletten, beroepen op het volk, petitiën aan den Koning van Pruissen, en hymnen op de toekomstige eenheid van het Duitsche vaderland. Hoffmann von Fallersleben in het luimige genre, Herwegh in den ernstigen trant, schenen de beheerschers der Germaansche muze te zijn geworden. Omstreeks dezen tijd zagen de *Neue Gedichte* van Heine het licht. Onder den titel *Neuer Frühling* geeft de dichter eerst in eene reeks van coupletten, vol onvergelijkelijke zuiverheid en zoetvloeijendheid, een vervolg op die elegiën: *Junges Leiden*, *Intermezzo* en *Heimkehr*, die het schoonste gedeelte van het *Buch der Lieder* uitmaken. Dan volgt een aantal andere stukken, waarvan sommigen te veel Parijsche ligtzinnigheid en andere te veel teugellooze stoutmoedigheid ademen, om algemeen te kunnen behagen. Eindelijk, na die zonderlinge ouverture, waarin zich alle toonen zoo wonderlijk dooreen mengen, begint de wilde poëtisch-politieke symphonie, die ten titel draagt: »Duitschland, een verhaal in den winter." De dichter doet eene reis van eenige weken door zijn vaderland, en neemt uit al wat hem ontmoet aanleiding om te hekelen. Hij recenseert de politieke poëzij; al de rijmelaars, die zich meester in het vak waanden, worden stout en scherp op hunne plaats

gezet. Dan komen de democraten aan de beurt, met wie hij scheen in te stemmen, maar die hij belagchelijk maakt op het oogenblik, dat hij hen de hand reikt. Liberalen en Piëtisten worden gelijkelijk mishandeld. Het is altoos en overal de onverbeterlijke humorist, die er behagen in schept met allen en alles den draak te steken, en zich door zijne bitterheid boven alle partijen denkt te verheffen.

Maar werd die bitterheid niet reeds te lang volgehouden? Moet men er niet eene vooraf bestudeerde rol in zien? Was het met den dichter niet van kwaad tot erger gegaan? Had hij niet alle verwachtingen teleurgesteld? Zoo vroeg men zich af, toen het bekend werd, dat Heinrich Heine, sedert drie jaren aan het ziekbed gekluisterd, geheel verlamd en bijkans blind, een nieuwen dichtbundel uitgeven en daarmede van het publiek afscheid nemen zou.

Wat al aandoeningen en vragen wekte dat enkele berigt op! Niettegenstaande alle verwijtingen, die zich tegen hem hebben opgehoopt, is de zanger van het *Buch der Lieder* nog altoos de lievelingsdichter van het zelfde Duitschland, dat hij zoo hevig heeft uitgetart. Geen zijner kunstvrienden bezocht ooit Parijs, zonder aan de deur van den stervenden dichter te kloppen; niemand verliet hem zonder verbazing over de geestkracht, die hem onder al zijn lijden eigen was gebleven, — over den moed, waarmede hij den dood onder de oogen zag, — over die standvastigheid van karakter, waaraan zijn wuft gedrag altoos had doen twijfelen. Aan de onderstellingen en vermoedens kwam geen einde. Hoe gevoelt zich de spotter nu? Wat heeft hij onder zijn lijden geleerd? Wat zou de dood, reeds tot zijne sponde genaderd, hem gezegd hebben? Zou het waar zijn, dat hij Hegel afgezworen heeft en tot God is teruggekeerd? dat hij aan de onsterfelijkheid gelooft en door de lezing des Bijbels bekeerd is? Zoo vroeg men met ongerustheid en hoop, met belangstelling en nieuwsgierigheid. Op nieuw zou de dichter alle verwachtingen van het publiek verijdelen. Wat hij gedurende de afdwalingen zijner jongelingsjaren is geweest, hij is het nog in het aangezigt van den dood. Op elke bladzijde der *Romanzero* is het altoos de oude, bittere Heine van de *Reisebilder*, die men ontmoet, slechts nog scherper, nu er een graf aan zijne voeten gaapt, en hij met den dood den spot drijft.

De voorrede der *Romanzero* is een humoristisch vuurwerk, gelijk Heine ons dat maar al te dikwijls heeft geschonken. Hij neemt afscheid van zijne lezers, en legt openlijk zijne wijsgeerige en godsdienstige geloofsbelijdenis af. De smart, die hij daaronder gevoelt, is opregt; want na zoo langen tijd in betrekking tot het publiek gestaan te hebben, is hij ten laatste als een redelijk wezen gaan beschouwen. Nog iets anders bedroeft hem: de comedie is uit, het gordijn valt, het schouwtooneel wordt gesloten; wat zal er van de arme marionetten worden, die hij allen zoo aardig spelen liet? Eer hij van hen afscheid neemt, wil hij toch het ongelijk herstellen, dat hij hen welligt heeft aangedaan. Hij neemt daarom menige onregtvaardige beschuldiging, die hij geuit heeft, terug, en verzoent zich met zijne vijanden. Na de regeling dezer zaak wordt het tijd, dat hij zich ook met de Godheid verzoene.

»Ja, ik heb vrede gesloten met het schepsel en ook met »den Schepper, tot groote ergernis van mijne vrienden de »filosofen, die mij verwijten, dat ik tot het oude bijgeloof »ben wedergekeerd, gelijk zij mijnen terugkeer tot God noe»men. Anderen zijn in hunne onverdraagzaamheid nog ver»der gegaan. De geheele atheïstische geestelijkheid spreekt het »*anathema* over mij uit, en er zijn fanatieke priesters, die mij »gaarne op de pijnbank zouden zien uitgestrekt, om mij de »intrekking mijner ketterijen af te dwingen. Gelukkig is »hunne pen het eenige werktuig, waarmede ze mij meenen te »pijnigen. Maar ook zonder pijniging zal ik alles bekennen. »Ja, ik ben tot God teruggekeerd als de verloren zoon, nadat »ik langen tijd bij de Hegelianen de zwijnen gehoed had. »Wie een God zoekt, die helpen kan — en zulk een heeft »men toch noodig — moet wel het bestaan van een *per»soonlijken* God aannemen, die, verheven boven de wereld, »liefderijk, wijs en regtvaardig is. Dan wordt ons de onster»felijkheid der ziel op den koop toe er bij gegeven, even als »de beenderen, die de slagter, als hij over zijne kalanten »tevreden is, gratis aan het bestelde toevoegt. Die beenderen »heeten te Parijs in keukenstijl *la réjouissance;* men kan er »lekkere soep uit bereiden, die den armen, bedrukten zieke »bijzonder versterkt. Dat ik eene kleine verkwikking van »dien aard nooit geweigerd heb, maar haar integendeel altoos

»met genoegen te gemoet zie, zal elk gevoelig mensch be»grijpen."

De ernstigste gedachten kunnen in kluchtige beelden uitgedrukt worden, en dat is het zelfs wat eene beschrijving *humoristisch* maakt. Toch vraagt men zich af, of HEINE's theologisch systeem ernstig gemeend is, wanneer men hem eenige bladzijden verder zoo belagchelijk de bezigheden, in eene andere wereld voor den mensch bewaard, hoort schilderen. Al de lage en banale tegenwerpingen, ooit tegen het dogma van een beter bestaan aangevoerd, worden opgesomd en in bespottelijke voorbeelden verduidelijkt. Hij, die zóó kan schrijven, is niet geheel van het Pantheïsmus genezen; zijn hart zoekt een God, waaraan zijn verstand de kracht niet heeft om te gelooven, en in die onmagt wil hij zich, gelijk het gemeenlijk gaat, wreken, en zoekt troost in ironie.

Dit is ook over het geheel het karakter der *Romanzero*. Het eerste gedeelte behelst eene serie van romances en balladen, aan de geschiedenis aller eeuwen ontleend en van de meest uiteenloopende kleur. Het tweede boek is getiteld *Klaagliederen*. Deze liederen beginnen, vrolijk genoeg, met hevige letterkundige satires; maar spoedig opent de dichter, in eene reeks van dichtstukken, onder den titel *Lazarus*, het dagboek zijner ziekte. Nu en dan trilt eene teedere snaar; maar meest zijn het spotternijen, zelfs met den dood, die voor de deur staat. Zoo denkt hij zich bijv. reeds in de doodkist, en beschrijft, met pijnlijke vrolijkheid, het bezoek, dat eene beminde vriendin het volgend jaar aan zijn graf zal brengen. Hij spreekt haar toe uit de stilte des grafs, bespot haar, en steekt met hare droefheid den gek. Hoe! duurt het ongeloof van den spotter dan zelfs ná zijn dood nog voort? Maar, keer de bladzijde om; die treurige indruk zal verdwijnen: in schoone regelen roept de dichter de Engelen des hemels aan, smeekt hen in de woning der rouwdragende zijne plaats te vervullen, en háár zegenend te beschermen, die hij zoo even bespot heeft.

Het laatste boek der *Romanzero* bestaat uit Hebreeuwsche melodiën; oude herinneringen worden bij den auteur levendig, lang vergetene indrukken wederom opgewekt. Toch zoekt men ook hier te vergeefs eenige zekerheid omtrent

zijne godsdienstige overtuigingen. Het stuk, dat den bundel besluit, is het meest Voltairiaansche gedicht, dat de duivel des twijfels hem ooit heeft ingeblazen. Het is een plegtig pleitgeding tusschen een monnik en een rabbijn, voor een der hoven van Spanje in de middeleeuwen. Als de monnik in den strijd het onderspit delft, zal hij Jood worden; wordt de rabbijn overwonnen, dan zal deze zich laten doopen. Elf monniken staan aan de eene zijde met het water des doopsels gereed, elf rabbijnen aan de andere met de werktuigen ter besnijdenis. De koning en de koningin presideren het tournooi, omringd van edellieden. Op een gegeven teeken aanvaarden de beide kampioenen hunne taak. Jehova en Christus vallen elkander, door den mond hunner verdedigers, als de oude helden der Iliade aan; de Jehova van den rabbijn wordt als een Belial, de Christus van den monnik als een sentimenteel philanthroop afgeschilderd. Heeft de dichter ons willen zeggen, dat de godsdienst, die hij gelooft, boven alle bijzondere godsdiensten verheven is, en geene kerk erkent? Heeft hij enkel de ondoelmatige en Godonteerende wijze, waarop de fanatieke verdedigers der godsdienst te werk gaan, belagchelijk willen maken? Het is althans zonderling, te hooren, hoe de Joodsche geleerde de strenge grootheid van zijn God meest in de nietigste eischen der Wet wil aantoonen, en hoe de monnik Jezus' oneindige zachtmoedigheid juist roemt op het oogenblik, dat de Heer het vreeselijk »wee u!" over de Joden uitroept. Deze geheele wonderlijke voorstelling schijnt dus als een protest te moeten dienen tegen de dweeperij, en vooral tegen elke gevestigde kerk. Ziedaar het laatste woord des dichters. Geen der beide strijders behaalt natuurlijk de overwinning; de rabbijn wordt niet gedoopt, de monnik niet besneden. Geroepen om uitspraak te doen in den strijd, die niet minder dan twaalf uren heeft aangehouden, weet de koningin geene beslissing te nemen; zij is alleen van oordeel, dat beide godsdiensten »een slechten reuk van zich geven." Met die grap eindigt Heine's laatste werk.

Neen! ironie kan het laatste woord van een denker, de nalatenschap van een dichter niet zijn! Men begrijpt dien droeven en bitteren lach, waarmede een teleurgestelde enthusiast op de werkelijkheid rondom zich nederziet; men

begrijpt dien in een tijd als de onze; men begrijpt dien meest, wanneer het vaderland des dichters hem enkel puinhoopen, verwoestingen en ongeregeldheden te aanschouwen geeft. HEINRICH HEINE is sinds GOETHE's dood Duitschlands eerste dichter, en het is alsof hij al de tegenstrijdige elementen eener groote, verbasterde letterkunde in zich omdraagt; dit verschoone hem. Maar heden sluiten zich zijne oogen voor die vergankelijke wereld, wier tegenstellingen en ellenden hier zijnen spotlust opwekten; eene andere wereld opent zich voor zijnen geest. Dáár bedroeven ons geen wanklanken, geen contrasten, geen misleidingen en teleurstellingen meer; dáár worden alle raadselen opgelost; dáár is alle strijd geëindigd. Dáár kan al het ons omringende niet langer stof tot verbittering opleveren; dáár is enkel plaats voor eerbiedige bewondering. Valsch is de ernst dier wufte spotternij, die zelfs met het lijden lagchen, maar geen enkele wonde genezen kan. Alleen uit het begrip, uit de aanbidding van het waarachtig en onbezoedeld ideaal, van de door geen sluijer meer bedekte waarheid, wordt *de ware ernst* geboren, en zonder die ernstige strekking kan het werk, zelfs van den grootsten kunstenaar, geen blijvende waarde hebben.

Men verhaalt, dat DANTE aan den avond zijns levens, vermoeid van al het leed en den strijd der aarde, gewoon was een kerkhof op en neder te wandelen, en wanneer iemand hem vroeg wat hij daar zocht, ten antwoord gaf: »Rust."— *Rust!* wij herinneren ons, dat aldus ook de titel is van een der schoonste van HEINE's liederen. *Rust*, o dichter! Is het noodig u Hem te herinneren, die haar bezit, en hebt gij hem zelf niet aanbiddend verheerlijkt, toen gij, op de golven der Noordzee omzwervende, zulk een schitterend visioen van den CHRISTUS hebt gehad? »In een golvend wit kleed wandelde hij, onmetelijk en majestueus, over de aarde en over de zee. Over de aarde en over de zee breidde hij zijne armen zegenend uit, en zijn hoofd dook in den schoot der hemelen. Als een hart in zijne borst droeg hij de zon, rood gekleurd en hel schitterend; en die roode, schitterende zon van zijn hart schoot op de aarde en op de zee de stralen zijner genade, het vriendelijk en zaligend licht, dat het heelal verheldert en verwarmt."

A M M I.

EENE GESCHIEDENIS UIT HET HUNSRÜCKER HOOGLAND.

I.

Het was op een zondagmiddag in September; en ofschoon de wind om dezen tijd doorgaans reeds scherp over de stoppelen heengiert, en de Hunsrücker boer reeds zijn winterkoren besteld heeft, — ofschoon de zwaluwen zich rondom den kerktoren schaarden, om met elkander haar spoedig vertrek af te spreken, en de tijloos reeds de weide bedekte, — was het toch nog een regt zonnige, warme middag. Den kraanvogels en wilde ganzen, die in hunne driehoeken waren voorbijgevlogen, ging het dit jaar als den almanakmakers, die regen voorspellen, terwijl er zonneschijn is, en omgekeerd. Daarbij komt ook, dat het spreekwoord zegt: »De almanak wordt door menschen, maar het weder door onzen Lieven Heer gemaakt.” Het jaar 1811 maakte bovendien alle boerenregelen en almanakmakers te schande, en het scheen zich ditmaal te hebben voorgenomen zijn eigen hoofd te volgen; want even als het den gezegendsten zomer had van de vroegste lente af aan, scheen het den winter geheel en al vergeten te hebben. Ja, dat was een jaar! Bij menschengeheugen is er geen tweede zoo geweest. Dat kwam van de groote komeet, die aan den hemel stond.

Het was op een zondagmiddag in September 1811. De zon scheen nog zoo warm als in Julij, en de komeet met zijn ontzaggelijken staart scheen den koeleren herfst geheel weggeveegd te hebben. Naar den kant van het met boomgewas begroeide gebergte strekte zich een bijna onafzienbaar weiland uit; ter zijde, op omstreeks boogscheuts afstands, lag het bekoorlijke dorp. Op dit weiland, waardoor eene heldere beek heenkronkelde, die door wilgen en ander dergelijk geboomte was omzoomd, weidde jong volkje van beiderlei geslacht het vee. Gejuich en gezang hoorde men van alle kanten,

en onder dit vrolijk gedartel werd vaak het opzigt over de grazende kudde vergeten. Dit maakte voor het overige niets uit; want er was nergens gevaar, en het bosch was ver genoeg verwijderd. Eén ding alleen kon het den veehoeders lastig maken, wanneer namelijk eene wesp of hommel kwam aansnorren, dewijl dan het vee begon te »biezen," zoo als men het noemde, dat is, voor dol en blind aan den loop ging. En daarvoor was het altoos nog warm genoeg.

Hier hadden verscheidenen van aardappelstroo een vuur aangelegd, en braadden aardappelen daarin, en dansten er om, wanneer het hoog opvlamde; er waren ook, die zich op eene andere manier diverteerden; kortom, ze maakten zich alle vrolijk, ieder op zijne wijze. De beek maakte, even als alle Hunsrücker beken, velerlei wonderlijke bogten, waardoor het kwam, dat er verscheidene plekjes waren, juist geschikt voor gelieven, om er in stilte hun hart voor elkander uit te storten. Op zulk een plekje, dat bijna als een groot prieel rondom door donkere elzen was afgesloten, en slechts naar het weiland toe eene smalle opening had, lag de stam van een ouden wilgenboom, die bij het hoogwater van het vorige jaar ontworteld was. Hij bood in de donkere schaduw van het omringend geboomte eene uitmuntende zitplaats aan, en het scheen dat twee gelieven hem tot bank hadden uitverkoren, om eens regt vertrouwelijk met elkander te keuvelen; want zij kwamen, nadat zij naar alle kanten hadden rondgezien, om zich te verzekeren dat zij onopgemerkt en veilig waren, met rassche schreden de schaduwrijke schuilplaats in, en plaatsten zich vertrouwelijk op den wilgenstam.

Het was een bekoorlijk paartje, maar toch geen jongman met zijne beminde; het waren twee meisjes, die in dit jaar naauwelijks voor de negentiende maal de winterbloemen in de weide zagen. Zij waren beide regt bekoorlijk, en toch zoo verschillend, dat, indien men had moeten zeggen wie de schoonste was, men in de klem zou zijn geraakt en zichzelven zou hebben afgevraagd: »Zijt gij uwe zaak wel zoo zeker, dat uwe uitspraak u naderhand niet berouwt?" Reeds wanneer men haar het vrij steil afloopende weiland zag afgaan, kon men zien, dat beide niet van één allooi waren. Het is verbazend, hoezeer de gang en houding van

een mensch zijn geheel karakter aanduidt: men kan, als men er maar goed op let, er zeer juiste gevolgtrekkingen uit opmaken.

De gang van de eene was vast, zeker en vol kracht; die van de andere onzeker, men zou kunnen zeggen angstig; en deze soort van opkomen stemde met beider natuur volkomen overeen. Zij, die zoo vol vastheid de helling afging, was rank en rijzig als een jonge den. Haar oog zag helder en vast in de wereld; maar er was toch geen trotschheid, geen hoogmoed in. De innerlijke zekerheid en vastheid van wil echter openbaarde zich in iedere beweging, in blik, in houding. Zij had kastanjebruin, rijk, blinkend haar, en bruine, vurige oogen. Haar voorhoofd was open, hoog en rein, hare wangen waren als geschilderd, en haar kleine mond was als eene roode kers; maar hare gelaatskleur was een beetje donker, hetgeen haar echter zeer goed stond en uitmuntend bij het overige paste. Het andere meisje was iets kleiner; haar ligchaam was teederder gebouwd, haar oog blaauw als de hemel, haar haar blond als het schitterende vlas, dat hare kleine hand spon in de winterdagen. Haar vel was als verschgevallen sneeuw, wanneer het morgenrood er op schijnt, en hare wangen waren als eene mosroos, waarvan juist de knop is opengegaan. In hare kleeding waren zij bijna eender. Een bonte halsdoek omsloot de borst tot aan den hals, waaraan een snoer granaten op een zwart fluweelen lint prijkte. Het keursje was van hemelsblaauw laken, met zwart fluweelen linten omzoomd. De arm was bloot tot boven den elleboog, waar zich het sneeuwwitte hemd vast aansloot. Een wijde, groen en zwart gestreepte rok omringde de ranke heupen, en viel vrij laag benedenwaarts, maar toch niet zoo laag, dat men niet de lichtblaauwe kousen met roode klinken en de schoentjes met vrij hooge hakken zou hebben gezien. Ieder had een schortje voor van donker gedrukt katoen, met een zwart, lang afhangend lint.

Men kon best zien, dat de meisjes haast maakten, om eens ongestoord te kunnen praten. Zij plaatsten zich digt bij elkander op den wilgenstam, en de brunette, nadat zij voorzigtig had geluisterd, of er zich ook iets verdachts liet hooren, legde de blonde de hand op den schouder, en zeide:

»Maar, Leentje! om 's Hemels wil, is het dan toch waar?" De blonde hief haar hoofdje, dat zij had laten zakken, weder op, zag met de oogen vol tranen hare vriendin aan, en knikte slechts; want zij kon thans, terwijl lang verkropte smart zich met alle geweld een uitweg baande, geen woord spreken. Ammi — zoo heette de brunette — sloeg hare handen ineen, en zeide: »Alles zou ik eer geloofd hebben dan dit! Maar spreek dan toch, Leentje! hebt gij ongenoegen gehad? Een minnaar verlaat plotseling zijne verloofde, waarop hij smoorlijk verliefd is — zoo iets is hier nog nooit gebeurd. Maar zeker, gij hebt woorden gehad! Zeg dan toch, Leentje, waarover?"

Leentje had het gelaat in hare handen gelegd. Zij weende bijna overluid, en de smart had haar zoozeer overweldigd, dat zij buiten staat was een woord uit te brengen. Ammi vervolgde: »Ik kan mij van dien Janjoost geen denkbeeld maken. Gij zijt het mooiste meisje in den geheelen omtrek, het eenige kind van een rijken vader, en er valt niets op u aan te merken. Ik begrijp er niets ter wereld van." Zij sprong op, liep een keer of wat heen en weêr, en ging toen weder zitten. Eindelijk rigtte Leentje haar hoofdje op, en zeide: »Ammi, het is alles tusschen ons afgedaan! „Hij heeft mij mijnen ring teruggezonden door Netje van den schoolmeester, en den zijnen heeft zij hem ook teruggebragt." — »Nu!" riep Ammi: »dan is de pot al overgeloopen! Lieve deugd nog toe! Vóór acht dagen nog alles even lief en mooi, tegen Sint Maarten zou er bruiloft wezen, en nu op eens alles voorbij en afgedaan! Laat dat begrijpen wie wil! Zijn er dan achterklappers en lasteraars tusschen beide gekomen? Leentje, lieve Leentje, zeg het mij toch!" — Leentje schudde het hoofd en zag Ammi zoo smeekend, zoo smartelijk aan, alsof zij haar stilzwijgend wilde smeeken om toch niet verder te vragen. — »Ik spring uit mijn vel, Leentje, als gij niet spreekt! Ik zou anders moeten denken, dat alles uw eigen schuld was."

Leentje rees overeind; haar schitterend oog rigtte zij vast op hare vriendin; daarop zeide zij: »De Hemel weet, dat ik zonder schuld ben!" — »Maar dan is het Janjoost in zijn hoofd geslagen!" riep het van toorn gloeijende meisje. »Zeg het mij toch!" smeekte zij weder. »Gij hebt mij niet

meer lief, LEENTJE! Zie, *ik* heb niets op mijn hart, of gij weet het dadelijk; maar *gij* houdt alles voor mij verborgen. Heb ik dat aan u verdiend?"

Toen viel LEENTJE hare vriendin om den hals, en zeide, krampachtig weenende en snikkende: »Ik kan het u niet zeggen!" — »Gij.... kunt.... niet...." sprak AMMI, bij ieder woord ophoudende, en plotseling bedekte een diepe gloed haar gelaat. Zij zweeg geruimen tijd; vervolgens sloeg zij hare armen om LEENTJE's hals, drukte haar vast aan hare borst, vatte met beide handen haar gezigt, en kuste het blozende meisje op haren rooskleurigen mond. »Zoo!" zeide zij: »nu heb ik u nog duizendmaal liever. Beter onregt verdragen dan onregt doen. Laat hem loopen, LEENTJE! Hij is een grootsche, liederlijke jongen, een ruziemaker en kaartspeler. Laat hem loopen! Ruk de liefde uit uw hart met tak en wortel! Hij is geen traan uit uwe schoone oogen waard." — »Helaas! kon ik dat maar!" zuchtte het diep gegriefde meisje. »Hij was immers alles voor mij!" — »Is hij dat dan nog, nu hij uwe achting niet meer waard is?" riep AMMI. »LEENTJE, ik heb mijn STOFFEL zoo lief, dat ik voor hem in den dood zou gaan, als het wezen moest; maar zoo hij.... Neen, hoor, LEENTJE, wees sterk! Een meisje moet ook meesteres over haar hart kunnen wezen. Hindert het gebabbel van de menschen u? Als het geweten rein is, dan lacht men daarover. Zie, daarboven is Hij, die alles weet en rigt. Onze lieve Heer weet alleen wat goed voor ons is. Ik kan zeker niet in de toekomst zien; maar ik geloof stellig, dat de zaken, zoo als ze uitvallen, tot ons geluk dienen. Wie weet of het niet goed is, dat JANJOOST nu reeds zijn masker afwerpt! Beter vóór het huwelijk dan daarna."

AMMI zou misschien nog lang op deze wijze hebben voortgepraat, indien zich niet een gebrul van het vee in de weide had laten hooren, gepaard met een luid geschreeuw van de jonge lieden en kinderen. »Hemel, het vee biest!" riep AMMI, en was in een rep verdwenen, gelijk eene ree, die vol schrik wegvlugt. Het vee rende als razend naar alle rigtingen, met den staart in de lucht en den kop bij den grond. Daar hielp geen ophouden, niets ter wereld tegen; men moest het laten loopen tot het moede geworden was

en het gegons der hommels niet meer hoorde; want dat zich die hadden laten hooren, scheen buiten bedenking te zijn.

Bij geluk had zich een aantal knapen naar den kant van het bosch tot balspel verzameld. Toen deze het vee zoo zagen loopen, schaarden zij zich in eene lange rij bijeen, en maakten een verschrikkelijk leven, terwijl zij met hunne petten en zakdoeken zwaaiden; daardoor hielden zij het vee buiten het bosch. Het rende nu gedeeltelijk over het weiland rond, wierp zich in de beek, en zwom naar de overzijde, gedeeltelijk galoppeerde het naar het dorp toe. Na verloop van een half uur was het teruggebragt en alles weêr in orde.

»Wat was dat daar toch?" vroeg Ammi aan een meisje, bij wie een groot gedeelte der jonge knapen stond. »Och!" zeide het meisje, »Janjoost heeft met de hand voor den mond het gegons van een hommel nagemaakt, en toen is het vee biezig geworden." Ammi wierp zulk een doordringenden blik op den kwaaddoener, dat deze zijne oogen nedersloeg. »Wanneer men hier in het dorp van een kwajongensstreek hoort, dan behoeft men niet te vragen wie het gedaan heeft. Ieder weet, dat de zoon van Meyering het is. Deze woorden sprak het meisje met bijtende scherpte.

Janjoost werd bleek van toorn. »Als gij een jongen waart," riep hij, »dan brak ik u den hals!" — Ammi had zich reeds van hem afgewend. Thans keerde zij zich weder om, en zeide: »Het spijt mij, dat ik er geen ben. Een meisje kan zulk een deugniet, als gij, op zijn hoogst het hart breken; en dan is hij er nog brutaal bij, en de wereld stoot hem niet uit, zoo als hij verdiende." Zij zag hem met een vasten blik, bijna doorborend aan, en hij zweeg en zag voor zich neder. Zij ging thans het weiland nog eens over, om hare vriendin op te zoeken; maar Leentje was intusschen naar huis gegaan, om haren knecht te zenden. Ammi keerde naar het gezelschap terug, waarvan zich Janjoost verwijderd had.

Het vee was weder tot bedaren gekomen en graasde op nieuw. Hier en daar speelden de jonge lieden in groepen; anderen hieven een volkslied aan. Ammi echter ging naar den oever der beek, leunde zich tegen den stam van een els, en stond geruimen tijd hier alleen, in nadenken ver-

zonken en van tijd tot tijd een zucht lozende. Hare gedachten waren bij LEENTJE, tot eindelijk de avondklok luidde en het vee naar huis werd gedreven.

LEENTJE en AMMI waren, hoe verschillend ook zoo uit- als inwendig, nogtans ééne ziel en één zin sedert hare vroegste kindsheid. Zij hadden in de school naast elkander gezeten, zij hadden altoos te zamen gespeeld, en ook het heilige nachtmaal te zamen het eerst ontvangen. Innig en getrouw verbonden bleven de meisjes in deze eendragt, en niets stoorde die. Nog naauwer echter werd de vriendschapsband, toen zij elkander het zoete geheim der liefde hadden toe te vertrouwen. Zeker was het blonde LEENTJE hier in het grootste voordeel. Hare liefde was zoowel door haren vader begunstigd als door de ouders van JANJOOST, en weldra had er eene plegtige verloving plaats, bij welke gelegenheid de dominé eene fraaije aanspraak hield en de ringen verwisselde. Haar geluk scheen niets in den weg te staan, en de ouders van JANJOOST, even als vele lieden in het dorp, meenden, dat het zachtzinnige LEENTJE op den wilden JANJOOST eene overmagt zou krijgen, als zelden eene vrouw over haren man krijgt, juist omdat zij zoo goedhartig en zachtzinnig was. Anderen twijfelden echter hieraan, en meenden dat AMMI beter voor hem geweest zou zijn.

AMMI was niet zoo gelukkig. Hare liefde voor STOFFEL was, zoo als de menschen zeggen, mede uit de kinderschoenen opgewassen, en naar mate zij ouder werden, vatte de liefde dieper en dieper wortel in het hart; maar het was eene geheime liefde, dewijl de vader van AMMI er tegen was. Tegen STOFFEL zelven kon hij niets hebben: deze was zulk een brave en flinke jongen, als men maar kon verlangen; maar hij had iets anders tegen de zaak. STOFFEL was de oudste van vier broeders en vier zusters, en ofschoon de oude molenaar BOERMAN voor zijn doen er goed in zat, maakten toch de acht achtsteparten van zijne kinderen te zamen niet zooveel uit, als hetgeen hij zelf het zijne mogt noemen, en dat kreeg zijne AMMI; want zij was een eenig kind. Misschien echter zou hij zich ook hier nog hebben overheen gezet, omdat STOFFEL met het geld van AMMI zijne broêrs en zusters wel had kunnen afkoopen en den molen voor zich alleen bekomen; maar de oude man was STOFFELS vader niet

bijzonder genegen, omdat hij vast en zeker geloofde, dat de oude BOERMAN belet had, dat hij, BENDER, syndic van het dorp werd, zoo als zij in den Franschen tijd den schout noemden, en dezen eerepost aan MEYERING, den vader van JANJOOST, in de handen had gespeeld, omdat deze hem eens met geld uit eene groote verlegenheid had geholpen. Op die manier wiesch de eene hand de andere, meende hij, en maakte zich telkens kwaad, als hij daarover begon te denken, terwijl hij het den molenaar nooit kon vergeven. Het was dus zoo goed als uitgemaakt, dat er van een huwelijk tusschen AMMI en STOFFEL niets komen kon. Met ouden toorn en haat is het als met oude liefde. Hij roest niet, en groeit eindelijk in het vleesch, veroorzaakt altoos pijn, en men krijgt er hem nooit weêr uit.

»Hoe zal dat nog afloopen?" zeide STOFFEL dikwijls, en zuchtte. — »Hoor!" gaf AMMI dan ten antwoord: »daar maak ik mij niet ongerust over. Komt tijd, komt raad. Zooveel weet ik, wanneer mijn vader mij wil dwingen, heeft hij zijn spel verloren; want de vaderlijke magt heeft ook hare grens, en die is aan het altaar Gods."

De oude BENDER, AMMI's vader, kende zijne dochter. Honderdmaal zeide hij: »Die meid is een jongen in haar hart; ik vrees dat ik er nog spul meê zal hebben."

Eene gebeurtenis, als die, dat JANJOOST zijne verloofde, LEENTJE SNIJDER, den zak had gegeven, bragt het geheele dorp in opschudding. Overal staken de menschen de hoofden bijeen. In het bakhuis, aan den put, in de herberg, en des zondags namiddags voor de huisdeuren, overal werd er over gepraat en gebabbeld. Maar het was zonderling, dat zich ditmaal geen partijen vormden, maar er slechts ééne stem in het dorp was, en die was tegen JANJOOST. Het speet ieder van het goede meisje en haren braven vader, en JANJOOST kon op ieders gezigt afkeuring, misnoegen en toorn lezen. Hij had juist niet veel vrienden in het dorp.

Bijna doorgaans speelt in ieder dorp een rijkemanszoon onder de jongens de wildeman. Hij is de eerste haan van de gemeente. Om hem heen verzamelen zich de andere hanen. Hij geeft den toon aan, dien anderen nabrommen. Over de snakerijen, die hij uitkraamt, wordt algemeen gelagchen. Wat hij doet, is onverbeterlijk; wat hij beveelt, wordt on-

verwijld ten uitvoer gebragt. Als hij het op den een of anderen vreedzamen ingezetene gemunt heeft, mag die zich wel in 's Hemels hoede aanbevelen; want er is geen plagerij te bedenken, die hem niet wordt aangedaan. In de herberg zit hij bovenaan; bij den dans is hij de eerste, en danst alleen, wanneer het hem behaagt. Hij geeft de dansen op, die de muzikanten moeten spelen; kortom, hij is een magthebber zoo goed als eenige andere op de wereld. Dat hij de lieveling der meisjes is, al laat zijne welgemanierdheid ook veel te wenschen over, spreekt van zelf; en al had hij ook tien bemindes gehad en die allemaal laten loopen, dan zou de elfde toch meenen, dat zij hem wel zou weten te boeijen, en zijn aanzoek vol vreugde aannemen. Is hij de stichter van allerlei dolheid en nachtrumoer, dan hebben de mannen toch zelden den moed om het hem te verwijten, daar zij maar al te goed weten, op hoe velerlei manier hij het hun kan inpeperen. Bij vechtpartijen, die met kermis zelden ontbreken, speelt hij het meest den gebraden haan, en kan op ondersteuning rekenen. Wanneer de geheele wereld van hem gewaagt — goed of kwaad, dat komt er niet op aan — dan heeft hij het toppunt van glorie bereikt. Het is waar, dat zulke ploerten, eenmaal getrouwd zijnde, dikwijls goede echtgenooten worden; maar het tegendeel heeft ook plaats, zoodat men het niet als regel kan aannemen.

Janjoost, de zoon van den syndic Meyering, de eenige, die hem van negen kinderen was overgebleven, was zulk een eerste haan. Juist de omstandigheid, dat zoo vele kinderen hun ontvallen waren, hoopte in dezen eenig overgeblevene al de liefde zijner ouders opeen, en dit was zijn ongeluk. Vertroeteld werd hij van zijne kindsheid af; iedere wensch, dien hij te kennen gaf, werd onmiddelijk vervuld. Hij had altijd geld genoeg op zak, om elk zijner wenschen te bevredigen, en deed dit ook, zonder dat zijne blinde ouders er iets tegen inbragten. Hij was meester van zijn doen en laten, en volgde in alles zijn eigen zin. Op deze wijze was hij een liederlijke knaap geworden, die in alles zijne hartstogten opvolgde, en de menschen in het dorp noemden hem »Meyering's tuchtroede." Hij had verscheidene meisjes aangehaald, maar ze alle weder laten loopen. Om Bender's Ammi was hij lang rondgeloopen; maar dit meisje

scheepte hem af, dat het een pleizier was, en er behoorde óf al de onbeschaamdheid van JANJOOST toe, óf eene waanzinnige liefde, om toch nog weêr te komen. Eindelijk werd hij het dan ook moede. Misschien beviel hem ook het heerlijk bloeijende LEENTJE beter, dat door iedereen voor den roem van het dorp werd gehouden. Hij vrijde naar haar, en LEENTJE, die hem lang in stilte bemind had, gaf hem haar jawoord, en de oude MEYERING zag het niet ongaarne, ofschoon de vlugge AMMI hem aangenamer ware geweest, daar hij deze grooter magt toevertrouwde, om den wildzang aan banden te leggen en tot een geschikt echtgenoot te maken. Hij was echter tevreden, toen LEENTJE zooveel invloed op den knaap uitoefende, dat deze sedert inderdaad een geheel ander mensch scheen te zijn geworden.

Op eens nu verstiet hij het lieve meisje, en zijn vader en moeder stonden er zoo verbluft van te kijken als al de overigen. Toen zij hem naar de reden vroegen, gebood hij hun op eene lompe manier, te zwijgen. Daarmede hadden zij uitgepraat; want het was helaas zoo ver gekomen, dat zij hun ouderlijk gezag niet meer durfden te baat te nemen. Half weenende zeide de oude MEYERING tot zijne vrouw: »Dat is nu het gevolg er van, dat wij vergaten wat er in den Heidelbergschen Catechismus staat, dat God de kinderen door de hand hunner ouders geregeerd wil hebben. En SALOMO zoowel als PAULUS heeft ons te vergeefs voorgeschreven wat wij behoorden te doen! Nu oogsten wij de gevolgen er van.” De moeder zuchtte en zweeg. Wie van beide de meeste schuld had, viel moeijelijk te zeggen. »Ik wilde liever dat hij soldaat was geworden!” zeide de oude man. — »Bezondig u niet!” sprak zijne vrouw: »gij weet toch nog wel, hoe gij met dien vollen zak met geld naar Simmern liept, en met een leêgen terugkwaamt! Intusschen, de zaak zal wel weêr bijgelegd worden.”

Maar zij werd niet bijgelegd. Hoewel schaamte en berouw het hart van JANJOOST verscheurden, zijne boeren-koppigheid verzette zich tegen alle terugkeer. Het huis van LEENTJE ging hij voorbij als een dief, en wanneer hij haar in het oog kreeg, keek hij voor zich. Zijne trotschheid was gebroken; daardoor kregen de menschen dan ook den moed om hunnen afkeer luid te kennen te geven. Het gaat ech-

ter op een dorp als in de stad. Een tijd lang sprak iedereen van de zaak; maar vervolgens werd het stil, en daar LEENTJE niet stierf, zoo als velen wel hadden durven wedden, maar, ofschoon het haar niet weinig overwinning kostte, met gelatenheid haar lot droeg, werd er na verloop van een paar maanden niet meer over gesproken.

Het was tegen St. Maarten, toen op zekeren zondag middag de oude syndic MEYERING het huis van BENDER binnentrad. BENDER was alleen en zat aan eene tafel, waar hij in zijne papieren, schuldbrieven en quitantiën van het loopende jaar zat te schommelen.

»Stoor ik u, PIETER?" vroeg MEYERING; »zeg het dan maar, dan kom ik op een anderen tijd wel eens terug." — »Neen, volstrekt niet, GODFRIED! ga zitten!" was BENDER's antwoord. Hij raapte al zijne papieren bijeen, stiet ze op de tafel gelijk, bond ze tot een pakje, schoof dit in het laadje, waar hij ze had uitgehaald, sloot dit digt, en nam tegenover den syndic plaats. »Wat brengt ge voor nieuws?" vroeg hij.

»Eene belangrijke zaak," sprak de syndic. »We kunnen immers hier in vertrouwen praten?" vroeg hij, om zich heen ziende. »Het is maar om u." — »Als de wanden geen ooren hebben," zeide BENDER, »dan zijn wij veilig." Hij stond op, deed eerst de deur van de pronkkamer en toen die van de keuken open, en daar hij niemand zag, keerde hij terug, plaatste zich bij MEYERING aan tafel, en zeide: »Ge kunt zeggen wat u op het hart ligt; wij zijn alleen."

»Hoor eens!" begon de syndic: »ik kan niet met ieder burger in de gemeente spreken, maar met één moet ik dit toch doen, en daarom kom ik bij u, omdat ik in u een man zie, die zijn mond weet te houden. Gij weet, de landmeters zijn nu met het opmeten van onze perceelen klaar, en de volgende week zal onze gemeente hare classificatie in de belasting ontvangen. Dan komt het er op aan! Van regtswege moeten wij half in de eerste klasse en half in de tweede komen; maar dan zullen wij verdraaid moeten opdokken, en de belasting zou op onze nakomelingschap tot aan het einde der wereld blijven rusten. Ge weet wel hoe het met die dingen gaat: wat er eens op is, komt er nooit weêr af. Al worden wij ook t' avond of morgen aan den linker Rijnoever weder Duitsch, God gaf dat het gebeurde! dan blijft

toch het kadaster bestaan, en de belastingwet staat zoo vast als onze bergen, — watte?" — »Zeker," zeide BENDER, die nog maar niet kon begrijpen, waar MEYERING eigenlijk naar toe wilde. — »Nu heeft zulk een commissaris twee oogen," vervolgde de syndic; »en als men op het eene een stuk geld legt, dan ziet hij maar half; legt men ook een op het andere, dan ziet hij in het geheel niet meer. Begrepen?" De syndic keek bij deze woorden BENDER glimlagchend aan.

»Ik begrijp het," gaf BENDER ten antwoord. — »Goed," zeide MEYERING, »dan kan ik voortgaan. Ik heb met den commissaris de zaak reeds klaar gemaakt. Als hij honderd gulden krijgt, dan zet hij onze perceelen half in de derde en half in de vierde klasse. Er kraait geen haan naar, en onze aanslag in de belasting wordt een paar duizend francs minder. Het is een voordeel voor eeuwig."

BENDER's geweten kwam in opschudding. »Maar eerlijk is het toch niet," zeide hij. — »Dat is zoo, PIETER!" vervolgde de syndic; »en als gij meent dat wij er maar niets aan moeten doen, dan is het mij ook wel; maar het maakt alleen voor u en mij reeds een mooi sommetje uit, dat anders de vervloekte Franschman krijgt, die onze kinderen vermoordt, dien wij allen haten, en die ons drukt, waar en zooveel als hij maar kan; en wie staat er ons voor in, dat hij, als het er op aankomt, ons ook niet ons gemeenteland afneemt en te koop slaat? Tusschen ons, ik heb reeds in de verte zoo iets hooren luiden. Wat dunkt u? is het eerlijk of oneerlijk?"

PIETER BENDER moest geen boer zijn geweest, wanneer dit hem niet reeds half had omgebragt. »Ga uw gang maar," vervolgde de syndic; »speel het hem in zijn bodemloozen zak; dan heeft hij het beet, en gij en uwe nakomelingen kunt het betalen. Voor het overige, PIETER, handelen wij hier niet in ons eigen belang, maar in dat der gemeente. Dat moet gij niet uit het oog verliezen." — »Maar GODFRIED," zeide BENDER, »waar zullen wij de honderd gulden vandaan halen, zonder te stelen?" — »O, is het anders niet?" riep de syndic. »Weet gij dan nog niet van den laatsten gemeentedag, dat wij in onze geheime kas, waarvan de maire niets weet, nog meer dan zooveel hebben?" — »Dat zou goed komen, zeide BENDER; »maar wat zal de gemeente

zeggen, wanneer het ontbreekt? En gij zult het toch niet iedereen aan den neus willen hangen?" — »*Thans* niet," antwoordde de syndic; »maar ik zeg het u en nog twee andere der voornaamste ingezetenen van het dorp, en die kunnen bevestigen, dat het tot een algemeen nuttig doel besteed is. Na verloop van een paar jaren komt men er openlijk voor uit, en daar ieder er, zoo als hij ziet, zijn voordeel bij heeft, zal ook ieder wel zoo wijs zijn om zijn mond te houden en de zaak niet aan de klok te hangen."

Beiden spraken nog eene poos hierover; eindelijk waren zij het eens, en de zaak kreeg haar beslag. Deze echte boerenschelmerij was intusschen door de syndic eigenlijk maar gekozen, om BENDER voor zich in te nemen. Er wisten ten minste al tien uit het dorp van, en de commissaris had het geld reeds ontvangen, om welks wil hij den staat voor het tienvoudige en meer bedroog.

BENDER en MEYERING hadden hunne pijpen aangestoken, en nadat de staatszaken waren afgehandeld, kregen hunne eigene zaken eene beurt. MEYERING klaagde aan BENDER, welk eene poets zijn JANJOOST hem gespeeld had door met SNIJDER's LEENTJE te breken. Het scheen MEYERING daarbij volkomen ernst te wezen; maar zijn belang vorderde toch, dat hij zijnen zoon zooveel mogelijk rein wiesch. Op LEENTJE direct de schuld te werpen, durfde hij niet. Hij zeide derhalve: »Hoe leed mij de zaak ook doet, heeft zij toch ééne zijde, die mij niet onaangenaam is. U, PIETER, kan ik zoo iets wel toevertrouwen. Zie, LEENTJE is veel te zachtzinnig voor mijnen JANJOOST. Hij is zulk een wildzang, omdat hij weet, dat hij geld heeft en krijgt. Maar wat zullen we zeggen! Wij zijn ook eens jong geweest, en hebben het in onzen tijd al niet veel beter gemaakt; dat moeten we niet uit het oog verliezen; maar zijn wij daarom niet knappe mannen geworden, die onze zaak verstaan? 't Is waar, onze vrouwen hebben veel aan ons te bolsteren gehad, maar beide hadden haar op de tanden, en lazen ons de les, als wij het te gortig maakten; en juist daardoor zijn wij zoo knap geworden. LEENTJE was toch, zoo als ik zeide, te goedig voor hem geweest, en het zou mij niet verwonderd hebben, zoo hij, als een jong veulen, achteruit had geslagen. Dat is het eenige, waarom de zaak mij minder hard valt.

Ik voor mij," ging hij voort, toen BENDER bleef zwijgen, »had altoos een ander meisje voor hem in het oog, de kroon van alle meisjes in het dorp; ik wil het u maar ronduit zeggen, uwe AMMI. Maar de liefde is stekeblind, en men mag met iets dergelijks ook maar niet zoo gaauw voor den dag komen. Nu echter heeft hij zelf een eind aan de zaak gemaakt, en nu is het goed. Zeker heeft AMMI mij alle hoop benomen, daar zij, zoo als ik hoor, met BOERMAN's STOFFEL zoo'n vrijerijtje heeft..."

AMMI's vader had tot dus ver den woordenstroom van MEYERING stilzwijgend aangehoord. Thans raakte deze eene zeere plek aan. »Wie heeft het gezegd," riep BENDER, opstuivende, »dat die vrijerij met STOFFEL BOERMAN meer is dan een dansgrap? Ik geloof, dat, als de zaak ernstig gemeend ware, de vader ook nog wat zou hebben in te brengen."

MEYERING had bereikt wat hij wilde. Hij wist nu hoe laat het was en hoe de vork in den steel stak. »Zeker," zeide hij, geruststellende, »zoo denk ik ook. Er heerscht wel tegenwoordig een booze geest in de jeugd. Zij willen van ouderlijke tucht en kinderlijke gehoorzaamheid niets meer weten. Of ze al geleerd hebben in den Heidelbergschen Catechismus: Wat wil God in het vijfde gebod? Dat ik mijnen vader en mijne moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en zoo als er verder staat, och, dat zijn ze al lang vergeten en daar denken ze in 't geheel niet meer aan. Ieder, die tegenwoordig maar over een strootje kan springen, zou wel zelf de baas willen wezen."

»Als de vader een uilskuiken is, dan gaat het zoo," vervolgde BENDER nijdig. »Goddank, ik ben dat niet, en neem zelf mijn huisbestuur waar; en mijn meisje zal ik STOFFEL wel uit het hoofd stoffelen, dat het een aard heeft." — »Gij zoudt dus niet ongenegen wezen, wanneer mijn JANJOOST kwam om de hand van AMMI?" vroeg MEYERING op een zoetsappigen toon. — »Als ge het mij niet kwalijk neemt, GODFRIED, dan moet ik zeggen, dat ik op uw jongen veel heb aan te merken," sprak BENDER; »maar als hij naar goeden raad luistert, dan zou ik niet weten wat ik deed. Dit echter wil ik u zeggen: wat wij hier spreken, moet onder ons

blijven. Zoo Ammi mogt merken — en zij slacht haren vader in dat opzigt — dat het eene afgesprokene zaak was, dan zou het gekheid geven. Want eene resolute meid is ze; dat zal wel waar wezen." — »Dat weet ik," zeide de syndic. »Aan Janjoost zal ik zoo onder de hand zeggen: Zoo ge om Ammi van Bender waart uitgegaan, zou dat alles niet gebeurd zijn. Dat is genoeg; want hij mag Ammi graag lijden — dat weet ik. Derhalve, het blijft daarbij!" sprak hij, en stond op, terwijl hij zijne hand ophield. »Sla toe, Pieter! wij willen beide het onze doen, en aan mijn wilden jongen zal ik zeggen, dat hij zijne zeilen een beetje kort, want dat hij anders kromme Trijn van den schaapherder nog niet tot vrouw zou krijgen."

Bender sloeg toe, en de syndic ging vrolijk heen. Ammi's vader echter bleef in diepe gedachten verzonken zitten. Hij had daar meer gehoord dan hij wist, en zijn oude wrok begon weder te ontkiemen. Dit echter zag hij in, dat, *als* er iets uit een huwelijk met Janjoost Meyering zou komen, er meer dan ééne harde noot te kraken zou wezen.

Het is op den geheelen Hunsrück eene algemeene inrigting, dat, zoo mogelijk, ieder huis een tuin van achteren, en daarachter weder een met vruchtboomen omzoomd, zoogenaamd bleekveld heeft. Daar dit bleekveld in alle rigtingen met greppels doorsneden is, en er het dus zelden aan water ontbreekt, zoo groeit ook daar het weelderigste gras, dat verscheidene malen in het jaar gemaaid kan worden.

Het was misschien veertien dagen later, toen Ammi met zeissen en hark naar haars vaders bleekveld trad, om nog vóór dien avond wat gras te maaijen, daar er niet genoeg voor de beesten op stal was. Dit bleekveld liep van het huis af naar de beek, en was aan weerszijden door eene digte hegge van hagedoorn afgeperkt. Aan de eene zijde liep langs de hegge een weg voorbij, uit het dorp naar de beek. Zij stond nabij dezen weg aan de hegge, en bond juist haar boezelaar op, om met maaijen te beginnen. Maar zoo als het meer gaat, er kwamen haar andere denkbeelden in het hoofd, en zij liet de zeissen op den grond zakken, en leunde

haren vollen, ronden arm op de greep. Het was inderdaad liefhebberij, haar daar zoo te zien staan: haar haar was onachtzaam opgestoken, niet eens in vlechten; twee volle lokken hadden zich losgemaakt, en vielen aan weerszijden in kronkels op haren boezem; haar blanke hals kwam daardoor bijzonder uit. Op hare schoone gelaatstrekken lag diepe ernst.

Wat haar zoo nadenkend maakte, waren twee omstandigheden, die haar sedert kort bijzonder in het oog liepen. JANJOOST scheen het tooneel op de weide geheel en al vergeten te hebben. Hij scheen blind te zijn voor de verachting, die zij hem betoonde, doof voor de harde woorden, die zij hem, als hij haar aansprak — en dit deed hij dikwijls — naar het hoofd wierp. Hij liep haar overal na, en waar hij dacht haar te zullen vinden, daar was hij zeker. Maar dit in het oog loopend gedrag stond niet alleen. Ook zijn vader en zijne moeder waren zoo buitengewoon vriendelijk jegens haar, dat zij bijna begon te vermoeden, dat men van deze zijde eene huwelijksverbindtenis wenschte. Dit was het eene, wat haar in het oog viel. Het andere kwam uit haar eigen huis. Reeds meer dan eens had haar vader, wanneer er bezoek was, de gelegenheid waargenomen, om er van te spreken, hoe noodzakelijk het voor weldenkende ouders is, te zorgen, dat hunne kinderen zich met geene onvoegzame echtverbindenissen inlaten; dat het de pligt der kinderen is, hunnen ouders, ook bij het aangaan van een huwelijk, onbepaalde, blinde gehoorzaamheid te toonen. Het was, zeide hij, niets dan domme naäperij van groote lui, dat men van liefde sprak, die tot een huwelijk zou behooren. De hoofdzaak was, dat men elkander eenmaal had; want de liefde liet de maag maar leêg, en daar kon men niet van leven. En op die manier praatte hij meer. Ook had hij zich dikwijls scherp over BOERMAN uitgelaten, naar men zien kon, met opzet.

Eens, toen er op zondag weêr bezoek was, had zij niet kunnen zwijgen. Haar vader begon alweêr van gehoorzaamheid bij het trouwen op te halen. »Vader," sprak zij, »denkt gij dan, dat het Gode welgevallig is, wanneer ouders hunne dochter dwingen een huwelijk aan te gaan met iemand, dien zij haat en veracht? Denkt gij, dat ook daar gehoorzaamheid

een pligt kan wezen, waar het om het geluk of de ellende van het geheel volgend leven te doen is? Denkt gij, bij voorbeeld, dat ik mij zoo door u zou laten verschacheren, als onze koeijen aan de Joden verschacherd worden? Dan dwaalt gij. *Ik* moet met den man leven, dien ik neem; niet *gij*. En zie ik vooruit, dat ik hem niet lijden kan, dan zal geen magt mij dwingen om ja te zeggen. Zoo denk ik er over. De gehoorzaamheid heeft ook hare grenzen, en een kind is geen offerdier, dat de ouders naar de slagtbank mogen leiden." — Toen was haar vader opgestoven als dol, had van bedorvene, ondeugende kinderen gesproken, en er bijgevoegd, dat hij haar wel tam zou weten te maken.

Een andermaal had zij, toen hij over Boerman en zijne familie uitvoer, hunne partij genomen en hen verdedigd; toen was het onweêr losgebarsten met donder en bliksem, en hij had haar ronduit verklaard, dat hij nooit zijne toestemming zou geven, maar haar vloeken, wanneer dergelijke gedachten ooit weêr in haar opkwamen. »Welaan," had zij gezegd, »dan blijf ik ongetrouwd, en sterf als oude vrijster."

Sedert dien tijd was de verstandhouding met haren vader de regte niet meer. Geen vriendelijk woord sprak hij meer met haar. Niets dan gebrom en gegrom was er in huis; de vrede, die er vroeger altijd geheerscht had, was verdwenen. Dit had haar reeds menig bekommerd uur veroorzaakt, en menigen traan had zij met haar getrouw Leentje geweend.

Dit alles zweefde haar thans voorbij den geest, en hoe langer hoe dieper verzonk zij in angstig nadenken. Toen raakte eene hand plotseling haren schouder aan. Zij sprong op van schrik, en keerde zich dadelijk om. Het was Stoffel, die over de hegge keek; hij kwam juist uit het dorp, en ging naar den molen. Ook op zijn gelaat was hartzeer te lezen. Eene poos zagen zij elkander in de oogen, zoo stil alsof de blikken moesten spreken. Zij deden het zeker ook.

Eindelijk zeide Stoffel: »Ammi, nu is de geheele zaak duidelijk!" — »Welke zaak?" vroeg het meisje. — »Wel, die met u en Janjoost." — »Noem dien naam niet!" zeide Ammi met grooten nadruk. »Hij is mij zoo walgelijk als die kleine slang, die daar aan mijne voeten kronkelt. Maar zeg op! Wat scheelt u dan? Gij ziet er zoo treurig uit." —

»Kan ik dan vrolijk wezen, als men u aan mij ontrukken wil?" — »Zoo ver zijn wij nog niet," zeide AMMI. — »Dunkt u?" vroeg de jongeling. »Ik wil u dan maar zeggen, dat de oude vrouw MEYERING gisteren aan mijne petemoei heeft gezegd, dat het haar aangenaam was, dat JANJOOST dat bleeke botergezigt, die LEENTJE, had laten loopen. Die zou niets voor hem gedeugd hebben. Maar *gij* waart de vrouw voor hem, en zijn vader had al met den uwen gesproken en zijn jawoord gekregen. Dat was afgedaan en geklonken, en uw vader zou u wel mores leeren, als gij mogt tegenpruttelen; aanstaanden dingsdag zou MEYERING de bruidnooders zenden."

AMMI werd zoo bleek als een doek. Zij zag haren STOFFEL aan met een blik, waarin hare gansche ziel lag opgesloten. Zij zweeg eenige minuten, en zeide toen: »STOFFEL, ik blijf u getrouw! Maar vertrouwt gij mij ook dan, wanneer gij mij aan de zijde van JANJOOST naar de kerk ziet gaan, met den bruidskrans in het haar? Ik meen, of gij ook dan nog aan mijne trouw gelooft?"

STOFFEL zweeg een oogenblik; hij verstond naauwelijks wat zij zeide. Zij herhaalde hare woorden, en sprak: »Zie, ik verlang veel, zeer veel van u; maar de trouw vordert geloof. Gelooft gij?" — »Ja," zeide STOFFEL; »maar God verhoede, dat het zoo ver kome!" — »Het komt zoo ver, ik geloof het ten minste," zeide zij, en hare bleeke wang werd weder met een hoogen gloed bedekt. Maar ga nu; mijn vader zou kunnen komen. Nog eens, STOFFEL! Spreek voor het oogenblik niet meer met mij. Doe alsof wij van elkander hadden afgezien. Wees onverschillig jegens mij; ik ben het ook jegens u. LEENTJE zal u wel zeggen wat ik denk. Goeden nacht!" Hij reikte haar de hand, die zij drukte, en hij ging.

Schielijk sneed de zeissen nu door het vochtige avondgras. De inwendige opgewektheid bevorderde het werk, en weldra droeg zij hare vracht naar de schuur, om het vervolgens van daar in de ruiven van het vee te verdeelen. Toen zij in huis trad, hoorde zij reeds haren vader vol toorn in de pronkkamer op en neêr gaan. De vloer kraakte; zulke zware stappen zette hij. En toen hij haar in de keuken hoorde, toen borst de bom los; want hij had haar bij STOFFEL op het bleekveld zien staan. Stellig verklaarde hij, nooit in

eene echtverbindtenis met hem te zullen toestemmen, dewijl het zijn vaste wil was, dat zij Janjoost Meyering tot man nam.

Zij zweeg gedurende dit alles; want iedere tegenspraak zou misschien mishandelingen hebben uitgelokt. Ook kwam de meid juist binnen; en de eer, die bij de Hunsrücker veel geldt, eischte, dat geen knecht of meid getuige was van woorden of daden, waarover vader of kind zich hadden kunnen schamen. Toen het eten gereed was, droeg zij het bedaard op, en ging naar haar kamertje.

Haar hart was te vol. Hier gaf zij het in heete tranen lucht. Zij zag het ongeluk naderen, dat zij zoo vaak bij haar vaders stijfhoofdigheid gevreesd had. De onweêrswolk hing dreigend boven haar hoofd; maar geen wankelmoedigheid kwam in de sterke ziel van het meisje. Zij zond een vurig gebed omhoog om licht en kracht, en toen zij gebeden had, ging zij op hare kist zitten, leunde het hoofd in de hand, en dacht over haren toestand na. En zoo zat zij nog, toen de sterren aan den hemel stonden; zoo zat zij nog, toen de nachtwacht het twaalfde uur blies. Maar toen stond zij op, om zich te ontkleeden. Wie een blik op haar gelaat had geworpen, zou in de kalmte daarvan ontwaard hebben, dat haar nadenken een zeker doel, eene geruststellende zekerheid, eene volkomene klaarheid had gevonden, en dat haar wil met hare gedachten volmaakt overeenkwamen. Zij legde zich kalm ter ruste, en de slaap des vredes daalde weldra op hare geslotene oogen, uit welke de tranen verdwenen waren.

Des anderen daags ontwaakte zij bij tijds, en ging aan haar huiswerk. Er was geene verandering aan haar te bespeuren, dan dat zij er bleek uitzag en de frissche rozen op hare wangen sedert gisteren avond ontbladerd schenen. Haar vader zag dit wel, maar sloeg er geen acht op; ten minste, hij wilde zich den schijn geven alsof hij er geen erg in had. »Van daag blijf je thuis," zeide hij, toen hij in de keuken trad, om zijne pijp op te steken. Zij bleef te huis en was onvermoeid werkzaam. Toen haar vader echter naar het veld ging, om daar order te geven, snelde zij naar Leentje, en viel haar om den hals. »Leentje," sprak zij, »ook mij staat een onheil voor de deur. Denk eens — Jan-

joost heeft om mijne hand gevraagd!" — Het scheelde weinig, of LEENTJE zou in onmagt zijn gevallen.

»Wat zult gij doen?" vroeg zij snikkend. — »Mijnen vader gehoorzamen," zeide AMMI op een vastberaden toon. »Maar, LEENTJE, twijfel niet aan mij, — ook wanneer gij mij met hem naar de kerk ziet gaan!"

LEENTJE wist niet wat zij hoorde, en keek haar strak aan; maar AMMI rukte zich los en snelde heen.

II.

Het was middag geworden. »Is er wittebrood in huis?" vroeg BENDER. Toen AMMI zeide van neen, gaf hij de meid geld, om het te halen. »Maak nu room klaar," vervolgde BENDER, »en zorg voor spek en eijeren; want de bruidnooders komen, en ik wil ze volgens landsgebruik onthalen." — »Welke bruidnooders?" vroeg zij, en hare wangen werden nog bleeker dan ze reeds waren. — »Die voor JANJOOST MEYERING om uwe hand zullen vragen. Ik wil, dat gij zijne vrouw zult worden, en eisch volkomen gehoorzaamheid. Ik verdraag geen tegenspraak!" Dit laatste zeide hij op een ruwen toon.

»Dan zoudt gij het best doen," zeide zijne dochter, »om uw geweer maar te laden en mij een kogel door het hoofd te schieten; dan zweeg ik voor altoos." AMMI sprak deze woorden in volle hevigheid. — »AMMI!" hernam haar vader: »er zijn meer kettingen dan verscheurende honden, zegt het spreekwoord; ik raad u, niet voor de tweede maal zulk een woord te spreken!" Zijn oog rolde zoo vreeselijk bij deze woorden, dat AMMI onwillekeurig sidderde. »Nemen moet gij hem, dat heb ik gezegd, en mijn woord neem ik nooit terug. Rigt u daarnaar, en wee u, wanneer gij het niet doet!"

Ten twee ure na den middag traden twee mannen het huis binnen. Zij waren in hun zondagspak, met lange blaauwe rokken aan en hoeden met breede randen op. Hunne lichtblaauwe kousen waren aan de knie, waar de korte geel lederen broek eindigde, opgerold en met een lederen

riem en eene gesp vastgemaakt. Schoenen met vierkante gespen en een lang vest van donker laken, tot aan den hals toegeknoopt, voltooide hunne staatsiekleeding. Het waren de naaste bloedverwanten van MEYERING en zijne vrouw. Hunne houding was stijf en plegtig, hun groet beleefd en voorkomend. BENDER groette hen vriendelijk, zette een paar stoelen voor hen, en zweeg vervolgens, in afwachting van hetgeen de oudste van beide, volgens landsgebruik, zeggen zou.

Na verloop van eenige minuten schraapte deze zijne keel, en stond op. Hij sprak AMMI's vader bij zijn vollen doop- en geslachtsnaam aan, en zeide, dat het hun, bruidnooders, zoowel als iedereen bekend was, dat het huis, waarin zij zich thans bevonden, eenen schat herbergde, kostelijker dan zilver of goud, namelijk eene maagd, beminnelijk en schoon boven alle dochteren des lands, maar, wat nog meer zeide, deugdzaam en onberispelijk van gedrag en wandel, vlijtig en bekwaam om het huishouden te besturen, zindelijk en bij de hand van den vroegen morgen tot den laten avond. Deze voortreffelijke hoedanigheden hadden de oogen van eene brave moeder en een verstandigen vader, die er even als hij goed inzaten, tot zich getrokken, en zij wenschten haar als vrouw voor hunnen eenigen erfgenaam te hebben.

»Noem den naam," gaf nu, volgens landsgebruik, de vader van het meisje ten antwoord. Zij noemden dien; maar nog liet het gebruik niet toe, dat de vader dadelijk een beslisssend *ja* of *neen* uitsprak. Intusschen lag de beslissing reeds in het onthaal, dat nu volgde. Had hij den bruidnooders eene boterham en een borrel voorgezet, dan zou dit zoo goed zijn geweest als een stellig *neen*. De bruidnooders wachtten met groote inspanning op hetgeen zou volgen; want ofschoon zij wel meenden te weten welk antwoord hun te wachten stond, kon toch in de zaak eene verandering zijn gekomen. Aan de gelaatstrekken der partijen over en weder was niets te bemerken; want het gebruik vorderde een plegtigen ernst, en BENDER was de man niet om van zijne inwendige aandoeningen iets te laten blijken en aldus zijne vaderlijke waardigheid in de waagschaal te stellen. Hij zat nog eenige minuten stil; toen echter stond hij op en zeide: »Dat zal overwogen worden; maar terwijl dat geschiedt, zullen wij te zamen iets gebruiken."

Hij ging naar de deur, en riep dat het bestelde zou worden opgedragen. »Ik moet dat zelf doen," zeide hij; »want zoo als gij weet, heeft het God behaagd mij in den treurigen staat van weduwnaar te plaatsen." Daarop kwam de meid binnen, en dekte een sneeuwwit tafellaken over den disch, zette er de blinkende tinnen borden op, en legde er de lepels en vorken naast; want een mes heeft de boer altijd bij zich. Daarop bragt zij eene tinnen kom zoete melk met brokken binnen, benevens een schotel met eijerkoek en sneden gebakken spek. De gezigten der bruidnooders helderden op bij deze toebereidselen; want daarin lag stilzwijgend het antwoord, dat hun voorstel werd aangenomen.

Gedurende het maal, dat, almede volgens landgebruik, zeer langzaam genuttigd werd, vroeg Bender, waar, in geval hij zijn jawoord gaf, het paar zou wonen, en welk uitzet de bruidegom krijgen zou. De antwoorden op een en ander waren naar genoegen. Ten huize van Meyerring zouden zij wonen, zeide de oudste der bruidnooders. Dat was Bender inzonderheid aangenaam, daar hij toch Janjoost niet regt vertrouwde. Hij zeide vervolgens, wat hij zijne dochter dacht mede te geven. Ook dit was naar genoegen, en met blijden handslag werd het jawoord gegeven en ontvangen. De bruidnooders vertrokken.

Boven op haar kamertje zat Ammi, en zag, zichzelve en de wereld vergetende, naar het blaauw des hemels, die rein en onbewolkt zijn gewelf over de aarde uitbreidde. Haar gelaat was treurig van uitdrukking, haar oog somber; maar geen traan bevochtigde het; ook klopte haar boezem niet stormachtig, zoo als men welligt verwacht zou hebben. Er heerschte eene wonderbare kalmte in haar hart, sedert zij met Stoppel aan de heg van het bleekveld had gesproken, — sedert zij haar plan had gemaakt en haar besluit had genomen, — sedert zij in het gebed rust had gevonden. Nog één ding wilde zij doen, om volkomen licht in hare zaak te krijgen. De predikant, die haar tot lidmaat der kerk had aangenomen, een eerwaardig grijsaard, was naar een dorp verplaatst, dat een uur verder lag. Daar woonde ook de oude Margriet, die haar ten doop had gehouden. Zij wilde daarheen gaan en zoowel voor den geestelijke als voor Margriet haar hart uitstorten, en de volgende zondag was daartoe

bepaald. Toen zij de bruidnooders zag heengaan, kwam zij met vasten tred naar beneden.

»Ammi!" riep haar vader in de huishoudkamer. Deze roep ontstelde haar. Bevende trad zij de kamer binnen, zichzelve afvragende, of zij zou kunnen volhouden wat zij had voorgenomen. Haar hart klopte, en bij zichzelve smeekte zij God om kracht. Met een donkeren blik zag haar vader haar aan. »Hoor!" zeide hij op een toon van gezag: »de mannen, die er zoo even geweest zijn, hebben voor Janjoost Meyering om uwe hand gevraagd. Ik heb, als uw door God aangestelde voorspreker, ja gezegd, omdat ik uw geluk wil grondvesten. Aanstaanden vrijdag is het verloving bij mij aan huis. Rigt en kleed u daarnaar, zoo als het betaamt. Wat het kost, daar vraag ik niet naar. Laat het u aan niets ontbreken."

Hij scheen verwacht te hebben, dat Ammi zich weder even zoo bepaald tegen hem verklaren zou als vroeger; maar hij had zich bedrogen. Zij zweeg, keerde zich om, en ging heen. Toen zij weg was, schudde hij het hoofd, en zeide bij zichzelve: »Laat nu eens iemand uit dat vrouwvolk wijs worden! Zij, die nog kort geleden mij zoo kon uitjakkeren, spreekt thans geen enkel woord. Niet eens tranen zie ik; en die zijn toch bij de vrouwen haar voornaamste steun. Zou zij zich willen overgeven? Zou zij zich zoo gemakkelijk in mijn wil geschikt hebben? Of zou zij tot rede zijn gekomen?" Hij schudde nog eens het hoofd, en besloot haar gade te slaan.

Des avonds kwam Janjoost met een gelaat, dat van blijdschap schitterde; maar Ammi ging hem zonder een woord te spreken voorbij, en liet hem staan waar hij stond. Zij ging naar Leentje. Toen hij, knorrig over deze handelwijze, daarover tegen den ouden Bender sprak, zeide deze: »Gij kent haar immers? Het is geen meisje zoo als anderen. Zij volgt haar hoofd en wil altoos gelijk hebben. Wees maar gerust; die zaak zal zich wel schikken. Hou maar vol!" — Janjoost kwam den volgenden avond weder, en het zelfde had plaats. Hij liet echter den moed niet zakken.

De dag der verloving was daar. De bloedverwanten kwamen alle toestroomen. Ook Ammi kwam bedaard binnen, zette het gebak en den brandewijn op tafel, en de oudste

bruidnooder deed zijne aanspraak, en legde AMMI's hand in die van JANJOOST; maar zij trok die schielijk terug. JANJOOST wilde het ruime handgeld in hare hand leggen; maar zij weigerde het en zeide: »Ik neem er geen aan." Den ring, dien hij haar aanbood, legde zij voor zich op het bord; met hem sprak zij geen woord. Met de gasten schertste zij vrolijk en wel, en stemde mede in hun pret en gelach. Toen de bruidnooder meende, dat het nu toch tijd was om den ring aan haren vinger te steken, gaf zij ten antwoord, dat hij voor haar niet paste, maar voor eene fijnere hand gemaakt was.

JANJOOST begreep haar, en zag onthutst voor zich neder. De bruidnooder merkte aan, dat men dan den zilversmid zou laten komen, en zeggen, dat die hem wijder moest maken; intusschen kon zij hem toch wel eens even aanpassen. Hij wilde hare hand vatten; maar zij trok die terug, en zeide dat dit alleen hare eigene zaak was, en zij ook bovendien niet veel aan oude gebruiken hechtte, zoo als ring en handgeld; zij begeerde geen van beide. Zij zou haren echtgenoot getrouw wezen, ook zonder ring, en het verloven was geen Jodennegotie, waarbij men handgeld moest geven.

Men kende in het dorp genoeg het karakter van AMMI en hare manier om iets kort af te doen. Ofschoon de zaak van het vaste gebruik afweek, maakte MEYERING er echter geen ophef van, omdat hij vreesde AMMI boos te maken. Zoo verliep de avond, en AMMI ging met een verligt hart ter ruste. Zelfs haar vader deed haar geen verwijten.

Maar het geheele dorp sprak er des anderen daags over. Velen meenden, dat er iets achter stak; anderen noemden haar een hoogmoedig ding, dat zich over oude, aangenomene gebruiken wilde heenzetten. Men gaf zich alle moeite om aan AMMI de verklaring te ontlokken, waarom zij zoo handelde; maar alles was vruchteloos. Zij glimlachte en scheepte met een kortswijl de menschen af. Dat zij echter dagelijks naar het zoo smadelijk verlatene LEENTJE ging, dat was een raadsel voor alle menschen, en met reden. Wat de meisjes spraken wist niemand, en het gaf allerwege stof genoeg tot gesprek.

Zaturdag na den eten zeide AMMI tot haren vader, dat zij hare petemoei MARGRIET eens wilde opzoeken, en vroeg of

hij haar veroorloofde den zondag over te blijven en eerst maandag morgen terug te komen. Hij gaf zijne toestemming. Maar in plaats van naar het dorp te gaan, ging zij het eerst naar de stad. Daar had hare moeder bij de familie van een geachten ambtenaar verscheidene jaren gediend, en er was altijd eene vertrouwelijke betrekking tusschen haar en die familie blijven bestaan. De toegenegenheid, die men steeds voor de getrouwde dienstbode bleef koesteren, ging op hare brave dochter over. Deze schudde thans voor de wakkere vrouw des huizes haar hart uit, en vroeg haar, of deze haar niet tegen Sint Maarten in dienst wilde nemen. De vrouw, die wel begreep hoe de vork in den steel zat, beloofde dit gaarne, en vrolijk en welgemoed kwam Ammi des avonds bij hare Margriet. Maar reeds des zondags avonds keerde zij naar huis terug, en hoorde dat de predikant hare verloving met Janjoost had afgekondigd. Zij glimlachte en zweeg.

De tweede en derde huwelijksafkondigingen hadden, volgens gebruik, mede de volgende zondagen plaats. Haar vader kocht de bruidskleederen; zij werden gemaakt en waren bij uitstek fraai. Tegen dingsdag werd de bruiloft bepaald. Den laatsten zondag, dat de geboden gingen, kwamen de twee bruidnooders, den hoed met rosmarijn versierd, en met de brandewijnkruik, die aan grootte en inhoud met de waardigheid van het bruidpaar overeenkwam, in de woningen der gasten, die genood zouden worden. Men dronk, en de oudste bruidnooder hield zijne van luim schitterende aanspraak. Men zou nu weder eens eene bruiloft hebben, zoo als er in lang geen geweest was, zeide hij; daarom moesten zij vooral komen, en — een fiksch bruiloftsgeschenk niet vergeten.

Hoe langer hoe meer nam de verbazing in het dorp toe. Janjoost alleen ging stil rond. Eene bruidegoms-vreugde was naauwelijks bij hem merkbaar; hij nam echter de kortswijl en gelukwenschen aan. Wat hem zwaar op het hart lag, was het gedrag van Ammi. Zij sprak geen woord met hem; wilde hij hare hand vatten, dan zeide zij dat hij zich vergiste, en klaagde hij over haar gedrag, dan gaf zij ten antwoord: »Wacht maar tot wij getrouwd zijn, dan zal alles anders worden.” Vroegen zijne ouders naar Ammi's gedrag, dan zeide hij het hun. Zijn vader zeide dan, dat dit met de meisjes altijd zoo was, als ze iets in het hoofd hadden;

waren ze eenmaal getrouwd, dan ging dat wel over. Zij kon thans om hare vriendin Leentje niet anders. — Dit gaf hem weder moed, ofschoon de ongerustheid toch niet geheel van hem week.

Stoffel stond dikwijls ook te kijken, en wist niet meer wat hij zeggen zou. Ammi verlangde onbepáald geloof aan hare trouw, en toch ging haar huwelijk zijnen gang. Bij het treurende Leentje, dat zich nergens meer zien liet, haalde hij troost; maar deze sprak even zoo geheimzinnig, als Ammi aan de hegge gesproken had.

Zoo wisselden twijfel, angst, zorg en nieuwsgierigheid elkander af, en zelfs Bender wist dikwijls niet wat hij er van denken moest. Over het bruiloftskleed scheen Ammi zich niet te willen bekommeren. Hij zelf liet slagten, liet de overige levensmiddelen koopen, of kocht ze zelf, en bestelde, omdat hij zich anders niet wist te helpen en met Ammi niet meer te doen wilde hébben, eene vrouw om te koken, die in dergelijke gevallen wel meer plagt te helpen. Hij moest met Meyering de speelnooten bestellen, en had derhalve nog al vrij wat te beschikken.

Eindelijk was alles in orde. De dingsdagmorgen brak aan. Het geheele huis was in opschudding ván helpende menschen, en de moeder van Janjoost was geen van de laatsten. De schuur, die tot dansvertrek zou dienen, was met dennetakken versierd, en de muzikanten waren besteld. In het groote huisvertrek stonden de gedekte eettafels al gereed, en in de keuken vlamde het vuur onder de ketels en potten, en de pannekoeken stonden opgestapeld op de bovenkamer.

Ammi was dien morgen niet van hare kamer gekomen. Wat zij deed, wist niemand. Toen de speelnootjes kwamen, om haar te kleeden, zag zij er bleek en aangedaan uit. Haar gebedenboek lag opengeslagen op haar bed. Op de kist lag eene zindelijke kleeding voor de week, en daarnaast stond eene draagmand, die volgepakt was. Zij groette de meisjes vriendelijk. — Van het hoofdtooisel eener bruid wordt veel werk gemaakt, als deze geen muts draagt. Het haar wordt in ontelbare eigenaardige strengels, deels om het hoofd gewonden, deels op eene moeijelijk beschrijfbare, kunstrijke wijze door elkander gevlochten, en zoo geplaatst, dat het een door-

zigtig gebouw oplevert, op welks top de bruidskrans rust. Aan meisjes, die er maar eenigzins bloeijend uitzien, staat zoodanig tooisel allerbekoorlijkst. Is er echter eene, die zoo iets te opgeschikt vindt, dan draagt zij een eenvoudig, net, wit mutsje, aan welks zijde een zoogenaamde »gebakken ruiker," van kunstbloemen, klatergoud, glazen parelen en loovertjes, wordt vastgespeld, en een fijne rosmarijntak loopt daarover heen. Voor de borst draagt zij een lauwertak, met roode, blaauwe en witte linten versierd; een dergelijken, maar zonder deze linten, draagt zij in de hand. Een kleedje van zwarte stof valt, in ruime plooijen om de heupen, laag neder, en een sneeuwwitte fijne doek bedekt den boezem tot hoog aan den hals. Het is de pligt der speelnootjes haar dus te kleeden.

»Ammi," zeide een der speelnootjes, »zullen wij u het haar opsteken en vlechten, of wilt gij eene muts dragen?" — »Geen van beide," zeide Ammi glimlagchend: »Ik wil mijn haar dragen, zoo als ik het iederen zondag draag." — »Maar," zeide het meisje, »gij zult toch niet in *alle* opzigten van de oude manier willen afwijken? De menschen praten er over."— »Dat mogen zij," was Ammi's antwoord. »Het blijft zoo als ik gezegd heb." Zij moesten toegeven. Ammi's schoon haar werd eenvoudig gevlochten. — »Waar zullen wij nu den ruiker en den bruidskrans plaatsen?" vroegen de meisjes weder. — »Nergens," zeide Ammi. »Ik zal noch den een noch den ander dragen." — »Maar men denkt toch dat gij iets meer zijt dan een ander," sprak een der meisjes snibbig. »Ge hebt toch altoos iets bijzonders." — »Het bevalt mij zoo," gaf Ammi ten antwoord. — De meisjes dachten: »Arme Janjoost! daar zult ge wat meê te stellen hebben!"

Het bruidskleed trok Ammi aan, maar zij nam geen ruiker in de hand. Dat zij geen bruidskrans wilde dragen, maakte de meisjes dol. »Gij zult u aan allerlei gebabbel blootstellen," zeiden zij, en lieten niet los, tot zij eindelijk toegaf. Hij werd van rosmarijn gevlochten en op haar fraai bruin haar vastgemaakt. En of hare kleeding nu tegen alle gebruik in dergelijke gevallen streed, de meisjes beschouwden haar toch met genoegen, zelfs met geheime jaloezij, daar zij wel zagen, dat sinds jaren geen schoonere bruid naar het altaar geleid was.

Beneden was intusschen alles volgeloopen. De bruidnooders, de muzikanten, de bruidegom en zijne bijhebbenden, alles was gereed. Eenige jongelingen stonden voor het huis in eene rij te wachten. Zij hadden kettingjes als bandelieren omgehangen, en aan ieder kettingje hing een groot, rond brood, waardoor het heen was gestoken, nadat men in het brood eerst een gat had gemaakt. Ieder had eene kruik met brandewijn in de regter en een glas in de linkerhand. Hun taak was om naast den bruiloftstrein voort te dansen, te springen, te gaan, alles naar verkiezing; want hoe doller zij zich gedroegen, en hoe meer zij het bijeenloopende volk deden lagchen, des te grooter was hun triomf. Daar bij zulk eene gelegenheid de trein zeer langzaam voortgaat, laten zij de armen, ouden, kortom, iedereen die maar lust heeft, een stuk van hun brood snijden, hoe grooter hoe liever, en geven hem een slok op den koop toe.

Thans deed zich het klokgelui hooren, en door hare speelnootjes vergezeld, kwam de bruid het huis uit. Zij was zoo bleek als een lijk, en toch zoo schoon, dat bijna aan ieder mond een kreet van bewondering ontsnapte. Men kwam er zelfs niet toe, om op de afwijking van het gebruik te letten, dewijl men zich niet verzadigen kon met haar te beschouwen. De trein rangschikte zich. Vooruit stapten de twee vaders, en in hun midden de bruidegom, wiens blik zich naauwelijks van de bekoorlijke bruid kon afwenden. Hij was in donker laken gekleed. Aan zijne linkerborst prijkte een ontzaglijke ruiker van gemaakte bloemen, klatergoud, rosmarijn en linten. Zijn hoed was met rosmarijn geheel omwonden.

Achter deze drie, die ernstig en deftig den trein openden, kwamen zes muzikanten, eenen marsch spelende, die echter zeer langzaam moest gaan, opdat de trein zich niet overhaastte. Op deze volgden de twee voornaamste speelnootjes, van welke de eene een bord droeg, waarop een lange rosmarijntak, een witte nieuwe zakdoek, en onder dezen een nieuwe rijksdaalder lag; dit alles was voor den predikant bestemd. Achter dit paartje ging de bruid, tusschen de twee bruidnooders. Daarop volgde de trein der jongelingen, die echter weldra hunne plaats verlieten, om allerwege brood en brandewijn uit te deelen; want geen dor-

peling, nog zoo oud, was in zijn huis gebleven. Hunne plaats werd nu door de bloedverwanten en gasten ingenomen, die zich bij de voorgaanden aansloten. Met het hoofd ter aarde gebogen, stapte de schoone bruid voort, en gaf geen het minste antwoord op al wat haar van weerszijde, in scherts of ernst, mogt worden toegefluisterd.

De dorpelingen, die niet tot de genoodigden behoorden, volgden den trein. Toen de bruidegom den drempel der kerk betrad, zweeg de muziek. Een paar dozijn pistolen werden afgeschoten, en van binnen begon het orgel te spelen, tot alles plaats had genomen. Nu werd het bruiloftslied uit het kerkelijk gezangboek door de geheele gemeente aangeheven.

Onder het laatste vers trad de predikant voor het altaar. Het orgel zweeg. De bruidegom verliet zijne zitplaats, en ging naar de trappen van het altaar toe. Ammi wilde hare plaats ook verlaten; maar zij wankelde; zij scheen op het punt van te bezwijmen. De bruidnooders ondersteunden haar, en voor de eerste maal doorschoot het berouw het hart van haren vader, toen hij een blik op het doodsbleeke gelaat van zijne dochter wierp. Men wilde haar met brandewijn wasschen; maar zij stiet de handen terug. Zij had zich vermand, en met vasten tred ging zij de kerk door, en plaatste zich aan de zijde van haren bruidegom.

De predikant begon het huwelijksformulier voor te lezen. Toen hij aan de plaats kwam, waar hij te vragen had: »Gij, Johannes Josephus Meyering, wilt gij de aan uwe zijde staande Anna Maria Bender tot uwe wettige huisvrouw nemen, haar als zoodanig hartelijk liefhebben, haar in vreugde noch leed verlaten, en haar getrouw blijven, tot eens de dood u van haar scheidt?" sprak Janjoost met luider stemme: »Ja!"

Thans wendde de predikant zich tot Ammi met de zelfde vraag. Zij zweeg een oogenblik. De gemeente luisterde met ingehouden adem. Toen sprak Ammi, met hare reine, welluidende stem, overluid en voor iedereen verstaanbaar: »Neen!"

De predikant, wien iets dergelijks nog nooit was overkomen, schrikte zoodanig, dat hij zoo bleek werd als een doek. Janjoost sprong van ontsteltenis wel twee voet achter uit. De geheele gemeente geraakte in opschudding.

AMMI bragt de hand aan haar hoofd, nam den bruidkrans daarvan af, en legde hem op den trap van het altaar. In de verwarring, waarin dit antwoord hem gebragt had, wist de predikant zich niet te redden noch te helpen. »Is het u ernst met uw neen?" vroeg hij haar eindelijk. — »Ja, het is mij ernst," sprak het meisje luide. »Ik kan de vrouw niet wezen van een man, dien ik verfoei, omdat hij aan het braafste meisje in de gemeente zijne trouw heeft verbroken. Ik ben tot aan het altaar Gods mijnen vader gehoorzaam geweest, die mij gedwongen heeft. Hier voor God heeft zijne magt een einde. Gij vorderdet waarheid, en ik heb Gode meer moeten gehoorzamen dan den menschen."

»Onder zulke omstandigheden kan ik uw huwelijk niet inzegenen," zeide de predikant, keerde zich om, en ging heen. Maar ook AMMI keerde zich om, en ging met vasten tred de kerk door, en de deur uit. Niemand volgde haar; als door toovermagt scheen ieder op de plek, waar hij stond, vastgeworteld. Eindelijk liep JANJOOST vol drift van het altaar weg; hij rukte den ruiker van zijne borst, en wierp hem tegen den grond; daarop snelde hij de kerk uit, en allen volgden hem, zonder een woord te spreken.

BENDER, als van den bliksem getroffen, sloop ook naar huis. Reeds op het voorplein kwam AMMI hem tegen. Zij had haar zindelijk werkpakje aan en de draagmand op het hoofd, die de speelnootjes op hare kamer gezien hadden. Hij zag haar vol verbazing aan. »Vader," zeide het meisje, kalm en op een vasten toon, »na hetgeen er is voorgevallen, rust uw vloek, ook wanneer gij dat verschrikkelijke woord niet hadt uitgesproken, op mij. Gij hebt mij verstooten. Ik heb mijne noodzakelijkste kleedingstukken in deze mand, en verlaat het vaderlijk huis...." Bij deze woorden kon zij niet verder spreken; een stroom van tranen ontvloot aan hare oogen. Half snikkende liet zij er op volgen: »Ik ga, om mijn brood te verdienen. Vaarwel!" — Zij zag hem nog eenmaal lang in de oogen; daarop wendde zij zich weenende om, en ging. »AMMI!" wilde hij roepen; maar zijne stem weigerde hem hare dienst, en hij zou zijn neêrgezegen, zoo niet een zijner bloedverwanten, dien het om een gedeelte van het bruiloftsmaal te doen was, hem gegrepen had.

Verscheidene weken waren na dit voorval verloopen. De ontroering, die door deze ongehoorde gebeurtenis in het geheele dorp was verwekt, was meer en meer bedaard, ofschoon zij kort na den ongelukkigen bruiloftsdag door een nieuw ongeluk vermeerderd was geworden. Den volgenden morgen namelijk was JANJOOST niet te vinden, en toen zijn vader in zijne kamer trad, lag daar een briefje, waarop geschreven stond: »Die schande verdraag ik niet, ofschoon ik ze aan het meisje heb verdiend, dat ik zoo zwaar gegriefd heb. Ik ga vrijwillig onder de soldaten, waar wel een kogel voor mij gegoten zal wezen."

In het dorp hadden zich intusschen alle meeningen vereenigd. In het eerst had men zich over AMMI ten scherpste uitgelaten; thans waren de lieden, na meer bedaard onderzoek, aan hare zijde getreden, en aller oordeel wendde zich nu tegen JANJOOST, tegen zijne ouders en — ofschoon hij wel de helft van het bruiloftsmaal onder de armen had uitgedeeld — tegen AMMI's vader, als tegen een »beest van een vent," die zijne lieve dochter tot zulk een stap gedwongen had.

Van weêrszijden waren de ouders door den slag diep getroffen; doch de ouders van JANJOOST meer dan BENDER. Deze wist spoedig waar AMMI was, namelijk in dienst van de familie in de stad, waar zij eene toevlugt had gezocht. Maar MEYERING en zijne vrouw hadden hun laatst, eenig, ofschoon dan ook strafbaar kind verloren. »Verloren?" zegt menigeen. Maar was er dan ten tijde, toen NAPOLEON zijne legers van slagveld tot slagveld sleepte, nog eenige hoop, wanneer men aan de dood-attesten dacht, die de syndic den eenen dag voor en den anderen na ontving? Waarheen JANJOOST zich begeven had, wisten zij niet; want zij ontvingen taal noch teeken van hem.

BENDER was, zonderling genoeg, in 't geheel niet boos op zijne dochter. De bewuste blik, dien hij in de kerk op het doodsbleeke gelaat van zijn eenig kind had geworpen, had hem midden in zijne ziel gegrepen, zoodat hij wel had willen uitroepen: »AMMI, kom terug!" En toen hij voor haar stond, nog onthutst door de magt van den zoo even ontvangen indruk, en zij hem zoo lang in de oogen zag, met de rijke liefde en de oneindige smart van een kinderhart, dat

tot het uiterste is gebragt, zich verstooten en met den vaderlijken vloek beladen waant, — toen was alle wrok verdwenen en het diepste berouw vervulde zijn hart, omdat hij zoo hard tegen haar was geweest en haar tot een huwelijk tegen haren zin had willen dwingen. Hij zou haar thans hebben teruggeroepen, indien hij maar de nog in hem heerschende boerentrotschheid had kunnen overwinnen. Hij dacht, dat hij zich laf in het oog der menschen zou aanstellen, indien hij zich zwak betoonde. Ook meende hij, dat AMMI te ver was gegaan door het vaderlijk huis te verlaten voordat zij wist, hoe hij haren stap had opgenomen. Eindelijk echter vreesde hij, dat zij zijne terugroeping als een blijk van goedkeuring van hare liefde voor STOFFEL BOERMAN zou aanzien.

Er was evenwel eene verandering met hem voorgevallen. Hij ging sedert dien tijd geheel en al gebukt; hij voerde, wanneer de gemeente bijeen was, niet meer, zoo als voorheen, het hoogste woord, en had niet meer zoo veel aan te merken op alles wat door het bestuur gedaan werd. Ook zag men hem weinig meer in de herberg. Hij leefde stil en voor zichzelf, terwijl eene zeer geschikte meid het huishouden bestuurde. Alleen zijn kind ontbrak hem, en dat kon hij naauwelijks verzetten. In de stad, waar AMMI diende, kwam hij niet; maar hare kist, met al wat zij nog te huis had en noodig kon hebben, zond hij haar na, met bijvoeging, dat hij niet wilde dat zij aan iets gebrek had.

STOFFEL was de gelukkigste. Was hij bijna gestorven van verdriet, toen hij hoorde, dat AMMI zich met JANJOOST naar de kerk had begeven, thans begon hij op nieuw te leven, en de hoop vatte weder wortel in zijne ziel. Was ook de scheiding smartelijk, zoo zag hij haar toch vaker in de stad, dan hij haar in het dorp had kunnen spreken. LEENTJE daarentegen geleek eene door den storm geknakte lelie. Al was zij ook volkomen bekend geweest met hetgeen AMMI wilde doen, de genoegdoening, die haar daardoor ten deel viel, was haar een steek in het hart, dewijl zij eene zoo verschrikkelijke verootmoediging en smaad voor JANJOOST in zich besloot. En toen hij nu zelfs plotseling verdween en onder de soldaten ging, toen brak haar bijna het hart; want uit het briefje, dat hij aan zijne ouders had achtergelaten en welks inhoud in het dorp terstond bekend was geworden, bleek immers, dat

hij schuld gevoelde, en dat ook te kennen gaf. En zij, die haar alleen kon opbeuren, ontbrak haar, — de getrouwe vriendin, die haar zoo verschrikkelijk gewroken had. De rozen wilden niet meer op hare wangen terugkeeren, en het scheen alsof een diep hartzeer aan haar leven knaagde. Het zou haar onuitsprekelijk gelukkig hebben gemaakt, zoo zij naar de ouders van JANJOOST had kunnen gaan, om, hen troostende, troost voor zichzelve te kunnen vinden; maar dat durfde zij niet doen.

Onder deze omstandigheden sloop de winter langzaam voort. De komeet, welker staart naar Frankrijk toe stond, gaf den menschen veel te denken, en het oude bijgeloof, alsof onze Lieve Heer haar als een profetisch teeken aan den hemel had geplaatst, heenduidende waarheen zich de tuchtroede van zijn strafgerigt wenden zou, vatte veel voet onder de bewoners van het hoogland, die den vreemden indringers alles behalve genegen waren. Toen de tijding van NAPOLEONS jongste ontzaglijke krijgstoerustingen ook tot hen doordrong, voorspelden zij den man des bloeds den ondergang, omdat de komeet het maar al te stellig voorzegd had.

Door de onvermoeide pogingen van den menschlievenden onderprefect te Simmern was het eindelijk tegen Paschen den ouden MEYERING gelukt berigt te ontvangen, dat zijn zoon in een regiment ligte infanterie was gestoken, waarvan zijne afdeeling te Nismes in kwartier lag. Hij schreef nu aan hem, en gewaagde tevens van LEENTJE's droefheid. Eindelijk kwam er antwoord van JANJOOST, met een ingesloten brief aan het treurende meisje. Sidderend brak zij hem open en kon door hare tranen naauwelijks lezen; maar wat de brief inhield, was balsem voor haar hart. Vol diep berouw bekende hij zijne schuld, en smeekte om vergiffenis. Heilig bezwoer hij haar, hoe hij nu eerst regt diep gevoelde, dat hij haar, en haar alleen, beminde.

Dat was alsof op eene door den zonnegloed bijna verzengde en verwelkte plant de verkwikkende regen valt. Even als die dan nieuw leven krijgt, zoo was het ook met LEENTJE. Alle smart, alle grief was nu vergeven en vergeten. Hare wangen kleurden zich weder, en het bloed stroomde weder frisch door de aderen van het lieve meisje. Ook van AMMI's hart nam die brief een zwaar pak weg, daar zij zichzelve als

degene moest beschouwen, die, ofschoon zij meende wél gehandeld te hebben, nogtans den grond tot grooter leed voor hare vriendin gelegd had.

Zijne ouders had hij gesmeekt, hunne liefde voor hem op LEENTJE over te dragen, en zij, die door het ongeluk diep neêrgedrukt waren, boden het meisje de hand van liefde en verzoening, en in LEENTJE's borst viel een nieuwe zonnestraal. Intusschen begon de oude MEYERING te sukkelen. De laatste gebeurtenissen waren nagels aan zijne doodkist geweest. Buitendien niet sterk, gevoelde hij door zulke hevige beproevingen zijne kracht gebroken. Hij sukkelde nog voort tot het volgende voorjaar; toen stierf hij. LEENTJE had hem als eene dochter opgepast. Met den zegen voor haar op de lippen blies hij den laatsten adem uit. Tot zijne vrouw had hij kort vóór zijnen dood nog gezegd: »Mijn tijd is daar; ik voel het. Mogt JANJOOST vallen in den slag, geef er mij dan de hand op, dat LEENTJE uwe en mijne erfgename zal zijn."

De bedaagde weduwe hing nu aan het meisje als eene moeder aan haar kind, en LEENTJE's liefde verdeelde zich tusschen haren vader en de moeder van haren beminde.

Nog eens was er een brief van JANJOOST gekomen; toen hoorde men niets meer van hem. De thans gedresseerde rekruten waren bij een regiment gevoegd, dat met het groote leger naar Rusland zou marcheren.

III.

Naauwelijks was het na de jongste gebeurtenissen weder kalm geworden in BENDER's ziel, of de oude eergierigheid overmeesterde hem op nieuw. De post van syndic was door MEYERING's dood weder opengevallen, en hij stevende thans met volle zeilen op de betrekking los, die hem eens ontgaan was, zoo hij meende door de list van BOERMAN.

Gelijk eene lang gevoede vijandschap hun, die gaarne tweedragt zaaijen en in oorblazerijen vermaak scheppen, steeds een ruim veld voor heillooze werkzaamheid opent, zoo ontbrak het ook thans den eergierigen BENDER niet aan dezulken, die hem wisten te vertellen, dat BOERMAN ditmaal aan zichzelven dacht. Hij stond bij den maire en den onderprefect

in een goed blaadje, en was reeds bij beiden geweest, om zich van de betrekking te verzekeren. Toen gloeide de oude haat nog eens zoo vurig; toen was de magt van den hartstogt in den man zoo groot, dat hij zich verheugde, zijn kind, dat den zoon zijns vijands beminde, de hand ter verzoening nog niet geboden te hebben.

En BOERMAN had zoo min voorheen als nu er zelfs in de verte aan gedacht, zich in deze zaak te mengen, veel minder zelf naar datgene te dingen, wat het eenige doel van BENDER's verlangen was. Een ambtje en het daarmede verbonden aanzien, de grootere invloed, ook wel nu en dan een voordeeltje, dat er misschien bij te behalen zou zijn, was voor dezen het lekkerste lokaas. BOERMAN echter dacht verstandiger. Hij had voor nog zooveel geen ambt willen hebben, dewijl hij daarin slechts nadeel voor zijne eigene zaken ontdekte. Ook zeide hem zijne zelfkennis, dat hij de bekwaamheden niet bezat, die tot opziener der gemeente vereischt werden. Met de scholen in den Palts, waarin al die mannen hun onderwijs genoten hadden, was het bedroevend gesteld. Hierover klaagde BOERMAN dikwijls. Maar BENDER was tot zoodanige zelfkennis nooit gekomen, ofschoon hij naauwelijks zijnen naam teekenen, naauwelijks een brief lezen, naauwelijks de eenvoudigste som uitrekenen kon.

Nooit had BENDER in dien graad de boeren gevleid, als nu; nooit had hij zich zoo zeer het air gegeven, van het welzijn der gemeente door en door te beseffen, als thans. Hij maakte er geen conscientiewerk van om de daden van den overledene te bevitten en af te keuren, en te kennen te geven, hoe hij dit en dat geheel anders en voor de gemeente veel voordeeliger gedaan en beredderd zou hebben. Dit was hetgeen hij het eerst deed. Toen besloot hij naar de stad te gaan en den maire zelven een bezoek te geven. Deze was een oud, ervaren man, die, een inboorling zijnde, zijne medeingezetenen door en door kende, maar ook de gewoonte had om maar ronduit te zeggen wat hij voor het beste hield.

Op zekeren dag kwam BENDER in zijne woning; op het stadhuis zou hij hem toch niet alleen hebben kunnen spreken. Met groote beleefdheid en innemende vriendelijkheid trad hij binnen, en de buiging, die hij maakte, was buitengemeen diep. De maire had hem in een oogwenk doorzien

en juist in eene goede luim zijnde, wilde hij eens de kronkelingen leeren kennen, die hier list en slimheid maakten, om het beoogde doel te bereiken.

»Hoe gaat het, BENDER?" vroeg hij vriendelijk. — »Ja, hoe zou het gaan, Mijnheer de maire! Zoo zoo, la la. We zouden, geloof ik, een goed jaar ophanden hebben, als de oorlog er maar niet was." — »Die is ver van ons af," zeide de maire lagchende, »en de keizer heeft de overwinning aan zijne adelaars gehecht."

BENDER, die alles behalve Franschgezind was, stond hier tegenover een man, die den Franschen genegen was en aan hun zijne betrekking te danken had; hij haalde derhalve de schouders even op, en antwoordde slechts: »Dat schijnt wel zoo." — »Bovendien," vervolgde de maire, »zal de verovering van Rusland aan de wereldheerschappij van den keizer de kroon opzetten." — »Wat zal men zeggen!" was BENDER's antwoord. »Menschen, als wij, hebben daar geen verstand van." — »Daarin hebt gij gelijk," hernam de maire. »Ik kan het ook volstrekt niet goedkeuren, wanneer de boer zich met die soort van dingen bemoeit." — »Precies," merkte BENDER aan. »Wijlieden hebben wel wat anders te doen. In de eigene gemeente is genoeg te verhakstukken." — »Dat moogt ge wel zeggen. Maar vertel me eens, wat laten uwe dorpgenooten zich wel ontvallen omtrent de keus van den man, die syndic zal worden?" — »Ja, Mijnheer de maire, daar zou veel over te zeggen zijn," sprak BENDER met den schijn van groote onpartijdigheid. »Had de gemeente te kiezen, dan wist ik wel wie het niet zou worden. En toch zal hij hemel en aarde bewegen." — »Wie dan?" — »Wel, de molenaar BOERMAN." — »Hoor!" zeide de maire: »dan zijt gij verkeerd onderrigt. Ik hou den molenaar voor een der braafste mannen in onze geheele gemeente, en voor een zeer verstandig man daarenboven. Reeds toen MEYERING het werd, wilde ik hem er voor hebben; maar hij heeft het ronduit afgeslagen, en eergisteren, toen hij juist hier was, heb ik hem weêr trachten over te halen, dat hij de betrekking zou aannemen. Wat meent gij dat hij zeide?" — »Menschengedachten kent men niet," antwoordde BENDER. »Maar den vorigen keer heeft hij toch MEYERING aanbevolen." — »Dat is gelogen!" flapte de maire er uit en kreeg een kleur als bloed, want hij was

wat driftig uitgevallen. — »Gelogen?" vroeg BENDER verbaasd en getroffen. — »Ja, gelogen!" herhaalde de maire. »Hij zeide toenmaals tot mij: Die MEYERING is iemand, die ze in de mouw heeft, de kat in donker knijpt, en zichzelven nooit vergeet. En wat hij toen zeide, heb ik waar bevonden. Neen, *u* stelde hij voor, toen ik hem ondervroeg; *u*, en niemand anders; en gij hebt u nog wel verbeeld, dat hij u zwart gemaakt zou hebben. Gij hebt den braven man onregt gedaan, terwijl gij en MEYERING onder één deken speeldet. Gij hebt hem veel verschooning te vragen, BENDER, dat zeg ik u." Bij deze woorden zag de maire BENDER zoo scherp aan, dat deze de oogen nedersloeg. »En eergisteren, toen ik hem weder vroeg, of hij den post nu niet wilde aanvaarden, zeide hij vast en bepaald van neen. Hij meende dat een ambtje voor een boer of iemand in zijne betrekking een ongeluk was. Hij had, zeide hij, zooveel met zijne eigene zaken te doen, dat hij om andere niet denken kon. Ook stond zijn zoon hem zoo wakker bij, dat hij zijne zaken nog best kon uitbreiden. Bij zijn beroep als molenaar had hij sedert lang den handel in granen gevoegd, en thans wilde hij er een oliemolen bij bouwen, daar hij er plaats en ook water genoeg voor had; en juist daartoe kwam hij verlof bij mij vragen. Neen, hij heeft er voor bedankt; maar toen ik hem vroeg, wien hij er dan geschikt voor achtte, noemde hij wederom — u."

»Mij?" vroeg BENDER vol verbazing. — »Ja, u," verzekerde de maire. »Wat dunkt u daarvan?" vroeg hij na eene poos. — »Wat zou ik denken, Mijnheer de maire?" zeide BENDER. »Ik zou er mij nog niet te oud toe achten." — »Dat is zoo; maar weet gij wat ik hem heb geantwoord?" — BENDER zag den maire met groote spanning aan; maar hij zweeg. — »Neen, zeî ik," vervolgde de maire: »BENDER zal zulk een ezel niet wezen, dat hij daarnaar streeft. Hij kan immers lezen noch schrijven. Dat zou me een knappe syndic geven! Neen, zeî ik tot BOERMAN; ik heb van BENDER betere gedachten, dan dat hij zich op zijn ouden dag nog door den hoogmoedsduivel zou laten plagen."

De arme BENDER wist niet wat hij hoorde. Hij was zoo bleek als de dood, en haalde zijn zakdoek uit, om zich het zweet van het aangezigt te wisschen en zijne ontroering te

verbergen. De maire deed alsof hij dat niet merkte, en vervolgde: »De molenaar meende, dat gij een braaf en verstandig man waart, en dit toch het voornaamste voor zulk eene betrekking was; maar ik zeì ronduit: BENDER is er niet geschikt voor, en hij moest er volstrekt niet meer aan denken. Maar, ging ik voort, was uw STOFFEL getrouwd en geen eenloopend persoon, dan zou ik dien tot syndic maken; want die heeft wat degelijks geleerd, en ik hou hem voor den knapsten in de gemeente. Voor het overige wordt er vóór nieuwjaar niets beslist, en tot zoo lang wordt de zaak toch door den adjunct waargenomen. Kan het niet anders, dan zal deze het worden. Maar komt tijd, komt raad. Misschien trouwt STOFFEL in dien tusschentijd wel, en dan wordt *hij* het, zoo waar als ik maire ben."

In BENDER's borst spookte het geweldig. Al zijne hoop was in puin gevallen. Maar wat hij van BOHRMAN had gehoord, dat deed hem wel; ja, hij vroeg hem, wat meer is, bij zichzelven om verschooning. Voorts was de loop zijner gedachten de volgende. Trouwde STOFFEL, dan werd deze syndic; gaf hij hem AMMI tot vrouw, dan kon hij, BENDER, zich toch in stilte in het gemeentebestuur mengen, en menige zaak naar zijn eigen hoofd schikken. Ook begon hem de gedachte te streelen, dat AMMI dan de eerste vrouw in het dorp zou zijn. Deze reeks van denkbeelden vloog hem door het hoofd; maar hij bezat zelfbeheersching genoeg, om zoo veel mogelijk te verbergen wat er in hem omging.

»Gij hebt gelijk, Mijnheer de maire!" zeide hij na eenigen tijd: »voor mij is die post toch niet geschikt, en de molenaar heeft het goed gemeend. Maar zijn STOFFEL moet immers nog soldaat worden, en dan is het toch altijd nog eene bedenkelijke zaak, zulk een jong man tot syndic te maken." — »Gij hebt daar twee dingen aangehaald," antwoordde de maire vol ernst, »waarop ik u wel kan antwoorden, omdat ik den staat van zaken ken. STOFFEL *kan* geen soldaat worden. Ge zult u nog wel herinneren, BENDER, dat hij een paar jaar geleden uit een pereboom gevallen is en zijn linkerarm heeft gebroken. Dit hindert hem in zijn dagelijksch werk nu wel niet, maar belet hem toch, daar zijn arm slecht genezen is, om een geweer te dragen. Dat is eene uitgemaakte zaak, die mij bekend is. Daar hij juist dit jaar in

de loting valt, hebben de geneesheeren de zaak nog eens onderzocht, en verklaard wat ik u zeg. Het andere is belagchelijk. Vooreerst wordt hij, even als wij, alle dagen ouder, en daarenboven komt het op wezenlijke bekwaamheid aan, en die pleit vóór hem. Derhalve, de zaak blijft bepaald, zoo als ik u gezegd heb."

Het oogenblik, waarop de maire naar het stadhuis moest gaan, was daar, en Bender moest zich verwijderen. De maire zag hem glimlagchend na. »Die is genezen, zoo ik hoop," zeide hij bij zichzelven. »Anders hebben wij hier al weêr gezien: Oud mal gaat boven al."

De weg naar het dorp liep door het bosch. Toen Bender dat bereikte, sloeg hij linksom, en ging het digtst gedeelte van het houtgewas in, waar hij zich op den stam van een ongewaaiden eik nederzette, en zijn hoofd, dat vol zorg was, in de hand steunde. Een diepe zucht maakte zich los uit zijne borst. Wat hij heden had beleefd, was van zoo veel belang, dat het zijn binnenste geheel in oproer bragt. In het eerste oogenblik maakte zich zijn toorn over den lompen maire lucht. Die had toch wel wat beleefder kunnen wezen! Hem maar zoo zonder complimenten onder den neus te wrijven, dat hij een ezel was, dat was meer dan een man verdragen kon, die niets anders wist, dan dat hij voor zeer schrander mogt doorgaan, en zich overtuigd hield, dat niemand de zaak beter maakte dan hij. Hoe zwaar hem dat echter ook viel, zat er evenwel niets anders op dan den pil te verduwen. Maar wat hem bovenal dik maakte, was dat de lompe maire dat ook aan den ouden Borrman had gezegd, en dat deze het wist. Hier ried zijn overleg om zich niet op nieuw met Borrman kwade vrienden te maken; want in dit geval werd deze ook kwaad, en dan vernam het geheele dorp het, en dan stond hij net zoo goed als aan de kaak.

De tweede zaak echter, die hem in het hoofd maalde, was, dat het nu te bedenken stond, wanneer Stoffel zulke goede vooruitzigten had, of hij niet bij slot van rekening Leentje zou trouwen; want dat Stoffel dikwijls naar haar toe ging, dat wist Bender. Zou het dan niet verstandig wezen, Ammi terug te roepen?

Eindelijk begon de vraag in hem op te komen, of hij zich

niet op de eene of andere manier met BOBRMAN zou kunnen verzoenen. Sedert jaren had hij niet bij hem laten malen, omdat hij nog altoos den ouden pik op hem had. Hij peinsde er op, hoe dat te verhelpen was, zonder dat het opzien baarde. Eindelijk kwam hij zoo ver van te begrijpen, dat, wanneer AMMI terugkeerde en hij hare verkeering met STOFFEL niets in den weg legde, de zaak van zelve wel zou losloopen. En zoo verhard was BENDER ook niet, dat hij niet reeds lang berouw van zijne norschheid omtrent AMMI gevoeld zou hebben. Toen hij derhalve met zijne overleggingen zoo ver gekomen was, deed het hem van harte wel, bot te kunnen vieren aan het denkbeeld, dat hij zijn eenig kind weldra weder bij zich zou hebben. Het was nu toch al bijna drie vierendeel jaars, dat hij AMMI niet gezien had. En hoe dikwijls had hij de behoefte aan haar bijzijn niet gevoeld! Maar — eene gedachte, die met dit »maar" door zijne ziel schoot, verschrikte hem. Hij kende AMMI en hare vastheid van karakter. Zou zij komen, als hij het haar liet zeggen? Langen tijd zat hij in diep nadenken; toen stond hij op, want hij had den uitweg gevonden. Naar de oude MARGRIET wilde hij morgen gaan; die moest naar de stad gaan, om alles in orde te brengen. Dan wilde hij zijn wagen inspannen, en AMMI zelf afhalen. Immers, toen JANJOOST zich in zijne brieven weder tot LEENTJE gewend had, was ook zijne betrekking tot AMMI veranderd, en zonder vrees, dat men het hem kwalijk zou nemen, kon hij de hand tot vrede reiken.

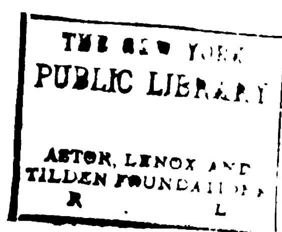
Gelukkiger dan sedert geruimen tijd keerde BENDER naar huis. Zachter en kalmer had hij sedert den bewusten bruiloftsdag niet geslapen dan in den nacht, die nu volgde. Toen hij den anderen morgen opstond, was het hem zoo ligt om het hart, dat hij wel een deuntje had willen zingen of fluiten. Al het bittere, dat hij bij den maire had gehoord, was uit zijne ziel gewischt. Bij tijds begaf hij zich op weg naar MARGRIET, de petemoei van AMMI.

Niet ver van het dorp, waar de oude vrouw woonde, kwam hem de dominé tegen, die vele jaren lang zijn zielzorger was geweest en nog zeer aan zijne vorige gemeente gehecht was. Den ouden geestelijke kon niets meer gelegen komen, dan dat hij BENDER nu juist ontmoette. Hij had hem zooveel te zeggen, dat hij naauwelijks wist waarmeê

hij zou beginnen. Bender gevoelde zich niet bijzonder op zijn gemak; want hij wist wel, dat de oude predikant, ofschoon hij Napoleon en de Franschen niet lijden mogt, toch een vriend van den maire was en dikwijls bij hem kwam. Had hij kunnen vermoeden, dat veel van hetgeen de maire zoo als 't ware zonder erg had uitgeflapt, met den dominé was afgesproken, dan zou hij thans van kwaadheid uit zijn vel gesprongen zijn; maar daarover lag de sluijer des geheims, die door geen hand werd opgeligt.

Na hartelijke begroetingen over en weêr, vroeg de dominé aan Bender, waar hij naar toe wilde gaan, en deze zeide het hem. Met groote vreugde ontving de predikant deze openhartige bekentenis. Hij gaf hem te kennen, hoe dikwijls de goede Ammi hem al weenende had geklaagd, dat haar vader zoo onverzoenlijk was, niet naar haar omzag, en haar geen vaderlijk hart toedroeg. »Bedenk," zeide hij vol ernst tot Bender, »dat de onregtvaardige vloek op uw hoofd terugvalt! Ammi heeft u voor een groot onregt bewaard; zij was in haar regt, — gij niet. En nu verstoot gij het lieve meisje, dat met zoo veel liefde aan u gehecht is, en van hartzeer verteert. Gij komt in de stad, en bezoekt haar niet! Bender, Bender, denkt gij niet aan de gelijkenis van den verloren zoon? En Ammi is geen verloren kind, en gij wilt haar toch niet weder aannemen! Gij bidt alle dagen: Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren — en gij doet niet alzoo!"

Bender kwamen de tranen in de oogen. »Maar," zeide hij, »ik ben immers nu op weg." — »Neen," antwoordde de predikant, »gij wildet nog een sluipweg inslaan. Gij wilt uzelven niets vergeven; anders gingt gij zelf. De oude Margriet moet dat voor u afdoen." — Toen riep Bender: »Gij hebt gelijk; ik zie het in, en bij Gods barmhartigheid, ik ga zelf!" — »Zoo is het goed," zeî de dominé. »Maar nog één ding, Bender! Hoe staat het tusschen u en Boerman? Moet die oude haat nog blijven voortduren? En waarom hebt gij nog tegen een huwelijk van uwe dochter met Stoffel?" — »Och, dominé!" riep Bender, die nu heelemaal van de wijs raakte, »gij weet niet hoe gij mij treft! Eerst gisteren heeft men mij uit den droom geholpen en op mijne plaats gezet. Ik geef er u de hand op, zoo hard ik ook was,

ik heb mij bekeerd. Gij zult van mij hooren; ik geef er u de hand op." En hij drukte de hand van den geestelijke, en ging, in plaats van naar het dorp, regtstreeks het bergpad af, dat hem op weg naar de stad leidde.

Wie Ammi in lang niet gezien had, moest over het bleeke voorkomen van het eenmaal zoo bloeijende meisje wel verschrikken. Blijkbaar knaagde de diepste kommer aan haar hart, en deze kommer had alleen hare oorzaak in de stijfhoofdigheid van haren vader. De familie, die haar meer uit liefde dan uit behoefte aan hulp in huis had genomen, trachtte haar op te beuren; maar het gelukte niet. Halve nachten bleef zij al weenende in haar bed overeind zitten. Thans vertoonde zich op eens haar vader voor haar! Toen zij hem zag, zonken hare armen als verlamd neder, Zij werd nog bleeker dan zij was, en eene siddering greep haar aan. Eindelijk borst zij in tranen los, zonder dat zij in staat was een woord te spreken.

Bender zag haar aan met een blik vol liefde. »Ammi!" zeide hij, »uw vader komt, om zijn kind weder op te zoeken." Hij zelf was bewogen, en zijn oog werd vochtig, toen hij dit zeide. Toen rukte zich de band los, die hare borst beknelde; zij gaf een schreeuw, die door het geheele huis drong, — en lag aan haar vaders hart, en weende luid. De bewoners van het huis snelden toe — en zagen het kind aan de borst van haren vader liggen. — »Laat hen alleen," zeide de oude vrouw des huizes tot de haren. »Daar viert de vergevende en verzoenende liefde een feest, waarover zich de engelen in den hemel verheugen."

En zij gingen, en lieten beide alleen, tot zij hadden uitgeweend, — tot het woord het hart ontsloot, en zij het verledene vergaten in de zegerijke liefde van het oogenblik.

— — —

»Er geschieden teekenen en wonderen," zeide den volgenden dag een buurman aan de weduwe Meyering, met wie Leentje vertrouwelijk zat te praten. »Hebt ge al gehoord, dat Ammi Bender weêr met haren vader verzoend is, en zich sedert gisteren avond hier bevindt?" — »Wat zegt ge daar?" riep Leentje, en sprong op. — »Waarempel, zoo is

het!" zeide de buurman. Nu was geen magt meer in staat om het meisje te houden. Zij vloog de straat op, en lag weldra aan den boezem van hare getrouwe vriendin.

Bender had vroegtijdig zijn huis verlaten, zonder te zeggen waar hij heenging. Hij had digt bij Boerman's molen een stuk weiland. Daar was hij naar toe gegaan, in de hoop van er Boerman welligt te ontmoeten. Regtstreeks in huis te gaan, daarvan hield zijne nog niet geheel gewekene boerentrotschheid hem terug. Het was een heete zomerdag; de hemel was rein, zonder een enkel wolkje. Ofschoon het nog voor den middag was, lieten de planten reeds van de hitte hare bladeren hangen, en geen koeltje bewoog het loof der boomen, die aan het molenwater stonden. Aan den molen liet zich niemand zien; alleen de raderen klapperden vlijtig, door den sterken waterstroom gedreven.

Bender ging het molenwater langs, waar het schaduwrijk was, en naderde het bleekveld, dat aan den molen grensde, en volgens landsgebruik met eene net geschoren omtuining van hagedoorn afgesloten was. Daar stonden des molenaars bijenkorven, tegen de gemelde omtuining aan. Bender trad nader, om naar Boerman's bijen en hunnen arbeid te kijken; dat zou hij vroeger voor geen geld van de wereld gedaan hebben. Hij kwam dan ook wel een eindweegs op zijn weiland, maar wierp nooit een blik op den molen; hij deed alsof hij dien niet zag. Heden echter was hij zoo gelukkig! Ammi had hem zoo liefderijk gegroet, toen hij de kamer verliet; zij had zijn ontbijt reeds klaar gezet, en nooit was datgene, wat de meid vóor hem had gereed gemaakt, zoo naar zijnen zin geweest en had hem zoo gesmaakt. Hij had God gedankt voor den keer van zaken, en het was hem alsof het verledene een akelige droom was geweest. Daarbij kwamen de woorden van den ouden zielzorger weder met al hun gewigt in zijn geheugen terug, benevens de belofte, die hij hem voor God gedaan had.

Naast zijne bijkorven zat de molenaar Boerman op een bankje, dat hij daar heen had laten brengen, dewijl hij heden tegen den middag het zwermen van de bijen uit een der korven met zekerheid verwachten kon. Het gedruisch van voetstappen had hem opmerkzaam gemaakt. Hij keek door het gebladerte, dat hem verborgen hield, en ontdekte nu Bender. Dat kwam hem vreemd voor. Bender keek naar den molen; ja, het scheen

alsof zijn oog iemand zocht, — alsof hij verlangde iemand uit den molen te ontmoeten. Na hetgeen BOERMAN tot dusver aan BENDER beleefd had, kwam hem dit zoo zonderling en raadselachtig voor, dat hij naauwelijks regt wist hoe hij het had. Zijne verbazing wies, toen BENDER de haag naderde en de bijenkorven beschouwde.

In dit oogenblik stormde een bijenzwerm een der vlieggaten uit, en rees gonzend omhoog. »Die vliegen weg!" riep BENDER. »Is daar niemand?" — »Wis en zeker," zeide BOERMAN thans, terwijl hij opstond en BENDER groette. Deze had zich reeds gebukt en een handvol aarde gegrepen, die hij in den zwerm wierp. »Haal het vat! gaauw!" riep hij tot BOERMAN: »ik zal u even helpen." Schielijk sprong hij den hoek om, waar de deur was, en stond naast den molenaar. Zonder zich met iets anders te bemoeijen, sprak BENDER alleen van de bijen, terwijl hij tevens de rigting gadesloeg, die de zwerm scheen te zullen nemen. »Daar aan dat boompje gaat hij hangen!" riep hij, en inderdaad vormde zich weldra de dikke klomp, aanwijzende, dat daar de koningin haar rustpunt gekozen had. De zwerm werd nu gevat en vervolgens op het gras geplaatst, waar hij spoedig weder bijeentrok.

Thans voelde BENDER, dat hij moest spreken van hetgeen hem op het hart brandde. »BOERMAN," zeide hij verlegen, »ik ben vele jaren lang in het denkbeeld geweest, dat gij mijn tegenpartij en vijand waart. Gisteren zijn mij de oogen opengegaan, en ik heb ingezien, dat ik u groot ongelijk heb aangedaan. Zie, daarom kom ik, en reik ú de hand, en zeg eerlijk: »Vergeef het mij, en de vijandschap zal begraven zijn in de diepte der zee."

BOERMAN had hem bewogen aangehoord. »Goddank!" zeide hij, »en God loone dengenen, die gemaakt heeft, dat gij tot inkeer zijt gekomen! Hier is mijne hand! Niemand kan die u met meer liefde toereiken dan ik."

Met een hartelijken handdruk was de vrede hersteld en bezegeld. Nog geruimen tijd zaten zij bij elkander, tot de naderende middag hen riep om naar huis te gaan. Toen BENDER reeds aan de overzijde van het bleekveld was, riep hij nog terug: »Zend STOFFEL met den wagen; ge moet van daag nog koren hebben, om te malen."

»Er geschieden teekenen en wonderen," riep Borrman, toen hij in huis kwam. Noch zijne vrouw, noch Stoffel begreep wat hij meende; toen hij echter vertelde wat er gebeurd was, hoorden zij vol verbazing toe, en Borrman's vrouw sloeg de handen ineen. Wat Stoffel betrof, deze ging naar den tuin, daar het hem voor zijn hart in het huishoudvertrek te benaauwd werd. De vreugde was zoo groot, na zulk een lang troosteloos vooruitzigt; de hoop deed zijn hart op nieuw zwellen. Hij kon den avond naauwelijks afwachten, waarop hij Ammi zou wederzien, en ditmaal in het ouderlijk huis, dat hij sedert zijne kinderjaren niet meer betreden had.

Ammi vermoedde niets, toen haar vader met den knecht koren in zakken ging laden, en dezen zeide, dat hij den molenaar zelf besteld had. Des avonds stond zij in de huiskamer, toen er eene molenaarskar kwam aanratelen, die reeds in de verte aan de belletjes der paarden hoorbaar was. Maar bijna had zij van verbazing een gil gegeven, toen zij Stoffel voorop zag zitten, die eindelijk voor de deur stilhield en in huis ging, nadat hij de zweep op de kar gelegd had. Hoog blozend staarde zij in haar vaders aangezigt. Deze glimlachte en zeide: »Ga eens even met Stoffel meê, Ammi, en wijs hem het koren, dat hij in de kar moet laden."

Eer nog had.... kortom, het was te buitengewoon, om het te kunnen gelooven. »Nu," zeide Bender eindelijk, »gaat ge, of wilt ge hebben, dat ik zelf ga?" Toen snelde zij met een kloppend hart het huis uit en de schuur in, met zooveel drift zelfs, dat Stoffel werk had om haar te volgen. Maar toen zij in de schuur waren — toen zonk de gelukkige aan de getrouwe borst van den jongeling, en in hare vreugde verhaalde zij hem al het wonderbare, dat er sedert gisteren gebeurd was. Maar hoe stond zij te kijken, toen nu ook Stoffel haar het gebeurde van dien morgen mededeelde. Ammi wierp een blik vol dankbaarheid naar boven; Stoffel drukte haar echter aan zijn hart, en riep: »Ammi, de dag breekt aan na een langen nacht, en de hoop gaat op als de morgenzon!" En terwijl hij haar vervolgens in de oogen keek, vroeg hij: »Zult gij óók neen zeggen, wanneer gij met mij voor het altaar staat, en de leeraar u vraagt, of gij mijne vrouw wilt worden?" — Toen rukte zij zich uit zijne armen, wees op

den zak, en riep: »Stoffel, draag het koren naar de kar; gaauw wat, want er is haast bij." En in een oogenblik was zij het huis in en den trap op, naar haar kamertje, waar zij haar gelaat in haar hoofdkussen verborg.

Het was in het najaar van 1813, en een weêr dat men geen hond de deur uitgejaagd zou hebben. In eene helder verlichte kamer zat eene bloeijende jonge vrouw naast de Duitsche kagchel of oven, op welks platen voorstellingen uit de bijbelsche geschiedenis te zien waren. Zij spon het blinkende vlas in fijne draden, terwijl zij van tijd tot tijd een blik vol moederlijke teederheid op de wieg wierp, waarin een kind sluimerde, zacht geschommeld door een oud man, die ook naauwelijks een oog van het kind afwendde. Wat later echter vloog het hare met gelijke uitdrukking van liefde naar de andere zijde van de tafel, waar een jonge man zat, die zijne pijp rookte, en een blik van welgevallen op de jonge moeder wierp.

Het gesprek haperde even, toen er aan de deur werd geklopt, eerst zacht, toen wat sterker. De jonge vrouw schrikte. »Mijnheer de syndic!" riep eene bekende stem, en de jonge man ging naar het venster en deed dit open. — »Wat is er?" vroeg hij. — »Lieve Hemel! daar zijn alweêr tien deserteurs, die om Godswil verzoeken, dat wij hun wat te eten zullen geven. Het zijn Duitschers." Hij, die zoo sprak, was een man van de veiligheidswacht, die men overal in de dorpen had opgerigt, dewijl de bosschen van deserteurs uit het verstrooide groote leger wemelden.

»Moeten wij ze arresteren?" vroeg de man. »Maar," voegde hij er bij, »dan zullen wij eerst hulp moeten halen." — »Stoffel," riep de jonge vrouw, »och, het zijn toch ook zonen van treurende moeders. Doe het niet!" — De syndic wierp een blik op haar, en men kon zien, hoe zwaar het hem viel om aan zijnen pligt te voldoen. »Ik moet," zeide hij; »mijn pligt vordert het." — Ammi zag treurig voor zich heen en loosde een diepen zucht. Stoffel greep naar zijn pet. »Vader," riep Ammi thans, »ga toch met hem mede, opdat hem geen ongeluk overkome."

De oude BENDER stond schielijk op, om ook zijn pet van de plank te nemen. Maar in het zelfde oogenblik kwam een tweede bode, om te zeggen, dat zij weg waren. De menschen hadden hun brood gegeven. »Dan kan ik te huis blijven," zeide STOFFEL BOERMAN, sloot het venster, en ging weêr zitten.

»Het is toch verschrikkelijk," zeide AMMI na eene poos, »wat die jonge menschen moeten uitstaan!" — »En hoe moet het er bij het leger uitzien!" merkte vader BENDER aan. »Sedert den slag van Hanau loopen halve regimenten weg, naar huis toe. Maar hebben zij wel ongelijk? Hun keizer liegt de geheele wereld voor in een bulletin, dat men in alle gemeenten zendt, en zegt dat hij overwonnen heeft; hij laat intusschen zijn volk in den steek, en pakt zijne biezen, om zoo gaauw mogelijk te Parijs te komen. En u, den syndic, geeft men bevel om de arme duivels te arresteren, die op zulk eene manier zijn achtergelaten. Neen, of er één aan onze deur kwam of tien, ik zou hen al het brood geven, dat we in huis hadden. Wat zegt gij, AMMI?" — »Wis en zeker," zeide de jonge vrouw, en keek schalkachtig naar haren man.

In den zelfden nacht werd er ook aan MEYERING's huis geklopt. De knecht hoorde het en dacht: »Daar heb je waarachtig alweêr van die uitgehongerde deserteurs! Nooit heeft een mensch tegenwoordig rust." Hij stond intusschen op, om eens te kijken, en vond het, terwijl hij zijne sloffen aantrok, nog al vreemd, dat de oude Spits niet blafte, maar al kwispelstaartende bij de deur heen en weêr liep. Hij — de knecht namelijk, niet Spits — deed het venster open. »JAKOB!" sprak eene stem, die hem bekend scheen. »Doe open! Gaauw wat! Ik ben het! Gij kent mij immers nog wel?"

De oude JAKOB deed open, en met flarden in plaats van eene uniform aan het lijf, druipnat en genoegzaam barrevoets, strompelde JANJOOST naar binnen. »Hoe gaat het mijne ouders? Hoe maakt LEENTJE het?"

Wat er nu volgde, en hoe alles afliep, zullen wij niet noodig hebben verder te beschrijven. Dat JANJOOST en LEENTJE, die hem alleen bemind had, een gelukkig paar werden, even als AMMI met haren STOFFEL, spreekt van zelf.

WAT EEN OPGANG IK TE PORTSMOUTH MAAKTE.

Uit het Engelsch.

Het was op een kouden, regenachtigen, naren November-avond, dat ik in de koffijkamer van het logement *de Fontein* te Portsmouth zat, met de voeten op den haardrand, eene flesch beste portwijn naast mij en de *Hampshire Telegraph* in de hand. Ik wenschte mijzelven geluk, zoo wel gehuisvest te zijn en zoo'n prompte bediening te hebben, in plaats van in dat natte, mistige weêr op straat te dwalen.

De oppasser was zeer attent op me — hij was het zelfs al te — want als hij me niet werkelijk ergens meê hielp, slingerde hij door de kamer, alsof ik naar zijne gedachten nog iets noodig *moest* hebben; nu en dan betrapte ik hem zelfs, terwijl hij mij scherp beloerde. Ik was nu wel de eenige gast in de kamer; maar zoo halstarrig opgepast en bekeken te worden, dat ging te ver.

Ik twijfel er geen oogenblik aan, of de courant, die den fraaijen naam van *Hampshire Telegraph* draagt, is een knap en wel geredigeerd blad, waar niets hoegenaamd op valt aan te merken. Toch moet ik bekennen, dat die respectabele courant geen prikkel voor mij bezat, sterk genoeg om mij te beletten van soezerig te worden, en somtijds eene houding aan te nemen, alsof ik hals over kop in het vuur wou duiken. Wanneer ik dan zoo vier- of vijfmaal voorover had gewaggeld, nam ik plotseling met een ruk weder eene regte positie op mijn stoel aan, poogde mij te verbeelden, dat ik in het geheel niet slaperig was, lepte met een deftig gezigt op nieuw een glaasje port, keerde het blad nogmaals om, sloot vervolgens nogmaals mijne oogen, hervatte de vorige bewegingen, en liet mij ten slotte achterover in mijn stoel vallen, niet zonder, als ik het wel heb, luidruchtig te snorken.

Ik droomde allerlei malligheid, zoo als men gewoonlijk doet, wanneer men na den eten op zijn stoel in slaap valt.

Ik reisde in een spoorwagen met den Keizer van China, die met den Heer COBDEN over kerkelijke zaken zat te disputeren. Op eens veranderde 's Keizers gezigt in dat van mijn onvermoeiden oppasser, en *Master* COBDEN verdween geheel, zoodat ik alleen bij zijne verhevene majesteit zat. Nu begon de machine allergeweldigst te krijschen, de waggon kreeg een schok; ik riep luidkeels: »Daar stooten we!" en kreeg op het zelfde pas een schrikkelijken slag tegen het voorhoofd, die mij deed ontwaken. Ik was voorover tegen de schoorsteenlijst gevallen, en terwijl ik mij oprigtte, zag ik den hardnekkigen oppasser met twee of drie anderen van beider sekse in de deur aan het eind der kamer staan en, naar ik merken kon, mij begluren. Zoodra ik regt wakker was, pakten zij zich weg, en ik nam eene deftige houding aan, en poogde te kijken alsof er niets gebeurd was. Alweêr de krant opgenomen en in die oude kolommen van de *Hampshire Telegraph* gestudeerd.

Maar nu schoot me iets anders te binnen. Ik schelde.

»JAN! is er van avond iets te kijken? Komedie?" — »Wel ja, Meneer! Mr. BROOKE speult in *Othello*, Meneer!" zei de oppasser, die mij weêr strak aankeek; »en dan is er nog bal in de Koningszaal, Meneer, te Southsea."

Ik besloot naar den schouwburg te gaan, hoewel ik zeggen moet, dat het dus genoemde gebouw te Portsmouth een der leelijkste bokken van Europa is. Wat zou ik graag met FRITS WALKER naar de stad zijn meê gegaan! Wij waren dien namiddag te zamen van Southampton vertrokken, hij naar Londen en ik naar Portsmouth, waar ik een en ander te doen had. Ik benijdde FRITS voorzeker, en bedacht nu, dat ik niet eens afscheid van hem had genomen; want ik lag vast te slapen, toen wij te Bishopstoke elkander verlieten. Het was dan wel een slaperige dag voor me.

Ik trok mijn overjas aan, zette mijn hoed op, en keek naar een spiegel; maar zulk een meubel was in die ouderwetsche kamer niet te vinden, en om naar boven in mijn slaapvertrek te gaan, daar was ik te lui toe. Ik drentelde dus maar voort, en dacht, dat ik er wel zoo goed zou uitzien als anders.

»Wat vreemde gewoonte hebben ze in die nare stad hier!" dacht ik, toen ik het kaartje aan het bureau nam, want de

man, dien ik het geld gaf, keek mij zoo vinnig aan, alsof ik hem een valsche kroon had in de hand gestopt. »Ze bekijken een vreemdeling of ze een wild dier voor hadden. Van de kruijers en voerluî aan het station af tot dezen buralist toe gaapt ieder mij aan, als ware ik de Keizer van China, waarvan ik zoo even gedroomd heb, in eigen persoon."

Ik trad in den bak, en nam plaats; er was ruimte in overvloed, want zelfs Gustavus Brooke, zoo knap als hij is, kan niet veel toeloop naar zulk een akelig kot, als het koninklijk theater te Portsmouth, lokken.

Ik zag om mij heen en verbeeldde mij, dat ieder, die het niet te drok had met naar het tooneel te kijken, zijne oogen op eene heel vreemde manier naar mij toewendde, en een gezigt trok, alsof hij mij uitlachte. Ik keerde mijn hoofd af, heel geërgerd over die brutaliteit, en lette voorts op het tooneel alleen.

Brooke speelde best, althans naar ik dacht beter dan zulke toehoorders verdienden; maar de overige acteurs waren krukken. En zij ook — ja wel, zij keken ook al naar me, veel meer dan noodig of fatsoenlijk was, alsof zij wisten, dat ik niet te Portsmouth thuis hoorde en volstrekt moesten onthouden hoe ik er uitzag. Brooke zelf scheen nooit grappiger zetten te doen dan terwijl hij mij in het oog hield; ik stelde dit op rekening van zijn schrander begrip, want hij zag misschien wel, dat ik zijn spel met verstand en genoegen volgde en iets meer was dan de gewone trein, die naar hem kwam luisteren. Evenwel moet ik bekennen, dat ik een beetje er meê verlegen raakte, en meer dan eens mijne kleedij bekeek, of er ook iets fout aan was; maar neen — alles was, zooveel ik zien kon, volmaakt in orde.

Ik was er niet rouwig om, toen de gordijn na het derde bedrijf viel, want, hoewel ik toen pas een kwartier uurs in den schouwburg was geweest, besloot ik heen te gaan. Voordat ik eenmaal den tijd had om op te staan, bespeurde ik, dat honderd oogen alleen op mij staarden: sommige toeschouwers glimlachten; anderen schaterden het uit; weêr anderen keken, alsof ze er niet regt wijs uit konden worden, en nog anderen gigchelden en fluisterden met hunne buren.

Dat kon ik niet langer uitstaan; er moest iemand voor die

affronten opdraaijen, of ik zou van nijdigheid gestikt zijn. Ik keek eeǹ dikken vent, die kort bij me zat, dreigend aan; hij lachte dat hij schudde, en viel met een plof tegen den grond, zoo'n peer kreeg hij van me. Voor en aleer hij kon opstaan, spartelden er nog twee anderen, die toegeschoten waren om hem te helpen, naast hem; — ik was razend van kwaadheid en ben ter dege sterk. Maar eensklaps werd ik bij den arm gegrepen; ik kijk om, en wil dien aanvaller vernielen, maar nu voel ik me ook bij den anderen arm gepakt, en zie mij in de magt van twee politie-agenten.

»Gooi hem de deur uit! breek hem hals en nek! sla hem de ribben kort en klein!" Zoo luidden de kreten, die men van alle zijden aanhief. Dė geheele zaal was in opschudding; elk sprong of klom op banken of vloog de staanplaatsen over, om een kijkje van me te nemen, zoodat alles, wat ik tegen de onregtvaardige handelwijze, die ik onderging, mogt inbrengen, in dat oproer en geraas ongehoord bleef of niet geteld werd. — »Kom meė, zonder lang gepruttel; we hebben zelf gezien, dat je dien heer bent aangevallen," zeiden de dienders, terwijl ze mij voortsleepten.

Een hoop volks liep ons na, de Hoogstraat door, en schoon het al donker was, spoedden zich toch oud en jong de deur uit, om naar mij te kijken. Kleine jongens schreeuwden: »Plaats gemaakt voor den koning van de menschenvreters!" — »Heb ik van me leven," dacht ik: »die Portsmouthers zijn stapelgek!"

Zoo kwamen we aan de politiewacht. De sergeant grinnikte me in het gezigt, terwijl hij vroeg hoe ik heette, en wat men tegen mij inbragt. Zonder verdere praatjes — want ik had nu veel te erg het land, om iets te vragen — werd ik in een slaaphok gebragt, waar men mij in het gezelschap liet van een heer, die zich had laten betrappen, terwijl hij, zonder permissie, zijn hand in een ander heers zak had gestoken.

»Wat heb jij uitgevoerd, lans? Wat bij abuis naar je toe gehaald?" dit vroeg mij die achtenswaardige lotgenoot, toen ik binnentrad.

Ik ergerde mij te veel, om te antwoorden.

»Wel nou, kom aan! Je hoeft zoo grootsch niet te wezen, omdat je misschien een man van edekaasje bent en voor

valsche wissels of zoo iets in de kast wordt gezet. Het is waar, dat is eer vlugheid met de pen as dieverij; maar je mot weten, schrijven versta ik niet, en — ieder zen mitjee — daar hou ik het meê!"

Na deze uitboezeming viel hij gemelijk weêr op de bank. Er stond maar een enkele armoedige lamp in het hok te branden, die de duisternis weinig of niet verdreef. Maar, terwijl ik in mijne gramstorige drift heen en weêr door het kot stapte, bemerkte ik, dat mijn lieve meêgevangene mij strak aanzag.

»Wel, je bent een heele knappe, om te bekijken, dat mot ik zeggen," bromde hij. — »Wat meen je daarmeê?" brulde ik. »Ik zal je den nek breken, als je me voor den gek houdt." — »Hé daar!" riep een geregtsdienaar: »zoo'n leven niet, of je krijgt de handboeijen aan!"

Ik beefde van magtelooze woede en het schuim stond me op den mond; ik wierp mij in een hoek der cel op een handvol muf stroo neêr.

»Je mot zoo verd... het land niet krijgen," hernam mijn aangename kameraad. »Ik wou maar zeggen, dat ik docht, ze maakten zukke strepen in heur gezigt op Nieuw-Zeeland, of in Afrika, of waar nog al meer." — »Wat voor strepen?" riep ik uit, terwijl ik opsprong. — »Wel, zoo as *jij* op je bakkes hebt," was zijn antwoord.

Nu begon ik iets te vermoeden. Ik verzocht den *grijpvogel* nog eens goed uit te leggen, hoe mijn gezigt er uitzag, en bemerkte uit zijn rapport, waarvan ik de exquise bewoordingen kortheidshalve verzwijg, dat die satansche Frits Walker mij tot het slagtoffer van eene foeileelijke grap had gemaakt, door mij, terwijl ik in den waggon zat te dutten, strepen van allerlei kleur op het gezigt te schetsen en een afschuwelijk monster van mij te maken, ofschoon hij zoo handig er bij in zijn werk was gegaan, dat ik er niets van gemerkt had. Het geheele geval scheen mij nu zoo klaar als de dag; maar ik begreep, dat het nog verdere kwade gevolgen zou hebben.

En zoo was het ook; 's morgens daarna werd ik op het stadhuis gebragt, en wat ik ook zeggen en uitleggen mogt, men sloeg mij in de boete van een *sovereign* voor elken persoon, dien ik bij de kraag had gepakt, geslagen of getrapt

Dure vechtpartij! Zij kwam me op drie *sovereigns* te staan!

Tot overmaat van ergernis las ik den volgenden dag in de fameuze courant, de *Hampshire Telegraph*, mijne persoonsbeschrijving als »een Kaapsche ezel in de kleedij van een *gentleman.*"

Frits Walker heb ik tot nog toe niet bij de kladden kunnen krijgen; maar laat hij oppassen!

CHESTER EN EATONHALL.

Uit het Dagboek van een reiziger.

De aloude stad Chester ligt op nagenoeg zestien Engelsche mijlen of zesde half uur gaans van Liverpool, aan de rivier Dee. In geheel Groot-Brittanje is geen stad zoo oud en merkwaardig als dat Chester. De stichting er van dagteekent van de vroegste tijden, en men kan zelfs geen bestek eener eeuw er voor bepalen. In het jaar onzes Heeren 61 lag het 20ste Romeinsche legioen er in bezetting, en werd Chester met muren omringd, na vroeger eene opene stad te zijn geweest; deze muren werden in 73 door Marius; zoon van Cymbeline, verder uitgezet. Een oud Engelsch schrijver (King) zegt het volgende van de oudheid der stad:

»Men veronderstelt, dat Chester vroeger den naam van Neomagus heeft gedragen. Die naam wordt afgeleid van Magus, zoon van Samothes, die de eerste volkplanting in dit eiland (dat nu Engeland, Schotland en Wales bevat) heeft daargesteld na den zondvloed, en er den naam van Samothea aan heeft gegeven, en deze Samothes was zoon van Japhet, de derde zoon Noachs. Naar dien Magus nu, die het eerst op of nabij deze plaats eene stad bouwde, is die stad Neomagus genoemd."

De geleerde Sir Thomas Elliott zegt stellig, dat Neomagus stond, waar Chester nu staat. Onder den zegepralenden veldtogt van Julius Agricola werd het eene Romeinsche kolonie, en bleef dit twee of drie eeuwen lang. Het bevat

thans (September 1851) zevenentwintig-duizend ingezetenen. Zijne zonderlinge antieke straten en duizendjarige hoofdkerk bieden den bezoeker een ruim veld ter overpeinzing. De muren, van tufsteen opgetrokken, hebben een omtrek van circa vijf kwartieruurs, en men heeft van de wallen een uitgestrekt vergezigt op het schoone omliggende land, met de heuvels van Wales in het verschiet.

Het was op een helderen Septemberdag, dat ik Chester bezocht. Wat verrukkelijk tooneel! de kronkelende Deestroom vóór mij, malsche weiden in het rond, het hoog gebergte op een afstand, alles door de zachte, milde lucht als met een tooverachtig waas bedekt. Ik weet het — niet een ieder heeft gevoel voor het schoone of eerbied voor de oudheid; maar medelijden heb ik met iemand, die den historischen grond van Chester zonder belangstelling en genoegen kan betreden. Den voet te zetten op de eigen wallen van het oude Rome, er op te wandelen, ze aan te raken...! Men waant te droomen, en geeft zich aan eene sprakelooze bewondering over.

De wallen van Chester zijn de eenige volkomene proeven van Romeinschen vestingbouw, die men thans in Groot-Brittanje vindt, en een vreemdeling kan welligt in dat geheele land niets zien, dat hem sterker treft. Daar staat hij op het werk zelf, dat bijna achttienhonderd jaren heeft gestaan. Het is alsof men die afgestorvene eeuwen aansprak, en zich in hare eigenaardige taal er mede onderhield. Dit is de eerste gewaarwording, die een vreemdeling gevoelt; maar bij het verlaten van dit levende graf, dat zooveel herinneringen en aandoeningen wekt, vindt hij trapsgewijze, en hier of daar verstrooid, rijke en glorievolle teekenen van een verdwenen geslacht of sporen eener lang vergetene natie. O tijd! hoe zijn de magtigen gevallen! De roem en eer, die de namen Vespasianus, Trajanus, Constantius, en der Caesars, hunne voorgangers, als met eene gloriekroon omgaven, wat is er van overgebleven? — eene schaduw en meer niet! Maar zoo is het leven! Gelukkig de mensch, die met een kalm geweten zelfs de nederige paden des aanzijns kan bewandelen, en zich ten laatste bedaard kan schikken naar de reis tot die gewesten, vanwaar geen sterveling ooit is wedergekeerd! Welk eene haven moet dat zijn! De kielen en

kleuren van alle volkeren in eene ankerplaats, waar geen storm haar immer uit kan drijven! Moge het ons lot zijn de klippen derwaarts te mijden, en behouden in die haven te komen!

Onder de talrijke overblijfselen der oudheid, die in Chester zijn gevonden, behooren Romeinsche plaveisels, altaren, vazen, ringen, medailles, steenen met opschriften, standbeelden, pannen, enz. Omstreeks dertig jaren geleden heeft men een altaar opgegraven — thans staat het te Eaton-hall — met dit opschrift:

NYMPHIS
ET
FONTIBUS
LEG. XX.

Zuiver water springt uit den grond op, aan die zijde der stad, waar het altaar werd gevonden, dat voorzeker eene dergelijke plaats aanduidde.

Het is te verwonderen en toch de zuivere waarheid, dat de inwoners van Chester, tot op zeer onlangs toe, niet den minsten geest van onderzoek en nieuwsgierigheid hebben opgewekt voor die plaatselijke oudheden van een zoo groot en roemrijk volk. Zoo uitsluitend zijn zij op winst en eigene grootheid bedacht, dat ze van deze kostelijke, sprekende gedenkteekenen nooit veel werk hebben gemaakt.

De koninklijke school te Chester, door HENDRIK VIII gesticht, is eene milde instelling. Vierentwintig jongens uit arme familiën, tot de kerk behoorende, genieten hier vier of vijf jaren hun onderhoud. Bij hunne intrede moeten zij de eerste regels der spraakkunst kennen en »lust tot leeren betoonen," terwijl het onderwijs, dat men hun geeft, geschikt is om hen tot elk letterkundig beroep of elken handelsstand op te leiden. Ook vindt men hier ter stede eene bisschoppelijke school en de school van den Markies en de Markiezin VAN WESTMINSTER. De eerstgenoemde telt omstreeks tweehonderd pupillen; de laatste (waar de armen kosteloos worden onderwezen, voor rekening van den Markiès) kan achthonderd leerlingen bevatten.

Nagenoeg drie mijlen ten zuiden van Chester ligt Eatonhall, het verblijf van den Markies VAN WESTMINSTER. Men

houdt het voor de beste moderne proef van Gothischen spitsbogenstijl, een centrum en twee vleugels bevattende. Het is van lichtkleurigen steen opgetrokken, dien men uit het bosch van Delamere heeft gegraven, naar eene schets van Pondon. Sedert vijf jaren is men er aan herstel bezig, en die reparatie zal nog wel een jaar duren. Daarom kon ik er ook niet binnengaan, om de ruime, prachtig opgeschikte zalen, de kapel, enz. te zien.

Vóór het gebouw echter aanschouwt men een verrukkelijk tooneel: tuinen, prieelen, conservatorium; de bergen van Wales, de heuvels van Peckforton, en het kasteel van Beeston in het verschiet, met de bevallige Dee in hare liefelijke kronkelingen; kortom, de volmaaktheid van de schoonheden der natuur. Het is eene vertooning, die het oog bekoort, de ziel verkwikt, en het kunstigste menschenwerk onbeduidend, nietig doet schijnen. In één woord, Eaton-hall is eene bekoorlijke plaats, te midden van een park, drie Eng. mijlen in het vierkant beslaande, en naar mij dunkt alles bevattende, wat een sterveling kan verlangen. Wie genoegen en vermaak zoekt, vind ze hier; wie de schoonheid van Gods aarde wil bewonderen, kome herwaarts; wie naar rust streeft, kan haar in dit paradijs smaken; pracht, luister, overvloed — alles is hier!

DE HEDENDAAGSCHE GOUDZOEKERS.

Toen de gouden zon van Californië pas haar licht over de republiek der westelijke wereld liet schijnen, schenen hare stralen plotseling eene algemeene razernij te doen ontstaan. Iedereen droomde van schatten, weelde en genot. Een Dorado was als door den slag eener tooverroede opgerezen, dat de armen rijk, en de rijken nog rijker zou maken. Over dag praatte men van niets dan goud, en des nachts droomde men nog van het gele metaal. Misnoegde emigranten, die het »jonge land" hadden opgezocht om hunne omstandig-

heden te verbeteren, zegenden het lot, dat hen reeds halverwege naar het nieuwe Ophir had gebragt. Eerlijke gezetene burgers, die hun leven lang hadden gezwoegd, zonder zoo rijk te worden als zij wenschten, meenden dat nu hunne schoonste vooruitzigten op eens en zonder moeite zouden vervuld worden. Slimme speculanten verheugden zich bij voorraad op allerlei buitenkansjes. Iedereen wilde terstond hooger op. Loopjongens wilde kantoorbedienden, en kantoorbedienden meesters worden. Die menschensoort, die in de wandeling katoenjantjes wordt genoemd, zou niet meer bestaan, of ten minste een veel deftiger voorkomen verkrijgen. Bedelaars zouden uit de mode raken, daar het bedelen geheel noodeloos zou worden. Wie er op den bok zou zitten, was eene twijfelachtige vraag, daar iedereen in de koets zou willen. Hoe men dienstboden zou bekomen, als alle meiden schatrijk zouden zijn, was een raadsel. Wie zou gemeen stof willen opvegen, als iedereen goudstof kon opscheppen? Arme schepseltjes, die anders blijde waren met een katoentje, spraken nu familjaar van zijden japonnen, en namen zich zelfs voor om weldra niets anders dan satijn te willen dragen. Stokoude lieden, die lang de hoop hadden vaarwel gezegd om hunnen toestand te verbeteren, ontvlamden in nieuwe geestdrift, en de hoop streek hunne rimpels glad. Kleine jongens, die nog niet verder dan aan knikkers hadden gedacht, leerden hun speeltuig verachten, omdat het niet van goud was.

Zoo was het gesteld in alle klassen der maatschappij. De geheele natie scheen zich te willen gereed maken om naar het goudland te snellen, en de weg naar San Francisco werd eene levende linie van avonturiers, waaronder de bewoners der oostelijke staten, de eigenlijke Yankees, de driftigsten en ijverigsten waren. Doch met al hunne onderneemzucht en knapheid waren velen van hen tot bittere teleurstellingen gedoemd.

Die heerlijke berigten waren overdreven geweest, en niets anders dan zware arbeid, waarbij nog veel geluk moest komen, kon het beoogde doel doen bereiken. Deze teleurstelling was echter in vele gevallen een prikkel, die de slimheid der Yankees in volle werking bragt, om, nu het voorname doel van hunne reis mislukt was, ten minste nog

eenig voordeel daaruit te halen. Hier konden houten muskaatnoten en haver van wilgenbladen niet baten, daar specerijen weinig gevraagd waren, en het vee op de ruime vlaktèn gras in overvloed vond.

Onder de emigranten uit Maine was een geslepen oud kereltje van Bangor, die zijne hoeve had verkocht en al zijn gereed geld gebruikt om mijngereedschap te koopen. Zich reeds koesterende in den zonneschijn van een zeker fortuin, trok hij naar het land van belofte; maar nadat hij een paar maanden had gegraven, zonder dat de fortuin hem kwam opzoeken, smeet hij zijn schop neêr en kwam tot het besluit, dat het niet aanging om langer voor niet te werken. Hij had onderscheidene plekken bewerkt, gelegen in oorden, die men voor zeer rijk hield; maar het had hem niet gebaat. Het grillige noodlot kwelde hem altijd met de zelfde teleurstelling.

Doch Asa Fuller liet zich hierdoor niet ter neêr slaan, en vertrouwde dat hij wel iets vinden zou om zijne schade te herstellen. Hij verwonderde zich over zijn tegenspoed, terwijl menschen om hem heen, die het veel minder verdienden dan hij, over goudklompen struikelden zoo groot als eijeren. »Daarom niet getreurd," zeide Asa. »Ik zal hun laten zien, dat een Yankee slim is."

Hij telde zijn geld eens na, en bevond dat zijne vijfduizend dollars tot vijfhonderd waren gesmolten. »Dat is genoeg," zeide hij. »Ik doe het."

Hij trok een eind de Juba-rivier op, en kocht van eene gelukkige compagnie, voor driehonderd dollars, rijke, goudhoudende quartz; toen naar Sacramento overstekende, kocht hij een stukje land, even buiten dat reeds volkrijke district, spitte den grond om, en begroef zijne klompen quartz. Nadat hij de plek weder had gelijk gemaakt en teekentjes gezet waar de brokken lagen, wachtte hij den uitslag zijner kunstgreep af.

Spoedig bood zich eene gelegenheid aan, om zijn plan ten uitvoer te brengen. Een zijner buren, een rijk man, maar schrikkelijk gierig en inhalig, kwam reeds den volgenden dag Asa een bezoek brengen en een praatje maken. Asa had hem zien aankomen, en schielijk zijne spade genomen en in den grond gestoken, alsof hij zoo pas begon te graven.

»Men zegt," merkte de vrek aan, »dat uw nieuwe koop niet zoo rijk is, als hij wel zijn kon." — »O, ik ben er wel meê tevreden," antwoordde Asa, en gooide als bij toeval een schep klei om. — »Het goud is schaars," hervatte de vrek; »vooral digt bij de volkplantingen." — »Ja," zeide Asa, nog een schop opwerpende; »maar goudrijk land zou hier wel zijn gewigt in dollars waardig zijn."

De oogen van den vrek begonnen te schitteren, want hij zag een stuk blinkend quartz, dat Asa juist had opgeworpen. Deze daarentegen hield zich, alsof hij dit niet zag, en bleef zeer koel. Het gesprek liep voort, en een poosje later werd nog een stuk quartz even onverschillig opgeworpen. De vrek zag dit wederom zeer wel; maar Asa keek opzettelijk een anderen kant heen.

»Zeg eens, Asa! waarom graaft gij hier eigenlijk?" vroeg de bezoeker nu. — »Och, dat weet ik zelf haast niet," was het antwoord. »Alleen maar omdat ik niets beters te doen heb." — »Hebt gij er wel eens aan gedacht, om dit eigendommetje te verkoopen?" — »Verkoopen? Neen, niet bijzonder." — »Weet ge, ik zou het wel willen koopen," zeide de vrek. — »Wel, wat zoudt ge willen geven?" vroeg Asa. — »Wat heeft het u gekost?" — »Dat is eene geheel andere vraag," was het antwoord. — »Denk eens — het is eene gril van mij, en ik sta er voor bekend, dat ik somtijds wonderlijke dingen doe — denk eens, als ik u tienduizend dollars voor dit plekje gaf. Wat zegt gij daarvan?"

En terwijl de vrek zoo sprak, trapte hij de klompen quartz als toevallig weder in den mullen grond, tot zij onzigtbaar waren geworden. Natuurlijk zag Asa dit niet.

»Komaan, Asa, wat zegt gij?" — »Wel, ik moet er eens over denken." — »Gij moest liever maar terstond besluiten. Tienduizend dollars is eene mooije som." — »Dat is zoo, maar twintigduizend is nog mooijer," zeide Asa los weg, en te gelijk wierp hij nog een klomp quartz op. Hij bukte, raapte het stuk steen op, keerde het om en om, en zeide: »Dat zijn aardige dingetjes, om nu en dan te vinden. Zie, dat laat zich niet kwaad aanzien. Het zit zoo vol goud, als een bijenkorf vol honig. Kijk maar!" En hij gaf het kostbaar brok erts aan zijnen buurman ter bezigtiging over.

»Ja," zeide deze onrustig. »Dat schijnt nog al wat waard

te zijn; maar ik zou niet denken, dat hier veel zulke stukken liggen." — »Ik ook niet," zeide Asa met het onnoozelste gezigt van de wereld. — »Welnu, dunkt u niet dat het best zou zijn mijn aanbod maar aan te nemen?" hervatte de ander nu, brandende van begeerte om het stuk land te bezitten. »Want," dacht hij bij zichzelven, »als een toevallig spitten zooveel geeft, wat zal dan een geregeld zoeken doen? — Komaan, Asa!" vervolgde hij hardop: »ik zou weêr op andere gedachten kunnen komen. Best dat gij de kans waarneemt, terwijl ik er zin in heb." — »Neen," kom morgen terug, dan zal ik met u spreken."

Maar de vrek liet zich zoo niet afschepen; daar was hij veel te slim toe.

»Ik zal u eens wat zeggen," begon hij weder. »Ik zie dat ik dit land spoedig zal noodig hebben om er op te bouwen, want de stad zal nog veel verder worden uitgebreid; en als gij terstond den koop wilt sluiten, zal ik er u twintigduizend dollars voor geven. Ik laat u vijf minuten tijd, om u te bedenken." En daarmede haalde hij zijn horologie uit.

Asa veinsde nog geheel onverschillig te blijven, en na verscheidene malen zijne keel geschraapt te hebben, zeide hij dralend: »Gij zult dan immers de onkosten van den verkoop betalen?" — »Ja." — »En ik krijg de twintigduizend in klinkende munt?" — »Ja!" — »Nu, goed dan. Het is voor u."

De vrek liep naar huis, om het noodige te gaan beschikken; maar eer hij ging, zeide hij: »Gij moogt niet graven terwijl ik weg ben." — »Geen lepelvol," zeide Asa. — »Ik kom terstond terug." En daarmede liep hij heen.

»Dat is geen slecht dagwerk," zeide Asa, alleen gebleven en de spade neêrwerpende, die hij nu niet meer noodig had. »Het land kostte mij honderdvijfenzeventig dollars, en het lokaas driehonderd. Dat is negentienduizend vijfhonderd vijfentwintig zuivere winst. Op dat fortuintje mag ik straks wel eens gaan drinken."

De kooper van het land kwam terug met de noodige papieren, en in een paar uren was de overdragt geteekend en had Asa de klinkende munt, in de gedaante van goudstof, in vier lederen zakken veilig geborgen.

Zijn vrekkige vriend had op speculatie gekocht, toen hij

meende te zien hoe ASA zijn fortuin verwaarloosde, en liet het land geheel uitwasschen; men kan wel denken met welk gevolg.

MADAME D'AUNOY.

MARIE CATHÉRINE Gravin D'AUNOY was eene beroemde schrijfster tijdens de regering van LOUIS XIV. Men heeft van haar de *Contes des Fées*, de *Mémoires historiques de l'Europe*, *l'Histoire de Jean de Bourbon*, enz. Zij overleed in 1705 aan het hof van Madrid, waar zij eene jaarwedde genoot. Een brief, waarin zij hare eerste reis naar Spanje met haren echtgenoot, die als Fransch ambassadeur van Bayonne naar San Sebastiano vertrok, heeft beschreven, is niet onvermakelijk om te lezen. Zij stak de kleine rivier Andaye over in eene schuit, die door kloeke deerns geroeid werd.

»De kleine schuiten, die mij met mijn gevolg overbragten, waren met geschilderde en vergulde vlaggen getooid, en werden bediend door meisjes, verwonderlijk lief en handig. In elke boot zijn er steeds drie, twee die roeijen en eene die stuurt. Deze jonge vrouwtjes zijn rijzig en welgemaakt, lichtbruin van kleur, met ivoren tanden en blinkend gitzwart haar, dat zij in tressen vlechten en met linten vastmaken. Zij dragen een sluijer van neteldoek, met goud en zijde gestikt, die haar het hoofd omfladdert en op haren boezem is vastgehecht. Zij dragen oorringen van goud of parelen, en een kralensnoer om den hals. Haar rijglijfje sluit strak aan met naauwe mouwen, zoo als onze heidinnetjes dragen. Ik verzeker u, dat ik er door bekoord werd, en hare vreemde manieren verwonderden mij evenzeer. Men zegt mij, dat zij als visschen kunnen zwemmen, en onderling eene soort van kleine republiek vormen, die noch mannen, noch getrouwde vrouwen toelaat. Men werft haar uit verschillende oorden aan; ze zijn talrijk en worden op zeer jeugdigen leeftijd door hare moeders naar de gemeenschap

gezonden. Wanneer zij er toe overgaan om te huwen, wonen zij de mis bij te Fontarabia, de naastbij gelegene stad, waar al de jonge mannen, die eene vrouw wenschen te kiezen, zich gewoonlijk heen begeven. Wanneer er één dan eene keus heeft gedaan, wendt hij zich tot de familie van het meisje, die haar met dat aanzoek bekend maakt, en, stemt zij er in toe, zoo keert zij huiswaarts terug, en het huwelijk volgt.

»Vrolijkheid was op de gezigten van al die meisjes te lezen. Hare kleine woningen staan in eene linie langs den oever, en zij staan onder het opzigt van bejaarde ongehuwde vrouwen, die zij als hare moeder gehoorzamen. Dat alles vertelden zij ons op de aangenaamste en lustigste manier van de wereld, en wij stonden er gretig naar te luisteren, toen die harmonie plotseling door een of anderen boozen geest werd gestoord.

»Mijn kok, die een Gascogner is, en gelijk het meerendeel zijner landslieden vrijpostig en vermetel, bevond zich mede in eene dier booten, en kreeg het in zijn hoofd om eene dier lieve Baskische juffertjes bijzonder te bewonderen. Hij vergenoegde zich niet met haar dit te zeggen, maar poogde haren sluijer op te ligten, en wel op eene vrij ruwe manier. Zij werd terstond door toorn bevangen, greep in hare drift den boothaak, die aan hare voeten lag, en sloeg hem er geweldig meê op het hoofd. Maar naauwelijks had zij dit gedaan, of zij verschrikte zelve er van, en sprong op eens over boord, ofschoon het vinnig koud was. Zij begon zeer vlug te zwemmen; maar met al hare kleêren aan, en terwijl de oever op een aanmerkelijken afstand lag, werd zij spoedig moede. Verscheidene der meisjes, die aan den oever stonden, staken terstond met hare schuiten af, om haar te helpen, en intusschen vielen zij, die met mijn ongelukkigen kok in de boot waren gebleven, vreezende dat het met hare gezellin gedaan was, als furiën op hem aan, om hem in het water te smijten. Die ruwe beweging was geenszins bevorderlijk aan de veiligheid van het schuitje, dat telkens op het punt was van om te slaan. Van uit het onze aanschouwden wij dat krakeel, en mijn volk had al de moeite van de wereld om de vechtenden te scheiden en tot bedaren te brengen. Ik kan u zeggen, dat de onbescheidene Gascogner

het slechtste wegkwam, en eene droevige vertooning maakte. Eindelijk kwamen wij aan wal, en zagen de jonge heldin der historie aankomen; hare vriendinnen hadden haar nog juist van pas gered, toen zij reeds begon te zinken.

»Zij kwam bij ons met omstreeks vijftig andere meisjes, elk met eene roeispaan op den schouder. Zij marcheerden op twee gelederen, en er gingen drie voorop, die bijzonder wel op den *tambour de Basque* speelden. De vrouw, die het woord voerde, sprak mij aan als *Andra*, een woord, dat zij menigmaal herhaalde, en waarmede zij, naar ik vernam, »Mevrouw" meende, terwijl ik overigens niets van hare redevoering begreep, dan dat mijn kok slechts dan heelshuids zou worden gelaten, indien zijne tegenpartij eene billijke schadevergoeding kreeg voor hetgeen aan hare kleeren bedorven was.

»Zoodra zij ophield met spreken, begonnen de drie, die den *tambour de Basque* sloegen, weder een geweldig concert met hare instrumenten, onder accompagnement van luide kreten en exercitie met de riemen, waarbij veel handigheid en zelfs bevalligheid door haar werd betoond.

»Men deelde eenige *paragons* onder die krijgshafte bende uit, waarop haar goed humeur terugkeerde, en haar geschreeuw en gedans luidruchtiger en levendiger werden, terwijl ze mij eene voorspoedige reis en behouden terugkomst wenschten, en wij verlieten deze maritieme kolonie onder het dansen en geweldig roffelen op hare instrumenten."

Onze schrijfster gaat vervolgens voort met hare reis naar Vittoria te verhalen, en leidt ons den schouwburg dier stad met de volgende woorden binnen:

»Zoodra ik inkwam, hoorde men overal roepen: »*Mira, mira!* (kijk, kijk!)" De decoratiën waren niet bijzonder prachtig; het tooneel stond op schragen, en de planken lagen oneffen. Al de vensters waren opengezet, en er was geen het minste licht van toortsen of lampen, zoodat ge u verbeelden kunt, wat de vertooning daarbij won. Men speelde *het leven van St. Antonius*, en wanneer een der acteurs iets zeide, dat men fraai vond, beloonde men hem door het geroep van »*Vittoria! Vittoria!*" dat, naar het schijnt, hunne manier van applaudissement is. Het eenige verschil, dat er tusschen de kleeding van den duivel en die van de andere

personaadjes bestond, was, dat hij vuurkleurige kousen en een paar horens als onderscheidingsteekenen droeg. Het drama had drie bedrijven, en tusschen elk bedrijf vertoonde men een kluchtspel, waarin een karakter, *Gracisso* genaamd, optrad, een hansworst, die onder een aantal dom tuig nu en dan iets grappigs zegt. Dansen, met accompagnement van harp en guitar, vulden de overige tusschenpoozen aan. De danseressen hadden castagnetten, en droegen kleine hoedjes; als zij de *Sarabande* dansen, schijnen hare voeten den grond niet te raken, zoo vlug en zwevend zijn hare bewegingen.

»Ge moet niet denken, dat de acteurs, waarvan ik spreek, schoon in eene kleine stad gevestigd, veel van die te Madrid verschillen. De koninklijke troep is, naar ik gehoord heb, iets beter; maar alle spelen de zelfde *comedias famosas*, die, om de waarheid te zeggen, alle even belagchelijk zijn. Wanneer, bij voorbeeld, St. Antonius zijn *confiteor* opzegt, dat hij nog al dikwijls doet, vallen al de toehoorders op de knieën, en geven zichzelven zulke harde slagen, om hun *mea culpa* te accompagneren, dat zij er genadig afkomen met geen einde aan hun leven te maken."

De tijd, waarin Madame d'Aunoy schreef, was die voor en onmiddelijk na het huwelijk van Karel II van Spanje met de nicht van Lodewijk XIV; zij deelt eenige vermakelijke bijzonderheden mede aangaande het hof van Philippus IV, toen hij Anna van Oostenrijk, dochter van Ferdinand III, Karel's moeder, huwde.

»Toen Anna, de jonge koningin, op reis was uit Duitschland naar Spanje, was de eerste stad van 's konings gebied, waar zij stilhield, juist eene, die beroemd was om hare manufacturen van wollen onderrokken, vestjes en zijden kousen. Er kwam eene deputatie bij de vorstin, om haar als bewijs van hulde eene partij dier waren, van de beste soort en de levendigste kleuren, aan te bieden; maar de *mayor-domo* of opperhofmeester-ceremoniemeester, een voorbeeld van etiquette en de deftigste Spanjaard, dien men zien kon, ergerde zich over dat aanbod. Hij greep al de pakken met zijden kousen, enz., en wierp ze met verachting den afgevaardigden weêr toe, terwijl hij vol verontwaardiging uitriep: »Weet, nietswaardige mannen, dat de koninginnen van Spanje geen beenen hebben."

»Hij wilde naar alle waarschijnlijkheid daarmeê zeggen, dat haar rang zoo verheven is, dat ze haren voeten niet vergunnen de aarde te raken, zoo als de overige harer sekse doen.

»Doch wat ook de bedoeling dier woorden mogt zijn, de jonge koningin was al te weinig met het Spaansch bekend, om het fijne er van te begrijpen; zij verstond slechts de woorden, en barstte eensklaps in tranen uit, snikkende, » dat zij terstond naar Weenen wilde terugkeeren, en dat, zoo zij vóór haar vertrek had geweten, dat men voornemens was haar de beenen af te zetten, zij liever zou gestorven zijn, dan hare toestemming gegeven, om naar Spanje op reis te gaan.

»Er was echter weinig vertoog noodig, om haar gerust te stellen, en zoodra alles geschikt was, vervolgde men de reis. Toen zij te Madrid kwam, vertelde men dat gevalletje aan den koning, die zich derwijze met hare onnoozelheid vermaakte, dat hij lachte; iets, hetwelk hem — waarom, weet men niet — geen driemaal in zijn leven was gebeurd.

»De verdere levensloop der koningin was lang zoo vermakelijk niet, zoo als men kan bemerken uit den uitroep, dien zij deed, toen men haar dwong, haren biechtvader, die in haat bij het volk stond, zijn ontslag te geven, en zij zag dat de vijanden van dien priester haar te sterk waren: »Eilaci, eilaci! wat baat het mij, koningin en regentes te zijn!" "

Onder de anecdoten, die Madame D'AUNOY verhaalt aangaande *Mademoiselle*, nicht van LODEWIJK XIV, is er eene, die stof heeft geleverd tot onderscheidene romans en verhalen en tot een populair drama van deze dagen, »*Ne touchez pas à la Reine.*" Zij verhaalt namelijk, dat de koning, ten gevolge eener verouderde hof-etiquette, op het punt stond om zijne bruid te verliezen, die, van haar paard gevallen zijnde, er een eindweegs door werd voortgesleept, alvorens een der ridders moeds genoeg had, om ten koste van zijn eigen leven het hare te redden, vermits het hoogverraad was, haar aan te raken. Nadat eindelijk twee jongens cavaliers zich hadden opgeofferd en haar geholpen, was de koningin genoodzaakt, op hare knieën pardon voor hen te verzoeken, om de noodlottige gevolgen hunner edelmoedige daad af te wenden.

EEN STAALTJE VAN YANKEESCHE NIEUWSGIERIGHEID.

Die arme goede Hill! Hij was waarlijk eene personificatie van komieke geestigheid. Hoe gaarne zagen wij in den schouwburg, voor de lampen, zijn lagehend, goedhartig gezigt, dat nooit miste, als het ware, een aanstekenden lachlust in den dampkring te verspreiden! Bovenal bezat hij een talent om de eigenaardigheden van het oostelijk Amerikaansche karakter voor te stellen, dat geen acteur voor of na hem nabij gekomen is. Hij was altijd natuurlijk, ongedwongen en schitterend. En met welk een smaak kon hij eene aardigheid vertellen! met welk eene luimigheid de dwaasheden van het menschdom bespotten! De kwinkslagen vloeiden hem van de lippen, alsof de voorraad eindeloos zou zijn. Zijn schat van anecdoten was inderdaad onuitputtelijk, en hij was een van die zeldzame gelukkigen, die den geheelen dag kunnen praten, en toch altijd nog iets hebben, dat de moeite waardig is om naar te luisteren. Men werd zijn gekout nooit moede; de gewoonte zelfs kon het niet vervelend doen worden. Een aantal van zijne luimige vertelseltjes zwerven nog door de lengte en breedte der Vereenigde Staten rond, als aardigheden zonder eigenaar. Zij zijn van mond tot mond gegaan, tot zij in de wandeling het kenmerk van hare afkomst hebben verloren; maar zijne vrienden herkennen ze nog dikwijls, wanneer zij voor geheel nieuw worden verteld door iemand, die misschien nooit van Hill heeft gehoord. Andere wederom zijn nog alleen in het geheugen van die vrienden bewaard. Zoo herinner ik mij een stukje van een avontuur, dat Hill plagt te vertellen als een proefje van die nieuwsgierigheid, welke den echten, ongepolijsten Yankee tot zulk een onverzadelijken vraagal maakt.

De komediant zat eens in een *stage-coach* naast een ongeslepen Vermonter, die het gesprek opende met de gewone *platitude* van het weêr, dat goed of niet goed voor het gewas zou moeten wezen, en toen vervolgde:

»Gij zijt op reis, zou ik denken, Mijnheer?" — »Mij dunkt, daar ik in eene *stage-coach* zit, met vier paarden er voor, is dat wel waarschijnlijk," antwoordde HILL koeltjes. — »Ja, 't waar. Gij hebt groot gelijk."

Eene korte pauze.

»Gij reist voor uwe gezondheid?" — »Niet zoo zeer." — »O, dan voor zaken?" — »Ja — neen. Dat is, eigenlijk niet." — »O, ik begrijp het al. Half voor uwe gezondheid en half om zaken, niet waar?" — »Zoo ten naasten bij."

En daar hij geen lust had om den stroom van vragen af te wachten, dien hij begreep dat nog komen zou, haalde HILL een boek uit zijn zak, en ging zitten lezen.

»Ahem!" bromde de Vermonter. »Neem mij niet kwalijk, Mijnheer! maar is het nog ver naar A***?" HILL deed alsof hij niet hoorde, en de ander herhaalde zijne vraag. »Dat weet ik niet," was het antwoord, gegeven zonder de oogen op te slaan. — »Ik zou wel denken van ja. Dunkt u dat ook niet?" — »Ik weet er niets van."

Eene zeer korte pauze.

»Bevalt u deze streek van het land?" — »Ja." — »Mij ook heel wel." En de Vermonter schoof digter bij.

Een half oogenblik van stilte.

»Gij woont misschien niet hier?" — »Neen." — »Ik ook niet." — »Hm!" — »Dat treft al zeer gevallig."

De Vermonter verschikte zijne das, hard geel met schreeuwende bloemen, waarvan de groote strik onder zijn oor was geschoven, en begon toen weder:

»Neem mij niet kwalijk, Mijnheer! maar denkt gij wel eens meer hier te komen?" — »Dat weet ik niet zeker." — »Misschien rijdt ge niet gaarne met de *stage-coach?*" — »Neen." — »Niet half zoo pleizierig als eene stoomboot of de spoorweg, niet waar?" — »Dat vind ik ook."

De Vermonter hield eene korte poos op, maar vernieuwde toen den aanval. Zijn slagtoffer een elleboogstoot gevende, zeide hij: »Ik ben een Amerikaan; dat ben ik." — »Ik zou u ook nooit voor een Franschman of Spanjaard hebben gehouden," merkte de komediant droogjes aan. — »Niet? Dat doet mij pleizier. Men heeft mij wel eens gezegd, dat ik een Russischen mond zou hebben en een Griekschen neus; maar dat zal men wel mis gehad hebben, denk ik."

Welke overeenkomst er zijn kon tusschen zijn mond en Rusland, of het moest de buitengewone grootte zijn geweest, was moeijelijk te raden; maar indien Grieksche neuzen zeer lang en regt zijn, met een dikken rooden top, dan was zijn neus zeker bij uitstek Grieksch. HILL begreep nu, dat het niet baatte den man te willen dwarsboomen, daar hij toch wilde praten »hoe dan ook." De woorden schenen bij hem op te borrelen als dwaallichtjes uit een moeras. Hij legde dus zijn boek neder, en de oogen van zijn reisgenoot begonnen te schitteren bij het vooruitzigt op een lang familjaar praatje.

»Gij zijt ook een Amerikaan, zou ik denken?" begon hij. — »Ja." — »Gij moet weten, dat had ik ook wel gedacht." — »Inderdaad?" — »Een groot land dit; niet waar?" Dit werd na een oogenblik bedenkens gezegd. — »Een buitengewoon land." — »Een goed land om in geboren te worden." — »Wel waar." — »Onze bergen steken op, alsof zij wel wisten wat zij deden, he?" — »Zonder twijfel." — »En onze rivieren hebben ook wat te beteekenen." — »Gij hebt volkomen gelijk." — »En onze meren mogen er ook wel zijn?" — »Wel zeker." — »Het doet mij pleizier, dat wij het zoo eens zijn."

Daarop volgde eene poos van diepe stilte, en toen op eens de uitbarsting: »In welke stad zijt gij toch geboren, als dat niet te veel gevraagd is?" — »In Boston." — »Ei, dat is aardig. In die stad ben ik zoo dikwijls geweest." — »Zoo? Inderdaad?"

Eene pauze van ten minste vijfenvijftig seconden.

»Weet ge wel, Mijnheer — het is niet uit nieuwsgierigheid — maar nu wij toch zoo aan het praten zijn geraakt, Mijnheer! weet ge wel, dat ik gaarne uw naam eens zou willen weten?" — »Zoudt ge?" zeide de komediant lagchende. — »Het maalt mij door het hoofd, dat ik u ergens gezien heb." — »Zeer wel mogelijk." — »En uw naam is?" — »HILL." — »Zoo, waarlijk! Ik ken een aantal HILLS in Vermont. Onze eerste dorscher heet ook HILL. Hoe vreemd, niet waar, dat ik zoo veel menschen ken van uw naam? Het zou mij benieuwen, of ik ook iemand kennen zou met uw vollen naam. Wat zou wel uw doop...." — HILL begreep wat er komen zou, en antwoordde: »GEORGE." — »Is dat de waarheid? Gij steekt er zeker den gek mede. Wel, ik heet ook

George. George Wheeler heet ik." — »Zoo!" — »Ja. Maar waar zijt ge toch geboren?" — »Te Boston." — »Ei, ei! Boston in Massachusetts natuurlijk?" — »Zeker, Boston in Massachusetts, Nieuw-Engeland, Noord-Amerika," zeide Hill, wien het vragen nu toch begon te vervelen, en die zich daarom in een hoekje zette en de oogen digtkneep.

De Vermonter echter liet zich zoo niet afschepen, maar zijn langen hals rekkende en zijn gezigt vooruit stekende, waarvan elkė scherpe, hoekige trek een vraagteeken scheen te zijn, zeide hij: »Neem mij niet kwalijk, maar in welk gedeelte van Boston zijt ge geboren?"

Hill's geduld was op dat oogenblik glad op, en om alle nog mogelijke vragen in eens te beantwoorden, zeide hij: »Midden in de stad, in het hartje van den winter, tegen vier uur 's morgens, in *Milkstreet*."

Nu moest er niets meer te vragen overschieten, dacht Hill. Men verbeelde zich dus zijne verwondering, toen de Vermonter hem op den schouder tikte, en zeide: »Als ik u niet al te lastig val, mag ik dan nog vragen, aan welken kant van de straat, en wat was het nommer van het huis?"

Hill liet ophouden, om naast den voerman verder te rijden.

HET KASTEEL VAN EU GEREGTELIJK BESTORMD EN INGENOMEN.

Van het grillige der fortuin, het wisselvallige en onbestendige der magt en grootheid op aarde, hebben de gebeurtenissen in Frankrijk sedert eenige jaren weder sterke bewijzen opgeleverd; toch voelt men zich getroffen door een artikel, dat voor een paar dagen in het *Journal des Débats* is verschenen, een brief uit Eu (*) van den 5^{den} Junij, dien wij in vertaling laten volgen:

(*) Eu is een stadje in het departement der Beneden-Seine, niet ver van Dieppe, eene vrij sterke vesting, en om zijne zeebaden veel bezocht. Het fraaije nabijgelegen kasteel is een oud lustverblijf der familie Orleans.

»Het kasteel van Eu is heden morgen in beslag genomen. Er zou overmorgen een verkoop van meubelen, namens de prinsen, plaats hebben. Heden, ten tien ure, kwam de directeur der domeinen in het arrondissement Dieppe, met een deurwaarder dier stad en den kommandeerenden officier der gendarmerie van het departement, te Eu aan. Ten elf ure vertoonden zij zich met den maire van Eu voor het eerste hek van het kasteel. Eene vrij talrijke menigte stond daar buiten geschaard. De *régisseur* (rentmeester), Mr. MONNIER, had al de toegangen doen sluiten. De directeur der domeinen eischte, uit kracht van het besluit van 22 Januarij, dat men de poorten zou openen; de rentmeester gaf tot antwoord, dat hij aan niemand, buiten zijn meester, den Hertog van NEMOURS, het regt toekende, om hem te bevelen, en dat hij eens en vooral weigerde open te doen. De maire deed toen door de *sergents de ville* of geregtsdienaars een smid halen; vervolgens sommeerde hij, in naam der wet, den rentmeester tot driemaal toe, om open te doen, maar kreeg telkens een weigerend antwoord. De smid ging nu aan het werk, verbrijzelde de kettingen, die het hek afsloten, maar kon het slot met geen geweld opendraaijen, zoodat men het, na eene lange, vruchtelooze poging, met hamerslagen heeft moeten doen springen.

»Toen de agenten van het domein op het voorplein kwamen, gaf een hunner den rentmeester te kennen, dat er maatregelen waren genomen, om elke beweging van tegenstand te bedwingen. Het antwoord des rentmeesters was, dat hij zich alleen verzette, om het regt van eigendom te staven en tegen het misbruik van magt te protesteren. Men heeft toen binnen in het kasteel willen gaan; maar het slot weêrstond alle pogingen. Daarop sloeg men een venster in, drong er door, deed de grendels springen, en was in huis."

MENGELINGEN.

Hulpmiddel tegen een slecht huurcontract. (Uit het Amerikaansche dagblad *The Kentucky Lion.*) — Ver

van ons, in den staat Maine, woont een klein oud Yankeesch heer, die berucht is wegens de woekerwinsten, die hij in de negotie weet te doen, en waardoor hij zijn aanzienlijk vermogen heeft verzameld. Hij bezit een groot aantal huizen, die hij altijd voordeelig weet te verhuren. Doorgaans verhuurt hij ze bij contract voor een bepaald getal jaren. Zoo komt er (het was in den gepasseerden winter) een Franschmannetje bij hem, om een huis te huren, dat de oude vrek te Portland heeft staan, en dat sedert lang onbewoond was. De Franschman gaf deftige personen op, die hem kenden en voor hem instonden; en de Yankeesche huiseigenaar, ziende dat hij iemand voor had, dien hij plukken kon, begreep daar ferm gebruik van te moeten maken. Hij vorderde dus een buitensporigen huurprijs, en de Franschman, die om eene woning verlegen was en het huis op het oog naar zijn zin vond, ging een accoord voor drie jaren met hem aan, en betrok vervolgens zijn nieuw lokaal. Maar, maar.... men had naauwelijks vuur aangemaakt, of kon het niet uithouden van den gruwelijken rook, die het geheele huis vulde. De vensterramen slingerden des nachts door den wind heen en weêr; de togt drong door honderd scheuren en gaten naar binnen. De sneeuw smolt op het dak, en het droop gestadig op zolder. Bij zware regens was het nog erger, en de Franschman vond eene »natuurlijke" badkamer op den keldervloer. Wat was er aan te doen? Het contract was gesloten en geteekend; de huisheer lachte in zijn vuist. »Ze hebben me die *cabane* leelijk aangesmeerd," mompelde de Franschman, na eene week inwonens: »maar *n'importe;* we zullen zien, we zullen zien." Den eerstvolgenden ochtend stond hij vroeg op, kuijerde met een opgeruimd gezigt en luchtigen tred de stad door, en ontmoette zijn huisbaas. »*Aha, bonjour monsieur!*" zeide hij vriendelijk en met een lagchend gelaat. — »Salut, heer en vriend! Wel, hoe staat mijn huis u aan?" — »*Ah, monsieur!* ferm, lief, *superbe!* Één ding spijt me maar...." — »En dat is?" — »Dat ik maar drie kleine jaartjes zal wonen in dat huis." — »Hoe zoo?" — »Wel, *monsieur!* ge hebt me dat huis bij het contract maar voor drie jaar in huur gegeven, en dat doet me groot chagrijn." — »Maar, ge kunt het langer houden, als ge dat verkiest." — »*Ah, monsieur!* het zou me

zoo'n pleizier doen, dat ik in het huis zoo lang kon wonen, als ik verkoos, *eh*, *monsieur?*" — »O zeker, zeker, mijnheer!" — »*Tres bien*, *monsieur!* laten we dan maar direct een ander contract sluiten, dat ik het huis zoolang in huur kan houden, als ik wil." — »Met veel genoegen, mijnheer! ge moogt er naar verkiezing in blijven, zoolang als ge leeft." — Ah, *monsieur! mille grâces* voor die goedheid."

Het oude contract werd verscheurd en een nieuw opgemaakt, waarbij aan *monsieur* het huis in huur werd gelaten, voor zoo langen tijd als de huurder zou verkiezen, mits prompte betaling, enz.

Daags daarna kwam de slimme Yankee juist het verhuurde lokaal voorbij, toen de laatste karrevracht van het huisraad des bewoners van de deur wegreed, en een uur daarna kwam een bode hem de huur voor acht dagen brengen, met een briefje van dezen inhoud: »*Monsieur!* ik ben berookt, ik ben verdronken, ik ben doodgevroren in het huis, dat ge mij verhuurd hebt voor zoolang als ik er in wil blijven. Acht dagen zijn gepasseerd, en ik wil niet langer blijven in die leelijke *cabane*. Hier zend ik u den sleutel en het geld voor acht dagen. *Adieu*, *monsieur!*"

Het behoeft niet gezegd te worden, dat onze Yankeesche huisheer sedert dien tijd geen vogel meer uit de hand laat voor vogels in de lucht.

Een gedienstig heer. (Spoorweg-avontuur.) — »Gedienstigheid gaat toch maar boven alles," zoo dacht ik bij mijzelven op een morgen, dat ik met een spoortrein naar Worcester (Engeland) reed, terwijl ik een heer geweldig veel moeite zag doen, om een ander heer, die gerust lag te slapen, ter plaatse zijner bestemming uit den wagen te doen gaan, waarin hij zich bevond. »Passagiers naar Needham!" riep de conducteur; de trein *stopte* maar één minuut. »Hallo!" riep een jong heer met een bril op, terwijl hij een oud heer, die in een diepen slaap verzonken lag, bij de schouders pakte; »hier ligt kapitein HOLMES zoo vast te dutten, dat men hem haast niet wakker kan krijgen, en we zijn te Needham, waar hij woont. *Allons*, op, kapitein HOLMES, we zijn er!"

De oude heer rees overeind en begon zijn oogen te wrij-

ven; maar de jongman drong hem tot in het portier en hielp hem zachtjes buiten de *rails*. Wies wies, ging de stoom weêr, en we vlogen voorwaarts. De gedienstige jongman had zich neêrgezet en sprak met veel zelftevredenheid tot iemand, die naast hem zat: »Als ik er niet geweest was, zou kapitein HOLMES mooi zijn huis zijn voorbijgereden. Maar kijk, daar heeft hij zijn pakje vergeten." En tevens nam de jongman een pak in papier gewikkeld op, en wierp het door het venster den weg op. Een oogenblik daarna ontdekte hij een ander pak, in een doek geknoopt, en wierp het insgelijks den wagen uit. »Wel," zeide hij op nieuw, »als ik er niet geweest was, zou kapitein HOLMES er lief in zitten met zijn goed." Toen wij aan het volgende station stilhielden, begon eene dame onder de bank, waar kapitein HOLMES op gezeten had, te snuffelen, en riep ontsteld uit: »Ik kan mijn pak niet vinden!" — »Was er geen bruin papier om heen?" vroeg ik. — »Wel ja," zeî de dame. — »Dan heeft die jonge heer daar," zeide ik, »bij het vorig station uw pak het raam uitgegooid." Nu volgde er een tooneel tusschen den gedienstigen jongman en de oude dame, hetwelk daarmeê eindigde, dat eerstgemelde haar adres nam en beloofde het pak binnen een paar dagen aan haar te bezorgen, mits hij het vinden kon. — »Wel," bromde de gedienstige jongman, »ik zal zoo gek niet meer zijn, om een ander pleizier te doen en zelf in ongelegenheid te komen! Wat kan ik voor die ouwe sloof doen, als haar pak niet te regt komt?" — »Wies, wies," ging de stoom weêr; »ding, ding, ding," ging de bel; het stof vloog op, de vonken vlogen om, de trein vloog voort, totdat we op nieuw een station bereikten, waar een oud heer onder de bank van kapitein HOLMES begon te zoeken. — »Wat zoekt u?" vroeg ik. — »Wat ik zoek?" zeî de oude heer; »wel, mijn pakje linnengoed." — »Was er een gele zakdoek om heen?" vroeg ik. — »Ja," daar was het in geknoopt," zeî de oude man. — »Wel, dat is eene ijselijkheid!" riep de gedienstige jonge heer uit: »ik heb het te Needham uit den wagen gegooid; ik dacht dat het van kapitein HOLMES was." — »Kapitein HOLMES!" zuchtte de oude heer met een mistroostig gelaat; »wie is die kapitein HOLMES? Ik heb al mijn schoon linnen in dat pak gehad, en kan me nu morgen niet verschoonen. Het ziet er lief uit, waarachtig!"

Er zat niets op, dan dat de gedienstige jonge heer weder het adres van den ouden nam, en beloofde hem het pak te zullen bezorgen, als het gevonden wierd. De jonge heer was nu radeloos, en zwoer, nooit weêr een hand te zullen uitsteken om iemand te helpen. Aan het volgende station moest *hij* er uit, en zag, naar het portier stappende, eene rotting met zilveren knop staan, dien hij greep en het opschrift las: *M. Holmes, van Needham-Oost.* »Sakkerloot!" riep hij uit; »is dat kapitein HOLMES rotting niet?" — »Ja," zeide een heer, die aan het vorige station was ingestapt, »en de oude sukkelaar is slecht ter been. Hij zal zijn rotting missen." — »Ken je hem dan?" vroeg de gedienstige jongman. — »Of ik hem ken? Dat zal wel waar zijn; het is mijn oom." — »En woont hij te Needham-Oost?" vroeg de ander. — »Wel ja, daar heeft hij zijn heele leven gewoond." — »Wel blikslagers, dat is nog het gekste van het heele geval!" kermde de gedienstige jonge heer; »ik heb hem te Needham-West uitgezet, net twee uren van zijn huis af."

Bewijs dat iemand dood is. — Een geabonneerde op een Amerikaansch dagblad, een paar jaren geleden erg ten achteren zijnde in de betaling er voor, beloofde den uitgever, dat hij op dien of dien dag zonder fout zijne abonnementsgelden zou voldoen, indien hij dan nog leefde. De bepaalde dag kwam, maar het geld bleef uit. De gevolgtrekking was: de man was dood, stellig en zeker. Dienvolgens gaf de uitgever, in zijn eerstvolgend *obituary* of doodenberigt, den naam zijns debiteurs op, met vermelding der plaats en tijd van zijn overlijden.

Kort na het plaatsen dier *annonce* verscheen het voorwerp er van bij den uitgever, geenszins met het bleeke gezigt, dat men gewoonlijk aan spoken toeschrijft, maar rood als een kalkoensche haan van kwaadheid. Ook wachtte hij niet, gelijk andere geestverschijningen, dat men hem aansprak, maar begon het eerst. »Wat bl..... menheer, wat wil dat zeggen, dat je me als dood opgeeft?" bulderde hij. — »Wel, het zelfde, mijnheer, als bij een ander, om uw dood publiek bekend te maken." — »Kijk eens aan, en ik leef nog!" — »Als ge nog leeft, is het uw eigen schuld dat ge als dood

te boek staat, want ge hebt stellig beloofd, op dien en dien dag uw rekening te betalen, als ge nog leefdet. Die dag is voorbij, de rekening is niet betaald, en ge moet zeker dood zijn, want ik geloof nooit, dat ge in staat zoudt zijn, om uw woord te breken; neen, zeker niet!" — »Ik zie wel, dat je me beet hebt, Mijnheer de uitgever, maar je hoeft me niets meer te zeggen; daar is je geld; maar, spotvogel daar je bent, mijn doodsberigt moet in de volgende krant herroepen worden, hoor?" — »O, zeker Mijnheer! zeker, om je pleizier te doen, schoon ik op mijn woord nog altijd blijf denken, dat je op den bepaalden tijd zijt uitgestapt, en alleen terugkomt, uit vriendschap voor me en om je rekening te betalen."

Dames-toilettafel, zonder welker hulp geene dame zich smaakvol en goed kan voordoen.

Sachets de rose, die in ieder klimaat welriekend blijven. Deugd.

Schoonheidswater. Teederheid en getrouwheid.

Beste lippenpommade. Glimlach van goedhartigheid.

Elixir ter versterking van het geheugen. Dankbaarheid.

Crême d'amandes douces. Vriendelijkheid en een goede inborst.

Vlugzout. Geestigheid.

Cold cream. Voorzigtigheid.

Beste pommade. Vergenoegdheid.

Essence de jasmin; kan gemakkelijk verdampen, als ze niet goed afgesloten is. Vriendschap.

Een smeersel, als voorbehoedmiddel tegen de rimpels. Vrolijkheid.

Eenvoudig verzachtend geneesmiddel. Geduld en vlijt.

Goede patentspelden. Gepast antwoord.

Fijn wit. Onschuld.

Zeepboulets, om de witheid der tanden te bewaren. Reinheid van harte.

Verf voor wenkbraauwen. Opmerkzaamheid.

Best blanketsel. Zedigheid.

Kristallen vazen. Waarheid.

Een spiegel. Bespiegeling.

Goed oogwater. Gevoeligheid.

Essence de rose; VERGIFT, *met omzigtigheid aan te wenden.* Liefde.

Een heerlijk poeder om de gezigtskleur te bewaren. Vroeg opstaan.

Droppels om alle vlekken te verdrijven. Eer en regtschapenheid.

Essence de violette. Nederigheid.

Droppels tegen de verveling. Bezigheid.

Levensbalsem. Godsdienstigheid.

Heeren-toilettafel, zonder welker behulp geen heer een heer kan zijn.

Om de aangezigtskleur te bewaren. Matigheid.

Om den adem tegen tabaksreuk te bewaren. Onthouding van dat onkruid.

Om de witheid der tanden te beveiligen. Fatsoenlijkheid.

Voor de knevels. Het scheermes.

Voor een goeden adem. Waarheid.

Om vlekken te verdrijven. Berouw.

Zeep, met welke men vlug scheert. Baar geld.

Om het gezigt te bewaren. Waarneming.

Een fraaije ring. De huiselijke kring.

Om de stem te bewaren. Beleefdheid.

Het beste bij dat toilet. Eene vrouw.

Middel tegen de motten. Goed gezelschap.

Gesprek op een bal in het *Elysée.* — Dat Franschen niet *altoos* de galantste en best opgevoede menschen van de *beschaafde wereld* zijn, bewijst de volgende anecdote — eene *daadzaak*, om dat woord eens te gebruiken. Op een der laatste bals van het *Elysée* sprak een onvermoeid danser eene hem geheel onbekende dame aan, met het verzoek, om de eerste *contredanse* met hem te doen.

»*Je suis engagée, monsieur,*" was het antwoord. — »*Ce sera donc pour la seconde, madame.*" — »*Je suis également engagée pour la seconde.*" — »*Eh bien, madame, pour la troisième; je vous en supplie.*" — »*Désolée, monsieur, mais je ne suis pas plus libre pour celle-là que pour les autres.*" — »*Que le diable vous emporte!*"

Voor Oestersmullers. — Waarnemingen met het mikroskoop hebben doen zien, dat eene oesterschaal eene wereld is, door tallooze diertjes bewoond, in vergelijking waarvan de oester zelve een kolossus is. De vloeistof, die tusschen de oesterschalen zit, bevat eene menigte *embryos* met doorschijnende schubbetjes bedekt, en vlug heen en weder zwemmende. Een honderd-en-twintigtal van die *embryos*, naast elkander gelegd, zou geen duimbreedte uitmaken. Die vloeistof bevat daarenboven eene groote verscheidenheid van diertjes, vijfhonderdmaal kleiner, en die een phosphorisch licht van zich geven. En toch zijn dit de eenige bewoners niet van dat verblijf. Er leven nog drie onderscheidene soorten van wormen in.

Een fatalist. — Een West-Amerikaansch blad vertelt hetgeen volgt van »een oud man, die vast geloofde, dat alles wat gebeurde bepaald gebeuren moest." Hij woonde in Missouri, en moest eens eenige mijlen ver van huis eene streek door, waar de weg door wilde Indianen werd onveilig gemaakt. Hij zag bij zijn vertrek, dat zijn geweer, hetwelk hij gewoon was mede te nemen, niet in den hoek stond; iemand van zijne familie had het in gebruik. Vermits hij evenwel niet zonder dat wapen van huis wilde gaan, plaagden zijne huisgenooten hem. »Er was geen gevaar van Indianen," zeiden zij; »hij zou niet sterven, of zijn tijd moest gekomen zijn." — »Alles mooi en wel," zeî de oude knaap; »maar gesteld, dat ik een Indiaan ontmoette, en dat *zijn* tijd gekomen was, dan zou het een mal ding zijn, dat ik *mijn geweer* niet bij me had."

Zigtbare wenteling der aarde. — Allerinteressantst zijn de experimenten tot eene duidelijke voorstelling van de wenteling der aarde; maar er zijn, die zeggen, dat een paar glazen ferme punsch of grog, boven de gewone maat, de wenteling der aarde allerduidelijkst kan doen bespeuren.

HET MASTKLIMMEN.

Door PHILÉMON.

Volksvreugde! — Van al de vreugden, die men zich onder de zon kan voorstellen, is zij wel de luidruchtigste en prettigste. Zij bepaalt zich niet maar tot één hart, of tot één huis, of binnen enge grenzen, maar zij beschrijft een wijden cirkel om zich heen; zij geldt minder de bevoorregte kinderen der fortuin, wier levensbeker van vreugde overvloeit, dan wel hare stiefkinderen, die naauwelijks weten hoe den eenen dag aan den anderen te brengen, en voor wie ontspanning eene even vreemde zaak is als inspanning voor den rijken luiaard. Maar zij geldt toch ook de armen niet alleen; want eene harer schoonste hoedanigheden is — hare algemeenheid. Zij geldt rijken en armen, patriciërs en plebejers, meer bevoorregten en minder bevoorregten, beschaafden en onbeschaafden, de lieden van de »*haute volée*" en »Jan en zijn maat." Zij geldt, zoo zouden de Londenaars zeggen, *St. James* en *St. Giles*. Het *volk* toch is die bonte volksmenigte, waaronder elke rang en stand is begrepen. De heeren met hunne fijne lakens en de dames met hare fluweelen en satijnen kleederen behooren er even goed toe, als de bedelaars in hunne pij en de bedelaressen met hare afzigtelijke lompen; de aanzienlijke, die met koets en paarden rijdt, en de geringe, die op zijne krukken voortspringt, tellen dáár ieder voor één. Het volk vereenigt elke kunne en leeftijd in zich: jong en oud, krom en regt, doof en blind, kreupel en lam, blond en bruin, wijs en dwaas, hartstogtelijk en phlegmatiek, rijk getooid en half naakt, — alles wat ge u maar tegenstrijdigs of sympathiserends kunt voorstellen, ligt in dat éëne woord *volk* besloten. En nu, als er voor die allen vreugde is, — als zich zooveel verscheidenheid in één punt vereenigt, — als éëne gedachte aller gedachten, éëne stemming aller stemming is, — als de feestzon over eene volksmenigte is opgegaan, en deze zich in hare stralen koesteren mag, — als daar een vuur is ontstoken, dat warmte aan allen geeft, dat wijd en zijd de schitterendste vonken afwerpt, — als men dan

ontwaart, hoe verschillend de werking der vreugde is, hoe elk die op zijne wijze aan den dag legt, maar toch aller gelaat zoo getrouw de blijde stemming des gemoeds afspiegelt — dan levert dit een tafereel, dat niet alleen voor den schilder uitlokkend en oogbekorend is, maar dat ook het hart van den menschenvriend hooger doet kloppen. Gij begrijpt, dat ik hier volksvreugde bedoel, waar orde en regel wordt in acht genomen; want ik weet wel, — God gave, dat ik noch iemand het wist! — dat volksvreugde wel eens met ongebondenheid gepaard gaat, en vaak voor velen een bitteren nasmaak heeft. Zie, dat zijn vlekken, welke die anders zoo bevallige zeer ontsieren.

Allen scharen zich thans onder de banier van den vooruitgang, en ijveren en strijden daarvoor; och, dat men daarbij ook eens aan de volksvreugde dacht, en dat men het daarheen trachtte te sturen, dat bij volksfeesten matigheid en orde uitblonken! Zulk een reglement van orde en zulke voorschriften van matigheid zouden wel waardig zijn met goud bekroond te worden. Nu, wij willen hier de hoop niet prijs geven; wij willen de schoone verwachting koesteren, dat de geest van vooruitgang ook krachtig en heilzaam zal werken op den volksgeest, en hem zal beschaven en veredelen.

Maar voor ditmaal genoeg van de volksvreugde. Het volksvermaak, waarover ik u wilde onderhouden, bragt mij tot deze uitweiding. Gij kent zeker het vermaak van het »mastklimmen," al ging het u ook als mij, dat gij het zeer zelden zaagt, en nimmer zelf meêdeedt. Het gaat dood-eenvoudig toe, en er is waarlijk niet veel aan te zien; maar de pret, die het geeft, de menigte, die het bijeenlokt, de kreten van uitbundige blijdschap, die het van tijd tot tijd uit die menigte doet opgaan, zetten daaraan eenige beteekenis bij. Het bewijst zoo duidelijk, dat het volk zoo weinig behoeft, om opgeruimd en tevreden te zijn, en dat het juist niet altijd in het kostbare en prachtige bestaat, om de zinnen der menschen te boeijen. Zie, het montert hen reeds op, dat zij zulk eene groote menschenmassa bijeen zien, dat zij allen tot één doel zijn te zamen gekomen, en het heeft den schijn, alsof lagchen en vrolijk wezen van een besmettelijken aard zijn.

Terwijl ik eens dit klimmen stond aan te staren, ondervond

ik hoe langer hoe meer, dat die eenvoudige en eentoonige manoeuvres een veelvoudigen en rijken zin bevatten. Althans, ik zag daar zinnebeeldig voorgesteld, wat ik in het dagelijksch leven zoo dikwijls zie. Ik nam daar nota van, en nu, mijne heeren en dames! rigt ik voor mijzelven eens een mast op, en ga eens beproeven hem te beklimmen. Gelieft wel acht te geven!

Het mastklimmen vordert behendigheid, kracht-inspanning, volharding en geduld. Die houterig van lijf en leden en een zwakke bloed is, zal wijs doen het niet te beproeven. Die spoedig den moed verloren geeft, durf ik het ook niet aanraden; want de paal of mast is er zoo op ingerigt, dat het geduld op eene zware proef wordt gesteld.

Maar, ik vraag u, staat er ook niet menige mast op ons levenspad, dien wij moeten beklimmen, en waarbij de keuze niet aan ons staat, om hem voorbij te gaan en te zeggen: »*ik kan niet*," of, zoo ons die keus al gelaten is, het ons tot groote schade zou zijn, indien wij omlaag bleven? O, er zijn roepingen, die wij moeten opvolgen; er zijn ondernemingen, die wij moeten volvoeren; er zijn pligten, van welke wij ons moeten kwijten; er is kunde en wetenschap, die wij ons moeten eigen maken: maar tot allen behooren geduld, volharding, inspanning en behendigheid, of één van deze; en als nu geduld en volharding eens worden gemist, als men inspanning schroomt en behendigheid ons ontbreekt, ach, hoe duur komt dit dan menigeen niet te staan! Ziet het maar aan den domoor en luiaard; maar werpt ook uw blik in die woelige menschenwereld, hoe dáár alles slooft en zwoegt! Dáár vindt gij in het groot weder, wat gij bij het mastklimmen in het klein ziet; het is dáár inspanning en kracht-ontwikkeling; het is dáár beginnen, herhalen en volhouden, ieder in zijne omstandigheden. Het zijn de hoofdvereischten van het dagelijksch leven. Zonder die deugden ware er menige uitvinding niet gedaan, menig kunststuk niet voortgebragt, menig werk onvoltooid gebleven. Als er dan op onzen weg nu en dan eens onverwacht een paal voor onze voeten oprijst, al is die ook glad en hoog, dan moeten wij niet te spoedig achteruit deinzen,

maar bedenken, dat inspanning, geduld en volharding veel vermogen, en dat aan den top de prijs hangt.

De prijs, o ja! Hoe begeerig zien de mastklimmers naar den top uit! Hoe geven zij zich kracht uit hetgeen voor hen daar is opgehangen! Het vuurt hunnen ijver aan; zij kunnen er de oogen niet van afhouden. Het is, als roept het hen toe: »Geen moed verloren! van hooger tot hooger, en eindelijk tot hier, en dan zijn wij uw eigendom!"

Een prijs — daar schijnt eene magische kracht in verborgen te zijn; want wat er al niet om een prijs wordt gedaan, dat laat zich moeijelijk beschrijven. De woelige, ondeugende en onleerzame schoolknaap wordt op eenmaal stil, ordentelijk en leergierig, als de prijsuitdeeling nadert. Een prijs maakt den slapende wakker, en den rustelooze opgewonden. Een prijs doet jagen en wagen. Een prijs wekt de eerzucht op, en brengt de hartstogten in beweging. Geloof mij, indien den mastklimmers geen prijs was toegezegd, indien daar niets was uitgeloofd, zij zouden den mast geen aanzien waardig achten, evenmin als voor den speler een loterij zonder prijzen en vol nieten eenige aanlokkelijkheid zou hebben. Het is een sterk bewijs voor de hebzucht der menschen. Daar, waar iets te halen valt, hetzij geld of roem, eer of genoegen, blijven zij niet achter. Maar het pleit ook voor hunne arbeidzaamheid: zij hebben er ook moeite voor over; zij laten er gaarne eenige zweetdruppelen voor. De prijs droogt die zweetdruppelen af en doet de genomen moeite vergeten. Zoo streven zij naar een doel, en ijveren zij om het loon. Hoe dikwerf zien wij dat niet rondom ons gebeuren! Zie den man, die zich de moeite en opofferingen eener reis getroost, om een feest of plegtigheid bij te wonen, of om zijne kennis en ervaring te verrijken; zie den wandelaar, die een hoogen en steilen berg opklimt, om van zijnen top de heerlijkste en verrassendste gezigten te genieten. Maar waartoe in het rond gezien, als wij slechts den blik op onszelven behoeven te slaan, en als wij moeten getuigen, dat elke daad eene drijfveer en eene bedoeling heeft — drijfveer en bedoeling, die het te wenschen ware, dat steeds op den toetssteen van godsdienst en deugd konden proef houden. Of waarom tot bijzonderheden afgedaald, daar het menschelijk leven in het algemeen een streven en jagen moet zijn naar een hoog heerlijk doel: —

volmaking. Wij moeten langs den levensmast van deze lage aarde opklimmen naar den hoogen hemel; dáár is de top, waar onze prijs — de kroon der heerlijkheid — hangt.

De mastklimmers streven er naar, om den top te bereiken; maar zij streven onderling. Wij zien ze wedijveren, en hoe de een zich voelt aangewakkerd door den ander. Men tracht elkander den loef af te steken. Het eergevoel is ontwaakt; de vrees, dat een ander met den prijs zal gaan strijken, vuurt ieder aan. Niemand wil de minste, ieder tracht de eerste te zijn; de een ziet den ander met angstige blikken na, of hij het ook winnen zal. Ik durf het niet al te luid vragen, of er ook nijd en jaloezij in de harten dier klimmers is; of zij zich wel opregt verheugen, als een makker een prijs wegdraagt; of hunne opgewondenheid niet een masker is, om hunne onrust en afgunst te verbergen. Maar ik durf wel beweren, dat de wedstrijd, zoo als zij dáár wordt gevoerd, niet van den ergsten aard is, ja, dat zij dáár iets aanlokkelijks heeft.

En wedijveren — wie durft het misprijzen, wie zal het niet liever aanbevelen? Het geeft veerkracht aan den menschelijken geest; het doet ontwaken, wat misschien anders altijd had blijven sluimeren; het ontwikkelt de gaven en vermogens, die in den mensch zijn gelegd; het doet zijne talenten vermeerderen, en drijft hem voort als met vele spoorslagen. En is het eene edele zaak, voor welke hij ijvert, o, hoe schoon is dan de vrucht, die hij daarvan plukt! Maar — wedijveren gaat nog al met veel haken en oogen gepaard. Er komen daarbij zoo ligt hartstogten in het spel. Men ziet zijne mededingers soms heel onvriendelijk aan, en het gaat ook niet altijd eerlijk in zijn werk. Het is niet altijd een wedstrijd uit louter vermaak en om volksvreugde te verspreiden. Er zijn in de wereld ontelbare wedstrijden, en men kan ze dáár elken dag aanschouwen, en dan geldt het iets meer dan een appel of een ei. De menschen vertoonen zich op het tooneel der wereld altijd nevens elkander, om elkander iets te betwisten of naar de zelfde zaak te dingen, en dan geeft het wat geharrewar, veel meer nog dan op een liefhebberijtooneel de verdeeling der rollen.

In het maatschappelijk leven ziet men dit in al zijne kleuren, bij vacatures; want geen erger kampioenen dan sollici-

tanten, en hoe hooger de post is, hoe erger. Gij kent ook de woorden *hofkabalen*, *intrigues* en *omkoopingen* wel. Zij herinneren u gewis aan onderlingen wedijver en strijd. Maar gij kent ook die aanbevelingen, dat kruipen en vleijen, die vechtpartijen, en wat niet al, der lagere standen, dat met wedijveren in verband staat. Het zijn al te maal oneerlijke wapenen in den wedstrijd, die veel gekwetsten, ja soms ook dooden opleveren. Het geldt dáár materieel belang, en voor niets strijden de menschen zoo heftig en dol, als voor dat. Het is soms wonderlijk om te zien, wie er al met elkander kampen, en hoe langer dan de strijd duurt, hoe belangwekkender. Het is alsof men er soms behagen in schijnt te vinden om den strijd lang te doen duren, en de strijders af te matten; want het gaat niet altijd zoo als ik het toen bij het mastklimmen aanschouwde, waar men de zeep van den mast afwischte, om het den klimmers gemakkelijk te maken. En dan de menigte, welke getuige is van dien strijd! Welk een gemompel! Hier juichtoonen, daar kreten van verontwaardiging; nu eens een luid hoezee, dan weder een klagen, wee en ach! Ieder heeft zijne bekenden en vrienden. De een wenscht het N°. 1 toe, een ander N°. 2, een derde N°. 3, enz. De een is verwonderd, dat N°. 2 mededingt; een ander vindt het schande; een derde lacht hem uit; een vierde is een voorstander van de vrijheid, die hij gaarne iederen mensch geeft, gelijk hij die voor zichzelven begeert. Wij vestigen ons oog het liefst op hen, die de meeste verdiensten heeft, en die geen slinksche wegen inslaat, om het toppunt zijner wenschen te bereiken. »Eerlijk duurt het langst!" Hij, die deze gulden spreuk in zijn schild voert, moge vrij de zege behalen. Dat wapen recommandeer ik u, al ziet gij ook dat wel eens onderdoen voor dat andere, waarop te lezen staat: »Nood zoekt list; hebben is hebben, maar krijgen is de kunst." Ik prijs het u daarom aan, omdat het beter is met zulk een wapen te vallen, dan met het andere te overwinnen.

Van eene schoonere, meer belangwekkende zijde zien wij het wedijveren in den handel. De kooplieden, met name de fabrikanten, hebben bijna niets anders te doen dan te wedijveren. Hunne waren van de beste en puikste kwaliteit en het goedkoopste te doen zijn, ziedaar het wit, waarnaar zij

jagen, het toppunt, waarheen zij trachten te klimmen. Het geeft in hunnen stand leven en woeligheid. Het scherpt hunnen geest en gunt hun geen rust. Het wordt hun geboden door den geest des tijds, die vooruitgang eischt. De een wil het nu van den ander winnen in vooruitgang. Daartoe spannen zij al hunne krachten in: zij moeten ook vele hinderpalen het hoofd bieden; zij hebben ook al te doen met medestrijders, die op eene of andere wijze list bezigen en verraad plegen; maar in het algemeen is het iets schoons, hen te zien wedijveren. Hun terrein is bijna niet te meten; hun getal niet te noemen; zij zijn vol vertrouwen, vol ijver en zeer ondernemend. Zij wedijveren van het begin tot het einde, en dat einde is voor velen eerst dáár, als zij den handelstand vaarwel zeggen en een stil leven gaan leiden, of, wat wel zoo dikwijls gebeurt, als zij voor altijd en van al hunnen arbeid rusten in het graf.

Er is nog een ander gebied, waar de mededinging aan de orde van den dag is; het is daar, waar Amor den scepter zwaait en zijne pijlen schiet. Nergens is mededinging onaangenamer dan in de liefde, en nergens gaat zij met meer list en onvermoeidheid te werk dan daar. De mastklimmers gedragen zich vrij wat bedaarder en opregter dan twee jonge lieden, die beiden het hart van het zelfde meisje trachten te winnen. Maar geen wonder, want bij de laatsten worden de teederste snaren van het hart in beweging gebragt, en wordt iets belangrijks voor hunne geheele toekomst beslist. O, indien wij eens al de onrust, al die martelingen van flaauwe hoop en vreeze, al die zorg, om het geheim hunner liefde niet te verraden, al die kunstgrepen, om hunnen mededinger niets te doen vermoeden en ongemerkt voorbij te streven, — indien wij dat alles eens wisten, wij zouden waarlijk medelijden met hen krijgen, en toch, wij zouden nog maar een klein gedeelte van het geheel aanschouwen. Zulk wedijveren doet haat en wrok, hoon en laster ontstaan, of, indien men daartoe te edele beginselen heeft, dan boet men zijne nederlaag door de verwoesting zijner levensvreugde, en knaagt er een worm van teleurgestelde eerste liefde aan het hart. Het wedijveren gaat op het gebied der liefde zoo ver, dat het wel eens in roof en diefstal ontaardt; of kent gij een zachter woord voor hem,

die den prijs, welken reeds een ander heeft behaald, uit zijne hand durft rukken?

Hoe gelukkig was LODEWIJK, als hij daar heenging aan de zijde van BERTHA! Hij meende het goed en opregt met haar, en zij vergold hem zijne liefde met hartelijke wederliefde. Maar BERTHA, jeugdig als zij was en afgezonderd als zij had geleefd, had slechts weinige knapen van nabij gekend, en niemand behalve LODEWIJK had zijn hof aan haar gemaakt en haar zijne liefde beleden. Hare verkeering met LODEWIJK bragt haar van lieverlede meer in de wereld. Zij leert nu ook andere jongelingen van nabij kennen. Het is alsof zij eensklaps, zij kan zichzelve niet verklaren waarom, hare liefde voor hem voelt verkoelen. Zij had EDUARD ontmoet, en deze had op haar een indruk gemaakt, die haar bevreemdde. Het was niet meer LODEWIJKS beeld alleen, dat in hare droomen haar voor den geest zweefde, het beeld van EDUARD stond van toen af steeds daarnevens. Dit werd EDUARD spoedig gewaar, en ook hij zou zich gelukkig rekenen, als hij BERTHA de zijne kon noemen. Maar zij was geëngageerd: dit zal hem weêrhouden; dit zal hem uit welbegrepen zelfbelang en uit eerbied voor de regten eens anderen nopen, haar bijzijn te ontvlieden en elke ontmoeting te verijdelen. Zoo zou althans de jongeling van edele beginselen hebben gedaan. Maar neen! hij wil eens beproeven hoe ver hij het brengt; hij wil eens beproeven, of hij het reeds gesloten liefdesverbond verbreken kan. Daartoe weet hij toegang tot BERTHA's woning te verkrijgen, onder voorwendsel van bekendheid met en achting voor haren vader. Zoo komt hij in de gelegenheid, zijne rol in al hare nuances te spelen, en vertoont hij zich van zijne beminnelijkste zijde. LODEWIJK verliest, en EDUARD wint hoe langer hoe meer, en wat niemand bij den aanvang had durven voorspellen, kan men nu zien: LODEWIJK, daar eenzaam, met een gebogen hoofd en een gebroken hart zijnen weg bewandelende, als het slagtoffer van oneerlijke mededinging, en EDUARD daar heengaande aan de zijde van BERTHA, dien schoonen prijs, die reeds door een ander was behaald, maar nu door hem is geroofd. Neen, EDUARD! wees niet zoo fier op die zegepraal! De strijd is niet eervol geweest. Misschien zult gij het nog eens ondervinden: oneerlijk verkregen goed gedijt niet!

Bij het mastklimmen zien wij, dat de een hooger klimt dan de ander, en hoe langer zoo hooger geraakt. Niet anders is het in het maatschappelijk leven: dáár zien wij, hoe allen, behalve de tragen, ledigloopers en onverschilligen, die ballasten der maatschappij, er naar streven, ieder in zijn stand, om vooruit te komen. Den een gelukt dit beter dan den ander. De troetelkinderen der fortuin zien wij al hooger en hooger stijgen. Zij laten zoo velen, niet minder ijverig en hunne krachten inspannende, niet minder behendig en bekwaam, verre beneden zich. Even als de mastklimmers, zien wij in de maatschappij vele menschen, zoodra zij zekere hoogte bereikt hebben, nederdalen, en moeten zij op nieuw beginnen. Vergeefs is dan al hunne moeite en al hun zorgen. Als wij op die zonen des rampspoeds een belangstellend oog vestigen, dan moeten wij hunne geestkracht en volharding bewonderen. Soms heeft men wel iets aan eigen schuld te wijten, en was het onbedachtzaamheid, die ons dalen deed, of waagde men te veel, of verzuimde men iets; maar meestal waren voor hunne krachten de bezwaren en moeijelijkheden, die zij te overwinnen hadden, te groot, zoo als voor de mastklimmers de mast te glibberig was. Zij waren afgemat en *moesten* dalen. En *dalen* in het maatschappelijk leven, het is iets verschrikkelijks; het rooft zooveel levensvreugde; de achting, die men eens genoot, wordt ons niet meer bewezen; men ziet zich gebannen uit den kring, waarin men vroeger verkeerde; de bekenden worden dan onbekenden, de vrienden vaak vijanden; *dalen*, dat is eene hoofdzonde in de maatschappij, en, schuldig of onschuldig, men moet er duur voor boeten. Men mag veel doen bij de wereld, veel wat onzedelijk en niet zeer eerlijk is, en zij zal het ons eenigzins vergeven; maar van het standpunt, waarop men eens stond, te *dalen*, neen, dat is in hare oogen iets onvergeeflijks; dat is eene dwaasheid, die geen medelijden verdient. En toch *dalen* er dagelijks, van wie wij dit vroeger nooit zouden gedacht hebben; terwijl wij anderen, op wie wij vroeger nooit gelet hadden, of die wij vroeger bijkans niet wisten dat er bestonden, eene aanmerkelijke hoogte zien bereiken. In 's werelds mastklimmerij

komt de wisselvalligheid ten sterkste uit. Daar ziet men het, hoe menigeen, die hoog klimt, laag valt. Koningen vallen van hunnen troon; gevierde kunstenaars en kunstenaressen, die men in de geestdrift der verrukking en bewondering tot eene duizelingwekkende hoogte had verheven, ziet men als vallende sterren plotseling verdwijnen; volksmenners, die door eene wufte menigte op eene zegekar worden rondgeleid, ziet men onverwacht in een afgrond nedertuimelen. Zij, wier namen door de loftrompet werden uitgebazuind en die op het voetstuk des roems waren geplaatst, zagen van uit de hoogte op ons neder, en nu zien wij ze laag beneden ons gedaald. Hij, die hoog geklommen is, komt het vaak duur te staan, om zich op die hoogte staande te houden. Dat baart hem zorg en kommer, van welke de laag geplaatste geen denkbeeld heeft. Aller oogen kunnen hem daar zien, en zoo menig oog bespiedt hem met nijdigheid. En als hij valt, — als hij moet loslaten, wat hij met zooveel inspanning had vastgehouden, — dan gaat dit niet onbemerkt, maar geeft het eene groote opschudding. »Hij is gevallen, die magtige! hij is gevallen, die trotsche! hij is gevallen, die gevierde!" zegt dan de een tot den ander, en ontzetting, deernis, helsche vreugde, zijn de verschillende gewaarwordingen, die het verwekt.

»Wie hoog klimt, valt laag!" Dit is eene gulden les voor den eerzuchtige, die hij wel eens goed bepeinzen mag; maar het is dit wel voor het meerendeel der menschenkinderen, die zoo rusteloos zwoegen en jagen, door hunne hartstogten voortgezweept, om in deze wereld eene zekere hoogte te bestijgen, — die aardsche grootheid en hoogheid meestal voor geluk houden, en niet weten, wat het is, zich daar zoo in de hoogte te bevinden, niet weten hoe veel dáár van de illusie verloren gaat, en hoe ligt soms de voet begint te wankelen. Ei, vergaap u dan niet aan den schijn, en als gij klimt, zie dan wel toe!

Is het klimmen moeijelijk, des te gemakkelijker is het dalen; dat wordt ge al aanstonds bij dat mastklimmen gewaar. Let maar eens op dien klimmer dáár: het duurt geruimen tijd alvorens hij tot zekere hoogte gekomen is, en gij kunt naauwelijks *drie* tellen, of hij is naar omlaag gegleden. Een welgelijkend beeld van hetgeen men met de

menschen in het werkelijk leven ziet gebeuren. Men kan in een oogenblik vernietigen wat jaren arbeids heeft gekost. *Op* zegt wat meer dan *af*. Bouw slechts een kaartenhuis op, ik wed, dat ik er honderd in den zelfden tijd afbreek. Klim gij dien heuvel op, ik wed alweder, dat ik hem driemaal zoo spoedig afklim. Maar er zijn ernstiger, aandoenlijker voorbeelden, die de geschiedenis van menigeen ons voor oogen houdt. De grijze GERBRAND levert er ons eene. Hij was de zoon eens daglooners. Hij onderscheidde zich reeds vroeg door arbeidzaamheid, trouw en bekwaamheid, deugden, waardoor men het met Gods zegen ver in de wereld kan brengen. God onthield hem zijnen zegen niet. Hij werd van lieverlede een welgesteld pachter. Tot op zijn zestigste jaar mogt hij zeggen: ik ben geklommen. Maar, wat hij zich nu door jaren vlijts had verworven, verliest hij in éénen nacht. Eene schrikkelijke ramp trof hem; een noodlottige brand beroofde hem van al zijne have en talrijk vee, en hij was arm als te voren. Zijne godsdienstige begrippen — hij was, helaas! besmet met dat dweepzieke geloof, dat zich door dwaze en kleingeestige denkbeelden kenmerkt, en onder welke ook behoort, »niets voor brand te doen verzekeren," daar dit wantrouwen jegens God, ja beleedigend voor Hem zijn zou, als ware het den mensch niet geoorloofd om betamelijke voorzorgen, die onder zijn bereik liggen, te nemen; als mogt men zich niet van eerlijke middelen bedienen, om mogelijke onheilen te voorkomen of te herstellen — zijne godsdienstige begrippen, zeg ik, hadden hem weêrhouden om zijne bezittingen voor brandschade te waarborgen. En nu op zijn ouden dag daalt hij op eenmaal tot vroegere laagte. Eén enkele nacht voert hem terug tot de plaats, boven welke hij zich gedurende zijn gansche leven al hooger en hooger had verheven. Arme man! gisteren nog zoo hoog, en heden zoo laag; gisteren nog rijk, en heden arm. Indien niet reeds het tal van jaren uwe haren had vergrijsd, dan zou uwe ongedachte lotswisseling dit hebben gedaan. Gij zijt gedaald, als in een oogwenk gedaald, voor altijd gedaald; want uwe krachten zijn uitgeput, uw tijd van klimmen is voorbij, en ieder, die u ziet, wordt de waarheid als in den mond gelegd: dalen gaat spoediger dan klimmen.

Maar wat GERBRAND wedervoer, is de ondervinding van

duizenden en op menigerlei wijze geweest. Het getal van hen, die daalden, indien ons dit bij eene statistieke tabel kon worden aangetoond, zou voorzeker dat van hen, die klommen, nog overtreffen, en als dan daarbij de tijd eens van het klimmen en dalen werd aangegeven, gij zoudt dan dáár in cijfers zien, wat gij bij het mastklimmen zoo aanschouwelijk ziet voorgesteld: dalen gaat spoediger dan klimmen.

Als ik mijn oog van de mastklimmers afwend, dan vestigt het zich terstond op de volksmenigte, die van het schouwspel getuige is, en er zich in verlustigt. Men geeft onverholen zijne vreugde te kennen; men heeft opmerkingen en aanmerkingen; men lacht met den grooten hoop mede, als er een onverwachts daalt; men doet een daverend »hoera" opgaan, als er een prijs wordt behaald; kortom, men toont, dat men een redelijk wezen en niet stom is. — Dit is de gewone manier der menschen, en in het onderlinge verkeer merkt men dit het duidelijkst op. — Oordeelen en veroordeelen, soms zeer onmenschlievend en onregtvaardig oordeelen, over allen, die hen omringen, maar het meest over hen, die aan het klimmen of dalen zijn! — Vandáár ook de zegswijze, die maar al te veel waarheid behelst: »Als men trouwt, of sterft, wordt men het meest gelasterd." Als men trouwt klimt men den huwelijksmast op, als men sterft daalt men van den levensmast in het graf. — Oordeelen en veroordeelen schijnt voor veler geest eene geliefkoosde bezigheid te zijn. De regtbank van het publiek houdt elken dag zitting, en ieder krijgt eene beurt, om daar te verschijnen. Als we dan bloô van aard en spoedig bedremmeld zijn, dan hebben we al een zeer verdrietig leven, en wetende, dat ieder zoo op ons acht geeft, zullen wij soms zeer linksch te werk gaan en ligt iets verkeerd doen; en als wij met menschenvrees behebt zijn, dan staat het nog veel erger met ons geschapen dan verliezen wij weldra alle zelfstandigheid; dan regelt en plooit men zich naar het publieke oordeel; dan handelt men niet meer volgens beginselen; dan vraagt men niet meer, wat is goed of kwaad, regt of onregt, edel of onedel, geoorloofd of ongeoorloofd? maar vraagt men, wat zou A of B of C er wel van zeggen? hoe zullen de menschen dit be-

oordeelen? Wij mogen het hier wel van de mastklimmers leeren, om vrolijk en lustig en openlijk ons werk te doen, ons niet bekommerende of de menigte ons toejuicht of uitlacht, maar slechts voortgaande en strevende naar den prijs. Gun de wereld hare vreugde, ook al is dit soms ten uwen koste; lach met haar mede, als dit moet zijn, en zorg maar, dat niemand voor u behoeft te vreezen. Bij elk schouwspel, ook bij het groote schouwspel des levens, stelt men het meest op de tegenwoordigheid der zulken prijs, en zijn zij het meest geliefkoosd en geëerbiedigd, die der zake kundig, zacht in hun oordeel en vol belangstelling zijn. Welken mast gij ook nog eens beklimmen moogt, lezer! zulke aanschouwers wensch ik u bij duizenden toe.

Daar is een klimmen, waarbij men niet daalt, dan voordat men den top heeft bereikt; het is het klimmen op de ladder des levens: daar klauteren wij allen op, en dat gaat *bongré malgré* immer hooger. Voor den een is die ladder zeer laag, voor een ander tamelijk hoog, en voor allen, welke hoogte men ook bereikt hebbe, met groote snelheid beklommen. Rustpunten zijn daar niet bekend. Men ziet wel dikwijls naar beneden; maar wij gaan toch meteen hooger op. Zij, die nog omlaag zijn, gevoelen zich wel veel frisscher en krachtvoller, dan die reeds zekere hoogte bereikt hebben; maar hunne frischheid wordt toch zoo dikwijls door eene kille huivering achtervolgd, en hunne kracht wordt hun vaak eensklaps ontnomen, en zij vallen nog eerder. — Het wonderlijkste is maar, dat wij den top niet zien kunnen; men is er, vóórdat men het zelf weet; en als men dan de groote tombade maakt, dan geeft dit soms vrij wat alarm en ontsteltenis onder de omstanders, of, laat ik liever zeggen, onder de medeklimmers; want die valt, staat niet weder op, en vertelt niet, hoe het hem te moede was bij dien val, en of hij den prijs heeft behaald. Hij, die van dien mast daalt, komt in het graf te huis; en gij weet wel, welk een bleeke man dáár woont, — de man, voor wien soms een kind nog minder bang is dan een volwassen mensch, — voor wien een koning even goed eene buiging moet maken, als de nederigste onderdaan, — de man, dien men soms nog in een

belagchelijk daglicht wil stellen, door hem *Magere Hein*, of *de Beenderman*, te noemen. Gij kent hem wel, dien ernstigen dood! Hij klimt den mensch op de levensladder achterna, en strekt gedurig onverwacht de kille, dorre handen naar hem uit — en — plof! daar liggen zij dan voor goed. Althans zoo schijnt het, en toch hoe gelukkig, dat wij dit weten! — zoo is het niet. Neen, de levensladder reikt tot hooger dan deze aarde: hij strekt zich uit tot in eene betere wereld, en nu, als wij de hoogste hoogte van onze levensladder hier bereikt hebben, dan moeten wij een grooten oversprong doen, om hem daarginds voort te zetten, en bij dien oversprong leent ons de dood de hand. Klim dus maar ijverig voort, en als het hier wat moeijelijk gaat, troost u dan met de hoop, dat het ginds wel beter zal zijn; dat we dáár zullen klimmen met den prijs in de hand, een prijs, waarbij elke aardsche prijs als in het niet wegvalt, en dien we van God zelf ontvangen; dat er ginds ook vreugde zal zijn bij eene groote menigte, die menigte van alle geslachten en volken, die ontelbare schare, die daar op de velden der eeuwigheid feesthoudt, vooral dan feesthoudt, als er een zoon of dochter der aarde heeft getriomfeerd en is waardig geacht, om te deelen in hunne hemelvreugde. O, dat klimmen daarginds zal eerst genoegelijk klimmen zijn; het zal daar een klimmen zijn zonder dalen; het zal zijn een voortgaan van kracht tot kracht en van licht tot licht; maar een wedstrijd zal men daar niet meer houden, want daar is *elke* strijd *gestreden*.

Maar punctum! — want ik bemerk, dat ik zelf wat al te hoog begin te klimmen; of met andere woorden, mijne heeren en dames! mijn mastklimmen is afgeloopen; ik dank u voor uwe attentie.

MACOMO, GENERAAL DER KAFFERS.

Uit Reisontmoetingen van Alfred W. Cole.

De beste weg in de oostelijke afdeeling der Kaap-kolonie is die, welke van Grahamstown naar de vesting Beaufort

loopt. Het is een kunstweg, vijfenveertig mijlen (15 uren) lang, uitgehouwen in het ruwste en oneffenste landschap, waar immer een ingenieur aan werkte. Dien weg reed ik zonder eenig gezelschap over, blijde dat vervelende nest, Grahamstown, uit te zijn en zijne morsige straten met de *gentlemen*-winkeliers en ongastvrije huizen achter den rug te hebben. Daarbij ging ik nu mijn eerste kijkje nemen in het Kafferland, en eenige dier geheimzinnige opperhoofden bezoeken, wier namen de harten der grensboeren met schrik en verontwaardiging vervulden. Door »schrik" bedoel ik enkel de vrees van door het diefachtige zwarte volk bestolen te worden en zijn vee kwijt te raken, en wil geenszins zeggen, dat die brave landbouwers de Kaffers als vijanden duchten, mits men hun maar toesta »er op los te branden," als het hun gevalt, en hun een »lesje te geven." In dit geval durf ik beweren, dat de kolonisten aan de grenzen de Kaffer-questie spoedig ten einde zouden brengen, iets, dat Sir Harry Smith (den gouverneur), thans, naar men weet door een ander vervangen, nooit zal gelukken.

Het eerste gedeelte van mijn weg liep over vlak land, dat Grahamstown ten oosten bezoomt. Op nagenoeg acht mijlen afstands krijgt men vervolgens een steengrond, Gouverneurs-Kop geheeten, en dan komt men aan die onmetelijke wildernis van riet en struiken, Visch-rivier-bosch genaamd. Een der grootste weldaden, die men aan de oostelijke afdeeling of provincie kon bewijzen, zou in de geheele vernieling door vuur van dat bosch bestaan. Maar ik vrees, dat het niet zou uitbranden, en dus zal het wel in vredestijd wild gedierte en in oorlogstijd Kaffers blijven huisvesten. De geheele natie der Kaffers zou er zich kunnen verschuilen en buiten het gezigt van Europische oogen en het bereik van Engelsche kogels blijven. Bij de eerste verschijnselen van een ophanden zijnde aanval der Kaffers op de kolonie verspreidt zich steeds als een loopend vuurtje het gerucht: »Het Visch-rivier-bosch is vol Kaffers!"

Dan zend men den een of anderen ongelukkigen luitenant van de Kaapsche vrijwillige ruiters met dertig, of veertig, of vijftig man, om »het bosch schoon te vegen." Deze gaat vol moed op weg, indien hij vroeger nooit met die corvée is belast geweest; hij geraakt in een défilé, waar hij een

half uur op zich laat schieten, zonder zelfs de schaduw van een Kaffer te zien; drie of vier van zijne manschap sneuvelen; hij vindt het volstrekt onmogelijk, om zes schreden ver ergens het bosch in te dringen, en keert zeer verschrokken terug, omdat hij een onmogelijken last niet heeft uitgevoerd; want hij heeft groote kans om nog op den koop toe een veeg te krijgen.

Een veldstuk of twee, of een houwitser, zouden van eenige dienst kunnen zijn; want de Kaffers hebben getoond, dat zij uiterst afkeerig zijn van kanonkogels; maar de sterkste gewapende magt, als de soldaten ten minste niet naakt en met vet besmeerd zijn en daarbij op hunnen buik kunnen kruipen, baat weinig in boschgevechten met wilden, die al deze voorregten bezitten.

Mijn weg slingerde zich nu om digt begroeide en steile heuvels, welke, schoon uit vasten rotssteen bestaande, zoodanig uitgehakt zijn, dat er een voortreffelijk pad is daargesteld. Het was een vreemd gezigt, als men stilstond om bij den een of anderen plotselingen draai van den weg achter zich te zien. Het kwam mij dan voor, alsof ik mij alleen in het midden van een digt bosch bevond, waar geen spoor zigtbaar was: onder mijne voeten een diepe afgrond van dik en ondoordringbaar boschaadje; boven mijn hoofd, voor mij en rondom mij bergen met het zelfde donker geboomte overdekt; en wanneer ik begon te denken aan de schepsels, die zich in deze duistere schuilplaatsen ophouden: wolf, luipaard, leeuw, olifant, en, wat nog het ergste was, aan den roofgierigen Kaffer, dan viel het mij onwillekeurig in, dat ik hier bij lange na niet zoo veilig was als in *Rotten-row*, te Londen, op een groenen Junijdag.

Hoewel de weg bergaf loopt, schier tot het einde toe, is de glooijing zoo zacht en de oppervlakte — voor een Kaapweg — zoo bijzonder effen, dat men gerust kan draven, zonder het op de zenuwen te krijgen. Na het bosch tot mijn genoegen uitgeraakt te zijn, moest ik de Visch-rivier zelve over, en een uur verder de Konaprivier. Hier vind men de buitengewone weelde eener herberg aan den weg; ik onthaalde dus mijn paard op wat koren en mijzelven op eenige ververschinq, en nam mijne middag-*siesta*.

Men moet op reis veel onderrigt missen, indien men geen

praatje maakt met de kastelein der herberg, waar men stilhoudt, en dit geldt vooral van een land, waar herbergen en kasteleins zoo schaarsch zijn. Ik vond den goeden man hier zeer spraakzaam, en kwam een aantal histories te vernemen, die den listigen en verraderlijken aard der Kaffers ophelderden.

»Zijt ge nooit in het Kafferland geweest?" vroeg hij. — »Nooit." — »Dan weet ge ook vast niet wat *dat* is?" liet hij er op volgen, naar een heuvel of berg in de verte wijzende.

Ik zeide, dat ik er niet anders aan kon zien, dan dat het een berg was.

»Dat is het zeker, Mijnheer!" hernam hij; »maar die berg is eene plaats van belang. Hij behoort tot het grondgebied van het Kafferhoofd Macomo. En, Mijnheer, als die gaauwdief de kolonie of zijne naburen wil aanvallen, dan steekt hij 's nachts een groot vuur boven op dien berg aan, en ieder Kaffer, die het ziet, spoedt zich naar zijn vaandel, en hij kan tienduizend gewapende kerels bijeenbrengen, Mijnheer!"

Ik gaf mijn opregten wensch te kennen, dat het nog lang mogt duren eer Macomo's vuur op nieuw brandde; maar mijn waard scheen te denken, dat men spoedig de vlam er van zou zien. Hij had het niet ver mis.

Mijn kastelein vaarwel gezegd hebbende, was ik spoedig weêr op weg, en ditmaal de Konapheuvels op. Daarboven genoot ik een heerlijk uitzigt op de grenzenlooze bergketen, die van Graaf Reinet, ten westen, naar het verste einde van het Kafferland noordoostwaarts loopt. Dat lag vóór mij; achter mij lagen de vlakten, die ik zoo even had verlaten; de Konap en de Visch-rivieren liepen als draden van glas het donkere struik- en biesbosch door, dat haar omringde.

Gedurende de laatste twintig mijlen tot aan het fort Beaufort loopt de weg ter linker zijde langs de schoonste weilanden, die men in Zuid-Afrika kan vinden. Rundvee en schapen tieren hier verwonderlijk wel, inzonderheid de laatsten. Maar men denke eens aan het pleizier van veefokkerij, als men eene geheele natie van onverzadelijke dieven op anderhalve mijl afstands van zich heeft!

Ik kan het fort Beaufort, dat eigenlijk eene kleine stad is, niet fraai noemen, ofschoon er eenige deftige huizen, eene goede herberg, ruime kazernen en breede straten zijn; het gelijkt meer naar een militair station met een gansch niet aan-

lokkelijk uitzigt, en waar het des zomers zoo heet kan wezen, dat de knoopen aan de soldaten-montering bijna smelten en er afvallen, gelijk men zegt, dat te Gibraltar wel eens gebeurt. Dit schrijf ik hieraan toe, dat het over dag zelden waait, terwijl de zon met eene geweldige kracht op de ongelukkige bewoners der stad neêrstraalt, of wel, dat er een briesje uit het noorden komt, over de zandwoestijnen van het binnenland heen, en letterlijk verzengend. Alsdan sluiten de inwoners zich binnen hunne huizen op, maken de deuren en vensters digt, en wachten tot het onaangename bezoek voorbij is. Tot afwisseling dier eentoonigheid zien zij nu en dan, gedurende deze geweldige hitte, hunne tafels, of stoelen, of somwijlen hunne straatdeur, in tweeën splijten. Eindelijk draait de wind, en er komt een noordwester aan, met een geweld, dat niet te beschrijven is; de lucht wordt dan in een paar minuten koel, en ofschoon er wolken van zand vliegen, en somtijds ook wel eenige dakpannen en schoorsteenpotten, raakt de dampkring toch zuiver van alle onreinheid, door de drukkende morgenhitte te weeg gebragt. Gloeijende hitte of heete wind duren nooit vele uren aan de Kaap; ook wil men — en als het zoo is, is het een heerlijk ding — dat het Kaapsche klimaat altijd, zelfs op de gloeijendst-heete plaatsen, gezond is.

Vijftien uren ver te paard is slechts een matige rit in Zuid-Afrika, maar toch genoegzaam, om den ruiter een fikschen slaap er na te verschaffen. Ik sliep dan ook ter dege in fort Beaufort, hoewel ik van Kaffers, seinvuren, boschgevechten en wilde beesten droomde. Zoodra de dag aanbrak, deed ik eene wandeling in de stad, waar ik hoopte een of anderen Kaffer te zullen ontmoeten; want zij drentelen gaarne de stad in. Ik werd tot mijn genoegen spoedig onderrigt, dat de groote Macomo zich er juist ophield. Alvorens eene beschrijving van dat opperhoofd te geven, wil ik iets van zijne daden en zijn karakter vertellen.

Macomo was de magtigste dief van het Kafferland, met uitzondering misschien van Sandilli, die echter zijn meerdere was in schranderheid en bekwaamheid. Ik heb reeds gezegd, dat hij tienduizend man onder de wapenen kon brengen. Al dat volk zou goed gewapend, velen (welligt de meesten) van geweren voorzien en een paar duizend er van

ruiters zijn. Hij was een veel listiger en geslepener man dan zijne landslieden, maar overigens diefachtig, hebzuchtig, valsch en ondeugend als zij. In één woord: hij was een dief en logenaar, en in sommige opzigten een lafaard. En zoo is de Kaffer.

Toen Sir George Napier (de vorige gouverneur van de Kaap) eens een togt door de kolonie maakte, beriep hij eene vergadering der Kafferhoofden, om hun gevoelen te vernemen omtrent de betrekkingen, die tusschen hen en de kolonisten bestonden. Bij die gelegenheid hield Macomo eene aanspraak tot Zijne Excellentie, die drie uren duurde, en waarin hij den toestand der zaken zoo duidelijk en op zulk eene meesterlijke wijze ontvouwde, de voordeelen van den vrede zoo krachtig betoogde, en zijn eigen voornemen, om een vriendschappelijk verkeer tusschen zijn volk en de kolonisten te onderhouden, zoo stellig deed blijken, dat zijne toehoorders niet slechts verwonderd waren over zijne kennis en welsprekendheid, maar zich ook geheel »lieten foppen" door zijne betuiging van goeden wil en vredelievendheid. En intusschen wist de schelm door zijn volk rundvee, schapen en paarden der kolonisten naar zich toe te halen. Hij had vierhonderd paarden, die uit de kolonie moesten afkomstig zijn, en men wist niet, dat hij er ooit één had gekocht. Bij elken opstand had hij zich trouweloos jegens ons gedragen, en verdiende zeker reeds in den vorigen oorlog, tot een exempel voor zijns gelijken, opgehangen te worden; maar Sir Harry Smith stelde zich tevreden met zijn voet op den nek van den kerel te zetten, en hem duchtig »den mantel uit te vegen," in plaats van hem een strop om den hals te doen, en te zeggen: »Dat is het loon van bedriegerij, verraad en moord."

Nu ga ik over tot mijn eigen onderhoud met dien grooten chef.

De eigenlijke kleeding van een opperhoofd der Kaffers bestaat uit een *kaross* of mantel van luipaardsvel, dien geen andere Kaffer mag dragen. Armen, beenen en voeten blijven naakt, zoowel als het hoofd. Doch Macomo is er zeer op gesteld om op zijn Europeesch gekleed te gaan, ofschoon zijn kostuum meer in het oog vallend dan net is. Wat stond ik te kijken, toen ik den grooten aanvoerder van tienduizend

krijgslieden zag uitgedost in een blaauwen rok met koperen knoopen, die hem veel te wijd zat en vrij wat afgedragen was, eene oude dragonderbroek met een versleten gouden streep langs den naad, gele viltschoenen, met een afschuwelijk leelijken strochoed op, zonder hemd, zonder vest of kousen! Hij zat op een ongedresseerd ruigharig hitje, met gemeenen zadel en ouden, versleten toom. In plaats van karwats, had hij een dikken, stevigen rotting in de hand en een zwartgerookt eindje pijp in den mond. Daarenboven scheen hij »een stuk in zijn kraag te hebben," ofschoon men zeide, dat men dit »voor Macomo niet dronken kon noemen."

Mijn gesprek met het deftige opperhoofd duurde niet zeer lang. Ik werd aan hem voorgesteld door iemand van zijne kennis, en na eene woordenwisseling van weinig aanbelang, vroeg de groote chef, koddig genoeg, mij zes stuivers te leen. Ik voldeed natuurlijk aan zijn verzoek, en zag hem twee uren later stomdronken. Mijn zesstuiverstuk had dat gedaan. Men kan aan de Kaap goedkoop dronken raken.

Macomo had mij evenwel dringend verzocht om hem in zijne *kraal* te komen bezoeken. Die kraal ligt een paar mijlen van fort Beaufort. Ik besloot, van die »eer" gebruik te maken.

Den volgenden morgen dan steeg ik omstreeks tien ure te paard, en reed het Kafferland in. Het is vreemd, hoe verschillend het land er uitziet, zoodra men de koloniale grensscheiding over is. Het volk, dat men ontmoet, is wel even zwart als dat, hetwelk men verlaten heeft, maar ziet er toch geheel anders uit.

De Kaffer is lang, welgemaakt, vlug en bevallig in al zijne bewegingen. Zelden ziet men er een, die maar het minste ligchaamsgebrek heeft. Ik heb wel een dozijn rassen van kleurlingen gezien, maar vind de Kaffers verreweg de schoonsten er van.

Hunne gelaatstrekken zijn niet negerachtig, schoon sommigen (en vooral Macomo, die de leelijkste man van zijn gebied is) er nog al veel van hebben. Hooge wangbeenderen zijn algemeen; maar men ontmoet somtijds zeer welgemaakte neuzen, in plaats der platte Hottentotsche. Hunne kleur daalt van licht koperachtig tot bijna zwart. Hun haar is wollig en gekroesd; maar zij houden er van, hun hoofd kaal te scheren.

Onder de Kaffers trof ik vaak Albino's aan. Dat zijn gewis de leelijkste schepsels, die ik ooit heb gezien. Hun vel is spierwit, met de blankheid van eene fijne Europesche huid, maar de kleur van een wit paard, ruw en schubbig; hun haar heeft ongeveer de kleur van een frettevel, maar natuurlijkerwijs altijd wollig en gekroesd. Ik zie nog liever een echten neger.

Zelfs in vredestijd kijken de Kaffers een Engelschman niet vriendelijk aan, wanneer zij hem op hun grondgebied ontmoeten; en terwijl ze iemand zoo aangrijnzen en hun bundel *assagais* of werpspiesen in de hand hebben, die op dertig passen afstands treffen, zijn het gansch geen welkome klanten.

Ik vreesde niet door hen vermoord te worden, maar dacht evenwel, dat zij wel eens trek konden krijgen in mijn paard, zadel, toom en kleêren, en mij zonder komplimenten daarvan ontlasten; dus was ik zoo voorzigtig om hun den weg naar Macomo's kraal te vragen, daar ik begreep, dat zij iemand, die een bezoek aan hun chef bragt, niet zouden berooven.

Zoo kwam ik bij Macomo's kraal. Zij had geheel het voorkomen van een inlandsch koloniaal dorp. Daar stond het lange, lage, wit aangestreken huis, met de kegelvormige hutten er om heen, de kraals voor het vee en de vijftig of zestig keffende honden. Men verzocht mij, af te stijgen en af te zadelen, en een Kaffer, mijn paard geknieband hebbende, liet het grazen, terwijl ik het huis binnentrad en naast het opperhoofd plaats nam. De tafel werd nu gedekt; biefstuk, koffij en aardappelen maakten het ontbijt uit. Ik dacht zeker, in het huis van een zoo berucht liefhebber, overvloed van Kaapschen wijn en brandewijn te zullen vinden; maar er was geen droppel van aanwezig. Ik geloof, dat hij zelden te huis drinkt, maar telkens, wanneer hij »de hoogte wil krijgen" een bezoek in fort Beaufort aflegt, en dit geschiedt drie of viermaal in de week. Macomo toonde meer lust om mij uit te hooren, dan om zelf veel te praten, en dus had ik niet veel aan ons gesprek. Maar de Kaffersche winzucht deed hem uitweiden in den lof zijner paarden, en hij wilde volstrekt weten, of ik er geen noodig had. Toen ik zeide van neen, wilde hij mij een paar stuks rundvee aansmeren; maar ik had volstrekt geen lust om negotie met hem te doen, waarbij ik gevaar liep een beest te koo-

pen, dat aan den een of anderen vriend van mij ontstolen was. En dus moest mijn gastheer er van afzien, om handel met mij te drijven.

Ik vroeg hem vrij kortaf, of hij dacht, dat de Kaffers weêr oorlog tegen de Engelschen zouden beginnen. Dit denkbeeld wees hij op de nederigste wijze van zich af. »De Engelschen waren zoo magtig en zoo goed, de Kaffers zoo arm en zoo zwak; en dan waren de Engelschen ook zoo vriendelijk jegens de Kaffers, en die arme zielen waren zoo dankbaar.”

De schobbejak kon zeker wel begrijpen, dat ik geen woord geloofde van al wat hij zeî, maar ik hield mij natuurlijkerwijze, alsof ik geheel overtuigd was van zijn opregtheid. Daarop deed hij mij de moeijelijkste vragen, omtrent Engeland en de koningin, die hij vleijenderwijze »zijne moeder” noemde. (Ik twijfel of Hare Majesteit wel trotsch op zulk een zoon zou wezen.) Hij vroeg mij, hoeveel koeijen zij had, en ik moet tot mijne schaamte bekennen, dat ik hem dat niet wist te zeggen. Hij vroeg mij, of zij altijd in scharlaken en goud gekleed ging, zoo als de gouverneur der kolonie. Ik moest naar waarheid zeggen van »neen”, ofschoon ik een te trouw onderdaan was, om Harer Majesteits achtbaarheid in haar »zoons” oogen te verkleinen, door hem te zeggen, dat zij wel eens neteldoek en een strooijen hoed droeg. Dit echter verzekerde ik hem, dat zij nooit gekleed ging zoo als Zijne Excellentie de Gouverneur, en dat zelfs hare positie, als hoofd van het leger, haar geenzins verpligtte om het kostuum te dragen, waardoor zich de *mannelijke* sekse bij de Europeanen onderscheidt.

Macomo sprak ter dege kwaad van zijne buren. De andere chefs — Tolax, Sandilli, en nog een paar dier heeren — zouden weinig gesticht zijn geweest, als zij hem over hunne personen of karakters hadden hooren spreken, hoewel zij vooral niet minder zoo eerlijk zijn en er zeker knapper uitzien dan hun bediller.

Ik begon te spreken van naar fort Beaufort terug te gaan, en mijn gastheer scheen zeer bedroefd over onze scheiding, hoewel ik aldra merkte, dat het hem voornamelijk speet, geen negotie met mij te hebben gedaan. Maar ik wenschte een aandenken van zulk een genoegelijk bezoek meê te nemen, en toonde eene groote bewondering voor een dikken,

knoestigen rotting, die in een hoek stond. Macomo bood hem mij terstond aan — voor zes stuivers! Ik betaalde ze hem (natuurlijk, zonder van de kleine leening van den vorigen dag te gewagen), en het gezigt van den Kaffer helderde op, terwijl hij het zilverstuk inpalmde, en mij hartig vaarwel zeî.

Ik reed naar fort Beaufort terug, wel voldaan over mijn bezoek, maar vooral overtuigd van de aangeboren loosheid, hebzucht en bedriegelijkheid der Kaffers in het algemeen, en van Macomo in het bijzonder.

DE SPOORWEG VAN ALEXANDRIË NAAR SUEZ.

Men bouwt op vele plaatsen spoorwegen; wat is er derhalve zooveel merkwaardigs aan een spoorweg, als de hierboven gemelde? Het grootsche van den aanleg? Och neen! Men vindt ze op vele plaatsen veel imposanter; en is niet het oude Egypte sedert onheugelijke tijden het land der reusachtige bouwgewrochten, met welke de gebouwen van den jongsten tijd zich niet in de verste verte kunnen meten? Neen! het bouwen van een spoorweg van Alexandrië naar Suez is van zoo groot belang, omdat hij de laatste schakel eener vereenigingsketen uitmaakt, die zich om den geheelen aardbol slingert, en hoogst waarschijnlijk een ommekeer in vele der gewone betrekkingen zal te weeg brengen. De reizigers van Oost-Indië naar Europa, of van Europa naar Oost-Indië, hebben tot dusver de keus tusschen eene lange en vervelende reis om geheel Afrika heen, voorbij de Kaap de Goede Hoop, en eene door de Golf van Arabië en de Middellandsche zee. Daartusschen ligt echter Egypte met zijn woestijnzand, en hoe moeijelijk voor reizigers de weg daar doorheen is, weet ieder, het zij bij ondervinding of uit reisbeschrijvingen. Aan het verzenden van koopmansgoederen langs dezen weg viel tot dusver niet te denken. Er bestond derhalve tusschen beide zeeën, welke door de stoombooten tegenwoordig zoo snel doorkliefd worden, geen daaraan geëvenredigd verbindingslid; *dit* levert de spoorweg, welks beginpunt te Alexandrië op bijgaande plaat wordt voorge-

steld. Reizigers en goederen, door de stoombooten aangebragt, worden door den spoorweg onverwijld, en vooral niet minder snel, verder verzonden, en dan op nieuw door stoombooten opgenomen, om, steeds met de zelfde vlugheid, naar de plaats hunner bestemming gebragt te worden. Dit is de *eene* belangrijke zijde van dezen Egyptischen spoorweg; maar wanneer men een blik op den geheelen aardbol werpt, ontdekt men eene *tweede*, nog veel belangrijker zijde er van.

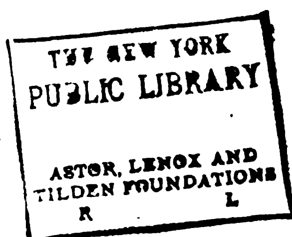
Het is bekend, dat gelijktijdig een spoorweg over de landengte van Panama wordt gelegd. Deze staat met den Egyptischen in de naauwste gemeenschap, en de eene krijgt zijne volle beteekenis eerst in verband met den anderen. Even als namelijk, wegens het land tusschen Suez en Alexandrië, het scheepvaart-verkeer tot den grooten omweg rondom Afrika verpligt is, moet het verkeer tusschen Europa en Californië, de Zuidzee enz. den gevaarlijken en langen omweg om Kaap Hoorn maken. Zijn deze beide landengten met spoorwegen belegd, dan wordt de vaart om Kaap Hoorn en die om de Kaap de Goede Hoop heen onnoodig; eene reis rondom de wereld, die voorheen eenige jaren vereischte, laat zich dan binnen *drie maanden* doen, en de togt gaat bijna in eene regte lijn door. Van zulk een onmetelijk belang is de spoorweg tusschen Alexandrië en Suez, die de onderkoning Abbas Pasja van Egypte thans laat bouwen.

Alexandrië, door Turken en Arabieren *Skanderieh* genoemd, en in 332 vóór Chr. door Alexander den Grooten gesticht, lag oorspronkelijk op de lage streek lands, die het meer Mareotis van de Middellandsche zee scheidt, omstreeks 7 geogr. mijlen ten westen van Canopus. Voor Alexandrië, in de Middellandsche zee, lag het eiland Pharus, dat aan hare noordoostkust den beroemden vuurtoren — Pharus van Alexandrië — droeg, en, door eenen dijk, het *heptastadium*, met het vasteland verbonden, de twee voornaamste havens der stad vormde. Alexandrië maakte, van zijne stichting af, de Grieksche hoofdstad van Egypte uit. Zijne bevolking, die in den bloeitijd dezer stad door Diodorus op 500,000 vrije inwoners wordt opgegeven, derhalve met slaven en vreemdelingen op meer dan het dubbele geschat kan worden, bestond hoofdzakelijk uit Grieksche kolonisten, eigenlijk Egyptenaren en Joden, die derwaarts waren getrokken,

C.G.A. Last — Steendr. v. P. Blommers te 's Hage.

SPOORWEG TUSSCHEN ALEXANDRIË EN SUEZ. AANVANGPUNT TE ALEXANDRIË.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R L

en er weldra geheel te huis waren. Na den dood van ALEXANDER DEN GROOTEN viel Alexandrië in handen der Ptolemeërs, die het tot hunne residentie en, nevens Rome en Antiochië, tot de prachtigste stad der oudheid maakten, als ook tot den toenmaligen hoofdzetel der Grieksche geleerdheid, die zich van hier uit over een groot gedeelte der aarde verbreidde.

Zijnen hoogsten glans had Alexandrië bereikt, toen het in het jaar 30 v. Chr. in handen der Romeinen viel. Van nu af begon zijn val, die in het begin onmerkbaar, later echter, ten gevolge van het wegvoeren der kunstwerken naar Rome, de vechtpartijen van Caracalla, de verwoesting van het Bruchium door AURELIANUS, de belegering en plundering door DIOCLETIAAN, en eindelijk door de opkomst van Konstantinopel, zeer schielijk voortging, zoodat in de vierde eeuw de tempel van Serapis het eenige belangrijke gedenkteeken was, dat nog was overgebleven. De worsteling van het indringende Christendom met het Heidendom gaf in Alexdrië tot bloedige gevechten aanleiding. De bestorming van het Serapium, den laatsten zetel van Heidensche theologie en geleerdheid, in 389 door de Christenen, en de herschepping van dien tempel in eene kerk van den H. Arcadius, maakte aan het Heidendom een einde. Alexandrië werd hierop de hoofdzetel der Christelijke theologie, en bleef het tot aan de verovering door de Arabieren onder AMROE, in 678. Deze, en nog meer de Turksche verovering in 868, voltooiden de vernieling der stad. Wel verhief zij zich weder onder de Egyptische chalifen, en bleef gedurende de middeleeuwen de belangrijkste stapelplaats tusschen het Oosten en het Westen; maar de ontdekking van Amerika en de weg langs de Kaap de Goede Hoop naar Oost-Indië vernietigden den handel geheel, en de heerschappij der Mammelukken, zoowel als de verovering door de Osmanen vernielde ook datgene, wat de Arabieren weder hadden opgerigt. Zoo kwam het, dat de stad in 1778 slechts 6000 inwoners telde. Met de Fransche verovering in het einde der vorige eeuw begon Alexandrië zich weder te verheffen, en onder MEHEMED ALI, die een gedeelte van het jaar hier zijne residentie hield, ontwikkelde het zich wederom zoo, dat het thans tot de eerste handelplaatsen aan de Middellandsche zee behoort.

Het tegenwoordige Alexandrië ligt niet op de plaats van

het oude, maar op het door aanspoelingen tot eene breede landtong geworden *heptastadium*, tusschen de twee voornaamste havens, die nog voorhanden zijn, doch van welke de noordoostelijke, de groote, ook de nieuwe genaamd, verzand is. Het wordt thans met den Nijl en zoo met Kaïro verbonden door het in 1819 en 1820 met groote kosten aangelegde *Kanaal van Mahmoed*, naar zijnen aanlegger dus genoemd. De afstand van Alexandrië naar Kaïro en terug wordt sedert dien tijd met stoombooten afgelegd. Van de aanlegplaats te Alexandrië geven wij hierbij eene afbeelding.

DE MEIJERIJ.

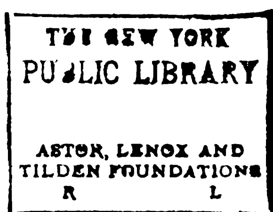
EENE ZWABISCHE VOLKSGESCHIEDENIS.

Een schoone zomerdag neigde ten einde, toen Michiel, de jongste zoon van den schout, na eene dienst van twee jaren onder de militie, thans met verlof naar het dorp zijner geboorte terugkeerde. De weg liep door het eenzame denne-bosch, over welks donkere kruin slechts de *Hohenstaufen* zijnen kalen schedel verhief. De geurige schaduw verwekte eene aangename koelte na een zoelen dag. De verlofganger was vrolijk en wel te moede: hij zong en floot, dat het in het stille bosch weêrgalmde, en bukte zich van tijd tot tijd, om braambeziën te plukken, die hij langs het voetpad in het groen zag blinken. Hij wilde zijn broeders kinderen daarvan wat medebrengen.

En waarom zou hij niet vrolijk wezen? Hij was hartelijk blijde de soldatendienst te hebben verlaten en zijne geboorteplaats weder te mogen begroeten. Den ploeg hanteeren of met de zeissen omgaan, wilde hij toch liever dan op schildwacht staan en exerceeren, waarbij men den dag doorbragt en vermoeid werd, zonder des avonds te weten wat men eigenlijk had uitgevoerd. Het is waar, Michiel wilde dit te huis niet bekennen; want hij dacht met zijne militaire houding en zijne herinneringen uit de stad zich eenig aanzien te geven. Immers daarom had hij er op gestaan, dat zijn vader hem niet loskocht, toen hij een laag nommer trok, in-

Steendr. v. F. Blommers te 's Hage

zonderheid daar men te huis hem juist niet noodig had. Zijns vaders goed was reeds aan zijn ouderen broeder weggegeven, zijne twee zusters waren getrouwd, en zijn vader leefde nog slechts voor zijne rust en zijn ambt, welke beide met elkander best konden harmoniëren.

Toen Michiel echter wegens zijne kloeke gestalte onder de artillerie was geplaatst, was zijn verblijf in de dienst toch van langer duur geweest, dan hij verwacht had. Twee jaren afzijns, gedurende welke hij slechts voor eenige dagen te huis was geweest, — welk een tijd voor hem, die anders het dorp slechts op een paar marktdagen pleegde te verlaten! Hoe mogt het daar thans uitzien, nadat er drie nieuwe huwelijken voltrokken, verscheidene lieden begraven, eenige kinderen gedoopt waren, terwijl er een huis was gebouwd en eene schuur afgebrand! Ook in een ander opzigt scheen men niet met den tijd te zijn achtergebleven. Dat in *de Ster* thans de »krant" te lezen lag, en dat eenige boeren de ossen tegenwoordig met een gareel in plaats van met een jok voor den ploeg spanden, had zijn vader hem geschreven; dat de meisjes weder *bonte* schortjes begonnen te dragen, als van ouds, nadat slechts de *zwarte* sedert geruimen tijd voor welvoegelijk waren gehouden, was hem door zijne zuster verteld, bij gelegenheid dat zij hem eens was komen opzoeken. Ook was hij benieuwd te weten, wat voor een liedje de ongetrouwde knapen thans zongen. Michiel was onder de jongens van het dorp altijd een bolleboos geweest. Zij mogten hem graag lijden om zijne goedhartige opgeruimdheid, en hadden alle respect voor hem om zijne ligchaamskracht, zijne flinke stem, zijne fraaije Ulmerpijp en zijne welgespekte beurs, die bij tijd en gelegenheid ook voor een goed vriend niet gesloten was. De meisjes zagen hem gaarne, omdat hij de knapste jongen in het dorp was, met een gezigt vol leven en vrolijkheid, dat thans, zoo hij meende, door een paar knevels, die hij zich had laten groeijen, er niet minder om moest zijn geworden.

»Het zal mij toch benieuwen, wie mij het eerst zal groeten," sprak hij bij zichzelven. »Ik zou toch liefst niet willen, dat het de ganzenjongen of de oude geitenhoedster was!" Terwijl hij nog sprak, deed zich eene heldere meisjesstem zingend in het bosch hooren. Michiel stond opgeto-

gen stil: het bosch deed den klank zoo uitmuntend uitkomen; hij verhaastte zijne schreden. Het geboomte opende zich plotseling, en voor hem lag zijdwaarts af, op een eenzaam weiland, de *Meijerij*, aan twee zijden door den zoom van het bosch omsloten. Deze dus genoemde Meijerij was de grootste en prachtigste boerenhofstede, vele uren in den omtrek. Op het met bloemen bezaaide grasperk er voor was een meisje bezig met linnengoed in te zamelen, dat zij er te bleeken had gelegd. Het kon niemand anders zijn dan Lina, de eenige dochter van den eigenaar en bewoner der Meijerij. Aan haar had Michiel niet gedacht; want toen hij soldaat werd, had zij pas de school verlaten.

Op het zien van hare allerbekoorlijkste figuur bleef Michiel staan: dat was toch wat beters dan een ganzenjongen of geitenhoedster! Eindelijk wendde zij haar hoofdje om, en rigtte zich op, toen zij hem gewaar werd. Wat was dat meisje in die twee jaren veranderd! Michiel meende, zelfs in de hoofdstad, onder hoed en sluijer geen bekoorlijker gezigtje gezien te hebben; bijna scheen zij te fijn voor een boerenmeisje. Ook staarden hem hare donkere oogen zoo trouwhartig aan, als men slechts bij kinderen aantreft.

Zij herkende hem dadelijk, en dat was hem aangenaam. »Weêr terug?" sprak zij, en reikte hem vertrouwelijk de hand. »Welkom! welkom!" — Hoe spraakzaam hij anders ook ware, wist hij thans geen enkel woord uit te brengen; echter bleef hij staan. Zij, van hare zijde, ging weder voort met het bleekgoed op te nemen. Michiel wilde het voor haar dragen, maar dat nam zij niet aan; toen hielp hij haar het pakje op het hoofd nemen, en ondersteunde haar met zijne hand, wanneer zij eene sloot over moest; want de last scheen bijna te zwaar voor haar. Op deze wijze ging hij naast haar voort, tot aan haar huis. Hier, nadat zij hem vriendelijk vaarwel had gezegd, bleef hij weder aarzelend staan. Toen zij het linnengoed in de zijkamer had neêrgezet, en weder aan de huisdeur verscheen, stond hij nog daar, en staarde op het huis, alsof hij het nog nooit gezien had. »Als mijn vader nu maar te huis was," zeide zij met eenige verlegenheid, »dan zoudt gij moeten binnen komen en hem bescheid doen; want wij hebben verleden week juist most gemaakt. Maar gij moest op een anderen tijd eens aankomen."

De verlofganger begreep dat hij thans gaan moest, om het meisje niet zonderling voor te komen. »Kijk," zeide hij thans, »gij zijt de eerste geweest, die mij bij mijne tehuiskomst gegroet heeft; dat zal mij een goed voorteeken wezen." — Zij glimlachte vergenoegd en argeloos; hij bood haar den tros geplukte braambeziën aan, en zeide: »Dit heb ik onderweg gevonden; het zal mij aangenaam wezen, zoo gij het van mij wilt aannemen." — »Dat wil ik wel doen," zeide zij vriendelijk; »maar ik heb er u niets voor weêrom te geven. Maar wacht! ik heb mooije anjelieren gekregen; daar zal ik u wat van halen." Zij ging weder in huis, en kwam weldra met een ruiker uitmuntende anjelieren terug. Die reikte zij hem vriendelijk toe. Hij ging heen; maar toen hij eene poos was voorafgegaan, keek hij nog eens om, en zag het meisje nog op de zelfde plek staan, onder de donkere notenboomen, waar zij hem den ruiker had gegeven, terwijl zij hare donkere oogen nog steeds op hem gerigt hield.

De dag verliep intusschen, zonder een buitengemeenen indruk op Lina te hebben achtergelaten. Bij hare afgezonderde levenswijze, waarin zij slechts des zondags, als zij ter kerke ging, in het dorp kwam, en nooit eenige openbare vermakelijkheid bezocht had, was zij bijna geheel kind gebleven. Den thans volgenden zondag echter, toen zij naar de kerk ging en den lindeboom voorbij kwam, waar de jongelieden van het dorp verzameld waren, groette Michiel haar vriendelijk, die onder allen zich door zijne knappe houding en het militaire teeken aan zijne muts zich het voordeeligste onderscheidde. Opziende, zag Lina zelfs met een oogwenk, dat hij haren ruiker van anjelieren nog op zijne borst droeg; dien moest hij wel zorgvuldig frisch hebben weten te houden!

Lina echter was, ofschoon de dochter van een rijken boer, toch aan geen opmerkzaamheid van dien aard gewoon. Zij was van nature van teedere inborst, de bloemen des velds gelijk, die bijna de eenige speelgenooten van hare kindsheid geweest waren; maar zij wist zich bijna even zoo weinig mede te deelen als deze. Stil ging zij tusschen de andere meisjes door, wanneer zij onder deze gezien werd; wat zij spraken, was haar meestal vreemd, en slechts wanneer zij een gezang aanhieven, klonk hare stem helder onder de anderen door. Zij werd voor bloode, kinderachtig en onnoozel gehouden.

Ook hare teedere, sierlijke gestalte, haar fijnbesneden gelaat werd over het hoofd gezien bij de vollere vormen, den donkerder blos op de wangen van hare speelgenooten. Zij zelve gevoelde zeer wel, dat men haar met minachting beschouwde. Zij was van nature ligtgeraakt, en door de toegevende liefde harer ouders nog gevoeliger geworden. Daarom trok zij zich opzettelijk terug, en uit de natuurlijke bedeesdheid ontwikkelde zich eene ziekelijke menschenvrees.

Michiels opmerkzaamheid deed haar wel; want zij gevoelde dat die opregt gemeend en zonder spotternij was. Toen zij echter 's namiddags na de catechisatie nog eene wandeling met eenige vriendinnetjes had gemaakt, en Michiel er bij kwam, tot groot vermaak van al de meisjes, met wie hij thans een levendig gesprek aanknoopte, toen bloosde zij hoog van innig zielsgenoegen; want zij gevoelde, dat hij om harentwege daar was. En ook Michiel gevoelde zich zeer wel in de nabijheid van Lina; want het kwam hem voor, dat zij iemand goed wist te onderhouden, al sprak zij ook niet; men zag dat hare ziel toch bij alles was wat men zeide, en het was dikwijls, alsof zij door een harer blikken iemand eerst regt aan het spreken hielp.

Het was weldra bekend, dat Michiel van den schout op Lina een goed oog had. Deze kwam hem hoe langer hoe bekoorlijker voor, en ofschoon nog altoos stil en afgetrokken, was zij toch niet meer schuw en terughoudend. Het werd Lina intusschen treurig te moede, toen de winter kwam, en zij des zondags niet meer naar het dorp kon gaan, daar de wegen onder water stonden of van al de sneeuw onbruikbaar waren. Voor het eerst in haar leven kwam het haar voor, dat men op de Meijerij toch regt verlaten en eenzaam leefde. In treurigheid bragt zij de kersdagen door. Op oudejaarsavond echter werd het haar zeer zwaar om het hart. Heden was men in het dorp gezelliger dan ooit. Dikwijls hadden de meisjes haar verteld, hoe vrolijk die avond in de danszaal werd doorgebragt, en Lina had waarlijk nimmer eenig verlangen naar zulke dolle pret bespeurd; maar thans — het scheen haar voor te komen, alsof het toch allernaarst was, wanneer slechts vos en eekhorentje iemand op zulk een plegtig oogenblik kwamen begroeten.

Zoo lag zij tot bij twaalven des nachts wakker in haar

kamertje, luisterde naar het geloei van den wind, die door de denneboomen gierde, en keek door de reten van haar vensterluik naar het spel, dat de wolken met de sterren speelden. Eindelijk sloeg de groote huisklok in het woonvertrek beneden twaalf, luid en hoorbaar, zoodat het door het geheele huis klonk. Thans begon het in het dorp regt levendig te worden. Paf, paf! knalden de geweer- en pistoolschoten, en verkondigden aan menig meisjeshart, dat een ander getrouw gemoed thans harer met een goeden wensch gedacht. Op eens sprong de hofhond luid blaffende uit zijn hok, en een schot knalde nabij het huis. Lina meende te droomen; maar nog een schot knalde, en nog een, luid en krachtig. Het bosch gaf iederen knal tienvoudig terug. Lina sidderde van blijde verrassing: dat was toch eene warme, ernstig gemeende liefde, die door vorst en sneeuw kwam, om haar nieuwjaar te wenschen! Intusschen hoorde zij, dat eene stem den hond geruststelde, en vervolgens voetstappen haar huis naderden. Hij was derhalve nog niet heengegaan! Na eene poos hoorde zij van beneden de woorden: »Ben ik geen wensch waardig?" — Nu overwon zij hare vreesachtigheid; zij trok haastig haren onderrok aan, en trad aan het venstertje. »Ik wensch u een goed nieuwjaar!" sprak zij op een zachten toon. — »En anders niets?" hernam hij smeekende. — »Nu, ik wensch u wat gij uzelven wenscht," antwoordde zij met een kloppend hart. — »Dan is het wat goeds. Vaarwel, Lina! ik wensch u niets anders dan mijzelven!" klonk het met eene gesmoorde en toch blijde stem, en zij hoorde de voetstappen van den wegsnellenden Michiel in de krakende sneeuw.

Van nu af wisten de jonge lieden, dat zij elkander liefhadden en elkander trouw zouden blijven. De ouders merkten het ook wel, en hadden er niets tegen. Michiel had, ofschoon hij een jongere zoon was, toch een aardig vermogen, en daar zijn vaders goed reeds aan zijnen broeder was afgestaan, zoo scheen een huwelijk met de eenige dochter van de Meijerij hem zeer begeerlijk toe. Toch wilden Lina's ouders er nog niet van hooren spreken; want Lina was nog zoo jong, en Michiel nog niet vrij van de dienst, en een huwelijk zoo lang vooruit vast te stellen, was geen gebruik. De jonge lieden hadden daarom weinig gelegen-

heid om elkander te zien, naauwelijks op zondag na kerktijd, indien weg en weêr het veroorloofden.

In het volgende najaar echter, toen Michiel weder werd opgeroepen, trok hij de stoute schoenen aan, en ging naar de Meijerij, om Lina zonder complimenten vaarwel te zeggen. Hij werd ook niet onvriendelijk ontvangen. De oude boer dronk hem een glas most toe, was zeer opgeruimd en grappig, zeide zelfs dat het hem zou benieuwen wie na hem op de boerderij zou komen, en telde hem voor, welke namen in vier menschen-leeftijden er al op geweest waren. De moeder van hare zijde drukte een oog toe, en riep Lina niet terug, toen deze nog onder de notenboomen vertoefde, om Michiel vaarwel te zeggen. Ook scheen de moeder er volstrekt geen erg in te hebben, dat hij bij het heengaan een ruiker, met een fraai lint er om heen, aan zijne muts had steken, dien men bij zijne komst niet gezien had.

Michiel vond het in de stad ditmaal onverdragelijk vervelend. Die rijen van steenen huizen kwamen hem zoo akelig voor, en dat geroezemoes op straat hinderde hem verschrikkelijk. Altoos stond hem de Meijerij aan den stillen hoek van het bosch voor oogen, met hare notenboomen en de anjelieren voor het venster. Hij begreep thans niet, hoe hij het twee jaar lang zoo had kunnen uithouden.

Eene groote verandering had er plaats gehad, toen hij na verloop eener maand terugkeerde. De boer op de Meijerij was aan eene hevige ziekte plotseling overleden. Kort daarna, tegen nieuwjaar, liet de weduwe ten huize eener vriendin in het dorp zich ontvallen, dat Lina nu toch zou moeten trouwen, dewijl zij zelve op hare jaren zich niet met het bestuur der geheele boerderij kon belasten. Ten gevolge van hetgeen Michiel nog dien zelfden dag ter ooren kwam, kocht de schout, zijn vader, hem voor den nog overigen tijd van de militaire dienst af; daarop werd *in optima forma* aanzoek om de hand van Lina gedaan, het jawoord ontvangen, en de bruiloft tegen Paschen vastgesteld.

Nu mogt Michiel alle zondagen zijn meisje naar de Meijerij terugbrengen, en er ook in de week een paar maal 's avonds komen. Was Lina hem vroeger lief geweest, zij werd het hem thans met iederen dag nog meer. Zij kwam hem zoo geheel anders voor dan andere meisjes; men hoorde geen

onvertogen woord uit haren mond; en wat zij ook deed, het ging haar altijd even vlug en handig af, en men moest zich verwonderen, hoe eene eenvoudige zaak met zooveel bevalligheid verrigt kon worden. Bloode was zij in den huiselijken kring volstrekt niet; zij wist over alles iets te zeggen, over de vogelen en het bosch, over de bloemen en andere dingen, die men anders honderdmaal voorbijgaat, zonder er eene gedachte over te hebben. MICHIEL kwam zichzelven, tegenover het meisje, dikwijls vrij lummelachtig voor.

In langen tijd was er geen zoo deftige bruiloft, geen zoo gelukkig bruidspaar gezien, als dit jaar op donderdag na Paschen. Toen men echter na de huwelijksvoltrekking zich naar *de Ster* begaf, en de muziek zich deed hooren, de dansende paren door de zaal vlogen, de glazen klonken, en de gasten alle vertrekken vulden, toen begon MICHIEL eerst regt te leven: hij sprak met alle gasten, klonk met alle jongmans, en noodigde alle meisjes uit om met hem te dansen; want ieder moest aan zijn geluk deelnemen. LINA daarentegen was blooder dan ooit; zij scheen eigenlijk bang te wezen voor al dat gedruisch, dat om haar heen gonsde, en hare blikken waren onafgewend op haren bruidegom gerigt, alsof zij in hem haren eenigen steun vond in de verwarring, die haar omringde. De oudere gasten schudden het hoofd, en zeiden: »Het is toch altoos nog maar een kind. Die jongeluî zullen nog menig paar schoenen moeten verslijten, voordat zij regt op streek komen." De jonge lieden daarentegen wenkten elkander toe, en zeiden: »In de danszaal, ja, en aan de herbergtafel, daar is MICHIEL op zijne plaats; hoe hij het echter op de Meijerij zal uithouden, waar de vossen en uilen elkander goeden nacht zeggen, dat mag de Hemel weten."

De bruiloftsdag ging voorbij, en 's anderen daags avonds reed het jonge paar, na met den waard te hebben afgerekend, naar de Meijerij. Nu was LINA gelukkig. Toen de bosschen haar weder hun frisschen adem toewaaiden, de koekoek haar een welkom toeriep, en zij de met bloemen omringde Meijerij in het oog kreeg, glimlachte zij als een kind, en toen de wagen onder de notenboomen stilhield, en MICHIEL haar er uithielp, toen zag zij hem diep en vol innigheid in de oogen, en zeide: »Nu eerst kan ik u regt

liefhebben; ginder in het dorp werd ik bang voor al die menschen." En toen zijne bloedverwanten, aan zijne eigene tafel onthaald, weder waren weggereden, en LINA hem bij de hand nam, en met de blijdschap van een kind rondleidde in haar tuintje, in den boomgaard, bij de jonge hoenders, in den stal, waar zij de koeijen streelde, de kalveren uit de hand te eten gaf, en den paarden haver toewierp, en toen MICHIEL dit alles met de oogen van een nieuwen eigenaar der Meijerij beschouwde — scheen deze hem lang zoo eenzaam niet meer te liggen.

Gelukkig en stil leefden de jonge echtgenooten thans voor elkander. MICHIEL legde zich met de borst op den arbeid toe. De drokte van het voorjaar had hem reeds dadelijk regt op zijne plaats gezet, en het nieuwe bewustzijn, van thans op eigen grond te arbeiden, bekoorde hem in hooge mate. Des te genotrijker was dan ook de avond, wanneer LINA hem vriendelijk aan de gedekte tafel ontving. Zij kwam niet veel op het veld, waar haar de arbeid te zwaar was; maar des te ijveriger verzorgde zij huis en keuken en tuin en vee en gevogelte. Na het avondeten, dat geheel anders smaakte dan dat in de kaserne, gingen zij nog een half uur in het bosch wandelen, waar het gezang des avonds zoo fraai klonk, of zij zaten onder de notenboomen, waar LINA's anjelieren en rozen zulk een liefelijken geur verspreidden.

Had men MICHIEL gezegd, toen hij nog bij de kanoniers te Ludwigsburg was, en den zondag naauwelijks meende te kunnen doorbrengen, wanneer hij geen verlof naar Stuttgart kon krijgen, — dat hij zich eenmaal in zulk eene eenzaamheid zou moeten begraven, hij zou liever naar het einde van de wereld zijn geloopen. In het dorp echter stonden de menschen hoe langer hoe meer verbaasd, wanneer het jonge paar des zondags met telkens vriendelijker gezigt verscheen; en al lachte men er ook om, dat de een nooit zonder den ander kwam of ging, de gelukkigen stoorden zich daar niet aan. MICHIEL had niet alleen het innige hart van LINA leeren kennen, hij zelf was inniger en daardoor opgeruimder, ofschoon stiller geworden.

Maar thans kwam de winter terug. De veldarbeid was afgeloopen; alleen het dorschen hield nog tot nieuwjaar be-

zig. Toen echter werd het buitengemeen stil op de boerderij. Ofschoon MICHIEL voor het vee zorgde, het voêr gereed maakte, nu en dan aan het een of ander werktuig wat herstelde, waartoe een regte boer altijd het gereedschap in huis heeft, eenige uren daags bleven er altoos nog over. Naar het dorp te gaan, was bij de slechte wegen en de diepe sneeuw zelden mogelijk; hij moest derhalve in de huishoudkamer zitten toekijken, waar zijne vrouw met hare moeder en de meid zaten te spinnen. Het weinige nieuws, dat men somwijlen in het dorp kon opvangen, was weldra afgepraat; zijne herinneringen uit het soldatenleven had hij reeds zoo dikwijls verteld, dat het hem zelf verveelde. Zingen ging niet in het vertrek; hij wist niet waar het aan haperde; en met zijne pijp alleen kon iemand van zijne jaren en zijn temperament zich den tijd niet verdrijven. Met de vrouwen ging het beter: zij hadden haar spinnewiel en de keuken, en daarenboven nog voor de luijermand te zorgen. MICHIEL's schoonmoeder meende wel, dat de tijd best door te brengen was met een kapittel of wat uit den bijbel en een paar gebeden uit *de Lust der Heiligen in Jehova;* maar de voormalige artillerist, ofschoon allen eerbied voor stichtelijke lectuur hebbende, vond toch meestal, als het er op aankwam, dat het tijd voor hem was, om eens naar den stal te kijken, of eenig ander noodzakelijk werk te verrigten. Misschien was ook wel de scherpe en snibbige toon van zijne schoonmoeder niet in staat om diepe indruksels in het fiere hart van den jongen man te maken.

MICHIEL pleegde nu dikwijls naar de lucht te kijken, of het weêr niet haast veranderde, opdat hij er eens uit kon, om te zien of er nog andere menschen leefden. Eindelijk bragt de Februarij-maand dooiweêr, en daarna opdroogende winden. Juist om dezen tijd viel eene jaarmarkt in een eenigzins afgelegen stadje in. MICHIEL beweerde, dat hij er volstrekt naar toe moest, ofschoon zijne schoonmoeder dit niet begrijpen kon, daar er later verscheidene jaarmarkten veel digter bij te wachten waren. LINA nam het hem een weinig kwalijk, dat hij met een zoo vrolijk gezigt afscheid nam; want zij kon hem thans niet meer vergezellen, zoo als zij anders zou gedaan hebben. Toch zag zij hem lang na; hij echter keek geen enkelen keer om, maar stapte

voort, met het hoofd omhoog, als iemand die de wereld wil uitloopen. LINA was aan veel liefde gewoon. Hare gevoeligheid had zich in den laatsten tijd slechts weinig geopenbaard, dewijl zij nimmer gekrenkt was geworden.

In den loop van den dag overwon zij evenwel hare misnoegdheid. Het huis was haar zoo ledig zonder MICHIEL, en zij verlangde naar zijne terugkomst. Daarbij kwam ook eenige nieuwsgierigheid bij haar op naar de berigten, die hij omtrent den loop der wereld, eenige uren in den omtrek, zou medebrengen. Toen de huisklok, welker wijzer zij ontelbare malen bekeken had, eindelijk zes uren sloeg, zette zij het spinnewiel op zijde, om hem een eindweegs te gemoet te gaan; want om dezen tijd zou hij komen, zoo als hij gezegd had. Zij was een kwartieruurs voortgegaan; maar zij zag hem nog al niet. Zij zette zich eene poos op een boomstam neder; maar het was nat en koud; ook begon het in het bosch al mooi donker te worden. Zij moest weêr terugkeeren. Hij kwam nog al niet, en reeds braken haar van misnoegen de tranen uit. Eindelijk kon men ook met het avondeten niet langer wachten; de meid en de oude boerin wilden naar bed. LINA dacht nu niet anders, of er was hem een ongeluk overkomen,

»Wat, ongeluk!" zeide de moeder. »Van huis te gaan, is gemakkelijk; maar er weêr terug te keeren, zie, dat kost moeite; dat is bij alle mannen zoo."

Dit was zeker geen troost voor LINA, maar juist wat zij als het ergste vreesde, namelijk, dat MICHIEL zich ergens elders liever zou ophouden dan bij haar. Zij hield zich wel bedaard, en verlangde dat hare moeder, als naar gewoonte, op haren tijd naar bed zou gaan; maar toen zij eindelijk alleen zat, borst zij in een stroom van bittere tranen uit.

Eindelijk, kwartier vóór twaalven, werd er geklopt. LINA droogde schielijk hare tranen, en ging naar de deur, om MICHIEL open te doen; maar droog en koel beantwoordde zij zijnen hartelijken groet. »Scheelt er wat aan?" vroeg hij nog vriendelijk. — »Niets," gaf zij ten antwoord, en wendde zich af, om naar bed te gaan. Zij vroeg niet waar hij geweest was, of hoe hij zoo laat te huis kwam; zij betoonde geen de minste begeerigheid naar het nieuws, dat hij kon

hebben medegebragt, — de grievendste beleediging voor den terugkeerende, die het tegendeel verwacht had.

Michiel was zulk eene bejegening niet gewoon. Ook hij zweeg nu, en legde zich vol toorn te bed, zonder verder een woord te spreken. Hij was op den bepaalden tijd van de markt vertrokken. Niet ver van huis echter, in eene eenzaam aan den weg gelegene herberg, die veel bezocht werd, hadden eenige bekenden, die insgelijks van de markt waren gekomen, hem aangeroepen, met uitnoodiging om eens even te rusten. Welstaanshalve kon hij niet wel voorbijgaan. In de warme gelagkamer echter, aan de volbezette tafels onder de oude bekenden, bij schuimend bier, werd het hem intusschen zoo vertrouwelijk, dat hij zich niet kon losrukken, voordat de anderen ook vertrokken. Men had hem geplaagd met zijne ouderwetsche levensmanier, en zeide dat hij door zijne vrouw toch wat al te streng in toom werd gehouden. Hij was hierop geen antwoord schuldig gebleven, had Lina hemelhoog geprezen, doch, om de verdenking te ontzenuwen, beloofd, dat hij wel eens meer hier zou komen. Thans, bij Lina's onvriendelijke ontvangst, dacht hij over het gesprek in de herberg na, en het kwam hem voor, alsof zijne bekenden niet zoo geheel ongelijk hadden. Had Lina hem met liefde ontvangen, zoo als voorheen, dan zou hij hebben ondervonden, dat het te huis toch aangenamer was dan in eene bierkroeg.

Den anderen morgen bevonden zich beiden in eene zonderlinge spanning. Voor het eerst was er een twistappel tusschen hen gevallen, en ofschoon beiden wel gaarne alles weêr op den ouden voet hadden gehad, wist toch geen van hen hoe hij met den ander stond. Het begin tot verzoening te maken, liet Michiel's trotschheid en Lina's gevoeligheid niet toe.

Nu echter kon de schoonmoeder toch ook niet nalaten om in eenige wenken, zoo gegeven dat ieder ze voelen en tasten kon, hare meening over het gebeurde te uiten. Daarover ergerde zich Michiel nog meer, en de kwade verstandhouding kon niet zoo spoedig weder worden opgeheven. Des te aangenamer was het hem, toen de volgende zondag weder daar was, en hij gelegenheid had om zich eens te verluchten met een uitstapje naar de herberg aan den weg. Hij had

het beloofd, zeide hij te huis, en inderdaad moest hij zichzelven bekennen, dat zijne vrienden gelijk hadden gehad: hij verzuurde in eene kluizenarij.

Het beviel hem in de herberg nog beter dan de vorige maal. Men was daar, zoo bij elkander, veel opgewekter en opgeruimder, dan wanneer men bij een goeden bekende aan huis een bezoek aflegde. Ook was het zeer aangenaam, dat de herberg zoo geheel alleen lag. Men kon er heen gaan, zonder dat er een haan naar kraaide. Wanneer men daarentegen maar ééns in het jaar een voet in *de Ster* zette, dan kon men zeker wezen, dat al de oude wijven in het dorp de glaasjes wisten op te tellen, die iemand gedronken had.

De drokte, die met het voorjaar kwam, en eene liefderijke behandeling van de zijde zijner vrouw, hadden de bekoringen nog kunnen tegenwerken, die dat herbergloopen weldra op Michiel begonnen uit te oefenen. Maar Lina werd nu moeder. Beide ouders waren verrukt over het kind — een flinke jongen; ieder openbaarde echter zijne vreugde op zijne eigene wijze. Lina werd bijna zelve weder een kind; zij kon zich niet verzadigen met haren zoon te zien, op te passen, zijne eerste bewegingen, zelfs zijne ademhaling in den slaap gade te slaan. Michiel verblijdde zich er niet minder over; maar hij kon toch niet altijd aan de wieg blijven zitten, of het kind schoone luijers omdoen? Zijne vreugde drong hem derhalve nog meer naar buiten, om haar aan anderen mede te deelen. Lina leed nu geruimen tijd aan groote zwakte, en moest de kamer houden; toen werd het den jongen man te huis hoe langer hoe vervelender. Hij wachtte den zondag niet af, om naar de herberg aan den weg te gaan; waren zijne bekenden uit het dorp er al niet, hij trof er toch altoos vrolijke heeren uit de stad aan. Allengs werd Lina zeker weêr beter, maar zij leefde bijna geheel voor haar kind. Michiels veranderd gedrag griefde haar dieper dan hij vermoeden kon. Zij dacht er niet aan, dat hij haar kon liefhebben, en toch in de overige wereld nog eenig belang stellen. Dat was immers bij haarzelve geheel anders, en ook van haren vader, den vorigen eigenaar der Meijerij, had zij niet gezien, dat hij ooit uitspanning buiten 's huis zocht. Nu kwamen haar al de herinneringen aan de min-

achting, die zij in vroegere jaren had moeten verduren, weder voor den geest. Ook Michiel, vreesde zij, dacht nu even als de anderen, en zag haar over het hoofd. Dikwijls had zij door eene vriendelijke bede hem willen weêrhouden; maar hem bidden om datgene na te laten, wat hij niet eens in het hoofd moest krijgen, dat wilde zij voor geen prijs van de wereld. Had zij zich boos gemaakt en hem alles gezegd wat haar op het hart lag, dan ware er eene verklaring en op deze eene verzoening gevolgd. Maar uitvaren was Lina's zaak niet. Zij verkropte haar leed, en het wederzijdsch vertrouwen was weg.

Michiel, allerwege bewonderd en door Lina zelve verwend, kon den druk van zijn huiselijken toestand niet verdragen; hij zocht schadeloosstelling, en vond die nergens beter dan in de herberg aan den weg, waar de rijke eigenaar van de Meijerij en statige artillerist een zeer geachte gast was geworden. Zelfs de heeren uit de stad maakten gaarne een praatje met hem, en Antje, het meisje dat de gasten bediende, scheen hem boven allen te onderscheiden. Het was een allerliefst ding van een meid, dat niet weinig toebragt om bezoekers te lokken. Het bier kreeg dan eerst den regten smaak, wanneer zij het met een schelmschen glimlach en een vriendelijk »Als je belieft, Mijnheer!" voor den gast had neêrgezet, en de dikke waardin ergerde er zich genoeg over, dat men er haar zoo weinig erkentelijk voor scheen te zijn, wanneer zij zelve zich de moeite gaf om den een of anderen gast te bedienen. Dit was echter zelden noodig; want de flinke deern wist het onmogelijke te doen, en het was liefhebberij om alsdan de bewegelijkheid van haar lief gezigtje te zien. Onovertreffelijk was ook Antje's gave om het gesprek aan den gang te houden. Nooit staakte het, wanneer zij tegenwoordig was; hare onuitputtelijke opgeruimdheid wist zelfs den droefgeestigsten gast op te beuren, en hare treffende scherts aan de onverschilligste onderwerpen belangrijkheid te verleenen.

Geen der gasten kon zich beroemen iets boven een ander bij haar vooruit te hebben. Vleijerijen, die men haar naar

het hoofd wierp, wist zij van zich af te weren, door die, tot vermaak van allen, in het belagchelijke te trekken. Wie het zoover dreef van zich zelfs aan eene onbescheidenheid schuldig te maken, kon zoo lang wachten tot de waardin zelve zich de moeite gaf om hem te bedienen. Voor den jongen eigenaar van de Meijerij scheen zij echter eene onmiskenbare voorkeur te hebben opgevat, sedert den eersten avond, waarop hij de herberg had bezocht en met zooveel lof van zijne vrouw en zijn huiselijk geluk gesproken. Hare oogen keken dubbel vriendelijk, wanneer zij op hem gevestigd waren. Had zij een oogenblik rust, dan zette zij zich het liefst in zijne nabijheid neder, en bragt nu en dan het gesprek ook wel op het militaire leven, of liet zich daarvan vertellen.

Zeker scheen na zulk een avond aan Michiel de eenzame boerderij des te leêger en vervelender. Met het krieken van den dag opstaan, wanneer hij den vorigen avond eerst laat te huis was gekomen, was hem ook niet mogelijk. Met hem verzuimden knechts en daglooners den tijd; daarover was hij ontevreden, toonde zich misnoegd, en was boos op zichzelven, zijne vrouw en de geheele wereld. Zijne oude schoonmoeder echter hield zich niet zoo stil als Lina. Reeds vroeger was zij, die sedert dertig jaren op de Meijerij een onbepaald gebied had gevoerd, ontevreden op haren schoonzoon geweest, die, als zoon van een schout en als gewezen kanonier, volstrekt niet genegen scheen de voetstappen van wijlen den voormaligen eigenaar der Meijerij te drukken. Des te minder wilde zij verdragen, dat Michiel de zaak liet verloopen en de goederen in verval bragt. Er hadden hevige tooneelen plaats, die geen ander gevolg hadden, dan dat Michiel te huis zich hoe langer hoe minder op zijn gemak gevoelde, en zich daarbuiten trachtte te verstrooijen. De oude boerin stelde zich schadeloos, door bij zijnen vader en andere lieden haar leed te klagen. Lina had altoos nog gezwegen, daar zij met onverkoelde liefde aan Michiel gehecht was, hoezeer zij dit ook voor hem verborg.

Een half jaar mogt zoo verloopen wezen, toen Michiel op zekeren avond zich weder naar de herberg aan den weg had begeven, werwaarts hij nu alle avonden heenging. De oude boerin begon als naar gewoonte uit te varen, en ver-

west Lina met bitterheid, dat zij met goede oogen aanzag, hoe haar man het erfgoed van haar kind verkwistte en de deur uitbragt. Michiel was intusschen in de herberg aangekomen, en sloeg zich met geweld uit het hoofd, wat hem te huis gepijnigd had. Hij vond bijna geen gezelschap; slechts een oude, vreemde voerman zat slaperig in een hoek; de waard en waardin waren op het veld; Antje zat in een anderen hoek te weenen.

Vol deelneming ging Michiel naar haar toe, en het meisje ontdekte hem het ellendige van haren toestand. Daar zij vroeg hare ouders had verloren, was zij door den herbergier en zijne vrouw, hardvochtige en eigenbelangzuchtige bloedverwanten, grootgebragt, en moest nu, ofschoon de door haar bewezene diensten reeds lang de geringe aan haar bestede kosten hadden goedgemaakt, zich deze toch nog dagelijks laten verwijten; zij moest, hoeveel het haar ook kostte, altoos een vrolijk gezigt zetten en opmerkzaam op elken wenk van den hatelijksten gast letten, en had bij dat alles geen de minste bescherming tegen beleedigingen, dan voor zoover zij die zich zelve geven kon.

Haar verhaal trof Michiel diep. Wie zou dusdanige ellende bij zulke lagchende oogen gezocht hebben! Dubbel streelde hem haar vertrouwen, daar zij anders haar hartzeer zoo zorgvuldig verborg. Maar medelijden en deelneming gingen in volkomene bewondering over, toen eindelijk de waard en waardin en nog een paar gasten aankwamen, en Antje met hare gewone vlugheid het gesprek aan den gang wist te brengen. Michiel zelf zou gedacht hebben, dat zij in de vrolijkste luim van de wereld was, en haren toestand voor den gelukkigsten gehouden, dien men bedenken kon, indien hare tranen niet nog in hare oogen geblonken hadden. Laat eerst keerde hij naar huis terug, en voor de eerste maal maakte hij eene vergelijking tusschen Antje en zijne vrouw, en zuchtte daarbij.

Hoe weinig toch scheen Lina's schuw, terughoudend karakter geschikt om de liefde te bewaren, wanneer hij dat met de vertrouwende inborst van het meisje vergeleek! En dan de gevoeligheid zijner vrouw! Hoe maakte zij zich zelve het leven zuur, terwijl Antje onder voortdurende beleedigingen toch ieder oogenblik een vrolijk gezigt vertoonde! Hoe aan-

genaam was het ook, zich met dit meisje te onderhouden, die voor alles belangstelling deed blijken, over alles een verstandig woord wist meê te spreken, terwijl voor Lina al, wat buiten de boerderij lag, zoo goed als niet op de wereld was.

Ergerlijker en ontevredener dan ooit kwam hij te huis. Lina was nog wakker, en zat bij de wieg van het kind. Toen hij binnentrad, wendde zij zich af. Hij kwam naar de wieg toe, om het kind te zien, het eenige wezen, welks blik hem nog kon verheugen. Lina echter dekte schielijk de wieg toe. Dat was als eene vonk, in het kruid geworpen!

Michiel werd rood van kwaadheid. Tot dusver had hij Lina nog nooit een kwaad woord toegevoegd; beide gingen stilzwijgend nevens elkander hunnen weg. Hij was wel inwendig misnoegd op haar; maar haar met woorden te beleedigen, dat had hij niet over zich kunnen verkrijgen. Te versch lag het hem nog in het geheugen, hoe dierbaar zij hem geweest was. Heden echter brak de laatste band, die hem in toom had gehouden; hij was buiten zichzelven; hij was immers thans losgerukt van alles, waaraan zijn hart gehangen had, en door den schok daarvan trilde elke zenuw in hem. Hij noemde overluid zijn huwelijk eene ellende, en wenschte zich ver verwijderd van zijne vrouw, van zijn huis, van alle menschen op de wereld.

Lina was doodsbleek geworden; maar met eene bedaardheid, die te ijskoud was om natuurlijk te zijn, gaf zij ten antwoord: »Als gij gaan wilt, kunt gij; ik zal u niets in den weg leggen!"

Gedurende zijne afwezigheid op dien avond had eene bekende en vertrouwde vriendin van Lina's moeder, die vroeger voor haren zoon een oog op Lina geworpen had, een bezoek gemaakt, en wat zij van het tapmeisje in de herberg aan den weg en hare vriendschap voor Michiel wist, met de noodige bijvoegsels en aanmerkingen medegedeeld. Dat was een dolksteek in de ziel van de jonge vrouw geweest, en al had het haar het leven gekost, zij had hem de hand ter verzoening niet kunnen reiken.

Aan Michiels bedaardheid had dit tooneel met zijne vrouw den laatsten stoot gegeven. Reeds lang had de honende toon zijner schoonmoeder, waarmede zij hem uit de hoogte behandelde, hem gehinderd; reeds lang had hij bemerkt, dat de

dienstboden en daglooners alle respect voor hem verloren hadden. Hij, de fiere zoon van den schout, was in een toestand, om het verstand er bij te verliezen.

Den volgenden dag was het zondag. Michiel had sedert eenigen tijd vermeden naar het dorp te gaan. Voor de kerk was hij bang, want hij wilde niet over zichzelven nadenken; zijnen vader en verdere bekenden in het dorp wilde hij, ontevreden met zichzelven en de wereld, ook niet gaarne ontmoeten. Heden echter werd hij als het ware aangedreven; verstoord in zijn geheele binnenste, wist hij niet wat te beginnen; slechts zoo veel stond bij hem vast, dat het niet langer zoo blijven kon.

Reeds vroegtijdig vertrok hij van huis, zonder afscheid van zijne vrouw of iemand anders te nemen. Hij was verlangend te weten, hoe men hem in het dorp zou ontvangen; hij wist dat het gerucht van zijne ligtzinnige levenswijze, door de gestrenge schoonmoeder bekrachtigd, zich allerwege verbreid had. Heden echter was hij juist in eene stemming, om allen onder de oogen te treden, en te zeggen: »Daar ben ik! Die iets op mij heeft aan te merken, breek ik den hals!" Hij had zich dat echter gemakkelijker voorgesteld dan hij het vond. In het oog van den boer, die alle krachten moet inspannen, om een zeker bestaan te verwerven, is niets verachtelijker en strafbaarder, dan eene moedwillige vernieling daarvan, hetzij door verkwisting van tijd of van geld. Men vergeeft nog den daglooner, die heden brast, om morgen zoo weinig als gisteren te hebben, maar niet den boer, die eene welvaart ondermijnt, welke hij aan de vlijt en het geluk zijner voorzaten te danken heeft, en die zijne nakomelingen weder van hem moesten erven.

Michiel zag de onvriendelijke blikken en de zure gelaatstrekken; hij bemerkte, hoe de een en de ander, wiens huis hij voorbijging, de gordijntjes digtschoof, opdat men hem niet zou behoeven te groeten. De schoone Meijerij toch was de trots van van de geheele omstreek, en Michiels gedrag onverschoonbaar. Hij had zich diets gemaakt, dat hem het gepraat der menschen onverschillig was; evenwel vlamde reeds zijn oog, in plaats van verachtend te glimlagchen; hij beefde nog voordat hij bij zijnen vader kwam, en toch brak daar eerst de regte storm over hem los.

De oude schout was lang voornemens geweest om naar de Meijerij te gaan, ten einde zijnen zoon eens duchtig de les te lezen over de schande, die hij zijnen vader in het dorp aandeed. De weg naar de Meijerij was echter ver en slecht, ten minste niet gemakkelijk, en de oude schout kwam bijna niet uit zijn leuningstoel. Des te welkomer was hem thans MICHIELS bezoek, en hij nam de gelegenheid waar, om dezen den mantel te vegen, duchtig genoeg om het hem geruimen tijd in het geheugen te laten.

Dat was te veel voor den fieren MICHIEL! Zonder aandacht ging hij nu naar de kerk; zonder gesticht te wezen verliet hij haar weder. Toen kwam hij den lindeboom voorbij, waaronder juist eenige boeren met elkander stonden te praten. Daar had hij eens, als zoon van den schout en kanonier met verlof, zoo trotsch onder de andere jonge knapen gestaan; nog kon hij zich zeer goed herinneren, hoe hij daar LINA voor de eerste maal naar de kerk had zien gaan. Dat was voorbij. Stoutmoedig stapte hij nu ook naar den lindeboom toe, ofschoon de boeren slechts droogjes zijnen groet beantwoordden. Zij spraken van de landverhuizing, die eenige jonge knapen tegen het voorjaar op gezamenlijke kosten zoùden ondernemen. »Als gij niet getrouwd waart, was dat ook iets voor u; gij gingt zeker meê," zeide een der jonge boeren, een vroegere speelmakker, tot MICHIEL. — »Ik ga meê zoo als ik ben!" sprak MICHIEL. »Op de Meijerij kunnen zij het zonder mij wel stellen; mijne schoonmoeder is alleen mans genoeg." Het was hem ernst met deze woorden; het was het besluit van een oogenblik, en toch vast en onwrikbaar. Ja, daarheen werd hij gedrongen, de zee over, onder wildvreemde menschen, ver weg van huis en hof, van alles wat hem hier miskende.

Met deze gedachten ging hij weêr naar zijns vaders huis toe, om dezen terstond zijn besluit mede te deelen. Al wat de ontroerde schout er tegen zeggen mogt, beantwoordde MICHIEL slechts met de woorden: »Het is hier gedaan; ik doe het niet anders." In zijn geheele leven en gedurende al den tijd, dat de schout zijne betrekking bekleed had, was hem niets voorgekomen, wat zich met dezen inval liet vergelijken. Eene onbelaste en onbezwaarde boerderij te verlaten, ten einde over zee een nieuw bestaan te zoeken! Zijne

schoonmoeder mogt een boos wijf wezen, zeide hij, maar des te schooner was zeker de Meijerij. Echter moest hij zich in den onverzettelijken wil van zijnen zoon schikken; ja, hij moest zich getroosten om den anderen morgen zelf naar de Meijerij te gaan, ten einde daar van Michiels voornemen kennis te geven; want Michiel wilde niet meer naar huis terugkeeren. Vervloekt zou het uur zijn, waarop hij den drempel van zijn huis weder betrad, sprak hij in bittere herinnering aan den laatsten avond, toen Lina hem belet had zijn kind een nachtkus te geven.

Lina ontving de tijding zonder ja of neen te zeggen. Was het meisje uit de herberg er niet geweest, dan zou zij onverwijld naar het dorp zijn geloopen en hem om den hals hebben gevallen met den uitroep: »Blijf, al zou de geheele Meijerij te gronde gaan!" Maar nu — er viel niet aan te twijfelen, dat Michiel van haar af wilde wezen. Met vollen mond daarentegen prees de oude schoonmoeder Michiels besluit. De jongelui, zeide zij, pasten toch niet meer voor elkander, en voor Michiel deugde zulk een eenzaam leven, als dat op de Meijerij, ook niet; waarom zou men elkander plagen? De Meijerij kon zij met een bekwamen knecht zeer goed besturen; (wijlen haar man was toch nooit veel meer dan een knecht geweest, dacht zij misschien hierbij.) Voor het overige, zeide zij ten slotte, was er een kind, om de boerderij eenmaal te erven, en Lina behoefde niet weêr te trouwen, hetzij Michiel formeele scheiding verlangde of niet.

De oude schout was door de *flux de bouche* van de boerin zoo overweldigd, dat hij bedaarder naar huis ging, en van dat oogenblik af Michiel niets meer in den weg legde. De toebereidselen tot de landverhuizing werden nu in allen ernst gemaakt. De boedelscheiding en al het overige werd zonder geregtelijken bijstand in allen vrede door den schout en de oude boerin bezorgd, welke laatste, daar zij haar hoofddoel had bereikt en Michiel van de Meijerij verdreven, hem verder niet wilde benadeelen. Dat er geene geregtelijke scheiding plaats had, daarover waren de jonge lieden tevreden; misschien deed hun in stilte het gevoel toch nog wel, dat ieder nog gebonden was.

Lina bragt nu den eenen dag voor en den anderen na door, alsof er geen zon meer aan den hemel stond en geen

vogel in het bosch meer zong. Slechts met haar kind hield zij zich bezig; het scheen het eenige, dat voor haar nog op de wereld was. Hare moeder liet haar met rust; zij zou van zelf wel weêr bijkomen, dacht zij; intusschen beredderde zij, wat te beredderen viel, en bouwde plannen voor de toekomst van haren kleinzoon.

Michiel was los van alles wat hem geërgerd had, maar ook los van al wat hem lief en dierbaar was geweest. Ten huize van zijn vader voelde hij zich geheel niet op zijn gemak; Lina ontbrak hem ieder oogenblik. Hij had niet geweten, dat haar huisbestuur, ook toen zij geen woord meer tegen hem sprak, hem zóó lief was geweest. En trachtte hij zich ook te overreden, dat het slechts uit gewoonte was geweest, het kwam hem niettemin onverdragelijk ledig voor in het huis, waar hij haar niet zag. Ook zijne medgezellen voor de landverhuizing waren geen passend gezelschap voor hem; het waren moedige jongelieden, die vol hoop vooruitstevenden; hij daarentegen had achter zich gelaten wat hem gelukkig had gemaakt. Hij had geen berouw — neen, hij gevoelde zich slechts zeer ellendig.

In de herberg aan den weg was hij in langen tijd niet geweest. Hij wilde zich in zijne tegenwoordige omstandigheden niet aan gebabbel blootstellen, en er was iets in hem, dat hem deed schromen Antje weder te ontmoeten. Hij vreesde voor zichzelven, niet voor haar.

Maar daar kwam de laatste avond van het jaar. Thans kon hij niet alleen blijven; er waren zoo vele herinneringen, die hij van zich moest verwijderen. Antje's deelneming zou hem wel doen; hij verlangde er naar, er mogt dan van komen wat er wilde. Hij begaf zich op weg naar de herberg, waar zij diende, reeds vroegtijdig des avonds, terwijl er nog niet veel vreemde gasten te verwachten waren. Hij trof Antje er niet aan. In plaats van haar, was de waardin bereid hem te woord te staan, en tegen hem haar hart door klagten lucht te geven. Antje had in stilte een burgerzoon uit de stad haar hart geschonken; daar deze echter nog in militaire dienst stond en zij zelve geen vermogen had, had zij niet gedacht dat hij haar getrouw zou blijven, en daarom hare liefde verborgen gehouden. Thans had hij uitgediend en zijn paspoort gekregen, en wilde de zaak van zijn va-

der overnemen. Hij was nu gekomen, en had in allen ernst Antje om hare hand verzocht. Zij was reeds naar zijne ouders ontboden, om met het aanstaande huishouden bekend te worden.

Een bitteren indruk maakte deze tijding op Michiel. Hij wist nu, waarom het meisje zoo gaarne met hem van het militaire leven had gesproken. Wanneer zij hem zoo vriendelijk aanzag, waren hare gedachten ver weg bij haren beminde geweest. Hij wilde daarover lagchen, en was boos op zichzelven, dat hij er zich toch kwaad over maakte. Intusschen waren eenige heeren uit de stad ingekomen. Michiel mengde zich in wanhopige vrolijkheid in hunne gesprekken, en had zich weldra in het kaartspel met hen verdiept.

Het was reeds lang donker, toen een lange boerenjongen de gelagkamer binnentrad, en naar den doctor uit de stad vroeg. Hij had dadelijk daarheen moeten gaan, zoo als hij zeide, maar men had hem in het dorp verteld, dat de doctor daar was doorgereden, en nu had hij het welbekende doctorskoetsje voor de herberg zien staan. Eenigzins wrevelig vroeg de doctor, terwijl hij van de kaarten opzag, waarheen hij geroepen was. Ook Michiel had de kaarten neêrgelegd; want de lange boerenjongen — was zijn eigen knecht.

»Ik kom van de Meijerij," gaf deze den doctor ten antwoord. »Het kind is op eens ziek geworden, en het moet erg wezen ook." Michiel was opgesprongen. Zijn kind lag op sterven, en hij zat bij de kaarten! »Om Gods wil, spoed u!" riep hij den doctor toe. Hij zelf pakte dezen intusschen bij den arm, trok hem met zich het huis uit, en duwde hem in zijn rijtuig; daarop sloeg hij het naderbij loopend voetpad in, zonder op den knecht te wachten, die hem hijgend achterna liep. Alle andere aandoeningen, alle andere uitzigten waren geweken voor het verlangen om zijn stervend kind nog eenmaal te zien.

Het was een zeer koude, huiveringwekkende nieuwjaarsnacht. Geen ster stond aan den hemel, geen geluid was er te hooren, dan het loeijen van den storm, die door het bosch gierde. Aan de tafel in de Meijerij zat al sidderend de oude boerin, las nu eens hardop in *de Lust der Heiligen in Jehova*, trad dan weder naar de wieg, en keek naar het kind,

of luisterde aan het venster, of de doctor nog niet kwam. Lina deed niets van dat alles: zij knielde bij de wieg zonder zich te bewegen; zij hield haren blik onafgewend op de gelaatstrekken van haar stervend kind gerigt. Maar hare ziel sprak des te levendiger. »Ik was het kind niet waard; daarom mag ik het niet behouden!" zeide zij bij zichzelve. Er werd haar thans zoo veel duidelijk: hare geraaktheid, haar wrevel, hare achterhoudendheid. Wanneer Michiel haar al niet wel behandeld had, was zij zelve er niet grootendeels de oorzaak van geweest? Had zij geduld met hem gehad, en door zachtmoedige liefde getracht hem te verbeteren, zoo als haar uit het formulier des huwelijks was voorgezegd? In plaats daarvan had zij hem het huis uitgedreven, de wijde wereld in, ver over de zee!

Terwijl zoodanige denkbeelden zich in haar bewogen, en zij haar kind zijnen strijd op allerlei wijze zocht te verligten, zijne lippen bevochtigde, het nu eens aan zich verwarmde, dan weder zorgvuldig in het wiegje legde — ging de deur open, en Michiel stormde de kamer in. »Leeft hij nog?" riep hij Lina te gemoet, en boog zich te gelijker tijd over de wieg heen. Het stervende kind wendde de wijdgeopende, klagende oogen tot hem op, alsof het zijnen vader herkende en wilde groeten. Diep in het trotsche hart drong hem deze stille, smartvolle blik. Nog ééne trekking doorbeefde thans het kleine ligchaam en veranderde zijne gelaatstrekken. Het sloot de oogen — opende ze toen langzaam weder — zij waren gebroken. Toen knielden de jonge ouders aan weerszijden der wieg neder, en staarden eerst elkander aan, en toen hun kind, dat geene vreugde of droefheid op aarde meer smaken zou. Het was dood.

Nog wisten de van smart neêrgedrukten geen woorden te vinden, om hunne aandoening lucht te geven. Het eerst echter kreeg Lina hare tegenwoordigheid van geest terug. Vol teederheid, ootmoed en liefde, zoo als een vrouwelijk hart in dagen van smart wordt, reikte zij haren man de hand over de wieg heen, en zeide: »Michiel! ons kind is thans een engel; willen wij ook niet weder goed op elkander worden?" — »God," steunde de man, »ik heb het uur vervloekt, waarop ik dezen drempel weder zou betreden, en de vloek heeft het kind getroffen!" — »Wij zijn beide schul-

dig," antwoordde Lina, »en zoo God ons zoo weinig onze schulden wilde vergeven, als wij het doorgaans elkander doen, dan zou het er met ons, menschen, slecht uitzien. Maar blijf toch bij mij; gij zult op de wijde wereld niemand vinden, die het zoo goed met u meent, al wilde ik het u ook niet bekennen." — »Is het waar?" riep Michiel, en nam haar in zijne armen. Zij zag hem aan met een blik vol liefde en teederheid.

Thans liet de oude boerin den doctor binnen, die eene poos het lijkje bekeek, en zich toen weder naar zijn koetsje begaf, terwijl hij over de slechte wegen bromde. Ook zond zij de dienstboden naar bed, en bezorgde al het noodige. De echtelingen vroegen naar niets; zij zaten bij het lijk van hun kind tot laat in den nacht, hielden elkander omvat, en weenden in lief en leed, vertelden elkander hoe alles gekomen was, hoe zij bij hunne scheiding eerst regt hadden gevoeld, dat zij ééne ziel en één zin waren, en niet meer buiten elkander konden.

Vijf dagen later werd het kind ter aarde besteld.

Een nieuw leven begon thans op de Meijerij. Michiel kwam in den eersten tijd weinig onder de menschen; des te inniger sloot hij zich bij Lina aan. De oude boerin zocht hunne eensgezindheid niet meer te storen. Zij was diep ter neêrgeslagen door den dood des kinds, waarop zij al hare trotsche hoop gevestigd had. Zij had een volkomen besef van hare schuld gekregen. Zij had een huwelijk helpen verstoren, en beschouwde den dood van het kind als eene vergelding des Hemels. Zij werd ootmoediger en meer vergevensgezind.

Lina had hare ligtgeraaktheid overwonnen; zij verlangde niet meer, dat Michiel over alle dingen juist zoo dacht als zij. Bovenal had zij voorgenomen niets meer in haar binnenste te verkroppen; want als de zaak werd opgehelderd, bleek het meestal, dat er geene beleediging bestond, waar zij die meende te vinden. Voor het overige was er zelden aanleiding toe. Michiel legde zich weder met de borst toe op het waarnemen en verzorgen van zijn goed. De herberg aan den weg bezocht hij niet weder; hij kon zich

nimmer vergeven, dat hij bij de kaarten had gezeten, terwijl zijn kind op sterven lag. Het werd niet vergeten, dat kind, ofschoon na verloop van tijd kleine zusjes en broêrtjes de stille Meijerij ter dege levendig maakten, en met de vogels om het hardst zongen, en, onder de notenboomen spelende, hunnen vader deden vergeten, dat er herbergen en kaarten voor leêgloopers op de wereld waren.

Wanneer zich echter deze of gene er over verwonderde, dat de dingen op de Meijerij zulk een keer hadden genomen, zeide de oude schout, die weder geheel verjeugdigd was: »Och, ze zijn veel te jong man en vrouw geworden; ze hadden de kinderschoenen nog eerst moeten verslijten."

RITMEESTER NIEPELS.

Door G. H. Nagel.

De zeventiende eeuw, zoo gedenkwaardig door het sluiten van den finalen vrede tusschen ons gemeenebest en Spanje en de verkregene onafhankelijkheid der zeven provinciën, is het niet minder door de binnenlandsche onlusten en twisten, die het vrije volk onderling verdeelden, en door het gevaar, waarmede buitenlandsche wapenen zijn pas verkregen bestaan dreigden. Het was in de laatste jaren dier eeuw, terwijl onze heldhaftige Willem III aan het hoofd zijner Hollandsche en Engelsche troepen, door Spaansche en Duitsche regimenten versterkt, in Vlaanderen en Henegouwen tegen het Fransche leger streed, dat de gebeurtenis plaats had, die ons de hoofdstof tot het volgende verhaal levert.

Vroeg in den morgen van eenen zomerdag in 1692 stond een eskadron Hollandsche dragonders, dat den nacht te Frameries, in Henegouwen, had doorgebragt, en naar Mons (Bergen) bestemd was, bij de deur van het voornaamste

boerenhuis, voor de paarden aangetreden, en te wachten op de komst van hunnen aldaar ingekwartierden kommanderenden officier. Dit was een ritmeester, die heden wat lang in de veêren scheen te blijven, hetgeen ook door de vermoeijenissen der aanhoudende marschen en contremarschen begrijpelijk en verschoonbaar was. Die officier echter was anders een al te stipt en te wakker man in dienst, om zijne manschappen langer te laten wachten, dan de tijd van het door hem bevolen appèl, en de reden, die hem thans eenige minuten later in zijne kamer deed blijven dan zijn voornemen was, moest enkel worden toegeschreven aan een brief, die hem even te voren door een postbode was gebragt, een brief uit 's Gravenhage, waar hij in het vorige jaar in garnizoen had gelegen, en met een officier, die bij het depôt van zijn regiment stond, in briefwisseling was gebleven. De inhoud dier missive moest hem zeker sterk hebben aangedaan; want het was geenszins met zijne gewone vastheid en kracht van stem, dat hij de noodige kommando's deed, om de ruiters te doen opstijgen, zich met vieren tellen — indien dat toenmaals zoo als thans geschiedde — en met tweeën afmarcheren. Peinzend reed hij aan het hoofd van zijn eskadron de straat naar Bergen op; geen der officieren, die zich naast hem voegden, kon een gesprek van eenigen duur met hem aanknoopen, daar hij steeds kortaf en met *ja* of *neen* antwoordde.

De brief, dien hij ontvangen had, en die hem in het hoofd maalde, was hoofdzakelijk van dezen inhoud:

»Vriend NIEPELS!

»Ik kan aan uw verlangen niet voldoen met u eenig »nieuws van belang omtrent Mejuffer JULIA BRANDSEN te be»rigten. Sedert uw vertrek moet er ten huize van hare »ouders iets zijn voorgevallen, dat die brave burgerluî ge»weldig aandoet; ik passeer hun huis dagelijks, maar zie »de jonge Juffer nooit meer aan het venster of voor de deur. »De meid, die er was, is vertrokken — weggejaagd, geloof »ik, en eene oude knorrepot voor haar in de plaats geko»men, waaruit ik met moeite heb kunnen krijgen, dat Me»juffer JULIA niet meer bij hare ouders woont, zonder dat »de heks wist, of mij zeggen wilde, waar. Ik heb den ouden

»heer nu en dan met een neêrslagtig of gramstorig gezigt »in zijne huisdeur zien staan, maar opgemerkt, dat hij tel- »kens, als hij mij zag aankomen, naar binnen ging en de »deur sloot. Ik acht het onnoodig of ongeraden hem aan »te spreken, en kan u niets anders omtrent uw lief min- »naresje melden," enz.

De ritmeester reed dan in het eerst zwijgend en peinzend aan het hoofd van zijne manschappen, die van geen zorg of verdriet wisten, maar lustig zingende hunnen marsch zochten te veraangenamen. Hij vond eindelijk zelf behagen in de liedekens, die zijne soldaten met meer krachtige dan melodieuze stemmen opdreunden, en zijn paard wat zijdelings wendende, hield hij stil, totdat de zangers hem voorbijtrokken, en reed nevens hen verder. De eene compagnie, voor het grootste gedeelte uit Luikenaars en Maastrichtenaars, zijne landslieden, bestaande, deed Fransche liedjes weêrgalmen, zoo als dat van *Maître* Adam, den zangerigen en dorstigen schrijnwerker van Nevers, toen reeds sedert een dertigtal jaren overleden:

Aussitôt que la lumière
Vient éclairer nos coteaux,
Je commence ma carrière
Par visiter mes tonneaux.
Ravi de revoir l'aurore
Le verre en main je lui dis:
Vois-tu sur la rive Maure
Plus qu'à mon nez de rubis?

Of het minneliedje van Henri IV, den goeden Koning van Frankrijk, toen reeds uit eene vroegere eeuw afkomstig, maar zeer in de mode:

Charmante Gabriëlle,
Percé de mille dards,
Si la gloire m'appelle
Aux champ de Mars,
Cruëlle départie,
Malheureux jour!
Que ne suis je sans vie
Ou sans amour!

De tweede compagnie was bijna enkel uit Hollandsche jongens zamengesteld. Daar klonk het *Wilhelmus van Nassauwen* door de gelederen, gevolgd door de vrolijke airtjes van:

Nu wil ik eens ommegaan,
Rozen aan mijn hoedeken,
En zie of ik ze vinden kan, Rozen,
Rozebloemen aan mijn hoed,
Hadden wij geld, wij hadden goed,
Rozen aan mijn hoedeken.
Ik zei: Schoon lief, geef mij de hand,
Rozen aan mijn hoedeken;
En treed met mij aan dezen dans, Rozen,
Rozebloemen, enz.

Afgewisseld met:

Ik zie je wel, al ga je snel
U in het bosch vertrekken;
O maagdelijn, uw klaar aanschijn
En kunt ge niet bedekken
Voor die u mint; mijn lief ik bin 't,
Ei, wend uw snelle voetjes,
En is 't uw wil, zoo sta wat stil,
Of ga ten minste zoetjes.
Kom, vlij u weêr bij mij hier neêr
In deze groene blaadjes,
Als wij verleên des zondags deên,
Des avonds al wat laatjes.

Aan grappige vertelsels ontbrak het op dien marsch van vijf of zes uren ook niet. Het zou te langwijlig zijn en als een te omslagtig *hors d'oeuvre* kunnen worden beschouwd, indien wij ons lang bij die vertelseltjes ophielden. Slechts dit proefje.

Één was er, die zich beroemde, niet alleen een verblijf in het hoofdkwartier der gekken, te Geel, in het Antwerpsche, ontkomen te zijn, en zich, door dienst te nemen, er voor te hebben beveiligd; maar ook den persoon, die hem derwaarts transporteerde, er in te hebben doen opnemen, hoezeer de man er tegen spartelde, een feit, dat hij aldus ophelderde:

Zijne familie, die hem het genot misgunde, dat Wijntje en Trijntje hem verschaften, kreeg het in 't hoofd, om

zijne ongegeneerde levenwijze en de »rare manieren," die hij »met een stuk in zijn kraag" somtijds had, als *gekheid* te beschouwen, en een accoord met een Geelschen boer, wiens huis tot een gekken-logies was ingerigt, te maken voor de opname van hem, den verteller. Men begreep evenwel, dat hij daar veel tegen zou hebben, en wist hem dus, onder voorwendsel van een vriendschappelijk bezoek, over te halen, om met een neef, »een *brigand*, wiens neefschap hij den duivel gunde," naar Geel te kuijeren. Men had natuurlijkerwijze geen de minste gedachten, dat hij de lucht van dat plannetje had gekregen.

Best! Zijn neef leî onderweg in alle kroegen met hem aan, denkelijk om hem een ergen snor weg te doen krijgen, en hem zoo als een effectieven gek te kunnen presenteren. Intusschen werd het spreekwoord hier bevestigd: »Wie een kuil voor een ander graaft," enz. De verraderlijke leidsman kreeg allengs zelf »een stuk in als een ouwe Zwitser," terwijl hij, verteller, zich voorzigtig in acht nam, om bij zijn positieve te blijven. Kortom, men was nog op een uur afstands van het gekkendorp, toen de neef-leidsman, in eene kroeg aan den weg, op zijn stoel begon in den dommel te raken en al gaauw geducht te snorken. Wat had *hij* nu te doen? Op een draf naar Geel geloopen, en zich bij den boer, waar hij besteed was, maar die hem noch zijn neef persoonlijk kende, aangemeld. Hij wist dien man gemakkelijk diets te maken, dat *hij* met de overbrengst van den gek, dien men bij hem ter verpleging had besteld, belast was, en dat deze reeds op weg, maar door groote vermoeidheid in eene herberg achtergebleven was, waar het moeijelijk zou wezen hem van daan te krijgen, daar hij iets scheen gemerkt te hebben van het plan, dat men met hem voor had, zoodat het best zou zijn, hem in de verbeelding te brengen, dat hier het omgekeerde geval plaats had, namelijk, dat hij, de man, die in de kroeg lag, de geleider, en de spreker, onze tegenwoordige dragonder, de gek was, dien men in den kost kwam doen. Den boer alzoo voorbereid hebbende, keerde de schalk naar zijn neef terug, dien hij uit een diepen slaap moest wekken, en die nog half dommelig met hem op weg ging, zeker blijde, dat hij zijn slagtoffer zoo gewillig aan zijne zijde zag gaan.

Zoo kwam men bij den boer, en de rest laat zich raden.

Of de *verstandige* neef hoog of laag sprong, hij werd als *gek* ingepalmd en provisioneel, met een blok aan het been gedecoreerd, en de ander, die voor gek bij zijne familie doorging, werd met beleefde complimenten en een wensch van »pleizierige wandeling" de deur uitgelaten. Hij had nu echter zulk een afkeer van zijne familie gekregen, dat hij zich reeds den volgenden dag als dragonder liet aanwerven, in de hoop, dat die stap ten minste voor wijs zou worden versleten. — »Waart gij maar te Geel gebleven!" riepen een paar spotvogels.

Zoo, al zingende en snappende, bereikte de troep de plaats nabij Mons, waar nog andere regimenten gekampeerd lagen; in die stad zelve lag eene sterke Fransche bezetting, en Koning Willem, die zich bij verrassing er meester van wilde maken, had eene aanzienlijke magt in den omtrek doen oprukken; doch die anders zeker wél overlegde aanslag moest door verraad of andere onvoorziene redenen mislukken.

Doch wij loopen ons verhaal vooruit. Het eskadron, dat wij herwaarts vergezelden, was even voor het den ritmeester aangewezene kwartier afgestegen, toen een wel uitgedoste en goed opgezeten cavalier spoorslags kwam aanrijden, naar ritmeester Niepels vroeg, en dezen een brief van zijn generaal en stadgenoot de Tilly uit Ath overgaf. Deze generaal had, jaren geleden, het regiment dragonders, dat nog zijn naam droeg, als kolonel gekommandeerd. Hij beval den overbrenger zijns briefs ten sterkste aan, als een jonker van goeden huize uit 's Gravenhage, die hem »bysonderlick was gerecommandeert ende sich op eyghen lasten had geëquipeert ende gemonteert, om als volontair dit jaer (ofte naer verkiesingh ende accidenten van den crijgh langher) te velde te dienen ende de campagne mede te maecken," enz. De jongman, die zich Jean Roelofs noemde, had een gunstig voorkomen en maakte zijne beleefde opwachting bij den ritmeester, die hem niet zonder eenige ontroering aanzag, en bij de overige officieren, die hem gul en als kameraad ontvingen. Dat de ritmeester door zijn gezigt getroffen werd, ontsproot uit zijne herinnering aan eene te 's Hage verlatene beminde, die des jongmans gelaatstrekken bij hem opwekten. Hij zorgde, dat deze een goed kwartier kreeg. Een terwijl men zich nu ververscht en manschappen

en paarden van den marsch uitrusten, nemen wij de vrijheid, den lezer anderhalf jaar in ons verhaal terug te voeren, en hem de vorstelijke residentie 's Gravenhage in den aanvang van 1691 binnen te leiden.

Indien een Hagenaar der 17de eeuw uit zijn graf kon verrijzen, zou hij al heel wat verandering zien op straten en wegen. Wat al paleizen, prachtige winkels, koffijhuizen en societeiten! En die schitterende verlichting bij avond en nacht! In zijnen tijd zag men schier niets dan eenvoudige burgerhuizen met doffe vensters, wier ruitjes, in lood gezet, thans eene droevige figuur zouden maken. De woning van den beroemden staatsman en dichter HUYGHENS aan het Plein, thans door een der ministeriën geoccupeerd, kan eenig denkbeeld geven van hetgeen toenmaals de deftige huizen waren. Doch, wat heden nog den grootsten luister en het bewonderenswaardigste sieraad der residentie uitmaakt, haar Buiten- en Binnenhof, Vijverberg en Voorhout, haar Bosch en schoone zeestraat, zou hij het blijdste begroeten, als oude bekenden, die wel met den tijd zijn meêgegaan, maar toch nog het gelaat vertoonen, dat hem en zijne tijdgenooten bekoorde; ook zijn Oud Heeren-Logement zou hij hervinden, zijn »Fransch koffijhuis," dat toenmaals reeds sedert eenige jaren bestond (nadat in 1671 het eerste *café* te Parijs was opgerigt) en met het opschrift »CAFÉ FRANÇAIS" in groote zwarte letters prijkte. Hij zou ook, even als in zijnen tijd, aan de »Leidsche wagens" eene huurkoets, als *vigilante* herdoopt, maar niet verbeterd, kunnen nemen, en er meê het Bosch inrijden, waar hij ten minste de oude tenten met haar prinsessebier zou hervinden. De wonderen van den stoom zouden zijne zinnen verbijsteren; in het koffijhuis zou hij van al die mooije vreemde couranten (in zijn tijd kende men slechts de »opregte Haarlemmer" en de *Gazette de France*) groote oogen opzetten, en eindelijk met bevende handen een cigaartje aan een lucifer ontsteken. Maar al spoedig zouden al die nieuwigheden hem zoo familiaar worden, alsof hij het nooit anders gekend had.

Het was dan in het voorjaar van 1692, dat Koning WILLEM van Engeland, onze derde stadhouder van dien naam,

eene plegtige intrede te 's Gravenhage hield, waartoe van stadswege de luisterrijkste toebereidselen waren gemaakt. Groote militaire parade, illuminatie, vuurwerk, bals, niets ontbrak er van hetgeen nog hedendaags, bij soortgelijke gelegenheden, de bevolking op de been brengt en vermaakt. Onder de genoodigden op een bal, door den stedelijken regeringsraad gegeven, bevond zich, nevens andere officieren, ook de ritmeester der dragonders NIEPELS, wiens regiment te 's Hage garnizoen hield. Hij danste er met eene jonge dame, dochter van den rijken Heer BRANDSEE, en verliefde op haar. Het moet ook een allerbevalligst meisje zijn geweest; en daar hij wederkeerig een gunstigen indruk op haar maakte, was het niet te verwonderen, dat de kennis, dien avond aangeknoopt, in de volgende dagen werd voortgezet, en er eene naauwe verkeering uit ontsproot, waarover de trotsche ouders der schoone JULIA, en wel inzonderheid haar vader, zich geweldig ergerden, zoodra zij er de lucht van kregen. Dat gaf dan aanleiding tot menig verdrietig tooneel, tot gramschap van den officier, hartzeer van zijn meisje, en tot het bedenken van allerlei middelen, om buiten weten der ouders zamenkomsten te houden en de vrijaadje voort te zetten. De ritmeester meende het mogelijk opregt met zijne beminde, toen hij beloofde en zwoer, haar »in spijt van alle beletselen en hinderpalen" te zullen trouwen, en zij achtte hem zeker buiten staat om zijn woord te breken, toen zij zich geheel aan hem overgaf. De gevolgen dier onbezonnenheid lieten zich eerlang bespeuren, en de schoone JULIA werd radeloos, toen haar minnaar plotseling order kreeg om met zijn regiment op marsch te gaan. Door het overlijden van een majoor was hij nu fungerend eskadrons-kommandant geworden, zag bevordering te gemoet, en wist zich denkelijk wel over het afscheid van zijne minnares te troosten, ofschoon hij zich bij het vaarwel zeker wanhopig zal hebben aangesteld, gelijk *zij* het inderdaad was, zoodat zijne herhaalde betuiging van eeuwigdurige trouw haar naauwelijks eenigermate kon troosten. Er werd afgesproken, hoe en waar hij zijne brieven aan haar zou kunnen doen toekomen, zonder dat hare ouders het merkten, en zoo had de scheiding dan onder beklag en tranen plaats. Maar er kwam geen brief, en de arme

Julia beweende troosteloos den beganen misstap, die aan hare ouders niet verborgen kon blijven. Het hart der moeder zou zich hebben laten vermurwen; maar de oude Heer Brandser was woedend en wilde zijne ongelukkige dochter niet meer in huis dulden. Zij werd er uit gestooten en zag zich genoodzaakt, toevlugt en hulp te zoeken bij eene tante, die altijd veel van haar had gehouden en voor welke hare vrijaadje geen geheim was gebleven. Deze nam haar medelijdend en vriendelijk op, zorgde voor haar en het arme wicht, waarvan zij ten harent beviel, doch dat na een kortstondig aanzijn overleed, toen zijne verlatene moeder, pas van ziekte hersteld, maar aan diepe neêrslagtigheid ten prooi, haar bed verlaten kon. In hare geboorteplaats wilde zij nu niet blijven; haren minnaar, die zoo trouweloos zijne heilige beloften scheen te vergeten, op te zoeken, hem te dwingen om haar door een wettig huwelijk in hare eer te herstellen, dat was het plan, dat zij aan hare oude tante mededeelde, en dat deze haar niet uit het hoofd kon praten, maar, door de aanhoudende liefkozingen en beden van Julia eindelijk bewogen, ijverig en met een goed gevolg ondersteunde. Zij wist hare nicht, onder een gefingeerden mansnaam, een brief van aanbeveling aan den Generaal Tilly, benevens een paard en de noodige kleeding te verschaffen, en Julia, die menigmaal als amazone te paard had gereden, verliet, als cavalier vermomd, onder tranen en zegenwenschen harer tante de residentiestad, en kwam, na weinige dagen reizens, in het kamp voor Mons aan. Zij was nu, volgens haar innig verlangen, nabij haren minnaar, op wien haar gezigt, niettegenstaande de verandering door ziekte en hartzeer te weeg gebragt, niet kon missen indruk te maken en herinneringen te wekken. Maar kon hij vermoeden, dat het zijne Julia was, die hij wederzag?

Nu had onze vermomde volontaire immers dagelijks gelegenheid om haren minnaar te spreken, en zich aan hem bekend te maken? Maar zou hij haar thans onder het krijgsgedruisch en de rustelooze bezigheden van het soldatenleven te velde hebben kunnen trouwen en als zijne wettige vrouw bij zich houden? Neen, dat begreep zij wel, en het was

toch haar eenig doel. Voorshands vergenoegde zij zich dus, en was het ook een waar genoegen voor haar, den man, dien zij beminde, schier alle dagen te ontmoeten, met hem te spreken, en zich te kunnen overtuigen, dat hij zijne 's Gravenhaagsche beminde nog niet vergeten had; want dikwijls hield de ritmeester zijn blik met zigtbare aandoening op haar gevestigd, en wanneer zij hem dan met moedwillige onnoozelheid vroeg, waarom hij haar zoo aankeek, antwoordde hij, dat haar gelaat hem eene juffer herinnerde, die hij te 's Gravenhage had gekend, en deed haar ook menige vraag, die zij steeds zóó wist te beantwoorden, dat hij geen het minste vermoeden kreeg, zijne JULIA bij zich te zien.

Het gebeurde op zekeren dag, dat er een detachement naar Leuze werd gekommandeerd, en dat JEAN ROELOFS — onder dien naam deed JULIA dienst, en werd als officier behandeld, hetgeen haar ook met weinig moeite het geheim harer sekse verborgen liet houden — bevel kreeg, om er mede uit te trekken. Zij hoopte spoedig weder in het hoofdkwartier, waar NIEPELS zich bevond, te zullen terugkeeren; maar eene aanhoudende dienst van drie of vier weken hield haar van hem verwijderd, en toen zij te Binche, waar toenmaals het hoofdkwartier lag en het eskadron van den ritmeester gestationeerd was, terugkwam, vernam zij tot hare verbazing en grievende spijt, dat NIEPELS, op het vernemen van den dood zijns vaders, verlof naar Maastricht had verzocht, en reeds met consent van den Generaal DE TILLY derwaarts was vertrokken; voorts, dat hij zich uitgelaten had van binnen kort zijne demissie uit 's lands dienst te willen nemen, dewijl de campagne van dat jaar toch ten einde liep, en er tijding was gekomen, dat het Fransche hof voorslagen tot vrede had gedaan, zoodat er misschien eerlang voor goed een einde aan den oorlog en het leven te velde zou komen. Dat de vrede evenwel dit jaar niet tot stand kwam, maar eerst vijf jaren later te Rijswijk gesloten werd, is uit de geschiedenis bekend.

JULIA wachtte nog eene poos vol ongeduld op de mogelijke terugkomst van den ritmeester; maar deze werd door dringende familiezaken zoo lang opgehouden, tot hem op zijn verzoek een eervol ontslag werd verleend. Daarbij verspreidde

zich het gerucht, dat hij met eene Maastrichtsche dame in den echt stond te treden, en JULIA begreep, dat er geen ander middel om haar doel te bereiken overbleef, dan haren verleider in zijne woonplaats te volgen, en hem te dwingen de trouwbelofte, die hij haar gedaan had, te vervullen. Zij maakte van het bij hare intrede in dienst bedongen regt gebruik om haar paspoort te nemen. Daarna ontdeed zij zich van de militaire kleeding en uitrusting, kleedde zich in vrouwegewaad naar haren stand, en begaf zich met eene postchais, zoo als men toenmaals veel in voorkeur boven de logge publieke *coches* of postwagens gebruikte, en welker fatsoen veel van een leuningstoel op wielen had, naar Maastricht, waar zij in het logement of hotel *Armes de Bolduc* (Bois-le-duc), in dien tijd een van de voornaamste der stad, nabij de Wijkerpoort, haren intrek nam.

———

Den volgenden middag ging JULIA, na zich eenigen tijd in hare kamer opgesloten gehouden te hebben, de stad in. Zij had zich bij den hospes uitgegeven voor de vrouw van een officier, die te Maastricht in garnizoen stond te komen, en op wiens komst zij wachtte. Toen zij nu het *Vrythof* overging, waar men toen ter tijd, even als nu, de voornaamste koffijhuizen vond, zag zij den gewezen ritmeester NIEPELS een dier huizen binnengaan. Zij passeerde eenen andermaal een venster, waar zij hem voor zag staan. Hoe zal haar hart hebben geklopt, toen zij bemerkte, dat hij met andere officieren haar begluurde! Maar de sluijer, dien zij over haar gelaat droeg, en een veranderde gang en houding, maakten haar onkenbaar voor den man, die zoo menige wandeling aan haren arm had gedaan, en haar met vreugde reeds op verren afstand plagt te zien en in zijn hart te begroeten!

Op eenigen afstand van het *Vrythof* vernam zij in een winkel, waar de ritmeester — dien we met dien titel zullen blijven noemen — woonde. Het was ten huize van eene bejaarde weduwe. 's Morgens kwam er een militaire oppasser bij hem, om eenig werk te verrigten en boodschappen waar te nemen; hij zelf was doorgaans den geheelen dag uit, kwam laat in den avond te huis, en was inderdaad drok aan het vrijen met eene

Maastrichtsche juffer. Deze bijzonderheden werden Julia medegedeeld door de weduwe zelve, die zij in de huisdeur vond staan, en welke zij naar haren commensaal vroeg, dien zij pas weinige minuten te voren in een ander gedeelte der stad had gezien, en wel begreep niet te huis te zullen aantreffen. Haar goed voorkomen en innemende manieren maakten een gunstigen indruk op de oude jufvrouw, die haar vriendelijk verzocht binnen te komen en op haren commensaal te wachten, haar eenige ververschingen voorzette, over allerlei dingen met haar snapte, en gretig een geschenk in geld aannam, dat Julia haar reikte. Het werd al later en later in den avond, en Julia sprak van vertrekken, omdat het zoo laat, naar zij zeide, geen pas gaf, een officier aan te spreken; zij wilde liever den volgenden morgen terugkomen, schoon zij er wel tegen opzag om zoo ver in den donker de stad in te gaan, enz. *Dat* wilde de weduwe echter niet permitteren; zij zou de juffer wel eene goede slaapplaats aanwijzen, zonder haren commensaal er iets van te zeggen; in den morgen kon zij haar dan aanmelden, als pas daar gekomen. Julia nam dien voorslag met een schijn van verlegenheid, maar innig tevreden aan, en werd op een kamertje gebragt, dat nabij de slaapkamer van Niepels lag, welke de snapachtige weduwe, die haar het geheele huis had doen bekijken, haar mede getoond had. De weduwe had haar naauwelijks alleen gelaten, of er werd gebeld; de ritmeester kwam te huis. Hij had gesoupeerd en begaf zich terstond ter ruste. Omstreeks middernacht werd hij uit een diepen slaap gewekt door eene stem, die hem bij zijn naam riep; hij sloeg de oogen op, en zag met ijzing Julia's geest; want daarvoor hield hij de gedaante, die met eene lamp in de eene en een dolk in de andere hand voor zijn ledekant stond. De schrik deed hem verstommen en roerloos haar beschouwen. »Ik kom u aan uwe belofte herinneren," zeide zij, de lamp neêrzettende; daarop ontvouwde zij een papier voor hem, bood hem eene pen aan, die in een inktkoker op de tafel stak, en vervolgde: »Teeken dit geschrift, waarbij ge mij als uwe wettige vrouw erkent, of sterf als een verrader!" De ritmeester, zich eenigzins van zijn schrik herstellende, weigerde te teekenen, en trachtte den dolk, dien Julia op zijne borst hield, af te weren, terwijl hij tevens om hulp

riep; maar voordat iemand den tijd had om hem te ontzetten, bragt JULIA hem, schoon hij zich zooveel mogelijk zocht te verdedigen, verscheidene wonden toe. De weduwe, die met de meid kwam toeschieten, vond haren commensaal in zijn bloed badende, en JULIA onbewegelijk en met den bebloeden dolk in hare hand naast zijn bed. Zij liet zich, zonder den minsten tegenstand, grijpen en in verzekerde bewaring brengen, terwijl er een heelmeester bij den gewonde werd gehaald. Deze vond geen der kwetsuren doodelijk; maar de ritmeester, plotseling tot inkeer gekomen en door schuldbesef gedreven, gelastte, dat men onmiddelijk een priester bij hem zou ontbieden. Aan dezen beleed hij zijne schuld jegens JULIA, en liet zich door hem onmiddelijk met haar — die uit de kamer, waar men haar opgesloten had, werd gehaald — in den echt verbinden, terwijl hij haar volkomen van den aanslag op zijn leven vrijsprak.

De ritmeester genas door de goede zorgen van zijnen heelmeester, en vooral van zijne lieve echtgenoote, met welke hij jaren lang in eene volmaakte eensgezindheid te Maastricht leefde, totdat een even zonderling als treurig toeval een einde aan zijn leven maakte.

Eens trad hij op eene wandeling met haar het arsenaal binnen, in gezelschap met eene dame, die hare vriendin was, en de lotgevallen van het paar vóór hun huwelijk kende. Zij traden een hoop oude wapenen voorbij, toen die dame eene verroeste pistool opnam, ze in scherts den ritmeester op de borst zette, en zeide: »Het zal toch uw lot zijn, door de hand eener vrouw te sterven!" Zij trok het pistool, dat ongelukkig scherp geladen was, af, en de ritmeester viel dood neêr.

DE KUNST VAN ADVERTEREN,

OF

DE ADVERTENTIËN IN DE LONDENSCHE DAGBLADEN.

I.

»Het genie," zeide JOHNSON vóór bijna eene eeuw in *the Idler*, »openbaart zich slechts door uitvindingen. De man, die het eerst de algemeene belangstelling in een veldslag of eene belegering te baat wist te nemen om den lezer zijne waren aan te prijzen, was ongetwijfeld een man van groote scherpzinnigheid en menschenkennis. Het is wezenlijk jammer, dat zijn naam verloren is gegaan; maar wie hij ook geweest moge zijn, hij heeft tallooze navolgers gevonden, en heden ten dage weet ieder, hoe hij zich bij het publiek heeft aan te melden, hetzij om te koopen of te verkoopen, zijne waren mogen van materiëlen of van spirituëlen aard zijn, hij moge kleederen maken of onderwijs in de wiskunst geven." Later voegt JOHNSON er nog bij: »De advertentiën zijn tegenwoordig zoo talrijk geworden, dat men ze haast niet meer kan doorlezen, en de kunst van adverteren is hare voltooijing zoo nabij, dat het wel niet mogelijk zal zijn, daaraan nog iets te verbeteren."

En dat schreef JOHNSON honderd jaar geleden! Wat zou de geleerde man opkijken, zoo het hem vergund ware een blik in de tegenwoordige dagbladen te werpen en het tegenwoordige Londen te doorwandelen! De »talrijke advertentiën," van welke hij spreekt, bevonden zich (volgens CHAMBERS' *Edinburgh Journal*) in *the Public Advertiser*, die tien à vijftien advertentiën in ieder nommer bevatte. Nemen wij tegenwoordig het eerste het beste nommer van *the Times* ter hand, dan tellen wij, dag voor dag, nooit minder dan 1000, dikwijls 1600 advertentiën. Rekenen wij daarbij de advertentiën in de overige morgen- en avondbladen van Londen, dan kan men het getal advertentiën voor de hoofdstad alleen op ten minste 3000 begrooten.

Wat nu de »kunst van adverteren" betreft, haalt JOHNSON, als treffend voorbeeld, de advertentie aan van een poeder, dat, reeds na eene enkele maal gebruikt te zijn, der huid eene fluweelen zachtheid geeft, »ofschoon het," zoo als er naïf wordt bijgevoegd, »niet in staat is op het gelaat eener vijftigjarige dame de bekoorlijke frischheid eener achttienjarige maagd terug te tooveren." Ieder moderne friseur, die een schoonheidsmiddel heeft uitgevonden, (en welke heeft dat niet?) zou een medelijdenden glimlach niet kunnen onderdrukken, zoo deze advertentie hem toevallig onder de oogen kwam. Voor *hem* is er geene uitzondering; *zijn* middel is onfeilbaar; hij durft de gestrengste kritiek uitdagen, en verklaart zich terstond bereid om ieder, die de onwerkzaamheid zijner uitvinding *bewijst*, 10,000 of zelfs 100,000 pond sterling uit te betalen. Loyaler kan men toch waarlijk niet te werk gaan. En toch zijn er nog leelijke menschen in Engeland; maar de Londensche friseurs zijn er, naar het schijnt, onschuldig aan. Geen van hen heeft, zoo veel ik weet, zijne 10,000 of 100,000 pond sterling verloren, en de Engelsche heeren en dames, die niet in het bezit van antiekklassische schoonheid zijn, hebben dit derhalve aan hunne eigene nalatigheid toe te schrijven. Doch mijn thema is veelomvattend, en zelfs de friseurs zijn slechts brekebeenen, wanneer zij zich met het reusachtige genie van MOSES en Zoon of NICHOLLS vergelijken.

Ik verzoek den lezer mij door de kolommen van *the Times* te volgen. Wij hebben op deze wijze de beste gelegenheid om het karakter der advertentiën te bestuderen. Wij volgen ze van trap tot trap, stap voor stap, en bereiden ons voor, ze op hare stoutste vlugt te vergezellen. De advertentiën in *the Times* schilderen ons het Engelsche leven van alle zijden af. Zij vertoonen ons den handel, de scheepvaart, de burgerlijke concurrentie, de zeden, de opvoeding, de wet. In de eenvoudige taal zoowel, als in het zwierig gewaad der charlatanerie, spiegelen zij de tegenwoordige ontwikkeling getrouw en onvervalscht af.

Beginnen wij met het begin. In de eerste twee of drie kolommen vinden wij de scheepstijdingen. »Direct naar Madras." — »Naar de Kaap de Goede Hoop, en van daar Bombay." — »Indische overlandpost." — »Vijf zeilschepen

naar Noord-Amerika." — »Zes zeilschepen naar Australië." — »Stoombooten naar Nieuw-York." — »Stoombooten naar Boulogne, Calais, Ostende en Hamburg." — »Schepen naar West-Indië." — »Gelegenheid naar Californië, naar Gibraltar, naar Malta, naar Petersburg." — Genoeg! er is toch geen gedeelte des aardbodems, dat de Britsche magt niet bereikt en direct of indirect aan zich onderworpen zou hebben, en deze advertentiën vertoonen het ons duidelijker dan een kunstmatig courant-artikel zou hebben kunnen doen. Zij brengen ons den ontzaglijken wereldhandel van Engeland onder de oogen; wij zien zijne schepen den oceaan doorvliegen, de afgelegenste landen, die wij vroeger slechts uit leerboeken der aardrijkskunde of reisbeschrijvingen kenden, zijn ons zoo digtbij gebragt, dat wij ze zouden kunnen grijpen, en wij gevoelen met bewondering, dat wij in het middenpunt staan, van hetwelk de genius eener onvergelijkbare natie de schatten der industrie en der beschaving in de wereld uitgiet, om den rijkdom der wereld daartegen in te ruilen.

Onmiddelijk na de scheepstijdingen komen de particuliere advertentiën. Eerst eene correspondentie in cijfers, die ons natuurlijk onverstaanbaar is; maar de onderteekening, »uwe getrouwe Amalia," of »uw eeuwig dierbare Arthur," laten ons gemakkelijk raden, van welken aard die correspondentie is. Voor het overige heeft de liefde maar een klein hoekje, ten hoogste twee of drie advertentiën, en dat is ook genoeg — in *the Times*. — »Wanneer James B. D., die verleden woensdag zijns vaders huis verlaten heeft, zich niet terstond aanmeldt bij den Heer *** zal er geen verdere gelegenheid ter verzoening worden gegeven." — Vervolgens: »P. P. P. Om 's Hemels wil, schrijf uwen ongelukkigen ouders, die zich in doodelijken angst over uw lot bevinden! Sedert den ontzettenden dag, waarop gij ons verlaten hebt, is van geen kant naar u gevraagd, zoodat gij gerust in het huis hadt kunnen blijven, dat door uw vertrek tot eene verblijf van ellende geworden is." — Welk voedsel voor de verbeelding in deze beide advertentiën! Hier een vader, die op het punt staat om zijnen zoon te verstooten; daar een ongelukkige (of welligt eene ongelukkige), die een ingebeeld gevaar is ontvlugt, om misschien wezenlijke ellende in den arm te loopen! Onze

verbeelding put zich uit in vermoedens, en voordat wij er aan denken, hebben wij een kleinen roman gedroomd, die ten minste de verdienste heeft van op het werkelijk leven gegrond te zijn. Maar de droomerij duurt niet lang. Onze blikken vallen op *the Times*, die voor ons open ligt, en de betoovering is gebroken; wij lezen verder.

»Verlorene en gevondene voorwerpen." Zoo als van zelf spreekt, is het getal der laatsten geringer dan dat der eersten. *Verloren* zegt te Londen zooveel als *gestolen*, en de belooning, die den »eerlijken vinder" wordt uitgeloofd, is niets dan een lokaas voor den dief. De Engelsche politie is wel zeer doortrapt; maar zoo men beweert, zijn de Engelsche dieven nog doortrapter, en het is eene troostelooze daadzaak, dat geen tiende gedeelte van al, wat gestolen wordt, ooit weêr te regt komt. Wanneer men derhalve kleinigheden, een zakdoek, eene portefeuille met niet al te veel banknoten, of een gewoon horlogie »verloren" heeft, wordt dat maar zelden opgegeven. Men schikt zich in zijn lot, en troost zich er mede, dat men de eenige niet is. Alleen wanneer het voorwerp eene bijzondere waarde voor ons heeft, beproeven wij als laatste middel de advertentie in *the Times*: »Vijf pond belooning. Verloren een ring van geringe waarde, die echter den eigenaar als aandenken dierbaar is. Bovenstaande som wordt den eerlijken vinder zonder verdere navraag terstond ter hand gesteld." Het is tien tegen één gewed, dat de schrijver dezer advertentie morgen reeds een briefje ontvangt, waarin hem de »eerlijke vinder" een veilig *rendez-vous* bepaalt. Zoo als wij zeiden, de Londensche dieven laten zich niet ligt in een strik vangen.

»Verloren. Vijf sovereigns (pond sterlings) en zeven vijfponds-noten, N°.... De vinder ontvangt tien pond belooning." Ook hier is eenige kans voorhanden. Wanneer de nommers der gestolene banknoten aan de Bank zijn opgegeven, is het vrij moeijelijk ze in geld om te zetten. Is het derhalve den dief niet gelukt zijn papier dadelijk te gelde te maken, dan zal hij zich waarschijnlijk tot »eerlijkheid" schikken, en het »gevondene" teruggeven, natuurlijk tegen de uitgeloofde belooning en onder inachtneming van alle maatregelen van voorzigtigheid.

»Eene guinje belooning. Verloren een mopshondje, zijnde

eene teef, hebbende... (*volgt de beschrijving*). Wie hetzelve terugbrengt," enz. Bij advertentiën van dezen aard kan ik mij nooit onthouden te glimlagchen. Zij komen bijna zonder uitzondering van oude juffers of weduwen, die al den schat van hare teederheid op een of meer dieren geconcentreerd hebben. Maar *dat* is het niet, waarover ik glimlach. Wanneer men op een neveligen dag, of tusschen licht en donker, de straten van Londen doorkruist, ziet men hier en daar een in een haveloos pak gestoken jongen staan, die een half dozijn schoothondjes op de armen houdt, en aan de voorbijgaande dames van »zekere jaren" te koop biedt. Het moet mistig weêr of schemeravond zijn; want deze soort van negotie heeft reden om het licht te schuwen. De kooplui intusschen zijn schielijk uitverkocht. De oude dames dragen vol verrukking haren nieuw gekochten lieveling naar huis. Maar zelfs de honden zijn dikwijls ondankbaar, en na verloop van weinige dagen is de duurbetaalde mops verdwenen. De troostelooze eigenares brengt hemel en aarde, hare dienstboden en de politie in beweging, om den verlorene op het spoor te komen; maar alles vruchteloos. Eindelijk beproeft zij eene advertentie in *the Times*, en het gelukt. Een individu van eenigzins verdacht voorkomen brengt het hondje terug, en ontvangt de uitgeloofde belooning. Na verloop van eenige weken echter herhaalt zich het tooneel. De zelfde wanhoop, het zelfde onderzoek, de zelfde uitslag; alleen met onderscheid, dat de vinder niet die van den vorigen keer is. De tragicomedie is daarmede echter nog niet ten einde. Verliezen en weêrvinden wisselen elkander onophoudelijk af; en de geplaagde dame moet fabelachtige sommen besteden, om ten minste van tijd tot tijd het genot van het bezit te hebben. Zij denkt er in het minst niet aan, dat de verschillende vinders, zoowel als de verkooper, leden van een en het zelfde genootschap zijn, en dat haar lieveling maar al te goed gedresseerd is.

Maar laat ons over de talrijke advertentiën van dezen aard heenstappen. »Reductie der nationale schuld. Mistress Hellen *** heeft 932 pond st., 4 sh. en 2 pence, ter afbetaling der nationale schuld nagelaten. Wie aanspraak op het vermogen van Mistress Hellen *** meent te hebben, moet die binnen drie maanden indienen." Eene vaderlandlievende

vrouw inderdaad! Jammer maar, dat de nationale schuld 700,000,000 pond st. bedraagt, zoo wat 8400 millioen guldens; meer niet.

»Maandelijksche vergadering van het zendeling-genootschap." — »Gebed voor de bekeering van het volk Israels." — »Voorlezing van Pater GAVAZZI." — »De primitieve Biologie." — »Zondag eerstkomende preek van *the Reverend* N. N. tegen de aanmatigingen van het Catholicismus." — »Zijne Eminentie, Kardinaal WISEMAN, zal aanstaanden zondag in de kerk der Onbevlekte Ontvangenis van Maria prediken." — Catholicismus, Anglicanismus, RONGE, GAVAZZI, Wesleyanismus, alles danst op het papier vreedzaam voor onze oogen rond.

Zonderling vind ik vlak onder WISEMANS advertentie eene andere van den volgenden inhoud: »Zijne Eminentie Kardinaal WISEMAN in vol kostuum. De hal der koningen. Prachtige decoratiën. De zalen zijn vernieuwd, en voor ventilatie wordt zorg gedragen. Entree 1 shilling den persoon." Wat weêrga zou dat beteekenen? Lezen wij verder: »De Napoleonszaal en de kamer der ijselijkheden 6 pence extra." Nu lost zich het raadsel op. Kardinaal WISEMAN, dat is zijn wassenbeeld, is, om publiek te lokken, in *the Chamber of Horrors* van Mad. TUSSAUD ten toon gesteld. Zonder twijfel geen slechte speculatie.

Panorama's, diorama's, kosmorama's, colosseum, Chinesche familie, CUMMINGS Afrikaansche tentoonstelling, enz. Boekadvertentiën, maandwerken, weekbladen; ontelbare paarden en rijtuigen, die gevraagd worden of te koop zijn; geregtelijke aankondigingen, bankroeten, verkoop bij executie, vrijwillige verkoopingen, vergadering van de O. I. Compagnie, maatschappij tot exploitatie der goudmijnen in Californië en Australië, assurantie-maatschappijen, spoorweg-advertentiën, goedkoope spijsuitdeeling, toevlugt voor behoeftigen, schouwburgen en andere publieke vermakelijkheden, alles in weinige kolommen bont dooreengemengd, zoo verward en naakt als in het leven.

Wij zijn nu de eerste bladzijde der advertentiën ten einde, en gaan, na het staatkundig gedeelte van *the Times* te hebben overgeslagen, tot het Bijvoegsel over. Het begint met geboorte-, huwelijks- en doodberigten. Over dit thema is

reeds zooveel goeds en slechts gezegd, dat ik mij van alle beschouwingen zal onthouden. Men denke echter niet, dat deze opgaven veelomvattend zijn. Zij betreffen slechts de hoogere standen. De burger uit de middelklasse en de arme komt ter wereld, trouwt en sterft, zonder dat er eenige publiciteit aan wordt gegeven. De zaak wordt in de registers van het kerspel opgeteekend, en de burger merkt slechts aan de bezoeken van den belastinggaarder, dat zijn naam en zijn adres in de officiële wereld niet geheel en al onbekend zijn. De arme, bij wien niets te halen valt, heeft niet eens dezen twijfelachtigen troost. De staat neemt eerst notitie van hem, wanneer hij eene misdaad begaan heeft. Maar neen! alle tien jaren heeft immers de groote volkstelling plaats, en dan dient de massa van het pauper mede om de lijsten van den census te doen uitdijen, en de staathuishoudkundigen worden in de gelegenheid gesteld om uit te cijferen, in welke verhouding het toenemen der bevolking tot dat van de algemeene welvaart staat.

Dadelijk op de doodberigten volgen de beurstijdingen. Van het kerkhof worden wij met een enkelen sprong in het worstelperk der speculatie verplaatst. Wij staan voor het weêrglas, dat de lotgevallen der volkeren en troonen met onbedriegelijke zekerheid bepaalt, en kunnen eenig denkbeeld krijgen van de ontzettende magt, die haren gouden scepter over de tegenwoordige wereld zwaait. Maar verder! Wij slaan een half dozijn advertentiën van begrafenisgenootschappen, die ons allen te gader voor den goedkoopst mogelijken prijs de laatste eer willen bewijzen, over, en werpen ons in het dolle gewoel van aangebodene en verlangde posten en betrekkingen. Eerst de aangebodene. Zoo als men te Londen verwachten kan, zijn zij talrijk en menigvuldig. Bedienden, koetsiers, grooms, jockeys, meiden, kameniers, kantoor- en winkelbedienden, gouvernantes, huisleeraars, koks, keukenmeiden, koffijhuis- en logementknechts, tuiniers enz. worden bij dozijnen verlangd. (Ieren, dit zij tusschen twee haakjes gezegd, zijn bijna zonder uitzondering hiervan uitgesloten.) Honderd kanalen staan vóor den werkgrage open, en de onervarene, die zich voor de eerste maal in het gewoel des levens werpt, geeft zich aan de uitbundigste verwachtingen over. Waar zoo vele plaatsen

open zijn, zal er toch voor *hem* ook wel een plaatsje gevonden worden! En als men maar eenmaal aan den gang is, dan zal men wel verder komen. Bittere teleurstelling! Hij bedenkt niet, dat in dezen ontzaglijken menschen-oceaan honderden van gierige handen zich uitstrekken, al wordt ook maar het kleinste stukje brood aangeboden; hij bedenkt niet, dat reeds honderdduizenden in den draaikolk zijn ondergegaan, die even zoo begaafd, even zoo ondernemend waren als hij, en dat duizenden — ik spreek niet van armen en daglooners — dat duizenden van *respectabele* lieden, zoo als men zich hier uitdrukt, dag voor dag met gierige blikken de advertentiën in *the Times* doorvliegen, om eene betrekking te vinden, die hen van den letterlijken hongerdood redt. Wien het kapitaal den tooversleutel heeft verleend, waarmede hij zich de poorten der burgerlijke maatschappij opent, wie over buitengewone talenten heeft te beschikken, of wie zich wil verlagen om door kwakzalverij een beroep op den slechten smaak en de domheid te doen, kan te Londen zeker zijn fortuin maken; maar de eerlijke middelmatigheid vindt alle deuren gesloten; zij heeft met ontelbare zwarigheden te worstelen, en wanneer haar niet een gunstig toeval te hulp komt, moet zij zich goed- of kwaadschiks naar de omstandigheden schikken, en met volle long in de trompet der charlatanerie blazen, of in het werkhuis sterven.

Hier valt mij een treurig voorval in, waarvan het verhaal de beste uitlegger van het hier beweerde zijn zal. Ruim een jaar geleden — het was tijdens het openen van de Londensche tentoonstelling — vond ik in het koffijhuis, dat ik dagelijks bezoek, een jongman, die mij door zijn geheele voorkomen reeds op het eerste gezigt voor zich innam. Hij kon nog geen 25 jaren tellen; zijn gelaat was regelmatig schoon, en een trek van diepe zwaarmoedigheid, die daarover was uitgegoten, maakte het nog belangwekkender. Zijne kleeding, ofschoon welvoegelijk, getuigde van armoede. Hij las ijverig de advertentiën in *the Times*, en het was blijkbaar, dat hij eene betrekking zocht. Den volgenden morgen vond ik hem weder op de zelfde plaats en bij de zelfde lectuur. Dit duurde eenige maanden lang. Hij verteerde zoo min mogelijk, kwam regelmatig en vertrok regelmatig

op den zelfden tijd. Allengs echter zonk hij zigtbaar hoe langer hoe dieper op de trappen der ellende; zijne kleederen waren geheel versleten, en de melancholie, die op zijn gelaat zetelde, begon het karakter der wanhoop aan te nemen. Op zekeren dag liet hij een opengemaakten brief liggen. Ik stak dien bij mij, en hoopte daardoor gelegenheid te bekomen om kennis met hem aan te knoopen en hem misschien eene dienst te bewijzen. De brief was geadresseerd aan ARTHUR G***. Den volgenden morgen gaf ik hem het gevondene terug. Hij dankte mij beleefd, maar koel, en zonder indiscreet te worden, kon ik mij vooreerst niet wel bij hem opdringen. Ik wachtte op eene betere gelegenheid. Den volgenden dag kwam mijn vriend — zoo kan ik hem wel noemen — niet. De tijd, waarop hij anders stipt tegenwoordig was, verliep, en zijne gewone plaats bleef ledig. Ik verdiepte mij in allerlei vermoedens. Er verliepen twee, drie dagen, eene week, zonder dat ik iets van hem hoorde. Eindelijk loste zich het raadsel op, en wel in de kolommen van *the Times*, waar men las:

»Gisteren werd in het *** *workhouse* lijkschouwing gehouden over een jongman, wiens lijk eergisteren bij de *Blackfriars bridge* in den Teems is opgevischt. Men heeft in zijne portefeuille den volgenden met potlood geschreven brief gevonden: »Wanneer men deze regels leest, zal ik »hebben opgehouden te leven. Mijn dood is het gevolg van »rijpelijk overlegd besluit, dat mij door de uiterste ellende »werd opgedrongen. Ik ben van Glasgow geboortig. Mijne »ouders zijn dood; broeders, zusters of vrienden heb ik »nooit gehad. Mijne opvoeding was misschien te goed voor »mijne armoede. Ik kwam in het voorjaar te Londen, met »voornemen om eene betrekking van onderwijzer, of, als »het niet anders kon, van kantoor- of winkelbediende aan »te nemen. Van uitmuntende getuigschriften voorzien, twijfelde ik niet aan een goeden uitslag. Ik bedroog mij. Het »ontbrak mij aan invloedrijke aanbevelingen en aan geld, »om de kosten van advertentiën te bestrijden. Maanden lang »meldde ik mij voor iedere vacante betrekking aan, maar »te vergeefs. Hoe spaarzaam ik ook leefde, geld had ik »niet meer, en mijne geringe bezittingen werden in de beleenbanken niet meer aangenomen. Ik zag, dat het met

»mij ten einde ging. Voor de laatste maal meldde ik mij aan »bij den eigenaar van een instituut, die eene ondermeesters-»plaats tegen zeer geringe bezoldiging had uitgeschreven: »zij was reeds begeven. Ik had sedert weken van rogge-»brood geleefd; mijne kleederen waren zoo slecht geworden, »dat ik mij aan niemand meer kon voorstellen, en nergens »zag ik een uitweg. Mijne huishuur kon ik niet meer be-»talen, en mijn zolderkamertje moest ik verlaten. Twee da-»gen en twee nachten doolde ik in de straten van Londen »rond. Ik had kunnen stelen, maar ik dacht aan mijne »moeder; ik had kunnen bedelen, maar mijne trotschheid »verzette er zich tegen. Om den langzamen hongerdood te »ontgaan, koos ik den rasschen, vrijwilligen dood. Slechts »de zelfmoord was mijn eenige uitweg. — Geschreven op »de leuning van de *Blackfriarsbridge*.

»Arthur G***."

Ik schreef het artikel uit de courant af, en menigmaal heb ik sedert dien tijd aan den bleeken jongman gedacht, die zoo onverdiend als slagtoffer der omstandigheden gevallen is. En men denke niet, dat dit een enkel geval van dezen aard is. Het einde is wel niet altijd zoo tragisch, maar het einde is immers ook het einde der ellende. Van de duizenden, die jaarlijks te Londen komen, om zich een schitterend bestaan te grondvesten, bereiken de minsten hun doel. Het grootste gedeelte trekt een *niet* uit het spel der fortuin, en wél dengenen, die nog eene toevlugt heeft, waar hij zich voor de stormen van den nood bergen, en een melancholieken terugblik op de bonte, maar als zeepbellen uiteenspringende verwachtingen werpen kan. Het is eene noodlottige plek gronds, die uitgebreidheid van eenige vierkante mijlen, welke men Londen noemt. Men heeft haar reeds dikwijls eene zon van rijkdom en beschaving genoemd, en met regt. Maar zoo menige arme mot, die naar de zon meent toe te vliegen, verbrandt zich de vleugels aan eene morsige keukenlamp. Wanneer de straatsteenen konden spreken, zij zouden ons van stapels menschen weten te vertellen, die hier jaarlijks den nood ten slagtoffer vallen, zonder opgemerkt of beklaagd te worden; zij zouden ons geschiedenissen van ellende verhalen, voor welke de uitvind-

sels der teugellooste verbeeldingskracht zouden verdwijnen als sneeuw voor de zon, — geschiedenissen van ellende, zoo als Londen alleen ze kan aanwijzen.

Wij bleven bij de advertentiën staan, waarbij vacante plaatsen worden aangekondigd. Zij zijn talrijk, misschien wel honderd in het zelfde nommer. Maar nu tot de *verlangde* plaatsen overgegaan. Zij vullen meer dan vier kolommen, ofschoon zij ieder meestal drie à vier regels beslaan. Heden tel ik er 215; derhalve dubbel zooveel als navraag! Overweegt men echter, dat ieder, die eene plaats heeft te begeven, adverteren kan, maar niet ieder, die er eene zoekt, dan loopt het contrast nog meer in het oog. Wij staan voor dit fatale »*surplus of labour*," dat ons in de Engelsche industrie even zoo goed in het oog loopt, als in de kolommen vol advertentiën van *the Times*, en dat den staathuishoudkundigen reeds meer dan één slapeloozen nacht veroorzaakt heeft.

Aan het slot van de plaatsen, die gezocht worden, treden ons de advertentiën der taalmeesters in het oog. Zij maken den overgang uit tot de aankondigingen van hoogeren stijl. De eenvoudigste advertentiën beginnen zich reeds met charlatanerie te mengen. Eerst de Franschen. Zoo als van zelf spreekt, zijn zij allen uit Parijs, en hebben de zorgvuldigste opvoeding genoten. De meesten zijn uitvinders eener nieuwe methode van onderwijs, die alle vroegere leerwijzen ver achter zich laat. De een neemt aan om het zuiverste Fransch in twaalf lessen te leeren; een tweede doet het in de helft, en een derde plaatst beiden op den achtergrond, door te berigten, dat hij het in *één uur* zal lappen. Dit laatste mag met regt onder de wonderen gerekend worden. Het grootste wonder evenwel is altijd, dat deze *humbugs* geloovigen vinden, en deze doorgaans in den val loopen.

De Duitschers te Londen betoonen tegen hunne Overrijnsche buren volkomen opgewassen te zijn. Mr. H*** (de Duitsche schoolmeesters en zangers noemen zich te Londen altijd *Mr.* of *Mijnheer*), uit Hanover (de Duitsche taalmeesters zijn uit Hanover of Brunswijk, even als de Fransche uit Parijs) — derhalve: Mr. H***, uit Hanover, lid (*member*) van de universiteiten te Göttingen en Berlijn, neemt de vrijheid, de *nobility* en *gentry* te berigten, dat hij, te beginnen met 15 Mei e. k., eenen cursus der Hoogduit-

sche taal volgens eene geheel nieuwe, uitmuntend bevondene leerwijze zal openen. *Volgt het adres.* — Uit Hanover, lid van twee universiteiten, uitvinder van eene geheel nieuwe leerwijze, maar die reeds gebleken is doeltreffend te zijn, wat wil men meer? Mr. H*** maakt ook zeer goede zaken. Hij was vroeger knecht in een Duitsch logement, en kwam, ik weet niet om welke reden, vóór eenige jaren te Londen. In het begin ongelukkig in zijne fortuinzoekers-kruisvaarten, was hij eindelijk door den nood gedrongen, als knecht bij een Franschen *maitre de langues* in dienst te treden. Vlug, als hij was, keek hij van zijnen heer spoedig de kleine en toch zoo noodzakelijke kunsten van het handwerk af. Het gelukte hem, een toereikend sommetje gelds over te garen, en op zekeren morgen figureerde de voormalige knecht in *the Times* als professor, lid van twee universiteiten, enz. Het genie had zijne baan gebroken; de rups was een vlinder geworden. Mr. H***'s fortuin is nu gemaakt: hij verdient 5 pond sterling (*f* 60) in de week, en wil niet rusten voordat hij het op het dubbele heeft gebragt. Ik twijfel ook niet, of het zal hem gelukken. Zijne advertentiën ontmoeten ons overal, waar wij de oogen ook heenwenden. Met *the Times* niet tevreden, heeft hij zich van *the Daily News*, *the Morning Chronicle*, *the Herald*, *the Post*, *the Athenaeum*, en de Hemel weet welke andere bladen, meester gemaakt. »Door de advertentiën heb ik mijn fortuin gemaakt," zeide hij op zekeren dag, terwijl wij naast elkander op eene stoomboot zaten. »Met kunde en eerlijkheid kan men in Londen niet te regt. De wereld *wil* bedrogen zijn; zij *wil* opvijzelarij. Wilt gij het tot iets brengen, adverteer dan heden, zoo mogelijk alle dagen; annonceer zoo, dat het in het oog loopt, tot in het onbeschaamde zelfs. Gij dringt u allengs bij het publiek op, en schiet een bres in den ijzeren wal, dien de conventie heeft opgeworpen. Gij wordt misschien uitgelagchen, maar het gelukt. De uitgaven zijn zeker groot; maar zij geven rente. Ieder pond st., dat ik voor advertentiën uitgeef, brengt mij zes pond zuivere winst op." Of deze laatste bewering gegrond is, weet ik niet; zijne redenering is echter veelbeteekenend en niet onjuist.

Wij staan nu voor de eigenlijke, de ware, de klassische annonce. Eene bloote advertentie is niet meer voldoende;

zij moet voor de *reclame* plaats maken. De eenvoudige soliditeit laat het eene hulsel na het andere vallen, en staat eindelijk als plompe charlatanerie voor onze oogen. Maar men denke daarom niet, dat de charlatanerie in alle opzigten insolide is; niets minder dan dat. De tijden hebben opgehouden, waarin de charlatanerie zich in het gewaad der soliditeit kleedde, en de soliditeit moet omgekeerd het kleed der charlatanerie aantrekken. Wie in het bosch is, moet met de wolven huilen. In het dolle gewoel der concurentie kan zich de eenvoudige braafheid niet staande houden; zij moet zich *mouches* op de wangen plakken, en klatergoud op de schouders laten flikkeren, om niet onopgemerkt van honger te sterven. Men heeft dikwijls beweerd, dat het moeijelijk is, om eene grenslijn tusschen soliden handel en onbeschaamde uitventerij te trekken. Het is niet alleen moeijelijk, het is onmogelijk. Wie zich met weinig of geen kapitaal in een vak van handel werpt, moet het gebrek aan kapitaal door hulpmiddelen van genie weten goed te maken. Hij moet alle mijnen laten springen, om de opmerkzaamheid van het nukkig, onbarmhartig publiek tot zich te trekken; hij moet smeeken, pogchen, frapperen, imponeren, liegen; hij moet alles doen, wat hem niet in het tuchthuis brengt, en dat alleen om maar eenige koopers te lokken, opdat hij zijn bestaan een paar maanden zou kunnen rekken, en het bankroet, het onvermijdelijke uiteinde, nog eene poos verschuiven. Hij maakt de kwakzalverij tot handel. Maar de echte, solide handel wordt door deze kwakzalverijen grootendeels benadeeld; hij ziet hoe de menschen meer naar den schijn dan naar het wezen oordeelen; hij is genoodzaakt zijne tegenpartij met gelijke wapenen bestrijden; en de handel zelf moet tot kwakzalverij worden, omdat de kwakzalverij tot handel geworden is. Een blik in het Londensche leven bevestigt dit, en het Londensche leven spiegelt zich in de advertentiën af. Wij gaan voort.

»Spiegels. De spiegelglas-compagnie, onder directie van Messrs Mac Lean, 165 *Oxfordstreet* en 78 *Fleetstreet* (men gelieve op naam en adres wel acht te geven), noodigt den adel, het publiek en den kleinhandel (*trade*) beleefd uit, om inzage van zijn rijk voorzien etablissement te nemen. Het publiek zal bevinden, dat de compagnie zich in staat

heeft gesteld, hare goederen *voor de helft van den gewonen prijs* te verkoopen." Deze annonce, in weêrwil van het veelbelovend slot, is nog zeer bescheiden gesteld.

»Meubelen en huisraad. Verloop van huurtijd. Noodzakelijke afbreking van het huis. Messrs STEPHENS en Comp. brengen ter kennis van het publiek, dat zij ten gevolge der noodzakelijke afbreking van hun huis genoodzaakt zijn, hunnen onmetelijken voorraad onverwijld te verkoopen, en dat zij zich dien ten gevolge eene buitengemeene prijsvermindering moeten laten welgevallen." (Het zal den meesten lezers bekend zijn, dat de grond van Engeland zich in handen van eenige weinige grondeigenaars bevindt, welke dien meestal voor den tijd van 99 jaren verpachten. De huizen, welke op dien grond gebouwd worden, moeten na verloop van den pachttermijn worden afgebroken, terwijl anders het gebouwde in handen van den grondeigenaar overgaat.)

»Wij verkoopen de beste tapijten, die er gefabriceerd worden. Onze prijzen zijn aanmerkelijk lager dan elders. 62 *Holborn-hill*, CH. MEEKING en Comp." Kort en bondig, en hoe eenvoudig! Wanneer de coquetterie niet zoo vaak het masker van naïveteit droeg, zou ik een zeker vertrouwen voor den Heer MEEKING opvatten; maar men kan niet weten, en geen masker is gevaarlijker dan dat van eerlijkheid.

»CLARKE's lampen zijn de besten. Beproef en oordeel! De ontzaglijke uitgestrektheid van de Licht-compagnie der Hoofdstad spreekt *boekdeelen* voor de uitmuntendheid van hare goederen. De parelkaarslamp is honderd andere kaarslampen waard. CLARKE's lampen zijn de besten, die tot dusver op den aardbodem zijn vervaardigd. Dit beweren is stout, maar onwederlegbaar, en ieder, die eene lamp wil koopen, moet het ter harte nemen. Na deze bekendmaking is het de eigen schuld van het publiek, zoo het gewone lampen koopt." Ik moet hierbij opmerken, dat CLARKE *geen* kwakzalver is.

»FORD's Heureka-hemden. De Groote Tentoonstelling heeft eene menigte nieuwigheden in het aanzijn geroepen, die de wereld in bewondering en verbazing gedompeld hebben. Hoe vele dezer nieuwigheden bij ondervinding deugdelijk bevonden worden, is eene andere vraag. Eene tweede vraag is, hoe vele derzelve het halve gemak van een gewoon goed hemd aanbieden. Mr. FORD heeft eene uitvinding gedaan, die

19/20 van al de wonderen in het Kristallen Paleis waard is. FORD's Henreka-hemden zijn slechts te bekomen 135 *Strand*." — O ARCHIMEDES!

»Rijkdom, roem, gezondheid. Een NAPOLEON zou geen NAPOLEON zijn geworden, zoo hij een langslaper ware geweest. ASTOR stond reeds des morgens ten drie ure op, en dat alle menschen, die lang geleefd hebben, vroeg-opstaners waren, is eene daadzaak, die door niemand ontkend kan worden. Wij bieden een ieder de gelegenheid aan om zich den weg tot rijkdom, roem en een lang leven te banen. Onze *wekkers* zijn de beste en de goedkoopste op de wereld. PHILIPPS en Comp. 145, *Haymarket*.

Men ziet dat JOHN BULL voor den *humbug* geenszins zoo weinig aanleg heeft, als men gewoonlijk denkt. De concurrentie heeft hem uit zijn phlegma opgewekt, en hij verheft zich, onder omstandigheden, tot de hoogte van zijn broeder JONATHAN. Rijkdom, roem, lang leven — meer dan de vurigste verbeelding durft wenschen! Menigeen zou met een van drieën tevreden zijn, en nu kan men dat alles te zamen krijgen voor één pond, tien shillings. Karakteristiek is het, dat *rijkdom* vóór *roem* staat. Wij zien dat wij in Engeland zijn. In Frankrijk ware het omgekeerd, en in Duitschland, de bakermat der homeopathie en koudwater-genees-inrigtingen, zou men misschien een *leven lang* voorop gezet hebben.

»Seasonable geschenken. In dezen tijd van het jaar, waar zich vrienden en gelieven in gezellige kringen vereenigen, waar de Muze van den Dans de jeugd onder haren harmonischen scepter verzamelt, openbaart zich de behoefte aan PERSOONLIJKE AANTREKKINGKRACHT meer dan gewoonlijk, en de volgende onbereikte uitvindingen in het gebied van het toilet verheugen zich over eene toenemende navraag, namelijk ROWLAND's *Kalydos*, enz. enz. De begunstiging van alle Europesche potentaten, de gunst der voorname en fashionable wereld, vereenigd met de *onfeilbare* werkzaamheid der bovenstaande artikelen, geven hun eene onbereikbare beroemdheid, en maken hen bij uitnemendheid tot elegante en fashionable geschenken geschikt." — Welk eene groote mate van onbeschaamdheid! Maar alles komt nog beter.

»PINDARUS zeide eenmaal: Water is het beste. Zoo PIN-

DARUS op dit oogenblik nog leefde, zou hij het van mijn schoonheidswater zeggen. Mijn *Pindarydor* geeft aan *ieder* vel binnen vierentwintig uren eene fluweelen zachtheid, de blankheid van ivoor en de frischheid der jeugd. Men beproeve en bewondere! 115 *Strand.* A. CLAPMAN." — Dat is kolossaal dom; maar het maakt indruk.

»Wonder der negentiende eeuw. Kom en zie! BELL's sans-pareil-olie toovert binnen vier weken op ieder kaalkop een weelderig bosch van haren. Ik verbind mij, om ieder, die het tegendeel bewijst, 10,000 pond sterling uit te betalen, die bij Mr. WILLIAMS, 17 *Cheapside*, gedeponeerd zijn." — SAMUEL JOHNSON! hoe weinig hebt gij eenig denkbeeld van onze eeuw gehad, toen gij de annonce van uwen naïven haarkruller tot een onovertrefbaar model verhieft!

»PARR's onfeilbare levenspillen zijn als de beste artsenij der wereld bekend. 30,000 doosjes worden iedere week verkocht. De fijne balsamieke en versterkende hoedanigheden van dit geneesmiddel zijn inderdaad wonderbaar. Wanneer men met eene enkele dosis de proef neemt, wordt men tot de overtuiging genoodzaakt, dat PARR's pillen toereikend zijn om den zwakke de krachten en den zieke de gezondheid terug te geven. Zij zijn *bijzonder* werkzaam voor gal- en leverziekten, en worden verkocht in doosjes voor 1 sh. 1 penny, alsook in familiedoozen van 11 sh."

Maar PARR is niet de éénige onfeilbare. »Dr. ROBERT's beroemde zalf, genaamd *de vriend van armen en rijken*, is eene onfeilbare artsenij tegen allerlei soort van verwondingen." — »BLAIR's Jicht- en Rheumatismuspillen onfeilbaar. Prijs 2 sh. 9 p. het doosje." — HOLLOWAY met zijne 30,000 getuigschriften is bekend; wij kunnen hem dus voorbijgaan.

Maar genoeg van zalf en pillen; nu komen wij aan iets van geheel anderen aard.

»Drie pond 's wekelijks. — Wie zich, het zij in persoon of per franco missive onder lett. A Y, aanmeldt N°. 15, *Cheapside*, kan inlichting ontvangen omtrent een geheel nieuwen tak van bestaan, die met gemak binnen twee maanden geleerd kan worden, en bovenstaande som opbrengt. Gedurende den cursus ontvangen de leerlingen een weekloon van 10 shillings. *Eene billijke gratificatie wordt verwacht.*"

Deze soort van annonce is in den laatsten tijd zoo dik-

wijls voorgekomen, dat ik die niet met stilzwijgen kan voorbijgaan. Wij zien haar, slechts met geringe veranderingen, bijna in ieder nommer van *the Times.* Drie pond sterling is eene mooije som, en slechts »twee maanden leertijd, en gedurende den leertijd betaald," dat is waarlijk meer dan men in redelijkheid vorderen kan. 't Is waar, er wordt eene gratificatie verwacht; maar wie geeft niet gaarne een gedeelte zijner spaarpenningen, ja al wat hij ooit bespaard heeft, wanneer hij zich daarmede een bestaan voor zijn geheele leven kan verzekeren! Derhalve, wij laten ons verleiden, en schrijven aan A Y. Den volgenden morgen reeds brengt de brievenbesteller ons antwoord. De Heer A Y was *foreman* (meesterknecht) in eene verwerij. Hij heeft eene nieuwe wijze van snelverwen ontdekt, welker voortreffelijkheden hij behoorlijk doet uitkomen, en verzoekt om een bezoek te zijnen huize. Natuurlijk voldoen wij stipt aan de uitnoodiging. Wij vinden een man van buitengemeen innemend en rëspectabel voorkomen. Na verloop van een half uur zijn onze laatste bezwaren uit den weg geruimd. Onder rooskleurige droomen van de toekomst drukken wij den stichter van ons geluk eene vijfponds-banknoot in de hand, en beginnen den leercursus. Alles gaat uitmuntend. Den volgenden dag zorgen wij des morgens ten 7 ure *in loco* te zijn, om den cursus voort te zetten. Wij trekken aan de schel, maar niemand doet open. Mijnheer A Y zal nog niet bij de hand wezen; 't is waar, hij heeft ons op dit uur bescheiden, maar misschien is hij den vorigen avond laat te huis gekomen, en verslaapt hij zich. Wij besluiten te wachten. De eene seconde verloopt na de andere; er verloopen minuten, er verloopt een kwartier uurs, een half uur. Wij brengen den *knocker* (klopper) in beweging, om den huisbaas op te kloppen. Deze komt voor den dag met een gezigt, rood van kwaadheid, en naauwelijks hebben wij naar onzen leermeester gevraagd, of hij barst in een stroom van hartstogtelijke welsprekendheid los, en verhaalt ons al scheldende en vloekende, dat die zwendelaar, die dief, den afgeloopen nacht vertrokken is zonder huur te betalen, en nog alles, wat hij van het huisraad maar in zijn zak kon steken, heeft medegenomen.

De trotsche luchtkasteelen zijn in duigen gevallen; de

zoet gedroomde drie pond 's maands verdwijnen als nevelbeelden, en onze wezenlijke, niet nevelachtige vijfpondsbanknoot is verloren, onherstelbaar verloren! Smartelijk aangedaan, keeren wij naar huis terug, om in de eenzaamheid troost te zoeken. Maar wacht; er blijft nog eene kans. Eene week lang lezen wij het Bijvoegsel van *the Times* zoo naauwkeurig mogelijk, en juist! wij zijn ten laatste zoo gelukkig, de annonce weder te vinden, die ons in het net heeft gelokt. Het adres alleen luidt anders; maar dat spreekt van zelf. Zonder ons lang te bedenken snellen wij naar de opgegevene woning, en verzuimen niet, onder weg een *constable* (diender) van de zaak te onderrigten. Vol verwachting treden wij in huis. Men brengt ons naar den Heer A Y. Een fatsoenlijk, voorkomend man ontvangt ons; maar hij is niet *onze* man. Hij verzoekt ons allerbeleefdst, plaats te nemen, en zet zich tot eene rede vol zalving, over eene nieuwe en voordeelige manier om kunstbloemen te maken. Wij hebben natuurlijk geen lust in een tweeden leercursus, stamelen eenige woorden van verontschuldiging, en verwijderen ons schielijk, met de hand in de zakken, uit de nabijheid van den onbekende.

»Maar waarom maakt de politie aan die zwendelarij geen einde? Zij behoeft slechts haar oog over dergelijke annonces te laten gaan." — Eerst verleden week werd een dezer zwendelaars gepakt en door een der regtbanken gevonnisd. Maar over het geheel kan de politie weinig uitrigten. Ieder heeft het regt om nieuwe takken van industrie uit te vinden en aan te kondigen. Men kan derhalve eerst iets doen, wanneer het bedrog reeds gepleegd is; maar dan heeft die gaauwdief zich reeds uit de voeten gemaakt, en laat het den volgenden keer aan een confrater over. Hier en daar beproeft zeker de politie om deze zwendelaars in haar net te lokken; maar zij strandt bijna altoos op de uitmuntend georganiseerde contra-politie der dieven.

»Jaarlijksch inkomen van vijftig pond sterling. Wie bij H. B., 6 *Unionstreet*, *Whitechapel*, in ééns af 2 pond St. betaalt, verzekert zich een jaarlijksch inkomen van 50 pond St. Inlichting gratis. — Wat moet ge nu van deze advertentie denken? Is dat ook eene zwendelarij? Maar daartoe is zij bijna al te lomp. Of eene kwalijk geplaatste grap?

't Is mogelijk. *Whitechapel* ligt in het afgelegenste gedeelte der stad, en een snuggere snaak wil missohien het ligtgeloovige publiek eens beet nemen. Dit zij echter zoo het wille: bedrog of scherts, de steller der aankondiging zal zijn doel bereiken. Het uitzigt op een inkomen, al ware het ook nog zoo problematisch, is voldoende om duizenden het hoofd op hol te brengen.

»Hoerah voor den vrijhandel! Een protectionistisch ministerie verstout zich in dit oogenblik de billijke sympathiën en antipathiën des lands te bespotten. Ondanks zijne huichelachtige verzekeringen, loert het slechts op eene gelegenheid, om den vrijhandel den doodsteek te geven. Maar de Britten zullen nooit slaven worden. Wij laten ons door de Tories niet in boeijen slaan! Wij laten ons het goedkoope brood (*the cheap loaf*), de goedkoope koffij en de goedkoope suiker niet ontrukken, om de grondrenten van eenige gepriviliseerden te verhoogen! Neen, neen, neen! De ondergeteekende is nooit achtergebleven, waar het te doen was om in het belang van den vrijhandel werkzaam te zijn. Kan hij ook al niet op de beroemdheid van Cobden, Bright, Walmsley en andere vermaarde mannen aanspraak maken, zoo heeft hij toch op den weg der practijk alles gedaan, wat een groot kapitaal en een opofferende wil mogelijk maken. Hij heeft geheele scheepsladingen van koloniale waren aangekocht en tot fabelachtig goedkoope prijzen *ver*kocht, ten einde het volk de mogelijkheid te verschaffen om aan de zegeningen van den vrijhandel deel te nemen. Hij houdt er niet van, om zich, zoo als anderen doen, bij het publiek door kwakzalverijen op te dringen. Maar eere, dien eere toekomt! Het volk zal de mannen niet vergeten, die in deszelfs belang gehandeld hebben en handelen zullen. A. Welshcombe, *Tea- and coffee-merchant*, 21 *Oxfordstreet.*"

Nu bid ik u om al de wereld! Protectionisten, *Freetraders*, Cobden, Bright, Walmsley, worden hier tot voetstuk van een eenvoudigen koffij- en theekooper! De belangrijkste vragen van den dag moeten dienstbaar worden gemaakt om een winkelier klanten te bezorgen. En welk een liberaal, vaderlandlievend man is die Mr. Welshcombe! Hij drijft geen handel om geld te verdienen, om zich een vermogen te bezorgen. Zijne cordate denkwijze werpt dit denkbeeld met

verachting van zich. Hij handelt ten gevolge van edeler drijfveeren; om een beginsel staande te houden; om de juistheid van een stelsel te bewijzen. Zijne beweegredenen zijn niet egoïstisch; hij heeft geen belangen dan die van 't algemeen, geen doel dan het welzijn des volks.

Ieder kent den *Poets corner* (Dichterhoek) in Westminster-abdij, waar de bloem der Engelsche poëzij vereenigd is — in het graf. Wij staan thans voor den *Poets-corner* der advertentiën. Het is slechts een klein plaatsje, op de laatste bladzijde van het Bijvoegsel; maar die laatste bladzijde weegt tegen alle vroegere op; zij vergoedt door qualiteit, wat haar aan quantiteit ontbreekt; zij is alleen de laatste, omdat zij de volkomenste is. En van deze laatste, volkomenste bladzijde in dit kleine plaatsje is het laatste het volkomenste stuk. Het is zeker geen dichterhoek in den eigenlijken zin des woords, ofschoon het niet aan poëzij ontbreekt, en aan poëzij, die, naar het voorschrift van Horatius, het *utile* met het *dulce* vereenigt. Jammer maar, dat het eerste te zeer op den voorgrond staat; doch Mr. Moses is geen Horatius, en Horatius zou nooit een Moses zijn geworden. — Beginnen wij te lezen.

»*National defences! England expects that every man does his duty!* (*) In dit oogenblik klinkt wel het krijgsrumoer niet in onze ooren; maar het gevaar is niet geweken. Weinige mijlen van de Britsche kust troont een heillooze despoot, die zich geroepen waant de rol van zijnen oom te spelen, en in deze gevaarlijke inbeelding door 500,000 bajonetten ondersteund wordt. Zijn haat tegen vrije inrigtingen, en derhalve tegen Engeland, is eene bekende zaak. De ontoereikendheid onzer middelen van verdediging behoeft niet betoogd te worden; zij is door alle partijen erkend. Ook heeft helaas de verandering van ministerie het moeijelijke van onzen toestand nog vermeerderd. Zij heeft het zaad van tweedragt in het land geworpen; de hoogste belangen voelen zich bedreigd, en er is minder uitzigt dan ooit op krachtige maatregelen tot verdediging voorhanden. Wanneer de regering het verzuimt, is het de pligt van iederen Engelschman zelf te handelen. Het geldt niet alleen onze nationaliteit, het geldt onzen handel, onze industrie, onze vrijheid. Een

(*) Nelson's bekend gezegde vóór den slag van Trafalgar.

gedeelte van het volk heeft zijne taak voortreffelijk begrepen, en begint zich in den wapenhandel te oefenen. De talrijke schuttersvereenigingen, die in den loop van weinige weken tot stand kwamen, zijn een verblijdend teeken van vaderlandlievende gezindheid. De pogingen van Mr. NICHOLLS voor de nationale zaak zijn bekend en erkend. Hij geeft bij deze kennis aan het geëerd publiek, dat weder tweeduizend vrijwilligers-uniformen naar de beste modellen vervaardigd zijn. Uniform met buks, als uitmuntend gegarandeerd, 5 pond St."

NICHOLLS vormt met HYAM en MOSES en Zoon het zoogenaamde kleermakers-driemanschap, en heeft, even als zijne collega's en concurrenten, over ontzaglijke geldmiddelen te beschikken. Zijn prachtig etablissement in *Regentstreet* zal de bezoeker van de *great exhibition* zich nog best weten te herinneren. Wat zijne pogingen voor de nationale zaak betreft, moeten wij hem volkomen geregtigheid laten wedervaren. Zoodra de Fransche *coup d'état* bekend werd, ontdekte NICHOLLS met den valkenblik van den speculant, dat zich daarmede eene uitmuntende gelegenheid had geopend om zaken te doen. Voordat nog iemand aan de verdere gevolgen dacht, voordat de kapitoolsche ganzen in de dagbladpers het naderen der Galliërs verkondigden, hief hij het »*Hannibal ante portas*" aan. Alle straathoeken werden met aanplakbiljetten bedekt, duizenden van boekjes uitgedeeld, en honderden van affiches rondgereden en rondgedragen. De couranten wemelden van advertentiën, en het thema van al die aanplakbiljetten, boekjes en advertentiën was het gevaar, waarin het vaderland verkeerde, en de noodzakelijkheid om aan middelen tot verdediging te denken. De zaak trok, en JOHN BULL hoorde zoo dikwijls dat hij bedreigd werd, dat hij het eindelijk zelf geloofde. NICHOLLS vergenoegde zich met deze resultaten niet. Zijn invloed strekte zich over een gedeelte der pers uit, en wat tot dusver slechts op biljetten en in boekjes te lezen was geweest, weêrgalmde nu in geharnaste *leading articles*. De grootere dagbladen konden zich tegen den politieken stormwind niet langer verzetten; zij namen de vraag des te liever op, daar zij populair was, en »Engeland geraakte in beweging." De vreedzame burgers begonnen te exerceren; er vormden zich

schuttersvereenigingen, en NICHOLLS verkocht duizenden van uniformen. Dit is een tegenhanger tot de beruchte expeditie naar Cuba, die in het kabinet van eenige Amerikaansche beurswolven besloten werd. Men zal hiertegen zeker aanmerken, dat het Engelsche krijgsalarm niet geheel en al zonder grond is geweest, en de vrees zich ook zonder NICHOLLS geopenbaard zou hebben. Dat is waar; maar Amerika zou ook zonder COLUMBUS ontdekt zijn geworden. NICHOLLS was de COLUMBUS van het krijgsalarm; hij heeft het eerst de uitwerkselen van den *coup d'état* op zijne landslieden berekend; hij heeft het gevaar van het vaderland verkondigd, toen niemand er nog aan dacht; hij heeft zich, slechts de ingevingen van zijn genie volgende, op den oceaan der speculatie scheep begeven, en zijn Amerika, of liever zijn Californië, ontdekt. Eere wien eere toekomt! De geest der wereldgeschiedenis moet dikwijls zonderlinge wegen inslaan, om zijn doel te bereiken.

Wij komen nu aan den Caesar van het driemanschap, aan den leeuw der annonce, aan MOSES en Zoon.

»Het tweede leidende dagblad (*leading journal*) van Europa. *The Universal Guide* (de algemeene Gids), een blad, dat thans dagelijks in 50,000 exemplaren circuleert, oefent een magtigen invloed op de handelwereld uit. Zijne politiek is liberaal, en de snelheid, waarmede dit blad het nieuws van den dag mededeelt, is onovertroffen. Het vindt zijnen weg naar de ontbijttafel van alle klassen, en door een ontzaglijk kapitaal zoowel, als door een ruimen voorraad van intellectuele middelen, belooft het een gevaarlijke mededinger voor *the Times* te worden. Een der grootste firma's van Londen heeft dit blad opgerigt, niet om met *the Times* te concurreren, maar om den politieken vooruitgang te bevorderen en de zeden des volks te verbeteren. De Heeren E. MOSES en Zoon, de eigenaars, leveren artikelen, die elken onderdaan van Hare Majesteit passen, hij moge tot de hoogere kringen of den handel, tot het leger of de vloot, tot de staatsdienst of het handwerk behooren. Het journaal verschijnt in het Monarch-etablissement, *Altgate and Minories*, in het Zijtak-etablissement, *New-Oxfordstreet*, *Westend*, en in het Zijtak-etablissement, *Sheffield.* Voor begunstigers wordt opgemerkt, dat de Heeren MOSES en Zoon in het bezit van de beste *stof* van

de wereld zijn, en *artikelen* leveren, die alle letterkundige producten ten minste evenaren, zoo niet overtreffen."

Maar dat is niet genoeg; lezen wij verder:

SIR JOHN PAKINGTON EN DE KOLONIËN.

Uw nieuwe betrekking is moeilijk, Sir John!
En wilt gij niet vallen met schande en met hoon,
Zoo luister eens even naar 'tgeen ik zal zeggen.
Uw toestand behoef ik niet open te leggen.
Met onze koloniën, waarlijk, 't is mis;
Die anders zegt, dwaalt, of hij fopt u gewis.
Maar niettemin vullen zij door de emigratie
Zich ras met het edelste sap van de natie.
Wilt gij der koloniën heil en bestaan,
Trek 't lot van wie derwaarts vertrekken u aan.
Ja, wetten zijn goed, maar nog beter zijn *facta;*
Sir John, neem dat toch, o ik bid u, *ad acta.*
Geef *facta*, nog eens, en bevorder, Sir John,
Vooral de emigratie van Moses en Zoon.
Wat helpen toch wetten, hoe goed ook, op aarde,
Als 't volk zich in 't pak steekt beneden zijn waarde?
De kleêren toch maken, dat weet men, den man;
En één wil u helpen; hij wil het en kan.
't Is Moses en Zoon; o koop daar uwe kleêren,
En weldra zult ge u van elkeen zien vereeren.
Bewijs nu, Sir John, ja bewijs metterdaad,
Dat gij hebt geluisterd naar deez' onzen raad;
Dan kunt ge u met Moses weldra vergelijken,
En *uw* roem weêrgalmt ook door staten en rijken.

London, *City Etablishment* etc. *The Universal Guide*, een nieuwsblad, dat de gebeurtenissen van den dag enz., eene volledige prijslijst, handleiding tot het zelf de maat nemen enz. bevat, is gratis te bekomen. Een fraaije Almanak almede gratis. — ICI ON PARLE FRANÇAIS. — Hier spricht man deutsch. — *QUI SI PARLA ITALIANO.* — Acá si habla español."

Mr. MOSES annonceert ons hiermede zijne courant, die dagelijks ten getale van omstreeks 50,000 exemplaren verspreid wordt. Deze courant is nu zeker geen courant in de gewone beteekenis van het woord. Zij bestaat uit eene voortloopende reeks van op onbepaalden tijd uitkomende bladen, waarin de gebeurtenissen van den dag en de verdiensten van de Heeren MOSES en Zoon besproken worden. MOSES is,

volgens het blad, de algemeene weldoener des menschdoms, de vriend der emigranten, de raadgever der ministers, de eigenlijke ware minister, de verdelger van den alleenhandel, de voorvechter der reform-partij, de bevorderaar van al het goede, de onverzoenlijke vijand van alle misbruiken. Moses en Zoon is niet alleen de beste kleermaker, hij is ook de beste staatsman, de beste schrijver, de beste dichter van Engeland en de geheele wereld.

De annonce zijner courant is, op den keper beschouwd, slechts de annonce eener annonce. *The Universal Guide* is niets dan eene advertentie, ofschoon op grootere schaal, dan men tot dusver heeft bijgewoond. Even als de Fransche regering haren *Moniteur*, heeft Moses en Zoon zijnen *Guide*, en een orgaan, dat ten getale van 50,000 exemplaren verspreid wordt, is eene geweldige magt. Bedenken wij nu, dat van *the Times* naauwelijks 35,000 exemplaren verkocht worden. Maar Mr. Moses is niet tevreden zijnen *Moniteur* te bezitten; hij heeft ook een dichter, en, gelijk eenmaal aan de hoven, is deze dichter hofnar en hofpoeet te gelijker tijd. De epistel aan Sir John Pakington, waarvan wij, als staaltje, eene vertaling hebben medegedeeld, is zijn werk. Of hij zijn vak verstaat, moge het publiek beoordeelen.

DE BOOM.

Eene geschiedenis uit Achter-Pommeren.

In het vreedzame land Achter-Pommeren, niet ver van de stad Köslin, ligt een stadje, met name Zanauvimski (hier komen reeds veel Poolsche uitgangen voor). In dit stadje bevindt zich ook een raadhuis, en voor het raadhuis stond een groote, breedgetakte beukenboom. Dezen boom hadden de voormalige eerzame leden van den raad daar geplant, toen hij nog een boompje was, zonder er echter aan te denken, dat het boompje eenmaal een boom zou kunnen worden, en hem daarom vlak onder de vensters van het raadhuis geplaatst.

Nu gebeurde het echter, dat het boompje wies en al groo-

ter en grooter werd, zoodat hij eindelijk de raadzaal van het raadhuis volkomen verduisterde. Verscheidene zittingen van den raad werden, ten opzigte dezer hoogst belangrijke zaak, gehouden. Eindelijk werd het besluit genomen, »dat, aangezien de groote boom voor het raadhuis de raadzaal, waar men toch het licht zoo zeer noodig had, van alle daglicht beroofde, van nu af alle zittingen des avonds bij kaarslicht gehouden zouden worden."

Een tijd lang werd aan dit raadsbesluit gevolg gegeven; maar deze inrigting stoorde de heeren van den raad zeer in hunne huiselijke gewoonten; menige partij whist of boston moest daardoor achterblijven.

Allen gevoelden het onaangename hiervan in de diepte hunner ziel; maar niemand had den moed om voor de zaak ruiterlijk uit te komen, te zeggen wat hem op het hart lag. Eindelijk echter waagde een der stoutmoedigsten uit den raad, het voorstel te doen, »dat men den grooten beuk zou doen omhouwen."

In het eerst volgde er een algemeen hoofdschudden, en men maakte de aanmerking, dat hunne voorzaten, die wel zouden geweten hebben wat zij deden, den boom eenmaal hadden geplant," enz.; maar allengs gewende men zich aan het stoute plan, en eindelijk werd het besluit genomen, »dat de groote beuk op ***dag, den ***, aan den meestbiedende verkocht zou worden."

De dag van verkoop was daar. Het geheele stadje was natuurlijk aan den voet van het slagtoffer verzameld.

De verkoop begon met de behoorlijke plegtigheid. De timmerlieden en schrijnwerkers der stad, ook enkele landlieden uit den omtrek, voerden hoofdzakelijk bij het opbieden het woord.

Toen kwam er nog een schoenmaker uit Köslin bij, die toevallig te Zanauvimski was, waar hij eenig geld had te ontvangen, en zich in de herberg, door middel van spirituosa, in eene goede luim had gebragt. De schoenmaker dacht, dat hij ook wel kon meëbieden, zoo goed als een ander, bood al hooger en hooger, en bleef eindelijk als de hoogste bieder overwinnaar. Voor ƒ 24½ had hij den boom gekocht. Maar die gedachte maakte hem plotseling nuchteren. Hij wilde zich uit de zaak redden, met te zeggen, dat hij maar uit

gekheid had meêgeboden; maar een ontzaglijk gedruisch van afkeuring stoorde hem in zijn spreken. De hoogwijze raad van Zanauvimski liet niet met zich spotten; dus riep men van alle kanten.

Wat nu te doen? De ongelukkige schoenmaker moest den boom betalen, en stapte des avonds, vol benaauwdheid over de gedachte aan de verwijten zijner vrouw, naar Köslin terug. Onderweg echter rees een stout plan, een idee als een *Deus ex machina*, bij hem op.

— · —

De Zanauvimskiërs wachtten met iederen dag, dat de bewuste boom geveld zou worden; maar geen bijl liet zich zien, laat staan een man, die haar hanteerde. Gedurende drie zittingen zag de hoogwijze raad de zaak aan; daarop echter werd eene kennisgeving aan den schoenmaker afgezonden, dat hij »dadelijk en onverwijld den boom zou hebben te vellen." Maar ziet! De schoenmaker antwoordde onmiddelijk, »dat zoo iets hem niet in de gedachten kwam. Hij had den boom gekocht op de plaats waar hij stond, en wee dengenen, die zich verstoutte zijn eigendom aan te tasten! De boom, *zijn* boom, stond daar zoo voor het raadhuis zeer goed."

De hoogwijze raad hield zijne zittingen den volgenden keer alweder bij licht, en deed den schoenmaker een verscherpt bevel toekomen. Deze bleef bedaard bij zijn eerste besluit.

Toen begon de hoogwijze raad vriendelijk te verzoeken, met bijvoeging, dat »de geëerde schoenmaker toch wel zou inzien, hoe onaangenaam het een hoogwijzen raad zijn moest, bij kaarslicht zittingen te houden. In de kosten van het vellen wilde men den goeden schoenmaker gaarne te gemoet komen."

De »geëerde" en »goede" schoenmaker bleef echter onverzettelijk. Men hield geheime zitting, en besloot den schoenmaker den betaalden prijs van den boom te restitueren. De schoenmaker echter harnaste zijne borst met zijn dikste zoolleêr tegen al die voorslagen. De raad van Zanauvimski bood hoogere en hoogere prijzen.

Eindelijk liet zich de schoenmaker van Köslin vermurwen. Voor *f* 49.—, zijnde juist het dubbele van zijn koop, stond

hij den raad van Zanauvimski, »uit bijzondere vriendschap", den veelbesprokenen boom af.

Zoo had de schoenmaker zijn doel bereikt, van het voor den boom betaalde geld terug te krijgen, en zijnen angst op zijn terugweg ook vergoed te zien. Maar de raad van Zanauvimski was ook bevredigd. Deze liet thans den ouden beuk, in plaats van hem weder te veilen, op eigene kosten omhouwen, en met geheim welbehagen zagen de hoogwijze heeren den dikken boom al krakend nederstorten.

WAT MIJNEN NEEF CHRISTIAAN ZELF IS OVERKOMEN.

Nog niet lang geleden bezocht ik mijnen neef Christiaan, die, in het voorbijgaan gezegd, een jager is, en toen bemerkte ik in zijne kamer, onder andere voorwerpen, ook den staart van een wolf. Hoe nu Christiaan daaraan is gekomen, behoort niet tot de alledaagsche dingen, en ik wil derhalve de gebeurtenis, zoo als ik haar uit zijn eigen mond vernomen heb, getrouwelijk wedergeven.

Mijn neef Christiaan ging eens met eenige zijner kameraden op eene bruiloft. Toen men den geheelen nacht door had gedanst, gedronken en zich vrolijk gemaakt, en bij het krieken van den dag zich de laatsten [tot vertrek gereed maakten, was mijn goede neef, in een toestand, die niets minder dan nuchteren was te noemen, in een hoek bij de kagchel reeds het rijk der droomen ingesluimerd. Eenige looze knapen, die dit bemerkten, en die er reeds lang op gewacht hadden om hem eene poets te spelen — de reden van hunnen haat te vertellen, zou te ver voeren — namen, nadat zij te voren allerlei gekheid met hem gemaakt hadden, hem op, droegen hem in de open lucht, en legden hem, aan de afhelling van een berg, in een vat, dat men daar juist aantrof. Dit alles geschiedde zonder dat Christiaan ontwaakte, en zoo maakten zij ook nog het deksel op het vat digt, en lieten hem toen aan zijn lot over.

Intusschen begon de morgen aan te breken, en mijn neef

werd wakker. Niet wetende waar hij zich bevond, tastte hij met handen en voeten om zich heen, en alles kwam hem donker en raadselachtig voor. Hij beproefde om hulp te roepen; maar er was niemand, die hem hoorde. Uit alle omstandigheden meende hij eindelijk te moeten opmaken, dat hij hier zou omkomen. Op eens was het hem echter, alsof zich buiten om het vat heen iets bewoog, en het van alle kanten besnuffelde. En zoo was het ook inderdaad. Een wolf, die reeds in den vroegen morgen op buit uitging en het lekkerbeetje in het vat reeds van verre had geroken, zocht weldra met zijn snoet in de opening van het vat te dringen, zoodat Christiaan den adem van het beest duidelijk kon bespeuren. Weldra wilde de wolf het vat met geweld omwerpen, om zoo den inhoud er uit te krijgen, en, daar dit hem niet wilde gelukken, begon hij van kwaadheid te huilen. Dit gehuil lokte weldra eenige andere wolven bij, die nu het vat àls om strijd besnuffelden, en mijnen neef eenen duizendvoudigen doodsangst bereidden.

Toen wilde het toeval, dat een der wolven het eindje van zijn staart in het bomgat bragt. Mijn neef, niet lui, pakt het dadelijk, en de wolf, die zich gevangen ziet, rent zoo hard hij kan de steile afhelling af, al naar beneden, tot het vat aan een grooten steen met een ontzaglijk gekraak uiteenbarst. Met groot gehuil en in groote wanorde namen de verschrikte wolven de vlugt. Mijn neef was er met eene kleine bedwelming afgekomen, en hield, toen hij weder bijkwam, den staart van den ongelukkigen wolf vastgeklemd in zijne hand.

Dit is de zelfde, die Christiaan mij bij mijn bezoek heeft laten zien.

ANTIEKE ANEKDOTEN OVER BEROEMDE KUNSTENAARS DER GRIEKEN EN ROMEINEN.

1.

Van Apelles, die een schilder was, verhaalt men, dat hij eens eene gordijn zoo treffend heeft geschilderd, dat zekere

SYSIPPUS, die een wijsneus was, haar opligtte. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval dat de schilder, met geschenken overladen, zou vertrekken.

2.

Van PRAXITELES, die een beeldhouwer was, verhaalt men, dat hij eens eene Venus zoo treffend heeft gebeeldhouwd, dat een zekere CALLISTRATUS, die een gemeen man was, haar verleidde. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval dat de beeldhouwer, met geschenken overladen, zou vertrekken.

3.

Van PARRHASIUS, die een schilder was, verhaalt men, dat hij eens eenige snippen zoo treffend in de voorzaal heeft geschilderd, dat de koning zelf er naar schoot. Verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval de koning, dat de schilder, met geschenken overladen, zou vertrekken.

4.

Van CLIPPUS, die een schilder was, verhaalt men, dat hij eens drie obolen (dubbeltjes) zoo treffend heeft geschilderd, dat zekere LEBTYCHIDA, die eene diefegge was, dezelve stal. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval, dat men den schilder, met geschenken overladen, zou laten vertrekken.

5.

Van THEOPHILUS, een schilder der oudheid, die te Corinthe woonde, verhaalt men, dat hij eens eene merrie zoo treffend heeft geschilderd, dat de koning, die er op zat, den zoon van den kunstenaar overreed. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval, dat men den schilder, met geschenken overladen, zou laten vertrekken.

6.

Van CURRICULUS, die een beeldhouwer was, verhaalt men, dat hij eens te Rome, die eene stad was, een vlinder zoo treffend heeft nagemaakt, dat de jongste der Vestaalsche maagden, die eene schoone maagd was, hem ving. De kei-

zer, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval dat de beeldhouwer, nadat hij met de schoone maagd, die toen geen maagd meer was, in den echt verbonden was, met geschenken overladen, zou vertrekken.

7.

Van DALANTHUS, die een groot schilder was, verhaalt men, dat hij eens eene vlam zoo treffend op het tapijt van den koning heeft geschilderd, dat deze, die ontvlambaar was, terstond door het vuur verteerd werd. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval dat de schilder, met geschenken overladen, zou vertrekken.

8.

Van CLEAS, die een fluitspeler was, verhaalt men, dat hij eens bij een boom zoo treffend gefloten heeft, dat een zekere ANTIPHAS, die een hoveling was, meende zeven fluitspelers te hooren fluiten. De koning, verbaasd over zoodanige bekwaamheid, beval dat hij, met geschenken overladen, zou vertrekken.

9.

Van THRIPHUS, een schilder uit Milete, die zeer schoon schilderde, verhaalt men, dat hij eens in een waschbekken zoo treffend water heeft geschilderd, dat de koning er zich in wiesch. Verbaasd over zooveel bekwaamheid, beval de koning, dat de kunstenaar, met geschenken overladen, zou vertrekken.

MENGELINGEN.

Kapitein COOK's dood. — Een Amerikaansch schrijver, met name CHEVER, zendeling in de Zuidzee-eilanden, verspreidt in een onlangs door hem uitgegeven werk een nieuw licht over het uiteinde van dien beroemden reiziger. Tot heden geloofde men, dat de ondernemende landontdekker steeds het eigendom, de begrippen en de gewoonten der Wilden, on-

der welke hij zich zoo lang ophield, had ontzien, en schrijft den aan hem bebeganen moord op de kust van Owhyhee aan een toevallig geschil toe, dat, wegens den diefstal eener boot, tusschen hem en de inboorlingen was gerezen. Doch de gemelde Amerikaansche schrijver geeft, op het gezag van een »historisch werk in de Owhyaansche taal, eenige jaren geleden uit mondelijke verhalen van oude lieden, die tijdens Cook's dood leefden, opgesteld", een geheel ander verslag van de zaak. Hij zegt, dat de inboorlingen Kapitein Cook en zijn volk voor goden aanzagen; dat Cook hen in die verbeelding liet, dewijl hij daardoor goedkoop aan mondbehoeften kwam, die meest vrijwillig, als offeranden werden gebragt, totdat hij eindelijk dacht zooveel invloed bij dat volk verkregen te hebben, dat hij doen kon wat hij wilde. In die meening deed hij de houten schutting van den gewijden *Morai* of tempel afbreken en tot brandhout aan boord brengen. Deze daad van heiligschennis bragt eene geheele verandering in de gevoelens der Wilden voort; zij besloten hem aan te vallen, God of geen God. De omstandigheden dier worsteling zijn welbekend, maar de Heer Cheever voegt er eene zonderlinge omstandigheid bij. Toen Cook, door den slag eener knods getroffen, neêrviel, uitte hij een gekreun. »Hij kreunt," riep het opperhoofd uit, die het digtst bij hem stond, maar tot op dat oogenblik door zijn niet geheel afgelegd gevoel van eerbied weêrhouden was geweest, de hand tegen den kapitein op te heffen, »hij kreunt, hij is geen God!" En met die woorden bragt hij Cook den doodelijken slag in den nek toe.

Men zou wenschen, dat dit verslag der gebeurtenis onnaauwkeurig ware; maar de zaak wordt duidelijk voorgesteld, en komt van eene bron, die men althans voor echt mag houden.

Zonderlinge appetijt. (Uit *the Stomach and its difficulties*, door Sir James Eyre.) Mijn oude vriend, Mr. Judd, chirurgijn-majoor bij de Schotsche garde-fuseliers, werd op zekeren dag gehaald, om iemand te helpen, die men zeide dat een hoed had opgegeten. Bij zijne komst vond hij een jong soldaat, die zeer onpasselijk was en veel pijn leed. De Heer Judd, die geen geloof sloeg aan die hoedhistorie, deed

den kastelein der kroeg roepen, waar het geval zou plaats hebben. De kastelein, die met verscheidene gasten aankwam, bevestigde de zaak, namelijk, dat de patient voor eene kleine som gelds een hoed (natuurlijkerwijze stukgesneden) had opgepeuzeld! Die snoeper herstelde door eene doelmatige behandeling, maar niet onmiddelijk. — In het Museum (Chirurgijns-Collegie) is eene groote flesch vol naalden, ter zwaarte van meer dan een pond, te zien, die door eene vrouw, zeker niet wel bij haar verstand zijnde, waren ingeslikt; zij leefde nog vele maanden daarna, en werd vet in stede van mager! Naalden worden overigens niet als voedingsmiddel aanbevolen; want dit was een geval van *post hoc* en niet *propter hoc*.

De man met het blaauwe manteltje. — Onder dezen naam was zekere Heer Champion sedert vele jaren te Parijs bekend en bemind, inzonderheid door de armen, wier weldoener hij niet alleen was, maar die hij in hunnen nood bijstond, met opoffering van eigen genot en vermaak. Hij had, terwijl hij zelf zeer zuinig leefde, de gewoonte om dagelijks, op straten en markten, uitdeelingen van levensmiddelen aan behoeftigen te doen; hij besteedde daar zijn vermogen, dat ver van aanzienlijk was, toe, en verwierf eene populariteit, die hem wel mag overleven. De Heer Champion was den 28sten Mei naar Bourgogne op reis gegaan. Te Châtel Sensois aangekomen, bevond hij zich ongesteld, en overleed er den 2den Junij l.l., in den ouderdom van 89 jaren. Men heeft te Châtel Sensois de lijkdienst voor hem gevierd; zijn blaauw manteltje en kruis van het legioen van eer waren op de kist gelegd.

Eene onschatbare zeldzaamheid. — Horace Walpole vertelt een aardig gevalletje van een ouden porseleinkooper, die een zeer zeldzamen en vreemden pot bezat, waar hij een bijna fabelachtigen prijs op stelde. In zekeren heeten zomer geraakte zijn huis door den schok eener geringe aardbeving, zoo als men zelfs in Engeland nu en dan heeft gevoeld, zoodanig in beweging, dat zijn kostelijke pot aan stukken viel. Voor een ander zou dit een ongelukkig geval zijn geweest; maar onze koopman wist er wel raad meê. Hij verdubbelde terstond den prijs van dat artikel, en ad-

verteerde het als »de eenige pot ter wereld, die ooit door eene aardbeving was gebarsten." Of hij zijn geld er voor kreeg, is niet bekend; maar hij verdiende het zeker.

Een gemakkelijk leventje in het verschiet. — Tegen het jaar 2000 (zegt een Amerikaansch dagblad) zal waarschijnlijk elke handarbeid onder de zon volstrekt hebben opgehouden, en de beteekenis van de woorden *handig* en *pootig* naauwelijks meer bekend zijn. Men heeft thans in Nieuw-Hampshire eene aardappel-rooi-machine, die, door paarden langs de aanplanting getrokken, de aardappels uit den grond haalt, van klei of zand zuivert en op de kar laadt, terwijl de boer op zijn gemak er bij kuijert met de handen op den rug, en »Heil u, Columbia!" neuriet.

Voor presidenten en leden van vredes-genootschappen. — Van 1844 tot 45 zijn uit Groot-Britanje naar de Kaap de Goede Hoop uitgevoerd: 2002 geweren en 229,550 ℔ buskruid; van 1845 tot 46, 4097 geweren en 85023 ℔ buskruid; van 1846 tot 47, 6072 geweren en 125,916 ℔ buskruik; van 1847 tot 48, 4105 geweren en 139,032 ℔ buskruid; van 1848 tot 49, 3976 geweren en 197,300 ℔ buskruid; van 1849 tot 50, 6431 geweren en 169,755 ℔ buskruid; van 1850 tot 51, 6777 geweren en 420,103 ℔ buskruid; van 1851 tot 52, 12180 geweren en 144,790 ℔ buskruid.

Wraak van een uitgever. — Een in Donegal uitkomend blad vermeldt met zeer weinig woorden een bezoek, dat de Graaf van Ennis op zijne landgoederen in die streken heeft afgelegd. Het schijnt, dat die lord zijne pachters op wat lange aanspraken onthaalt; »maar," zegt de *Ballyshannon Herald*, »daar Zijn Lordschap nooit genoeg vaderlandsliefde heeft getoond, om zich op het dagblad van zijn graafschap te abonneren, denken we onze kolommen niet met zijne discoursen te vullen."

Op een hoopje doen. — Een geestelijke, onlangs te Manchester predikende, bad voor de Koningin, Prins Albert, al de kinderen, die hij één voor één bij name noemde, daarna voor de Hertogin van Kent, en kwam juist aan den

Koning van Hanover, toen een goede hals van een boer, wien die catalogus wat lang voorkwam, plompweg uitriep: »Doe ze maar op een hoopje!" De gemeente stemde in dat verzoek in, door een hartig *amen* te roepen.

De oude wijn. — »O, ik heb wel wijn gedronken, die driehonderd jaar oud was." — »Dan weet ik van een nog ouderen. Bij mij in het dorp werd eens een kelder opgegraven, die wie weet hoe lang had digt gezeten. Daar vond men steenen flesschen, met het jaartal 900 er op — derhalve negenhonderd jaar oud." — »En hoe smaakte die wijn?" — »Ja, wijn was er niet meer in."

Nieuwe manier van tijdrekenen. — »Waardin. »Gaat u al zoo vroeg heen, Mijnheer?" — Gast. »Zoo vroeg? Het is op uw klok al over tienen." — Waardin. »O, die klok is voor; het kan naauwelijks kwartier over negenen wezen. Want om negen uur is mijn man nooit meer nuchter, en nu kan men nog niets aan hem zien."

Snelheid. — »Neen, bij ons gaat het bouwen veel vlugger. Zoo ben ik eens een dag met mijne vrouw en kinderen uit rijden geweest, en kom 's morgens in de voorstad eene plaats voorbij, waar juist de eerste steen voor eene herberg werd gelegd — en 's avonds, toen ik terugkeer, werd er al de eerste bezopen kerel uit geworpen."

Trappen van vergelijking. — »Zullen we ons nog door die verd— aristokraten laten kommanderen?" riep de president eener demokratisch-socialistische vergadering uit; »is de eene mensch niet zoo goed als de ander?" — »Wel zeker," schreeuwde een lid in vollen ernst, »EN EEN BOEL BETER!"

Het afscheid. — Burgemeester. »Ik kom Uwe Hoogheid goeden nacht en eene zeer gelukkige reis wenschen; want Uwe Hoogheid vertrekt al morgen ochtend ten vijf uur, en ik sta eerst ten acht uur op."

ZOMERTOGTJE DOOR HET SALZKAMMERGUT IN OPPER-OOSTENRIJK.

Door een Engelschman.

VAN WEENEN NAAR LINZ.

Op een morgen in het begin van Junij verliet ik mijn geriefelijk logies, *de Stad Frankfort* te Weenen, vroegtijdig genoeg om nog van pas te Nassdorf te komen, waar de stoombooten afvaren, zoodat mijne bagaadje kon worden gewogen, de vracht betaald, en ik op mijn gemak, zonder mij te overhaasten, aan boord kon stappen. Gelukkig woog mijn goed minder dan het toegestane maximum, en dit heeft mij — in het voorbijgaan gezegd — veel onaangenaamheid en kosten op reis bespaard. Daar ik reeds een aantal passagiers aan boord zag, en mij herinnerde, dat wij den nacht op de rivier zouden moeten doorbrengen, klom ik terstond met mijn reiszak naar beneden in de kajuit, koos daar een goed hoekje, lei twee of drie boeken op de tafel vóór mij, om regt van eigendom te toonen, en mijn pijekker naast den reiszak, dien ik tot een hoofdkussen bestemde; vervolgens droeg ik wel zorg om in den loop van den dag eenige malen op te staan en weêr op de zelfde plaats te gaan zitten, ter afwisseling om te rusten en te lezen, en opdat de lieden aan boord zouden weten, dat ik in dien hoek te huis behoorde.

Den avond te voren en gedurende den nacht had het sterk geregend, en de lucht was 's morgens mistig en onklaar. Wij vreesden een natten en triestigen dag in de opgepropt volle kajuit te zullen moeten slijten; maar tegen acht ure begon het weêr op te helderen, en kort daarna kwam de lieve oude zon voor den dag, verdreef al den mist, en daarmede al onze zorgen.

De eerste kajuit der stoomboot *Dorothea*, waarin ik plaats nam, was vrij ruim en wel ingerigt; die op de *Sophia*, naar ik hoor, veel ruimer en prachtiger. Ik vond de bediening tamelijk goed, en de prijzen der ververschingen, op het tarief vermeld, nog al billijk. Lekkere koffij, melk, brood, als

te Weenen, en eene goede *table d'hôte*, ten half twee, tot een matigen prijs (ik herinner mij niet hoeveel). Ook kan men er alle uren biefstuk met aardappelen krijgen, alsmede een smakelijk Duitsch geregt, *Schnitzel mit Kartoffeln* (kalfsgehakt met aardappelen), en ook gestoofd rundvleesch, naar *boeuf à la mode* gelijkende, en onderscheidene andere spijzen, portiesgewijze, geurig riekende, en, naar het zich liet aanzien, wel in den smaak der inlanders aan boord vallende. Maar de passagier mag, zoo hij de zuinigheid in acht wil nemen, wel oppassen van geen artikel, en vooral niets delicaats, te bestellen, dat niet op de lijst staat. Een jong vriend van mij, uit Triëst, die de reis meê maakte, vroeg een glaasje sherry of Madera; men deed hem 24 kreutzers (40 cents Holl.) voor zijn glaasje wijn en 12 kreutzers voor twee beschuitjes betalen. Ik meende ook een wippertje te nemen; men bragt mij rum, die niet al te oud was, en een glaasje kostte mij 12 kreutzers (*).

Wat de natuurtooneelen op beide oevers van den Donau betreft, daar denk ik geen beschrijving van te ondernemen, of de onderscheidene voorwerpen, die des reizigers aandacht trekken, afzonderlijk te vermelden. Elke *tourist*, die werkelijk genot wenscht te hebben van een togtje op die heerlijke rivier, dient te Weenen een *panorama* te koopen — ze zijn er in het geheel niet duur —; want het is schier onmogelijk de beschrijving in éenig boek te volgen der afwisselende schoonheden, die zich weldra aan iemands gezigt bij elke kromming der rivier ter regter en ter linker zijde beginnen te vertoonen. Op het panorama vindt men niet alleen den naam van elk merkwaardig gebouw, hetzij paleis, kasteel, kerk of klooster, maar ook een kleinen omtrek of schets, zoo naauwkeurig geteekend, dat de beschouwer oogenblikkelijk naam en plaats waarneemt, en niemand met vragen lastig behoeft te vallen.

Ik voor mij trek de vaart op den Donau aan die op den Rijn voor. Hoewel men mogelijk geene dier treffend romantische kronkelingen of schoone openingen ziet, die de Rijn

(*) Dat de Engelschman zooveel ophef maakt van deze beuzeling, bewijst alweêr, dat de Heeren Britten, die uit luiheid en *spleen* altijd en overal rondreizen, alles ook overal goedkooper willen hebben dan te huis.

VERT.

op verscheidene welbekende punten aanbiedt, wordt toch over het geheel het oog des reizigers aangenamer bezig gehouden en zijne belangstelling meer aanhoudend opgewekt, terwijl hij den Donau bevaart. Tot op eenige (Eng.) mijlen van Nassdorf zijn de oevers vlak, doch naar den aanbouw te oordeelen geenszins onvruchtbaar; daarna komen spoedig de hoogten opdagen, die ons het overige van den dag op zijde blijven. De opmerkelijkste bekoorlijkheid in de Oostenrijksche natuurtooneelen ligt in het uitstekend fraaije groen van veld en boschaadje. Van den rand der beide oevers af strekt zich eene groene vlakte uit tot aan den voet dier heerlijke heuvels, of liever bergen, welke tot aan hun top met groene dennen en sparren zijn begroeid. In stede van het verwoeste kasteel of de ongenaakbare vesting van den een of anderen aanvoerder van roovers, die vroeger op eene Rijnvaart onze belangstelling wekten, heeft men hier op elke iets beteekenende hoogte eene fraaije kerk of een statig klooster, ook wel een kasteel, dat er uitlokkend uitziet, en door een of ander aanzienlijk persoon wordt bewoond. Eenige der religieuze gebouwen zijn inderdaad vorstelijk, vooral dat aan de linkerzijde, de *Mölk* genaamd, en waarbij ik mij eenige gravures te binnen bragt, die ik van het Escuriaal had gezien. Een heer aan boord wist mij te zeggen, dat het genoemde gesticht, hoe uitgestrekt ook, geheel vol was, en dat de broeders, aldaar gevestigd, zich aan het onderrigt en welzijn van allen in den omtrek wijdden.

Ieder Brit, die er voorbijvaart, zal met eene bijzondere belangstelling aan den regter oever het kasteel van Dürrenstein aanschouwen, waar onze Richard Leeuwenhart eenigen tijd lang heeft gevangen gezeten; zijne bevrijding maakt zulk een aardig en romantisch incident in onze geschiedenis uit, dat men er niet eens aan denkt, om de echtheid van het geval in twijfel te trekken, zoo als sommige historieschrijvers hebben gedaan; trouwens, het is ook zoo lang geleden, dat men even moeijelijk de waarheid als de verdichting er van zou kunnen staven.

De dag verliep snel en genoegelijk; het weder was fraai, en de passagiers waren gezellig. Ik herinner mij, dat mijn vriend mij van beneden op het dek kwam roepen, om het heerlijke schouwspel te zien van een wijden en volmaakten

cirkel, aan het binnenste einde gekleurd door de prismatieke tinten, die op eenigen afstand de zon, toen in hare middagglorie troonende, omringden. Ik herinner mij ook eene beuzelachtige omstandigheid van geheel wereldschen aard, en schier niet waardig dat ik er van ophaal; dat doe ik dan ook maar alleen tot een blijk, dat men dikwijls *mal à propos* over iemands verlegenheid kan lagchen en spotten. Een invalide oud heer, die zich met zijne familie aan boord bevond, en, naar ik gelegenheid had gehad gedurende den morgen waar te nemen, met veel zorg en attentie door haar behandeld werd, moest van zeker kabinet aan boord gebruik maken, welks deur zich van binnen sloot door een mechaniek, heel aardig en wel uitgevonden voor iemand, die er meê bekend was, maar raadselachtig en moeijelijk te vinden en open te maken voor iemand, die niet veel kennis van sloten had, zoo als met onzen armen hals het geval was. Zoo kwam het, dat hij eenigen tijd gevangen moest zitten, terwijl de hofmeester en anderen van buiten, wat zij ook riepen, hem maar niet aan het verstand konden brengen waar de veer zat, en hoe hij er mede te werk moest gaan. Dit bragt eenige opschudding aan boord te weeg, en een jongman, die naast mij op het dek zat, vroeg naar de reden er van. Toen hij deze vernam, wreef hij zich vrolijk en lagchend de handen, en riep uit: »Die vind ik mooi! dat is om zich een bult te lagchen!" Een poosje daarna werd hij door iemand van zijne familie omlaag geroepen, om meê te helpen zijnen vader uit het akelige arrest te bevrijden. Ik zal niet spoedig vergeten, welk een lang gezigt onze jongman plotseling trok. De arme gevangene werd zeker daarna verlost, want ik zag 's morgens de deur wijd open staan.

De nacht was donker en mistig, en wij werden genoodzaakt eenige uren voor anker te blijven liggen, daar het gevaarlijk was, de snelle stroomen *Wirbel* en *Strudel*, nabij Grain, zonder goed en genoegzaam licht tot sturen van het schip te passeren. Men zeide mij, dat juist hier zeer treffende en romantische natuurtooneelen waren, en het speet mij wel, dat de nachtelijke duisternis, die alles met één dikken en mistigen mantel dekte, mij niets er van liet zien. Hier moet ik in het voorbijgaan den lezer waarschuwen om den man, die aan het roer staat, niet aan te spreken, en

hem geene vraag te doen; want de minste verstrooijing der aandacht, waarmede hij op den loop des strooms moet letten, zou eene afwijking van zijnen koers kunnen te weeg brengen, en het schip op eene der zandbanken doen loopen, die het sturen op deze rivier zoo moeijelijk maken, en dengenen, die het roer houdt, telkens noodzaken het anders te wenden.

Des nachts ondervond ik het nut mijner voorzorgen, want ik genoot eenige uren slaaps in mijn goed hoekje. Tegen acht ure bereikten wij Linz, waar elk, door een kruijer vergezeld, het hotel opzocht, dat hij met zijn intrek dacht te begunstigen.

Mijn vriend en ik begaven ons naar de *Rothe Krebs*, aan den oever gelegen, een hotel van de tweede klasse, dat ons door den hofmeester der stoomboot was aanbevolen, en waar wij goede bediening vonden, ofschoon het er in het geheel niet goedkoop was. Het zou mij niet verwonderen, als de flesch wijn, die ik den hofmeester des namiddags met een vriend zag gebruiken, eene belooning was geweest voor de aanbrengst van twee reizigers in het hotel, en dat *wij* dat door den een of anderen post in onze rekening moesten misgelden. Een reisgezel, die naar den *Erzherzog Carl* was gegaan, zeide mij, dat het er zeer duur was, maar dat men er ook uitmuntend werd bediend en een allerfraaist uitzigt had. De *Goldene Löwe* werd ook door anderen zeer geprezen, als net en goedkoop bij prompte bediening. Ben ik zoo gelukkig van nog eens te Linz te komen, dan ga ik zeker dáár logeren.

Mijns bedunkens is het verblijf van éénen dag te Linz voldoende; want de voornaamste aantrekkelijkheid dier stad bestaat in hare bekoorlijke ligging op de oevers van den Donau, ofschoon zij zeker fraai gebouwd en levendig is. Men vindt er eenige vestingwerken naar een nieuw stelsel, door den Prins MAXIMILIAAN D'ESTE uitgevonden, en die wel bezienswaardig zijn, zoo als ik later hoorde. In den achtermiddag deden mijn vriend en ik eene wandeling naar eene plaats, de *Magdalena* genaamd, aan de overzijde der rivier, werwaarts ons een rijtuig langs den kunstweg bragt, en waar we een lekker kop koffij vonden en een heerlijk gezigt hadden op den Donau, die zoo ver ons oog reikte door de bekoorlijke en

uitgestrekte vallei beneden ons stroomde. Ik raad den tourist, tot afwisseling, zulk een toertje aan, en hij zal ook wel doen van zich terstond na het betalen zijner rekening ter ruste te begeven (hetgeen wij niet deden); want de trein rijdt 's morgens ten zes ure naar Gmunden af, en hij heeft rust noodig, na den vorigen nacht op het water te hebben gesleten.

VAN LINZ NAAR GMUNDEN EN ISCHL.

Tegen onze strikte orders aan, dat men ons vroeg zou roepen, klopte de portier des morgens aan onze deuren, om ons te zeggen, dat wij ons haasten moesten, om met den eersten trein te kunnen vertrekken. Het gevolg was, dat wij maar even den tijd hadden om onze rekeningen te betalen zonder ze na te zien, hetgeen den opperkellner zeker wel aanstond, en dat we op een drafje naar het station moesten loopen, dat nog al een eind ver lag. De tweede bel had juist geluid, toen wij aankwamen, en nadat er gewogen en betaald was, namen wij plaats in den trein, die reeds aan den gang geraakte. Ik zat vrij gemakkelijk, en de beweging over de rails was dat eentoonige gesnor en geschud, dat we allen nu kennen; maar in plaats van voort te snellen in het gevolg van het sissende, blazende, snorrende gedrocht aan ons hoofd, volgden we twee oude knollen, die op een kort drafje een lange, regte, weinig bezienswaardige laan doorreden. Ik vermaakte mij met het nazien der rekening, die ik zoo even in het hotel had betaald, en het bleek duidelijk, dat de opperkellner met voordacht vergeten had ons vroeg en bij tijds te wekken; want ik bemerkte, dat men mij aangenoteerd had wat ik in het geheel niet had gekregen, en te veel gerekend voor hetgeen ik werkelijk had gehad; die kunstgreep, om vreemdelingen te noodzaken hunne rekeningen in allerijl te voldoen, is op vele plaatsen buiten Linz in zwang bij de slimme opperkellners, die alles, wat boven de echte rekening loopt, in hun eigen zak steken.

Eenigen tijd voordat wij Lambach bereikten, kregen wij den beruchten Traunstein, den eersten berg, die ons bij het

intreden van het Salzkammergut toewenkt, in het gezigt. Het welbekende profil van LODEWIJK XVI valt terstond in het oog, het hoofd als het ware leunende tegen de rotsachtige peluw, en naar den hemel starende. De trekken zijn duidelijk geteekend, en gelijken voorzeker treffend naar die der portretten van den ongelukkigen monarch, ofschoon een goed vriend van mij uit ons noorden, die in de nabijheid woont en vaak dien weg is gepasseerd, mij gezegd heeft, dat hij nooit in staat was geweest te ontdekken, hoe of op wat wijze de gelijkenis zich liet bespeuren.

Mijn vriend en ik hadden onze plaatsen slechts tot Lambach toe genomen, om aan den beroemden Traunfall, den eersten *lion* van het Salzkammergut, onze hulde te kunnen bewijzen. Na ons met een goed ontbijt van uitmuntende koffij en toebehooren, in de welingerigte herberg, digt bij het stationsgebouw, te hebben versterkt, maakten wij van den zeker belangeloozen raad des kasteleins gebruik, gingen in een zijner opene fourgons met twee paarden bespannen zitten, en reden naar den waterval. Mogt een of ander lezer ons voorbeeld volgen, hetgeen ik om redenen, hierna te ontvouwen, hem raad *niet* te doen, dat hij dan den herbergier verzoeke, hem niet den slaperigen of liever slapenden koetsier meê te geven; want de man, die ons reed, lag zoo aanhoudend, nu regts, dan links, met zijn lijf boven de paarden heen te slingeren, dat wij vreesden, dat hij hals over kop van zijn bok zou tuimelen, en hij had, even als de vette jongen in *Pickwicks Avonturen*, zooveel trek om in slaap te vallen, dat al de stooten, die ik hem met mijn rotting in de ribben gaf (schoon somtijds nog al duchtig raak), hem niet overeind op zijn bok konden doen blijven. De kastelein, die zeer wel scheen te weten welk een slaapkop zijn voerman was, betuigde ons, toen wij terugkwamen, dat hij hem nooit weêr tot zulke dienst zou gebruiken; maar denkelijk zal hij hem den volgenden keer wel op nieuw op den bok hebben gezet. Bij den waterval gekomen, hadden wij het verdriet van den spoortrein op een zeer korten afstand te zien voorbijrijden, en wij vernamen daarna, dat men te Linz kan bedingen, om bij den waterval te kunnen uitstappen, en door den eerstvolgenden trein, zonder verhooging van vracht, naar Gmunden te worden meêgenomen, zoodat wij slechts te vo-

ren eenige navraag hadden behoeven te doen, om onze drie guldens uit te winnen, en het gevaar te ontgaan, van door onzen slaperigen menner in eene sloot of gracht te worden gegooid. Ik moet bekennen, dat die vermaarde waterval mij op het eerste gezigt niet bijzonder trof; want op de gravures te Weenen en Linz had ik hem zoo geweldig schuimend en op eene zoo groote schaal voorgesteld gezien, dat de werkelijkheid ver beneden mijne verwachting bleef. Voor het overige is dit water fraai van kleur, en het tooneel in het rond lief en schilderachtig. Nabij den waterval ligt een klein kasteel, dat er goed uitziet, en waar men een half tusschenuurtje met mes en vork kan doorbrengen, en zeker ook mooije versche forellen vindt. Sommige touristen stellen het bezoek bij den waterval uit tot een uitstapje van Gmunden af; maar ik heb menigeen zijn leedwezen hooren aan den dag leggen van op die wijze tijd en geld te hebben verspild.

De landstreek rondom Lambach is zeer fraai, en er moet iets aantrekkelijks in die omstreken liggen, om zooveel lieden uit te lokken, aldaar eene poos te vertoeven. Het is te Lambach, dat men het eerst de Traun in het gezigt krijgt, die schoone rivier, welke wij zoo vaak in den loop van onzen weg zullen zien, en die zich bevallig door de diepe groene vallei heen slingert, of met murmelenden spoed ons voorbijsnelt, als wij ons langs hare oevers vermeien.

Nadat wij Lambach met den namiddagtrein hadden verlaten, begon het te regenen, en dit noodzaakte ons de gordijnen toe te trekken; ik kon echter van tijd tot tijd zien, dat het tooneel allerschilderachtigst was, en men vaak het genoegen had de Traun te bespeuren. In den avond te Gmunden komende, werd ik in den regen, en door menigen modderpoel heen, door een kruijer naar het *Goldene Schiff* boven aan het meer gebragt. Het voorkomen van dit hotel stond mij niet te best aan; echter verdween elke ongunstige indruk, zoodra ik uit het venster der kamer, die men mij wees, voor het eerst dat heerlijk schoone meer met bewondering aanschouwde. Nu verwonderde ik er mij niet over, dat zoo vele vreemdelingen eenige dagen te Gmunden blijven vertoeven. De nieuwheid van het tooneel, de levendige kaai, en vooral dat bekoorlijke meer, zijn zeer

aanlokkelijk voor iemand, die pas hier komt; maar ik moet hem waarschuwen, dat hij, verder dat schoone land, waar zoo vele belangwekkende voorwerpen te zien en zoo vele plaatsen te bezoeken zijn, inkomende, er berouw van zal gevoelen, dat hij zijn tijd te Gmunden heeft verspild. Eén dag is over genoeg; want al bleef hij eene geheele maand, zou dat schoone Traunmeer nog even bekoorlijk en aanlokkelijk voor hem zijn. Ik raad hem, den Calvariënberg te beklimmen, die groene hoogte achter de stad gelegen, met haren fraaijen tempel of kerk op de spits, en van daar zijn oog te laten weiden op de fraaije watervlakte, die zich beneden zoo ver uitspreidt, door reusachtige bergen omringd, en dan zich om te keeren, om die schoone groene heuvels en dalen in hunne verrukkelijke afwisseling te aanschouwen. Mogelijk zal hij ook, even als ik, eene in het wit gekleede nymph zien, met een breeden herderstroohoed op en romantische haarlokken, op het groene mostapijt gezeten en aandachtig in een boek lezende, terwijl twee honden aan hare voeten slapen. Ik eerbiedigde hare hooge standplaats en hare afgetrokkenheid te zeer, om hare bespiegelingen te storen, en toen ik van het aanschouwen des vergezigts aan de andere zijde der kerk terugkwam, was zij verdwenen. Wie of wat zij geweest zij, is en blijft een geheim; het kon DIANA niet wezen, want zij had geen jagthonden, maar een fraaijen Newfoundlander, en, als ik het wel heb, een mops bij zich.

De omstreken van Gmunden zijn voorzeker allerfraaist, en verschaffen zonder twijfel menig aangenaam togtje aan degenen, die het stadje tot een tijdelijk verblijf kiezen; maar ons doel is, het Salzkammergut te bezoeken. Er is niets in ons hotel, dat iemand in verzoeking zou kunnen brengen om er te blijven. Het is zoo ondoelmatig van binnen ingerigt, en men is er zoo weinig op zijn gemak, dat men zou twijfelen of de bouwmeester er van wel goed bij zijn verstand was geweest. Er zijn een paar kamers in front, waar men een fraai uitzigt op het meer heeft, en zijn maal kan gebruiken. De zaal der *table d'hôte* beneden is eene donkere, lage, onoogelijke plaats, waar men des avonds verjaagd wordt door de gemeene, tierende, rookende en spuwende *habitués*, die er vergaderen. Verder den weg op kan ik mijnen lezer

ruime, lichte en wel gestoffeerde salons beloven, verlevendigd en veraangenaamd door de tegenwoordigheid van opgeruimde, welgekleede, fatsoenlijke bezoekers van beider sekse, die ik denk, dat meer naar zijnen smaak zullen zijn. Evenwel moet ik zeggen, dat men in die zelfde zaal wél dineert, voor zoo ver de gastronomische vereischten betreft; want al de artikelen van voeding waren goed en de wijn was onberispelijk. De visch, *Rheinaugen* genaamd, is inderdaad zeer lekker, en wordt, naar ik geloof, in dat meer alleen gevonden; ook de witte Vöslauerwijn verdient den vreemdeling te worden aanbevolen.

De jonge kasteleinsdochter, met haar vriendelijk glimachje, schijnt een goedig en aangenaam persoontje; maar die korte, gezette kastelein, met zijne knorrige stem, is een sterk republikein, en moet, naar zijne vinnige gelaatstrekken te oordeelen, niet gemakkelijk zijn, als het er op aankomt; althans hij is terdege bij de pinken, om rekeningen uit te schrijven; dat kan ik getuigen. Ik raad dan ook ieder reiziger, die op zijn ronde jongens past, om *terstond* zijn diner te betalen volgens het tarief, en niet naar Rosa te luisteren, wanneer zij er van spreekt, om het op de rekening bij het vertrek te zetten. Wat deze Rosa betreft (ik bedoel het aardige meisje, met haren blanken hals en witte tandjes), als ze u nog bedient, beeld u dan maâr niet in, wanneer zij u lief en teeder aankijkt en familiaar op uw schouder leunt, dat ze zin in u heeft; — het is maar om u in verzoeking te brengen, dat ge langer blijft, of ten minste, dat ge nog eene flesch laat komen. Zij neemt eenvoudig haar beroep waar als een goed dienstmeisje, dat voor haar meesters belangen zorgt, en de rekening doet oploopen. Ik ontmoette op reis twee jonge snaken, landslieden, waarvan er een, door hare streelende aanhalingen betooverd, erg op haar verliefd scheen, en dacht haar hart te hebben veroverd, weshalve hij dan ook, naar zijn zeggen, plan had, om over Gmunden huiswaarts te keeren, alleen om haar nog eens te zien. Ik denk echter, dat zijn reisgezel hem die gekheid wel uit het hoofd zal hebben gepraat, en dat hij nu bedaard en wel in Engeland op zaken van meer belang zit te denken, dan op het kasteleinsmeisje van Gmunden.

Toen ik dan mijne rekening vroeg, verwonderde ik mij

zeer over het totaal der *Speisen*, dat er op genoteerd stond; maar het was vergeefs daartegen te protesteren; want men zou al even ligt de verorberde artikels hebben kunnen sorteren, als het totaal der rekening voor elk afzonderlijk geregt splitsen. Maar het was een lesje voor mij, om steeds het diner te betalen, terwijl de items nog versch in mijn geheugen waren, zodat kellners of kasteleins mij niet *ad libitum* konden afzetten.

Een uur zeilens over het meer, met zulke tooneelen aan weerskanten, gaat den tourist regt genoegelijk voorbij. De *Sophie* is een regt lief en wel ingerigt vaartuig, met een hupschen kapitein en uitmuntende bediening.

De vaart om Traunkirchen heen is alleraangenaamst en met de beste punten op den Rijn te vergelijken, en dan krijgt men aanstonds Ebensee in het oog, met zijne fraaije, uitgestrekte stoomfabrieken en het hoog gebergte. Hier komt men het Salzkammergut binnen. Er staat een omnibus klaar, om de passagiers naar Ischl te brengen, en na eene verrukkelijke vallei langs den oever der Traun aan de eene en eene reeks bergen, tot op hun top groen bewassen, aan de andere zijde doorgereden te zijn, komt men, na twee uren genoegelijk rijdens, te Ischl. Toen dat prachtige amphitheater van bergen om de vallei, waar Ischl ligt, zich aan mijnen blik vertoonde, wenschte ik mijzelven geluk, en stapte met blijde verwachting aan het Post-hotel af.

ST. WOLFGANG.

Te Ischl hield ik mij thans slechts een paar uren op, maar zag er genoeg van, om de schoonheid der landstreek te bewonderen, en te beseffen, dat een langer verblijf aldaar een wezenlijk genot moet bieden. Ik moest mij haasten om te St. Wolfgang te komen, niet slechts uit nieuwsgierigheid en verlangen om het beroemde meer van dien naam te zien, maar ook om bij mijnen vriend te komen, die vooruit was gereisd, ten bezoeke bij eene familie, welke zich toenmaals op haar kasteel, bij dat meer gelegen, bevond. Mijn ongeduld noopte mij echter geenszins om Ischl met eene leêge

maag te verlaten. Een schoteltje forellen met salade en eene uitmuntende *côtelette* met erwtjes, afgespoeld met een glas kapitaal bier en eene *halbe Flasche Wein*, dienden mij tot restauratie; vervolgens steeg ik in het open wagentje, dat Franz, de opperkellner, mij intusschen had bezorgd, en rolde welgemoed den weg naar St. Wolfgang over.

Het eerste gedeelte van den weg, na de stad langs den linker oever der rivier Ischl te zijn uitgereden, is zeer fraai en bezienswaardig; kort daarna draait men de brug regts over, en verliest de rivier grootendeels uit het oog, maar komt toch eene fraaije groene vlakte door, met bergen van allerlei gedaante, aan weerskanten. Indien men den naam van dezen of genen berg verlangt te weten, behoeft men slechts den koetsier te vragen, die ze allen kent. Heeft men toevallig den jongsten voerman uit het *Anker* te Ischl, dan treft men een schranderen en beleefden knaap. Met één paard te rijden is natuurlijk en volgens het tarief goedkooper dan met twee, en ook voor één of twee personen, of men moet den Mylord willen uithangen, dat hier te lande lastig en kostbaar is. Toen ik bij het hotel het *Witte Paard* aan den voet des steilen heuvels te St. Wolfgang uit het rijtuig stapte, vond ik, dat er reeds eene kamer voor mij in gereedheid was gebragt, en had nog naauwelijks mijn kaartje naar het *Schloss* gezonden, of mijn vriend verscheen zonder hoed, ten blijke, dat ik hem niet moest laten wachten, maar fluks met hem meêgaan naar zijne vrienden, die mij op de gulste wijze ontvingen.

Ieder, die Ischl bezoekt, kent het kasteel van St. Wolfgang, dat gedurende de zomermaanden door zijnen eigenaar, Mr. Grohman, den Weenenschen bankier, wordt bewoond, alsmede den zeer fraaijen, hooggelegenen tuin, een waar paradijs, die vrij door ieder mag worden bezocht, en algemeen zoozeer bewonderd wordt en in trek is, dat ik zeven of acht koetsen — eenige daaronder koninklijk — er buiten heb zien wachten op de gezelschappen, die ze daarheen hadden gebragt. En waarlijk, de hand der natuur en de goede smaak van menschen hebben deze plek tot een ander Eden gemaakt. Die naar eene tafel gelijkende hoogte schijnt door de natuur opgerigt als een plat dak, om van daar af hare bekoorlijke schepping te overzien, en die groene ruimte, zoo

smaakvol in wandeldreven, boschaadjes, bloemperken, priëlen, grotten, koepels, enz. afgedeeld, waar men overal een fraai gezigt op het meer heeft, en op mosbanken en stoelen kan uitrusten, getuigt van den smaak en het vernuft des waardigen bezitters. Ook het verrukkelijke, schilderachtige tooneel aan de verre overzijde, door hoog gebergte begrensd, streelt des bezoekers blik op de liefelijkste wijze. Uit dezen tuin ziet men den vermaarden ouden Schaffberg in al zijne grootte, en de linie van deszelfs top stelt een belangrijken trek van het landschap daar, en men kan er zijne oogen naauwelijks van afwenden. Ook voelt ieder, die dit aardsche paradijs betreedt, zich getroffen en verrukt door de onbeschrijfelijk fraaije en schitterende tinten der tallooze keur van bloemen, wier balsemgeuren den tuin vullen, en die zeker met zorg door de beminnelijke meesteres der plaats worden aangekweekt.

Het fraaije kasteel, door de familie bewoond, was vroeger eene abdij, die, naar ik meen, aan de Benedictijner orde behoorde. Tijdens Weenen in 1683 door de Turken belegerd werd, strekte het eenige dagen tot wijkplaats aan Keizer Leopold. Naar den tuin gaande, passeert men door een fraaijen kruisgang, en de deuren, die men aan zijne linkerzijde ziet, leiden in fraaije kamers met eiken beschotten en zoldering, en met daarmede strookend ameublement, dat door snij- en beeldwerk de hand van kunstige werklieden uit vroegere tijden zoowel als den goeden smaak en den luister der oude bezitters doet erkennen.

Het stadje St. Wolfgang heeft op zichzelf weinig te beduiden. Men vindt er een hotel, dat laag gelegen en van buiten niet zeer aantrekkelijk is; evenwel heb ik er eene week zeer aangenaam doorgebragt, want waard en waardin waren zoo vriendelijk en gedienstig, de koffij bij het ontbijt was zoo lekker, en het overige paste zoo wel er bij — voor mijn diner had ik zulke smakelijke versche visch, *côteletten*, die Ude waardig waren, met excellent bier en wijn — voorts eene zoo nette en geriefelijke kamer, dat al die goede dingen, met de nabijheid van het kasteel vereenigd, mij weinig lust gaven om te vertrekken. Ik moet dan ook betuigen, dat het *Witte Paard* uitnemend geschikt is tot een tijdelijk verblijf voor iemand, die de omstreken wil leeren kennen

en den Schaffberg beklimmen, waartoe men, in geval de beenen hunne dienst weigeren of men op gemak gesteld is, zich voor acht gulden in een leuningstoel tot boven op den top en van daar weêr terug tot in zijne kamer en op zijn eigen stoel kan laten dragen. Voor één persoon zijn vier dragers noodig, die elkander twee aan twee aflossen; maar ofschoon de weg op sommige plaatsen steil is en groote krachtinspanning van hen vereischt, geven die knapen daar niets om, hoe zwaar men ook mag zijn. Wel verre van hunne beurt met weêrzin te zien aankomen, hernemen zij gretig hunne plaats, en schijnen wel in hun schik met de eer van iemand te mogen dragen. Evenwel geloof ik, dat zij liever een jong tenger dametje transporteren dan een dikken vetten lobbes.

Boven op dien berg heeft de kastelein van het *Witte Paard* een herbergje aangelegd, waar men bij opgekomen mistig weder en duisternis, die het afklimmen moeijelijk en gevaarlijk maken, den nacht kan doorbrengen, en waar die slimme hospes voorzeker geen bezoek van *kelderratten* heeft te vreezen. Er zijn daar bedden voor acht personen, en om zeker te zijn van er een te erlangen, behoort men zich van een kaartje, dat in het *Witte Paard* tegen betaling van 30 kreutzers (50 cents Holl.) wordt afgegeven, te voorzien. Men treft somwijlen aangenaam gezelschap op die hoogte, en men moet natuurlijkerwijze daar wel gezellig worden. Een jong Engelschman, dien ik te Ischl ontmoette, had in die hut of dat herbergje het eerst kennis gemaakt met zijn meisje, waarmede hij stond te trouwen; nu, men zegt ook voor een spreekwoord: »huwelijken worden in den hemel gesloten." Het is slechts gedurende drie maanden, Julij, Augustus en September, dat het herbergje op den berg open is; daarna daalt de kastelein van zijne verhevene standplaats af, en regeert de adelaar er als heer en meester.

De kerk van St. Wolfgang is zeer belangwekkend, zoo op zichzelf als in verband met het leven van den heilige, den gecanoniseerden bisschop van dien naam. Hij was bisschop van Regensburg in de 10de eeuw, en vlugtte, wegens de naar afgodendienst gelijkende hulde des volks, uit zijn bisdom naar de toenmalige wildernis langs het meer. Daar stichtte hij eene kapel, en bouwde zichzelven eene cel te

Frankenstein, waar hij vijf jaren als kluizenaar leefde. Zijne vroomheid lokte weldra pelgrims, waarvan er jaarlijks twaalfduizend kwamen, om zijn zegen te ontvangen. Een bergbewoner herkende hem, en men overreedde hem om naar Regensburg terug te keeren, waar hij overleed. Omstreeks eene eeuw na zijnen dood bouwde men te zijner nagedachtenis eene kerk, die in 1420 door brand werd vernield, en in welker plaats de kerk verrees, die er nu staat en zeer fraai is, bevattende onder andere sieraden een heerlijk altaar, het werk van een kunstig beeldsnijder, MICHAËL PACKER, uit Tyrol, leerling van ALBRECHT DURER.

In de nabijheid van St. Wolfgang vind men nog drie andere meren, die wel verdienen, dat de reiziger ze ga zien, namelijk de *Schwarze See* (het zwarte meer), zoo genaamd wegens het donkere water, en zeer interessant om zijne eenzame en hooge ligging, — voorts de *Attersee*, het grootste dier meren, bij hetwelk men eene goede herberg te Weissenbach aantreft, waar men eene goede tafel en een goed bed vindt, — en eindelijk de *Mondsee*, die men overzeilt, om de stad van den zelfden naam te bezoeken, wier kerk de schoonste van deze landstreek is, naar de bouworde van den beroemden Salzburgschen Dom. Men kan een aangenaam toertje naar die twee meren doen, als men des ochtends vroeg van St. Wolfgang afvaart met een bootje en twee roeijers. In drie kwartier uurs of daaromtrent komt men tegenover de rots te Falkenstein, waar eene buitengewone echo wordt gehoord, die woorden en zelfs volzinnen verscheidene malen herhaalt. Heeft men een pistool bij zich, zoo maakt de slag er van eene zonderlinge uitwerking, en een *cornet à piston* brengt de uitwerking van een concert te weeg. Vervolgens heeft men eene alleraangenaamste vaart tot aan Fierberg aan het uiterste einde van het meer, waar men aan wal stapt, en, zoo men honger heeft, lekkere visch treft. Een uurtje wandelens brengt iemand vervolgens te Schärfling, aan den oever der Mondsee, waar men eene schuit neemt naar Au, vanwaar een pad langs het kanaal naar Unterrach leidt; hier scheept men zich weêr in naar het vroeger gemelde hotel te Weissenbach. Indien men de stad Mondsee wenscht te bezoeken, of ergens tusschenbeide aan te leggen en te vertoeven, kan men, te Fierberg gekomen, de schuit terug-

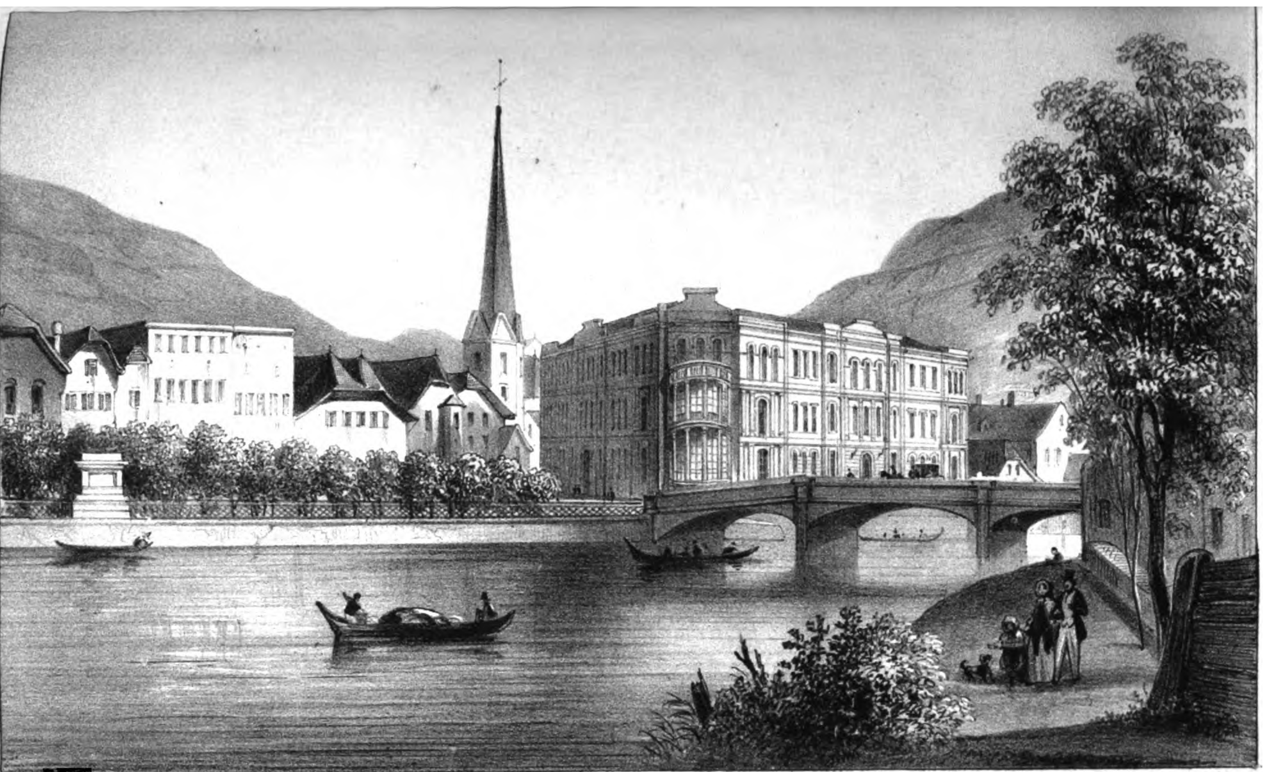
zenden, en heeft van Schärfling eene fraaije wandeling naar St. Gilgen. De schoonheden dier plaats bezocht hebbende, kan men regtstreeks over den postweg naar Ischl terugkeeren, of het meer op nieuw oversteken naar St. Wolfgang. Ook verdient eene wandeling van omstreeks anderhalf uur, door een stil lommerrijk bosch naar de rots van Falkenstein, te worden aanbevolen. Daar ziet men de kluis en het hol van den man, die St. Wolfgang heeft bewoond.

HALLSTADT.

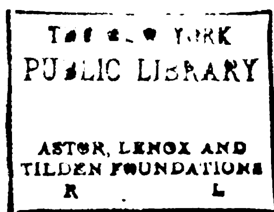
Hoewel ik St. Wolfgang wel naar mijn zin had bevonden, was ik er echter niet rouwig om, nogmaals aan het Posthotel te Ischl af te stappen, waar ik op de gulste manier ontvangen werd. De kamer, die men mij wees, had een fraai uitzigt op het gebergte, en duidelijk vertoonde zich op den achtergrond de besneeuwde top van den vermaarden ouden Dachstein, den voornaamsten berg van het district Ischl. Toen ik den oppasser zeide, dat de kamer wat duur was, antwoordde hij: »Dat is zoo, Mijnheer! maar gij hebt er het gezigt op den Dachstein." Uit eerbied voor dien berg liet ik mij dan welgevallen tien kreuzers daarvoor te betalen, en, daar ik eenige brieven had te beantwoorden, hadden mijne correspondenten het eenigermate aan den gemelden Dachstein te danken, dat ik hen niet vergat; want hij noopte mij in mijne kamer te blijven, om hun te schrijven. Den volgenden dag besteedde ik met de bezigtiging der schoonheden van Ischl, waarvan ik de beschrijving, als een lekkerbeetje, tot een lateren tijd bespaar (*). Maar ééne

(*) Daar onze geëerbiedigde Koningin het vlek Ischl dit jaar voor eenigen tijd tot haar verblijf heeft gekozen, zou het onzen lezers waarschijnlijk onaangenaam zijn, op den Engelschman te moeten wachten, waarom wij de volgende korte beschrijving dier badplaats bij deze voorloopig mededeelen.

» Wanneer romantische en aangename omstreken onder de aanlokkelijkheden eener badplaats gerekend mogen worden, dan behoort het marktvlek Ischl, in het Oostenrijksch Salzkammergut, zeker tot die plaatsen, welke de natuur, deels door het water, dat uit den schoot der aarde ontspringt, deels door de bekoorlijkheken, die zich op de oppervlakte er van ontwikkelen, deels door de lucht, die de daar genezing zoekenden mogen inademen, bijzonder bevoorregt heeft. Het Salzkammergut, dat kostbaar juweel aan de Oostenrijksche keizerskroon, vormt het zuidwestelijk gedeelte van den Traunkreits; een

Steendr. v. P. Blommers te 's Hage.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R L

aangename ontdekking, die ik deed, wil ik mijn lezer geen enkel uur onthouden; want hij kan bij zijn kort heen en weêr gaan naar en van Ischl er gebruik van maken. In den morgen na mijne aankomst werd ik door den schoenpoetser van het hotel verwittigd, dat slechts weinige bezoekers in het hotel ontbeten, maar op eene bekoorlijke plaats, *Schmallnau* genaamd, niet ver van Ischl. Den mij aangewezen weg volgende, ging ik tegenover den schouwburg

---

gedeelte van het land boven de Enns — gewoonlijk Opper-Oostenrijk genoemd — grenst ten zuiden en zuidoosten aan Stiermark, ten zuidwesten en westen aan Salzburg, ten noorden aan den Hundsruckkreits, en ten noordoosten aan het andere gedeelte van den Traunkreits, en is, volgens de getuigenis van bijna alle reizigers, het door de natuur het meest bedachte gedeelte van Duitschland.

Genoegzaam in het middelpunt van deze uitnemend schoone landstreek ligt Ischl (Lat. *Iscala*), een vlek met 270 huizen en circa 2000 inwoners, ter weerszijden van de Traun gebouwd, waarin zich hier de uit het Attermeer komende Ischl ontlast, 1588 voet boven de Middellandsche zee. Het vlek is bevallig gelegen en bezit verscheidene fraaije, zoo openbare als particuliere gebouwen. De straten zijn zindelijk en met trottoirs voorzien. De badgasten vinden deels in de huizen der inwoners, deels in de hotels, eene goede huisvesting. Buiten de gebouwen, die deze badplaats versieren, dragen ook de openbare pleinen, wandeldreven en tuinen, die, met een bontgekleurd bloemtapijt prijkende, bij de omliggende bergen treffend afsteken, niet weinig bij, om aan het vlek een uitlokkend voorkomen te geven, zoodat de aankomende vreemdeling, waarheen hij zijnen blik ook wenden moge, de rijke, grootsche natuur met verrukking en blijde verbazing begroet. Slechts naar het zuiden toe, vanwaar de Traun komt, open, is het plaatsje aan de overige zijden door hoog gebergte omsloten. Het Traundal staat in het oosten met het Rettenbachdal, in het zuiden met het Salzbachdal en in het westen met het Ischldal in verbinding, welke gezamenlijk hunne wateren, in de nabijheid van Ischl, in de Traun ontlasten. Op deze wijze door de hooge bergen tegen noorden- en oostenwinden beschermd, naar het zuiden voor de stralen der zon geopend, en door snelvlietende wateren omringd, welke ook de meren steeds in beweging houden, mag Ischl zich over een in verhouding tot de overige Alpstreken zacht klimaat verheugen, zonder daarbij de zuiverheid van den dampkring te ontberen, welke het onwaardeerbare voorregt van bergstreken boven lage landen is, in welke zich langzaam stroomende rivieren en stilstaande wateren bevinden.

Ischl, sedert 1822 tot badplaats ingerigt, is sedert een twintigtal jaren de plaats geworden, waar de fashionabelste klassen der maatschappij elkander een zomer-*rendez-vous* geven. RED.

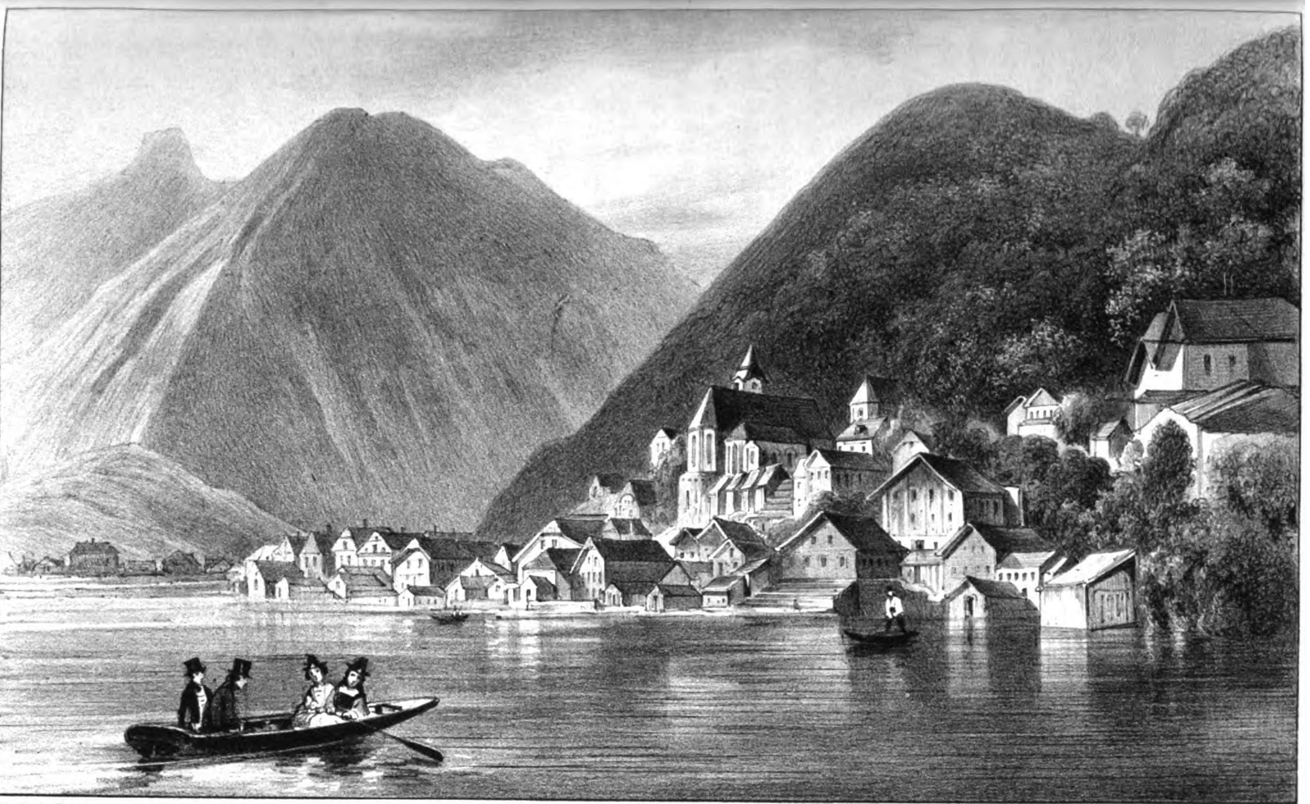
een pad af, en zag vervolgens aan mijne linkerzijde de lange brug, aan het eind waarvan ik een handwijzer vond met het opschrift: *Fussweg zur Schmallnau.* Den wijsvinger volgende, bereikte ik al voortklimmende den ingang van een fraaijen tuin of, beter gezegd, *versierden* boomgaard (want de boomen waren appelboomen), digt beplant, en daar beneden smalle paadjes door de groene grasvlakte, naar onderscheidene koepeltjes of naar tafels, onder de schaduw der boomen geplaatst, leidende. Daar ik een aantal gezelschappen op de comfortabelste wijze aan het ontbijt zag zitten, volgde ik hun goed voorbeeld, en werd aldra door een knap meisje bediend met heerlijke koffij en *Obers* — om te weten wat *Obers* is, moet ge het proeven — met het witste brood en de verschte boter, die men wenschen kan. Zulk een uitmuntend ontbijt kostte maar zeventien kreutzers (nog geen 30 cents Holl.). Toen ik vroeg: »*Haben Sie eine Zeitung?*" antwoordde zij: »*Ja, Meinherr!*" en de goede MARIE bragt mij — wat denkt ge wel? — niets minder dan een nieuw, schier nog vochtig nommer van *Galignani*, dien zelfden morgen per post uit de *rue St. Vivienne*, na eene reis van slechts vijf dagen, aangebragt. Dat voorregt — het spijt mij dit te moeten zeggen — is toch een weinig zeldzaam in deze streken. Na dit blad benevens het *Journal des Débats* langzaam te hebben doorgelezen en eenige paden te zijn doorgekuijerd, keerde ik terug, drentelde een weinig in Ischl rond, dineerde vervolgens, en begaf mij met mijnen vriend weder naar *Schmallnau*, om er thee te drinken en verder den avond door te brengen. Daar besloten wij, den volgenden dag het meer van Hallstadt te bezoeken, dat zoo beroemd is wegens zijne eenzame grootheid en de hartstreelende mijmering, die het wekt, naar we van eene schoone dame te St. Wolfgang hoorden.

Vroeg in den volgenden morgen reden wij, na onze *mélange* en *Kipfel* in het *café* tegenover het hotel te hebben gebruikt, in onze koets met één paard naar Hallstadt. Onze voerman was de zelfde goede knaap van vroeger, en toerde ons over den langsten, maar verreweg aangenaamsten weg langs den regter oever der Traun, eene fraaije, lommerrijke plantaadje door, *Kaiser Ferdinands Morgenweg* genaamd, omdat die Keizer ze heeft doen aanleggen, en er steeds zijne

morgenwandeling deed. Nu kregen wij spoedig, bij een kort, zeer steil afdalend pad, het stadje Laufen, in eene bekoorlijke, lage vallei gelegen, in het oog. Dat aardige stedeken ontleent zijnen naam van den snellen loop der rivier Traun, die het doorkruist; want men weet, dat *laufen* loopen beteekent. Wat verder komen we te Goisern, een groot dorp, met eene aanzienlijke Protestantsche kerk, zijnde de inwoners meestal van ouds die geloofsbelijdenis toegedaan. Al verder en verder de vallei in, komen we bij eene fraaije brug over de Traun, juist waar zij uit het Hallstadtermeer vloeit. Hier kan men aan eene plek, *die Steg* genaamd, zich naar Hallstadt inschepen; maar de meeste bezoekers gaan liever met hun rijtuig langs het meer naar den molen van Gosau, waardoor zij veel tijd besparen. Bij den molen van Gosau houdt alle weg op, en men kan slechts te water naar Hallstadt komen, ten welken einde er altijd goede en groote booten gereed liggen. Er is wel een voetpad langs het gebergte heen, maar dat is zeer vermoeijend, en men mist dan het romantische en treffende gezigt op Hallstadt, zoo als het zich vertoont, als men de landspits, die in het meer uitsteekt en *Gosausthall* genoemd wordt, omvaart. Niets kan zich schilderachtiger en zonderlinger aan het oog opdoen, dan die statige, spookachtig uitziende huizen, over den rand van het stille water hangende, en op eene geheimzinnige wijze als aan de diepe grondlaag dier verbazingwekkende bergen gehecht. Hoe nader men er bijkomt, des te meer verwondert men zich, zulk eene akelige plaats, die tot eene andere wereld schijnt te behooren, gewillig bewoond te zien. Evenwel troffen we, bij den *Eisenmann* geland, een zeer goed hotel en lagchende, vergenoegde gezigten om ons heen. Er liggen twee andere gunstig bekende hotels verder op; maar de *Eisenmann* is het digtst bij, en de vrouwtjes, die ons roeiden, bragten ons daar, om eenige riemslagen uit te winnen. Hoe weinig aanlokkelijk de stad van binnen er ook uitzag, verzuimden wij toch niet er in rond te wandelen; evenwel niet arm in arm of naast elkander, maar één voor één de naauwe gangen of gaanderijen door, die door de stad loopen, en ik herinner mij, dat ik veel had uit te staan van den rook, die uit de schoorsteenen onmiddelijk beneden ons kwam, waarin we omtrent tot op den haard konden kijken.

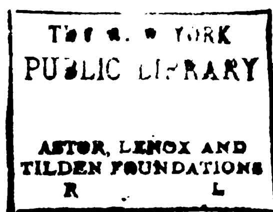
Siddert men reeds bij helderen zonneschijn in het midden van den zomer op het denkbeeld, van altijd in zulk eene plaats te moeten wonen, wat zou men niet gevoelen in het akelige wintersaizoen, wanneer de zon gedurende vier maanden door het hooge gebergte geheel aan het gezigt is onttrokken, en men slechts door een schemerend teruggekaatst licht den dag van den nacht kan onderscheiden. Mij dunkt, ik zou de duisternis van de noordpool met hare treffende verschijnselen verkiezen boven de vervelende eentoonigheid en »zigtbare donkerheid" van dit akelig oord. Evenwel, wij oordeelen slechts naar contrasten; want gelukkigerwijs verlaten weinig Hallstadters hunne woningen, en zij weten dus niet wat ze missen, en dat zij zich ongelukkig moeten achten en onvergenoegd behooren te zijn. Terwijl ik door de naauwe gangen wandelde, zag ik geen zweem van treurigheid op de gezigten van degenen, die ik ontmoette; misschien waren zij niet hongerig, en hadden hunnen voorraad van spijs voor den volgenden dag in huis. De ingezetenen zijn bijna alle in de zoutmijnen aan het werk, en verdienen een zeker, maar karig onderhoud. De mijnwerkers arbeiden bij beurten een zeker getal uren; want het gestel van den mensch is niet op den duur bestand tegen het harde werk en de nijpende koude van die onderaardsche kamers, waar het duisterder is dan de nacht.

Te Hallstadt scheidden mijn vriend en ik, om elk te gaan waar hij goedvond, en wij spraken af om zamen te middagmalen, en elkander dan te vertellen wat we al zoo gezien hadden. *Hij* liep den berg op, om den Rudolphstoren en de zoutmijnen te gaan zien, en *ik* drentelde de vallei af naar den waterval van Waldbach-Strub. Op mijn weg door de stad had ik het gedruisch van vallend water gehoord, en mijne schreden naar dien kant wendende, vanwaar het kwam, kreeg ik eene fraaije cascade van niet zeer veel schoots water in het oog, dat perpendiculair van eene hooge rots neêrstortte. Zulk een waterval zou in vele andere plaatsen der wereld eene groote aantrekkingskracht bezitten, en het fortuin van een hotel in zijne nabijheid maken; maar deze wordt hier slechts toevallig door een rondzwervenden vreemdeling gezien. Veel schooner, romanesker, verhevener was echter een waterval, dien ik verder op, na eene lange wandeling door

C. C. A. Last — Steendr. v. P. Blommers te 's Hage.

HALLSTADT.

de vlakte en een moeijelijk geklouter het woud opwaarts, bezocht. Voor de wilde schoonheid der omliggende natuur zou elke beschrijving te zwak zijn. Terwijl ik met trage schreden die heerlijke plaats verliet, om naar mijn hotel terug te keeren, kwam er uit een nabijgelegen hutje een afschuwelijk leelijke *idioot* voor den dag, met een vervaarlijk groot hoofd en lang, verward hangend haar, die op eene schrikbarende manier rabbelde, en mij een eind weegs volgde; — de lezer mag gerust gelooven, dat ik goed doorstapte. Ik weet niet, of het een dier kretinen was, welke men in deze sombere streken hier en daar aantreft, want ik vermeed het natuurlijk, zulk een akelig proefje der menschelijke figuur lang te bekijken.

Toen ik in de herberg trad, vond ik mijnen vriend reeds aan tafel zitten en met ongeduld op mij wachten. Gedurende mijn toertje naar de watervallen had hij niet alleen den Rudolphstoren beklommen, die 1300 voet hoog boven Hallstadt ligt, en al de zeldzaamheden er van bezigtigd, maar hij was nog 500 voet hooger gestegen, en in het binnenste van den Salzberg neêrgedaald, waar hij verscheidene kamers der zoutmijnen had bezocht. Ik zou zulk een togt, zoo ras volvoerd, onmogelijk hebben geacht, had ANTONIO C-CH-NI — zoo heette mijn vriend — niet voldoende bewijzen zijner expeditie medegebragt, in de gedaante van boekjes, versteeningen en *specimina*, welke hij van den bergmeester, die in den toren woont, had gekregen. Die Rudolphstoren is omstreeks het jaar 1280 gebouwd, als een bolwerk tegen de aanvallen dier vechtersbazen, de aartsbisschoppen van Salzburg, die als eigenaars der zoutmijnen van Hallein, het monopolie van zulk een lucratief artikel trachtten te behouden, en met geweld het ontginnen der Hallstadtsche mijnen wilden beletten. Voor ongeveer drie jaren gebeurde het, dat men, eens met het houweel in de zijde van den berg woelende, om zand of kiezel voor de wegen te delven, tegen iets hards stiet, dat bij onderzoek bleek een menschelijk bekkeneel te zijn. Men ging toen voort met graven, en vond een aantal grafsteden, die elk een volkomen geraamte bevatteden, waarvan sommige langer dan zeven voet waren, alsmede verschillende sieraden, huisgereedschap, enz. Men heeft zoo reeds veertig tombes ontdekt, en gaat nog voort met zoeken. On-

derscheidene gissingen zijn er gedaan, vanwaar die grafplaatsen wel afkomstig mogen zijn, daar men tot heden geen opschrift heeft gevonden, om het onderzoek der oudheidkundigen te leiden. Eene vaas heeft men opgedolven, met verschillende zonnen en dolfijnen er om heen gegraveerd. De bergmeester bewaart dat alles zorgvuldig, en houdt het in de beste orde, benevens eene rijke verzameling van versteeningen, met vele proeven van *ammoneten*, enz. Mijn vriend beschreef de zoutkamers als ijsselijk koud, vijf graden onder 0 van Réaumur, zoodat hij blijde was er uit te zijn, en dat zal, dunkt mij, wel met alle bezoekers het geval wezen. Wij bleven niet in gebreke eere te doen aan het uitmuntende diner, dat men ons opdischte, en dat uit onderscheidene lekker klaargemaakte schotels visch met aanlokkelijke côteletten enz. bestond, en aan den puik-puiken wijn, waarvan we een paar glazen extra uitbliezen; want mijn vriend moest de koude verjagen, die hij in de mijnen had opgeloopen, en ik de vochtigheid, waarmede de watervallen mij hadden bespat, en het akelige gezigt van den kretin. Des avonds vermaakten wij ons met het *Fremdenbuch* te doorbladeren, waar menige grappige regel in stond. Het meeste was met Hoogduitsche letters geschreven, en die ken ik niet; maar aan het fatsoen der regels kon ik merken, dat het poëzij was, denkelijk wat dolle dweeperij van Duitsche langharige reizende *artistes*, door eene portie goed bier bezield. Eene Fransche dame had iets »over de stille plegtigheid der omringende natuurtafereelen, de statigheid der donkere, sluimerende wateren, de hooge majesteit der ontzag inboezemende bergen, in overeenstemming met hetgeen waarnaar hare ziele haakte, die streefde, om zich van het brooze hulsel, waarin het verligchamelijkt was, te ontslaan, en zich met de rondom haar zwevende geesten te vereenigen."

Wat de Engelsche bezoekers betreft, zij drukken zich in alle *Fremdenbücher*, die ik ooit inzag, bijna op ééne en de zelfde manier uit. »Mr. en Mrs. Christopher Smith zijn zeer weltevreden met de bediening alhier, en kunnen dit hotel recommanderen wegens zijn *comfort*, propreteit en civiele behandeling." — Eéne aanteekening deed ons lagchen; zij luidde: »Een gezelschap Engelschen, dat heden hier dineerde, ver-

wonderde zich zeer een grooten schotel drijvende mosterd voor zich te zien zetten, en, toen zij den oppasser hunnen afkeer van dien kost te kennen gaven, te vernemen, dat één hunner het zoo belast had. Dit maalde hun in het hoofd; want geen hunner wilde zulk een dolle liefhebber van mosterd zijn, om ze als een schotel *à part* te nuttigen; maar eindelijk bedacht er een, dat hij *cerf* gevraagd had, wildbraad bedoelende, en begreep, dat de oppasser, die geen Fransch verstond, (*) zich waarschijnlijk verbeeld had, dat men *Senf* (mosterd) wilde opgedischt hebben. Vermits men nu op het vaste land niets te dol voor de maag en de invallen van een Engelschman acht, had men het geregt klaar gemaakt en op tafel gebragt. Wat moet de arme kok zich geërgerd hebben, terwijl hij zulk een abominabel kostje gereed maakte!"

Den volgenden morgen scheen de zon helder, en wij moesten in de vroegte vertrekken, want mijn vriend had beloofd te St. Wolfgang te komen eten; maar we verlieten Hallstadt niet, zonder de kerk te hebben gaan zien, waar wij met een hoogen trap, door een zonderlingen tunnel heen, inkwamen. Die kerk is van binnen zeer bezienswaardig, en men vindt er ook een houten altaarstuk (even als te St. Wolfgang) door een beeldsnijder der vijftiende eeuw, Leonard Astel, vervaardigd. Wij verlieten vervolgens Hallstadt, na onze rekening in de herberg, die niet hoog liep en zeer redelijk was, te hebben betaald.

Bij den Gosaumolen troffen wij ons rijtuig en paard aan, gelijk wij hadden besteld; maar wij verlangden die verbazingwekkende waterleiding hoog in de lucht te zien, welke het gebergte, door eene diepe vallei vaneen gescheiden, te zamen verbindt, en wandelden, na den voerman belast te hebben ons met den wagen te volgen, voort.

Bij den *Gosauszwang*, gelijk het heet, gekomen, huppelde mijn vriend de luchtige brug op, alsof de muziek van een draaiorgel hem bezielde; maar ik bespaarde mijn adem tot latere klimpartijen. Toen ik hem nu van beneden zag, kwam hij mij op de waterleiding als een dwerg voor, en hij wist mij, weêr naar onderen gekomen zijnde, te zeggen, dat ik van

---

(*) Misschien verstond de oppasser wel Fransch, maar de Engelschman zal het woord *cerf* wat wonderlijk hebben uitgesproken. Vert.

omhoog gezien, ook zoo dik en vet niet scheen als anders. Naar zijn kort overzigt moest de brug zoo wat 420 voet lang en aan den middelsten pilaar — er zijn er zeven — 108 voet hoog zijn. Een eenvoudig mijnwerker, zonder wetenschappelijke opvoeding, was de stichter van dit verbazende bouwwerk.

DE KÅDRAAIJER.

I.

Het breede schiereiland, dat door den mond der Loire en dien der Vilaine wordt gevormd, wordt van verscheidene bogten doorsneden, rondom welke zich volksstammen hebben gevestigd, wier eigenaardig karakter noch de tijd, noch de zamenleving heeft kunnen uitwisschen. Bijzonder loopt dit aan het noordwesten in het oog, waar het voormalige graafschap Nantes aan dat van Vannes grenst. Te Piriac, b. v. vindt men ter eener zijde van den weg het vreedzame bloed der Nemneten, doormengd met den krachtiger polsslag der Saksen, terwijl aan de andere zijde de onrustige en krijgshafte stam der Veneten leeft. *Daar* ziet men slechts kalme gezigten, zachte zeden, en hoort men eene langzame, zingende taal; *hier* vertoont zich ieder gelaatstrek verdrietig, het karakter is ligt prikkelbaar, en in de stotterende spraak ligt een blijkbaar ongeduld. In het zuiden der baai zal de kustbewoner, op een verwijt, met eene verontschuldiging, in het noorden met een vloek of vuistslag antwoorden. Voor het overige vindt men in het noorden, even als in het zuiden, het zelfde gebrek aan nijverheid. Tevreden met de vischvangst of met de geringe opbrengselen van den akkerbouw, vergenoegt zich de bewoner van Piriac met hetgeen het toeval hem gegeven heeft, niet omdat het hem bevalt, maar omdat het zoo is. Eene buitengewone inspanning mag men niet van hem verwachten, wanneer men die niet honderdvoudig betalen wil; want hij denkt zoo als de Indiaan

van Peru: »Voor koper open ik de oogen; voor zilver draai ik ze om; maar om op te staan, moet ik goud zien."

Dit was inzonderheid nog vóór eenige jaren het geval, voordat de vreedzame badgasten, die uit Pornic, Pouliguen en Croisic door de mode verdreven werden, in de rotsen van Piriac een beetje eenzaamheid en vrijheid kwamen zoeken. Sedert is er een bruikbare weg geopend, en de vreemdelingen zijn niet meer genoodzaakt op muilezels derwaarts te komen, zoo als op de bergen van Spanje, of op een dier met ossen bespannen wagens, die nog geheel en al den overouden vorm hebben behouden, die zij onder de Franken ontvingen. Thans vechten te Guérande de *coucous* en andere vervoermiddelen om de passagiers, die zich opdoen, en de stoutste touristen in Beneden-Loire en Ille-en-Villaine dringen zelfs door tot in de oude toevlugt der Protestanten, die in de zestiende eeuw door den beroemden *pasteur* François Baron gecatechiseerd werden, en ten opzigte van welke de bewoners der naburige Katholijke vlekken gewoonlijk vroegen: »*Pire y a-t-il?*" vanwaar, volgens de meening der geleerden van het land, de naam *Piriac* ontstaan is.

Dank zij deze menigvuldige bezoeken, begint de bekeerde bevolking van het voorheen Calvinistische dorp beschaafde manieren aan te nemen: de huizen verbreeden zich, om de doortrekkende vreemdelingen te kunnen ontvangen; eene soort van markt ontstaat er, en aan de kust verheffen zich hier en daar badhutten. Van dit alles was tegen het einde der restauratie nog niets te zien. Piriac was toenmaals slechts den oudheidminnaars van Nantes bekend, die het echter nooit bezocht hadden, ofschoon zij eene beschrijving er van in een daar uitgegeven journaal leverden, welke dan ook van zeer grove fouten wemelde. Zelden bragt een vreemdeling het eenzame dorpje in verbazing; nog zeldzamer echter werd hij daar teruggehouden. Wilde hij er eene poos vertoeven, dan moest hij met de levenswijze der dorpelingen genoegen nemen; want niemand haastte zich om hem wat beters aan te bieden; ja, men liet hem dood eenvoudig loopen en zijn gang gaan, zonder eenige notitie van hem te nemen. Niemand was er, die hem voor geld en goede woorden eene dienst wilde doen, of in zijn gebrek aan kennis te hulp komen. Hij moest zelf de visch van den visscher,

de melk van de boerin en het brood van den bakker halen, en dat alles werd hem ter hand gesteld met eene soort van stomme verbazing, alsof men het onbegrijpelijk vond, dat iemand, die te huis misschien volop had, hier kon komen om zich zoo te behelpen.

Slechts één man in het dorp dacht niet zoo, en was steeds bereidvaardig om den vreemdeling te regt te wijzen; en dat was Louis Marzou. Zijn vader was onbekend, en de teederheid zijner moeder was zoo groot geweest, dat zij hem reeds vroegtijdig aan zijn lot had overgelaten. Zoo had hij zich zelf opgevoed tot op achttienjarigen leeftijd, toen hij als wees daar stond, belast met de zorg voor een jongeren broeder, wiens oorsprong even zoo duister was als de zijne. Hij bezat noch schip noch land, en leefde slechts van zijne eigene werkzaamheid en van de visch, die hij met den hengel of met karen ving. Terwijl anderen hunnen oogst op den oceaan hielden, drentelde hij langs den oever rond, en hield hier als het ware eene nalezing, waarom men hem ook verachtelijk den naam van *traîneur de grèves* — kustlooper of kâdraaijer — gegeven had.

Eerst later bragt de aankomst van eenige vreemdelingen hem eene andere bron van bestaan. Had men een bode naar Guérande noodig, of wilde een badgast een gids hebben, die met alle bijzonderheden der baai bekend was, dan was Marzou altoos gereed. Deze ijver scheen hem echter nog meer in de openbare meening zijner mededorpelingen te doen dalen. Deze, die slechts eene eenvormige levenswijze begrijpelijk vonden, zagen zijne veelzijdigheid voor onbestendigheid en aanleg tot oproermakerij aan. Als ruwe vertegenwoordiger der moderne beweging, vond Marzou in de steeds bekrompene en onbewegelijke gehechtheid aan het oude eene instinctmatige tegenpartij. Dit scheen hij ook zelf, indien dan al onduidelijk, te gevoelen, en de hem omringende boosaardige verachting vervulde hem met eene beschroomdheid, die zijn onbeduidend voorkomen nog meer in het oog deed loopen.

Desniettemin had Marzou de vriendschap van een vreemdeling weten te winnen, die zich op het kleine eiland Met, omstreeks twee zeemijlen van Piriac, had nedergezet. Niemand wist hoe en waarom Luz Marillas, die aan den mond van den Adour, in het departement der Neder-Pyre-

neën, geboren was, op deze ruwe rots in den oceaan een nieuw verblijf gezocht had. Hij was op eene *bisquine* van Bayonne naar Croisic gekomen, en had daar eenige jaren van een kleinen handel in ossen geleefd. Hij was een man van sombere gemoedsstemming, ligt prikkelbaar, die gaarne het ergste geloofde, en zigtbaar van het gezelschap der menschen walgde. Toen men het weiregt van Met te koop veilde, dat sedert den tijd, toen Engelsche kruisers de bewoners verdreven hadden, onbewoond was gebleven, bezocht Luz Marillas het eiland, liet zich door de ruwe ligging er van bekoren, en kreeg zonder moeite de pacht. Sedert tien jaren leefde hij daar nu geheel alleen, bebouwde een klein gedeelte van het eiland, en liet de rest, als weiland voor vee, aan de kustbewoners over, waarvoor hij eene zekere belasting of huur ontving, die zijn eenig vast inkomen uitmaakte. In de maand Julij, wanneer het gras geel werd en het zoete water begon te ontbreken, haalden de boeren de veulens en vaarzen, die zij in het begin van het voorjaar gebragt hadden, weder te huis.

Het was juist om dezen tijd, dat verscheidene bewoners der kust zich met het inschepen van hun vee bezig hielden. De twee sloepen, die gewoonlijk daartoe gebruikt werden, stonden onder de leiding van Goron en Lubert, genaamd de lange Lubert, die, ofschoon in ouderdom en karakter grootelijks verschillende, zelden op hunnen weg van elkander weken. De eerste had in zijne jeugd op oorlogschepen gediend, doch later de dienst verlaten, om schipper te worden. Het rondzwervend en avontuurlijk leven op zee was hem niet alleen tot gewoonte, maar zelfs tot behoefte geworden, en het land kwam hem inderdaad slechts als eene ankerplaats voor, die door de kroegen werd opgevrolijkt. Uit dien hoofde vereenigde hij met het gewelddadig karakter van het graafschap Vannes, waar hij geboren was, eene verachting voor allen, die niet, als hij, in voortdurenden strijd tegen de golven leefden. Lubert daarentegen was eene soort van wildeman, sterk als een walvisch, kwaadaardig als een haai, maar buiten staat om de minste gedachte ten einde toe te vervolgen. Daarom had Goron zich dan ook gewend om hem, volgens zijne geliefkoosde uitdrukking, op het sleeptouw te nemen.

Terwijl beide schippers het vee aan boord bezorgden, berekende Louis Marzou, die tusschen den pachter van het eiland en de bewoners van het vaste land steeds tot middelaar diende, met de laatsten de huur voor de weide, en keerde weldra met het ontvangen geld naar de hut van Marillas terug. Deze hut was, op een der hoogten van het eiland, uit de puinhoopen van de voorheen door de Engelschen in brand gestokene pachthoeve gebouwd, en bestond slechts uit één vertrek, bedekt met een stroodak, dat men met steenen bezwaard had, om het voor wegwaaijen te beveiligen. Eenige schreden van daar, ter linkerzijde van de hut, zag men een vijver, waaruit het vee gedrenkt werd, maar die door de hitte bijna was uitgedroogd. Wat verder op bevond zich eene bron, welker rand uit vier stukken graniet bestond, die men aan elkander had gelegd, zoo als zij van de rots waren afgebroken. Op den heuvel, die het uitzigt op Piriac leverde, stond een vlaggestok, om seinen te geven. Het overige gedeelte van het eiland was eene graauwe vlakte, omzoomd door een krans van klippen, achter welke de zee loeide. De blik kon de geheele uitgestrektheid van het eiland gemakkelijk omvatten; want geen bosch, geen boom, niet eens heidekruid, bedekte den grond. Slechts hier en daar verhieven zich enkele hooge distelen, bedekt met grijze slakken, zoodat zij naar versteeningen geleken. Het door Marillas gebouwde veld zou een rijker en groener plantengroei hebben kunnen vertoonen; maar het lag aan het andere einde van het eiland, achter eene omtuining verborgen, om het voor de aanvallen van vee te beschermen.

Marzou vond den Béarner, voor de deur zijner hut, op het overblijfsel van een kabeltouw zitten, dat, bij gelegenheid eener schipbreuk, door de golven aan wal gespoeld was. Ondanks de hitte van den dag droeg hij eene wijde lakensche broek, een buis van duffel over een hemd van gestreepte wol, en eene witte muts, die tot aan zijne ooren kwam. Van zijne schouders hing, als een mantel, eene koehuid neder, welker kop eene soort van kapoets vormde. Ondanks deze warme kleeding beefde Marillas van de koorts; hij strekte zijne ijskoude handen naar de zon uit, en zijn vaalkleurig gezigt werd door krampachtige trekkingen bewogen.

Nadat Marzou hem het geld had ter hand gesteld, vroeg hij hem, hoe hij zich bevond.

»Gij ziet het," gaf Luz op een korten, ruwen toon ten antwoord; »ik heb sneeuw in de aderen. Ware ik op het groote land, dan zou ik aan tooverij of zoo iets kunnen denken. Maar hier zijn geen toovenaars, en ik ben ziek." — »Zou het niet beter wezen," zeide Marzou, »dat gij eens naar het vlek gingt en een doctor om raad vroegt?" — »Waarachtig niet!" voer de Béarner uit. »Ik leef hier alleen, en wil hier alleen sterven, zonder doctors of wie het ook zijn mogen." — »Dat laat zich hooren," zeide Marzou; »maar gij zoudt toch hulp kunnen noodig hebben, en zijt hier geheel alleen." — »Alleen?" herhaalde Marillas. »Ziet gij niet, dat duizenden van meeuwen om mij heen vliegen, en, zoodra gij weg zijt, hier bij mij komen zitten, om met mij te eten en te praten? En dan heb ik de zwarte.... Maar wat duivel, ik zie haar niet! Waar zou zij steken?" — »Uwe tamme raaf?" sprak Marzou: »ik heb haar daarginder bij de sloep gelaten. Dat is een kwaad dier, meester Luz! het wil iedereen bijten." — »Behalve mij," zeide de zieke met een tevredenen glimlach. »Maar ik vind het zeer kluchtig, dat gij u beklaagt. Bootst niet de zwarte ulieden na? Hij geeft u de geweerschoten, waarmede gij haar en haars gelijken vervolgt, als beten terug. Gij noemt dat boosheid; ik noem het regtvaardigheid. De mensch is een toomeloos dier. Wanneer hij als kind maar even overeind kan staan, gooit hij reeds met steentjes naar honden en musschen, en waar hij een levend insekt ontdekt, loopt hij het na, om het dood te maken. Het is zijn instinct." — »En gij hebt dat voorbeeld gevolgd, als ieder ander, meester Luz! want ik kan mij nog heel best herinneren, hoe gij mij verteld hebt, dat gij een goed jager zijt geweest." — »Toen ik nog op het groote land leefde, ja, toen meende ik heer over leven en dood van allen te zijn, wat geen menschelijk gezigt droeg. Toen ik hier kwam, had ik zelfs een geweer gekocht. Gij kunt het daar binnen, naast de deur, nog zien hangen." — »En gij hebt er u nooit van bediend?" vroeg Marzou. — »Een enkele maal, op den eersten dag," zeide Marillas. »De veerschuit was vertrokken; ik bevond mij alleen, en wandelde mijne nieuwe bezitting eens rond, met het geweer

op schouder, even als ROBINSON. De meeuwen, zeeraven en andere vogels, die nooit door jagers waren lastig gevallen, fladderden om mij heen, en er scheelde weinig aan, of zij waren op mijn hoofd gaan zitten. Het scheen wel, of zij mij tot heer van het eiland wilden maken. In het eerst dacht ik aan niets dan aan het genoegen van hen te zien en te hooren. Het was mijn gezelschap. Maar toen ik aan de rots kwam, in de nabijheid van de Spaansche kaap, herinnerde ik mij, dat ik een geweer had; werktuigelijk legde ik aan, en drie vogels vielen inderdaad in zee. Bij het schot waren al de anderen weggevlogen. Weldra zag ik hen, de een na den ander, terugkomen en nedervliegen tot hen, die ik gedood had. Zij zweefden digt over het water heen, om hen geheel van nabij te kunnen zien, en vlogen toen onder groot geschreeuw weg. Eenige minuten later was er geen enkele vogel op het eiland meer te zien." — »Maar zij kwamen toch 's avonds weêr?" vroeg MARZOU. — »Noch 's avonds, noch op een der volgende dagen," antwoordde MARILLAS. »Mijne rots was tot eene woestijn geworden, waar ik niets levends meer zag, en geen ander gedruisch meer hoorde, dan het loeijen der branding. In het eerst brak ik daar weinig mijn hoofd mede; maar van tijd tot tijd drong de eenzaamheid van buiten in mijn binnenste; ik werd treurig. Vergeefs zag ik naar alle vier de windstreken uit; alleen de wolken zweefden over het eiland heen, zonder eenig geluid te geven, en beneden haar brulde de zee. Eindelijk, op den zesden dag, vertoonden zich twee meeuwen aan de kust naar Engeland toe. Ik waagde er mij niet aan, uit vrees van hen te verdrijven; maar des avonds strooide ik graankorrels op de rots. Den volgenden dag vertoonden zich weder meeuwen, vervolgens ook zeeraven, en zoo zijn ze van tijd tot tijd allemaal weêrom gekomen, zoo als gij ziet. Ik heb mijn gezelschap teruggevonden, en de duivel moge mij halen, zoo ik nog eens jagt op hen maak!"

»Ja," zeide MARZOU, »dat is alles goed en wel, en kan ik best begrijpen. Men kan zich met vogels behelpen, als men geen andere conversatie heeft. Maar op het groote land zoudt gij toch wel wat beters kunnen vinden." — »Dunkt u?" zeide de Béarner. »En wat zou ik vinden? Schurken, die elkander opvreten? Dat kan ik hier ook zien; ik behoef

maar naar de visschen te kijken." — »Nu, nu, vader Luz! gij hebt van daag weêr eene verschrikkelijk knorrige bui," zeide Marzou glimlagchend; »er zijn overal echte Christenen." — »Hebt *gij* die misschien gevonden?" vroeg Marillas spotachtig. »*Gij*, dien men in het dorp veracht, omdat gij den naam van uw vader niet kent?" — »Dat is een hard woord, dat gij daar zegt; maar ik zal het zien te verduwen, zonder klagen." — »Natuurlijk; ik klaag ook over mijne koorts niet. Wat men niet verhinderen kan, verdraagt men stilzwijgend; maar op den duur ontstaat daaruit eene dieprvretende wonde. Ik weet daarvan ook te vertellen; want ik behoor, even als gij, tot hen, die geene familie hebben." — »Gij, meester Luz?" — »Ja, en men heeft het mij zoo dikwijls verweten, dat ik eindelijk het land heb moeten verlaten. Nu, men gewent zich aan alles, en het leven duurt maar eene poos, zoo als men zegt. Het zal u nu misschien duidelijk zijn, waarom ik liever met meeuwen dan met menschen bijeen woon." — »Ik begrijp u, goede vader Luz!" antwoordde Marzou, die deelnemend nader bij trad. »Och ja, ik begrijp u volkomen; want ook ik heb uren, dat ik wel op een verlaten eiland zou willen vlugten, om geen menschelijk woord meer te hooren."

Marillas keek hem aan. »Inderdaad?" zeide hij plotseling. »Wel nu, beste jongen, wat belet u om herwaarts te komen? Mijne hut heeft plaats voor twee, en dat ge bij mij geen gebrek zult lijden, weet ge ook." — »Gij zijt zeer goed, meester Luz!" antwoordde Marzou, »maar ik ben niet alleen, ziet gij; er leeft daarginder nog een knaap, die zijnen broeder niet ontberen kan." — »Jaumio?" riep de zieke. »Breng hem mede. Ook voor hem zullen wij wel een schotel en eene bank vinden. Van allen, die ik hier en elders heb gezien, hebt gij mij een weinig vriendschap bewezen. Wilt gij, dan sluiten wij een verbond van drieën. Gij zult uw aandeel aan de winst hebben, en *Saint Sequaire* (*) moge mij verbranden, wanneer het uwe niet grooter zal zijn dan het mijne." — »God vergelde u zulk eene grootmoedigheid!" riep de kådraaijer getroffen. »Sedert ik denken kan, heeft niemand mij zoo vriendelijk toegesproken.

(*) Zekere heilige, die de menschen laat verdroogen.

Gij zijt de eerste, die als een vriend, als een vader tot mij spreekt; en al mogt ik zoo oud worden, meester Luz, als de rotsen van uw eiland, ik zal het nooit vergeten, maar u tot mijnen dood dankbaar zijn met al mijn hart." — »Derhalve afgedaan! Gij komt?" riep de Béarner.

Marzou scheen een weinig verlegen, en antwoordde aarzelend: »Ik zou wel willen,... ja, ik zou zeer gaarne willen,.... maar men heeft denkbeelden,.... en dan zijn er dingen,.... gewoonten.... Gij zult mij wel begrijpen, ik.... kan niet...."

De sombere blik van den zieke rigtte zich vast op Marzou, die blozend de oogen nedersloeg en zweeg.

»Ik zie, dat gij niet voor den dag durft komen met hetgeen u op het hart ligt. Maar laat hooren, hebt gij iets voordeeligers voor u?" — »Niets," gaf de kâdraaijer ten antwoord, zonder de oogen op te slaan. — »Wat houdt u dan op het groote land terug, indien het noch eigenbelang, noch gewoonte, noch vermaak is?"

Louis schudde het hoofd.

»Nu, dan is het duidelijk — het is eene vrouw!" riep de Béarner.

Marzou sidderde, en staarde achter zich, alsof hij bang was, dat men hem hooren kon. De zieke trok de ossenhuid met eene beweging van verdriet digter om zijne schouders. »Eene vrouw!" herhaalde hij op een spotachtigen toon. »Dat had ik immers dadelijk moeten raden! Zoodra de vogel vliegen kan, moet hij immers naar het nest dragen! En hoe ver zijt gij met uwe liefdeshistorie? Spreek! Niet waar, zij staat nog in vollen bloei? Maar zijt gij niet bang, dat er een kink in den kabel komt? Ik heb ook van die taart gegeten, toen ik nog mijne melktanden had. Ik denk, dat gij wel goed uit uwe oogen gekeken zult hebben, en uwe liefste een mooi dingetje zal wezen." — »Het is een eerlijk meisje, waaraan meester Luz geregtigheid zal laten wedervaren, wanneer hij haar zien kon," gaf Marzou met eenige vastheid ten antwoord. — »Denkt gij?" zeide de Béarner spotachtig. »Ja, ja, mijn zoon! gij hebt een klaverenvier gevonden; dat is altijd zoo op uwe jaren. Ik zou alleen maar willen weten, of gij, bij het tellen, niet dubbel gekeken hebt. Dat zal Goron mij wel dadelijk willen zeggen." —

»Om 's Hemels wil, spreek niet met GORON daarvan!" riep LOUIS, in ernst ongerust: »noch met GORON, noch met den langen LUBBERT."

MARILLAS dacht eene poos na. Op eens echter was het alsof hem een licht opging; want hij riep: »Voor den duivel, dat is waar ook! GORON heeft eene dochter, die bij eene tante te Guérande werd grootgebragt, en sedert den dood van deze weder bij haren vader woont."

De kâdraaijer knikte met het hoofd.

»Derhalve is *zij* het, die u gevangen heeft?" vervolgde de zieke. »Maar hoe zit dat dan? Ik heb immers gehoord, dat zij met langen LUBBERT verloofd is?" — »Dat is een idee van vader GORON; maar NETTE heeft nooit daarin toegestemd." »Omdat zij meer zin in u heeft, niet waar? Nu, er ontbreekt bij uw minnarijtje niets. Een verboden minnehandel! Dat kan lang duren, — zoo lang, als hij verboden blijft. Nu, ga uw gang maar, jongetje! Ik zal u niet meer uitnoodigen om bij mij te komen. Blijf op het groote land. Men moet het lied ten einde zingen, zoo als men zegt. En ik voor mij heb toch geen kameraad noodig; ik heb *de zwarte*. Maar zij komt nog niet; waar duivel zou zij wezen?"

»Uwe raaf? Daar is zij!" dus liet de grove stem van langen LUBBERT zich hooren, die van achter de hut te voorschijn kwam, en aan de voeten van MARILLAS de raaf nederwierp, die met uitgespreide vleugels, half geopenden snavel en verstijfde pooten op den grond viel. De Béarner boog zich vol drift neder, en nam de raaf op.

»Maar zij is dood!" riep hij. — »Toch?" vroeg lange LUBBERT. »Nu, ik dacht het wel." — »Gij?" riep LUZ, wiens oogen ontvlamden en wiens stem sidderde: »gij weet derhalve wat er gebeurd is? De veêren zijn bebloed! De zwarte is om het leven gebragt!" — »Nu, nu! maak u maar niet driftig om zulk een bagatel!" gaf de zeeman ten antwoord, terwijl hij de schouders ophaalde. — »Wie heeft het gedaan? Antwoord! Wie heeft het gedaan?" vroeg de Béarner, terwijl hij opstond.

Lange LUBBERT wierp hem een dier blikken toe, waarin zich ruwheid met wilde onbeschaamdheid paarde. »Wie?" vroeg hij; »wel, iemand, wien de vogel begon te vervelen. Hij zat mij altijd op de hielen, en hapte naar mijne beenen;

om van hem af te komen, gaf ik hem een trap, en waarachtig, hij is niet weder opgestaan.”

De domme lach, waarmede LUBERT deze woorden deed verzegeld gaan, werd door den Béarner afgebroken, die hem bij de keel greep.

»*Gij* zijt het derhalve!” zeide hij met eene van toorn en smart verstikkende stem. »Gij hebt een dier doodgetrapt, dat zich niet verdedigen kon! Gij hebt het op mijnen grond gedaan! Gij brengt het mij dood, en denkt, dat ik uwe laaghartigheid bedaard zou aanzien, ellendeling!” — »Nu, nu!” stamelde de reusachtige zeeman: »laat mij los, meester LUZ! Zou men niet denken, dat ik een van uwe familie slecht behandeld had!” — »Zeg mijne geheele familie, ellendige schurk!” antwoordde MARILLAS. »Mijne geheele familie, hoort gij? Want het was mijn eenige vriend, mijn eenige medgezel.” — »Nu, zooveel te erger!” viel de zeeman hem vol drift in de rede. »Maar laat mij los!” En daar de Béarner voortging met hem te schudden, vervolgde hij: »Gij wilt niet? Duizend duivels, verveel mij niet langer met uw vogel, of....”

Met deze woorden had hij de handen van den zieke van zijnen kraag losgemaakt, en stiet hem met zooveel hevigheid terug, dat hij de hut binnen tuimelde. MARILLAS sprong met een kreet van woede overeind, greep zijn geweer, en legde dit op langen LUBERT aan. MARZOU had naauwelijks tijd om naar hem toe te loopen en het geweer omhoog te slaan; ook zou hij niet in staat zijn geweest hem terug te houden, zoo GORON niet met de boeren ware binnengekomen. Allen vereenigden zich om MARILLAS tot bedaren te brengen; maar zijne verbittering was zoo groot, dat hij naar niets luisterde. Neêrgehurkt in den achtergrond zijner hut, met de doode raaf aan zijne voeten, en de hand aan het slot van zijn geweer, leverde LUZ een zoo vreeselijk gezigt op, dat alle aanwezigen terugweken.

»Gaat!” stamelde hij. »En gij, LUBERT, herinner u, dat ook de zwakken zich vroeger of later wreken. Gaat, zeg ik u! Het eiland is het mijne. Scheept u in, of bij den Hemel, ik schiet op u, als op roovers en moordenaars!”

Zijn van koorts en woede vlammend oog geleek dat van een waanzinnige. Allen gehoorzaamden hem. Alleen MARZOU

wilde hem naderen; maar ook dezen wees hij met het geweer den ingang der hut, en herhaalde: »Allen! allen!" En zoodra zij de hut hadden verlaten, sprong hij naar de deur, en grendelde die van binnen.

De twee schippers en de boeren beraadslaagden zich een oogenblik, wat zij doen zouden. Louis riep verscheidene malen Marillas; toen hij echter geen ander antwoord kon bekomen, dan het herhaald bevel om zich te verwijderen, moesten zijne medgezellen en hij besluiten om zich aan boord van hunne vaartuigen te begeven, en naar Piriac terug te keeren.

2.

Eenige dagen na het bezoek van Goron op het eiland Met was zijne dochter Annette bezig met vlas te spinnen, en zij zat aan de deur, die op den kleinen tuin achter het huisje uitkwam. Haar vader had haar zoo even verlaten, om langen Lubert in de herberg op te zoeken, en naauwelijks had Marzou, die op zijn vertrek wachtte, hem naar de haven zien gaan, of hij klom voorzigtig de heining van het kleine tuintje over. Bij het zien van hem maakte Annette eene beweging van schrik; doch men kon gemakkelijk zien, dat het haar daarmede geen ernst was.

»Wel foei, wat hebt gij mij daar doen schrikken!" zeide zij met een glimlach, die hare woorden logenstrafte. »Is dat nu manier om bij de menschen binnen te komen? Wat zullen de buren wel denken, als zij u bij mij zien?" — »Gij weet immers, Nette, dat de buren op het veld zijn," gaf de kâdraaijer ten antwoord, »en gij hebt mij nog nooit verboden, over de heining te springen."

Het meisje, dat geen geschikt antwoord vond, scheen vol ijver bezig haren draad weder op te zoeken, dien zij met hare kleine witte tanden zoo even had afgebeten. Marzou echter maakte van het stilzwijgen gebruik, om zich op een bankje aan hare voeten neder te zetten, en bleef in aanschouwing van haar verzonken. Dit scheen Nette in verlegenheid te brengen, en om hieraan een einde te maken, vroeg zij Marzou, waar zijn broêrtje Jaumic naar toe ging, dien zij zoo

even had zien voorbijgaan. De kâdraaijer antwoordde, dat hij hem naar Lérat had gezonden, om te hooren, of er ook 's anderen daags eene schuit op de vischvangst in de nabijheid van het eiland Met zou uitloopen.

»Ik maak mij ongerust over meester Luz," voegde hij er bij. »Wij hebben hem onlangs zeer ziek verlaten, en ik vrees voor een ongeluk." — »Daarover behoeft gij u niet ongerust te maken, Louis!" zeide het meisje. »Zoo de Béarner zich in gevaar gevoelde, zou hij de noodvlag al hebben opgeheschen." — »Ik weet toch niet," antwoordde Marzou: »toen wij hem verlieten, was hij zeer verbolgen over zijne raaf, en meester Luz is een man, dien men niet naar een ander kan beoordeelen. Zie, de dood zou hem minder kunnen schelen, dan van iemand, die hem mishaagt, eene dienst te vergen. Wanneer hij de menschen van het vaste land werkelijk haat, zou hij in staat wezen, om daarginder te sterven zonder een woord te zeggen; en ik ten minste zou mij dat eeuwig verwijten; want niemand heeft zich ooit zoo vriendelijk jegens mij betoond, als hij; hij is als 't ware een broeder voor mij, Nette, en heeft het mij onlangs metterdaad bewezen." — »Hoe dat?" vroeg het meisje. — »Door mij en Jaumic eene plaats in zijne hut en een gedeelte van zijn inkomen aan te bieden." — »En gij hebt het afgeslagen?" — »Men zou bijna denken, dat gij u daarover verwonderdet, Nette!" zeide Marzou, terwijl hij haar strak aankeek. Zij bloosde, en sloeg de oogen neder.

»Ieder maakt zijn lot naar zijn inzigt en zijnen wil," gaf zij ten antwoord, terwijl zij deed alsof zij zeer ijverig spon. — »Mijn wil?" herhaalde Marzou. »Denkt gij dan, dat ik het dorp wensch te verlaten, zoo lang gij er in woont? Dat kunt gij niet denken, Nette! Gij weet immers, dat, wanneer mijn belang mij al naar het eiland trekt, mijn geluk steeds hier is." Daar hij zag, dat zij hem in de rede wilde vallen, voegde hij er schielijk bij: »Vrees niet, dat ik u weder van mijne vriendschap zal spreken. Ik heb u onlangs alles gezegd, wat ik in mijn binnenste gevoelde en wat mij drukte. Gij hebt mij geantwoord; thans kan ik zwijgen en een beteren tijd afwachten. Maar wanneer gij mij al mijnen moed niet wilt benemen, zeg mij dan nooit, dat wij niets voor elkander waren; hoort gij, Nette! nooit!" —

»Goed, dat is afgesproken,” zeide het meisje, terwijl zij hare aandoening achter een glimlach zocht te verbergen, »te meer, daar gij nog niet vlug genoeg leest, om mijn onderwijs te kunnen ontberen.” — »Mijne schuld is dat niet; de goede wil is er ten minste,” antwoordde de kâdraaijer, terwijl hij een gebedenboek uit zijn zak haalde, welks versleten band en gescheurde bladen van langdurig gebruik getuigden. »Ofschoon het een heilig boek is, dat mijne moeder reeds gediend heeft, heb ik het in de laatste dagen eerst leeren achten, toen gij het opnaamt, om mij te leeren lezen; maar sedert dien tijd verlaat het mij ook niet meer, en gij kunt zien, dat ik iedere les gemerkt heb.”

Bij deze woorden nam hij het oude boek, en wees bijna tusschen alle bladzijden grashalmen, bladen of verdroogde bloemen. Annette glimlachte, en zeide: »Nu, laat eens zien wat gij thans geleerd hebt.”

Zij wenkte Marzou, en deze schoof met zijn bankje digter bij, en zette zich in de houding van een kind, dat onderwijs krijgt, aan hare voeten. Het meisje legde het boek op hare knieën, en opende het op eene plaats, die met een bont gekleurd afbeeldsel van de Heilige Maagd was aangeduid, wier hart met zeven zwaarden doorstoken werd. Ware het opzet of toeval, het was een gebed voor het huwelijk. Annette wees met haren vinger naar het begin, en Marzou las met groote inspanning:

»O God, zie genadig neder op uwe maagd! Op het punt »van met haren bruidegom vereenigd te worden, smeekt zij »om uwe bescherming. Laat de band, die haar verbindt, »een band van vrede en liefde zijn! Maak haar beminnelijk »als Rachel, schrander als Rebekka, getrouw als Sara!

Hier hief Louis zijne oogen tot Annette op, en zeide glimlagchend: Ik ben het niet, die zoo spreekt; het is het boek. Maar gij ziet, Nette, de Voorzienigheid zelve schijnt ons aan te moedigen.” — »Zwijg, Louis!” antwoordde het meisje, terwijl zij het hoofd schudde. »Ons lot hangt van menschen af, wier hart door andere drijfveren bewogen wordt dan het onze.” — »Ik weet het! Helaas, ik weet het!” antwoordde Marzou. »Uw vader heeft mij steeds gehaat, alsof ik hem in zijn goeden naam benadeeld had; maar men kan niet eeuwig op een knaap boos wezen, die zonder boosheid

is, en niets verlangt, dan u te mogen beminnen. Wanneer gij slechts een plaatsje in uw hart voor mij open houdt, NETTE, dan heb ik goede hoop. God geeft alles zijnen tijd, en wij moeten geduld hebben: de vogels wachten immers ook het jaargetijde af, waarin zij een nestje bouwen." — »Ja," zeide half in zichzelve het meisje, terwijl zij het vlas uit haren spinrok nam; »maar hun is ook geen lange LUBBERT in den weg."

MARZOU verschrikte, en een hevige blos bedekte zijn gewoonlijk bleek gelaat.

»Hij heeft derhalve gesproken?" vroeg hij zacht en schielijk. — »Hij niet," antwoordde ANNETTE, terwijl zij met verachting de schouders ophaalde. »Kan dan lange LUBBERT met eene vrouw spreken? Een ander spreekt voor hem."

Zij verhaalde thans met onderdrukte aandoening den aandrang haars vaders ten opzigte van haren buurman, dien hij volstrekt tot schoonzoon hebben wilde. Ofschoon MARZOU deze plannen zoo wel vermoedde, als iedereen, scheen hij daardoor toch geheel neêrgeslagen, en het meisje, dat alleen zijn zelfvertrouwen wat had willen matigen, bemerkte weldra, dat zij haar doel was te buiten gegaan. Zij trachtte derhalve zijnen moed weder op te beuren; maar, zoo als gewoonlijk geschiedt, zoo scheen ook MARZOU, nadat eenmaal zijne hoop hem begeven had, zijne smart vast te houden, en hij telde alle redenen voor zijne neêrslagtigheid op. Eerst gewaagde hij van zijne armoede, in tegenstelling met de gegoedheid van zijn medeminnaar; van de verachting, die hem van ieder te beurt viel, terwijl de ander eene zekere achting voor zich wist af te dwingen; dan herinnerde hij zich al de ellende, die hij sedert zijne kindsheid had moeten doorstaan, en besloot zijne rede met te zeggen, dat hij en het geluk nooit gemeenschap met elkander zouden hebben. Moest hij echter — voegde hij er bij — de eenige hoop vaarwel zeggen, die hem sedert zoo langen tijd alleen levensmoed had gegeven, dan zag hij niet in, waarom hij nog langer leven moest.

Deze overgang van hoop tot wanhoop, die bij beminnenden zich altijd herhaalt, wekte de ernstige bezorgdheid van het meisje op. ANNETTE deed hem daarover teedere verwijten, en trachtte zijne hoop weder op te rigten, toen de stem van

haren vader zich op straat hooren liet. Verbaasd en verschrikt over een zoo schielijken terugkeer, stond zij op, en gaf MARZOU een teeken, die schielijk in den tuin sprong. Bijna te gelijker tijd opende zich de straatdeur, en GORON, gevolgd van langen LUBBERT, trad binnen.

Ofschoon zij in de kroeg korter dan gewoonlijk vertoefd hadden, verried echter hun rood gezigt, luide taal en wankelende gang, dat zij hem oud gepakt hadden. Maar hunne halfbeschonkenheid drukte zich niet bij beiden op de zelfde wijze uit. ANNETTE's vader was daardoor driftiger geworden, terwijl LUBBERT het voorkomen had van iemand, die bijna suf is. ANNETTE, die met een enkelen blik in hun gelaat gelezen had, hield zich op een afstand, alsof zij hoopte, hen te ontgaan. Maar lange LUBBERT bemerkte haar, en riep, terwijl hij haar aan GORON met den vinger wees: »Daar is zij, patroon! daar is zij!"

»Nu, hou haar dan maar," gaf de schipper ten antwoord, terwijl hij naar den haard ging, om zijne pijp op te steken. LUBBERT nam de woorden letterlijk op, en wilde het meisje beet pakken, dat hem echter met een kreet ontsnapte. Hij wendde zich nu met een ontstelden blik naar den zeeman, en zeide: »Gij ziet, zij wil niet!"

ANNETTE had inderdaad naar de deur de wijk genomen, en bleef op den drempel staan, gereed om weg te loopen. »Wanneer een eerlijk meisje niet meer hier kan blijven, zonder gevaar van lastig gevallen te worden," zeide zij met eene stem, die van misnoegen meer dan van vrees sidderde, »dan moet zij elders bescherming zoeken." — »Wat is dat?" riep GORON, wiens wenkbraauwen zamentrokken. »Waar is het eerlijke meisje, dat een ander huis dan dat van haren vader wil opzoeken?"

ANNETTE wilde een antwoord stamelen; doch hij liet er haar geen tijd toe, maar viel haar schielijk in, met de woorden: »Stil voor den duivel, zeg ik! Sluit de deur en kom hier! Wij hebben met elkander te spreken. Jongen! jij ook hier! Wij willen spijkers met koppen slaan."

Hij had op de tafel eene flesch brandewijn en twee glazen neêrgezet. Lange LUBBERT zette zich tegenover hem, terwijl ANNETTE, die slechts langzaam het bevel haars vader gevolgd was, eenige schreden van daar onbewegelijk staan bleef,

en op de twee drinkers onrustige blikken wierp, die weldra voor de donkere blikken van GORON ter aarde zonken.

»Wel nu derhalve," zeide hij, volgens zijne gewoonte met eenen overgang beginnende, die datgene, wat hij wilde zeggen, met zijne gedachten verbond, »de zaak laat zich niet langer uitstellen, en moet terstond in orde worden gebragt. Kom hier, zeeraaf, en laat ons als gedoopte menschen spreken!"

ANNETTE voelde zich eenigzins gerustgesteld, toen zij zich door haren vader met een naam hoorde noemen, dien zij in hare kindsheid van hare zwarte haren had ontvangen. Zij naderde met een onzekeren glimlach.

»Gij hebt niet vergeten," begon GORON op nieuw, »wat ik u omtrent de goede oogmerken van langen LUBBERT ten uwen opzigte gezegd heb. Nu, de jongen laat niet los; hij wil nog heden een eind aan de zaak hebben; wij hebben het noodige afgesproken, en een schoft, die zijn woord breekt; — niet waar, lange LUBBERT?" — »Een dubbele schoft," herhaalde LUBBERT, ten hoogste verblijd van nog zooveel verstand bijeen te hebben, om zulk een ferm antwoord te kunnen geven.

»Dat is," vervolgde de zeeman, »men geeft u vriendschappelijk kennis van de zaak, maar verlangt geen tegenspraak; want er is haast bij." — »Veel haast," zeide LUBBERT. — »En daarom," vervolgde GORON, »noodig ik u uit om tegen hem voorkomend te wezen, zoo als uw pligt is. Ook zult gij u niet te beklagen hebben; want zoo als gij hem daar ziet, zou hij elk zijner zakken, al kwamen ze hem tot aan zijne kuiten, met rijksdaalders kunnen vullen; en wat kleeren betreft, die zal hij u meer en mooijer geven, dan eenige vrouw in het dorp ze heeft. Zeî je dat niet, jongen?" — »Ik zeî het en ik doe het!" riep lange LUBBERT, die zich blijkbaar van zijne beste zijde wilde voordoen. — Nu," voegde GORON er bij, »dan is het afgedaan, en gij omhelst elkander."

LUBBERT stond op, en breidde zijne armen uit, in de meening dat ANNETTE er in zou vliegen; maar deze, die tot dusver van ontzetting stom en onbewegelijk was blijven staan, deinsde met zulke ondubbelzinnige gebaren achteruit, dat de visscher een gezigt zette, alsof hij heelemaal simpel was.

»Niet zoo driftig, lange LUBBERT!" zeide ANNETTE, die eenigzins bleek geworden was: »voordat men een meisje trouwt, moet zij ja gezegd hebben." — »Zoudt gij misschien willen weigeren?" riep GORON, haar met vonkelende oogen aanziende. Het meisje kon dezen blik niet verdragen; hare oogleden sidderden; maar zij zeide met eene zachte stem: »De armste schepselen hebben de vrije keus van hunnen heer, en mijn vader zal mij veroorloven, mij aan de Heilige Maagd te wijden, zoo dit mijn wil is." — »Uw wil?" riep de zeeman, hoe langer hoe driftiger wordende. »Is er dan een meisje, dat geen man zou willen hebben? Weg met die logens! Voor den dag met de zaak! Waarom slaat gij langen LUBBERT af? Heb ik u niet gezegd, dat hij meer geld heeft, dan gij voor uw huishouden noodig hebt? Is hij niet de knapste jongen in het kerspel? Kent hij het zeewater niet? Een boer zoudt gij voor mijn part mogen weigeren, maar een flink zeeman.... de Duivel zal mij halen, als ik dat toegeef! Gij zult hem trouwen, verstaat gij wel? En ten blijke daarvan zult gij binnen een kwartier met ons naar den pastoor gaan." — »Ik ga niet!" riep ANNETTE, wier bloed aan het koken raakte, en die in hare wanhoop kracht vond. GORON greep haar bij den arm, trok haar met drift naar zich toe, en keek haar in het gezigt. »Gij zegt....?" herhaalde hij met geslotene lippen. — »Ik zeg," antwoordde ANNETTE, die onder de bedreiging haren moed wedervond, »dat gij mij eer kunt doodslaan."

De zeeman sprong met eene zoo hevige beweging en een zoo woedenden vloek op, dat zelfs LUBBERT er van sidderde. ANNETTE sloot de oogen, en verwachtte den slag, doch bleef bedaard op hare plaats zitten. Het zij nu, dat deze bedaardheid indruk op hem maakte, of dat hij nog meester over zichzelven was, ook GORON hield zich in, en de opgehevene hand zonk langzaam neder. Daarvoor stelde hij zich schadeloos met een stroom van verwijten en scheldwoorden. ANNETTE, die tot dusver in een wanhopigen tegenstand hare krachten gestaald had, scheen plotseling onder dezen storm van woorden te bezwijken. Zij borst in tranen uit, en bedekte haar gelaat met haar voorschoot. GORON scheen door deze zwakheid op nieuw aangevuurd te worden.

»Zóó is het goed! Nu moet ge beginnen te grienen!"

riep hij. »En toch is het maar water, wat ge voor den dag brengt, en daar is een oud zeeman aan gewoon. Dus wilt ge u tegen mij verzetten? Nu, wij zullen zien wat het sterkste is, mijn wil of de uwe! Maar ik begrijp het wel; gij zult u reeds ergens elders verkeken hebben — is het niet zoo?"

Hij rukte haar met het hevigheid het voorschoot van het gezigt, en het meisje stond met nedergeslagene oogen, met den blos der verlegenheid en een afgewend hoofd voor hem. Goron sloeg hevig op de tafel, en ging met de zelfde onstuimigheid voort: »Aha! Daar steekt een geheim achter! En wie is het liefje? Misschien Morrau, de vreetzak, of Emon, de drinkebroêr, of Richard, de pochlap? Maar ik heb u nog met geen van allen zien spreken." — »Neen, het is Louis Marzou, die altijd met haar praat!" merkte Lubert aan, heel onnoozel weg.

Bij den naam Marzou echter kon het meisje eene beweging niet onderdrukken, die haar vader terstond opmerkte. »De kâdraaijer?" riep hij, en zijn blik scheen tot in den binnensten grond van Annette's hart te willen doordringen. »De kâdraaijer? Ah, nu begrijp ik, waarom die bedelaar hier altoos zoo rondloopt! Hij haalt water, brengt den tuin in orde, en uit dankbaarheid leert men hem lezen. Ik zou wel durven wedden, dat hij in huis was, toen wij kwamen; ik hoorde de deur daarginder toeslaan." Hij trad naar de tuindeur, en hier viel zijn blik terstond op het gebedenboek, dat Marzou op het bankje had laten liggen.

»Daar is zijn boek!" riep hij uit, terwijl hij het opnam; »en waarachtig, het is nog open op de plaats waar hij heeft zitten le.... Gebed voor het huwelijk!.... Zoo, dochter! nu zie ik het! Dit is dus uw uitverkorene! Een rondzwerver, die van de aalmoezen der zee leeft! Een schurk, dien lange Lubert als een strohalm zou kunnen verpletteren! En gij hebt durven hopen, dat ik ooit zulk een schoonzoon zou aannemen! Dan zou ik u nog liever naar de klippen slepen, en hals over kop in de branding werpen."

»Doe wat gij wilt!" zeide Annette, in wier aderen Goron's bloed stroomde, en die bij een dreigement steeds den moed wedervond.

»Zwijg, onbeschaamde!" viel de zeeman haar in de rede,

die zijne woede niet meer kon betoomen: »later zal ik met u afrekenen; maar eerst moet ik met den kâdraaijer spreken. Kom, jongen! dat is uwe zaak zoowel als de mijne."

LUBBERT stond op; maar ANNETTE liep verschrikt naar hen toe, en vroeg: »Wat wilt gij doen?" — »Het land van een leêglooper en vagebond bevrijden," antwoordde GORON, terwijl hij zijn buis toeknoopte, zoo als hij steeds deed, wanneer hij zich tot eene beslissende taak toerustte. »Laten wij nu naar mijne boot gaan, en wee den bastaard, wanneer wij hem op onzen weg ontmoeten!" — »Ja, wee hem!" herhaalde lange LUBBERT, die met eene uitdrukking van somberen wrok zijne reusachtige vuisten zamenkneep.

ANNETTE wilde haren vader met gevouwene handen tegenhouden; maar hij schoof haar met drift op zijde, en vertrok met den matroos. Het meisje bleef in het eerst twijfelend en van schrik verlamd staan; zij wist bij ondervinding, wat men van GORON's drift te duchten had. Reeds tweemaal had deze hem in handen der justitie geleverd, en MARZOU zou het slagtoffer van zijnen toorn kunnen worden. Zelfs lange LUBBERT, hoe weinig prikkelbaar hij op zichzelf ook was, zou in staat wezen, zich door het voorbeeld te laten wegslepen; hij was eene gewoonlijk trage machine, wier vreeselijke magt echter niet weêrhouden kon worden, wanneer zij eerst regt aan den gang was gebragt. Beide handen op haar hart gedrukt, dat sloeg alsof het wilde barsten, met hoog blozende wangen en in tranen zwemmende oogen, was ANNETTE op eene bank neêrgezonken, en prevelde een stil gebed. Plotseling rees zij weder op, en streek met de hand over hare oogen; zij herinnerde zich, dat om dezen tijd MARZOU aan de Rots van Castelli zijne vischkaren uitzette. Wanneer zij hare koe uit de weide haalde, kon zij het strand voorbijgaan en den kâdraaijer verzoeken, om alles in de wereld eene ontmoeting met GORON en langen LUBBERT te vermijden. Haar besluit was terstond genomen; zij snelde heen, maar sloeg den weg in, die achter het dorp omliep, ten einde de aanmerkingen der buren te ontgaan.

3.

De zon neigde ten ondergang en kleurde den gezigteinder met haar purper licht. Het was de tijd der groote ebbe, en de ver teruggewekene golven lieten lange rotsbanken zien, die anders er door bedekt waren. De zee vertoonde zich in de verte in verschillende kleur, zoodat men zich ligt kon bedriegen. Nu eens schenen de golven, verdonkerd door de eerste avondschemering, een versch geploegd veld, op hetwelk de schuimtoppen er als boschjes bloeijende kamillen uitzagen; dan eens geleken zij een groen weiland, dat door den wind bewogen wordt; dan weder schenen zij, rood gekleurd door de stralen der ondergaande zon, een vlammend lava, tusschen de klippen door. Hier en daar lieten zich nagekomene meeuwen in de lucht zien, en eenige op het zand gelegerde koeijen vervulden de lucht met haar vrolijk gebulk, terwijl zij dorstig de vochtige zeelucht inademden.

Annette stapte over de steenige voetpaden heen, langs welke zich aan weerszijden bouwlanden uitstrekten. Op den top van het voorgebergte aangekomen, trad zij een dier wijngaarden in, welks ranken als slapende slangen op den grond voortkruipen, en volgde, om zich beter te verbergen, een dier diepe voren, welke bestemd zijn om de wijnstokken tegen den hevigen zeewind te beschermen. Zoo bereikte zij den Rots van Castelli, welke naam thans nog de voormalige Spaansche bezetting van het land aanduidt, en staarde naar de drie groote klippen, die zich ter linkerzijde als de puinhoopen van een onbekend gedenkteeken verheffen. De kâdraaijer was daar niet. Vruchteloos zocht zij naar hem in de inhammen en rotskloven; zoo ver haar oog reikte, scheen de oever verlaten. Zij begon reeds te vreezen, dat Marzou niet aan de kust was gekomen, toen zij in een der spleten, door welke de visschers naar de kust afdalen, het hoofd van een kind ontdekte, en het broêrtje van Marzou herkende. Zij riep het, en zeide vol verbazing: »Gij hier, Jaumic! Ik dacht, dat gij te Lérat waart." — »Daar ben ik ook geweest," antwoordde de knaap, wiens oog bestendig naar de

kleine baai tuurde, die hij zoo even verlaten had; »maar ik ben hier naar de kust teruggekeerd, omdat ik mijnen broeder bij de zwarte klip hoopte te vinden." — »En is hij daar niet?" — »Zeker," antwoordde JAUMIC. »Ik heb hem in de groote grot gelaten, en ben toen heengegaan, omdat hij het zoo wilde." — »Hij is in de grot?" herhaalde ANNETTE: »en wat doet hij daar?"

Het kind haalde de schouders op, zonder een woord te spreken, en volgde na eene poos het meisje. Zijn gelaat, waarop het vroegrijpe verstand van den wees blonk, wiens leermeester de ellende was geweest, drukte tevens eene zonderlinge ongerustheid uit, welke ANNETTE niet ontging. Zij vernieuwde hare vragen met grooteren aandrang.

»Wat hij doet, kan ik u niet zeggen," zeide JAUMIC; »maar zooveel weet ik, dat hij veel verdriet heeft."

ANNETTE begon zich nu inderdaad ongerust te maken, en vroeg op nieuw: »Gij zegt dus, dat hij in de groote grot is?" — »Ja," antwoordde het kind: »hij verzocht mij hem alleen te laten; maar misschien zou het niet kwaad wezen, als iemand eens naar hem toe ging, en hem een goed woord toesprak."

ANNETTE deed werktuigelijk een stap naar de rotskloof; toen echter bleef zij staan, en zag JAUMIC aan. Deze, die haar oogmerk had geraden, haastte zich om van haar afscheid te nemen. »Wees niet boos, NETTE, dat ik u heb opgehouden," zeide hij, zijne hand aan zijn pet brengende: »gij wilt de roode naar huis brengen; ik zag haar op een stukje weiland, toen ik voorbijging; zij scheen u te wachten."

Hij sloeg het voetpad in, dat zich langs de spits der klippen omhoog slingert en naar Piriac loopt. Zoodra hij verdwenen was, overtuigde zich ANNETTE, dat niemand haar kon zien, en liet zich in de spleet naar de zee afzakken. De smalle zandduin, die zij weldra bereikte, was van het staande water doorsneden, door hetwelk een natuurlijke weg van graniet heenliep, die met wild varenkruid bedekt was. Deze planten smoorden het gedruisch der voetstappen van het meisje, dat, zonder dat men haar kon hooren aankomen, de grot bereikte. De top der rots, waarin de zee haar had uitgehold, stond met de kust slechts door eenige overblijfselen van graniet in verbinding; zijne basis echter strekte

zich vrij ver in het voortgebergte uit. De grot had twee afdeelingen, waarvan de eene hooger dan de andere was, en ieder een bijzonderen uitgang had. Aan de rotswanden zag men ijzerhoudend gesteente, met aderen van wit quarts doormengd. In de eerste afdeeling liet eene spleet in het gewelf het roodachtige licht van den afscheid nemenden dag binnendringen, en dit verlichtte het voorhoofd van den kâdraaijer, die op het vochtige zand der grot lag uitgestrekt, met het hoofd tegen een uitstek der rots geleund. Bij den kreet, dien ANNETTE gaf, sprong hij schielijk op, en riep vol verbazing: »Gij hier? Is het mogelijk! Wat zoekt gij hier?" En toen hij de verlegenheid van het meisje bemerkte, voegde hij er bij: »Om 's Hemels wil, is er een ongeluk gebeurd, dat gij u nog zoo laat tusschen deze rotsen bevindt?" — »Zeg mij maar, waarom gij zelf hier zijt!" antwoordde ANNETTE, hem strak aanziende. »Gewoonlijk gaat gij naar de Castilli om fuiken te leggen, niet om in de grotten te slapen." — »Ik sliep ook niet, NETTE!" zeide de jongman somber. — »Wat deedt gij dan?" — »Ik dacht aan hetgeen wij met elkander hadden gesproken, lief meisje! Zoo lang ik u zie, is alles licht om mij heen; ben ik echter alleen, dan overkomt mij de gedachte, hoe weinig hoop er voor mij is; het hartzeer overweldigt mij, en mijne krachten verdwijnen. Ik heb mij hier nedergelegd, moedeloos, als een ongelukkige, die niets meer heeft, dat hem verblijden kan." — »De Hemel beware ons! Hebt gij reeds vergeten, LOUIS, wat gij mij beloofd hebt?" zeide ANNETTE diep bewogen. »Waar is uwe mannenkracht? Wees verstandig, goede vriend! De beproeving wordt ons beiden niet bespaard." — »O, ik zie het! gij komt om mij een ongeluk aan te kondigen!" riep MARZOU. — »Reden genoeg om sterk te zijn," antwoordde het meisje. — »Maar wat is er dan aan de hand? Wat is er?" — »Mijn vader begint iets tusschen ons te vermoeden, en hij en lange LUBERT zijn woedend daarover, en zoeken u." — »Nu, dat is goed," antwoordde de kâdraaijer met eene soort van moedelooze onverschilligheid: »zij zullen mij gemakkelijk vinden, en daar zij de sterksten zijn, kunnen zij gaauw genoeg met mij klaar komen." — »Om 's Hemels wil, spreek niet zoo, LOUIS!" zeide ANNETTE met gevouwene handen.

»Hoe zou God zich over ons ontfermen, wanneer wij zelve alle hoop opgeven? Is uzelven niets meer aan het leven gelegen, boezem u dan moed in om uwer vrienden wil." — »En wanneer deze vriendschap mij nu als eene misdaad wordt aangerekend," zeide de kâdraaijer; »wanneer men haar mij met alle geweld wil ontrukken, — wanneer men het daarom op mijn leven toelegt, — want dat hebt gij immers gezegd, Nette! — hoe kan ik dan de boosheid der menschen ontgaan?" — Eén middel is er," gaf zij ten antwoord. — »Eén middel? En welk?"

Het meisje aarzelde, alsof het woord haar veel kostte; eindelijk zeide zij met eene onzekere stem en zonder de oogen op te slaan: »Neem aan, wat meester Luz u voorstelt."

»Hoe?" riep de kâdraaijer. »Heengaan? U alleen aan de boosheid van den schipper en zijnen matroos overlaten? Dat stelt gij mij voor, Nette! En wat zal ik daar dan uitvoeren? Denkt gij dat ik bedaard mijn werk zou kunnen verrigten? dat ik niet ieder oogenblik naar Piriac zou kijken, of er ook eenige tijding van daar tot mij kwam? Heengaan? Helaas! Nog kort geleden wildet gij het niet; het was u aangenaam, mij hier te behouden. Hier kunnen wij elkander ten minste zien, al is het dan ook maar in de verte; wij hooren elkander spreken, en wij weten dat ons de zelfde lucht omringt. Dat gevoelt gij zoowel als ik, en toch zijt gij van gevoelen veranderd. Helaas, Nette, dat is eene smart, die ik niet verwachtte!"

De stem van den jongman sidderde, en zijne oogen waren met tranen gevuld. Diep getroffen knielde Annette op het zand neder, greep de handen van Marzou, noemde hem met de zoetste namen, en bezwoer hem, in de scheiding toe te stemmen; deze laatste schok echter had al het leed in het hart van den jongman opgewekt. Daar hij op de verstandige redenen van het meisje niets kon antwoorden, verdiepte hij zich met het welbehagen van den zelfkweller in de herinnering aan al het leed, dat hij had verdragen — de verlatenheid van zijne moeder, — de kwellingen van koude en honger, — het steeds teruggedrukte opwaarts streven van zijnen geest, — de verachting, die ieder hem toedroeg, behalve het lieve meisje, dat men hem nu óók wilde ontrukken. Het was derhalve niet genoeg geweest, dat hij zijne hoop

op eene verre toekomst had gerigt, en eenige armzalige vreugde in stilte genoten en als gestolen goed verborgen had! Ook deze zou hij thans vaarwel zeggen, het licht uitblusschen, dat hem troostte en opbeurde, en voortwandelen in den nacht der droefenis. Hoe meer hij zijne wanhoop bij zichzelven regtvaardigde, des te hartstogtelijker werd zijne klagt, zoodat eindelijk ook Annette er mede instemde; want terwijl hare lippen nog van onbepaalde hoop spraken, ontvlugtte het weinigje vertrouwen en moed, dat haar was overgebleven. Deze strijd verlengde zich, en wel tot haar nadeel; want toen eenmaal de smart van Marzou de perken was te buiten gegaan, waarin zij zich tot dusver gehouden had, geleek zij een buiten zijne oevers getreden stroom, en rukte zij zijne en Annette's hoop met zich voort, zoodat de laatste eindelijk met een gil nederzonk, en haar hoofd in hare handen verborg. Toen zweeg de kâdraaijer. Het gezigt van het aan zijne voeten nedergezonken meisje scheen hem plotseling te doen bedaren, en zijne smart verloor hare bitterheid, en nam eene treffende treurigheid aan.

»Arm meisje!" zeide hij. »Zij weent om mij! Alsof het noodzakelijk ware haar dat alles te zeggen! Maar waarom moest gij mij ook van u wijzen, Nette! Gij hadt mij even zoo goed kunnen zeggen, dat ik geen regt heb op eenig genoegen ter wereld, — dat ik slechts moest voortleven als het lieve vee. En toch heeft God aan alle menschen de vreugde des harten gegeven. Zie toch maar! Velen zijn zoo gelukkig van de garven op hunne velden te kunnen tellen; anderen bezitten schepen; nog anderen slapen onder het dak, dat zij zich gekocht hebben: maar ik bezit noch huis, noch boot, noch akker; ik bezit niets op de wereld, dan mijn broêrtje, voor wien ik te zorgen heb, en u, die mijne grootste vreugde zijt. Zie ik van verre uwen glimlach, hoor ik u bij mijnen naam roepen, dan schijnt het mij, alsof de zon vrolijker straalt; mijn bloed vloeit ligter, ik bemin iedereen, en dank den goeden God, dat ik leef. Zonder u word ik treurig; ik gedenk aan mijne booze dagen, en gevoel noch rust noch gelatenheid."

»Mijn Hemel! wat zullen wij dan doen!" riep Annette, die, bij al hare smart, door de teedere woorden van den

kâdraaijer aangenaam getroffen was. »Begrijpt gij dan niet, dat er, wanneer gij blijft, een ongeluk gebeurt?" — »Vrees niets, beste NETTE!" antwoordde LOUIS, terwijl hij de handen van het meisje in de zijne drukte. »Ik ken uwen vader en langen LUBBERT. Wanneer zij aan wal komen, gaan zij in de herberg ten anker liggen, zoo als zij zich uitdrukken, en als ik mij maar op een afstand hou, zullen zij hunnen tijd niet verbeuzelen met mij op te zoeken." — »En indien zij u nu toevallig eens mogten ontmoeten?" — »Als zij mij ontmoeten, doe ik als zij bij stormweêr: ik zie den storm te ontwijken." — »Spreek niet zoo ligtzinnig, LOUIS!" zeide ANNETTE, die door den bijna opgeruimden toon van MARZOU allengs weder tot kalmte gebragt werd. »Bedenk veeleer, wat ik u zoo even gezegd heb. Misschien kent gij het gevaar niet geheel. Wanneer de toorn zich van mijnen vader meester maakt, dan kent hij zichzelven niet meer, en waar lange LUBBERT op los slaat, daar groeit geen gras. Denk toch, goede jongen, dat het misschien om uw leven te doen is." — »Vrees niets, NETTE! Een degelijk man sterft niet van een enkelen schop." — »En wanneer het er op aan kwam om u te verdedigen, zoudt gij dan niet uwe hand tegen mijnen vader opheffen?" — »Nooit!" riep de kâdraaijer. »Uwen vader slaan? Neen, neen, NETTE! dat zult gij toch wel niet mogelijk achten. Even zoo goed zou ik mijne hand tegen een heilige kunnen opheffen." — »Ik dank u, lieve vriend!" zeide ANNETTE, getroffen door de warmte, waarmede MARZOU tegen zulk eene verdenking protesteerde. »Daar spreekt uw goed hart en uwe vriendschap voor mij. Maar al wilt gij ook uzelven geen leed aandoen, dat zal u niet bewaren, dat te verdragen. Wat zal er van u worden, wanneer mijn vader doet wat hij gezegd heeft?" — »Wat God behaagt, NETTE!" zeide de jongman met moedige gelatenheid. »Wij staan allen in zijne hand. Wie weet of hij niet al de verharde harten treft? Ziet de schipper, dat ik alles geduldig verdraag, misschien bedaart zijn toorn. Slaat hij mij, dan zal ik stilzwijgend het hoofd buigen, en als hij niet geheel en al woedend is, dan zal hij den slag niet herhalen. Vrees niets! Zoo lang gij mij genegen blijft, zal ik geduld genoeg hebben om het onvermijdelijke te verdragen, en verstand genoeg om mij te redden."

Bij deze laatste woorden had MARZOU het meisje weder half opgerigt, en drukte haar zacht tegen zijne borst. Beschaamd, sidderend, en toch verrukt, bood ANNETTE slechts zwakken tegenstand. Het gevoel was reeds half verdwenen, dat haar bewogen had om den kâdraaijer op te zoeken. Weggesleept door hare genegenheid, waren op haren eersten schrik zachtere aandoeningen gevolgd. Bij deze bijeenkomst, die eene scheiding had moeten te weeg brengen, was zij vaster dan ooit in hare liefde geworden. Zij beproefde wel eenige bedenkingen te stamelen; maar MARZOU beantwoordde die met eene verdubbelde teederheid, die stilzwijgend allen twijfel deed verdwijnen.

Maar de tijd verliep, en de avond was gevallen, zonder dat de gelieven het in de schemering der grot hadden opgemerkt. Onder voorwendsel van het een of ander middel van uitkomst op te zoeken, bouwden zij luchtkasteelen, tot welke iedere wensch een steen bijdroeg. De eerste er van was GORON's verandering van gedachten, zijne toestemming tot hun huwelijk, en vervolgens al hunne zoete droomen eener innige vereeniging. Verrukt door de scheppingen hunner verbeeldingskracht, hadden beiden de wezenlijkheid allengs uit het oog verloren. Inzonderheid liet zich de kâdraaijer, die een eenzaam leven en het steeds teruggedrongen streven van zijn hart ver van de wezenlijkheid had gehouden, zonder tegenstand in slaap wiegen, terwijl het meisje, half ongeloovig, half verrukt, naar hem luisterde, als een kind, dat men door een sprookje van rood kousje bezig houdt. Eindelijk scheen zij toch te ontwaken. Zij zag om zich heen, en toen zij aan het einde van het gewelf den donkeren hemel ontwaarde, aan welken eenige sterren begonnen te schitteren, sprong zij op met een kreet van schrik.

»Hemel! gij hebt mij den tijd laten vergeten, LOUIS!" riep zij. »Het is al donker, en ik had reeds lang weg moeten zijn. Wat zal men in het dorp zeggen, wanneer men mij met de roode zoo laat ziet aankomen!" — »Men zal u niet meer zien, NETTE!" zeide MARZOU. »Maar ga, bid ik u, niet van hier, zonder mij alvorens verzekerd te hebben, dat gij mij steeds uwe vriendschap wilt blijven schenken." — »Zwijg, leelijkert!" fluisterde ANNETTE lagchende: »gij weet

wel, dat dit van mijnen wil niet meer afhangt." — »Dan is alles in orde, beste meid!" riep LOUIS, terwijl hij haar in zijnen arm sloot: »en niemand zal ons iets meer in den weg kunnen leggen; want wat men ernstig wil, blijft niet lang onmogelijk. Noch uw vader, noch lange LUBBERT, is in staat ons geluk te verhinderen."

Op dit oogenblik deed een dof gebruis, dat ook het meisje reeds gehoord had, hem naar de opening der grot kijken.

»Hoort gij?" zeide zij: »de tijd is verloopen; de vloed komt op. Als gij mij nog langer ophoudt, dan kan ik niet eens meer de kust bereiken." — »Vrees niets," antwoordde MARZOU, nog altoos buiten zichzelven van opgewondenheid: »de vloed is nog ver." — »Ziet gij daarginder niet iets wits blinken?" — »Dat is het duinzand." — »Ik voel het spatten der golven." — »Dat is de avonddauw."

Zoo sprekende, waren zij beide, arm in arm, naar den ingang der grot gewandeld; maar op het oogenblik, dat ANNETTE haren voet er buiten wilde zetten, gaf zij een gil.

»Wat is er?" vroeg LOUIS, die zijnen blik nog niet van haar had afgewend. Zij gaf geen antwoord; maar hare beide handen strekten zich uit, en MARZOU, die de aanwijzing gevolgd was, trad vol schrik terug.

Zoo ver hij in donker zien kon, ontwaarde hij niets dan water. De smalle duin, die men over moest, om de rotskloof te bereiken, was geheel overstroomd, en het klippad, dat er over heen liep, was nog slechts herkenbaar door de branding der schuimende golven. De groote rots, die zich aan de overzijde verhief, was zelve reeds door de zee omspoeld, en scheen ieder oogenblik dieper in haren schoot te zinken. MARZOU snelde naar den tweeden ingang der grot; maar hier was de lagere oever reeds geheel verdwenen, en hij zag niets meer, dan eene diepe baai met golven.

Na den eersten kreet van schrik was ANNETTE op de zelfde plek blijven staan, stom, met gevouwene handen, en haren blik op LOUIS gerigt, van wien zij redding verwachtte; maar toen zij hem aan de tweede opening der grot onbewegelijk staan zag, met den blik op de golven gevestigd, die reeds zijne voeten nat maakten, greep zij zijne hand, en riep hem bij zijnen naam. MARZOU keerde zich om.

»Wel nu?" vroeg zij. — »Wel nu!" stamelde de jongman: »gij ziet, van deze zijde kan men de gele kloof niet bereiken, zonder zijn leven prijs te geven, en aan de andere zijde is het kustpad overstroomd." — »Maar gij kent immers de Rots van Castelli zoo goed als ik het huis van mijn vader," hernam het meisje vol doodelijken angst. »Kunt gij geen anderen weg vinden? Is er geen middel om hier van daan te komen?"

Marzou schudde het hoofd en wees op de zee, die hem omringde.

»Maar mijn Hemel, Louis!" riep Annette vol wanhoop, »Louis, wij kunnen toch hier niet sterven! Het land is immers digtbij!" — »Ja," zeide hij dof; »maar om het te bereiken, moet men de duinen doorzwemmen."

De dochter van Gobon verschrikte en riep: »Nu, gij kunt zwemmen; gij zult den korten afstand tot aan de kust zoo gemakkelijk afleggen, als ik nog zoo even over den droogen rand stapte. Schielijk, schielijk, Louis! ga! Aarzelt gij, dan zal het spoedig te laat zijn." — »En ik zou ik u alleen laten sterven, niet waar?" zeide de jongman met een droevigen glimlach. — »Neen," antwoordde Annette: »ik weet dat gij mij niet zult verlaten; maar hier kunt gij niets uitrigten, terwijl gij, zoodra gij het vaste land hebt bereikt, naar de haven kunt loopen, waar niemand u eene schuit zal weigeren, om mij te redden."

De kådraaijer schudde het hoofd, en zeide, op de golven wijzende, die reeds de grot begonnen binnen te dringen: »Zie eens, hoe de zee rijst! Al was ik zoo vlug als eene meeuw, voordat ik terugkwam, zou het voor u te laat zijn." — »Is dat waar?" stamelde Annette, van ontzetting weenende: »dan ben ik verloren! verloren zonder genade! Ach, het is onmogelijk! God, God, gij zult niet zonder medelijden zijn! Heilige Maria, red mij! Gij heilige beschermengelen, redt mij!"

Zij hief hare handen vol wanhoop ten hemel; plotseling echter zegepraalde de liefde over het egoïsmus der vrees; zij bedacht zich en riep: »Neen, ik ben waanzinnig! Hoor mij niet, o Hemel! Louis moet gered worden. Neem mij, als het zoo zijn moet!"

Op dit oogenblik sloeg eene golf over de klip, die den

ingang der grot beschermde, zwol op, en omringde het meisje. Marzou had nog even tijd om haar te grijpen en uit het water te rukken, dat haar reeds omhoog hief. Hij droeg haar naar het achtergedeelte der grot, waar de eenigzins hoogere grond meer veiligheid tegen de zee opleverde, en waar bovendien in een hoek eene soort van rotsplaat uitstak. De kâdraaijer beklom met moeite deze plaat, en legde Annette op het hoogste gedeelte er van neder. Hier, slechts weinige voeten van de rotsspleet verwijderd, door welke de grot licht ontving, keerde de levenswerkzaamheid door invloed van den frisschen togt weder in haar ligchaam terug.

Het aanstormen der golven werd intusschen van oogenblik tot oogenblik heviger; men zag ze ter regter en linker zijde de grot binnendringen en wassen, terwijl zij met oorverdoovend gedruisch tegen het gewelf sloegen. De kring rondom den kâdraaijer en het meisje verengde zich van minuut tot minuut, en, verdoofd door het vreeselijk gebruis der golven, scheen het hun, alsof alles om hen heen waggelde. In de overtuiging, dat zij den dood thans niet meer konden ontkomen, hielden zij elkander stilzwijgend omvat, alsof zij de magt en den wil verloren hadden om aan hunne redding te denken.

Plotseling drong door de rotsspleet een toon, die door den afstand verzwakt was: het was de klok van Piriac, die de geloovigen tot het avondgebed riep. Deze vertrouwde en onverwachte stem wekte nog eenmaal leven in de reeds half verstijfde harten, en als door eene gemeenzame aandrift bezield, ontblootte Marzou zijn hoofd, terwijl Annette de handen vouwde.

»God roept ons en troost ons," zeide Marzou met de geloofswarmte, welke het vooruitzigt op een nabijzijnden dood den mensch geeft. »Vereenigen wij ons laatste gebed met hen, die wij niet zullen wederzien!"

En, knielende op den natten grond, begon de kâdraaijer met luider stemme het verhevene gebed, dat tot geloofsbekentenis des Christendoms geworden is. Te midden van het hoe langer hoe woedender brullen der zee verhieven zich de eenvoudige woorden van het *Credo*, als een protest van het schepsel tegen de magt der schepping. Plotseling echter werd hij gestoord door eene stem, die hem bij zijnen naam riep.

»Wat is dat voor eene stem?" fluisterde ANNETTE, die in de opgewektheid van het oogenblik een bovenaardschen roep meende te hooren.

Eene schaduw verdonkerde het licht, dat door de smalle opening boven hun hoofd tot hen doordrong.

»Hemel, daar zijn ze allebei!" riep de stem. — »JAUMIC!" riepen beiden te gelijker tijd. — »Help, help!" schreeuwde ANNETTE, met plotseling vernieuwde hoop. — »Zwijg toch!" zeide LOUIS: »wij zijn verloren." — »Dat zeg ik nog niet," riep JAUMIC: »zoo even was dikke PIET met zijne schuit bij Penhareng." — »Bij Penhareng?" — »Ja. Om 's Hemels wil, blijf waar gij zijt; ik zal hem dadelijk hier brengen."

Het kind verdween. ANNETTE echter, weder ten leven ontwaakt, voelde op nieuw al hare bekommeringen, en stamelde: »Hemel, wanneer de schuit.... te laat kwam!" En toen zij voelde hoe hare voeten van het aandringende water werden natgemaakt, riep zij: »Zie, zie, LOUIS, hoe de zee wast! Och, gij hadt wel gelijk, arme vriend! Het is vruchteloos; wij moeten hier sterven." — »De weg van Penhareng hier naar toe is niet ver," merkte de kâdraaijer aarzelend aan. — »Gij denkt derhalve, dat men ons zal kunnen redden?" begon ANNETTE op nieuw, die met de ligtgeloovigheid der vrees zich aan deze hoop vastklemde. »O, wanneer gij het zegt, dan is het waar, LOUIS! want gij kent de duinen beter dan iemand hier in den omtrek. Zie toch! Zie! Is dat niet het zeil der schuit, wat daarginder aankomt?"

Zij wees op een wit punt, dat zich van de zijde der zee aan den ingang der grot vertoonde. MARZOU schudde het hoofd, klemde zich vast aan de rots, en drukte het meisje aan zijn hart. Het witte punt naderde snel; ANNETTE gaf een gil van schrik; want zij herkende eene ontzaglijke golf, die alle anderen bestreek. De golf kwam aan den ingang, doorbrak dezen brullend, wierp zich in de grot, en vulde die tot aan het gewelf. MARZOU gevoelde zich medegerukt; maar zijne handen hielden zich krampachtig aan de vooruitstekende rotspunten; de golf zonk weder terug, en LOUIS bleef zwevende boven den afgrond met ANNETTE achter. Deze had, bedwelmd van den schok, hare armen van den hals haars minnaars losgemaakt; hij trachtte haar

hooger op te brengen, en zocht haar moed in te boezemen; het doodsgevaar had hem al zijne geestkracht teruggegeven. Bemoedigd door zijne woorden, hield ANNETTE zich krampachtig aan de wanden der rots vast, om der terugkeerende golf weêrstand te kunnen bieden. Eenige oogenblikken lang moesten beiden een vreeselijken, wanhopigen strijd doorstaan. Opgeheven door iedere golf, bedwelmd en bijna verstikt, schepten zij tusschenbeide slechts adem, om een nieuwen aanval weêrstand te kunnen bieden; en reeds begonnen hunne krachten te bezwijken, toen de stem van JAUMIC zich andermaal door de rotsspleet liet hooren. »Houd u nu goed!" riep het kind: »daar is dikke PIET al!"

De gedaante eener sloep, die met de golven worstelde, vertoonde zich inderdaad in onduidelijke omtrekken; zij bleef echter op eenigen afstand van den ingang, en de voerder van het vaartuig riep hen woorden toe, die in het gebruis der golven versmoorden.

»Wat zegt hij?" vroeg ANNETTE. — »Hij zegt," antwoordde het kind, »dat hij niet digt bij de grot durft komen, want anders wordt zijne schuit aan splinters geslagen." — »Om 's Hemels wil, stout gewaagd, om Christenen te redden!" riep de kâdraaijer. — »Het is onmogelijk," herhaalde JAUMIC: »er is te veel zee; het vaartuig kan zelfs daarginder niet lang blijven." — »Dan komt het op een waagstuk aan!" riep MARZOU, die zich tot een groot besluit opwekte. »Houd u vast aan mijnen hals, NETTE, en beveel uwe ziel aan God!"

Naauwelijks had hij dit gezegd, of eene ontzaglijke golf kwam binnen dringen. Hij liet het steunpunt los, dat hem tot dusver gehouden had; ANNETTE gaf een luiden gil, en beiden werden door het water verslonden. Maar, zoo als de kâdraaijer had vooruitgezien, bragt het terugwijken der golf hen de grot uit. Dikke PIET meende iets in de branding te ontdekken; hij strekte zijnen riem uit, haalde MARZOU tot zich, en trok hem met het onmagtige meisje in zijne schuit.

4.

Toen ANNETTE weder bij zichzelve kwam, zag zij zich in haars vaders huis, omringd door buurvrouwen, die, onder

voorwendsel van haar op te passen, waren toegesneld, en haar weldra met vragen bestormden. Allen wilden weten, hoe het meisje in de grot van Castelli met den kâdraaijer was bijeenkomen, en hoe de vloed hen had kunnen verrassen. Annette kon dit verhoor slechts ontwijken, door eene zwakte voor te wenden, die haar verhinderde te spreken. Toen de buurvrouwen zagen, dat zij er toch niets konden uithalen, trok de eene na de andere af, elkander allerlei vermoedens mededeelende, die meer of minder de waarheid nabijkwamen. Annette hoorde er genoeg van, om in te zien, dat het ware van de zaak weldra bekend zou worden, indien het zulks niet reeds was, en zij sidderde bij de gedachte aan hetgeen daaruit zou kunnen ontstaan, wanneer haar vader, bij zijne terugkomst van Turbale, des anderen daags alles moest vernemen. Na het gebeurde op den vorigen dag kon zij zich niet voorstellen, dat hij van gedachten zou veranderd zijn; hij moest in hunne bijeenkomst in de grot eene ongehoorzaamheid van hare zijde zien, die hem ligt in toorn kon doen ontvlammen.

Van nameloozen angst bevangen, besloot het meisje, naar den pastoor te gaan, en dezen om raad te vragen. Zij trof den ouden priester in zijnen tuin, waar hij verkoeling zocht. Het was een dier schoone zomeravonden, wanneer zelfs de nacht nog licht blijft, en zij ontwaarde hem, terwijl hij in de groote laan op en neder wandelde, aan welker einde een zonnewijzer was opgerigt, welks cijferblad ten opschrift voerde: *Et regit et regitur.* Pastoor Lefort had van het avontuur der dochter van Goron gehoord, en was eenigzins verrast, toen hij haar zag.

»God zij gedankt! Ik dacht, dat gij zieker waart, goede Nette!" zeide de pastoor vriendelijk, »en het is mij aangenaam, dat gij na al het doorgestane reeds weder hersteld zijt. Gij komt, hoop ik, opdat ik Hem zal danken, die u in het leven heeft behouden." — »Daarom, en ook nog om iets anders, heer pastoor!" antwoordde het meisje bedeesd; »want ik ben in groote beangstheid, en gij alleen kunt mij helpen." — »Wanneer het mijn pligt niet reeds ware, zou het mij eene aangename taak zijn," gaf de oude zielverzorger ten antwoord. »Laat hooren wat gij mij te zeggen hebt?"

Annette keek in de zwak verlichte lanen van den tuin,

alsof zij vreesde gehoord te worden. »Verschoon mij," zeide zij fluisterend, »ik zou liever op eene andere plaats met u spreken." — »En waar dan, kindlief?" — »In den biechtstoel." — »Op dit uur is de kerk gesloten, zoo als gij weet," merkte de pastoor aan; »en als wij in huis gaan, zal de oude CATEAU u zien, en er misschien van praten. Laat ons derhalve hier blijven, mijn kind! en geloof mij, God is overal. Ik beloof u voor het overige, slechts Hij en ik zullen u hooren."

Met deze woorden had hij het meisje naar een prieel geleid, dat zich aan het einde van den tuin bevond. Hij plaatste zich in den donkersten hoek, en wees zijn biechtkind een houten bankje, waarop zij nederknielde. Eenige door het onverwachte bezoek wakker geworden vogels bewogen zich en zuchtten in de bladeren van het prieel; toen was alles stil, en men hoorde niets dan het suizen van den wind in de verte.

ANNETTE begon thans met eene zachte stem, onder den vorm der biecht, het verhaal van hetgeen sedert dien morgen was voorgevallen. Zoodra eerst de eerste schaamte overwonnen was, bekende zij alles zonder terughouding en zonder iets te verzwijgen; want onwillekeurig gevoelde zij eene soort van vreugde bij het spreken over eene liefde, die zij wel vaarwel zou moeten zeggen. De oude priester liet haar dit laatste en smartelijke genoegen, en hoorde haar geduldig aan, tot zij met hare bekentenis geheel ten einde was en ophield, terwijl zij in een stroom van tranen uitbarstte. Toen nam hij het woord, en bragt haar, niet in den toon des verwijts, maar in dien van zachtzinnig beklag, alle gevaren eener doellooze neiging onder het oog, die zoowel door de openbare meening als door den wil haars vaders misprezen werd. Ten slotte betoogde hij haar de dringende noodzakelijkheid eener scheiding, die zij reeds zelve vermoed had, zoowel wegens haren eigenen goeden naam, als wegens de veiligheid van MARZOU. Er bleef nog slechts over, om deze noodzakelijkheid MARZOU zelf te doen inzien. Dit nam de pastoor op zich. Hij prees het meisje wegens haren stap, drukte haar op het hart om de beproeving met moed te wederstaan, en liet haar gaan, zoo al niet genezen, toch ten minste versterkt.

Den volgenden morgen — het was een zondag — verwachtte zij haren vader met eene mengeling van vrees en ongeduld; maar het uur der mis naderde, zonder dat Gobo of lange Lubert verscheen. Annette begaf zich naar de kerk met een door angst benepen hart. De in zondagstooi gedoste menigte snelde van alle naburige dorpen toe, en sprak van niets dan van het avontuur in de grot van Castelli. Annette kon zich slechts aan de algemeene nieuwsgierigheid onttrekken door de wijk naar het altaar te nemen. Daar viel haar eerste blik op den kâdraaijer. Annette kende den uitslag van haar gesprek met den pastoor nog niet, en verstoutte zich niet hem aan te zien. Knielend hechtte zij hare oogen op haar gebedenboek, en trachtte hare gedachten daarop te vestigen; maar wat zij ook deed, het ging niet. Eerst toen de pastoor den kansel betrad, waagde zij het haar hoofd op te heffen. De prediker had tot tekst de woorden: »Zalig zijn zij, die weenen!" en ofschoon zijne rede zoo eenvoudig en kort als naar gewoonte was, kon het meisje er toch niet naar luisteren, zonder diep getroffen te worden. Men zou gedacht hebben, dat de woorden van den ouden priester bijzonder tot haar gerigt waren; maar toen hij even voor het slot zijner rede een oogenblik stilhield en zijnen parochiekinderen een, der hunnen, die op het punt stond om te vertrekken, in het gebed aanbeval, voelde Annette al haar bloed naar haar hart terugvloeijen. Zij wendde zich vol drift naar Marzou: hij zat op zijne bank zoo bleek en zoo treurig, dat zij de oogen sloot en haar gezigt in het boek verborg, dat zij in de handen hield, om hare tranen niet te laten zien. De mis eindigde, zonder dat zij kracht had gevonden om hare aandoeningen te bedwingen. Zij bleef op de zelfde plaats, in eene treurigheid verdiept, die het voorkomen van godsdienstige aandacht droeg, terwijl de kerk allengs leêg liep, en pratende groepen zich op het kerkhof en aan de haven verzamelden.

Een aantal vaartuigen waren zoo even binnengeloopen, om bescherming te zoeken voor den woedenden wind, die de zee teisterde. Nadat de visschers en boeren, die zich aan de haven verzameld hadden, de lucht bekeken en eene aanmerking op den naderenden storm gemaakt hadden, hernamen zij weder hun gesprek over het gebeurde van den

vorigen avond, en lieten niet na, daaraan de boosaardigste uitleggingen te geven. LUBBERT, die juist aan land was gestapt, hoorde die gesprekken, zonder er in het eerst acht op te slaan; maar toen dikke PIET naar hem toe trad, en hem vertelde, hoe hij NETTE en den kâdraaijer had gered, liep hij naar GORON, die juist bezig was de beide vaartuigen in veiligheid te brengen, en vertelde hem op zijne manier, wat hij zoo even gehoord had. De zeeman liet terstond zijn werk in den loop, begaf zich naar de groep der boeren, en deed nader onderzoek naar het voorgevallene. Eenige woorden waren toereikend om hem volkomen opheldering te geven. Zijne eerste vraag was, waar MARZOU zich bevond.

»Gered zeg ik u!" herhaalde dikke PIET spotachtig. »Waart ge al bang, dat uwe dochter weduw zou wezen?" — »Hij is derhalve in het dorp?" vroeg GORON wederom. — »Zoo even heb ik hem in de kerk gezien."

De schipper drukte zijn noordwester vaster op zijn hoofd, knoopte zijn buis digt, en riep zijnen matroos toe: »Lange LUBBERT, wij moeten den kâdraaijer dood of levend hebben!" — »Ik zal hem even halen," antwoordde LUBBERT, terwijl hij naar de woning van LOUIS toe stapte.

In dit oogenblik trad de laatste met JAUMIC de deur uit; op zijnen schouder hing aan het eind van een stok een klein pakje. De schipper snelde naar hem toe, greep hem bij de hand, en trok hem in den kring der boeren.

»Wat verlangt gij, vader GORON?" vroeg de jongman, dezen met bevreemding aanziende. — »Gij zult mij hier voor iedereen zeggen, waarom NETTE zich gisteren avond bij u in de grot bevond!" zeide de zeeman, met een blik op LOUIS, waarin al zijn haat te lezen was. »Maar spreek de waarheid, hoort gij wel? de volle waarheid! Want doet gij dat niet, dan zal het uwe laatste logen wezen." — »Ik behoef niet te liegen," zeide de kâdraaijer bewogen, maar met eene vaste stem. »Gij hebt het, naar het schijnt, op mij gemunt; uwe dochter vreesde voor het ergste, en toen zij hare koe wilde halen, begaf zij zich naar de Rots van Castelli, om mij daarvan kennis te geven." — »En hij en het meisje hadden elkaâr zooveel te vertellen, dat zij de zee niet hoorden aankomen," voegde dikke PIET er lagchend bij. »Nu, ik zeg niets!"

GORON keerde zich tegen den visscher met gebalde vuis-

ten, doch wendde plotseling zijnen toorn op den kâdraaijer, en riep: »Daar hoort gij het, vagebond! Om uwentwille staat NETTE in een slechten naam." — »Geloof dat niet, meester GORON!" zeide MARZOU levendig. »Een gebabbel is nog geen vonnis. Wie uwe dochter kent, zal haar om een enkel woord niet veroordeelen, en zelfs dikke PIET, die haar leven gered heeft, zal haren goeden naam toch niet willen dooden?" — »Neen waarachi!" riep de visscher, getroffen door het beroep op zijne goedhartigheid: »eer mogen de visschen mij de oogen uitvreten, dan dat ik NETTE eenig ongelijk zou willen doen. Wat ik gezegd heb, was maar zoo eene manier van spreken. Iedereen weet toch, dat gij haar graag lijden moogt." — »Dat is een logen!" riep GORON, hevig met den voet stampende. »Donder en hagel, zeg toch dat het een logen is! NETTE kan niets voor u wezen; want gij weet dat zij voor u te hoog staat. Zeg dat gij nooit aan haar gedacht hebt! Zeg het dadelijk!" — »Wees niet boos, meester GORON! maar ik kan niet liegen," gaf de kâdraaijer op een somberen, maar vasten toon ten antwoord. — »Gij bekent derhalve uwe onbeschaamdheid, hond van een bastaard?" riep de schipper buiten zichzelven. »Hebt gij het gehoord, LUBBERT? Hij wil uwe plaats innemen." — »Opperbest," zeide lange LUBBERT, die tot dusver geen deel aan het gesprek had genomen, maar terstond de hem aangebodene gelegenheid te baat nam. »Wij zullen dadelijk zien wie den ander de ribben kan breken. Komaan! trek gaauw uw buis uit!" — »Dat is onnoodig," zeide LOUIS bedaard: »ik weet, dat gij sterker zijt dan ik."

De omstanders lieten een gemompel van verbazing hooren.

»Ziet gij, hij durft niet!" riep LUBBERT vol triomf uit, terwijl hij zijne hemdsmouwen opstroopte, en zijne gespierde armen zien liet. »Ik heb desniettemin lust om hem eene gedachtenis te geven." — »Neen," zeide GORON, »dat is mijne zaak." En terwijl hij naar den kâdraaijer toe ging, bulderde hij: »Gij zijt bang voor langen LUBBERT, ellendige lafaard! Laat zien, of gij meer moed tegen een ander hebt." Bij deze woorden hief hij langzaam zijne hand op, en sloeg den jongman in het gezigt. Deze tuimelde, een bloedstroom kleurde zijne lippen, maar hij maakte geen beweging.

»Hoe!" riep de schipper, wien deze bedaardheid in nog

hoogere woede deed ontvlammen. »Hebt gij den moed niet eens om u te verdedigen?" Een tweede en derde slag trof Marzou, die altoos nog onbewegelijk bleef. Thans verhief zich een gelach van uitjouwing onder de visschers. Allerlei spotternijen en scheldwoorden troffen den kâdraaijer, die stilzwijgend het bloed van zijn aangezigt wischte.

Reeds bij den eersten vuistslag was Jaumic, met een steen in iedere hand, zijnen broeder te hulp gesneld. Toen hij echter zag, dat deze geen verdediging beproefde, bleef hij ontzet en met blijkbaar misnoegen op eenige schreden afstands staan. Maar ook Goron was door de kalmte zijner tegenpartij als 't ware ontwapend, en wilde hem juist met bedreigingen overladen, toen een luid geschreeuw, waarin zijn en Lubbert's naam gemengd waren, hem daarin tegenhield. Hij keerde zich om, en zag verscheidene dorpelingen aansnellen, terwijl zij vol drift naar de zee liepen.

»Wat weerga, waarom schreeuw jelui zoo?" vroeg dikke Piet. — »Daar! daarginder! Op het eiland Met!" riepen vele stemmen. — »Op het eiland Met? En wat is daar aan de hand?" — »De noodvlag!" was het antwoord.

Aller oogen wendden zich thans naar het aangeduide punt, en men kon inderdaad de op dat oogenblik even door de zon verlichte vlag onderscheiden.

»De duivel zal mij halen, als dat niet een teeken van ongeluk is," merkte dikke Piet aan; »want de Béarner hangt zijn lap om geen beuzeling uit." — »Hij had laatst de koorts al, toen wij het vee van het eiland afhaalden," voegde een boer er bij. — »Nu, wie zal hem helpen?" vroeg eene vrouw. — »Dat gaat de schippers op het eiland aan," antwoordde dikke Piet.

Ieder wendde het oog thans op Goron en Lubbert; maar de eerste wierp een blik op de zee, haalde toen de schouders op, en zeide vol drift: »De schippers op Met zijn geen zeehonden; die een beetje verstand van de zee heeft, moet maar eens even kijken."

De golven leverden in dit oogenblik inderdaad een vreeselijk gezigt op. Gezweept door een scherpen noordwestenwind, die van oogenblik tot oogenblik toenam, stapelden zich ontzaglijke golven op elkander, en langs de kust liet zich dat dof gebruis hooren, dat steeds eenen orkaan voorafgaat. Aan

den gezigteinder deden zich slechts eenige ligte strepen door de wolken zien; voor het overige hing de lucht zwaar en donker boven het water.

»Om de waarheid te zeggen," hernam dikke Piet, »het weêr ziet er alles behalve gunstig uit. Over een uur zal je de grap hebben, en wie de haven verlaat, mag zich wel aan zijn heilige aanbevelen; want roer noch zeil kan hem helpen." — »Verd—!" riep Lubbert, »met zulk weêr gaat geen mensch in zee; dat weet ieder." — »Ach! had ik maar eene boot!" riep de kâdraaijer, die sedert het eerste oogenblik met angstvol ongeduld de lucht en de zee beschouwde.

Lange Lubbert wendde zich naar hem toe, en herhaalde spotachtig: »Eene boot? En wat wilt gij daarmede uitvoeren, laffe bloed?" — »Wat gij niet doen durft," antwoordde Louis met bliksemende oogen. »Ik zou hulp brengen aan hem, die ze verlangt." — »Gij?" riep Lubbert, onder luid gelach. »Wel, dat is kostelijk! Hoort ge wel? De bastaard heeft vergeten wat er gebeurd is." — »Ik heb u gezegd," antwoordde Marzou, »dat gij sterker zijt dan ik. Bewijs thans, dat gij even zooveel moed hebt. Neem uwe boot, en laat ons te zamen naar het eiland varen."

Lubbert scheen verlegen. Hij zag de omstanders aan, en toen hij bemerkte, dat aller oogen op hem gevestigd waren, haalde hij de schouders op, en zeide, tot Goron gewend: »Hoe vindt gij dat, patroon? De kâdraaijer houdt zich voor moediger dan wij." — »Als het zoo niet is, ga dan met mij scheep." — »Hartelijk dank!" antwoordde lange Lubbert, terwijl hij de schouders ophaalde: »ik wil de haaijen niet vet maken." — »Dus wilt gij een stervende zonder hulp laten?" riep Louis vol warmte, terwijl hij een blik op de omstanders wierp. »O, thans is God mijn wreker! Zoo even nog hebt gij mij voor een lafaard aangezien, omdat ik voor den sterkeren week; maar de sterkte geeft het toeval, de moed hangt van onzen wil af. Thans mogen degenen, die lachten toen zij mijn bloed zagen vlieten, laten zien, dat zij regt hadden om te lagchen. Ik daag hen allen uit! Men geve mij eene boot; dat zij er ook eene nemen! Het zal een tweegevecht zijn met het zeil en op de zee, waarvan het einde het doen eener goede daad of de dood is. Bevindt zich thans geen ander moedige hier dan ik?"

»Eén ten minste!" riep ANNETTE's vader, die, met de oogen strak op den kâdraaijer gerigt, tot dusver stilzwijgend had toegeluisterd: »en al gaan wij ook naar den kelder, niemand zal kunnen zeggen, dat GORON geweigerd heeft. Neem gij de boot van LUBBERT; ik zal met hem in de mijne gaan." — »Met mij?" riep lange LUBBERT vol ontsteltenis. — »Zijt gij bang?" vroeg de zeeman hevig: »blijf dan voor mijn part; dan ga ik alleen." — »Zoo is het niet, patroon!" stamelde de reus, die blijkbaar tusschen de vrees voor het gevaar en die voor verachting wankelde: »maar het is immers onmogelijk; de kâdraaijer kan immers mijne boot alleen niet besturen...." — »Nu, zijn wij niet met ons tweeën, lange pochhans!" riep JAUMIC: »en zijt gij niet bang, omdat de zee sterker is dan gij? Kom, LOUIS! laten wij hem in zijne schande, omdat hij niet durft wat wij durven."

Het kind had de hand van zijnen broeder gegrepen, en beide klommen naar het strand af en in het vaartuig, waarvan zij den mast terstond begonnen op te rigten en de zeilen in orde te brengen. GORON was naar het tweede vaartuig gegaan, waar hij het zelfde deed, en daarin door LUBBERT vrij slecht ondersteund werd, wien de vrees zijn beetje verstand geheel ontnomen had.

Intusschen gaven de aan de haven staande menschen eenparig hunne ongerustheid te kennen, en veroordeelden uit éénen mond de gewaagde onderneming. Inzonderheid waren het de vrouwen, die, er bij gelokt door het gerucht van de zonderlinge uitdaging, overluid herhaalden, dat het schande was, om Christenen op deze wijze te laten doodgaan, en van de aanwezige mannen eischten, dat zij er zich tegen zouden verzetten. Maar dikke PIET schudde het hoofd, en zeide vol ernst: »Daar hebben de vrouwen geen verstand van; dat is zoo goed als een veldslag tusschen hen; het geldt hunne eer, en voor GORON en MARZOU zou het beter wezen te sterven dan achter te blijven."

Zijne medgezellen gaven stilzwijgend hunne toestemming; maar de vrouwen deden niets dan luid schreeuwen, dat zulk een tweegevecht God beleedigde, en met het ligchaam ook de ziel in gevaar was. Eenigen sloegen voor, om den pastoor en NETTE er kennis van te geven, en men liep heen, om beiden te halen.

Intusschen hadden de twee booten zich van het land verwijderd, en al roeijende den uitgang van de haven bereikt. Daar hielden zij bijna gelijktijdig stil, om de zeilen bij te zetten. Het was voor alle aanschouwers een ernstig en treffend oogenblik. Met koortsachtige nieuwsgierigheid staarden zij op de twee booten, die nog in de bescherming van de haven lagen, maar slechts weinig riemslagen van de opgeruide zee verwijderd waren; en toen nu de zeilen werden opgeheschen, kwam er onder de bijeengevloeide menigte eene algemeene beweging, en enkele kreten van schrik lieten zich hooren. Marzou en Goron, die aan het roer zaten, wendden zich naar de haven om, en zeiden den omstanders vaarwel, door met hunne hoeden te zwaaijen. Bijna in het zelfde oogenblik kwamen beide vaartuigen in het bereik van den storm, en snelden als twee slagpaarden zeewaarts in.

Juist naderden zij het groote kanaal, waar de stroom het gevaar vermeerderde, toen Nette en de pastoor aan de haven kwamen. Toen het meisje de zeilen in de verte ontdekte, gaf zij een gil, vouwde de handen, en moest zich aan den kerkhofsmuur vasthouden, om niet neder te zijgen. Zelfs de oude priester kon een kreet van smart niet onderdrukken. Hij deed vol ijver bij de verzamelde visschers onderzoek naar de bijzonderheden der uitdaging, en toen zij hem alles hadden verteld, vroeg hij met eene zachte stem, of het gevaar inderdaad zoo groot was. De visschers zagen elkander zwijgend aan en haalden de schouders op; eindelijk echter zeide dikke Piet, die de booten met een opmerkzaam oog vervolgde: »Buiten den stroom, die hen helpt, hebben zij alles tegen. De wind drijft hen naar het zuiden, en de zee gaat zoo hoog, dat iedere golf het vaartuig kan doen omslaan. Daarbij de branding in de nabijheid van het eiland! Mijnheer de pastoor kan zich zelf van de zaak overtuigen; zie maar eens! Men kan zeker nooit zeggen, dat een man verloren is, zoo lang hij nog eene plank onder zijne voeten en een lap linnen boven het hoofd heeft; maar zoo waar als ik gedoopt ben, stak ik in hun vel, ik zou nog maar alleen op de genade Gods rekenen." — »Laat ons die derhalve aanroepen," zeide de geestelijke met nadruk, »en smeeken wij om hetgeen niet in *onze* magt staat!"

Met deze woorden trad hij het kerkhof in, bleef aan den voet van het kruis staan, en begon met luider stemme het door de kerk geheiligde gebed voor reizigers in doodsnood: De op de graven knielende vrouwen herhaalden in koor de slotverzen, terwijl de mannen, staande en met ontbloot hoofd, beurtelings op den priester en ten hemel staarden. ANNETTE was onder hen gebleven, en ofschoon hare handen zich hadden gevouwen, ofschoon haar mond werktuigelijk het gebed nasprak, verlieten hare oogen de zee niet, waar zich alles bevond, wat zij beminde.

De twee booten intusschen vervolgden op geringen afstand van elkander haren weg, doch werden op verschillende wijze bestuurd. Terwijl die van den kâdraaijer met kort zeil voortstevende, streek die van GORON digt onder den wind heen, ondanks de verbolgenheid der zee. Verscheidene malen zag men haar als 't ware onder de golven verdwijnen en met veel moeite weder boven komen. De oudste visschers gaven luide hunne blijken van afkeuring van GORON's handelwijze te kennen.

» Hij wil uit koppigheid het eerst aankomen," zeide één van hen. » God zij hem genadig! Die koppigheid zal hem het leven kosten." — » Hij verandert van rigting," merkte dikke PIET aan; » maar altoos te kort." — » Daar gaat hij!" voegde de eerste spreker er bij. » Bij mijne zaligheid, jongens, thans moeten wij voor hem bidden!"

GORON's boot naderde inderdaad eene soort van wolk, die over de golven zweefde, en den lichtkring doorsneed, dien zij moest doorvaren. Daarboven uit vertoonde zich het eiland Met, in het schijnsel van dat geel- en roodachtige licht, dat den storm eigen is. Toen GORON's boot den nevel naderde, scheen zij zich hoog te verheffen, en stortte daarop als een pijl in de donkere wolk. Die van MARZOU, welke kort achter aan kwam, drong in eene schuinsche rigting er in. Eene algemeene ontzetting beving de aanschouwers bij het verdwijnen der beide booten. Allen wachtten met vooruitgestrekt hoofd en van angst kloppend hart; maar de eene minuut na de andere verliep, zonder dat er iets zigtbaar werd, en de angst ging in ontzetting over. De oudste visschers, die den ter doorvaart door den nevel noodigen tijd berekend hadden, keken elkander aan, en schuddeden treurig het hoofd.

»Dat dacht ik wel," zeide degene, die het eerst gesproken had. »Als die nevels den wind voeren, dan is het alsof de duivel er in zit. Niets kan voor hen stand houden." — »Halt!" viel dikke Piet hem in de rede, die, om scherper te zien, de hand boven zijne oogen hield. »Zie ik daarginder niet iets, dat boven den nevel opkomt? In den wind van het eiland... het drijft daar... kijk, daar zoo!... Nu is het weêr weg... Daar komt het weêr boven! Het lijkt wel een witte lap, dien men als zeil gebruikt." — »Dat is eene boot," riep een jonge visscher, wiens gezigt scherper was.

Bij deze woordenwisseling werd het gebed afgebroken; de vrouwen en zelfs de pastoor snelden toe. Het door dikken Piet aangeduide voorwerp was thans zeer duidelijk zigtbaar: het was eene boot, maar met water gevuld en door de golven heen en weêr geslingerd. Annette, die het vaartuig even als de anderen gezien had, was op hare knieën gezonken en snikte, terwijl zij hare handen tegen de zee hield uitgestrekt. Plotseling deed zich een nieuwe kreet hooren van hen, die bij voortduring naar de zee hadden gezien, en alle handen wezen op een punt aan den gezigteinder. Eene tweede boot trad uit de donkere linie te voorschijn, de kiel bijna boven water, en digt onder den wind heenzeilende.

»Kijk daar! Het roode zeil! Dat is de kâdraaijer!" riep dikke Piet. — »Hij komt Goron te hulp," voegden andere stemmen er bij. — »Als hij nog maar niet te laat komt!" — »Hij heeft alle zeilen bijgezet."

Marzou scheen inderdaad alle voorzigtigheid uit het oog te hebben verloren, en snelde met volle zeilen op de in gevaar verkeerende boot aan. Hij bereikte haar weldra. Men zag hem de zeilen inhalen, en begreep daaruit, dat hij zich met de redding der schipbreukelingen bezig hield, zonder evenwel, uit hoofde van den grooten afstand, te kunnen onderscheiden, of hij nog tijdig genoeg was aangekomen. Ieder waagde een vermoeden, dat echter ook terstond wederlegd werd. Eindelijk, na een vrij lang oponthoud, dat door de aanschouwers op verschillende wijze werd uitgelegd, heesch de kâdraaijer zijn zeil weder op, en stevende het eiland om, ten einde bij de Spaansche kaap te landen.

Zoodra hij uit het oog was, trad de pastoor naar Annette toe, die nog altoos vol wanhoop op hare knieën lag, en

zeide: »Sta op, mijne dochter! Hetzij gij reden hebt om God te danken, of troost van hem te verlangen, kom tot het gebed!" Met deze woorden greep hij hare hand, en trad met haar de kerk in.

V.

Terwijl de aan de haven verzamelde bewoners van Periac zich aan allerlei elkander wedersprekende vermoedens overgaven, en ANNETTE voor het altaar in een innig gebed verzonken lag, ontwikkelde zich het op het vasteland begonnen drama op het eiland Met, in de hut van MARILLAS.

Naast den haard, op welken gedroogd varenkruid brandde, zaten GORON en LUBERT, zoo als zij door den kâdraaijer gered waren geworden, maar met geheel verschillende gemoedsbewegingen. De eerste was naauwelijks weder tot zichzelven gekomen, of zijne sombere stemming keerde ook weder terug. Meer verootmoedigd dan verschrikt door zijne schipbreuk, drukte hij stilzwijgend het zeewater uit de mouwen van zijn hemd. Lange LUBERT daarentegen zat met wijd geopende oogen, bleeke lippen en krampachtig sidderend ligchaam, en liet door zijne verwarde uitroepingen merken, dat de ontsteltenis hem nog niet verlaten had. De doodsangst, dien hij op de verongelukte boot had uitgestaan, had zijne kracht gebroken; al zijn moed was weg. Hij geleek een eik, die er van buiten krachtig uitziet, maar van binnen hol is, en door den eersten stormwind ter aarde wordt geworpen.

In den achtergrond der hut lag MARILLAS bewegeloos op een sober leger, en liet die rogchelende ademhaling hooren, die de aannadering van den dood verkondigt. Over hem heen gebogen, sloeg MARZOU den laatsten strijd tusschen leven en dood gade; en aan de voeten van den stervende knielde JAUMIC, en zeide het eenige gebed op, dat hij van zijne moeder had geleerd. Na een tamelijk lang stilzwijgen stond GORON op, en schudde zich met het gebaar van een wolf, die zijn leger verlaten wil. Hij trad aan het kleine venster, dat op zee uitzag, keerde toen naar den haard terug, en zeide half luid tot langen LUBERT: »Komaan! Er uit!

De wind gaat liggen. Wij moeten die gelegenheid waarnemen, om de boot weder op te visschen." — »Hoe dan? welke boot?" stamelde Lubbert, terwijl hij Goron vrij onnoozel aankeek. — »Wel, de boot, die gij door uwe domheid hebt laten verloren gaan," gaf Goron nijdig ten antwoord. »Ze moet in den wind van het eiland wezen; met uwe boot kunnen wij haar misschien nog terugkrijgen." — »Hoe? wilt gij nu alweêr in zee gaan?" riep Lubbert. »Hoort gij dan niet hoe ze nog tegen de rotsen slaat? Ik blijf waar ik ben."

De schipper mat hem met een verachtenden blik, en zeide met een bitteren glimlach: »Aas! omdat de golven u een paar oogenblikken gewiegd hebben, zijt gij lafhartiger geworden dan een oud wijf. Het zeewater heeft al uw moed weggespoeld." — »Zoo!" gaf de ander ten antwoord: »mij dunkt, *gij* moest daar niet van ophalen; want al wat er gebeurd is, is *uwe* schuld." — »*Ik* heb derhalve uit vrees vergeten op mijne zaak te passen?" vroeg Goron spotachtig. — »Gij hebt mij gedwongen u te volgen," zeide Lubbert. »Toen de kâdraaijer ons tot den overtogt uitdaagde, behoefde ik toen daaraan te voldoen? Met mijne vuisten zou ik hem wel tot zwijgen hebben gebragt; maar uwe ijdelheid nam de uitdaging aan. · Wat behoefden wij hier te komen, om een mensch te hooren rogchelen!"

Marzou, die nog altoos aan het bed van den stervende stond, keerde zich om, en zeide, met de hand wenkende: »In 's Hemels naam, zachter! Meester Luz kan u hooren."

Lubbert haalde schouders op, en prevelde tusschen de tanden: »Ja, wij hebben eene pleizierige reis gehad, en moeten nu nog onzen mond houden. De patroon mag van geluk spreken, als hij alleen zijne boot er bij verliest." — »O, die zal ik wel weêrom vinden," antwoordde de zeeman, terwijl hij zijn buis weder aantrok; »en daar gij den moed niet hebt om mij te helpen, zoo ga ik alleen."

»Meester Goron zal mij, hoop ik, niet weigeren dat ik met hem meêga," zeide thans de kâdraaijer, naderbij tredende. »Ik wilde echter den Béarner in zijne laatste oogenblikken niet gaarne alleen laten. Om de boot echter behoeft gij u niet ongerust te maken; want die heb ik aan de ankerplaats vastgebonden." — »Zoo? Dat was een goed denkbeeld van u," antwoordde de schipper met zigtbare verlegenheid,

dewijl hij slechts met tegenzin MARZOU scheen te prijzen. »Ik had niet gedacht, dat gij zulk een goed zeeman waart." — »Meester GORON zal misschien vergeten hebben, dat hij mij voorheen dikwijls als matroos meênam; en in eene goede school valt het leeren niet moeijelijk."

De zeeman wierp een blik op den jongen knaap, alsof hij het compliment niet regt vertrouwde; maar de toon, waarop MARZOU sprak, was zoo eenvoudig, zijn blik zoo opregt, dat hij hèt nemen moest zoo als het gegeven was.

»Goed, goed!" zeide hij knorrig; »dan zal ik nog maar wat wachten; en als de zee eindelijk zoo effen wordt als een spiegel, zal lange LUBBERT wel ook moed genoeg teruggekregen hebben, om aan het roer te gaan zitten." — »Daar moet een eind aan komen!" riep LUBBERT, die vol schaamte over zijne lafhartigheid, en buiten staat om haar te overwinnen, door de herinnering daaraan hoe langer hoe kriegeler werd. »Patroon, gij zoudt in staat zijn om een lam in woede te brengen. Men zou haast denken, dat gij mij met pleizier zoudt hebben zien verdrinken." — »Verdronken zoudt gij wezen zonder den kâdraaijer," merkte GORON aan, die aan zichzelven gevoelde, hoe vernederend deze herinnering voor langen LUBBERT zijn moest. Deze stampte met den voet, en riep met een vloek: »Spreekt gij dáárvan? Dat is eene dienst, die hij u even zoo goed als mij bewezen heeft."

MARZOU wilde tusschen beide komen; maar de schipper en zijn matroos waren te verbitterd, om naar eenige bemiddeling te luisteren,

»Dank den kâdraaijer, dat hij *uwe* boot gebruikt heeft," zeide GORON. »Hadt *gij* haar gevoerd, dan lag zij op den bodem der zee." — »Ik zou ten minste eene andere kunnen koopen," gaf LUBBERT ten antwoord; »want ik ben geen bedelaar, als zoo menig ander." — »Moet dat op mij zien?" vroeg GORON met een vonkelenden blik. — »Op u minder dan op anderen," merkte LUBBERT met een ruwen lach aan; »want mijn geld moet immers in uwe familie komen?"

GORON, die zich weder aan den haard had gezet, sprong thans op, en schreeuwde in vollen toorn: »Bij alle heiligen! noch uw geld, noch gij zelf, ellendige domkop!" — »Wél gesproken, patroon!" dus deed zich eene zwakke, maar duidelijke stem hooren.

Goron ligtte zijn hoofd op: het gelaat van den sterende had zich naar den haard gewend; zijne ademhaling scheen vrijer, en in zijn oog straalde een eigenaardig vuur. Marzou snelde met een kreet van vreugde naar hem toe, en zeide, terwijl hij zich over den zieke heenboog: »God zij gedankt! Gij zijt beter, meester Luz! Het was slechts eene crisis, en zij is voorbij."

De Béarner maakte eene beweging met de oogleden, en een onzekere glimlach speelde om zijne digtgeknepene lippen.

»Maak de gewijde kaars en het wijwater maar gereed," zeide hij met die langzame stem, die zich tracht te sparen. »Maar voordat ik mij naar een ander oord begeef, heb ik ten minste de voldoening van te weten, dat Nette dien strookop niet trouwen zal." — »Liever zou ik haar naar het kerkhof zien dragen," zeide de zeeman, terwijl hij een blik vol verachting op Lubbert wierp. — »Nog beter zou het wezen, zoo gij haar aan een knap man tot vrouw gaaft," zeide Marillas; »en dat staat maar aan u, patroon! want hier staat een jongman, die Nette bemint, en die, als ik wél gehoord heb, juist voor u van pas op zee was." — »Ik zal nooit de diensten loochenen, die men mij bewijst," gaf de zeeman knorrig ten antwoord. — »Dan staat het aan u, die te beloonen," vervolgde de Béarner, »en Nette zal er waarschijnlijk niet veel tegen hebben om de belooning aan te nemen." — »Dat moest er nog bijkomen!" riep Lubbert, in gelach uitbarstende. »Dat is een schoonzoon, op wien meester Goron trotsch mag wezen. Ik zou maar eens willen weten, wat hij op de mairie zal antwoorden, als men hem vraagt wie zijn vader is." — »Hij zal antwoorden," zeide Marillas, »dat hij de zoon is van zijn moed en zijn geest, — ouders, die gij nooit gehad hebt, lange Lubbert! Want waart gij zonder hulpmiddelen geboren, zoo als Louis, dan zoudt gij thans met roovers en bedelaars bij den weg rondslenteren, in plaats van eerlijk uw brood aan de rotsen en kusten op te zamelen." — »Best!" zeide Lubbert, die niet wist wat hij zou antwoorden: »met u spreekt men niet, Béarner! Denk gij maar om uzelven, en laat ons in rust. Gij hebt intusschen goed spreken; de kâdraaijer kan immers geen vrouw den kost geven; hij heeft niet eens een handwerk." — »Lubbert heeft gezien, dat ik eene boot kan hanteeren," merkte

Marzou aan. — »Ja, als gij iemand vindt, die u de zijne leent," zeide lange Lubbert. »Waar is uwe boot?" — »Hier!" riep Marillas.

Hij wenkte den kâdraaijer tot zich, rigtte zich overeind met behulp van zijn linker elleboog, bragt zijne regterhand onder zijn stroozak, en haalde na eenig zoeken eene lederen beurs voor den dag, die hij opende. Goudstukken vielen op het beddelaken.

»Hier zijn 1800 francs," antwoordde hij; »veel meer dan eene boot kost. Blijf ik leven, dan mag Louis ze mij van tijd tot tijd, en zoo als hij best kan, teruggeven; sterf ik, dan behoort alles hem. Wat kunt daartegen inleggen, lange Lubbert?" — »Ik? Niets," zeide de aangesprokene, die nooit zooveel goud bij elkander had gezien, en wien zoodanige som terstond ontzag begon in te boezemen. »Nu zal zeker de patroon wel voor den kâdraaijer wezen; maar ik weet nog altijd niet, wat *gij* tegen mij hebt."

Een bliksem liep over het doodsbleeke gelaat van den stervende; hij hief langzaam zijne hand op, en wees naar het voeteneinde van het bed. Daar hing de door langen Lubbert gedoode raaf, met half geopenden snavel en neêrhangende vleugels. Lubbert liet verlegen het hoofd zakken.

»Ik heb u gezegd, dat de tijd der wraak ook voor den zwakke komt," zeide Marillas; »vergeet dat nooit weêr! En gij, Goron, weiger uwe dochter niet, uit valsche trotschheid, aan hem, die haar gelukkig kan maken. Geef dien braven jongen daar uwe hand, als onderpand van uw woord!"

De zeeman scheen te aarzelen: nu eens keek hij naar het goud, dan naar langen Lubbert, die met een valsch gezigt aan zijn hoed zat te draaijen, dan naar Marzou, in wiens oog de hoop schitterde. Eindelijk riep hij: »Naar den duivel met de vooroordeelen! Tot dusver kende ik Louis niet. Dat hij een knap matroos is, heb ik nu gezien. Laat Nette het dan maar met hem zien te klaren, en ik mag *** worden, als ik hen stoor!"

Daarmede reikte hij zijne hand aan Marzou, die met een kreet van vreugde toesloeg. Toen wendde deze zich echter tot den Béarner, zonk naast het bed op de knieën, en riep uit een vol en dankbaar hart: »Thans moet gij leven, om de gelukkigen te zien, die gij gemaakt hebt!"

De stervende kon niet dadelijk antwoorden. Terwijl hij een zijner handen aan den kâdraaijer overliet, die haar met kussen bedekte, legde hij de andere stilzwijgend op zijn hoofd. Twee tranen rolden over zijne bleeke wangen. »God zegene u, mijn zoon!" fluisterde hij met groote inspanning. »U heb ik het te danken, dat ik sterven kan met het denkbeeld, dat er na mijnen dood iemand zal zijn, die mij heeft liefgehad!"

Marzou wilde tegen dit laatste woord protesteren, en de hoop opsommen, die den zieke nog overbleef; maar Luz wenkte hem om te zwijgen en gaf hem zijnen laatsten wil te kennen. Hij wenschte op het eiland begraven te worden, en verzocht, dat de eerste vaart, die Annette en Marzou met de gekochte boot zouden doen, een bezoek op zijn graf mogt wezen. Hij liet hun al het vee na, dat hij had opgefokt, doch deed hun beloven, dat zij het nooit aan het mes van den slagter zouden overleveren. Eindelijk volgden zijne ophelderingen over zijne persoonlijke aangelegenheden.

Dit alles had tot den avond geduurd, terwijl hij van tijd tot tijd ophield, om zich aan een eene korte sluimering over te geven. Tegen middernacht begon zijn doodstrijd, en bij het aanbreken van den dag blies hij, op den schouder van Louis geleund, den laatsten adem uit.

Al zijne wenschen werden vervuld. Nette en de kâdraaijer traden in het huwelijk, en bezochten op elken verjaardag van zijnen dood zijnen grafheuvel, om daar te bidden, totdat de oprigting van een fort noodzakelijk maakte, dat het gebeente van Marillas naar het kerkhof van Periac werd overgebragt, waar een kunstelooze steen, met zijnen naam er op, thans nog zijne rustplaats aanduidt.

EENE JAGT OP ZEE.

(Uit *the Panama Herald.*)

Het volgend merkwaardig verhaal van het verlies van den walvischvaarder *Ann Alexander*, kapt. John S. Deblois, door een grooten walvisch, hebben wij uit den mond van den

kapitein zelven, die den vorigen zondag van Paiti hier (te Panama) aankwam. In de geheele geschiedenis van de walvischvangst herinneren wij ons slechts een enkel geval van dien aard, de vernieling van het schip *Essex*, voor ruim twintig jaren. Het schip *Ann Alexander* was den 1sten Junij 1850 van Nieuw-Bedford (Massachusetts) op de walvischvangst naar de Zuidzee vertrokken. Nadat het kaap Hoorn had omgezeild, bij Baldiviö (Chile) proviand ingenomen, en Paita had aangedaan, om een man aan wal te zetten, was het den 20 Aug. des vorigen jaars bij den aan alle walvischvangers bekenden Off-Shore-Ground, onder 5° 50′ z. br. en 122° w. l. aangekomen. Om 9 uur des morgens van den zelfden dag ontdekte men walvisschen in de nabijheid, en men begon op een er van jagt te maken. Twee booten waren hem gevolgd, de bakboordsboot door den stuurman, en de stuurboordsboot door den kapitein zelf gevoerd. De walvisch werd door de eerste boot geharpoeneerd. Hij had echter slechts een kort eind aan de lijn geloopen, toen hij zich plotseling omkeerde, met vreeselijke magt naar de boot toeschoot, haar tusschen zijne ontzaggelijke kakebeenen nam, en in stukken verbrijzelde, die niet grooter dan een gewone stoel waren. Kapt. Deblois snelde terstond met de boot te hulp, en het gelukte hem tegen alle verwachting de gezamenlijke manschap — negen man — die over boord was gesprongen, te redden. Er bevonden zich nu achttien man in de stuurboordsboot. Van het schip was men getuige van het voorval geweest en had eene andere boot ter hulp gezonden. Zoodra de hulpboot was aangekomen; verdeelden de kapitein de manschap in beide booten, en besloot tot een nieuwen aanval op den walvisch. De twee booten scheidden van elkander, en voeren op eenigen afstand, zoo als gebruikelijk is, het zeemonster na. De hulpboot, door den stuurman gevoerd, was voorop. Naauwelijks had de walvisch echter gemerkt, dat men hem weder vervolgde, of hij wendde zich andermaals om, kwam met geweldige sprongen aanstormen, pakte ook deze boot in zijne kaken, en verbrijzelde haar tot splinters. De manschap had naauwelijks den tijd om in het water te springen. Voor de tweede maal snelde kapt. Deblois zijn volk te hulp, en had weder het geluk om allen te redden. Daarop gaf hij bevel om schielijk naar het schip terug te varen. De boot was echter naauwe-

lijks gewend, of men zag ook het zeemonster met wijdgeopende kaken aankomen. Tot geluk schoot hij op eenigen afstand voorbij, en de boot bereikte ongedeerd het schip. Nadat de kapitein de riemen der vernielde booten had laten opvisschen, besloot hij den walvisch met het schip te vervolgen. In korten tijd had men hem ingehaald, en er werd hem een speer in den kop geworpen. Het schip liep hem voorbij; weldra werd men echter gewaar, dat hij naar het schip toe zwom. Men loefde op, en liet den walvisch passeren; vervolgens zette men hem na, om hem op nieuw aan te vallen. Toen men hem op omstreeks 50 roeden genaderd was, bemerkte men dat hij diep onder water was gegaan, en daar het intusschen avond was geworden, staakte men de vervolging. Kapt. Deblois stond aan bakboordszijde, met eene speer in de hand, en gereed om het monster den doodsteek te geven, indien het weder te voorschijn mogt komen. Het schip liep omstreeks vijf knoopen. Toen bemerkte hij, dat de walvisch met de snelheid van ten minste vijftien knoopen kwam aanschieten. Een oogenblik later, en er volgde een zoo vreeselijke stoot, dat het schip van den spiegel tot den boeg kraakte, alsof het op eene rots gestooten had. Kapt. Deblois snelde naar beneden, en ontdekte tot zijne ontzetting, dat de walvisch het schip omstreeks twee voet van den kiel, op de hoogte van den fokkemast, getroffen en een groot gat geheel door den bodem geslagen had, waardoor het water ruischend binnenstroomde. Hij snelde weder naar het dek, en beval den stuurman, de ankers te kappen en de kabeltouwen over boord te werpen, om het schip, dat eene aanzienlijke hoeveelheid ruw ijzer geladen had, langer boven water te houden. Dit gelukte echter slechts met één anker en kabel, daar de overigen om den fokkemast waren vastgemaakt. Het schip zonk met vreeselijke snelheid. In de kajuit gekomen, vond de kapitein reeds drie voet water; hij had echter nog tijd om een chronometer, een sextant en eene zeekaart weg te nemen. Weder op het dek gekomen, beval hij de booten neder te laten, en levensmiddelen in te nemen, daar het schip reeds begon te kenteren. Voor de tweedemaal begaf hij zich in de kajuit; doch het water was reeds zoo hoog gestegen, dat hij niets meer kon medenemen. Intusschen had zich de geheele man-

schap in de booten begeven. De kapitein bleef de laatste op het schip; dit had zich nu geheel op zijde gelegd, zoodat de bramzeilraas in het water doken. De booten verwijderden zich schielijk, daar men verwachtte dat het spoedig zinken zou. Men had echter slechts een enkel vaatje water en hoegenaamd geen levensmiddelen kunnen innemen. De booten bevatteden ieder elf man; zij waren lek en moesten den geheelen nacht uitgeschept worden. Den volgenden morgen voer men naar het schip terug, dat nog niet gezonken was. De kapitein, die zich alleen er op waagde, kapte de masten; het schip rigtte zich weder op. De overige manschap kwam nu ook er bij, en trachtte, door het inslaan van het dek, bij de levensmiddelen te komen; doch men kon slechts eenige gallons wijnazijn en eene kleine hoeveelheid vochtige scheepsbeschuit meester worden. Lang in de nabijheid te vertoeven, was niet raadzaam, daar het schip ieder oogenblik dreigde te zinken.

Den 22sten Aug. had men het onuitsprekelijk genoegen van een schip waar te nemen. Men deed noodseinen, die door het schip — het was *the Nantucker*, van Nantucket (Massachusetts) — werden beantwoord. In korten tijd was het genaderd, en nam de manschap der beide booten aan boord, om die vervolgens den 15den September gelukkig te Paita aan wal te zetten.

Kapt. Deblois deed bij het Consulaat der Vereenigde Staten aldus verslag van zijn welvaren, dat door zijne medeschepelingen bevestigd werd.

MENGELINGEN.

Yankeesche verstrooidheid. — Zeker lid van het Congres was zoo verdiept in politieke gepeinzen, dat hij op een morgen zich met zijn haarkammetje schoor, en met zijn scheermes kamde. Den zelfden diepzinnigen hoofdambtenaar zag men eens zijn grog met een cigaar omroeren, en op het lepeltje qua cigaar trekken.

Een heer, die snoof, liet zijn zakdoek vallen; hij bukte, om dien op te rapen, maar greep in plaats er van het kleed eener dame, snoot zijn neus er meê, en bemerkte zijne vergissing niet eerder, dan toen een ander heer hem de deur uitschopte.

Eene teedere moeder nam haar kindje op schoot, en vervolgens een krentebroodje, om voor het wicht te smeren; maar door een noodlottig abuis streek zij eerst de boter op 's kinds gezigt, en sneed het daarna den hals af; — nu eerst ontdekte zij hare vergissing.

Een voerman uit Vermont, naar de markt gaande, ligtte zijn paard op de kar, en spande zichzelven er voor. De man — dus vervolgt de Amerikaansche courantier, die ons deze gevalletjes vertelt, — bespeurde zijn abuis eerst, toen hij vergeefsche poging deed om te hinniken.

Een schoenmaker te Boston heeft, naar het getuigenis van geloofwaardige lieden, aan den neus van een klant de maat voor een paar laarzen genomen.

Een Yankee, die aan eene *table d'hôte* at, nam een snuifje uit het zoutvat, en strooide een lepeltje snuif op zijn eten.

Eene oude dame te Nashville porde onlangs den haard op met hare breinaald, en ging voort met het porijzer te breijen, terwijl zij hare vergissing niet eerder bemerkte, dan toen zij haar hoofd er meê begon te krouwen.

Zekere heer Jabez J. Jenkinson, uit Arkansas, stak verleden week zijn bril op het oor, in plaats van op den neus, en wandelde in een zwaren regen drie mijlen ver zijwaarts, voor en aleer hij zijn abuis bespeurde.

Een »vermogend" ingezeten van Nieuw-York is onlangs door een »nooit genoeg te beklagen" toeval overleden. Hij was somtijds wat verstrooid van gedachten, en op een nacht naar bed gaande, stopte hij netjes zijne kleêren onder de dekens, en hing zichzelven over een stoel. Hij heeft bij die gelegenheid eene zware koude gevat, die hem den dood heeft veroorzaakt.

Mmemoniek. — »Kinderen!" dus sprak onlangs zekere onderwijzer te Parijs zijne leerlingen aan: »weet ge mij te zeggen, waar Jeanne d'Arc geboren is?" Allen zwegen; want niemand wist het. — »Nu dan," hernam de onderwijzer, »zij

was uit Dom Remy, bij Vaucouleurs, van daan; maar nu vrees ik, dat ge die plaats, Dom Remy, weêr niet zult onthouden. Let op, vooreerst moet ge, om dat woordje *Dom* niet te vergeten, u den Spaanschen of Portugeschen titel van adelijke personen te binnen brengen, *Don* of *Dom*, bij voorbeeld *Don* Quichotte; en wat *Remy* betreft, dat kunt ge best in het geheugen prenten met aan St. Remy, aartsbisschop van Rheims, te denken, die Koning Clovis zalfde. Komaan, laten we eens kijken of je het nu weet. Julia, waar was Jeanne d'Arc geboren?" — »Te Dom Remy." — »Best! En wie was aartsbisschop van Rheims, tijdens de krooning van Koning Clovis?" — »*Don* Quichotte."

Est-il possible? — Men zegt, dat Jacobus II van Engeland *eens* iets gezegd heeft, dat min of meer luimig was. Na de landing van Koning Willem meldde men Jacob: »Sire, die of die lord heeft u verlaten, en partij getrokken voor Willem." — Prins George van Denemarken, die juist tegenwoordig was, riep uit: »*Est-il possible?*" — Andermaal werd de afval van een voornamen lord berigt. »*Est-il possible?*" riep Prins George als voren uit, en herhaalde die uitboezeming bij elken volgenden afval. Eindelijk werd Jacob door Prins George van Denemarken zelven verlaten, en zeide, toen hij dit hoorde: »Hoe! is *est-il possible* ook al gedeserteerd?"

Een nog levend antagonist van Robespierre. — Het arrondissement van St. Pol, in het Fransche departement du Pas de Calais, mag zich zeker beroemen, den oudsten der advokaten en magistraatspersonen van Frankrijk te bezitten. De Heer Jean Baptiste Prevost, landeigenaar te Mesnil, en aldaar den 13den October 1752 geboren, dus bijna 100 jaren oud, heeft te Arras (Atrecht), waar hij een aantal jaren als advokaat practiseerde, meer dan eens tegen Robespierre gepleit, die, naar men weet, daar ook advokaat is geweest. Waarlijk, een zeldzame grijsaard, die aan *le bon papa Turlututu* doet denken.

Tooneel te Nashville. — Het is hier gepasseerde week geweldig vol geweest. Zulk een gewoel, gedrang en gepak

en gedoente heeft men in zijn leven niet bijgewoond. Alle herbergen opgepropt vol. Bij voorbeeld: Een reiziger treedt in de deur van een hotel. »Hé, kastelein! kan ik hier van nacht logeren?" — Kastelein: »Neen, Mijnheer! er is geen enkele kamer of bed leêg." — Reiziger: »Geef me dan ten minste een bos stroo met een deken, ergens in een hoek." — Kastelein: »Onmogelijk, Mijnheer! we hebben geen voet in het vierkant ruimte over." — Reiziger: »Wees dan maar zoo goed, en steek een lat als kippestok uit een venster van de tweede verdieping; daar zal ik dan op gaan zitten."

Een hoed te veel. — Ten tijde van den Engelschen schilder Hudson (de leermeester van den vermaarden Reynolds) werden portretten meestal in eene en de zelfde houding geschilderd: de eene hand tusschen het vest, en den hoed onder den arm der andere. Maar een heer, wiens portret door den jongen Reynolds werd geschilderd, verlangde met zijn hoed op het hoofd te worden afgebeeld, hetgeen in eene alledaagsche houding zonder veel studie geschiedde. De heer kreeg vervolgens zijn portret te huis; het bleek echter, dat men hem wel een hoed op het hoofd had geschilderd, maar toch nog een anderen hoed onder den arm.

Iersch diner. — »Wil je morgen bij me dineren?" vroeg een Ier zijnen vriend. — »O ja, met alle pleizier!" — »Maar het is een burgerpotje, daar ik je op verzoek, — meer niet." — »Wel, ik mag graag een burgerpotje. Wat schep je op?" — »Och, niets extra's. Een mooi stukje rundvleesch en aardappelen." — »Wel, heb ik van me leven! Precies, op een haartje, mijn eigen pot, — op het rundvleesch na!"

Een slimme advokaat. — Een Iersch advokaat, die ten behoeve van een verongelijkt kind pleitte, hief het wicht in zijne armen op, en toonde het bitter schreijende aan de gezworenen. Dit deed een groot effect; maar de advokaat der tegenpartij vroeg het kind, waarom het zoo gehuild had. »Hij kneep me zoo!" antwoordde het onnoozele bloedje. Het geheele hof schaterde van lagchen.

De Caen. — Terwijl de Fransche generaal de Caen als *aide-de-camp* bij zijnen broeder was, werd hij op reis door een politieagent aangehouden. »*Comment vous nommez-vous?*" — »De Caen." — »*D'où venez-vous?*" — »*De Caen.*" — »*Qu'êtes-vous?*" — »*Aide-de-camp.*" — »*De qui?*" — »*Du général* de Caen." — »*Où allez vous?*" — »*Au camp.*" — Waarop de agent van politie zeide: *Il-y-a trop de quanquan dans vôtre affaire; je vous arrête comme suspect.*"

Generaal Rapp. — Toen Keizer Napoleon zich te Weenen bevond, speelde hij somtijds *vingt-et-un*, en won op een avond eenige gouden Napoleons. Hij schudde ze in de hand, en zeide: »De Duitschers houden magtig veel van die kleine Napoleons, niet waar?" — »Ja," antwoordde de rondborstige Rapp, »meer dan van den grooten."

Treurig vooruitzigt. — Als we zoo voortgaan met steenkolen te delven, met *gassen* en *stoomen* en de wereld uit te hollen, zullen wij er nog eene leêge kom van maken, die op den een of anderen dag zal wegvliegen, over sterren en planeten heen, — een monstreuze luchtbol, met zijn eigen gas gevuld! (*Yankeesche voorspelling.*)

Aanlokkelijke belooning. — De volgende advertentie stond onlangs in eene Berlijnsche courant: »De huisvrouw van den Heer St. Juliers is plotseling uit de woning van haren echtgenoot verdwenen. Wie haar terugbrengt, zal *een goed pak slaag* krijgen."

Vrij van sterken drank. — Miss Martineau verhaalt in hare *Western Travels* eene anecdote van een geestelijke, die zulk een sterk aanhanger der matigheidsgenootschappen was, dat hij geen water uit de rivier Brandywine wilde drinken, maar wijnsaus bij zijn podding gebruikte.

Het volk en zijne representanten. — »Uit den weg daar!" zeide een lid eener republikeinsche deputatie; »we zijn vertegenwoordigers des volks!" — »Ga jij uit den weg," antwoordde een bullebak uit den hoop; »wij zijn het *volk zelf!*"

Amerikaansch antwoord. — »De Engelschen zullen nooit hun geld uit Amerika terug krijgen," zeide iemand, die over de commerciële crisis klaagde. — »Hoe zouden ze daaraan ook kunnen denken?" merkte een Yankee op: »de Engelschen weten wel, dat we geen *souverein* bezitten."

Doctoren patient geworden. — Het *Buffalo Journal* zegt, dat wegens de gezondheid dier stad de doctors er thans niets te doen hebben, zoodat men er zeven te gelijk met veel patientie bij de rivier heeft zien zitten hengelen.

Een arme Yankee, gevraagd wordende waarom hij zoo treurig was, antwoordde: »Om vier *zonders* en één *met*." Het was namelijk *zonder* geld, *zonder* kleêren, *zonder* hakken aan de schoenen, *zonder* crediet, en *met* schulden.

VERLEGENHEID.

Al ware mijn lief ook aanzienlijk en rijk,
Al ware haar vader een koning,
Als zij mij maar hartlijk genegen was,
Ik bragt haar terstond naar mijn woning.

In 't middernachtuur, op een vurig ros,
Zou ik naar mijn woning haar voeren,
Voordat nog de slaaprige nachtwacht zich
Bedacht om een hand te verroeren.

Of als mijn beminde gevangen zat
In een burg, aan de zee, in het duister,
Dan zou het niet duren een enkelen dag,
Of ik had haar bevrijd van haar kluister.

Maar nu is haar vader een paardensmid!
Zij zit in het kamertje binnen,
En wil niet, omdat haar papa niet wil:
Wat zal ik *nu* beginnen?

HET

LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN.

VOOR 1852.

VIERDE DEEL.

MET PLATEN.

TE AMSTERDAM, BIJ
HENDRIK FRIJLINK.
1852.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

HEDENDAAGSCHE ROMANLITTERATUUR.

CHARLES DICKENS,

EN ZIJN ROMAN »DAVID COPPERFIELD."

»La vie est un cantique, dont tout âme est une voix."
LAMARTINE.

Er zijn menschen, die alle romanlectuur onvoorwaardelijk afkeuren. Vraag hun niet naar de reden. Gij zoudt geen op goede gronden berustend oordeel, maar eene reeks van magtspreuken vernemen. Sommigen zouden u toevoegen, dat de Christen niet anders lezen mag dan uitsluitend Christelijke boeken. Met regt zoudt gij verder vragen, of dan het Christelijk element ondenkbaar is op het gebied der romantisch ingekleede waarheid, en sinds wanneer de stichting afhangt van den naam des Heeren op den titel en een Bijbeltekst als motto? Neen gewis, zoo iemand ook in dezen vrijheid heeft tot eigen keuze en zelfstandig onderzoek, het is juist de Christen. Hem gunnen wij gerustelijk, hem eerst en meest van allen, ook in het rijk van letteren en kunst, genietingen te smaken, die *hij* alleen eerst regt smaken kan. Wat voor anderen welligt gevaarlijk ware, houdt op het voor hem te zijn. De kennis van het waarachtig Schoone en Verhevene, hem in meerdere of mindere mate ten deel gevallen, zal hem het onedele en lage, ook waar het zich achter de schoonste vormen verbergt, met afschuw doen verwerpen, en biedt hem tevens den zekersten toetssteen aan, om de geesten te beproeven en het ware talent van het valsche te onderscheiden. De doode letter leeft voor hem, meer dan voor iemand anders; hij neemt elk verschijnsel op letterkundig gebied met een ander oog en van een hooger standpunt waar; ook de Kunst moet hem en hij haar dienen: legt dan zijnen geest niet aan banden, en bepaalt niet willekeurig de grenzen zijner stichting of ergernis!

Daar zijn andere menschen — en zij zijn vele — die van alle eigenlijk gezegde romanlectuur walgen; die er genoeg van hebben; die er niet meer van willen hooren. De reden van dien afkeer is niet ver te zoeken; wij kunnen er welligt allen iets bij onszelven van ontdekken. Elk onzer heeft een tijd gehad, waarin hij al wat Roman was gretig verslond; een tijd, waarin hij zonder roover-, ridder- en spookgeschiedenissen niet leven kon; een tijd, waarin het hem maar één stap — een gang naar de leesbibliotheek — kostte, om in het feeënland der verbeelding de drooge werkelijkheid te ontvlugten, en eene andere wereld, vol fantastische verschijningen, om zich heen te tooveren. Die overdrevene neiging is voorbijgegaan, met de behoefte waaruit zij geboren was. Een ander, ernstiger tijdperk is ingetreden. Het speelgoed, waarmede zich het kind verheugde, kan den jongeling, den man niet meer voldoen. Hij heeft hoogere wenschen, die eene hoogere vervulling zoeken. De zelfkennis is ontwaakt, en daarmede de verbazende ontdekking gedaan, dat de gewigtigste Roman niet in het verdicht verhaal, dat vóór hem ligt, maar *in de werkelijkheid in en om hem* wordt afgespeeld. *Zijn eigen hart* levert hem het dagelijksch schouwspel van een strijd op leven en dood, waarvan de sterkste verbeelding hem geen wedergade had kunnen voortooveren; *het menschelijk leven* — dat raadselachtige drama, dat aan de wieg begint en bij het graf eindigt — geeft hem, in zijne duizenderlei schakeringen en verwikkelingen, eene bladzijde te lezen, zoo als de stoutste verdichting er nimmer een in de pen gaf. O, de gewigtigste omwentelingen, de verbazendste ontdekkingen zijn niet dezulken, die het volle daglicht zien; die, bepraat en beschreven, gedrukt en rondgevent, ter algemeene kennisse komen: wat er diepst en goddelijkst in den mensch schuilt, komt er nimmer uit! Lag het eenvoudigste hart voor ons open, wij zouden er altoos den strijd wedervinden; konden wij het edelste gemoed doorzien, het zou ons blijken tot wat duren prijs en met wat moeitevollen kamp al hetgeen wij er in bewonderen gewonnen is.

Is het wonder, dat de meer ontwikkelde bij zóódanige gemoedsgesteldheid de afleiding terugwijst, die hem nu geene afleiding meer geven kan? dat hij walgt van de prikkelende, maar ach zoo nietige lectuur, die hij vroeger verslond?

En zou, wat bij elk *individueel* heeft plaats gehad, welligt in meerdere of mindere mate van toepassing zijn op *het lezend publiek in het algemeen?* Maakt de ernst der tijden, die wij beleven, het tegenwoordig geslacht minder heet op de voortbrengselen der verdichting? Is, met één woord, de bloeitijd der Roman-litteratuur voorbij? Hoogst moeijelijk is het, op deze vragen een beslissend antwoord te geven. Waarlijk goede boeken, in welken vorm ook geschreven, zijn *immortelles:* zij bloeijen zomer en winter door, zelfs op de graven. Toch is het tegenwoordige tijdperk voor het *romantische genre* zeker min gunstig. De *roover-roman* komt niet meer in aanmerking; de huiveringwekkende geschiedenissen der *Cartouche's* en *Rinaldo's*, die ooit dit benedenrond hebben verontrust, worden alleen nog in kermistenten ten tooneele gebragt, en op de kostscholen ter gluips gelezen. Het doelmatige van den *historischen* roman is in den laatsten tijd ernstig betwijfeld; de tegenwoordige strengere en wijsgeerige beoefening der geschiedenis leidt althans niet tot de keuze van dit genre heen. De *ridder-roman* heeft in de nimmer geëvenaarde werken van WALTER SCOTT zijn hoogsten bloei bereikt, maar schijnt ook met dien schrijver te zijn ondergegaan, en het heir zijner navolgers, waarvan de een al ongelukkiger dan de andere slaagde, eindelijk uitgeput te wezen. Anders is het met den *staatkundigen roman*, die sinds 1848 vooral aan de beurt gekomen is, zich een breeden weg gebaand ziet, en op veelvuldige belangstelling rekenen kan. De menigte is zóó gewoon geraakt aan de gruwelen der omwenteling, aan buitengewone voorvallen en »extra-tijdingen," dat zij, indien de dagbladen gedurende korteren of langeren tijd dien onleschbaren dorst naar politieke nieuwtjes niet bevredigen, tot de leesbibliotheek hare toevlugt neemt, en het oude, door gedienstige broodschrijvers opgewarmd en overdreven, nóg eens lezen gaat. Maar tegenover die *actie* staat noodzakelijk eene *reactie;* op die koortsachtige opgewondenheid volgt ontspanning en — walging. Zijn er velen, die, zonder een dozijn dagbladen in te zien, geen dag zouden kunnen leven, er zijn er nog meer, die uit al de woelingen der politiek reikhalzend smachten naar het stil en kalm genot des huiselijken levens. Met het gevoel van iemand, die, na uren lang op een alles

voorbijvliegenden stoomwagen heen en weder te zijn geschommeld, zich te huis bedaard weêr aan den eigen haard nederzet, om adem te halen en uit te rusten, — met dat zelfde gevoel vlugten zij, uit al het gedruisch der staatkundige wereld, in een of ander vrolijk en onderhoudend boek, dat hen aangenamer afleidt, nuttiger bezig houdt en kalmer stemt. En hier worden wij van zelf tot een nieuw en laatst hoofdgenre van den Roman gevoerd. Het *werkelijk leven*, het *huisgezin*, is de immer vlietende bron voor het dichterlijk vernuft, — het gebied bij uitnemendheid, waarop de Romanlitteratuur zich in onzen tijd hebbe te bewegen, zal zij op den duur en onder alle klassen van menschen lezers vinden. De verdichting, die ons op jeugdiger leeftijd bekoorde, smaakt ons niet meer; wij kunnen haar niet meer verduwen; zij boeit ons niet langer, nu wij ouder in ondervinding zijn geworden, en de oogen geopend hebben voor de geschiedenis van ons eigen hart: geef ons de *werkelijkheid*, haar alléén, haar gehéél! Wij willen wel in uwen spiegel zien, o dichters en romanschrijvers! mits hij ons *ons eigen beeld* getrouw en naar het leven wedergeve, — *niet* het beeld van een held, die ons vreemd, die eeuwen ver van ons verwijderd of ons in alles ongelijk is. Wij gunnen ons den tijd niet meer, uwe eindelooze vertellingen aan te hooren, o *Scherazade* en *Moeder de Gans!* al was het als knapen onze liefste lust; maar gaarne luisteren wij naar die vele en verscheidene stemmen, die daar oprijzen uit de harten onzer natuurgenooten: stemmen des vredes en stemmen des bloeds, stemmen des lijdens en stemmen der vreugde, stemmen van den hartstogt en stemmen der rust, stemmen der zonde en stemmen der boete, — echo's van ons eigen hart, toonen van het groote lied, dat als de uitdrukking van den strijd des levens, waaraan ook *wij* deelnemen, zonder ophouden ten hemel stijgt!

Gewisselijk, de Roman *uit het dagelijksch leven* is zijn bloeitijdperk nu eerst regt ingetreden. Dat hebben de meeste en beste schrijvers onzer dagen ook wel begrepen, en daarom zijn zij dien weg in geslagen. Wij worden met eene zee van werken in dit genre overstroomd. Daaronder komen er voor, waaraan, onder den schijn van vrome strekking, eene flaauwe en oppervlakkige zedekunde ten grondslag ligt; maar voor der-

gelijke »zedekundige verhalen” is de tijd voorbij; wij hebben krachtiger voedsel noodig: sterk sprekender *voorbeelden* en minder *gepreêk*. Andere zijn volstrekt *zedeloos;* wij leggen ze met verontwaardiging ter zijde. Trekken wij nu nog het vele middelmatige, dat het licht ziet en waarvan de lectuur maar tijdverlies is, van den voorraad af, dan blijft er nog genoeg nuttigs en aanbevelingswaardigs over, waarmede we winst kunnen doen.

Van alle romans uit het dagelijksch leven levert de Engelsche pers ons de meeste en beste. Het is onnoodig de namen te noemen der auteurs, die wij op het oog hebben; elk onzer lezers denke aan wie hem onder hun getal het liefst zijn. Wij willen ook niet bij de bijzonderheid stilstaan, dat de beroemde Bulwer onlangs met zijn voortreffelijk werk *the Caxtons*, in dit genre, zoo verschillend van het vroeger door hem behandelde, heeft gedebuteerd, en in zijn nog nieuweren roman, *My Novel*, den ingeslagen weg vervolgt; welligt komen wij bij eene volgende gelegenheid op dezen schrijver terug. Voor heden bepalen wij ons alleen bij het hoofd, wij zouden haast zeggen bij den vader der nieuwere rigting, bij den gevierden en alom gelezen Charles Dickens.

Dickens is een geheel éénig talent. Van zijn optreden dagteekent een nieuw tijdvak in de Roman-litteratuur, niet slechts van zijn vaderland, maar van geheel het beschaafd Europa. Zijne ontwikkeling is geheel oorspronkelijk. Daarbij behoort hij tot het klein getal dier schrijvers, die zichzelven gelijk zijn gebleven; die de telkens hooger gespannen verwachtingen van een uitgelezen publiek nimmer hebben teleurgesteld; wier stof nooit is uitgeput; wier roem met elke hunner nieuwe lettervruchten toeneemt. Met wat algemeene toejuiching werd zijn meesterlijk vertolkte *Pickwick* hier ontvangen! Met wat graagte, met wat genot werden al zijne volgende werken gelezen! Te vergeefs, dat Boudewijn ons bij elk nieuw verhaal, dat van den Engelschen humorist uitkwam, zocht wijs te maken, dat diens talent aan het afnemen was. Wie de moeite nam, uit eigen oogen te zien en het oorspronkelijke te lezen, overtuigde zich weldra, dat de schuld alleen bij den vertaler of verminker lag. En toen onlangs, eene reeks van jaren na den *Pickwick*, *David*

Copperfield het licht zag, oordeelden velen — en wij gelooven met goed regt — dat dit laatste werk, dat wij van den beroemden man ontvingen, zijn meesterstuk was.

Wat geeft nu echter aan DICKENS romans dat aantrekkelijke en boeijende? Het is vooreerst, dat juist hij zich van den beginne aan op het standpunt heeft geplaatst, hetwelk voor den tegenwoordigen romanschrijver het rijkst en aanbevelenswaardigst is. Het werkelijk leven, *pure et simple*, gelijk het zich in- en uitwendig, binnen- en buitenshuis afspiegelt, wordt door hem waargenomen en meesterlijk weêrgegeven. Uit *dien* kring verwijdert hij zich nooit, en hij teekent ons de typen zóó juist, zóó naar het leven, dat wij er onszelven en anderen duidelijk in herkennen, er dadelijk den stempel der waarheid op ontdekken. Wie heeft in de societeit of in de kerk, op straat of op reis, wel niet eens een PICKWICK of NICKLEBY, een PECKSNIFF of CARKER, een DOMBEY of SWIVELLER ontmoet? Wien was het onder de lectuur van *Copperfield* niet, alsof hij gedurende al den daaraan besteden tijd een deel van dien kring uitmaakte, werkelijk met die menschen verkeerde? De helden en heldinnen van DICKENS worden u lief of hatelijk; gij stelt blijvend belang in hen; het is of gij ze niet voor de éérste maal ontmoet, en alsof het ook niet voor de láátste zal zijn. De onverbeterlijke *humor*, waarvan elk verhaal doortrokken is, dwingt u beurtelings tot schreijen en lagchen; die naïve scherts, gemengd met zooveel roerenden ernst, roept nu een traan in uw oog en straks een glimlach om uw mond te voorschijn.

Ernstig is de strekking van DICKENS' schriften; edel het doel, dat hij schrijvende beoogt. Of hebt gij het nooit opgemerkt, — misschien gedacht, dat hij er geen bepaald doel mede had, — welligt half ingestemd met anderen, die hem daarom niet begeerden te lezen? Ik zal u in drie woorden zeggen wat hij eigenlijk wil: *hij wil u beter maken.* Er bestaat een klein boekske van hem, een feestlied, een »Kerssprookje," — ik zou het een *resumé* van al zijne overige werken durven noemen; lees of herlees het eens aandachtig en onbevooroordeeld: ik zou mij verwonderen, indien gij u niet genoegzaam ingelicht achtet.

Terwijl nog voor weinige jaren, toen de »Verborgenheden" in de mode waren, de Fransche en Duitsche schrijvers overal

zoo vlijtig doornen en distelen verzamelden, en u die onder den neus hielden, — terwijl gij u welligt zelf hebt laten verleiden tot het eten van dat zwijnenvoeder, en het u te laat hebt beklaagd, — gaat DICKENS rond, en zoekt juist het tegenovergestelde, zoekt de *lichtzijde* van alles, vangt zonnestralen op in de paleizen der rijken en in de hutten der armen, in gevangenissen en kelders, tot in de diepste holen der ellende. Hij plukt bloemen, die te schooner en te frisscher zijn, omdat hij ze liefst zoekt waar ze in het verborgene bloeijen, waar ieder ander ze onopgemerkt voorbijgaat; hij plukt ze tot op de naakte rots en het lang vergeten graf; hij drenkt en verpleegt ze met teedere voorliefde — om u dan met een liefelijk geurigen ruiker te verrassen. Ja, *hij* brengt óók *mystères* aan het licht! maar het zijn de stille verborgenheden der liefde, der zelfverloochening, des mededoogens; het zijn de doorschemerende trekken van het Godsbeeld in den mensch. Die andere schrijvers maakten u, zoo al niet vertwijfelend en wanhopig, dan toch *misanthropisch*, ontevreden met uwe omstandigheden, met anderen, met God. DICKENS tracht u opgeruimder en daardoor beter te maken; hij verzoent u met uw eigen bestaan, met de maatschappij waarin gij leeft, met de menschen rondom u, met menige leiding Gods. Hij stemt u dankbaar en gelukkig, door u telkens op nieuw op de geheel éénige bekoorlijkheid van het huiselijk leven, op de kalme genoegens, die ieder zichzelven scheppen kan, te wijzen. Hij roept, met één woord, *den beteren mensch in u wakker*. En al zijn de Bijbelteksten in zijne werken zeldzaam, geheel zijne opvatting van het leven is Evangelisch: »de naam van CHRISTUS," een vroom man heeft het treffend opgemerkt, »staat overal *tusschen de regels* (*)."

Daar hij zich echter streng aan de werkelijkheid houdt, spreekt het van zelf, dat hij ons ook met zedelooze en hatelijke menschen in kennis brengt. Hij is, waar het past, een zeer streng zedemeester, en kan ook duchtig uitvaren, waar het maatschappelijke misbruiken geldt. Zoo hebben vele zijner schetsen, buiten de straks genoemde algemeene strekking, nog eenig bepaald doeleinde. Zijne kluchtige,

(*) A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN JR., *Herinneringen van mijne Academiereis*, pag. 108.

maar naar het leven geteekende schilderij van de kostschool van SQUEERS, in *Nickleby*, heeft veel bijgedragen om den schandelijk verwaarloosden staat der plattelandsscholen in sommige gedeelten van Groot-Brittanje te doen onderzoeken en verbeteren. In *Olivier Twist* heeft hij vele in de Londensche weeshuizen bestaande misbruiken aangetast; en wie, die *Copperfield* gelezen heeft, herinnert zich niet de geestige wijze, waarop hij het nieuwerwetsch, *ultra-philanthropisch* gevangenisstelsel belagchelijk maakt? Geen zijner letterkundige landgenooten overtreft hem in het teekenen van de jammerlijke dwaasheden en fijne gebreken der menschen. Men heeft hem verweten, dat hij hierin overdreef, en zij, die het deden, hadden welligt den spiegel het meest noodig. Men heeft hem kwalijk genomen, dat hij in zijne romans duivelen van arglistigheid en baatzucht, monsters van wreedheid en huichelarij deed optreden; maar men vergat, dat die typen van ondeugd en boosheid op de groote schilderij, die hij ons van het menschelijk leven geeft, slechts de *schaduw* leverden, die strekken moest om het *licht* te sterker te doen uitkomen. »*La vie est un cantique, dont toute âme est une voix;*" maar onder die stemmen mengen zich krijschende wanklanken; gij kunt er het oor niet voor stoppen; zij behooren, helaas! nog tot het geheel.

Al het voorgaande is in den meest bijzonderen zin toepasselijk op DICKENS' werk *David Copperfield*. In geen ander is hij, onzes inziens, zoo voortreffelijk geslaagd. Alle beoordeelaren, en daaronder hoogst bekwame mannen van de meest uiteenloopende rigtingen, vereenigen zich in de bewondering van dit meesterstuk. De zelfde indrukken, die de beschouwing der natuur, de waarneming van der menschen in- en uitwendig leven bij u verwekt, grijpen u bij het lezen van COPPERFIELD's *Gedenkschriften* aan. In geen ander zijner werken heeft DICKENS zóó veel van zijne eigene persoonlijkheid gelegd; wij zouden het reeds uit den inhoud en de geheele wijze van behandeling vermoed hebben, maar hij erkent het buitendien zelf; nog onlangs troffen wij die verzekering aan in een Franschen brief, door den auteur aan de redactie der *Revue Brittannique* gerigt, en waarin hij den roman, dien wij beschouwen, *le fils de son coeur* noemt.

De held van het werk kan als de *type* gelden eener ge-

heele klasse van jongelingen uit den beschaafden stand. Zulk eene type heeft de schrijver blijkbaar willen geven: dit is juist de grootste verdienste van zijn werk; dit maakt de lezing er van zoo boeijend en nuttig. Wat toch elk lezer in eenig werk van dien aard allereerst zoekt, is *zichzelven*. Hij zoekt zoo lang, tot hij althans éénige punten van overeenkomst tusschen zichzelven en den een of ander der handelende personen gevonden heeft, en naarmate dit meer of minder gemakkelijk gaat, naarmate zoodanig karakter meer of minder goed naar zijn zin wordt volgehouden, naar die mate beoordeelt hij, willens of onwillens, al ligt het geheel. Dáárom is het romanschrijven zulk een moeijelijk en ondankbaar werk; de auteur toch kan het menschelijk leven onmogelijk in al zijne ontelbare *nuances* wedergeven, en moet zich altoos bij eenige weinige karakters bepalen. Nu heeft evenwel David Copperfield bij al zijne *individualiteit* zoo iets *universeels;* hij is zóó waar, zóó gedetailleerd, zóó naar het leven geteekend, dat haast elk zijner lezers zichzelven meer of minder in hem terugvindt. En deze blijkbare bedoeling van Dickens moet bij de beoordeeling der gansche geschiedenis in het oog gehouden worden. Nu eens klinkt zij liefelijk en rustig als een lentelied; straks verheffen zich stormen en woedende vlagen; de stijl is in de treffendste overeenstemming met de toestanden, die beschreven worden. Het is een strijd, dien wij bijwonen; de strijd van een mensch tegen de vijanden binnen en buiten hem: *the great battle of life.* Die mensch verkeert in omstandigheden, waarin ook wij verkeerd hebben, nog verkeeren, of morgen welligt verkeeren zullen; zijne ondervindingen zijn de onze geweest of kunnen het straks worden; in de hem omringenden herkennen wij menigen reisgenoot, die ook ons op den levensweg verzelt; ons wachten daar gelijke gevaren als die, waaraan hij blootstond; wij hopen op gelijke redmiddelen of werden er reeds door beveiligd; in zijne goede hoedanigheden, in zijne gebreken zien wij de trekken afgespiegeld van ons eigen beeld. Als *hij* op den gevaarlijken tweesprong van het leven geplaatst, worden wij deelgenooten zijner aandoeningen en indrukken, en het tafereel, dat ons in zijne gedenkschriften voorbijgaat, is voor ons geene verdichting meer — het is de werkelijkheid.

Het kan onze bedoeling niet zijn, al de schoonheden van het werk nader aan te wijzen; liever staan wij nog, naar het aangegeven oogpunt, vlugtig bij den loop van het verhaal stil. Bijzonder valt daarbij in het oog, hoe wáár en natuurlijk het karakter van den held is volgehouden; hoe geleidelijk de ontwikkeling van dat karakter uit de omstandigheden, waarin het verkeert, volgt en verklaard wordt; hoe het, éénmaal gevormd en zelfstandig geworden, nu zelve die omstandigheden overheerscht en leidt en aan zich dienstbaar maakt. Aan het begin als aan het einde van COPPERFIELD's gedenkschriften, mogt dat woord van den wijzen SALOMO gegriffeld staan: »De bestraffingen der tucht zijn de weg des levens." Met hoeveel jammer en ontbering had hij van zijne vroegste jeugd af te kampen! — ontbering, niet van stoffelijke welvaart, maar van het noodigste: verstandige opvoeding, hartelijke ouderliefde, belangstellend vertrouwen. Hoe weinige van de genoegens zijns leeftijds mag het kind smaken! De goedheid van PEGGOTTY, eenige gelukkige uren in den kring harer aanverwanten gesleten, het vriendelijk beeld van *little* EM'LY vooral, — zietdaar de enkele sterren aan zijn duisteren hemel, sterren, die voor den jongeling zullen verschieten, maar die het kind vertroostend toelagchen. Later, gedurende zijne schooljaren, heeft hij het niet veel beter, maar geniet toch eenige meerdere vrijheid, komt tot meerdere zelfbewustheid, en sluit zich aan anderen aan. Zijne medescholieren en vrienden worden nu zijne eigenlijke leermeesters; de invloed van STEERFORTH in het bijzonder werkt gunstig op zijne vorming; diens omgang draagt aanvankelijk bij tot veelzijdiger ontwikkeling zijner vermogens en hoedanigheden; diens waarschuwend voorbeeld geeft hem later eene schrikkelijke, maar heilzame les, gelijk God ze ons meer ter onzer verootmoediging en waakzaamheid toezendt. Door de gewelddadige wegvoering van *little* EM'LY ontvallen hem te gelijk een vriend en vriendin zijner jeugd. Dus bedrogen in wat hij dierbaarst had, en dat in het gevaarlijkst tijdperk van zijn leven, onder het ontwaken der hartstogten en bij het langzaam verdwijnen aller illusies, — wàt zal hem het hoofd doen opgerigt houden, — wat hem voor de vertwijfeling behoeden, die zoo menig teleurgesteld hart tot een ligtzinnig najagen van gevaarlijke afleidingen voert? — Wat anders,

dan hetgeen nog elken jongeling voor den invloed des boozen, voor de lokstem der verzoekingen beveiligt, — wat anders dan arbeid, tucht en strijd! — *Arbeid* is de genius, wiens reddende hand ons in zulke oogenblikken houdt. Dickens betoont zich weder een uitmuntend menschenkenner, door het begrijpen; hij laat zijn held *werken*. Bulwer heeft het, toen hij *the Caxtons* schreef, even juist ingezien. De jonge Caxton in het kabinet van Trevanion, den staatsman, en Copperfield in *Doctors Commons*, leeren ons op nieuw, zoo wij er niet reeds genoeg van doordrongen zijn, dat God den jongeling geen grooter goed kan schenken dan veelvuldige en moeijelijke bezigheid, lust in het werk en zin voor studie. Dit alles is meer dan de droom van een dichter, de toevallige inval van een romanschrijver — het is *waarheid*. Waarheid is thans ook de geschiedenis der verdere voorspoedige ontwikkeling van Copperfield's karakter; zij wordt natuurlijk, nu wij hem op den goeden, den éénigen weg zien om het hier tot iets te brengen. De hevigheid van den strijd, waarin hij wordt gewikkeld, — heel het gewigt en de last der omstandigheden, die hem allerwege belemmerend in den weg treden, — het juk veler zorgen, hem reeds zoo vroeg op den schouderen gelegd, — de tegenspoeden en teleurstellingen, die hij ondervindt, — dat alles ontwikkelt hem beter en spoediger, dan zoo velen, die het ongeluk alleen bij name kennen, en zich, na eene in traagheid en overvloed doorgebragte jeugd, opgewassen wanen tegen den strijd van het leven, waaraan wij allen vroeg of laat geroepen worden deel te nemen.

En toch — dat alles ware niet genoeg geweest om hem staande te doen blijven onder de duizenderlei verzoekingen, die hem omringen. Gestadige bezigheid, naauwgezette studie konde op het hoogst zijne *handen* rein houden, niet zijn *hart*. Dáártoe was meer noodig. Het menschelijk hart leeft in *affecties*; het zoekt liefde en vriendschap, en kan zonder die niet warm voor het leven kloppen; het rust niet voordat het andere harten vindt, waaraan het zich hechten en wegschenken kan: nieuwe werkzaamheid, maar van edeler, van hoogeren aard. Liefde en Vriendschap,

Seule et même union, qu'un mot différent nomme
Selon l'être et le sexe en que Dieu la consomme,

schoon in zijn jeugd tot de minst bedeelde harer gunstelingen behoorende, heeft COPPERFIELD ze echter voortdurend gekend, en er zijn troost en kracht in gevonden. Zijne vrienden zijn klein in getal; maar die weinigen worden hem alle tot dienstbare geesten. Sommigen — als PEGGOTTY en HAM — die zich het arm, verlaten knaapje aantrekken, verhelderen den morgenstond zijns levens; anderen — als STEERFORTH, TRADDLES, MICAWBER — werken in later jaren, door hun goed en kwaad voorbeeld, tot zijne vorming en ontwikkeling mede. Het voorbeeld van STEERFORTH vooral, wij wezen er reeds vroeger op, oefent op zijne latere levensbeschouwing den grootsten invloed uit; diens omgang, hem tot zelf*kennis* opleidende, brengt het eerst zijne hartstogten in beweging; diens val leert hem dan die zelfde hartstogten breidelen en zich voor zelf*vertrouwen* wachten. COPPERFIELD's goed hart neemt ieder spoedig voor hem in; zijn fijn gevoel doet hem de lichtzijde van elk karakter aanstonds opwerken en waardeeren; en elk dier ondervindingen, dier genegenheden is winst voor hem. Van allen, die hem ontmoeten, die in aanraking met hem komen, is er geen, die niet dien geheimzinnigen invloed op hem uitoefent, welke door God is voorbeschikt, waarvan de grenzen door God zijn geteekend. En gaat het niet elk onzer evenzoo op zijn levensweg? — Is het niet somtijds als ware alles, wat ons omringt en boeit, enkel om ónzentwil aangelegd, — als moest het enkel tot ónze opvoeding, tot verhooging van óns levensgenot strekken? In elke verschijning, die ons vlugtig voorbijgaat, kan de kiem liggen eener geheele reeks van lotgevallen, die ons in later jaren zullen treffen. Elk deugdzaam hart, waaraan wij ons hechten, ook het armste en eenvoudigste, wordt de trede eener hemelladder, langs welke de overvloed van Gods zegeningen tot ons afdaalt.

Maar indien wij van den invloed spreken, dien COPPERFIELD's omgeving op hem uitoefent, hadden wij wel het eerst van u mogen gewagen, vriendelijke vriendinnenrei van onzen held, die eigenlijk in zijne gedenkschriften grooter, althans gewigtiger rol speelt dan zijne vrienden! Treed dan vooraan, Miss PEGGOTTY, die ons weder in de jaren zijner jeugd verplaatst, die met zooveel moederlijke liefde voor hem gezorgd hebt, en aan wier goedheid hij zooveel verpligt is! En

gij *little* Em'ly, gij, die hem het gemis eener zuster en speelnoot vergoed hebt, hoe liefelijk is de schildering der aangename oogenblikken, die gij te zamen al spelende hebt doorgebragt! Ja, juist zóó gaat het in de jaren, waarin de dorst naar liefde reeds ontwaakt, maar zich haren eigen aard en bestaan nog naauw bewust is; waarin zij zich onnadenkend aan het eerste voorwerp laaft, dat haar medegevoelend te gemoet treedt! Kalm en effen waren nog uwe harten, kalm als de blaauwe waterspiegel, waar zich de hemel in afmaalt, maar welks golfjes later, door den stormwind der hartstogten bewogen, tot alles overweldigende baren stijgen zullen! Ook gij, ongelukkige Emily,

Onschuldige, door onschuld zelf gevallen,

zoudt het slagtoffer van een hartstogt worden, en te laat de boosheid en arglistigheid der wereld leeren kennen, die u eerst vallen deed, om u dan meêdoogenloos te verstooten!

Er is eene zonderlinge grief, die sommige menschen tegen romans, ook van de meest geliefkoosde auteurs, aanvoeren. Het is deze, dat er, om het met hunne eigene woorden te noemen, »te veel van verliefdheid in komt.” Het verveelt hun, telkens weder »verliefde helden en heldinnen” te zien optreden. Deze *critici* zouden de vrije vlugt van des dichters geest aan banden willen leggen, en hem de kring zuiver voorschrijven, waarbinnen hij zich bewegen mag. Ons klonk hunne aanmerking altoos even onaangenaam in de ooren, als hoorden wij iemand, bij de bewondering van een lagchend landschap, den wensch uiten, dat hij het eens *zonder zon* mogt zien. Liefde is de zon van ons inwendig leven: kan zij anders dan het middenpunt van den roman zijn, wier noodzakelijkste eigenschap de getrouwe afspiegeling van dat leven is? Wij achten het Dickens grootste verdienste, dat hij de *zonnestralen der liefde* zoo goed weet op te vangen; hij vindt ze beter dan iemand anders. Van Copperfield's *Gedenkschriften* is *liefde* het begin, de voortgang en het einde. Bitter moeten er zich de evengenoemde menschen over ergeren, dat hij gedurende zijne school- en studiejaren voor korter of langer tijd met een paar jonge juffers dweept; dat aan zijne onschuldige *amourettes*, aan de schildering zijner liefde voor Miss Shepherd, Miss Lar-

KINS, en andere jeugdige schoonen, een geheel hoofdstuk is gewijd. Wij voor ons zien in dit alles de uitdrukking eener diepliggende behoefte, wier gedeeltelijke vervulling reeds, niet enkel genot, maar tevens nut aanbrengt. Omgang met meisjes — *diesen gewaltigen Wesen*, die de opvoeding van den jongeling voltooijen en eene magt op zijn gemoed hebben, waarvan zij meer en beter partij konden trekken dan gewoonlijk geschiedt — is even dringend noodzakelijk voor hem als gestadige arbeid en tucht, bewaart hem evenzeer voor menig kwaad, vormt en ontwikkelt hem naar het uit- en inwendige te gelijk. Het gezellig en vertrouwelijk verkeer tusschen jongelieden van beiderlei kunne, in het gevaarlijkst tijdperk des levens, is een onwaardeerbare zegen van God, waaraan niet alleen de onuitsprekelijkste genietingen zijn verbonden, welke geen later leeftijd ooit geheel kan wedergeven, maar die ook in elk opzigt veredelend werkt. De zucht naar onderlinge mededeeling valt zamen met de aandrift voor al wat schoon is en goed, met den afkeer van het lage en onedele, — neigingen, waarin de jeugdige harten elkander onwillekeurig ontmoeten. En al is er dan ook veel ijdelheid en baatzucht in dat wederzijdsch zoeken en aanhalen, — al zijn de aandoeningen dier vroegste liefde ook vaak onnatuurlijk en overspannen, en juist dáárdoor meestal ras voorbijgaande, — zoolang haar *voorwerp* rein is, zoo lang zij zich alléén aan het waarlijk beminnenswaardige hecht, behoeven wij hare uitwerkselen nimmer te vreezen, mogen wij er den Hemel voor danken. Een trek, door *God* ons ingeschapen, behoeven wij ons voor geen *menschen* te schamen.

Onder de door COPPERFIELD aangeknoopte betrekkingen is er intusschen één van duurzamer aard en nog gewigtiger gevolgen. We zijn genaderd tot het tijdperk van zijn huwelijk met DORA. Deze DORA is een regt *natuurkind;* een dier karakters, die steeds zeldzamer worden, wier onbekendheid met de wereld en het practische leven ons met medelijden vervult, maar wier onbedorvenheid, opregtheid en kinderlijkheid ons te gelijk onwederstaanbaar boeit. Het zijn frissche, geurige bloemen, die echter alleen in zonneschijn bloeijen, en bij den eersten stormwind den kelk laten hangen. DORA is daarbij schoon en aanvallig; in COPPERFIELD's

neiging voor haar ligt niets bevreemdends; dat die neiging meer en meer het karakter van een hevigen hartstogt aanneemt, en dat hij eindigt met haar te huwen, is een bewijs zijner zwakheid; wij geven het toe. Maar laat ons hem niet te hard vallen, en zijn wij niet blind voor verzachtende omstandigheden! Bemind en geacht te worden, is niet altoos een bewijs, dat men het verdient; maar zij, *die* liefhebben, trouw en ernstig liefhebben, verdienen altoos reeds dáárom evenzeer onze achting als onze bewondering. COPPERFIELD handelde onder den invloed van al het vuur en de opgewondenheid der jeugd; zijne liefde maakte hem zoo gelukkig en moedig; zij gaf een *doel* aan zijn leven en werken, en deed hem dat doel met verdubbelden ijver vervolgen. DORA's gebreken waren in elk geval meer *negatief* dan *positief*: zij was arm aan ondervinding, maar had een goeden wil; reeds in den zoo korten tijd van haar huwelijk gaf zij blijken van krachtiger ontwikkeling en ernstiger zin; ware zij langer in die leerzaamste aller scholen en onder den invloed van haren echtgenoot gebleven, had God haren echt met kinderen gezegend, en haar in het worstelperk der huiselijke zorgen geroepen, hoe spoedig zouden de edelste zaden wortel hebben geschoten in den open liggenden akker van haar hart! Waarlijk, het zou niet de éérste of éénige maal geweest zijn, dat liefde wonderen werkte; dat tijd en omstandigheden, lief en leed, een *child-wife* tot eene degelijke, zorgvolle huisvrouw en moeder hervormden! Maar hier mogt de bloesem niet tot vrucht rijpen; hier stierf de vrouw en gade, gelijk zij geleefd had — als een kind. »Het is beter zóó,” betuigde zij haren man herhaaldelijk op haar sterfbed, en ook hij erkende het later, dat zijne echtverbindtenis te zeer op vergankelijke gronden was gebouwd, om volmaakt gelukkig te kunnen zijn; maar naarmate hij zich die ondervinding duidelijker bewust werd, verdubbelde hij zijne teederheid voor het kind, dat hem aanhing, en omringde haar met de trouwste liefde en zorg. Zie, dát doet ons hem alles vergeven; want zoo de liefde, gelijk de Schrift zegt, eene menigte van zonden bedekken zal, dan toch wel het eerst de zonde harer eigene overijling. Ook ging voor den tot man gerijpten jongeling de nieuwe en ernstige les niet verloren, die het leven hem gegeven had. Dieper

dan ooit doordrong hem nu de overtuiging, dat elke hartstogt — ook de edelste en zuiverste — door de gedachte aan hooger belangen moet geheiligd worden, en dat alleen *die* liefde duurzaam en waarachtig gelukkig maken kan, die voor meer dan ééne wereld wordt gesloten. Dát, ja dát riep hem ook de plegtig ten hemel geheven vinger dier ernstige gestalte toe, die hem, reddend en vertroostend als een engel Gods, van het sterfbed zijner DORA te gemoet zweefde, — dát sprak het oog van AGNES!

AGNES! — Het wordt tijd dat wij den naam van haar noemen, wier geschiedenis en persoonsbeschrijving onafscheidelijk van die van COPPERFIELD zijn; van haar, wier karakter in het oog onzer meeste lezers en lezeressen te regt de voornaamste waarde zijner gedenkschriften uitmaakt; van haar, de voortreffelijkste aller heldinnen van DICKENS, en voortaan de type aller vrouwelijke deugden en lieftalligheden. Op háár wijst geheel het verhaal ons henen; tot háár drijft ons alles; langer van haar te zwijgen is ons onmogelijk. Waar is het aanvangspunt van haren zegenrijken invloed op het lot van onzen vriend? Was er wel een tijd, dat haar vriendelijk oog niet over hem waakte? En toch, haar optreden, al haar doen en laten, geheel hare verschijning, is zoo kalm en bescheiden, dat wij haar bijna onopgemerkt voorbij zouden gaan, en eerst na de geheele ontknooping der geheele geschiedenis een kreet van bewondering uiten over de ongemeene grootheid van haar karakter. Zij betoovert en bedwelmt niet door buitengewone schoonheid, door schitterende talenten en praal van woorden: hare kracht, haar overwigt is van *zedelijken* aard; zij werkt alleen in het verborgene door haar stil voorbeeld. Zij wekt liefde, maar geen begeerte: daartoe is zij te waardig; zij boezemt achting in, maar geen vrees: daartoe is zij te vriendelijk. Zoo vindt haar COPPERFIELD nog vóór zijne intrede in het openbaar leven, en wordt getroffen door de teedere zorgen, die het eenvoudige meisje, welks lot eenmaal zoo naauw aan het zijne zou worden verbonden, voor haren grijzen vader heeft. Reeds aanstonds gevoelt hij iets van die onverklaarbare, wondere aandoening, die ons altijd treft, waar wij voor het eerst een wezen tegentreden, dat bestemd is grooten en blijvenden invloed op ons uit te oefenen: geheimzinnige

sympathie, werking van één oogenblik, snel als de bliksemstraal, maar even krachtig en beslissend. En de gemaakte indruk is wederkeerig. Zij hechten zich aan elkander, en zoeken elkanders omgang; *zij* evenwel bewaart de terughouding, die het schoonste versiersel harer kunne is, en *hij*, in het gevoel zijner minderheid, ziet tegen haar op als tegen eene oudere zuster. Zuster of vriendin, zij zal hem » eene hulpe” zijn; *haar* geluk wordt afhankelijk van het zijne;

Le monde peut en vain un temps les séparer,
Leur destin tôt ou tard est de se rencontrer;

en wáár hij ook omzwerft, hij kan haren blik niet meer ontgaan. Zij is het, die hem waarschuwt voor den omgang met Steerforth; en waar hij zich in een zwak oogenblik tot onmatigheid heeft laten verleiden, en zich later doodschaamt bij de gedachte, dat hij in dien toestand door háár gezien is, roept zij hem vriendelijk tot zich, brengt hem het ligtzinnige van zijn gedrag ernstig onder het oog, en bewaart hem daardoor welligt voor de gevaarlijkste verzoekingen. Háár rein en liefelijk beeld omzweeft hem in de doolhoven der verleiding, in het heetst van zijnen strijd, in heldere en donkere dagen; wat zegen hem in haar te beurt viel, wist God alleen, die hem hare liefde geschonken had. Door die onbegrijpelijke verblinding, waarvan de geschiedenis van het menschelijk hart zoovéél voorbeelden oplevert, misschien ook door het besef zijner minderheid tegenover Agnes bevangen, snijdt Copperfield zich den weg tot het hoogste levensgeluk af, en huwt Dora. Maar vooraf geeft zijne liefde voor de laatste tot de aandoenlijkste tooneelen aanleiding, waarbij de edele zielshoedanigheden van Agnes wederom op het treffendst uitkomen. Háár, háár moet hij het eerst zijn geheim toevertrouwen, háár deelgenoot maken van zijn geluk; zij moet hem hoop en raad geven. En zij doet al wat in haar vermogen is om hem het toppunt zijner wenschen nader te brengen; geen oogenblik verliest zij hare kalmte, vergeet zij haren pligt; zij is oogenblikkelijk bereid hare zoetste droomen van levensgeluk vrijwillig aan de zijne op te offeren. Copperfield haast zich, haar met zijne aanstaande bruid in kennis te brengen; nooit bemint hij Dora zóó vurig, als nu hij uit den mond van Agnes haren lof hoort ver-

kondigen, nu Agnes zijne keuze billijkt. Agnes blijft de raadgeefster, de huisvriendin der jonggehuwden; altoos bij de hand, waar hare dienst noodig is, deelt zij in beider lief en leed, en vindt nog kracht om aan de stervenssponde zijner vroeg ontslapen gade den bedroefden echtgenoot te troosten. Ziedáár eene zelfverloochening, een heldenmoed der liefde, gelijk zij alléén in de school des Christendoms wordt geleerd; alléén een Christelijk dichter kan ons haar schilderen, alléén Christelijke lezers kunnen haar regt waarderen.

Ja, zùlke liefde is de edelste van allen;
  Daar mengt zich drift noch woeste hartstogt in.
Ze is zwak noch wuft, kent wanklen noch vervallen,
  Maar zuiver is ze en mild als de oudermin.
Ze is groot en schoon en door zichzelve levend;
Ze is zacht en sterk, en rek'lijk en toegevend,
  Volhardt het meest, schoon vaak het minst ontzien;
Een Engel is ze, ons achtloos hoofd omzwevend,
  Die ons bestuurt, — het meest en best misschien,
En 't hart ten goede neigt, schoon 't goede ook tegenstrevend.

O Agnes, ideaal van alle jonge meisjes, liefste droombeeld aller jongelingen! Ook in het werkelijk leven worden uwe gelijken, hoe zeldzaam ook, gevonden, en met welk kleed zij zich ook omhullen, onder welke gestalten zij zich ook aan ons vertoonen, als zuster of vriendin, als geliefde of echtgenoote, — zij zijn onze goede engelen, die ons van het kwade terughouden, ons met het leven verzoenen. Onze mond bidt voor haar; ons hart zegent haar; haar aandenken is ons heilig en dierbaar! En is er eene onder uwe zusteren, o Agnes! die, trouw als gij, maar min gelukkig, op aarde het loon niet vindt voor haar edel streven; die bij baatzuchtiger karakters moet achterstaan, en ondankbaar vergeten of niet geteld wordt: o, dat zij zich niet van het leven afwende, niet moedeloos nederzitte, niet wanhopig twijfele aan menschelijke deugd, noch over menschelijke zwakheid toorne! Dat zij voortga zichzelve te verloochenen en op te offeren, te leven voor het heil van anderen; dat zij den zegen op haar pogen niet van de menschen, maar van den Hemel verwachte! Van de liefde staat immers geschreven, dat zij lankmoedig en goedertieren is, geen afgunst voedt, niet verbitterd wordt, zichzelve niet zoekt; zij brengt haar

eigen loon met zich, en blijft, hoe ook miskend, het leven onzer ziele!

Na DORA's dood gaat COPPERFIELD op reis. Hij denkt over zijn toestand, over zijn verleden, over zijne vooruitzigten na.

Langzamerhand valt de blinddoek hem van de oogen. Op al zijn omzwerven vervolgt hem, naast de herinnering aan DORA, het beeld van AGNES, niet dreigend en dringend, maar zegenend en vertroostend als altijd. Een licht gaat voor hem op. Neen, het is niet de oude hartstogt, die met al zijne hevigheid bij hem ontwaakt; het is een onbeschrijfelijk zoet gevoel, vol kalme hoop en vredig genot. Hij komt tot de eindelijke erkentenis eener trouw, die hij nimmer geheel verdiend, nooit genoeg gewaardeerd heeft; zijn hart drijft hem tot haar, die hem het goed der aarde heiligen en den Hemel nader brengen zal. Hij keert terug van zijne zwerftogten als een nieuw mensch; zijne goede tante, die vriendelijke oude, aan wier zorgen hij zooveel verpligt is, dringt zijne opgevatte voornemens aan, en werkt aan de verwezenlijking er van mede; lang nog aarzelt hij, want hij vreest, dat hij enkel als een broeder bemind wordt, en durft niet méérder vragen; maar eindelijk vat hij moed. De tooneelen, die nu tusschen hem en AGNES volgen, zijn welligt de schoonste van het geheele werk. Hij legt geheel zijn hart voor haar open; spreekt van al het goede, dat hij haar verschuldigd is; verklaart hoe elk geluk, dat hem te beurt viel, ook zijne vereeniging met DORA, eerst volmaakt werd door háre deelneming; hoe hij, onder al de moeiten van het leven, zichzelven en haar beter had leeren kennen, en nu wist, dat hij buiten haar niet leven kon. En *zij?* Wát zou zij antwoorden? Was zij niet altoos de zijne geweest? Zij legt hare handen op zijne schouders, ziet hem diep in de oogen, en bekent, dat zij hem haar leven lang bemind heeft.

En kort na haar huwelijk legt zij eene nieuwe bekentenis af. Hooren wij het COPPERFIELD zelf verhalen:

»»Liefste man! nu ik u zóó noemen mag, moet ik u nog iets zeggen.” — »Zeg het, melieve!” — »In den nacht van DORA's sterven riep ze mij tot zich.” — »Ik weet het.” — »Ze zeide mij, dat ze mij iets naliet. Kunt gij raden wat dat was?” — Ik geloof, dat ik het kon. Ik klemde de

vrouw, die mij zoo lang bemind had, vaster aan mijn hart. — »Ze zeide, dat zij mij een laatst verzoek deed en een laatsten last opdroeg." — »En die was?" — »Dat *ik* alleen hare ledige plaats zou vervullen."

»En AGNES legde haar hoofd op mijne borst en weende, — en ik weende met haar, te midden van al ons geluk."

Zóó eindigen COPPERFIELD's Gedenkschriften. Als wij nog eens terugzien op al hetgeen wij met hem doorleefden, is het AGNES' persoonlijkheid, die ons meer dan al het andere boeit; àl het licht valt ten slotte op die ernstige vrouwelijke gestalte, die zoo plegtig en bemoedigend ten hemel wijst. Is het welligt des schrijvers voorname bedoeling geweest, ons den invloed en de edele werkzaamheid der Vrouw te schetsen, — de schoone taak, die zij in de onderscheidene tijdperken haars levens en onder verschillende maatschappelijke omstandigheden te vervullen heeft? Wij zouden het haast gelooven, indien wij opmerken met wat voorliefde hij de karakters zijner heldinnen behandelt, — met wat glans van beminnelijkheid hij ze omgeeft; het is als wilde hij ook daarin een tegengift schenken voor de ligtzinnigheid zijner Fransche naburen, wier nietige pennevruchten het vrouwelijk geslacht in ons oog zooveel mogelijk schijnen te willen verlagen, door het eene gansch andere rol toe te wijzen. Hoe het zij, wij weten ons verslag niet beter te besluiten dan door de herinnering aan SCHILLER's heerlijk lied:

Ehret die Frauen! Sie flechten und weben
Himmlische Rosen ins irdische Leben,
Flechten der Liebe beglückendes Band,
Und in der Grazie züchtigem Schleier
Nähren sie wachsam das ewige Feuer
Schöner Gefühle mit heiliger Hand.

ZOMERTOGTJE DOOR HET SALZKAMMERGUT IN BENEDEN-OOSTENRIJK.

Door een Engelschman.

SALZBURG.

Des avonds na mijnen terugkeer uit Hallstadt zag ik, tot mijn groot genoegen, een jong Engelsch vriend uit den omnibus van Ebeneze stappen met twee kameraden, waarmede hij op de Donau-stoomboot had kennis gemaakt. Dit *trio* — drie vrolijke snaken — was voornemens, alles binnen den kortst mogelijken tijd te zien, en de volgende dag was genoegzaam, om het voornaamste van Ischl te bezigtigen. Ik bragt hen te Schmalnau bij de goede Marie, die ons allen tegen den volgenden morgen op het ontbijt verzocht; eene uitnoodiging, die wij aannamen en waaraan wij ook voldeden. Ik herinner mij, dat we naderhand te zamen dineerden, en dat ik, als tegencompliment, eene flesch van den duren Hongaarschen wijn bestelde; en daar wij de ondervinding nooit om niets hebben, berouwde het mij niet, dat mijne rekening daarmeê werd belast; want ik overtuigde mij, dat ééne proef van die allerzoetste wijnsoort voldoende was.

Den volgenden dag wilden de drie heeren Gosau bezoeken, en ik zou gaarne zijn meêgereden, om die plaats, welke ik nog niet had gezien, in oogenschouw te nemen; maar eene regenvlaag hield mij terug, en ik liet hen alleen vertrekken, hen belovende, dat zij mij te Salzburg zouden aantreffen, welke stad ik zeer verlangend was te zien.

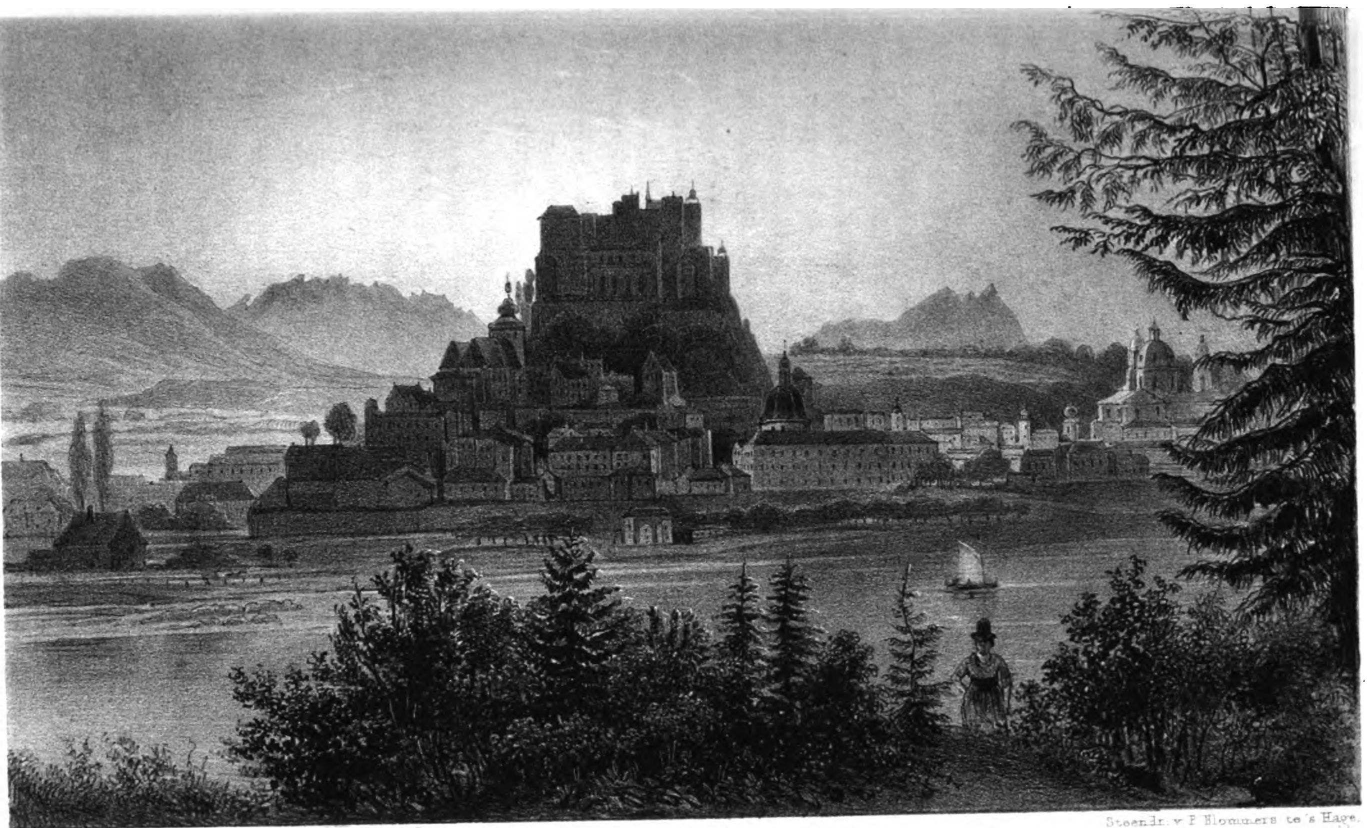
Den volgenden morgen ten 5 ure bevond ik mij ook reeds te Salzburg, hebbende den fraaijen weg van Ischl naar die stad, in den donker en slapende, in de *malle-poste* afgelegd. Ik nam mijnen intrek in den *Aartshertog Karel*, en leî me een uur of twee te rusten, ontbeet vervolgens, en ging het huis uit, om een hotel te zoeken, dat beter naar mijn zin was; want het bovengenoemde had eene nare ligging, en het gezigt van den kastelein stond me ook niet aan.

Zoodra ik voor de eerste maal in eene stad kom, ga ik altijd naar de voornaamste kerk, en men kan denken, dat de beroemde Dom of Kathedraalkerk van Salzburg de eerste merkwaardigheid was, die ik bezocht. Op mijnen weg daarheen kwam ik het plein over, waar de schoone fontein, die de bewondering van elken reiziger wekt, hare bevallige waterkolom opwerpt. Tegenover de kerk en de fontein vertoonde zich het hotel *Im Goldenen Schiffe* aan mijn oog, — juist wat ik zocht. Toen ik een knecht, die aan de deur stond, vroeg, of ik er een paar dagen kon logeren, antwoordde hij in goed Engelsch, dat mijn bezoek eene eer voor het hotel zou zijn, en dat hij en de geheele herberg tot mijne dienst waren.

Mijne orders werden ras gegeven en even ras uitgevoerd, en *Eccomi*, daar ben ik, met al mijne bagaadje in eene nette, vrolijke kamer, die allerliefst in een uitspringenden vleugel aan het gebouw gelegen is. Mijn frontvenster ziet heel aardig uit op den Monchsberg, de vesting, de Kathedraalkerk en de fontein, en de zijvensters regts en links op onderscheidene stadswijken. Ik zag al spoedig, dat Salzburg eene schoone en belangwekkende stad is; vooral omdat zij naar geene andere stad gelijkt, die ik ooit had gezien, en menigeen heeft mij het zelfde betuigd. Dat men er, gelijk MURRAY opgeeft, op vele plaatsen gras ziet groeijen, is niet te ontkennen; ik zag er op het plein, in de hoeken bij de Kathedraalkerk en op een paar andere plaatsen.

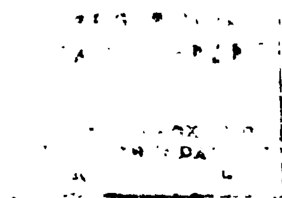
Salzburg is geen bijzonder groote of zeer bevolkte stad, en munt ook niet uit door elegante winkels; maar het is eene nette, oude en eerwaardige plaats. Er moeten veel voorname lui woonachtig zijn, naar de rijtuigen, die door de straten rollen, en het voorkomen dergenen, die er in zitten, te oordeelen. Naar mijn smaak ziet men er overal volk genoeg. De markt is eene regt levendige en vermakelijke plaats, waar men welgekleede, fatsoenlijke koopers en propere, civiele verkoopers van al de behoeften en overtolligheden des levens, goed en goedkoop, aantreft.

Heeft men er pleizier in, gestooten en gedrongen te worden, zoo ga men slechts naar de brug en bijgelegen straten, waar altijd een drok gewoel is. Die fraaije brug met den wijden stroom der Salza, die er wild onder door bruist,

Steendr. v. P. Blommers te 's Hage.

SALZBURG.

en dat bekoorlijke gezigt, stroom-opwaarts naar Eigen heen! Behalve in het drooge jaargetijde, is de Salza eene fraaije rivier. De groote of Kathedraalkerk is van buiten niet zeer indrukwekkend, maar van binnen zeer opmerkelijk wegens hare ruimte en fraaije proportiën. Uitstekende versierselen ziet men er niet, maar genoeg voor eene kerk, die, naar mijn gevoelen, eerder vroomheid dan bewondering moet opwekken, en het gemoed meer tot eerbied nopen jegens Hem, in wiens onmiddelijke tegenwoordigheid wij ons bevinden, dan de gedachten verstrooijen door ten toon gestelden glans. Er zijn vijf orgels, een groot en zeer fraai, en vier kleinere nabij het altaar. Zondags morgens hoorde ik er eene schoone muziek, en ook donderdags morgens; de mis werd met een vol zang- en muziekcorps gevierd. De orchest-galerij is zoo hoog, dat de kapelmeester, met zijne krachtige, de maat aangevende bewegingen, naar eene marionet geleek, wier armen door een touwtje in beweging geraken. Een vreemdeling mag vrij op de hooge galerij achter het orgel klimmen, vanwaar hij een schoon gezigt heeft op de godsdienstoefeningen, die er plaats hebben.

Er zijn buitendien verscheidene andere fraaije en merkwaardige kerken, en ook twee kerkhoven, het een bij de St. Pieters-kerk, en het ander, dat zeer uitgestrekt is, aan de overzijde der brug, beide met eenige oude en belangrijke gedenkteekenen.

Ook de Monchsberg, nabij de stad, met een fort of kasteel, dat een concierge aan den reiziger van binnen laat zien, en waar men zich ververschen kan, zijn in alle opzigten een bezoek en de moeite van het klimmen waardig. Dit fort heeft nog al veel van het oude Edinburgsche kasteel.

Ik bragt vele dagen alleraangenaamst te Salzburg door; het leven, dat ik er, zoo met allerlei uitstapjes in den omtrek, als op mijne aangename kamer met lezen, uit te rusten en denken sleet, was regt naar mijn zin. En het was er goedkoop! Ik herinner me, dat ik een uitmuntend ontbijt met koffij of thee, enz. voor 20 kreutzers had, en voor mijn middagmaal genoot ik het heerlijke wildbraad van het land, als ik het maar kon krijgen; — op de *carte* heette dit *Rehrücken* of reeënvleesch; — herten en reeën worden in menigte op het gebergte geschoten en aan de herbergiers ver-

kocht. Ik zou van daag wel zoo'n portie van dat wild lusten, dat mij slechts 15 kreutzers kostte, en zou de *Häuptel mit Eier* (kropslâ met eijeren) daarbij ook niet versmaden.

De *Speisesaal* in het *Gouden Schip* is klein en laag, maar op zekere uren altijd vol. Menigmaal moest ik mijn diner in den *Aartshertog Karel* gaan zoeken, waar de eetzaal ruimer, maar niet zoo aanlokkelijk is, en ik naar evenredigheid maar weinig gasten aantrof. Sommige bezoekers van dat hotel zouden wél doen, den kastelein met zijn rood, plegtig gezigt en bruine net gekrulde pruik, die slechts drie vierde gedeelten van zijn grijs haar bedekt, te raden, zich niet in de eetzaal te toonen, en zoo gedienstig zijne snuifdoos aan de gasten te presenteren. Ieder is niet op die snuifiucht gesteld, en zijn roode neus, die hij met dat poeder overlaadt, is geen aangenaam gezigt, terwijl men een cotelette zit te eten.

Voor acht kreutzers reed ik in een omnibus naar de vermaarde tuinen van Hellbrunn, met grillige fonteinen, die twee duim hoog water opspuiten. Ik trof er veel wandelaars, op hun zondags gekleed, aan, die er zaten te rooken en bier te drinken. Eigen, met zijne schoone tuinen en wandelingen, geviel mij beter. Ik begaf er mij op een maandag morgen — een dag voor sommige luilakken — heen, en vond er talrijk gezelschap. Ik zag eene lange tafel, aan welke een groot aantal gasten volop moest hebben geschranst, naar de menigte half verslondene saucijzen, hammen, brooden, enz., die op tafel lagen, te oordeelen, terwijl tallooze wijn- en bierglazen, gedeeltelijk half leeg, verspreid stonden. Ik wenschte de gastromische bekwaamheden van de bruiloftspartij, die, naar de kastelein mij zeide, juist ontbeten en het diner besteld had, te leeren kennen, en verzocht tegen den zelfden tijd eene cotelette.

Na het overheerlijke park te zijn doorgekuijerd, keerde ik naar mijn tafeltje terug, en vond de bruiloftspartij — uit meer dan twintig personen, mannen en vrouwen, bestaande — reeds aan tafel gezeten en ongeduldig om het eten roepende. Bruid en bruidegom schenen deftige luidjes van boven de veertig jaar. En nu volgde er een tooneel van eten en drinken, en schaterend lagchen bij de vuilste en schaamteelooste zetten, waar mannen en vrouwen, jong en oud, regt schik

in toonden te hebben, — een tooneel, dat ik nooit zal vergeten. Na eene ongeloofelijke hoeveelheid spijzen en dranken te hebben verorberd, rees het gezelschap van tafel op, en begaf zich in een langen woeligen optogt van rijtuigen naar Salzburg, om daar waarschijnlijk den dag met eene soortgelijke smulpartij te eindigen; en ik maakte mij het overig gedeelte van den dag ten nutte, om de fraaije wandeldreven te doorkuijeren en de schoone uitzigten te genieten, die de bewondering van iederen bezoeker wekken.

Eens op een anderen dag deed ik, door den lagen vrachtprijs uitgelokt, een toertje naar Unken, op den weg naar Innsbrück, waarvan ik de schilderachtige schoonheid bij mijne intrede in het Tyrolsche had hooren prijzen. De weg daarheen loopt over een hoekje van het Beijersche grondgebied, en komt dan op de Tyroler grenzen uit. Elk reiziger heeft zonder twijfel de plagerijen, het noodeloos visiteren en het vervelende oponthoud ondervonden, die vooral aan de grenzen van kleine staten zoo verdrietig zijn. Ongelukkigerwijze hadden we een Tyroler marskramer als passagier bij ons, en die man scheen welbekend en verdacht te zijn, want de commiezen onderzochten zorgvuldig elk gedeelte zijner bagaadje. Hij was hun te slim af, want zij vonden niets. Ik verwonderde mij hem zijne muntbriefjes van 1 gulden hun te zien voortellen. Toen het mijne beurt werd — ofschoon ik slechts een reiszakje met wat schoon linnen en noodige toiletzaken bij mij had — werd dit allernaauwkeurigst door drie of vier snaken onderzocht; zij openden mijn tandpoederdoosje, ontvouwden mijn schoon hemd, en vroegen mij eindelijk, of ik veel muntbriefjes en banknoten had. Ik haalde mijne beurs uit, en zij zagen wel, dat ze geen agent van Rothschild voor hadden, die op profijt van opgeld speculeerde.

Het stadje Reichenhall, dat wij op dezen weg passeerden, beviel mij ongemeen; het is een zeer fraaije plaats, en ik besloot er den nacht door te brengen. Gedurende de zomermaanden is dit stadje vol bezoekers, die de zoutbaden gebruiken.

Het hotel, waar de diligence van span verwisselt, is zeer wel ingerigt, en heeft een fraaijen, des zomers drok bezochten tuin van voren. Wanneer iemand te Dublin roept:

»PAT, breng me de ingredienten (*materials*)!" wordt hij fluks bediend met eene portie brandewijn, suiker, water en een limmetje; maar als hier een welbekende klant een wenk geeft aan eene van de Hebes der tuinen, brengt zij hem terstond een glas bier, een sneê brood, een raauwe knol, een mes en wat zout. Ik zag menig gezelschap die lekkernijen gebruiken.

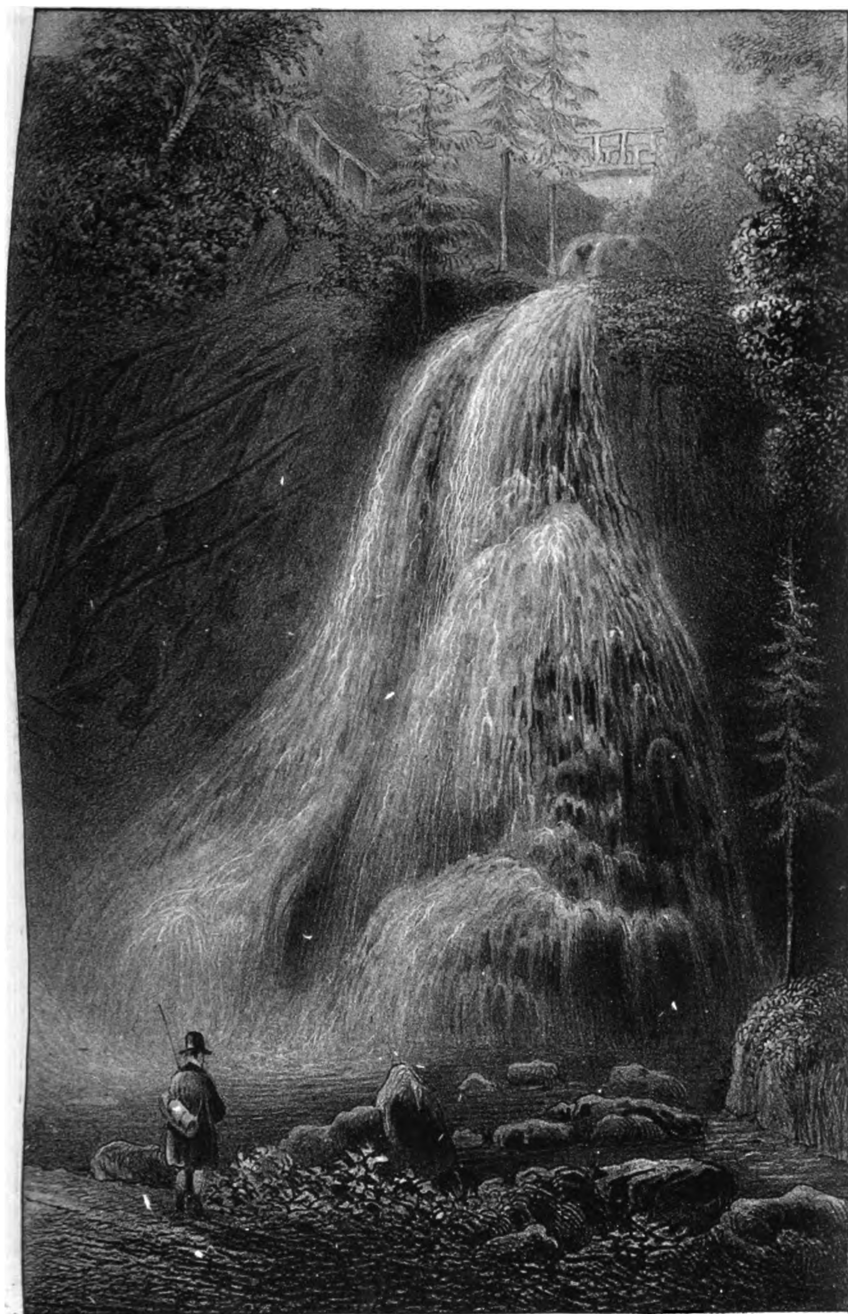
Ik wilde Salzburg niet verlaten, zonder het kleine, maar belangrijke museum te bezigtigen, waarvoor men toegangsbiljetten kan krijgen, en de schilderijwinkel bij de brug, alsmede de kerk en het paleis op het Maria-Plein, met het schoone uitzigt en de beroemde renbaan, waar de kavalerie elken morgen exerceert; voorts nog het zomerpaleis van den gouverneur en de fraaije tuinen aan de overzijde der brug, waar somtijds des avonds fraaije muziek wordt gemaakt. Maar een der grootste voorregten, die Salzburg den vreemdeling biedt, is het gemak, dat hij heeft van er zeer goedkoop uitstapjes naar de omstreken te kunnen doen; men kan b. v. van Salzburg met eene zeer goede diligence naar Innsbruck voor *f* 5, naar Linz voor *f* 3 en naar Munchen insgelijks voor *f* 3 rijden; ook vertrekt er elken morgen een omnibus naar Hallein à 15 kreutzers (25 cents), en verder naar Golling nog 15 kreutzers meer, en naar het Koningsmeer (die *Königs-See*) voor 30 kreutzers. Ik maakte van die goedkoope gelegenheden gebruik, om den vermaarden Gollinger waterval en het Koningsmeer te bezoeken, en kan hun, die het zelfde togtje denken te doen, slechts dit zeggen, dat ik hun het genot benijd, dat hen te wachten staat.

ANTJE VAN SIEBENTHAL.

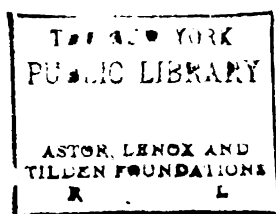
EENE BADGESCHIEDENIS UIT DE ALPEN.

1.

De badplaats Weissenburg in het Siebenthal is het Zwitsersche Nizza. Niet alsof het aan de Middellandsche zee lag, in plaats van drieduizend voet daarboven; ook niet alsof daar eene eeuwige lente heerscht, en er zachte, Italiaansche

[illegible]

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R L

koeltjes waaiden; integendeel, er verloopt daar naauwelijks eene maand in het jaar, waarin het niet sneeuwt, en de wind, die daar blaast, is meestal vrij koud. Even zoo min, alsof te Weissenburg oranje- en palmboomen groeiden; men vindt er slechts denneboomen, maar die des te meer. Wat Weissenburg tot een Zwitsersch Nizza maakt, dat is de melklaauwe bron, naar welke zoodanige Adamszonen zich begeven, die lange halzen, eene voorovergebogene houding en eene ingedrukte borst hebben, — die Eva'sdochters, met het verdachte blosje op de wangen en het suspecte vochtige vuur in de diep zittende oogen, — kortom, al die hoestende en kugchende menschenkinderen, voor welke in de apotheken geen kruid meer te vinden is. Zoowel van Thun als van het meer van Geneve loopt een fraaije weg tot in het dorp Weissenburg. Om van daar naar het bad te komen, moet men zich óf van het bekende vervoermiddel der apostelen bedienen, óf van een half versletenen lederen leuningstoel, die aan twee stangen vastgemaakt en door even zoo vele gespierde Siebenthalers gedragen wordt, óf van een muilezel, die traag en nukkig van ouderdom is.

Ik gevoelde mij sterk genoeg om, het voorbeeld der apostelen volgende, mijne eigene beenen te gebruiken. Een jongeling met kroes haar, open voorhoofd en lagchenden mond nam mijn reiskoffer op zijn schouder, en stapte mij op het steile voetpad vooruit met eene luchtigheid, alsof de koffer niet zwaarder dan een leêg cigarenkistje was. Na een groot kwartier uurs moeijelijk klauterens, bevonden wij ons op een punt, van hetwelk men bijna loodregt op het dorp Weissenburg kon neêrzien. Het moeijelijkste gedeelte van den weg was nu achter den rug, zoo als de drager zeide. Voor menschen, wier ademhalingswerktuigen eenige restauratie behoeven, is de hier geplaatste houten bank alles behalve luxe. Ik ging zitten, ten einde den terugkeer van mijnen adem af te wachten, die mij reeds eene geruime poos begeven had. Intusschen nam mijn drager van zijne zijde plaats op een overhangend stuk rots, dat nieuwsgierig de Weissenburgers, door de schoorsteenen heen, in de potten kijkt, en hief een juichtoon aan, die over het geheele dorp heenklonk, en aan de overzijde door de zich daar verheffende bergwanden werd teruggekaatst.

»Lustig, lustig!" riep ik hem toe, om een gesprek aan te knoopen." — »Wie zou niet lustig wezen en juichen in dit schoone zomersaizoen?" gaf de vrolijke drager ten antwoord. »Thans is het hier de tijd van bezoek en levendigheid. Nu komt de Engelschman met zijne lange handen en beenen: die betaalt het best, maar wil lomp wezen voor zijn geld. Vervolgens komt de Franschman, de papegaai, en denkt dat al de mooije meisjes voor hem geschapen zijn, maar klopt dikwijls op eene verkeerde plaats aan, en krijgt een oorveeg of een pak slaag, in plaats van iets anders. Eindelijk komt de Duitsche professor, die alles beter gemaakt zou hebben, zoo hij er maar bij geweest was, toen onze Lieve Heer de bergen en dalen formeerde, en onbeschaamd genoeg is voor iemand met zulk eene slappe beurs. Nu, men neemt het een door het ander, en is van harte blij, als er maar veel komen. Want zie, Mijnheer! daar moeten wij het alleen van hebben."

Ik merkte gekscherend aan, dat derhalve hier de plaats was, waar de Engelschen, de Franschen en de Duitsche professors gemolken werden, wanneer de koeijen naar het gebergte waren gedreven. — »Wis en zeker," gaf mijn drager ten antwoord: »alles melkt wat melken kan. En waarom zou men dat niet? Heeft ook niet onze Lieve Heer aan de Israëlieten, toen zij in de woestijn ronddoolden, manna gezonden en vette kwartels, op dat zij er zich aan te goed zouden doen? De logementhouders scheppen zeker den eersten room af; de gidsen, die Fransch kunnen spreken, de voerlui en de schippers kazen ook nog vet genoeg. Dan schiet er voor menschen als ik, die nog goed genoeg zijn om den langbeenigen Engelschman zijne reis-apotheek na te dragen, niet meer dan stremsel over, terwijl het meisje, dat met ruikertjes Alprozen aan den weg staat, en de jongen, die jodelt waar eene luide echo is, het met de wei voor lief moeten nemen. Intusschen, ieder krijgt toch zijn deel aan den zegen, dien onze Lieve Heer ons des zomers door de vreemdelingen gelieft te schenken."

»Ik dacht," merkte ik aan, »dat het beste gedeelte van den oogst door de Grindelwalders en Meiringers, door de Lauterbrunners en Interlakers werd weggenomen." — »Helaas, dit is zoo!" zeide mijn gids, eenigzins nijdig. »Aan

ons dal ontbreken de hooge stortbeken, met de schoolmeesters, die daarbij op den Alphoren blazen, en de gletschers met de bedelaarsjongens, die waarschijnlijk het gletscherongedierte zijn, dat de geleerden zeggen ontdekt te hebben."

Na deze woorden keerde zich de drager weder om, ten einde een vurigen blik op het dorp, de weiden, bosschen en bergen te werpen, en zeide vervolgens: »Ik ben toch nog het liefst een Siebenthaler. Daar vindt men de schoonste Alpen; daar groeit het zoetste gras; daar staan de prachtigste denneboomen. Waar koopt men fraaijere paarden en schoonere runders, dan op de markt te Erlenbach? Waar zijn de bruine huizen zoo sierlijk, als te Latterbach en Oderwyl, te Darstetten en Boltigen? Waar vindt men schooner meisjes en flinker jongens dan in het Siebenthal?"

Dit alles uitte de spraakzame drager en gids in het weeke, zingende dialect der valleijen van het bovenland, welk dialect bijna klinkt als de taal der minnezangers uit de twaalfde en dertiende eeuw. Ik zou nog lang met vermaak naar hem geluisterd hebben, zoo hij niet was opgestaan en mij verzocht had hem te volgen.

Van nu af liep de weg, slechts in het begin flaauw rijzende, langs de steile afhelling der kloof, uit welker diepte het wild geruisch van de Bontschi-beek in onze ooren klonk, welker wit schuim door de toppen der dennen heen, die diep beneden ons stonden, somwijlen te zien was. Aan onze regterhand verhief zich meer dan honderd voet boven ons de wand der kloof, meestal digt met geboomte bewassen, somwijlen echter zoo loodregt, dat boom noch wortel er vat op kon hebben. Op zulk eene plek zat digt aan den rand van den afgrond, hoog boven ons, een meisje in de Siebenthaler landsdragt, en weidde eenige geiten. Op het gezigt van het meisje was het mijnen gids, alsof hij plotseling geëlectriseerd werd. Hij bleef staan, gaf een luiden kreet van vreugde, en riep naar boven: »Om 's Hemels wil, ANTJE! werp gaauw eene Alproos af, in mijn hoed, als gij het goed met mij meent!"

Ik vroeg hem, of dat zijn lief was. »Wat zou ik ontkennen," gaf hij ten antwoord, »dat de heks, met hare blaauwe oogen, mij heelemaal betooverd heeft!"

De verlangde Alproos wierp het meisje hem echter niet toe, maar zij verborg zich schuw achter de struiken en rotsen.

»Ik heb van mijne kameraads veel over ANTJE moeten hooren," vervolgde de drager. »Zij lagchen mij uit, dat ik het ding naloop, dat naauwelijks drie geiten rijk is. Ook spotten zij er over, dat ANTJE rood haar heeft. Maar dat is niet waar: het is zoo bruin als noteboomhout; het heeft maar een roodachtigen glans, als de zon er op schijnt. Ik kon onder rijker en mooijer uitkiezen, meenen zij. Maar sedert ik haar in de vrolijke blaauwe oogen heb gekeken, welke schitteren als twee glimwormen onder een vlierstruik, wil geen ander mij bevallen. En al woont zij ook in de geringste der hutten daarginder, en al gaat zij slechts sober gekleed, ze heeft toch iets bijzonders, dat een ander niet heeft. Als ge ANTJE daarboven maar zoo eens een enkel maal hebt zien zitten, met haren blik over het dal heen gerigt, dan zult gij zelf moeten bekennen, dat zij zulk een deftig gezigt zet, alsof de rijkste boerendochter van het Siebenthal nog te gering was om haar als meid te dienen."

Ik vroeg waarom ANTJE hem de roos niet had toegeworpen. De drager antwoordde eenigzins verlegen, dat hij het bij het meisje nog niet verder gebragt had, dan dat zij hem liet komen en gaan, wel te verstaan, zoo lang de zon aan den hemel stond. Des zaturdags avonds aan het venster van haar slaapvertrek te kloppen, dat ging nog niet, ANTJE was in 't geheel niet zoo als andere meisjes. Het liefst was zij met de geiten geheel alleen, hetzij op eenzame, verborgene plaatsen, of hoog boven op den top van den een of anderen berg, vanwaar men de geheele vallei kon overzien. Daar dacht zij dan na over de oude geschiedenissen van het Siebenthal, over de vervallene burgen en oude kloosters; die kende zij alle van buiten; of wanneer zij meende geheel alleen te zijn, zong zij ook somwijlen liederen op oude, wonderlijke wijzen.

Zoo was ik derhalve de vertrouweling in liefdezaken van mijnen gids geworden. Intusschen liep de weg weder benedenwaarts, het bosch werd lichter, en er opende zich het uitzigt in een kleinen ketel, eene verwijding der kloof, die door de Buntschi-beek was uitgehold. Op een door kunst effen gemaakt plein stond daar een hoog en lang gebouw, wit gepleisterd en met een menigte vensters voorzien. Dat was het nieuwe bad, zoo als de drager zeide.

Het *nieuwe bad* of *voorste huis* wordt hier de plaats genoemd, waar zoodanige badgasten gelogeerd worden, die door de bronnimf van Weissenburg, of liever door den Heer Müller, bijzonder begunstigd zijn. Het contrast daartoe vormt het *oude bad* of *achterste huis*, dat, omstreeks een kwartier verder, achter in de zich steeds meer en meer verengende kloof ligt. Het voorste huis kan midden in den zomer tusschen negen en drie ure door de zon beschenen worden. Over den bijna overhangenden bergwand heen naar het *achterste bad* kijken, kan zelfs de ster des dags op het middaguur niet. Wanneer de bewoners van het voorste bad hunne hoofden in een hoek van 45 graden naar beneden laten zakken, zijn zij in staat om tusschen met geboomte bewassene bergafhellingen en loodregte rotsen eene strook wezenlijken hemel te zien; om naar het firmament te kunnen kijken, moet men zich in het achterste bad op den rug leggen. In het voorste bad gaat ieder wie kan; er is daar slechts ééne tafel, en er worden niet dan fatsoenlijke gasten toegelaten; in het achterste bad heeft men vier verschillende tafels, en er wordt voor de burgerluî, de halfarmen, de drie-kwart-armen en de dood-armen afzonderlijk gekookt, en tot de laatsten behooren de arme teringzieken, die van het Berner eiland-hospitaal eene vrijkaart naar Weissenburg bekomen, hetgeen omtrent net zooveel als een geviseerde reispas naar de eeuwigheid is.

De aanbeveling van den arts had mij verblijf in het voorste badhuis verzekerd. De Heer Müller ontving mij echter met het aangename berigt, dat mijne kamer reeds begeven was. De gasten, dus verontschuldigde hij zich, waren zoo talrijk opgekomen, dat hij genoodzaakt was ze als haringen opeen te pakken; zijne eigene familie had hare bedden op de vliering moeten opslaan. Er bleef mij derhalve niets over dan naar het achterste bad te wandelen, waar nog wel plaats in voorraad zou wezen. — Er was het krachtigste protest noodig en eene groote mate van overredingskunst, om mij eindelijk eenige kubieke voeten ruimte in de cel van een bijzonder langen en mageren *pasteur démissionnaire* uit Waadland te verschaffen. Deze behandeling ergerde mij des te meer, daar ik eenige oogenblikken later te weten kwam, dat nog twee der fraaiste kamers van het huis leêg stonden.

Toen ik den Heer Müller daarover te rede stelde, haalde hij glimlagchend de schouders op, en zeide dat het hem verschrikkelijk speet, mij niet beter te kunnen ontvangen. De kamers in questie waren besteld; hij was de familie ieder oogenblik te wachten. — Wat was hierbij anders te doen dan zich in zijn lot te schikken, en het gezelschap van den langen, mageren, vromen, maar voor het overige zeer zindelijken en beleefden kamergenoot voor lief te nemen.

Wie te Weissenburg in het voorste bad als gast aankomt, moet zich laten welgevallen, een weinig spitsroeden te loopen, wanneer zijne komst niet juist tegen etenstijd valt. Daar staat aan den weg een rond paviljoen, waar zeer vlijtig geborduurd, gebreid, gehaakt en gehekeld wordt, — maar geen vlas. Aan het front van het badhuis zijn lange, groene banken geplaatst, op welke gedurende een goed gedeelte van den dag, in weerwil der voorschriften van den bad-arts, cigaren gerookt en de zwakheden der medemenschen ontleed en blootgelegd worden. Had ik bij mijne aankomst deze Scylla en Charybdis moeten passeren, zoo zat ik, om mij schadeloos te stellen, reeds des anderen daags zelf op een der groene banken, en stak, op buit loerende, eene cigaar aan.

En zie, daar trad een trein nieuwe aankomelingen het bosch uit, en bewoog zich langzaam het kronkelende voetpad af, den eenigen weg, die uit de wereld naar de laauwwaternimf van Weissenburg loopt. Vooraan reed op Müller's bekenden ouden, nukkigen muilezel een jong, bleek man in een uitgelezen reiskostuum en van een deftig voorkomen. Achter hem volgde de bruin lederen draagstoel, door twee zweetende en hijgende dragers getorscht, en in den draagstoel eene dikke, fleurige en kleurige dame. Naast den draagstoel liep een rijk gegaloneerde livreibediende, met allerlei roode, blaauwe en groene doeken, mantels, parapluis en parasols belast en beladen. »Ah!" heette het op de groene banken en in het paviljoen: »daar komt het gezelschap voor N°. 1 en 2. Dat moeten wel voorname lieden wezen!"

Door het opzien, dat de aankomst van deze nieuwe, met zoo veel pracht optredende badgasten maakte, sloeg niemand eenig acht op hen, die een paar dozijn voetstappen achter de aanzienlijke vreemdelingen insgelijks koers naar het bad-

huis zetteden. Het was een oud, klein mannetje, in een muisvalen jas, die, voorzigtig op een rotting leunende, het steile voetpad afkwam. Naast hem ging een half volwassen meisje, in eenvoudige landkleeding en met twee goudkleurige lange vlechten, die haar onder den Briënzer hoed langs den rug hingen.

De dikke dame en haar livreibediende, de bleeke jongman, het muisvale oude mannetje en het Siebenthalsche meisje kwamen bijna gelijktijdig voor de deur van het badhuis aan. Hoe stond echter het geheele gezelschap in het paviljoen en op de groene banken te kijken, toen de Heer Müller het muisvale mannetje en zijne jonge begeleidster met alle mogelijke voorkomendheid naar de kamers N°. 1 en 2 geleidde, doch het voorname gezelschap eerst liet staan, en eindelijk met veel schouderophalens, glimlagchens en groot leedwezen verklaarde, dat er geen plaats voor hen voorhanden was. Zij moesten óf naar het dorp terug, óf het achterste bad, tot zoo lang de eene of andere kamer was leêg geworden, voor lief nemen. In het laatste geval zou hij voor Mevrouw een bed in de gelagkamer laten gereed maken, terwijl de jonge heer voorloopig zijn leger op het biljart zou kunnen opslaan, waar hij een aangenaam gezelschap van nog twee andere heeren zou vinden; de kamerdienaar zou wel in het dorp ingekwartierd kunnen worden. De dikke dame vroeg ten hoogste verontwaardigd, hoe het kwam, dat hij voor die boerenmenschen nog kamers open had gehad. De Heer Müller haalde alweder de schouders op, en gaf glimlagchend ten antwoord, dat de Heer Imobersteg zijne kamers reeds lang te voren besteld had.

Op de groene banken zat een badgast, aan wien de zaak niet vreemd scheen te wezen. Deze liet zich dan ook niet lang bidden, om ons den sleutel tot het gedrag van den waard te geven, en ons te doen begrijpen, waarom vader Imobersteg te Weissenburg boven elken anderen gast, al ware hij ook een prins geweest, de voorkeur kreeg. Men kon in het Siebenthal komen waar men wilde, geen fraaijer huis zou men vinden, dan dat van vader Imobersteg. En kon iemand in vader Imobersteg's »*Gültenrodel*" bladeren, dan zou hij de aanzienlijkste namen van het Siebenthal daarin aantreffen. Men kon in de kronieken lezen, dat in overoude tij-

den het magtige geslacht der vrijheeren van Weissenburg in het Siebenthal het gebied had gevoerd, van de Burgflüh af tot voorbij Böltigen. De oude heeren van Weissenburg konden echter in het Siebenthal naauwelijks meer te beduiden hebben gehad, dan thans vader IMOBERSTEG, ofschoon hij geen burggraaf was, maar een notaris, zoo als ook zijn vader was geweest. In zijne jeugd, dus hoorden wij verder, had vader IMOBERSTEG ook wel een weinig voorbij den Gantrisch de wereld ingekeken. En daar hij nu op zijn ouden dag de groote wereld niet meer kon opzoeken, en toch gaarne met haar in aanraking bleef, ging hij elken zomer naar Weissenburg, om daar ten minste waar te nemen, wat thans aan gene zijde van den Gantrisch en den Stockhorn de laatste smaak was. — De tweede besproken kamer was voor vader IMOBERSTEG's kleindochter ELSBETH, die hij voor de gezelligheid had meêgenomen.

Het badgezelschap in het voorste gebouw vormde een vrij eigenaardig mengelmoes. De door den Heer DRUEY vervolgde pastoors uit Waadland, die den eed hadden geweigerd, en tot welke mijn lange kamergenoot behoorde, waren talrijk vertegenwoordigd. Bij hen hadden zich eenige teringachtige zonen van rijke grondeigenaars uit Bern gevoegd, die bij goed weêr kegelden en bij slecht weêr biljartten. Bazel was door eenige millionairs met hunne vrouwen en dochters vertegenwoordigd, die wel wat overeenkomst hadden met zekere schilderijen, van welke men hoofdzakelijk de mooije gouden lijsten bewondert. Voorts was er een tamelijke overvloed van lang opgeschotene domineesdochters voorhanden, smal tusschen de schouders, met lang uitgerekte halzen en diep nederhangende smachtende lokken. Ook het oostelijke Zwitserland had zijn contigent van hoesters gezonden. Zelfs van de gezegende kusten der Middellandsche zee, van Marseille, Triest, Smyrna, had de faam der bronnimf van Weissenburg geloovige pelgrims gelokt. Ofschoon het grootste getal der gasten tot de Duitsche tong behoorde, werd er toch bij voorkeur Fransch gesproken. Hoe zou men van de aanwezige Franschen hebben kunnen vergen, dat zij Hoogduitsch verstonden!

De heer, die te gelijk met vader IMOBERSTEG was aangekomen, voerde den titel van Graaf en een onuitspreekbaren

Boheemschen naam. Men noemde den jongen heer, zoo daarom, als omdat hij onder alle bleeke badgasten er het bleekst uitzag, kortaf den »bleeken Graaf." Daar te Weissenburg vette, welgeronde en blozende gezigten tot de grootste zeldzaamheden behooren, heette de moeder van den bleeken Graaf »de dikke Gravin."

Even als in andere baden, is het ook te Weissenburg een huisregel, dat de pas aangekomene, hij mag zoo aanzienlijk of rijk wezen als hij wil, zich aan tafel onderaan moet plaatsen. Zoo kwam het, dat aan het benedeneinde, naast mij, vader IMOBERSTEG en het goudharige ELSJE kwam te zitten. Hen tegenover, aan de andere zijde der tafel, ontvingen de dikke Gravin en de bleeke Graaf hunne plaatsen. In het eerst zette de Gravin tegen den »boer," die haar de mooiste kamers in het huis had weggesnapt, ijselijk zure gezigten. Dikke menschen zijn echter doorgaans goedhartig en ligt verzoend. Van zijnen kant wist vader IMOBERSTEG te leven, en had, als een knap notaris, met allerlei menschen omgegaan. Hij sprak vrij vlug Fransch, en was zoo galant, als men maar kon verlangen. De verbolgenheid bedaarde, en men werd aldra goede vrienden met elkander. De dikke Gravin luisterde met toenemende belangstelling naar den ouden man met zijn zwart kalotje, als hij van land en menschen, van de zeden en gebruiken van het Siebenthal begon te vertellen. Bovenal echter werd het kleine ELSJE hare lievelinge. ELSJE kon nog wel geen Fransch, zoo als haar grootvader, ook geen Hoogduitsch, maar slechts Siebenthalsch; de Gravin beweerde echter, dat dit de schoonste taal was, die zij ooit had gehoord. Zoo hadden vóór zeven- of achthonderd jaren de jonkvrouwen op de ridderburgen gesproken; ook hadden deze juist zulke goudkleurige vlechten langs haren rug hangen, als ELSJE.

Minder spraakzaam was de bleeke Graaf. Men kon het aan zijne donkere oogholten zien, dat hij, hoe jong ook, toch reeds drok »geleefd" had. Hij scheen zeer geblaseerd. Om zijnen mond speelde een bittere, spotachtige trek, en wanneer hij sprak, was het meest een bijtend sarcasmus. In het gewone tijdverdrijf van het Weissenburger badleven schepte hij weinig behagen. Het liefst zou hij gedaan hebben als zekere boer in het achterste bad, die van 's morgens

tot 's avonds elf uur bij afwisseling kaas en ham at en water dronk, waarin hij het tot eene bewonderenswaardige hoogte gebragt had.

Een oud practicus uit het gezelschap gaf den bleeken Graaf den raad om naar eene badvrijster om te zien. Beter tijd en gelegenheid, om een minnehandel aan te knoopen, was naauwelijks te vinden dan op het bankje aan den bruisenden waterval beneden in den tuin, of onder de heldonkere denneschaduwen van de »Zuchtlaan." Menige bekentenis had het geruisch der beek reeds over de lippen geholpen, en op de houten banken, aan welke rondom het voorste huis volstrekt geen gebrek was, was onder kortswijl en een mooi praatje reeds menige band geknoopt, die zich onvoorziens tot een onoplosbaren huwelijksknoop gevormd had. Juist daarom had reeds menige vijfentwintigjarige domineesdochter het Weissenburger water gedronken zonder hoesten; — dus werd door kwade tongen verteld.

Maar de bleeke Graaf scheen volstrekt geen smaak in vijfentwintigjarige domineesdochters te vinden, en de gerenomeerdste schoonheden van het voorste huis noemde hij met verachting *botergezigten*. Het liefst trok hij moederziel alleen, met zijn schetsboek onder den arm, naar buiten, om zich, zoo als hij zeide, ergens onder een denneboom in het drooge mos of op eene hooge bergvlakte op het fijne grastapijt neêr te vlijen, ten einde naar de wolken en de vliegende vogelen te zien en de reine lucht en den harsachtigen geur der denneboomen in te ademen, hetgeen hem beter behaagde dan het gesnater der ganzen en gansjes, die rondom de Weissenburger bron haar spel speelden.

De dikke Gravin liet haren zoon met zijne eenzame wandelingen zijn gang gaan; want zij vond dat hij hoe langer hoe opgeruimder naar huis terugkeerde. Zij was reeds de halve wereld met hem doorgereisd, zoo als zij verhaalde, naar alle geneesbronnen en overal heen, waar men haar maar zeide dat eene gezonde lucht woei, naar Montpellier, naar Nizza, naar Palermo, tot zelfs naar Madeira; maar zijne wangen waren steeds bleeker, zijne oogen holler en zijn hoest drooger geworden. Eerst hier, in de berg- en boschlucht van Weissenburg, begon hij weder op nieuw te leven. Zij mogt zich nu weder streelen met de blijde hoop

op herstel, die zij reeds had opgegeven. Den bleeken Graaf zelf scheen het te Weissenburg hoe langer hoe beter te bevallen.

Hans Pöhlen, mijn oude vriend, die mijnen koffer gedragen en zijn boezem voor mij ontlast had, ging dagelijks bij ons af en toe. Zijn voornaamste middel van bestaan was, de bagaadje der komende en vertrekkende badgasten, op zijne sterke schouders, van het dorp naar de badplaats en van hier naar het dorp te dragen, of wel een der gasten, die zich noch op zijne voeten durfde verlaten, noch zich op den nukkigen muilezel vertrouwen, in den lederen draagstoel voort te helpen. In de laatste dagen echter kwam het mij voor, alsof Hans Pöhlen niet meer de zelfde opgeruimde knaap was, die met een paar honderd pond op den rug wel over alle bergen had willen heen springen, en jolen kon, beter nog dan de vrolijkste snaak in het Siebenthal.

Toen hij op zekeren morgen de goederen van een vertrekkenden badgast naar het dorp moest dragen, ging ik hem na en vroeg hem wat er aan scheelde. »Och, Mijnheer!" gaf hij ten antwoord, »met Antje is het heelemaal af." — Daar zou zooveel kwaad niet bij wezen, merkte ik aan. Met vrijerij moest het zoo gemakkelijk niet gaan; als er nu en dan niet een woord voorviel, was er geen aardigheid aan, en des te hartelijker was naderhand de verzoening. — »'t Is erg genoeg," antwoordde Hans Pöhlen; »het is geheel afgedaan tusschen ons." — Ik vroeg, of ik weten mogt wat er was voorgevallen. — »O ja, als gij geduld hebt om mij aan te hooren."

»De bergen staan vast," begon Hans Pöhlen met een diepen zucht. »Even als voor duizend en nog eens duizend jaren kijkt de Niesen in het Siebenthal, en, over het Thunermeer uit, de wijde wereld in. Maar menschenwerk en menschenzin zijn veranderlijk. Zie, Mijnheer! daar, waar de Buntschi-beek zich in de Sieben ontlast, op den steilen Gütsch, vlak tegenover het dorp Weissenburg, stond vele jaren geleden het kasteel der vrijheeren van Weissenburg. Voor een honderd jaar of wat mag de burg met zijne witte torens en muren trotsch op het dal hebben nedergezien, en de vrijheeren van Weissenburg moeten zeer magtige heeren

zijn geweest. Thans is de burg vervallen tot op eenig muurwerk na, dat met allerlei klimop begroeid is. In het Siebenthal heeft men sedert lang geen vrijheeren van Weissenburg meer. Maar nu moet gij hooren, Mijnheer!" vervolgde Hans, nadat hij zich de zweetdroppels van het voorhoofd had gewischt. »Met Antje is het iets bijzonders. Antje heeft geen ander eigendom dan drie geiten. Hebt gij echter reeds den langen, grijzen ouden man gezien, met zijn beenderig en hoekig gezigt, dat er uitziet alsof het een stuk verteerd rots was, dat iemand van den Gantrisch of den Stockhorn had afgeslagen? Hij heeft een moeijelijk beroep. In zijn hoogen draagkorf sleept hij des zomers in fleesschen getapt Weissenburger water van de bron bij het achterste bad naar het dorp af, waar het op wagens wordt geladen; des winters draagt hij kolen. Stilzwijgend en regtop gaat de oude man jaar uit, jaar in, zwaar beladen, aan zijn langen stok den steilen weg op en af. Dit is Antje's vader, en hij heet Peter van Siebenthal."

»En die schoonvader heeft voor u te weinig schuif voor den duim," viel ik den drager in, die echter het hoofd schudde. — »Neen, Mijnheer! dat is het niet; integendeel. Hoe slecht de hut van den ouden Peter is, en hoe zuur hij zijn brood moet verdienen, loopt toch het gerucht, dat Peter van Siebenthal van het geslacht en bloed der oude vrijheeren is, die eens van den Weissenburg af over het dal regeerden; en daarenboven vertelt men elkander, dat de Weissenburg eenmaal weder zal worden opgebouwd, en de nakomelingen der oude vrijheeren, die thans in smaad en armoede leven, dan weder op het kasteel zullen wonen, rijk in aanzien en vol vreugde. Maar Antje van Siebenthal is de laatste van haren naam."

»Dan zal Hans Pöhlen waarschijnlijk voor de freule te gering wezen," merkte ik aan. — »Antje is trotsch, in weerwil van hare armoede, en zij laat zeker den eersten den besten niet binnen, die aan haar venster klopt. Zoo lang ik haar ken, gaat zij het liefst alleen, en drijft hare geiten naar de muren van den ouden burg, waar zij uren lang zit tusschen de braambeziën en hazelstruiken, en hare blikken over het Siebenthal laat weiden. Somwijlen zingt zij dan ook het een of ander lied, waar van vrijheeren in

komt, en dat haar vader haar heeft geleerd. Hoe dikwijls heb ik niet achter de struiken gelegen, mijnen adem ingehouden en geluisterd! Maar zoodra zij mij bemerkte, was het gedaan met de zaak; zij zweeg stil, of dreef hare geiten weg naar eene meer verborgene plaats. Maar het zou toch wel anders zijn geworden, en eindelijk had ANTJE mij toch nog wel lief gekregen."

HANS PÖHLEN zweeg eenige oogenblikken, en stiet met zijn langen, met ijzer beslagen stok op den steenachtigen weg, zoodat de vonken uit de steenen sprongen. Daarop vervolgde hij: »Nu echter zit ANTJE niet meer alleen, wanneer zij bij den burg geiten hoedt; nu laat zij zich niet meer storen, wanneer er een is, die naar hare liederen luistert. Maar tusschen haar en mij is het glad over." — »Wel, HANS! dat spijt me regt. Maar vertel me eens, hoe zijt gij daar achter gekomen?" — »Ja, Mijnheer! heeft men liefde in het lijf, dan weet men niet wat vermoeide beenen zijn. Ik maakte juist eens voor de derde maal, zwaar bepakt, den weg van het bad naar het dorp; daar hoor ik van den Weissenburg af, door het suizen van den wind in de boomen en het ruischen van de Buntschi-beek heen, ANTJE's stem. Snel verstop ik mijn pak in de struiken, en loop zoo hard ik kan waarheen mijn hart mij trekt. Om ANTJE geen schrik aan te jagen, sluip ik zoo zacht mogelijk naar den muur, verberg mij daar achter een dorenboschje, en luister naar haar lied, dat nu eens diep, dan helder klinkt, even als het is wanneer men groote en kleine klokken te zamen luidt. Niet lang heb ik achter de struiken gelegen, of een tweede klimt naar den burg op, en zet zich onder den ouden vlierboom. ANTJE merkt niets en zingt in het venster van den slottoren haar lied ten einde. Nu begint de man onder den vlierboom in zijne handen te klappen, alsof hij in de komedie zat. ANTJE schrikt, springt het torenvenster uit, en tracht de geiten weg te drijven. Men zegt, dat er vergiftige slangen zijn, die met hare blikken de vogels van de boomen kunnen lokken, zoodat zij haar, goed- of kwaadschiks, in de opene kaken moeten vliegen. Hoe het kwam, zou ik niet weten te zeggen; maar ANTJE ging niet. Niet lang duurde het, of zij stond onder den vlierboom, en luisterde naar het gesnap van den bleeken Graaf, die

haar met zijne blikken gebannen hield, en sloeg geen acht op den boozen spot, die zich op zijne bleeke lippen vertoonde."

Wij waren intusschen tot aan de plaats gekomen, waar de weg vrij steil naar het dorp afloopt, en HANS PÖHLEN nog slechts een paar weken geleden de vreugde zijns gemoeds in een luid gejool over het dorp heen had laten klinken. Thans staarde hij somber voor zich uit. »Ik ben weggeloopen als een schelm," dus sloot hij zijn verhaal. »Van dien tijd af gaat de bleeke Graaf dagelijks naar den burg, en ANTJE verzuimt niet om in die omstreek hare geiten te hoeden. Sedert ik heb moeten zien, hoe ANTJE onder den ouden vlierboom het hoofd van den bleeken Graaf op haren schoot hield en hem de zwarte lokken uit het voorhoofd streek, ben ik niet meer op den loer gegaan. Ik geloof, dat er een ongeluk had kunnen gebeuren."

HANS PÖHLEN ging met zijn zwaar bepakten mars treurig het pad naar het dorp af. Ik keerde naar het bad terug.

Ontzag ik een omweg niet, dan kon ik een voetpad volgen, dat eerst opwaarts naar den Bergdorfschen Oberweissenburg en vervolgens, over schoone weilanden, weder benedenwaarts naar de kloof der Buntschi-beek en de badgebouwen voert. Aan dezen weg, in de schaduw van eene hazelnotenhaag en verscheidene appelboomen, staat eene eenvoudige houten bank. De badgasten noemen haar de *Engelsche bank*. Van deze Engelsche bank af overziet men een groot gedeelte van het Siebenthal, over Oberwyl, tot aan Böltigen. Men zou aan de groene bergwanden honderden, ja duizenden van kleine, bruine hutten en hooibergen kunnen tellen.

Om niet den zelfden weg terug te gaan, dien ik gekomen was, sloeg ik dezen omweg in. Op de Engelsche bank trof ik de dikke Gravin aan, die zich door haren blaauwgelen bediende naar boven had laten slepen. Hare lieveling, het goudlokkige ELSJE, in koningsblaauw jurkje en keursje, en met den breeden Briënzer hoed op, had haar vergezeld, en op ELSJE was de muisvale grootvader met zijn zwart zijden kalotje gevolgd. De dikke Gravin was in de beste luim van de wereld; een tevredene glimlach zweefde op hare breede, van vet glimmende gelaatstrekken. »Hoe ijn mij

uwe schoone bergen, uwe groene dalen, uwe geurige bosschen lief geworden!" riep zij mij reeds van verre toe. »De laauwe bron en de zenuwversterkende berglucht werken wonderen op mijnen zoon."

Eene plotselinge gedachte scheen haar door het hoofd te komen. »Wie zijn de grondeigenaars van dit schoone Siebenthal?" vroeg zij aan vader IMOBERSTEG. — Hij antwoordde, dat de akkers en weilanden in het dal, en gedeeltelijk ook de Alpen, aan de boeren in de dorpen behoorden, maar dat menigeen van hen aan zijn met schulden bezwaard goedje genoeg te torschen had. Andere Alpen en bergen waren de eigendom van rijke Berner heeren, of maakten een gedeelte van het vermogen van het groote Berner eiland-hospitaal uit. — »Zijn er dan hier te lande," vroeg zij verder, »geen adelijke grondeigenaars, die op hunne kasteelen wonen, zich met de jagt vermaken, en als 't ware de zigtbare voorzienigheid hunner boeren zijn?" — Zulke lieden, antwoordde de oude man, waren er in het Siebenthal vroeger ook al geweest; maar daar was het lang meê uit; ten minste, de laatste vrijheer van Weissenburg was reeds in 1380 gestorven. Het beste gedeelte zijne bezittingen had Bern geërfd, het overige zijne zusterszonen, de Heeren VAN BRANDIS, aan welke het bovenland van Böltigen tot Saanen onderworpen was. — »Met de Tyroler linie der BRANDISSEN," vervolgde de Gravin, »staat ons geslacht in verwijderde bloedverwantschap. Heeft de familie nog bezittingen in de nabijheid?" — »Sedert vierdehalf honderd jaar," gaf IMOBERSTEG wederom tot bescheid, »weet men van de Graven VAN BRANDIS zoo goed als niets. Na hen hebben de Heeren VAN BERN hier geregeerd; thans echter regeert zich het Siebenthal, als gelijkgeregtigd deel van de republiek Bern en het Zwitsersch bondgenootschap, zelf, en de kasteelen van de oude graven en vrijheeren worden tegenwoordig slechts door uilen en vleermuizen bewoond."

De dikke Gravin scheen door dit berigt eenigzins getroffen. Daar kwam met verhelderd oog en vluggen tred haar zoon in de rigting van den ouden burg aanloopen. Met zigtbare tevredenheid liet de moeder hare blikken op hem rusten, en streelde zijne wangen, die zelfs min of meer schenen te blozen.

»Er was daar een denkbeeld bij mij opgekomen," zeide zijne moeder. »Daar u, lieve zoon, de lucht in deze streken zoo goed bevalt, zou ik wel geneigd zijn geweest, in dit dal een land- of riddergoed te koopen. Deze goede man vertelt mij echter, dat de oude adelijke geslachten hier te lande allemaal zijn uitgestorven. En onder de boeren in eene Alphut te zitten, dat kunnen wij toch niet." — De jonge Graaf zette zich aan de voeten zijner moeder in het gras, en sloeg zijn eenen arm om haar dik ligchaam: »Weet ge wat, lieve moeder! ik heb hier digtbij eene fraaije ruïne ontdekt; die koopt gij, en laat haar in den ouden stijl weder opbouwen. Het is tegenwoordig toch de mode om oude burgen en kasteelen te herstellen. Daar zitten wij dan tusschen de groene bergen, ademen den geur van het dennenhars in, drinken laauw Weissenburger water zooveel wij lusten, en leiden een ridderleven als de oude vrijheeren van Weissenburg." — »Maar toch slechts in de hondsdagen," merkte vader IMOBERSTEG schalkachtig aan.

Vol bewondering had de dikke Gravin de onverwachte landjonkerlijke neiging van haren geliefden zoon aangehoord. Met vreugde ging zij op het denkbeeld in. Immers was zij zelve met de Graven VAN BRANDIS vermaagschapt, welke zusterszonen en erfgenamen van den laatsten vrijheer van Weissenburg waren geweest, en derhalve was de aankoop van het oude kasteel als 't ware de terugkoop van een oud familiegoed. Vader IMOBERSTEG versterkte haar daarenboven nog door de aanmerking, dat de oude adel van Siebenthal toch nog niet geheel was uitgestorven; er waren thans zelfs nog spruiten over van de riddergeslachten, die eens in de zalen van den Weissenburg met die van BRANDIS de bekers hadden geledigd. Die van Gunten, van Allmen, van Ringoldingen waren hem zeer goed bekend. Als Mevrouw de Gravin zijne nederige woning eens met een bezoek wilde vereeren, zou het hem eene eer wezen, de naamdragers van den ouden Siebenthaler adel aan de nieuwe Vrijvrouw van Weissenburg voor te stellen. Alleen moest hij aanmerken, dat zij een weinig in verval waren geraakt.

Zigtbaar verblijd over dit berigt, beloofde de dikke Gravin het mannetje met het zwarte kalotje een bezoek te zullen geven; hij was bijzonder in aanzien bij haar gerezen, daar

de adel van het land niet scheen te versmaden, hem van tijd tot tijd met een bezoek te vereeren.

2.

Niets onaangenamers voor de badgasten van Weissenburg, dan wanneer er regen invalt. Dan trekken de bergen hunne graauwe nevelkappen diep over de ooren; van alle afhellingen stroomen beekjes af, en maken het smalle pad ongaanbaar; niet lang duurt het, of de Niesen en de Gantrisch zetten hunne sneeuwparuiken op, en blazen met hunnen koelen adem zoo in het dal, dat iemand midden in de hondsdagen de tanden klapperen. In het achterste bad wordt het dan nooit dag, en in het voorste naauwelijks half. Men begint dan gewoonlijk met het gezigt tegen de glasruiten te drukken en de strategische evolutiën der nevels gade te slaan, welke zij, op een afstand van twintig schreden, aan de bergwanden uitvoeren. Maar weldra beginnen deze studiën en ons stille kamertje ons te verdrieten. Men verzamelt zich in de gezelschapskamer en eetzaal, klaagt elkander wederkeerig zijn leed, en maakt nader kennis. Eindelijk slaat een uit het gezelschap het een of ander spelletje voor, *blindemannetje*, *slofje onder*, *pandverbeuren*, of zoo iets. Wat zou men anders doen? Moeders en dochters spelen het kinderspel mede; alle ernstige pruiken, die anders naauwelijks uit hun studeervertrek komen, dan om zich naar het raadhuis of de geregtszaal te begeven, roepen zoo goed als een ander: »Muisje, piep reis!" Op de gezigten van zalvingvolle kanselredenaars worden door schalkachtige meisjeshanden, door middel van gebrande kurk, snorren geteekend. Bij gebrek aan daglicht steekt men kaarsen aan. Alsdan neemt, ondanks regen en slecht weêr, de vrolijkheid van lieverlede de overhand, het hoesten en kugchen wordt door luid gelach overschreeuwd, de matste oogen beginnen te schitteren en de vaalste wangen te blozen.

Wie zoo op een koelen regenavond door de opene deur der gezelschapszaal een blik naar binnen wierp, en bij kaarslicht zooveel oogen zag schitteren, die in diepe holen liggen, en de roosjes op de bleeke wangen zag bloeijen, en het gelach hoorde,

en de moedwillige vrolijkheid dezer menschen zag, onder welke zich zoo menigeen bevindt, wiens levenspit nog maar weinige maanden te glimmen heeft, dien zou het onwillekeurig koud langs den rug loopen, en het zou hem bijna voorkomen, alsof Vriend Hein, hier of daar in een hoek verborgen, het geheele spel dirigeerde, en daarbij, van tijd tot tijd, regt genoegelijk met zijn oud, grijnzend doodshoofd schudde.

Het gezelschap in het voorste huis had gedurende de laatste dagen eene aanmerkelijke verandering ondergaan. Van de Waadlandsche geestelijken, die den eed hadden geweigerd, was een groot gedeelte vertrokken, en hunne plaats was door verscheidene jonge dames en heeren vervangen, die, ondanks hunne bleeke gelaatskleur en hectischen ligchaamsbouw, toch een nieuw leven onder de laauwwaterdrinkers bragten. Men werd zeer vindingrijk in het uitdenken van allerlei snakerij, om de donkere dagen te verkorten en de lange avonden te vullen. Eindelijk kwam men op den inval om zoogenaamde *tableaux vivants* te vertoonen. Een aan de gezelschapszaal grenzend vertrek werd door middel van eenige planken en een paar kamerschutten tot een tooneel ingerigt. Vervolgens werd het geheele logement het onderste boven gekeerd, om de allernoodzakelijkste tooneelbenoodigdheden op te schommelen. De dames uit het gezelschap moesten aan doeken, mantels en linten ter beschikking geven wat maar eenigzins bruikbaar was; evenzoo hare armbanden, oorringen en doekspelden. Wat dan nog ontbrak, werd door meer of minder kunstvaardige handen van bordpapier gemaakt, dat vervolgens zoo goed en zoo kwaad het ging beschilderd werd. Was dan alles gereed, dan plaatste men alle beschikbare eindjes kaars voor en aan weerszijden van het tooneel, en wie van het gezelschap niet zelf meëspeelde, werd als toegevend en dankbaar publiek toegelaten.

Zoo vertoonde het jonge volkje, met behulp van eenige beddelakens, onderrokken, bonte omslagdoeken en boa's (de laatsten om grijze baarden te kunnen vertegenwoordigen), de geschiedenis van HAGAR in de woestijn, REBEKKA aan de bron, JOSEPH in Egypte, en andere stichtelijke historiën, tot uitspanning der aanschouwers zoowel, als inzonderheid tot vermaak der spelenden zelve.

De bleeke Graaf had in het eerst weinig deel aan de zaak genomen en behoorde tot hen, die zich het meest over het regenachtige weder ergerden. Later echter, toen een goed gedeelte van het Oude Testament, dat maar met mogelijkheid in groepen vertoonbaar was, over het tooneel was gegaan, en men om stof verlegen begon te raken, bood de Graaf zich aan, om zelf een *tableau vivant* te arrangeren. Het onderwerp zou eene volksoverlevering wezen; hij verzocht slechts eenige weinige dagen voor de noodige toebereidselen.

Deze werden in bijzondere stilte gemaakt. Slechts weinige uitverkorene werden in het geheim betrokken, en onder deze bevond zich Elsje Imobersteg. Het geïmproviseerde tooneel werd voor alle oningewijden ontoegankelijk, en boden met geheime zendingen van den jongen Graaf naar Thun, men zeide zelfs naar Bern, werden afgezonden. Ieder was door deze geheimzinnigen bezigheden ten hoogste gespannen, inzonderheid daar het heette, dat het zelfs den medewerkende leden niet bekend was, wie de hoofdfiguur in het tafereel — zekere Vrijvrouw van Weissenburg — zou voorstellen. De bleeke Graaf had zich voorbehouden, om de jonge dame in questie eerst op den avond der voorstelling te introduceren, en verzocht van alle indiscrete vragen verschoond te blijven.

Eindelijk was de gewenschte avond daar. De deuren van het tooneel werden geopend, en dit vertoonde zich aan de oogen der toeschouwers. Eene met tapijten overhangen verhevenheid stelde het balkon of de platteform van een ouden ridderburg voor. In den achtergrond, door middel van eenige stoute penseelstreken op een papieren schutdoek geworpen, opende zich het Siebenthal, met zijne bergen, weilanden en dennebosschen. Beneden het balkon, op den voorgrond, lag een oude grijze ridder doorstoken ter aarde; een jonge ridder, in rijk gewaad, doodsbleek, met te berge rijzend haar, met verstoorden blik naar het lijk starende, scheen op het punt om de vlugt te nemen. Op het balkon stond, in een kleed van groene zijde en ouderwetschen kanten kraag, eene ranke vrouwegestalte. Hare trekken, ofschoon geenszins van onberispelijke schoonheid, hadden evenwel iets raadselachtig boeijends; in hare helderblaauwe oogen gloeide een bijna

angstaanjagend vuur; het bruine haar, waarover een roodachtig schijnsel blonk, was met eene gouden keten omwonden. De hand, waaraan een gouden ring met een rood edelgesteente schitterde, had zij, naar beneden wenkende, naar den jongen ridder uitgestrekt. Het was eene gestalte, als door HOLBEIN geschilderd.

Terwijl de figuren der groep bewegeloos in hare positiën bleven, werd, tot regt verstand van het tafereel, eene, zoo het heette door den Graaf zelven naar de volksoverlevering gedichte, ballade voorgedragen, die wij echter niet kunnen mededeelen. Het was eene gewone echtbreuks- en moordhistorie, uit den besten tijd der ridderschap.

Gedurende de voordragt van het dichtstuk konden de aanschouwers het tafereel op hun gemak beschouwen; daarna echter gingen de tooneeldeuren weder digt. De schoone IRMGARD — zoo heette de jonkvrouw — was door niemand herkend. Men putte zich uit in vermoedens. Eenigen meenden dat het eene badgast van het achterste huis was, die door den bleeken Graaf was overgehaald om incognito de vrijvrouw voor te stellen; anderen beweerden dat het eene der Russische vorstinnen was, die zich sedert eenige maanden in Interlaken ophielden, en zooveel van zich hadden doen spreken. Men hoopte dat het raadsel zich zou oplossen, en men de geheimzinnige vrouw van Weissenburg van nabij zou zien, met haar kunnen spreken en kennis maken. Toen echter de tooneeldeuren weder open gingen, was IRMGARD verdwenen. Zelfs van de medespelers wist niemand iets naders, dan dat de vrijvrouw, in volle kostuum, door de Graaf uit ELSJE's kamer gehaald en dadelijk na de voorstelling vertrokken was. — Mijzelven ging eerst een licht op, toen HANS PÖHLEN mij des anderen daags toefluisterde: »Hebt gij ANTJE in dat gekkenkleed gezien, Mijnheer? — Maar dien bleeken satan zal ik wel eens bij zijn kraag weten te pakken!"

Na den regen komt zonneschijn. Ook te Weissenburg kon men eindelijk weder een blaauwen hemel zien. Op een der eerste dagen, nadat het weêr begonnen was weder wat op te klaren, was op zekeren morgen een vel papier in de eetzaal opgehangen, waarop te lezen stond, dat ABRAHAM FRUZ, op de Ladderweide, heden namiddag ten drie ure pre-

cies op het touw zou rijden, waartoe het hooggeëerd badgezelschap beleefdelijk werd uitgenoodigd.

Na den eten was eene vrij talrijke partij bijeen, die den touwrit van ABRAHAM FEUZ op de Ladderweide wilde bijwonen. HANS PÖHLEN stapte als gids vooruit. Eerst ging het de bruisende Buntschi-beek langs, tot aan de *Kohlerplatz* achter het oude bad, vervolgens bijna een half uur langs de afhelling der kloof naar beneden, en eindelijk over de hoogte heen, door een bosch van de schoonste denneboomen. HANS PÖHLEN zeide eindelijk, dat wij waren waar wij wezen moesten. Weinige schreden van ons af liep een loodregte rotswand omlaag, waar vierhonderd voet beneden ons een woudstroom tusschen rotskloven schuimde. Insgelijks loodregt verhief zich aan gene zijde van den stroom een tweede rotswand. Tegen ons over, aan den rand dezer duizelingwekkende, bijna tachtig vademen breede aardkloof, en een weinig hooger dan de plaats, waar wij ons bevonden, stond een klein bruin huisje op eene groene plek gronds. Het was de Ladderweide, waar ABRAHAM FEUZ met zijne talrijke familie woonde. Wilden de bewoners van de Ladderweide naar de kerk, naar de school, naar de markt, kortom naar de menschen gaan, dan moesten zij, door middel van ladders, den steilen, gevaarlijken weg in de kloof af, den stroom over, en aan de andere zijde weder op. Een ander pad van de Ladderweide naar de bewoonde wereld was er niet. Toen viel het ABRAHAM FEUZ in om een lang, sterk kabeltouw over den afgrond te spannen. Op dat kabeltouw plaatste hij schrijlings den gevorkten tak van een boschbeuk, en maakte aan de twee benedenwaarts gekeerde, omstreeks een voet lange zijtakken een sterk koord vast. Het schuins over de gapende aardkloof gespannen kabeltouw werd op deze wijze eene hennepbaan door de lucht heen, de gevorkte tak eene geïmproviseerde locomotief, welke pijlsnel daarover moest heenglijden, en het aan den vorktak vastgemaakte koord eene duizelingwekkende zitplaats. Zoo zond ABRAHAM zijne vrouw naar de kerk, zijne kinderen naar school, en bragt zelf zijn hooi over de kloof heen, om het vervolgens in het dal beneden ter markt te brengen.

Deze baan van gedraaide hennep, die hij zich eerst tot verligting van zijne communicatie met de wereld had opgerigt, werd later voor hem tot eene niet onaanzienlijke bron van

bestaan. Gedurende den tijd, dat zich de meeste badgasten te Weissenburg bevinden, laat hij van tijd tot tijd dag en uur bekend maken, waarop hij met zijne familie den gevaarlijken rit over het touw zal ondernemen. Het bad Weissenburg heeft niet veel pikante middelen tot verstrooijing zijnen gasten aan te bieden. Bij gebrek aan roulette en tooneelvoorstellingen, neemt men volgaarne de gelegenheid te baat, om zoo mogelijk een of meer menschenkinderen den hals te zien breken, en geeft gaarne den stoutmoedigen touwrijder, die ons gemoed met ijzing wist te vervullen, een dubbeltje.

Ook de bleeke Graaf was van de partij, en sloeg de toebereidselen met levendige belangstelling gade. Het lange, sterke touw was aan deze en gene zijde aan denneboomen vastgebonden, en wel aan onze zijde een weinig lager dan aan de Ladderweide. Niet lang hadden wij aan deze zijde van den afgrond getoefd, of aan de overzijde verscheen de Alpenaar met zijn gezin. De gevorkte tak, die langs de schuinsche hennepbaan moest afglijden, werd schrijlings op het touw geplaatst, en vervolgens werd door den vader zelven met groote zorgvuldigheid het koord, dat als zitplaats moest dienen, aan beide zijtakken vastgemaakt. Een kroeskoppige jongen, met een paar ferme kijkers, plaatste zich op het koord, vatte met de linkerhand den eenen zijtak, met de regterhand, welker vel door een bos hooi voor de wrijving beschut was, het kabeltouw. Zijn vader liet hem los, en als een pijl uit den boog ging het langs het hellend touw over den afgrond. Eene rilling liep ons door de leden; maar in een paar oogenblikken stond de knaap welbehouden voor ons. Nadat het toestel, door middel van een gewoon touw, naar de overzijde was teruggetrokken, maakte een klein meisje den halsbrekenden togt; glimlagchend en vriendelijk groetend kwam zij aan. Eindelijk kwam de vader, eene geit bij zich hebbende.

Abraham Feuz werd door het gezelschap met een bravokreet ontvangen en van alle zijden met nieuwsgierige blikken bekeken. Men kon het wel aan hem zien, dat op de Ladderweide de portiën schraal werden toegemeten. Hij was klein, beenderig en mager; desniettemin scheen hij van taai hout, eene echte Siebenthaler geitennatuur. Zijn gelaat was van wind en weêr gebruind als geprepareerd notenboomhout; zijne kleederen van zelf gemaakte bruine wol en zijn

hoedje van bruin vilt, van top tot teen alles van ééne kleur, alsof hoed, vel en broek van één stuk waren.

Weltevreden met onze toejuiching, verklaarde hij ons omstandig en in alle bijzonderheden zijne kunst. Met de eene hand moest men zich aan den gaffeltak vasthouden, anders zou men uit het koord worden geworpen, waarin men zat. De andere hand, aan het kabeltouw boven, diende als middel van tegenhouding, dat is, even als de slinger van een uurwerk, om de al te groote snelheid der vaart te matigen, daar men anders gevaar zou loopen van met een smak aan de overzijde tegen den denneboom aan te bonzen.

Toen Abraham Feuz zijne verklaring geëindigd had, meende de bleeke Graaf, dat zulk een touwtogt gevaarlijker scheen, dan hij inderdaad was. Men zat immers op dat koord zoo veilig als op een stoel; de geheele kunst bestond in niets anders dan in een weinig moed. — De touwruiter keek hem glimlagchend met zijne blaauwe oogen aan, en een uit het gezelschap gaf spottend te kennen, dat het gemakkelijk viel zoo iets te zeggen, wanneer men vasten grond onder de voeten had. De Graaf, hierover blijkbaar geraakt, gaf ten antwoord, dat hij bleef bij hetgeen hij had gezegd, en om dit het gezelschap te bewijzen, zou hij zelf het togtje doen. Daartegen verzette zich echter de bruine Alpenaar met kracht van stem. Het kunststuk, zeide hij, zag er zeker op een afstand heel mooi uit, maar reeds meer dan een, die daarmede wilde pogchen, had zijne vermetelheid zwaar moeten boeten. De een, die het kabeltouw niet goed had vastgehouden, was met alle geweld naar beneden geschoten en tegen den denneboom aangebonsd, waaraan het touw was vastgebonden; een ander was half onder weg duizelig geworden; van de opengescheurde handen, die hij zelf en zijne kinderen hadden gekregen, wilde hij maar niet eens spreken.

Maar dat alles hielp niets. De bleeke Graaf verzocht het gezelschap hem tot getuige te dienen, dat hij zich op geen zaak had beroemd, die hij niet had durven ten uitvoer brengen, en men zoo goed wilde zijn te wachten tot hij den langen weg, door de kloof heen, naar de Ladderweide had afgelegd. Hierbij kwam, dat het voor Abraham Feuz onmogelijk was een paar rijksdaalders te wederstaan, die de Graaf hem voor zijne medehulp aanbood.

Er verliep bijna een uur voordat wij hem op de hoogte aan de overzijde zagen verschijnen. Met de uiterste inspanning zagen wij de toebereidselen aan, die daar gemaakt werden. De dames jammerden om het jonge mensch, dat zich zoo moedwillig in gevaar begaf; eenige twijfelaars boden nog weddingschappen aan, dat de bleeke Graaf het waagstuk niet volbrengen zou. HANS PÖHLEN, onze gids, zag een weinig ter zijde, en staarde somber en met een loerend oog naar de toebereidselen van het heertje, dat hem zijn ANTJE had ontfutseld, waarvan echter niemand in het gezelschap, buiten mij, eenig vermoeden had.

Eindelijk was op de Ladderweide alles klaar. Onbeschroomd plaatste zich de bleeke Graaf in het koord van den gevorkten tak. De oude touwrijder duwde hem een geenszins klein bosje hooi in de regterhand, om de al te schielijke vaart te stremmen. Nog een oogenblik, en de Graaf vloog, terwijl ons allen de adem begaf, over den afgrond heen.

Tot voorbij het midden van het kabeltouw ging alles zeer goed. Het touw echter kon, uit hoofde van zijne lengte, niet lijnregt gespannen wezen; eerst liep het naar beneden, en, op ruim de helft gekomen, weder omhoog. Het schot, dat de touwruiter gedurende de eerste helft van zijnen togt ontving, moest hem bij het einde zijner luchtreis wederom omhoog drijven, zoo wat op de zelfde manier, als op een Russischen glijbaan geschiedt, of op een zoogenaamd middelpuntvliedenden spoorweg, dien wij in den laatsten tijd allerwege hebben kunnen zien. Naar het scheen had de Graaf in het begin van zijn rit met zijne regterhand sterker geknepen dan noodig was, of het touw was door het veelvuldig gebruik in den laatsten tijd erg gerekt, ten minste, het hing nu slapper dan anders boven den afgrond. Zoo kwam het, dat allengs de rit al langzamer en langzamer werd, en omstreeks tien vademen van onzen kant bleef eindelijk de Graaf geheel steken. De dames gaven een kreet van schrik. Daar hing het jonge heertje vierhonderd voet boven de dof in de diepte bruisende beek, als zitplaats een dun koord, en kon noch voor- noch achterwaarts. Hierbij kwam, dat het dunne touw, waarmede het voertuig telkens werd teruggehaald, was losgeschoten. Van de overzijde riep ABRAHAM FRUZ, dat Mijnheer zich met beide handen

aan het touw op zou werken; maar van ons standpunt was duidelijk te zien, hoe de oogen van den Graaf zich hoe langer hoe meer openden en zijn donker haar te berge begon te rijzen. Hij had genoeg te doen om eene duizeling van zich af te weren.

»Help, om 's Hemels wil, help!" riep hij. — »Help!" riepen wij den touwruiter naar den overkant toe. — »Het touw,". riep ABRAHAM FEUZ terug, »staat reeds sedert een paar jaren aan wind en weêr bloot, en zal het gewigt van twee mannen onmogelijk kunnen dragen; en ik heb vrouw en kinderen." Al jammerend hielden zich de vrouwen de zakdoeken voor de oogen; radeloos stonden wij overigen aan den rand der kloof. Toen kwam plotseling HANS PÖHLEN aanloopen met den roep: »Laat mij gaan!" Zonder zich lang te bedenken, raapte hij eenige touwen bijeen, waarmede de geiten in het veld waren vastgebonden geweest, wierp het sterkste er van over het groote touw heen, maakte er een strik van, plaatste zich er in, en gleed voorzigtig af tot aan de plek, waar de Graaf was stil gebleven. Eerst echter fluisterde hij mij nog in het oor: »Groet ANTJE voor mij, ingeval ik met den Graaf een sprong in de beek beneden maak!" — Dit alles was zoo schielijk in het werk gegaan, dat mij geen tijd overbleef, om over de beteekenis dezer woorden na te denken. In ademlooze spanning keek ik, even als de overigen, naar de dingen die komen zouden.

Twee schreden van den Graaf af hield HANS PÖHLEN stil. — »Help! om den wille mijner moeder, help!" riep de Graaf. »Reeds dansen de bergen en boomen als tollen om mij heen." — HANS PÖHLEN haalde koelbloedig zijn mes voor den dag, en bragt het met de snede bij het groote touw. Krampachtig wilde de bleeke Graaf er naar grijpen, maar de gids schoof achteruit, tot hij zich buiten het bereik van des Graafs arm bevond. Wat HANS nu tegen den Graaf sprak, zeide hij zoo zacht, dat wij er niets van konden hooren. Deze voer eerst hevig tegen hem uit; toen werd zijn toon smeekend. HANS hield intusschen bij voortduring zijn mes tegen het groote touw aan, alsof hij het met één ruk doormidden wilde snijden. Eindelijk hief de bleeke Graaf zijne hand op, als tot een plegtigen eed. Terstond daarna stak HANS PÖHLEN het mes op, kreeg zijne overige touwen voor den dag, bond met

het eene den Graaf aan den gaffeltak vast, sloeg het eind van het andere om deszelfs ligchaam, en werkte zich vervolgens, het andere einde met zich nemende, weder naar den rand der kloof terug, waar wij hem in bange verwachting verbeidden. Zoodra hij eenmaal vasten grond onder de voeten had, viel het aan onze vereenigde krachten niet moeijelijk, den Graaf door middel van het touw, welks einde om zijn ligchaam gewikkeld was, aan het groote touw naar ons op te trekken.

Toen de Graaf een weinig van zijnen schrik bekomen was, keerden wij gezamenlijk naar het bad terug. Het avontuur van zoo even was onder weg natuurlijk de eenige stof tot ons gesprek, en iedere bijzonderheid er van werd besproken en toegelicht. Een onzer vroeg aan den gids, wat hij met zijn mes had willen doen. »Mijnheer aderlaten, als hij in flaauwte mogt zijn gevallen," gaf Hans Pöhlen kortaf ten antwoord. De Graaf ging zonder een enkel woord te spreken met ons, ernstiger en bleeker dan ooit.

3.

Vader Imobersteg en Elsje behoorden tot de eersten, die Weissenburg verlieten; de hooitijd riep den ouden man naar huis. Bij zijn vertrek noodigde hij herhaalde malen de Gravin, haren zoon en mij uit, om hem, voor ons vertrek, een bezoek te geven.

Voor de Gravin was het gevaar, dat haren zoon bedreigd had, ten gevolge van zijn dringend verzoek, verzwegen geworden. De Graaf echter was van dat tijdstip af als omgekeerd: zijne vrolijkheid was verdwenen; zijne wandelingen naar den bouwval hadden een einde. Zijnen levensredder, den wakkeren Hans Pöhlen, ging hij overal, waar hij hem aantrof, uit den weg. Hij klaagde zijner moeder, dat de lucht in deze bergen hem te ruw was, en gaf den wensch te kennen om dadelijk naar Italië te vertrekken. De wensch van den zoon was de wil der moeder. Vóór het vertrek zou echter het bezoek bij vader Imobersteg plaats hebben. De Gravin wilde het goudlokkige Elsje nog eens zien. Bovendien moest met den ouden man ten opzigte van Weissenburg afspraak gemaakt worden. Het was ligt te begrij-

pen, dat, bij de bekende verandering van zaken, van het aankoopen der ruïne en haren wederopbouw geen sprake meer zijn kon. De Gravin verzocht mij haar te vergezellen.

Wie kent niet de roodbruine houten huizen van het Berner Bovenland, met hunne vlakke, met steen belaste houten daken, met hunne als Brabandsche kant uitgesnedene balkonleuningen, met hunne sierlijk gefatsoeneerde architraven, en de lange reeks hunner in de zon schitterende vensters! Wie iets van dien aard nog niet op de plek zelve mogt hebben gezien, zal het toch wel van een vriend of vriendin, die eene reis naar Zwitserland deed, zorgvuldig in een doosje gepakt, ten geschenke hebben gekregen.

In een der fraaiste dorpen van het Siebenthal stond het houten huis van vader IMOBERSTEG, den Siebenthalschen millionair. Het dak was, even als al de anderen, met groote veldsteenen bezwaard, maar de balkonleuningen en architraven waren kunstrijker en smaakvoller uitgesneden dan die der meeste andere huizen. Ook schenen de vensters aan het zuidelijke gevelfront grooter en van helderder glas. Voor het overige zag het geheele houten huis er zoo net en zindelijk uit, alsof het een reusachtig stuk speelgoed was, dat zoo even uit het doosje was gekregen. Tusschen de verdiepingen van het gevelfront zag men breede, witte strepen over het roode houtwerk getrokken, welke, tot stichting en narigt der voorbijgangers, met mooije versierde letters beschilderd waren. Tusschen de vensters van de vertrekken gelijkvloers en de eerste verdieping stond de vrome spreuk:

BEWAAR, O GOD, IN GOEDHEID GROOT,
DIT HUIS VOOR BRAND EN WATERSNOOD!
WEES DIE HIER IN- OF BUITENGAAT
ALTIJD EEN STEUN EN TOEVERLAAT!

Onder de vensters der tweede verdieping was te lezen:

CHRISTIAAN IMOBERSTEG EN ROSINA Z'WALD, ECHTELIEDEN, HEBBEN DIT HUIS LATEN BOUWEN.

Onder de zoldervensters stond de naam van den bouwmeester, zijnde

DE EERBARE EN BEKWAME TIMMERMAN JAKOB DÄLLENBACH.

En geheel bovenaan zag men het jaartal

1753.

De Gravin maakte den heer des huizes, die ons allervriendelijkst aan het portier ontving, spotachtig de aanmerking, dat hij met zijn huis had geleefd, als menig nieuwbakken edelman met zijn adelbrief, en het honderd jaar vooruit gedagteekend. Het kon op zijn best drie jaar geleden zijn, dat het gebouwd was. Vader Imobersteg gaf glimlagchend ten antwoord, dat Christiaan Imobersteg en Rosina Z'Wald zijne grootouders waren geweest. Dat de buitenwanden er nog zoo nieuw uitzagen, kwam daar van daan, omdat zij tweemaal in het jaar met warme zeep-loog werden schoongemaakt, zoo als door het geheele Siebenthal, waar men op zindelijkheid prijs stelde, gebruikelijk was. De eerzame Jakob Dällenbach had zijn werk ruim eene halve eeuw overleefd. Iemand, voegde de oude Imobersteg er bij, die een huis, als dit, zóó wist te bouwen, had alle regt om er zijnen naam boven te plaatsen. Voor zoo iets was grooter kunst noodig, dan men wel zou denken. Doorgaans werd er groen hout toe gebezigd, zoo als het uit het bosch kwam; ieder stukje moest alsdan zoo gesneden worden, dat het na het indroogen de regte maat kreeg; anders zou het gebouw reeds in het eerste jaar uit de voegen vallen. Hoe veel het staande en liggende hout indroogt, wist een bekwaam timmerman op een haar te berekenen.

Na deze apologie der timmerlieden van het Siebenthal, leidde vader Imobersteg ons den buitentrap op naar het balkon, en vandaar in de pronkkamer. Dat had de dikke Gravin niet zoo verwacht. Men vond er stoelen en sofa's van het kostbaarste hout, groote spiegels met vergulde lijsten, de fijnste Parijzer tapijten, en zelfs een uitmuntend klavier.

»Maar gij woont hier als een prins," merkte de Gravin aan. — »Vrouwen-ijdelheid!" zeide vader Imobersteg lagchende. »Daar was geen rust voor dat men allerlei dingen van buiten had doen komen, die in een huis als dit passen als een vuist in het oog." — »Wacht maar, grootvader!" riep Elsje. »Tot uwe straf wil ik Mevrouw ook in uwe rookkamer brengen." En zij greep zonder complimenten de dikke Gravin bij den arm, en trok haar de deur uit en den trap af. De oude heer volgde ons al scheldende en lagchende in zijn heiligdom.

Hier was nu zeker fluweel noch zijde, hier waren noch

Parijzer tapijten noch gouden lijsten te zien. Een donker paneel van notenboomhout bekleedde wanden en zoldering. Voor eene tafel, op welke boeken en beschrevene papieren lagen, stond een leuningstoel met bruin lederen zitting. Aan de wanden zag men kunstig gesnedene kastjes en boekenrekjes van notenboom- en eikenhout. In een hoek tiktakte een Schwarzwalder klok. Zoo was in dit vertrek alles in de ernstige, bruine, Siebenthalsche liverei gekleed. Maar door het met wijnloof omringd venster scheen de gouden zon naar binnen, en wierp op de donkere meubelen en wanden een warm en aangenaam schijnsel.

»Nu moeten wij weder naar boven, anders wordt grootvader boos," maande ELSJE, nadat zij ons eenige oogenblikken vergund had het stilleven te beschouwen.

Boven in de pronkkamer waren intusschen eenige ververschingen opgedragen: koffij in het fijnste porselein, honderdjarige roomkaas, goudgele boter, honig, en het Siebenthalsche nationale geregt — kersenmoes, dat uit het met een bijvoegsel van room boven een zacht vuur gekookt sap van de kleine, wilde bergkers bestaat. Wie geen koffij verlangde, werd een uitmuntende roode wijn ingeschonken, die van Wallis in kleine vaatjes, het zij op muilezels of op den rug der dragers, over de Sanetsch gebragt was; daarbij, naar verkiezing, uitmuntende rogge- of tarwebrood.

Na het avondcollation ging men tot de zaken over, en er werd den notaris medegedeeld, dat de Gravin van den aankoop van den Weissenburg had afgezien. Eindelijk gaf de Gravin haar hartelijk leedwezen te kennen, dat haar nu de gelegenheid ontgaan zou om kennis met den ouden adel in den omtrek te maken, de dragers van de namen der burgen en kasteelen, die, als gedenkteekenen uit den ouden riddertijd, van zoo menigen heuvel en rots nederzien. Vader IMOBERSTEG lachte schalkachtig bij zichzelven. Er waren, zeide hij, juist eenigen in de nabijheid, en het was hem een genoegen, die aan Mevrouw de Gravin te kunnen voorstellen.

Men was naar buiten gegaan en zat in de avondkoelte voor het huis. Niet ver van ons af zette een knecht zijne zeissen aan; een tweede krood op een hooggeladen kruiwagen de mest uit den stal; eene meid melkte op een klein stukje veld voor het huis twee koeijen. Die met de zeissen, zeide

vader IMOBERSTEG tot de Gravin, was een VAN ALLMEN, die met den kruiwagen behoorde tot het geslacht der VAN GUNTENS, en het melkende meisje stamde van een der oudste geslachten van het Bovenland af, van den AB PLANALP. Er waren nog meer van den ouden adel hier; maar HANS VAN RINGOLDINGEN was juist met een paard naar den smid gereden, en CHRISTIAAN AB EGGLEN was met vee naar de markt.

Als uit de wolken gevallen staarde de dikke Gravin nu den ouden man, dan de knechts en de melkmeid met de adellijke namen aan, en wist niet regt of men haar fopte of niet. Hare verbazing gaf zich eindelijk lucht met den uitroep: »Onmogelijk!" — »Het is toch zoo," verzekerde onze gastheer. »Er was een tijd, toen de voorzaten van *die* menschen in trotsche burgen zaten, en *onze* voorvaders, de IMOBERSTEGS en Z'WALDEN en TÖNNE, waren hunne onderhoorigen en moesten hen dienen. Toen kwam de Beer (*) met zijn zwaren poot, en haalde de burgen en kasteelen omver; wat ons betrof, wij moesten nu den landvoogd dienen, in plaats van den vrijheer. Toen heeft zich het rad weder een weinig gekeerd: MICHIEL VAN ALLMEN moet nu mijn gras maaijen, en MATHILDA AB PLANALP melkt mijne koeijen; maar den stem van den Siebenthaler weegt even zwaar als die van den heer van Bern, wiens vader eens als landvoogd te Wimmis op het kasteel zat. Dat is zoo werelds loop." — De dikke Gravin zuchtte: »Hier is het de grond niet om oude kasteelen weder op te bouwen!"

»Zie!" riep vader IMOBERSTEG thans. »Daar komt juist een van den alleroudsten adel, de laatste spruit van het vrijheerlijk geslacht VAN WEISSENBURG!" — Werkelijk stapte de oude waterdrager van het achterste bad met zijne zware draagmand en zijn langen stok dwars den weg over. — »Waar zoo naar toe, PETER VAN SIEBENTHAL?" — »Van het Stockenmeer," antwoordde de man, »waar ik voor de heeren in het bad forellen heb gehaald. 't Is een zuur stukje brood," voegde hij er bij, terwijl hij zich het zweet afwischte. — »Heidaar, MATHILDA AB PLANALP!" riep vader IMOBERSTEG de melkmeid toe: »haal voor PETER VAN SIEBENTHAL een glas wijn!"

Hoe pikant dit tooneel op zichzelf ook ware, scheen de

(*) Bern, dat door een beer wordt voorgesteld.

dikke Gravin zich daarbij echter alles behalve op haar gemak te gevoelen. Ook de bleeke Graaf, die stilzwijgend was medegegaan, werd op het gezigt van den ouden PETER onrustig en wilde weg. VAN GUNTEN en VAN ALLMEN spanden de paarden voor, en bedankten zeer vriendelijk, toen wij aan ieder van hen een kwartje drinkgeld gaven.

De dikke Gravin en haar bleeke zoon hadden van nu af aan geen rust meer te Weissenburg. Na verloop van eenige dagen vertrokken zij. Hunne reis ging over Saanen naar Vevay aan het meer van Geneve, van waar zij vervolgens tegen het najaar over den Simplon naar Italië wilden.

Eene week later was ook mijn tijd verstreken. Mijn koffer moest HANS PÖHLEN voor mij naar het dorp dragen. Vol ernst ging hij naast mij voort. Mijne nieuwsgierigheid dreef mij tot de vraag: »Wat hebt gij toch met den bleeken Graaf gedaan, toen gij met hem bij de Ladderweide aan het touw hingt? Ik was bijna bang dat gij hem naar beneden wildet werpen, daar gij mij den groet aan ANTJE opdroegt, en vervolgens op het touw uw mes uithaaldet. Tegen verwachting bragt gij uwen medeminnaar op vasten grond; deze nu laat het meisje loopen en gaat het land uit. Die dat begrijpen kan, is knap." — »De Graaf moest mij zweren, toen wij tusschen hemel en aarde hingen." — »En als hij dat niet had gedaan?" — »Dan had ik met mijn mes het touw doorgesneden. Het zou een wonder zijn geweest, zoo dan nog een been, langer dan een vinger, van ons beneden in de beek ware teruggevonden." — »En wildet gij dan ANTJE haar geluk niet gunnen?" — »Haar geluk? Is het een geluk voor een meisje, wanneer zulk een verloopen rijke mijnheer haar naloopt, en, als zijne luim voorbij is, haar laat zitten? Hier te lande voert zulk een geluk een meisje altoos in het ziekenhuis; en daar is ANTJE te goed voor." — Tegen hetgeen HANS PÖHLEN daar zeide, was zeker niet veel in te brengen.

Zoo nam ik afscheid van Weissenburg, en vernam een jaar achtereen niets, noch van de dikke Gravin en haren zoon, noch van HANS PÖHLEN, ANTJE VAN SIEBENTHAL, vader IMOBERSTEG of blonde ELSJE.

Toen den volgenden zomer de bergrozen weder bloeiden, voelde ik mij genoopt om de bronnimf nog eenmaal een be-

zoek te geven. Ik wilde de bekenden nog eens wederzien, met welke ik aan den waterval, op de Engelsche bank en in het paviljoen zoo menig vertrouwelijk uur al keuvelende had gesleten; ik voelde mij gedrongen de draden van den roman weder op te zoeken, welke de bleeke Graaf en Antje van Siebenthal hadden zamengestrengeld, en die vervolgens Hans Pöhlen, tusschen hemel en aarde hangende, verscheurd had; ik wilde weten, bij welke der namen, die ik het vorige jaar in mijn zakboek had opgeteekend, een kruisje gevoegd moest worden.

Bij de herberg in het dorp Weissenburg stond, even als vroeger, de oude, nukkige muilezel op de aankomende badgasten te wachten. Daarentegen zag ik vruchteloos naar mijn ouden vriend Hans Pöhlen om. Het ontbrak wel niet aan gespierde Siebenthalers, om mijne pakkaadje naar het bad te dragen; maar wat wisten die van Antje met hare blaauwe oogen, of van den bleeken Graaf? Mijne eerste vraag aan den drager, die met mijn reiszak op zijn rug voor mij het voetpad op stapte, luidde: »Wat is er van uw kameraad geworden, die zoo mooi jolen kon?" — »Hans Pöhlen is met Mei naar Amerika gegaan." — »Naar Amerika? En hij vond niets op de wereld beter noch fraaijer dan dit Siebenthal?" — »Ja, dat is eene gekke historie," zeide de drager. »Och, het was om een meisje, dat hij maar niet uit zijn hoofd kon stellen, ofschoon zij niets van hem weten wou. Ik kan de zaak niet begrijpen; ze had zie dat niet, en nu is zij er nog mal geworden bij." — Arme Hans Pöhlen! Uw rit op het touw over den afgrond heeft u derhalve ook geen rozen gebragt!

Rondom het voorste bad wemelde het, als voorheen, van genezing zoekende lijders. Bovenal verheugde het mij echter vader Imobersteg weter te zien, die, volgens ouder gewoonte, gekomen was om zich zijne monsterkaart uit de groote wereld te bestuderen, maar ditmaal alleen. Zijne kleindochter Elsje was te Geneve op eene kostschool.

Toen de Heer Müller na den eten een paar minuten vrij had, moest hij mij inlichten omtrent hetgeen ik wilde weten. Een dozijn kruisjes had ik reeds in mijn zakboek. »En de bleeke Graaf?" — De Heer Müller haalde de schouders op. »Ook een kruis. Ik heb gehoord, dat hij sedert Maart te Nizza begraven ligt."

Terwijl ik over de dertien kruisjes in mijn zakboek nadacht, voelde ik mij naar de bruisende Buntschi-beek getrokken, naar het bosch, waarin de wind zoo akelijk huilde. Ik ging langs de beek naar de plek, waar de bouwval van den Weissenburg staat. Bijna nog digter dan in het vorige jaar groeiden hier doornen en struikgewas. Eindelijk ontdekte ik een naauwelijks bemerkbaar pad, en sloop voorzigtig naar de grijze ruïne toe. Aan den voet van den westelijken toren met het spitsboogvenster, welks grijze kruin boven de ruïne uitsteekt, weidden drie geiten. De zon neigde ten ondergang, en overscheen den burg, het bosch en het dal met hare gouden stralen. Ik stond achter eenige dorenstruiken verscholen en loerde. Daar zag ik in het venster van den toren één vreemd verschijnsel. Het was eene ranke vrouwegestalte, in een zeegroen zijden kleed en met ouderwetschen kanten kraag; om haar hoofdhaar was eene gouden keten gewonden; aan hare hand blonk een gouden ring met een rooden steen; hare helderblaauwe oogen gloeiden als twee glimwormen. Zij hield haren blik op het dal gevestigd, op den straatweg, die naar Saanen en van daar naar het Meer van Geneve loopt. Wanneer eene reiskoets dien weg herwaarts kwam, kleurde zich haar gelaat; zij hief hare hand met den ring omhoog, alsof zij een teeken wilde geven. Reed dan de koets door het dorp verder op, dan zonk hare hand, en hare wangen werden weder bleek; maar onbewegelijk bleef zij in het boogvenster staan.

Het was een tooneel, waarvan ik mij niet kon losrukken. Toen eindelijk de zon was ondergegaan en de avond viel, verdween ook het meisje aan het boogvenster. — Kort daarna dreef Antje van Siebenthal, in een bruin jakje, barrevoets, met ter aarde geslagen hoofd en treurige gebaren, zonder acht op mij te slaan, hare geiten voorbij, naar hare hut toe.

EEN REISJE NAAR ARNHEM, IN AUGUSTUS 1852.

Door J. A. Klokman.

I.

Humble asile, où j'ai sous la main
Mon la Fontaine et mon Corneille.

Arnhem en zijne tentoonstelling zweven thans op aller tong, en geen wonder — want wie was in de jongst verloopene dagen geen getuige van de schoonheid van dit Geldersch Arcadia, te meer, toen dáár alle kunstgewrochten van Nederland en zijne overzeesche bezittingen als het ware zamengevloeid waren; immers, noch de stofwolken, veroorzaakt door de langdurige droogte, noch de stortregens, welke er later volgden, konde onzen landgenooten verhinderen om van de spoorwagens, stoombooten of diligences gebruik te maken, welke den weg derwaarts zoozeer bespoedigen.

Het was op een der aangenaamste dagen in het begin der maand Augustus, dat ik reeds vroeg in den morgen het dorp Zelhem verliet, ten einde te Keppel tijdig aan te komen en eene plaats te kunnen nemen op een der wagens, welke aldaar den straatweg van Anholt naar Doesborg, enz. passeren.

Het was één van die schoone zomermorgens, die de bosschen en velden als in een Eden herscheppen; de zon verrees langzamerhand uit hare kimmen, terwijl de milde dauwdroppen bij duizenden als zoo vele paarlen aan de gewassen des velds schitteren. Onze torenklok sloeg vijf malen, toen ik mij in den zoogenaamden *Enk* bevond, welke voor onze dorpsbewoners meer waard is dan de goudmijnen van Californië voor de avonturiers. Immers, verplaats u met uwe gedachten in een bijna onafzienbaar korenveld, waarin de rogge, reeds aan bossen gebonden, als het ware hare bestemming reikhalzend te gemoet ziet; waarin de rijpende haver in eene buigende houding het oogenblik afwacht, dat de

sikkel haar zal vellen, terwijl de bloeijende boekweit het gonzend bijtje uitnoodigt om het edele sap uit hare laatste bloemen te zuigen. Ziet, als men zóó de velden aanschouwt, begrijpt men gemakkelijk, hoe onze Poot op een uitdagenden toon zingen durfde:

»Toon mij dan, o arme stad,
»Zulk een wellust, zulk een schat!"

De weg, die van ons dorp naar de zoogenaamde Wittenbrinksche brug leidt, maakt eene vertakking uit van den voor een paar jaren geprojecteerden kunstweg, welke te Hummelo een aanvang zal nemen bij den kunstweg van Emmerik op Zutphen, en van genoemd dorp over Hengelo, Vorden, Ruurlo, Borculo, Neede en Haaksbergen naar Enschedé zal worden gelegd, waardoor Hanover en Twente in regtstreeksche verbindtenis met Doesburg zal worden gesteld. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben tot de daarstelling van dezen weg, voor zoo verre het Geldersch gedeelte betreft, de belangrijke som van ƒ 20,000 toegestaan. Terwijl zich mijne gedachten bezig hielden met de genoegens en voordeelen te bepalen, welke deze weg voor genoemde plaatsen zal opleveren, was ik aan de evengenoemde Wittenbrinksche brug gekomen, die over de Hummelosche beek ligt, en onder anderen de scheiding uitmaakt tusschen de gemeenten Zelhem en Hummelo-en-Keppel. Deze beek ontstaat in de gemeente Ambt-Doetinchem, en stort zich, na de gemeenten Zelhem, Hummelo-en-Keppel en Steenderen doorsneden te hebben, even boven het Bronkhorster veer in den Nieuwen IJssel.

De reusachtige jagtpalen, uit Bentheimer steen gehouwen, welke hier aan den weg voorkomen, maken den reiziger opmerkzaam, dat hij zich thans in eene uitgestrekte heerlijkheid bevindt; dit gevoelen wordt nog meer versterkt, wanneer hij de pachthoeven gadeslaat, welke, als waren het kleine buitenplaatsen, deze streek versieren. Het is de heerlijkheid Enghuizen, toebehoorende aan de adelijke familie van Heeckeren, zoo bekend in de oude Geldersche geschiedenis. In de nabijheid van het kleine, maar uiterst fraaije dorp Hummelo vindt men dit landgoed, dat, als een pronkstuk van bouworde, in de laatste jaren duizenden bezoekers

herwaarts lokte; het vormt een kolossaal vierkant, bestaande uit drie verdiepingen, en is geheel van Bentheimer steen opgetrokken. Voor ruim 20 jaren werd het oude gebouw tot op den grond toe afgebroken, en door dit meesterstuk van hedendaagsche bouwkunst vervangen. Ook de stallingen, de oranjerie en de melkerij munten uit in schoonheid, grootte en doelmatigheid. Honderden van werklieden, ambachtslieden en kunstenaars, zoo in als buiten ons land, hebben aan de daarstelling van dit gebouw gewerkt. Het ligt in een even schoon als vruchtbaar oord, en de aangename wandelingen, alsmede de onmiddelijke nabijheid van den kunstweg van Emmerik naar Zutphen, geven aan dit gebouw eene dubbele waarde. Voor vier jaren bragt H. M. de Koningin-Weduwe op dit kasteel een gedeelte van den zomer door. De eigenaar, die tevens bezitter van het landgoed *Sonsbeek* bij Arnhem is, woont er het grootste gedeelte van het jaar.

» *Parlez, Dieu tout-puissant! de ces biens de la vie*
» *Me rendrez-vous ailleurs la part qui m'est ravie?...*"

Zóó zou ik bijna, bij de beschouwing dezer streek, als in wanhoop vragen, ware het niet, dat bij mij de overtuiging bestond, dat ook onder de nederige daken, welke ik als het ware met onverschilligheid eenige oogenblikken te voren was voorbijgegaan, het geluk zijnen zetel had gevestigd, — ware het niet, dat ik mij in een oord had bevonden, waarin zoowel het geringste grasscheutje als de zwaarste eik mij als het ware toeriepen: » God is liefde!"

..... *Je m'égare.... Grand Dieu!*
» *Qu'ai-je fait? qu'ai-je dit, hélas! et dans quel lieu?*

Den straks genoemden kunstweg van Zutphen op Emmerik volgende, heeft men binnen den tijd van een kwartier uurs het dorp Laag-Keppel (eertijds ook wel Keppel-binnen genoemd) bereikt, dat bij de inwoners meestal onder den naam van *het Vlek* bekend is. In mijne jeugd (het is mijne geboorteplaats) bestond er tusschen de bewoners der dorpen Hummelo en Keppel, hoewel ééne gemeente uitmakende, eene zekere soort van naijver, die vooral onder de jonge lieden bij sommige gelegenheden eene spanning deed ontstaan.

Zoo betwistte onder anderen de jeugd der genoemde plaatsen op Paschen elkander het regt om met eijeren te werpen op den zoogenaamden Vrangenbult, eene tamelijk hooge verhevenheid ter linkerzijde van den weg, welke van Hummelo naar Keppel leidt, en van waar men een bekoorlijk gezigt op den omtrek heeft.

Het schoonste gezigt, dat Keppel ter beschouwing oplevert, is het punt, waar de straatweg van Doesburg naar Anholt en de grindweg van Zutphen naar Emmerik elkander regthoekig snijden, vlak voor het schoone en tevens bij uitstek goede logement *De gouden Leeuw*. Het huis of slot te Keppel, een zeer ouderwetsch gebouw, dat aan de grijze middeleeuwen herinnert, verheft zich daar vlak vóór u met zijne trotsche torens en gevels, welke laatsten door hunne ingemetselde kogels den beschouwer verkondigen, dat zij het kanonnenvuur wederstaan hebben. En werkelijk, reeds in in den tachtigjarigen oorlog was het huis te Keppel een belangrijk slot. Ook in het rampvolle jaar 1672 verstrekte het LODEWIJK XIV en zijnen beruchten minister DE LOUVOIS eenigen tijd ten verblijf. Reeds sedert jaren herwaarts behoort dit goed aan het oud-adelijke geslacht VAN PALLANDT VAN KEPPEL, aan welk geslacht de inwoners dier plaats veel verpligting hebben. In de laatste twintig jaren is het huis zelf, zoowel als de onmiddelijke omtrek er van, zeer gemoderniseerd. De aangenaamste wandelingen, zoowel in digt geboomte als in streken, met heestergewassen en fraaije bloemperken voorzien, zijn voor den wandelaar toegankelijk. Het dorp Keppel ligt op een eiland, dat door den ouden IJssel gevormd wordt, welks water hier eene aanmerkelijke breedte heeft en veel tot verfraaijing en vruchtbaarheid van dit oord bijdraagt. Deze rivier verlaat tusschen Anholt en Gendringen den Pruissischen bodem, loopt vervolgens, na het riviertje de Aa opgenomen te hebben, langs Terborg en Doetinchem naar Keppel; hier verschaft zij, even als te Terborg, het benoodigde water aan eene bloeijende ijzergieterij, toebehoorende aan den Heer VAN DER HARDT ABERSON. Dewijl deze rivier niet altijd bevaarbaar is, zoo was men er reeds vroeg op bedacht om zulks in het belang van den handel te verhelpen. Reeds in het jaar 1593 werd tot verbetering van den ouden IJssel octrooi verleend; sedert werd meermalen, en bijzonder

in de jaren 1752 en 1786, deze verbetering een voorwerp der beraadslagingen van de Staten des kwartiers Zutphen; evenwel altijd zonder gevolg. Een der aanmerkelijkste gebreken was na het jaar 1795 gelegen in het gemis der vroeger bestaan hebbende, doch toen door den aanleg van nieuwe vestingwerken verhinderde, vereeniging van den Ouden IJssel met de stadsgracht van Doesburg; want ook de bepalingen, door Koning LODEWIJK in 1809 gemaakt, bleven zonder gevolg. In den jare 1823 gelastte WILLEM I het maken van eene bekwame schutsluis, ter verbinding van den Ouden met den Nieuwen IJssel, door middel van genoemde gracht. Het plan tot bevaarbaarmaking van den IJssel tusschen Doetinchem en Doesburg is thans meer dan ooit tot rijpheid gekomen, vooral ook door de ijverige bemoeijingen van den burgemeester van eerstgenoemde stad, welke tevens lid der Provinciale Staten is. Mogten de daartoe aangewende pogingen met een gunstigen uitslag bekroond worden, hoeveel voordeel en genot zou zulks aan eene der aangenaamste streken onzes lands opleveren, waar het overigens sedert de laatste jaren niet aan eene gemakkelijke communicatie te land ontbreekt!.

II.

»Warum so wild? woher dein Weg?"

»Mij dunkt, Mijnheer, dat de diligence heden morgen fataal laat arriveert!" hoorde ik mij toeroepen door eene dame, die onder de veranda vóór het logement de komst van den wagen afwachtte. — »Het is zoo, Mevrouw!" voegde ik haar toe, voornamelijk op de laatste lettergreep drukkende; immers het was een vrouwelijk wezen, dat, naar het mij toescheen, tot de zoogenaamde *haute volée* behoorde, en de veertig reeds bereikt scheen te hebben. (Het zij in het voorbijgaan aangemerkt, dat ik met het *Juf*vrouw en *Me*vrouw wel eens verlegen ben bij onbekenden.) Door deze toespraak verliet ik, hoewel schoorvoetend, mijn *point de vue*, ten einde geen onwellevendheid jegens mijne aanstaande reisgenoot te verraden, in welke ik, nader komende, eene

bekende ontmoette, die echter in vele jaren niet te Keppel geweest was. Onuitputtelijk als zij was in loftuitingen over het heerlijke panorama, dat zich aan ons oog vertoont, wanneer men Keppel van voor het genoemde logement beschouwt, vielen mij de weinige minuten zoo kort, dat ik als ter loops een kop koffij nuttigde, doch daarbij zeker een gezigt zette als iemand, die voor het eerst een glaasje ijs gebruikt; want aan blazen viel niet te denken. De wagen stond reeds gereed, en het even nonchalante als imposante »as je blieft, heeren!" dat de conducteurs op de pleisterplaatsen gewoonlijk bezigen om het vertrek aan te kondigen, noodzaakte ook mij om de *terra firma* met de schommelende diligence te verwisselen, die in éene vaart u naar het doelwit uwer reize voert, doch u geen tijd gunt om de tusschenliggende voorwerpen eenigzins naauwkeurig te beschouwen. De krassende toonen, welke bij ons vertrek uit het posthoorn werden voortgebragt, weergalmden als zoo vele dissonanten door de prachtige beukenlaan, welke wij doorreden. Weldra waren wij de straks genoemde ijzergieterij voorbij, en hadden het dorp Hoog-Keppel (eertijds onder den naam van Olden Keppel bekend) in het gezigt, dat op eenigen afstand ter regter zijde van ons lag. Ieder, die dit dorp gezien heeft of ooit zien mogt, zal gereedelijk met mij toestemmen, dat deze plaats wel *Hoog* mag heeten, doch als dorp weinig beteekent. Een oud kerkgebouw, eene school en een paar huizen is alles wat men er aantreft. Dit kerkgebouw staat op eenen heuvel, die tot begraafplaats van Hoog- en Laag-Keppel dient, wijl beide plaatsen éene kerkgemeente uitmaken. In de nabijheid van Hoog-Keppel ligt het fraaije landgoed *de Ulenpas*. De zoogenaamde *Braamberg*, vóór het aanleggen van den straatweg eene rij hoogst onvruchtbare zandheuvels, en bijzonder geschikt voor eene vijandelijke legerplaats, zoo als dit ook, onder anderen, in 1813 met de Kozakken het geval was, is thans in een vruchtbaar oord herschapen; de vroegere schrale zandhoopen zijn geslecht en vruchtbaar gemaakt; door cultivering heeft dit oord zelfs iets bekoorlijks gekregen. Het dorp Drempt, dat overigens weinig beteekent en gemeentelijk tot Hummelo-en-Keppel behoort, levert schilderachtige gezigten op, zoowel op het vruchtbare weiland, waardoor de Oude IJssel kronkelt, als op de stad Doesburg. Een hooge

dijk (de zoogenaamde Drempterdijk), waarover de straatweg gelegd is, voert ons naar laatstgenoemde plaats. Hij dient om den Ouden IJssel te beletten, zijne golven bij hoogen waterstand over de ter regterzijde gelegene lagere bouwlanlanden te voeren. Meermalen, doch voornamelijk in 1784, heeft men gezien, dat door eene doorbraak van dezen dijk, die bij watersnood tevens het Rijnwater keert, geweldige verwoestingen zijn ontstaan, waarvan de nog aanwezig zijnde diepe kolken de onmiskenbare blijken dragen. Over eene ophaalbrug komt men dezer zijds de vroeger zoo merkwaardige vesting Doesburg binnen. In den bevrijdings-oorlog tegen de Franschen maakten de Pruisen gebruik van groote brandladders, die in de kerk te Drempt geborgen waren, ten einde onder een gestadig geweervuur de wip dier brug neder te laten: ook in de stad zelve had van weerszijden een moorddadig bloedbad plaats.

Eene schoone laan van iepenboomen leidt ons verder stadwaarts, langs een fraai kerkhof der Roomsch-Katholijken, en een niet minder fraai der Protestanten, welk laatste vlak vóór de stad gelegen is. Hier zou men bijna met den dichter uitroepen:

» *Notre sol n'est formé que de poussière humaine!*"

Een geduchte stoot des wagens (de overgang van de steenop de keistraat) deed ook het slapend gedeelte van ons reizend personeel gevoelen, dat wij Doesburg binnenreden, welke stad, ruim 3000 inwoners tellende, aan de zamenvloeijing van den Ouden en Nieuwen IJssel ligt, drie uren ten zuiden van Zutphen en ten oosten van Arnhem. De oorsprong dezer stad klimt op tot de tijden der Romeinen, en was waarschijnlijk eene legerplaats van Drusus. In het begin der 13de eeuw kreeg Doesburg van Gerhard III stedelijke regten. Gedurende den twist tusschen de Heeckerens en Bronkhorsten werd de stad door Reinoud III in 1355 vermeesterd, doch viel naderhand zijnen broeder Eduard wederom in handen. Doesburg hield zich onzijdig, toen men in 1372 Willem van Gulik voor Landsheer aannam, maar koos bijna eene eeuw later de zijde van Adolf van Egmond tegen zijnen vader Arnoud, hetwelk den inwoners veel onheils veroorzaakte. In den opstand der Nederlanders tegen

Spanje werd de stad in 1572 door den Graaf VAN DEN BERG bezet, doch na eenige dagen den Spanjaarden weder ingeruimd, die haar in 1576 moesten verlaten; in 1585 werd zij door verraad andermaal door de Spanjaarden ingenomen, die in 1586 door den Graaf VAN LEICESTER wederom verdreven werden. De Franschen veroverden Doesburg in 1672, en vertrokken weder in 1674, nadat zij bijna alle vestingwerken geslecht hadden. Sedert heeft de stad allengs hare tegenwoordige gedaante aangenomen. Het stadhuis is oud en niet groot, echter wel onderhouden. De St. Maartenskerk is mede een oud en deftig gebouw, met eenen hoogen toren en fraai klokkenspel; de Luthersche kerk staat naast het gasthuis, waarom zij ook wel Gasthuis-kerk genoemd wordt; voorts is er ook eene Roomsche kerk, een weeshuis, een gymnasium, enz. Onder de voornaamste logementen verdient genoemd te worden *het Hof Gelria*, waar onze wagen stilhield en het gezelschap verzocht werd een anderen wagen te beklimmen, die ons naar het fraaije dorp Dieren zou brengen, dat, zoo men weet, een half uur van Doesburg verwijderd is.

Even buiten de Koepoort ligt de schipbrug over den Nieuwen IJssel, waarover men in het arrondissement Arnhem of de zoogenaamde Veluwe komt. Men kan zich hier overtuigen van het gezegde, dat »de Veluwe een kalen rok, maar een goeden zoom heeft." Een vrij hooge dijk, die begrind is, geeft ons ter regter- en linkerzijde een schoon gezigt over vruchtbare wei- en bouwlanden, bestaande grootendeels uit kleigronden en in het verschiet uit boschrijke verhevenheden; onwillekeurig zeggen wij hier den Oosterschen dichter na:

» De heuv'len steken blijde toppen
» Met lagchend groen omhoog."

Het dorp Dieren ligt aan den straatweg van Zutphen op Arnhem; de huizen, die men er vindt, zijn volkomen in overeenstemming met het natuurschoon, dat hen omgeeft: geen wonder, dat wij in zulk een oord volgaarne op uitnoodiging van den conducteur onzen wagen verlieten, ten einde plaats te nemen op een anderen, welke, van Zutphen afrijdende, met dezen in verband stond, doch nog niet aan-

gekomen was. Niet lang echter duurde het, of wij rolden als met een donderend geluid in eene statige laan van beuken en eiken voort, welke tot het landgoed of zoogenaamde hof te Dieren behoort. Dit hof werd in 1647 door WILLEM II, Prins van Oranje, gekocht van de Utrechtsche kommanderij der ridders van de Duitsche orde, voor 147,000 gulden. Deze vorst mogt echter geen lang genot van dit door hem zoo beminde landgoed smaken. In October 1650 bevond hij zich aldaar, om zijne geliefkoosde uitspanning, de jagt, uit te oefenen, waartoe deze streken, bijzonder door de herten die men er aantreft, zoo schoone gelegenheid geven; door de aldaar heerschende kinderziekte aangetast wordende, gaf hij den geest in den jeugdigen leeftijd van 24 jaren en 6 maanden. Het landgoed werd door zijnen zoon WILLEM III in 1674 merkelijk vergroot en verfraaid. Bij erfenis gekomen aan diens neef JOAN WILLEM FRISO, werd het achtervolgens in eigendom bezeten door zijnen zoon en kleinzoon, WILLEM IV en WILLEM V.

Het dorp Elkom of Ellekom, even ter linkerzijde gelegen, is van veel minder beteekenis, ofschoon er thans ook schoone gebouwen aan den straatweg verrijzen.

Thans wordt de grond van lieverlede bergachtiger, en onze weg voert ons langs en tusschen eene heuvelenrij, die onder den naam van *Veluwsche bergen* bekend zijn, en tot de voornaamste verhevenheden behooren, die in ons land gevonden worden; immers, men vindt er onder, die zich tot rium 70 ellen en hooger boven het Arnhemsche peil verheffen. Zij bestaan uit *zand-* of *heidegronden*, welke echter hier langs de boorden van den IJssel als zoo vele toonbeelden prijken van hetgeen de kunst vermag, wanneer haar de natuur de behulpzame hand biedt; het is als verheffen zij trotsch hunne kruinen, om den voorbijreizenden te toonen, dat zij hier zoowel de kasteelen der rijken als elders de stulpen der herders dragen; het is, als wilden zij hier doen zien, dat zij zoowel voedsel voor den trotschen eik als voor het nederige heidebloempje bevatten:

Ach, wie wohl ist 's mir bei dir!
Will dich lieben für und für.
Lass mich gehn auf deiner Spur,
Süsse, heilige Natur!

De heuvelachtige, golfvormige ligging dezer zandgronden, en de menigte geheel gladde en afgeronde grootere en kleinere keisteenen, die er allerwege op en in aangetroffen worden, doen hen gereedelijk houden voor bezinksel uit de groote wateren, die hier eenmaal alles bedekten, en schijnen deze gansche streek als den voormaligen bodem der zee te kenmerken, zoodat zij tot de *vloedvormigen* behooren; zij zijn aan te merken als een gedeelte van die groote, aaneengeschakelde streek heidegrond, welke in Pommeren begint en in de Bredasche heide eindigt, en zich alzoo met weinig tusschenpoozing van de Oostzee tot de Schelde uitstrekt.

De breede stroom, die ter linkerzijde van onzen weg vloeit, is, zoo men wil, de *Drusus-gracht* (fossa Drusiania), welke door Drusus gegraven werd, eensdeels met het oogmerk om de Overrijnsche Germanen en de Friezen gemakkelijker te kunnen beoorlogen, en anderendeels om zijnen soldaten werk te verschaffen, die, terwijl hij op de Usipeten en Sicambren loerde, zonder bezigheid waren. De groote kronkelingen van dit kanaal heeft bij sommigen twijfel doen ontstaan, of de zoogenaamde Drusus-gracht wel gegraven zij: men houde hierbij echter onder het oog, dat men in vroegere tijden minder op de rigting dan wel op de lagere ligging van het terrein lette.

Het onaangenaamste gedeelte van den zoo bekoorlijken weg van Doesborg naar Arnhem is de zoogenaamde Rhedensche Enk, alwaar deze weg gedurende een kwartier uurs als eene *linia recta* door een niet zeer vruchtbaar korenveld loopt. Ook het op eenigen afstand van den weg gelegene dorp Rheden, dat met het fraaije dorp Velp ééne gemeente uitmaakt, heeft niet dat aanvallige, wat ons overigens treft. Ter regterzijde prijken hier en daar op de heuvelen schoone buitenplaatsen, waaronder vooral *Rheder-oord*, gewoonlijk *Ridder-oord* genoemd, uitmunt; aan de overzijde van den IJssel ontdekt men op eenigen afstand de torens van Zevenaar, Huissen, enz.

Naauwelijks zijn wij den straks genoemden Enk ten einde, of wij bevinden ons in eene beukenlaan, wier toppen zich als tot de wolken schijnen te verheffen, en die slechts zeldzaam elders in ons land zijne wedergade zal vinden. Zóó wisselen in deze streken bergen en dalen, bosschen

en velden, weilanden en heidevelden elkander beurtelings af; het is alsof de natuur hier met eene kwistige hand heeft gestrooid, wat zij elders slechts stiefmoederlijk uitdeelde; hier is het, waar het oog en hart des stervelings zich kunnen verlustigen in het aanschouwen en volop genieten van wat de natuur te genieten heeft.

In zulk een oord ligt het dorp Velp, dat in schoonheid van gebouwen de meeste vaderlandsche dorpen overtreft, en vooral in den zomer door duizenden vreemdelingen bezocht wordt. Op een klein half uur afstands ten noorden van hier ligt het zoo merkwaardige landgoed *Rosendael.* De weg van hier naar Arnhem is als bezaaid met buitenplaatsen, voorzien van schoone wandelingen en waterwerken; ware het niet, dat deze uitgestrekte landgoederen tusschen beiden gelegen waren, Velp zou weldra eene voorstad van Arnhem zijn, dewijl hier van jaar tot jaar verbazend veel gebouwen verrijzen.

Indien gij, lezer! ook reeds eens of meermalen den weg van Velp naar Arnhem per diligence zijt gepasseerd, zal het u even als mij verrassend zijn voorgekomen, dat men zoo ongemerkt de barrière van laatstgenoemde plaats binnenkomt. Immers, wiens oog verlustigt zich niet gaarne in de reeks van gebouwen, die hier als bij den dag te voorschijn komen, wier bouwheeren als om strijd naar den voorrang dingen; in één woord, al het sombere en stijve eener oude vestingstad is in de laatste twintig jaren hier geheel verdwenen.

Het was elf ure, toen onze wagen voor een der voornaamste logementen stilhield, en naauwelijks had de conducteur het portier geopend, of ieder passagier trachtte zoo spoedig mogelijk zijne vrijwillige gevangenis te ontsnappen. Na eenige ververschingen genoten te hebben, begaf ik mij naar het gebouw der tentoonstelling (*Musis sacrum*), waar ik de waarheid van des dichters woorden ten volle besefte, als hij zegt:

» Geen wetenschappen, kunt gij roemen,
» Geen kunsten, die ons land niet kweekt;
» Maar naauwlijks weet ge een oord te noemen,
» Dat Neêrland naar de kroon niet steekt."

DE KUNST VAN ADVERTEREN,

OF

DE ADVERTENTIËN IN DE LONDENSCHE DAGBLADEN.

(Vervolg en Slot; zie Dl. III, blz. 159 en verv.)

Wat beteekent dat reusachtige aanplakbiljet tegen die kroeg, van hetwelk ons het noodlottige woord OORLOG, driemaal herhaald, in ellenlange letters tegenstaart? De vrees voor een inval der Franschen is, zooveel ik weet, toch lang voorbij; de *consols* staan goed; de Kaffers en Birmans zijn ver weg: derhalve, wat moet dat beteekenen? Zeker heeft een patriottisch speculant een nieuw gevaar voor vaderland en vrijheid ontdekt. Laten wij zien:

»OORLOG! OORLOG! OORLOG!

»Hare Majesteit, de koningin Matigheid, heeft den vorst »der Sterke Dranken den oorlog op leven en dood verklaard, »en werft een leger aan, hetwelk dezen erfvijand des »menschdoms en der beschaving vernietigen zal. De werf»kantoren zijn in de *Temperance Halls*. Ieder man en iedere »vrouw, die zich aanmeldt, en zich bereid verklaart om »den eed af te leggen, wordt onder de vanen opgenomen. »Het soldij, dat Hare Majesteit betaalt, is gezondheid en »geluk op aarde, en zaligheid in een beter leven."

Wij wenden ons lagchend af. Een lam in eene leeuwenhuid! Maar zonderling; derhalve ook de vrome bestuurders der Afschaffings-genootschappen kunnen den *humbug* niet ontberen, en moeten zich ook al in het bonte harlekijnspak steken, om het menschdom tot rede te brengen en op het pad des heils terug te leiden. Intusschen schijnt de oorlogsverklaring geen grooten indruk te maken; ten minste heeft een kampioen van den »Erfvijand," als ten spot, een billet tegen zijn jeneverpaleis geplakt. Of wil hij slechts het naderend gevaar aanduiden en tot werkzame tegenwerking

uitnoodigen? Ik ben in 't geheel geen vereerder van het zware Engelsche bier, en nog minder van dien duivelschen *gin*, die onder het gemeen, en zelfs onder den burger-ambachtsman, verwoesting genoeg heeft aangerigt, en dagelijks nog aanrigt; maar *Punch* heeft gelijk, wanneer hij de matigheids-apostelen tot mikschijf van zijne scherts maakt. Een kwaad, als dat waarvan hier spraak is, wordt niet door zalvingsvolle predikatiën genezen. De wetenschap heeft ons lang aangetoond, *dat* en *waarom* slecht of ontoereikend voedsel het bovenmatig genot van alkohol-houdende dranken bedingt. Wilt gij waarlijk het geluk des menschdoms, pak dan de ziekte bij haren zetel aan. Kunt gij dat niet, of hebt gij er den moed niet toe, onthoud u dan ten minste van charlatanerie.

Nog weinige schreden, en wij zijn in *Oxfordstreet*, de voornaamste straat van Londen, die in hare voortzettingen en onder verschillende namen de geweldige huizenzee in hare lengte voorsnijdt en de *City* met het *West-End* verbindt. Het dorpachtige voorkomen, dat ons nog zoo even bevreemdde, is op eens verdwenen, en ons omringt het leven der wereldstad met zijn woest gedrang, zijn verdoovend rumoer, zijne verblindende verscheidenheid. Hier, waar honderdduizenden dagelijks op en neder golven, van welke ook de armste zijne behoefte heeft, — waar de *homme d' affaires* op zijne jagt naar den »gouden zegen" voorbij snelt, — waar de rijkdom flaneert en de geblaseerdheid verstrooijing zoekt — *hier* is ook het ware veld der annonce, en hier heeft zij zich derhalve op eene groote schaal gevestigd. Zij staart van het front der huizen naar beneden, en kijkt de vensters uit; zij rijdt in armzalige houten kasten, en drijft met vier paarden bespannen galawagens; zij rijdt op Arabische hengsten, en loopt al kugchende over het trottoir; zij gaat in een zwarten rok, in liverei, in lompen; zij vat ons bij de hand, en fluistert ons in het oor; zij regent uit de lucht, en grijnst uit de steenen, waar de trottoirs mede geplaveid zijn; zij glijdt tusschen de rijtuigen door, en sluipt, onder deuren heen, de huizen in; zij zingt, zij musiceert, zij schreeuwt zich heesch; zij spreekt met de oogen; zij koopt onze zintuigen om, en beroept zich op ons gevoel; zij is hier, zij is daar, zij is overal. Beschouw de huizen. Gelijk Egyptische obelisken van boven tot beneden met inscriptiën overdekt, zijn

zij niets anders dan steenen annonceerborden. En denkt gij misschien, dat de Gothische vorm van dien lakenwinkel aan den kunstzin des bewoners zijn ontstaan te danken heeft? Of houdt gij dat Oostersch paviljoen, met zijne ranke Moorsche zuilen, voor een kunst-idee van zijn eigenaar? Niets minder dan dat; de kunst loopt om brood. *Eene annonce.* En die spiegelruiten, van welke eene enkele meer dan honderd pond sterling kost? *Eene annonce.*

Zie daar dat kleine, bloedrood geverwde koffijhuis, dat het slechts aan zijne dolle kleur te danken heeft, dat wij het tusschen die prachtige magazijnen opmerken. Niet lang nog geleden stond dat huis in een kwaden reuk, omdat ieder, die het in de laatste vijftig jaren had betrokken, bankroet had moeten spelen. Dozijnen van koffijhuishouders hadden er hun heil in beproefd; maar allen waren door het lot getroffen, dat aan de plaats verknocht scheen te zijn. Ten laatste wilde niemand zijn vermogen meer op het spel zetten, en het huis stond een geruimen tijd leêg. Eindelijk — het zal misschien een jaar geleden wezen — liet zich een jongman door den lagen huurprijs bewegen om het toch ook eens te beproeven. Maar ook hij kreeg geen bezoekers, en de ongeluksprofeten voorspelden reeds een op handen zijnde val. Ditmaal echter hadden zij hunne rekening buiten den waard gemaakt. Onze man begreep zijnen toestand volkomen; hij wist dat hij gered was, zoodra hij de opmerkzaamheid des publieks tot zich trok. Maar hoe dat doel te bereiken? De gewone middelen der annonce waren reeds lang vruchteloos uitgeput; hij moest iets frappants, iets buitengemeens ontdekken. Dagen lang praktiseerde hij zich vruchteloos half mal, tot hem op eens een schitterend idee in het brein schoot. Hij bestelde een paar schildersknechts, om het reddend middel ten uitvoer te brengen. En het *was* een reddend middel. Het bloedroode koffijhuis is thans een der meest bezochten in het *West-End*, en zijn bezitter op weg om binnen weinige jaren een rijk man te worden. Hij heeft in een pot met roode verf zijn Californië gevonden. De zedeleer dezer daadzaak is intusschen: Wie niet rijk of verstandig genoeg is om zich door deze millioenen menschen heen te worstelen, geraakt van hen onder den voet. Derhalve, gebruik uwe schranderheid en uwe ellebogen, wanneer gij in het gewoel zijt.

Wij gaan de straat af. Tusschen de cabs en de omnibussen loopen ons de annoncewagens door hunne zonderlinge gestalten in het oog. Zij bestaan meestal uit eene eenvoudige planken kist, die met billetten beplakt is, en, al naar hare grootte, op twee of vier wielen rust. Dikwijls echter zijn zij ook zoo eenvoudig niet, maar prachtig en buitengemeen van inrigting en voorkomen. Daar rijdt juist de schelpwagen van de Heeren Moses en Zoon voorbij. Op de plaats van de bekoorlijke zeenimf zit een *groom* met bolle wangen, en deelt gratis sierlijke, kleine almanakken uit, die als sneeuwvlokken op de voorbijgangers nedervallen. Jammer dat kolonel Sibthorp er niet bij is. Hij haat de *advertissement-vans* (annoncewagens) met den wreveligen haat, die hem eigen is. De dappere kolonel beweert namelijk, dat deze *public nuisance* slechts dient om de paarden schichtig te maken, en nog wel eens een ontzettend ongeluk *zou kunnen* te weeg brengen.

Wie zijn die arme duivels daarginder, die in eene lange, regelmatige rij, ieder met een bord op de borst en op den rug, over het trottoir komen aanstappen? Daar zijn er wel vijftig, naar het schijnt, en zij trekken onder plegtstatig stilzwijgen, den takt houdende, één voor één achter elkander voort. Zij zijn natuurlijk tot deze Indiaansche marschorde genoodzaakt; immers, de soldaten en politiedienaars moeten zich wel in dezen ganzenmarsch schikken: hoe zou het anders mogelijk wezen, in dezen ontzaglijken stroom van verkeer voort te komen! Een regiment infanterie, dat, zoo als bij voorbeeld te Parijs, met breed front door de straten marcheert, is een schouwspel, waaraan te Londen niet te denken valt, en een kolonel, die het ons misschien in een ongelukkigen aanval van romantiek zou willen bezorgen, zou zich ongetwijfeld het hoofd onzacht tegen het platte, burgerlijke proza stooten. — Maar laten wij tot onze annoncedragers terugkeeren!

Die knapen daar voor ons behooren blijkbaar bij elkander; want wij vinden bij ieder het zelfde plakaat. Whigs of Protectionisten? Welke partij zal heerschen? Die, welke aan het volk het meest voor zijn geld geeft. Dat is de regel in den handel en zal in 't vervolg ook regel in de staatkunde zijn. Wij kunnen het goedkoope brood en de goedkoope kleêren

niet laten loopen. »Vrijheid in den handel en vrijheid in de staatkunde! De eigenaars van het Hoedendepôt, N°. 10, *Wellingtonstreet*, *North*, volgen dit beginsel reeds sedert jaren, en wie er eene proef van neemt, zal zich overtuigen, dat hij in dit vrijhandelshuis (*free-trade-house*) voor 8 *sh.* 5 *p.* een hoed krijgt, waarvoor hij in een protectionist-winkel 84 *sh.* betalen moest." Deze staathuishoudkundige beschouwing heeft boven zoo vele anderen vooruit, dat zij verstaanbaar en practisch is, en nog meer, zij is ook juist — voor Engeland. Goedkoop brood, goedkoope hoeden, goedkoope regering, vrije mededinging in den handel, in den staat en — in de godsdienst. (Bright verlangt *free-trade in religion.*) Cobden kan zich over zijne Engelschen niet beklagen: zij hebben hem begrepen, en hij heeft hen begrepen.

De annoncedragers gaan nog altijd voor ons uit. Hun gezigt begint ons allengs lastig te worden. Eindelijk komen zij gelukkig aan eene dwarsstraat en houden stil. Eene afdeeling zwenkt regts, eene andere links af, om ook in de meer afgelegene wijken der stad het evangelie der goedkoope hoeden te verkondigen; maar het hoofdcorps behoudt zijne rigting en zet zijnen marsch naar de *City* voort. Laten wij maken dat wij hen voorbij komen! Maar naauwelijks is de voorste van hen achter ons, of wij ontdekken reeds, dat wij uit den regen in den drop zijn gekomen. Eene geheele zee van annonces wentelt zich langzaam en onheilspellend naar ons toe. Weinige sekonden, en wij zijn in het midden van den draaikolk. Links, regts, van achteren, van voren, overal annonces. Het is ditmaal geenszins een enkele trein, waarmede wij te doen hebben, het zijn twee, het zijn drie treinen. En wij kunnen ze, ook zonder de plakaten, ligt van elkander onderscheiden. *Deze* hebben hunne borden, als de zoo even genoemden, over borst en rug hangen; *die* schouderen ze op lange stokken, als musketten; en *gene* hebben vierkante kasten, waarin zij van hun hals tot hunne knieën gepantserd zijn. »Stemt voor Mr. A! Algemeen stemregt en vrijhandel!" — »Stemt voor Mr. B! Vrijhandel en geen beschermtol!" — »Stemt voor Lord C. tegen het pausdom en voor de godsdienst!" — A. is een chartrist, B. een *free-trader*, en C. een protectionist. De arme Tories hebben op aarde niets meer te hopen, en nemen de vlugt in den

hemel. Op zij daarbij winnen of verliezen, zullen zij zelve het best weten.

Wij hebben ons intusschen uit het gewoel los gemaakt, en slenderen verder. Waarom heeft zich een menschendrom voor die herberg verzameld, en wat beteekenen die vlaggen uit de vensters? De vraag is weldra beantwoord. Wij staan voor het hoofdkwartier van de *vrijhandelsgezinde kiesvereeniging*, en in een oogenblik hebben wij een half dozijn proclamatiën in de hand. Voor de herbergiers is het thans een gouden tijd. De potitiek neemt de vlugt in de herberg; waarom zou de herberg niet ook in de politiek vlugten? Eene betere annonce is er niet, en men kan overtuigd wezen, dat meer dan één herbergier door zijn staatkundig enthusiasmus van een bankroet gered werd. Maar laten wij de politiek en de verkiezingen daar! Steken wij de pamphletten en vlugschriften, die men ons in de handen heeft gestopt, in onzen zak, en vervolgen wij onzen weg!

Daar rijdt een *cab* (cabriolet), die door zijn fatsoen van de gewone voertuigen van dien aard afwijkt. Het is eene nieuwe uitvinding, »*a great improvement*," en onderscheidt zich, zoo als zijn opschrift zegt, door zijn goedkoopen prijs. En hoe heeft de eigenaar zich den uitslag zijner »uitvinding" verzekerd? Vóór omstreeks een half jaar gevoelde een Londensche kapitalist de behoefte om zijn geld voordeelig te beleggen. De mijnen in Californië boezemden hem geen regt vertrouwen in, en na rijp beraad kwam hij op het denkbeeld, om de straten der hoofdstad zelve tot goudmijnen te maken. De penny-omnibussen hadden hun fortuin gemaakt; waarom zouden goedkoope *cabs* het ook niet maken? Maar de concurrentie was groot, en met de huurkoetsiers liet zich niet gekscheren. Zij hadden reeds meer dan één mededinger met hunne vuisten uit het veld geslagen, en schenen niet geneigd een nieuwen te laten opkomen. Onze speculant verloor intusschen den moed niet. Wat, naar het zich liet aanzien, de grootste hinderpaal was, zou juist de *steptone*, het middel tot zijn fortuin worden. Hij liet eene modelcabriolet maken, en zond die op straat, midden onder de andere huurkoetsen. Zoo als te voorzien was, kwam het weldra tot hevige woorden, en van woorden tot slagen. Of de koetsier in dit opzigt instructie had, kan ik niet zeggen; genoeg, de politie

mengt er zich in, de zaak komt voor de regtbank, X. (de speculant) verschijnt als martelaar der vrije concurrentie, als een weldoener des menschdoms, die slechts door ruw geweld in het uitoefenen zijner menschlievende ideeën verhinderd werd. De verslagen der procedures verschenen in de dagbladen; *the Times* brengt een hevig *leader* tegen de snoode huurkoetsiers (*cabmen*), die in een zoo vrijzinnigen tijd, als de tegenwoordige, nog aan gilden en privilegiën durfden denken, en gewaagt met achting van den edelen X.; twee of drie andere couranten volgen zijn voorbeeld, en de speculatie van X. is gelukt, beter gelukt, dan hij zelf had durven hopen.

Houden wij een oogenblik stil voor dien prachtigen schoenmakerswinkel, die ons door zijn phantastisch rijken bouwtrant en de menigte der smaakvol ten toon gestelde waar even zoo boeit als verbaast. »Zonder wedergade! 10,000 paren van de fijnste Fransche laarzen, zoo even uit Parijs ontvangen, veertien *shillings* het paar! Men oordeele nadat men de proef heeft genomen!" En inderdaad, wat het getal betreft, schijnt de verzekering van den Londenschen schoenenwinkelier geen *humbug* te zijn. Het breede front der eerste verdieping is letterlijk met laarzen overdekt, die in voortloopende rijen digt naast elkander zijn opgehangen, en waârvan ieder een fraai hemelsblaauw bordje met het cijfer 14 en een uitroepteeken draagt. Maar laat ons in den winkel zelven eens een blik werpen! Als naar gewoonte is aan ieder voorwerp, behalve de opgave van prijs, eene korte aanmerking of ten minste een of effectmakend epitheton toegevoegd. Daar lezen wij: »Wat baat ons geluk (*i. e.* geld), wanneer ons de schoen wringt!" — »Zonder fatsoenlijk voorkomen geen *gentleman!*" — En nog zoo menige passende of niet passende zinspreuk. Een paar slechte pantoffels voor een *shilling* figureert als »*excellent.*" Reeds vroeger is het aangemerkt, dat de annonce eene omwenteling in de taal te weeg brengt, of liever, zij heeft zich hare eigene taal geschapen. Als kind der concurrentie kan zij haren oorsprong niet verloochenen. Zij spreekt, zoo als de geest der speculatie dicteert, koortsachtig, geëxalteerd. Zij heeft den positief vergeten, en beweegt zich in louter superlativen. Hare taal begint, waar de gewone ophoudt. »Goed," het hoogste

woord der wijsbegeerte, is veel te zwak voor haar; zelfs het slechte noemt zij »uitmuntend." Zij opent met *exellent* de trapladder van hare aanduidingen, en rijst pijlsnel omhoog, tot zij den vasten grond uit het gezigt verliest, en goed- of kwaadschiks naar de wonderlijke phantasiën harer verbeeldingskracht moet grijpen. »*Gentlemanlike*," »verrassend," »bewonderenswaardig," zijn de welluidende adjectiven voor middelmatige artikelen; »onovertreffelijk," »onbereikbaar," »*sublim*," *astonishing*," »*astounding*," »*sturning*," »*dazzling*," gaan een weinig verder; maar daarmede is ook de woordvoorraad uitgeput, en de annonce heeft nog zoo veel te zeggen. Zij fabriceert nu in vruchtbare verscheidenheid *parel-*, *saffier-*, *robijn-*, *diamant-*, *kohinoer*-laarzen (ik neem mijne voorbeelden slechts uit den winkel voor mij; wat van de eene zaak geldt, geldt van allen); zij maakt zich meester van de beroemde en beruchte personen uit alle landen, laat ze zonder genade als peetvaders optreden, en treedt voor ons met *Bonaparte's-*, *Blucher's-*, *Wellington's-*, *Cobden's-*, *Derby-*, *Kossuth-*, *Lola-Montez-*, *Wagner's-*, *Jenny-Lind's-*, ja zelfs *Venus*-schoenen en laarzen: zij wil ons gelukkig maken met *zevenmijls-laarzen* en *laarzen van vooruitgang;* zij vindt den *roem der eeuw* en het *sieraad van onzen tijd* uit; zij — maar onmogelijk zou het zijn alle geboorten van door de concurrentie bevruchte hersenen op te sommen.

Vervolgen wij onzen weg. De annoncen-uitdeelers kennen wij reeds; zij zijn ons bij honderden ontmoet. Meest arme lui, in havelooze plunje, herinneren zij ons aan de ellende van het werkhuis, dat zij kort geleden ontloopen zijn — zeker een slechte ruil! Maar er zijn ook uitzonderingen. Beschouwen wij dien bronskleurigen Hindoe aan gindschen hoek, die in majestueuze houding daar staat, als een standbeeld, of als eene levende beschuldiging van het trotsche Britannia, dat het geluk en de grootheid van zijn volk vernietigd heeft. Hoe zwaarwoedig zijn die regelmatigschoone gelaatstrekken, en dan weder, welke een wilde, wraakzuchtige blik uit dat van toorn vonkelend oog! Nadert men echter den belangwekkenden vreemdeling, dan is de begoocheling voorbij. Wij zijn aan de zijde van den Hindoe. Hij beschouwt ons met eene verachtende meerderheid, grijpt langzaam en deftig in de plooijen van zijn gewaad, en reikt

ons een zorgvuldig digtgevouwen papier toe. Wij doen het haastig en vol verwachting open: »MOSES EN ZOON. Leve de vrijhandel! Weg met het monopolie!”

En dit voorbeeld is geen uitzondering. De annonce in *high style* bemint het buitenlandsche kostuum; het werkt op het publiek. Boven alle volken schat zij echter den Hindoe. Hij doet zich zoo voordeelig voor; hij is op zichzelf eene annonce van vleesch en been. Ook de Neger is niet te verwerpen. Hem ontbreekt, wel is waar, de adelaarsneus en de betooverende trek van diep zielelijden, maar hij wekt toch altijd meer de opmerkzaamheid dan een gewoon blank gezigt. De straatmuzikanten weten dit te waardeeren. Zij verbergen hun blond haar onder eene wollen pruik, verwen gezigt en handen zwart, en metamorphoseren zich in *genuine Niggers* (echte Negers). Ik zal u naauwelijks behoeven te vertellen, dat zij betere zaken doen dan hunne collega's, die uit valsch eergevoel aan de Angelsaksische nationaliteit vasthouden. En toch is ieder met het bedrog bekend. Maar de wereld *wil* bedrogen zijn.

Ik mag hier de Chinezen in de theewinkels niet voorbijgaan. Zij verleenen den nectar van het Hemelsche Rijk een wonderbaar karakter van oorspronkelijkheid, en laten ons de fatale openbaarmakingen van *the Lancet* vergeten, een geneeskundig tijdschrift, dat zich door zijne artikelen over de vervalsching van spijzen en dranken zeer verdienstelijk heeft gemaakt. — De rol, welke de *Bloomer-barmaids* den vorigen winter hebben gespeeld, is nog in versch aandenken. Deze bekoorlijke vlinders stamden zeker uit geen vreemde luchtstreek af; maar, indien al geen *foreigners*, waren zij toch *strange beings* voor den zedelijk pedanten John Bull en zijne rigoristische wederhelft.

Wij gaan verder. Voor het laatst maken wij nog met een uitdeeler van annonces kennis, en wel met den man, die op gindschen hoek heeft post gevat. Hij is al in de zestig, armoedig gekleed, en met van hartzeer en ellende vervallene gelaatstrekken. Hij gaat met zijne briefjes niet zoo verkwistend om, als anderen, en schijnt zich voornamelijk tot het schoone geslacht, en ook tot dit nog slechts met uitzondering, te wenden. Wat mag de reden dier galanterie zijn? Onze nieuwsgierigheid is weldra bevredigd. Wij rapen het

blaadje op, dat eene dame voor ons heeft weggeworpen. »Moeders! terwijl gij u in zalige vreugde aan het gezigt uwer lievelingen verlustigt, sluipt misschien reeds onder de wieg de adder te voorschijn, die het geluk uws levens voor eeuwig verwoesten kan. Zorgeloosheid is de moeder van het gevaar. Vergeet niet de ontzettende daadzaak, dat van de kinderen, die te Londen sterven, twee derden als slagtoffer van den kinkhoest vallen. En toch is er een talisman, voor welken de magt van dezen helschen vijand te schande wordt. MILL's *hoestpillen*, volgens voorschrift ingenomen, voorkomen de ziekte. Is echter de ziekte reeds daar, dan zijn zij een onfeilbaar geneesmiddel. Duizenden van getuigenissen liggen ter inzage gereed. Eene enkele doos, met aanwijzing tot gebruik, drie *sh.* zes *pence;* eene familiedoos tien *sh.* Adres No. 13, *Strand.*

Wij staan nu voor het »*far famed West End Branch Establishment*" van den kleederfabrikant en volksman MOSES EN ZOON. Naar drie straten heen front makende, draagt het *Oxford street* toegekeerd het hoogklinkend devies: »*God save the Queen! God bless the People!*" Laten wij het eerste gedeelte, dat een stereotiep beleefdheidsformulier is, weg, dan blijft het demokratische »*God bless the People* (God zegene het volk)!" over. »*Dio e popolo* (God en volk)!" is het devies van den Italiaanschen patriot, die hiermede den koning der kleermakers de broederhand reikt. Het pathos van den vromen zamenzweerder mengt zich zamen met het pathos van den vromen speculant. De verwante zielen hebben elkander gevonden. Allah is Allah, en MOSES en MAZZINI zijn zijne profeten.

Nog een paar woorden over MOSES EN ZOON. Zoo als vroeger reeds gezegd is, hij is de reus der annonce. Niemand overtreft hem in de kennis van haar wezen; niemand evenaart hem in de aanwending der middelen. Van HOLLOWAY, den fameuzen pillen-charlatan, heb ik kortelings gelezen, dat hij jaarlijks niet minder dan 20,000 p. st. voor advertentiën uitgeeft. Maar daartoe bepaalt HOLLOWAY ook bij uitsluiting zijne wijze van annonceren. MOSES EN ZOON daarentegen heeft zich met gelijke kracht op alle takken der annonce geworpen. Hij bazuint in de couranten met HOLLOWAY om het hardst; hij zendt honderden van annoncen-uitdeelers

en ronddragers door stad en land; hij verspreidt millioenen van brochures, couranten, almanakken — zoo als van zelf spreekt, gratis; hij laat prachtige wagens door de stad rijden; hij illumineert, als de gelegenheid zich aanbiedt, en als die zich niet aanbiedt, heeft hij dozijnen van Hindoes, Negers en Chinezen in zijne soldij; hij bedekt de huizen der wereldstad met aanplakbiljetten; kortom, hij ontmoet ons op alle breede en smalle wegen, die in het hart en de geldbeurs der massa uitloopen. Moses is voor het overige, dit zij tusschen twee haakjes gezegd, inderdaad een radicale *free-trader*, en denkt zelf t' avond of morgen in het Huis der Gemeenten te zitten. Of hem dat gelukken zal, is de vraag. Er zijn ook te Londen menschen, aan wie zijn gebrek aan bescheidenheid een doorn in het oog is. Maar, zoo als het spreekwoord zegt, slechts arme halzen zijn bescheiden, en Moses is geen arme hals.

Zijt gij nedrig, arme suffer?
Staan uwe oogen flaauw en droef?
Goud en glorie kroont den bluffer;
Alles overwint de snoef. (*)

Het fashionable gedeelte der stad ligt nu achter ons, en hoe meer wij de *City* naderen, des te grooter wordt het gedrang der voetgangers en rijtuigen, des te onbeschaamder de annonce. Overal, waar de politie of de eigenaars het niet beletten, zijn de muren tot aan de tweede verdieping met billetten beplakt; de *advertissement-vans* rijden bij half dozijnen achter elkander, en zelfs de cabs en omnibussen wemelen van buiten en binnen van annonces. Daar lezen wij van nationale *fire escapes* (reddingsmaatschappijen bij brand), van nationale schutterijen, nationale theewinkels, ja zelfs nationale nachtmutsen. »Kleeren voor het millioen!" »Baden voor het millioen!" »Brood voor het millioen!" »Koffij voor het millioen!" Hoe gelukkig moet dit millioen (men bedoelt hiermede de bevolking van Londen) toch wezen! Maar daar lees ik ook: »*Shaving* (scheren) *for the million!*" Ja, geschoren wordt het millioen, of men wil het ten minste scheren; dat is zeker.

(*) Dit rijmpje, dat wij ergens lazen, is, als wij wel hebben, van wijlen Boudewijn, die zelf met de ligtgeloovigheid van ons publiek den gek stak. Red.

Zelfs de bestrating ontgaat de annonce niet. Zij laat de steenen niet dansen, zoo als wijlen Orpheus; maar zij laat ze spreken. Het eeuwige rondzien moede, staren wij een oogenblik voor ons neder. Ook hier vinden onze oogen geen rust. Een zerk met een doodshoofd, dat treurige zinnebeeld der vergankelijkheid, grijnst ons toe, en de lijkbezorger X. belooft ons eene goedkoope begrafenis. »*Burial for the million!*" »*Cheap burial!*" »*Burial made easy!*" (Begrafenis voor het millioen! Goedkoope begrafenis! Begraven gemakkelijk gemaakt!)

Vele huizen zijn van het jaartal hunner stichting voorzien. Daar, aan dat magazijn van wollen goederen, lezen wij bij voorbeeld: »*Etablished in* 1689." De handelsdynastiën hebben hunne genealogiën zoo goed als de adelijke of vorstelijke geslachten, en even als bij dezen is er dikwijls een mankement aan den stamboom. Een lang, eerwaardig verleden is niet alleen roemrijk, het is ook een teeken van soliditeit. (Ik spreek van de handelshuizen.) Een goede stamboom is een credietbrief. Wie zou het daarom eener jonge firma kwalijk nemen, wanneer zij, even als de Russische boeren, aan haren wezenlijken ouderdom eene halve eeuw toevoegt? Het kost slechts een paar penseelstreken, en het publiek betaalt die.

Zie daar eene uitmuntende kopij van de Grieksche Slavin (van Power, op de Londensche Tentoonstelling), die voor het huis daarginder wordt geplaatst! Het beeld is van Carrarisch marmer vervaardigd en een meesterstuk van beeldhouwkunst. Maar wat doet het *hier?* De Heer M., de eigenaar, is apotheker, en heeft eene nieuwe soort van rheumatismus-kettingen uitgevonden. Een dezer producten denkt hij zijn standbeeld om te doen, eene manoeuvre, waarvan hij zich magtig veel belooft. Als kunstminnaar wendt gij u vol verontwaardiging af. Het hoogste der kunst *zoo* in het slijk te halen! Aan de kunst *zulk* een doel op te dringen! — *Take it cooly!* zoo als de Engelschman zegt. Onze eeuw is materialistisch; wetenschap en kunst volgen den stoet der geschiedenis. De pers is de voetbank der speculatie geworden; de Muze der Poëzij heeft den lauwerkrans op zijde gelegd, en doet meidendiensten bij Moses en Zoon; de bouwkunst helpt koffij en thee verkoopen; de schilderkunst blaast in de trompet voor den Heer Cumming en zijne

Zuid-Afrikaansche tentoonstelling: waarom zou de beeldhouwkunst zwarigheid maken om voor een pillendraaijer klanten te lokken?

Lezen wij een briefje, dat men ons zoo even in de handen heeft gestopt. »Mr. PHILLIPS berigt aan de *Nobility* en *Gentry*, dat hij met 1° Augustus zijn uitgebreid magazijn in enz. opent. Een gloeijend vereerder van vrijhandel en in het bezit van een magtig kapitaal zijnde, zal hij *alle* goederen goedkooper leveren dan zijne concurrenten in de hoofdstad. Om het bewijs te geven, dat hij door geen gewoon eigenbelang wordt geleid, heeft Mr. PHILLIPS de volgende inrigting gemaakt. Ieder, die van 1 tot 14 Augustus in zijn nieuwen winkel voor meer dan 5 *sh.* koopt, ontvangt eene gestempelde kaart, de uitnoodiging inhoudende tot een schitterend diner, dat hij aan zijne begunstigers denkt te geven." Is dat niet kluchtig? Maar wat maakt het middel uit, als er het doel maar mede bereikt wordt? En hier is het middel van dien aard, dat aan een mislukken naauwelijks te denken valt; en mislukt de zaak al tegen verwachting, Mr. PHILLIPS weet, dat hij door het *Court of Bankruptcy* van alle verpligtingen tegen zijne ongelukkige kaartbezitters ontheven wordt.

Wij zijn nu in het hart der *City* gekomen, en het is tijd dat wij 'er aan denken om terug te keeren. Voordat wij de penny-stoomboot aan de *London-bridge* beklimmen, nog eene historie, die de beteekenis der annonce duidelijk mag maken. Een winkelier, die zich onder de gunstigste omstandigheden had gevestigd, werd reeds van het begin af door zijne schuldeischers in het oog loopend lastig gevallen. Hij kon zich dit zonderlinge wantrouwen niet verklaren, maar schikte zich in de zaak, en betaalde. Maar ook daarmede nam zijn crediet niet toe; het zelfde wantrouwen vervolgde hem nog altijd. Eindelijk, toen de zaak hem te erg werd, sprak hij er een zijner schuldeischers eens over aan. Deze wilde eerst niet voor de zaak uitkomen; maar eindelijk werd hij zoo in de engte gedreven, dat hij de ware reden niet langer kon terughouden. »*Gij annonceert nooit!*" De winkelier glimlachte en liet zich dit gezegd wezen. Den volgenden dag begon hij te annonceren, en nu heeft hij crediet volop. — *Se non è vero, è ben trovato.*

Gaan wij nu aan boord van die stoomboot. Ook hier volgt de annonce ons na. Op den steiger reeds zoekt men te vergeefs naar een plaatsje, dat zij niet in bezit heeft genomen, en aan boord van het vaartuig zelf is het niet beter. De annoncen-uitdeelers drijven iemand van het verdek naar de kajuit, en uit de kajuit naar het verdek. De bogen der bruggen, onder welke wij doorvaren, herinneren ons aan de heureka-hemden van Mr. FORD, en de balken, die op ondiepe plaatsen uit den Teems omhoog steken, prediken den roem van HYAM en MOSES EN ZOON. Maar den Hemel zij dank, wij zijn gelukkig waar wij wezen moeten, en stappen bij de *Black-friar-bridge* weder aan wal. Wij gaan nu langzaam *the Strand* langs, naar *Charing-Cross* toe, en van daar door de dwarsstraten naar huis. Laten wij eens even dien boekwinkel ingaan. Hij ziet er te fashionabel uit, dan dat wij daar kwakzalverige advertentiën zouden verwachten, waarvan de *shops* der *stationers* (kleine boekwinkels, waar men ook schrijfbenoodigheden enz. verkoopt) zoo wemelen. Slaan wij echter de jongste novellen, *reviews*, *magazins* enz. op, dan ontmoet ons overal de annonce. De producten van geest en verbeelding moeten haar op hunnen togt door het land, of zelfs door de wereld, medeslepen. Hoe grooter debiet zich bij een boek laat verwachten, des te talrijker stroomen hem de annonces toe. Nemen wij b. v. *Bleak House* van DICKENS, dat, zoo als men weet, in maandelijksche afleveringen uitkomt. De naam des schrijvers waarborgt reeds vooraf voor een ruim debiet. Het eerste nommer bevatte een groot getal advertentiën; het werk vond echter nog grooter debiet dan men vermoed had. In het tweede nommer namen de advertentiën reeds meer plaats in, dan het verhaal zelf. Bij de derde en vierde afleveringen was de massa ingezondene advertentiën zoo groot, dat men ze niet alle plaatsen kon.

Wij zijn *Charing-Cross* voorbij en slaan eene dwarsstraat in. De avond is intusschen gevallen. Weldra zijn wij aan onze woning. Ons dagwerk is volbragt.

EEN HUWELIJK IN DUITSCHLAND, NAAR DEN LAATSTEN SMAAK.

In een konfituurwinkel *onder de Linden* te Berlijn staat een bevallig meisje achter de toonbank. Het is daar niet zoo als te Parijs, en de *belles limonadières* spelen er geen zoo belangrijke rollen, als in de Seinestad. Evenwel heeft de industrie sedert lang ingezien, dat ook daar schoone verkoopsters aan de waar eene bijzondere waarde geven, en het getal der rozenwangen en zwarte of blaauwe oogen achter de toonbank is in de laatste jaren zeer toegenomen.

Onder de dagelijksche *habitués* van den konfituurwinkel bevond zich een oud militair, die de ontdekking had gedaan, dat de pasteitjes en curaçao hem hier beter smaakten dan in de overige »*Conditoreien*," ofschoon hij toch moest bekennen, niet te weten waar het hem zat. Het eenige, dat hij er van begreep, was, dat het de bekoorlijke oogen, de rozenlippen en de teedere handen waren, die glaasje en bordje voor hem plaatsten. De veteraan ondervond in het morgenuur een zoo regelmatig verlangen naar het likeur en het gebak, dat er inderdaad geen dag verliep, waarop hij niet op het bepaalde uur in den konfituurwinkel zat. De discipline, die stiptheid vordert, verlaat den echten militair ook dan niet, wanneer hij reeds lang de dienst verlaten heeft.

Maar de menschen en zeden zijn anders aan de Seine dan aan de Spree. Een Fransch militair van het echte ras zou het als een vergrijp tegen de zamenleving hebben beschouwd, zoo hij niets meer had gedaan dan curaçao proeven, pasteitjes eten en de mooije winkeldochter met welgevallen aanzien. Maar onze majoor deed inderdaad niets anders. Hij kwam, hij groette, hij bestelde, hij ging zitten, hij at, hij keek, hij knikte, en hij ging heen. Op zijn hoogst liep er nu en dan eene aanmerking over het weêr onder door. Maar als hij heenging, deed zij altoos de glazendeur voor hem open, hij bedankte met eene militaire buiging, en zij wenschte hem

een goeden morgen, terwijl zij de deur langzaam achter hem toe deed.

Eigenlijk was dit de quintessence van genot. Zij zag er zoo schalkachtig uit; zij glimlachte altijd, en wanneer zijn blik den haren ontmoette, sloeg zij de oogen neder, om ze echter dadelijk weder op te slaan. Ik weet niet hoeveel weken of maanden dit geduurd heeft; maar den majoor kwam het niet te lang voor; aan eene verandering dacht hij niet, en dat het toch eenmaal anders zou worden, kwam hem niet in het hoofd.

Des te meer verraste het hem op zekeren morgen, dat hij de *limonadière* niet achter de toonbank aantrof. Hij ging zitten; zij kwam niet. Hij wendde zich naar de toonbank met een blik, die zooveel wilde zeggen als: »Mijn curaçao en mijne pasteitjes!" De pasteitjes en de curaçao kwamen ook zonder dat hij een woord behoefde te spreken, maar de vrouw des huizes bragt ze zelve. Hare hand had echter niet dat fijne en teedere, dat alleen het bordje en glaasje met zooveel appetijtelijkheid kon aanvatten en neêrzetten. Het was — ja, het was iets geheel anders. De pasteitjes hadden een bijsmaak; de likeur had iets bitters.

»Waar is PAULINE?" vroeg hij eindelijk, zijn snorbaard strijkende. — »Excuseer, Mijnheer de majoor! die is naar de kerk." — »Naar de kerk? 't Is toch geen zondag?" De majoor kon niet begrijpen, dat PAULINE op eens zoo vroom zou zijn geworden, om zelfs in de week naar de kerk te gaan. — »Maar er wordt getrouwd," zeide de konfituurjufvrouw. »Eene goede vriendin van haar is de bruid, en PAULINE heeft mij zoo dringend verzocht, er heen te gaan, dat ik het niet wel weigeren kon." — »En heeft dat nu, op dit oogenblik, plaats?" — »Ja, Mijnheer de majoor! Ten twee ure precies, en het is nu — laat kijken! — net kwartier vóór tweeën."

De majoor zette zijn hoed op, greep zijn rotting, en stapte de deur uit. Er wordt niet beweerd dat hij een kerkganger was, maar hij ging naar de kerk. Zijn gang was anders langzaam en deftig; heden verhaastte hij zijne schreden. Hij kwam juist de kerkdeur in, toen de toespraak van den geestelijke ten einde was. Er waren verscheidene paren; zij waren op eene rij geplaatst; de toespraak was tot allen ge-

rigt geweest; het gold nu nog het wisselen van ringen en de kerkelijke vragen en antwoorden. Het was intusschen onzen majoor, om er maar voor uit te komen, niet om de bruidsparen, maar om de knappe winkeldochter te doen, die onder de aanschouwers moest staan.

De plaats, die hij zich door middel zijner ellebogen had weten te verwerven, was niet zeer gunstig. Slechts tusschen de ruggen van twee onbewegelijke, vermoedelijk zeer conservative burgers, kon hij een blik op de ruggen der bruidsparen werpen: bruiden met en zonder kransen, bruidegoms met zwarte rokken en in gekleurde zomerjassen. Zij interesseerden hem geen van allen, tot op het laatste paar. De bruidegom was van een alles behalve innemend voorkomen, met grove vuisten en hooge schouders, waarin zich zijn klein hoofd verborg. »Zoo iemand *moest* niet trouwen," dacht de majoor, toen hij hem in het oog kreeg, en de bruid naast hem ontwaarde. Zij was een half hoofd grooter dan hij, en zag er allerbekoorlijkst uit, wat hare gestalte betrof; want haar gelaat was, even als dat der andere bruiden, achter een sluijer verborgen.

Maar nu hadden de andere bruidsparen afgedaan. De pastoor naderde het laatste, en liet zich door den koster het papier geven, waarop de namen waren opgeteekend. De schoone gestalte sidderde, zij snikte thans hoorbaar, en drukte haren zakdoek tegen haar gelaat. »Hond u bedaard, lief kind!" fluisterde de pastoor haar toe. Zij hield zich bedaard, en de pastoor las de namen op. Die van den bruidegom ontsnapte aan het oor van den luisteraar. Maar nu klonk haar naam — en zij zag om, toen zij met eene zeer duidelijke stem haar *ja* sprak.

Tien minuten later was de majoor weder in den konfituurwinkel. De jufvrouw wist niet hoe zij het met hem had; hij zag er geëchauffeerd, of vreemd, of nieuwsgierig uit. — »Weet gij er dan *volstrekt* niets van? Uwe winkeldochter..." — »Die zal zoo wel weêr hier wezen, Mijnheer de majoor! Zij zal wel even met hare vriendin meê naar huis gaan; maar daar blijft zij niet lang; want zij is vlug in al wat zij doet." — »Vlug mag zij wezen, jufvrouw! maar naar hare vriendin zal zij niet gaan, en hier terugkomen ook niet; want zij is zelf getrouwd. Ik heb alles gezien en gehoord."

Als de majoor geen majoor en niet een zoo respectabel man was geweest, zou men gedacht hebben dat het hem in het hoofd was geslagen. Deze geheele banketbakkerij geraakte in een soort van oproer. Terwijl elk der aanwezigen zich nog in gissingen verdiepte, ging de deur open, en PAULINE trad buiten: niet meer in bruidskleed, en nog minder met den bruidskrans in het haar, maar toch met eenige veranderingen, om niet wanorde te zeggen, in het toilet, welke de vrouw des huizes weder versterkte in de overtuiging, dat de majoor niet mis gezien had. Haar scherp oog ontdekte namelijk een mirtenblad in hare haren.

»Wat wilt gij hier, PAULINE?" vroeg zij kortaf, toen het meisje naar hare gewone plaats achter de toonbank haar voorbij wilde gaan. — »Gij hebt mij veroorloofd...." — »Naar het trouwen te gaan kijken, maar niet zelve te trouwen. Men moet van een verlof geen misbruik maken."

PAULINE sloeg de oogen neder en bloosde; maar zij sloeg ze terstond weder op. »Nu, als gij het dan toch weet, dan vraag ik u om verschooning." — »Ik heb niets te verschoonen," zeide de banketjufvrouw; »want onze betrekkingen hebben opgehouden." — PAULINE verschrikte thans; zij bloosde niet, maar verbleekte. »Jufvrouw, ik verzoek u zeer om vergiffenis; gij zult toch niet.... In ons contract maakt dat geen onderscheid, en ik geloof dat ik altijd mijnen pligt heb gedaan." — »Volgens ons contract heb ik een winkel-*juffer* gehuurd. Gij zijt thans getrouwd, en eene getrouwde vrouw is verpligt bij haren man te zijn, en kan niet meer achter mijne toonbank fungeren." — »Als het anders niet is!" riep PAULINE verheugd: »dat zal de minste hinderpaal wezen." — »Maar ik wil niemand hebben, die getrouwd is, zeg ik u nogmaals, en uw man...." — »Die vertrekt van avond al naar Amerika. Aan hem behoeft gij niet te denken. Ik heb hem al afbetaald en zal hem nooit weêrom zien."

Men zag elkander verwonderd aan. »Maar hoe is dat dan?" was de vraag. — »Dat is de eenvoudigste zaak van de wereld, jufvrouw!" antwoordde PAULINE. »Ik ben reeds sedert lang in eene uitzet-maatschappij, en daar deze, zoo als ieder zegt, zeer wrak staat, en het onzeker is of zij een volgend jaar nog zal kunnen betalen, heb ik schielijk een besluit

genomen, en ben getrouwd, voordat het te laat mogt wezen. Mij zou het immers nooit in het hoofd zijn gekomen, eene zoo goede conditie te laten varen; daarom kan ook niemand mij verwijten, dat ik ligtzinnig heb gehandeld, maar ik heb mij een man opgezocht, op wien ik mij meende te kunnen verlaten. 't Is niet iemand, die het geld in zijn zak steekt en mij uitlacht en blijft; neen, daar heb ik wel naar gekeken. 't Is er een, op wien men staat kan maken, die inderdaad naar Amerika vertrekt, en reeds betaald en zijn transportceêl in zijn zak heeft. Ik heb hem slechts 80 *thaler* behoeven te geven, 10 vooraf, om zich een fatsoenlijken rok te koopen, en 70 na het huwelijk. Ik ontving uit de maatschappij 500 *thaler*; er blijven mij derhalve 420 over, en ik geloof dat dit eene goede zaak is, waartegen niemand iets zal kunnen inbrengen."

Duidelijk was de zaak zeker; de sluijer, die er over hing, had noch met romantiek, noch met sentimentaliteit iets te maken; het was eene handelszaak, tegen welke de banketjufvrouw waarschijnlijk niets in te brengen had. In hoever de zaak uit een zedelijk of godsdienstig oogpunt te billijken viel, was iets anders. Aan velen onzer lezers zal echter het opgemelde eenigzins vreemd voorkomen, en daarom diene het volgende ter inlichting.

De voor eenige jaren te Berlijn opgerigte Uitzet- en Huwelijks-Maatschappij stelde zich, ingevolge haar programma, ten doel om de huwelijken gemakkelijk te maken, en arme meisjes in de gelegenheid te stellen om door hare verdienste zelve eene huwelijksgift te verwerven. De regering gaf hare goedkeuring, en wat deze goedkeurt, zal toch wel goed wezen, dus redeneerde men. Men zou dit lompweg kunnen vertalen met te zeggen: »Wij zijn te lui om te denken; maar wij hebben eene regering; laat die dat doen." Men had zich echter in den uitslag misrekend. Er deden zich hoe langer hoe meer trouwgrage kandidaten voor de zeker gedoteerde meisjes op. Het was eene onderlinge verzekeringsmaatschappij; men zag zich derhalve tot hoe langer hoe hoogere toelagen genoodzaakt. Zij overtroffen reeds in het begin van dit jaar vele honderd percent den oorspronkelijken inleg. Geen wonder derhalve, dat de deelnemeressen zich haastten om zich door eene verloving van den hoe langer hoe drukkender wordende

last te bevrijden, en zich, tot nadeel van anderen, zelve te redden.

In dit stadium valt het gebeurde met de *limonadière* PAULINE. De maatschappij kon natuurlijk niet langer stand houden, en bestaat niet meer.

GROOTE PIER, VOOR DE DERDE EN LAATSTE MAAL.

Wij hebben in dit maandwerk twee artikelen over opgemelden Fries geleverd, een van den Heer ERDBRINK en een van den Heer EEKHOFF, die ieder hunne wijze van zien hadden, zoo als het met vele dingen gaat. Dit heeft hier en daar eenige wrijving van gevoelen uitgelokt, waarop wij niet beter weten te antwoorden dan door overneming van het volgende uit de *Nederlandsche Geschiedzangen*, uitgegeven bij den boekhandelaar F. MULLER alhier, en aangekondigd in het hier achter gevoegde Letterkundig *Album*.

RED.

[Groote Pier, de bekende Friesche zeeschuimer, was eerst een welgestelde boer van Kimswert, maar had zich, door de krijgsbenden uitgeplunderd, ter zee begeven, en schuimde daar met de zijnen in dienst van den krijgszieken hertog Karel van Gelder. Hij placht zich spottend koning van Friesland, hertog van Sneek, graaf van Sloten, vrijheer van Hinlopen, kapitein-gen. van de Zuiderzee te noemen, en maakte zich bij de Hollanders niet weinig beducht. Het bestand, waarvan hier sprake is, is dat, hetwelk op den 17den Sept. tusschen Gelder en Borgondië gesloten werd.]

Een stuyrman ter doot
Acht de Hollanders bloot;
Al sijnse groot van rade,
Sy sijn slap van dade,
Sterk van pariijen,
Crank in 't strijden,
Hoog van glorie,
Crank in victorie;
Maar die Geldersche, sterk van teeringe,
Slap van neeringe,
Cloek in den velde,
Maar dorre van gelde,

Vroom van moede,
Maar cleyn van goede,
Doch onversaegt int strijden.
Dus wilt u verblijden,
Ende de Hollanders niet achten,
Want sy moeten versmachten,
Ende sy souden tbecopen,
Waer tbestant uytgeloopen.
Tegens mijn danck,
Ist zes maenden bestand.

[Groote Pier stierf in 't jaar 1520. Zijn tijd- en landgenoot, Petrus Thaborita, heeft ons de volgende krachtige en getrouwe beeltenis van hem geschetst:

Van deese Pier was grote spraeck in Holland, in Brabant, ende in ander landen, van sin grote stercheit ende gruwelicheit, ende van sin grote oghen; ende sy maectent groter dant was; mer nochtans wasset een groet, swaer man mit grote oghen, grote schouwer, ende een groten baert, ende gruweliken van aensyen, sonderlingh als hij toernich was; ende hij was grof ende plompt van spraeck ende wesen; want hy en conste nyet bequaem spreken voert recht ofte voer heeren; mer mit sin grove Fryesche slaghen quaem hy mede vort, ende dat ghyngh hem alsoe plomp of, dat alle menschen, die daer by stonden, worden beweghen tot lachgen; ende hy was vroem ende fel op die vianden, mer hy was redelyk van herten als een Kerstenman, want hy hadde een guede meyninck; want sin meyninhe was om Vry ende Fryes te wezen, ende omt lant in guede staet te brenghen ende toe holden; want hy hadde liever by sin ploech ghegaen, dan hy gheorlocht hadde, hadde hy sin lant myt freede moeghen bouwen ende bewonen; want hy was een eyghen-erft man, want hy hadde eyghen lant ende guets ghenoech, ende sin woeninghe was toe Kemswert. Ende daerom dat hy sin guet nyet mochte bewonen, ende oec daerom, dat sin keerck was ghebrant van die van Fraenker mit die bergoense, — dat wolde hy wreken aen die gheen, die dat hadden ghedaen, also veel als hy conste ende vermochte. Daerom quam hy toe Sneeck, ende orlochden myt dye Ghelressen, ende deede vele vrome stucken, alsoe dat hy Overste-Hoeftman was ghemaect van alle sin schypsluden; al

ho vrome daden dat hy dede, nochtant soe was hy naderhant myt sommighe Ghelresse regenten al oneens, als sonderlingh mytted Canseler ende Ravenhey; dat was die Onder-Statholder; ende dat daerom: want grote Pyer was rechtuyt, ende hy en was gheen plomstrycker; want hy sach dat die Ghelressen nyet deden als sy die Fryesen onthieten hadden; ende soe lagchen hyer toe Sneeck sommighe heerschappen, die oeck fyenghen ende schatten den arm husman, elck in hoer deelen; ende sy maecten spraeck op om afterstallinghe scattinghe; ende hier was Pier seer teghen, ende mochte dat nyet wel verdraghen; daerom soe seyde die Canseler eens tot grote Pier, dat hij was een verraeder; ende Pier seide weder totten den Canseler, dat hy dat loech, als een Drenske, als hy was; ende Ravenhey die grymde oeck op Pier, alsoe dat grote Pier eens tot Ravenhey sprack en seide: »Du Ravenhey! wolstu my wat doen, soe doet dat eerlick als een vroem man, ende nyet als een schelm; hiermede wil ik dy moeten, ende wees op zijn mes." Dit heeft my grote Piers broeder selver geseit, dat Pier deese worden mytten Canseler ende mit Ravenhey selver heeft ghehadt. Hier uut mach men bekennen dat sy hem nyet lief en hadden; mer sy en dorsten hem nyet aen. Noch soe wil ic een punt bescriven, dat ick selver van sin eyghen mont hebbe ghehoert, daer men uut mag bekennen sin redelicheit. Het gheviel op een tijt, datter een frouken quam uut Hollant te Sloten, myt rogghe; ende sy wolde daermede te Sneeck, te vercopen. Eerkelens, die Rentemeister, ende groote Pier, waren der tijt te Sloten; ende Erkelens liet dat wijf aenholden, ende wolde den rog op slaen; ende hy seyde, men solden hoer betalen. Doe groote Pier dat sach, ende hy hadde anxt, dat dat wijf qualiken sold waerden betaelt, doe begonnen hy Arkelens over den hals te kyven ende te ropen, waerom dat hy dat wijf niet en liet varen, wantet guet bestant was? — Doe Arkelens dat hoerde, doe onsach hy hem, ende liet dat wijf varen; ende hy quam tot groote Pier en seyde: Wane waeromme byndy aldus haestich? ende hy gaff hem 3 of 4 cronen te verdrincken, opdat hij te vrede solde wesen. Aldus soe behiel dat wijff hoeren rog, ende was wel te freden. Hier mach men bekennen sijn redelicheit, want hy die Hollanders seer hart was, omdat zy ons

lant aenvochten, mer nochtans soe mocht hy dat nyet lyden, dat dat wijf uut Hollant onrecht geschiede, want het goet bestant was. (*Hist. v. Friesl.* II. 263).]

DE SPOOKTOREN.

(Uit het *Kaleidoscope of Anecdotes and Aphorisms*, collected by CATHERINE SINCLAIR. London, BENTLEY, 1851.)

De schrijfster, die zich vroeger door een interessant werk, *Modern Accomplishments*, *etc.*, als eene schrandere en kundige vrouw en geestige schrijfster heeft doen kennen, verhaalt in opgemeld *Kaleidoscope* het volgende:

Toen in 1821 de Koningin CAROLINE te regt stond, werden de wachten bij den Tower verdubbeld, en Kolonel S—, de bewaarder der *Regalia*, betrok er met zijn huisgezin kamers. Op een avond, toen het begon te schemeren, zat hij met zijne vrouw, zoon en dochter bij het venster, naar de schildwachts te luisteren, die zongen, elkaâr op de omloopen en van beneden toeriepen. (*) Het was smoorheet en de deur stond op een kier, toen er plotseling iets door en naar binnen rolde. Kolonel S— hield het in het eerst voor eene rookwolk, maar het nam de gedaante eener donkergraauwe piramide aan, met iets, dat zich omstreeks het midden bewoog. Mevrouw S— zag eene gedaante. Juffer S— werd door een onbeschrijflijk gevoel van schrik en ijzing aangegrepen. De zoon, die vlak aan het venster zat, staarde het ontstelde gezelschap aan, maar zag niets buitengewoons in de kamer. Mevrouw S— bleef, met het hoofd op de armen gedoken, bij de tafel zitten en gilde luid. De kolonel nam een stoel op, en wierp dien naar het spooksel; de stoel vloog er doorheen. De wolk scheen hem toe zich in het rond langs de kamer te wentelen, en vervolgens, gelijk zij gekomen was, door de deur te verdwijnen. Hij was naauwelijks opgestaan,

(*) Eene manier, die anders op post niet gebruikelijk is.

VERT.

om de figuur te volgen, toen hij een luiden schreeuw hoorde en iets zwaars beneden aan den trap vallen. Hij stond stil, om te luisteren, en een paar minuten daarna kwam de wacht op, en riep den armen soldaat, die pas kortelings op zijn post gezongen had, maar nu in flaauwte bij den ingang lag, aan. De sergeant schudde hem duchtig, betichtte hem van op zijn post te slapen, en bragt hem in arrest.

Des anderendaags moest de soldaat voór een krijgsraad in het verhoor komen; maar Kolonel S— kwam te zijnen behoeve op, en verklaarde, dat de man niet kon hebben geslapen, want dat hij had staan zingen, en dat de familie van den kolonel tien minuten te voren er naar geluisterd had. De man van zijnen kant legde de verklaring af, dat, terwijl hij zich naar den opgang der trap wendde, eene vreeselijke figuur den doorgang in en hem voorbij kwam; dat hij haar in het eerst voor een ontsnapten beer op zijne achterpooten hield; dat die figuur hem met een menschelijk gelaat en duivelsche kwaadaardigheid aangrijnsde en vervolgens verdween. Hij ontstelde zoozeer, dat hij duizelig en flaauw werd; verder wist hij niets. De regters sloegen natuurlijkerwijze geen geloof aan zijn verhaal, maar hielden het er voor, dat hij eene soort van vallende ziekte had gekregen; hij werd dus op de getuigenis van Kolonel S— in vrijheid gesteld.

Dien avond ging Kolonel S— den man geluk wenschen, maar vond hem zoo veranderd, dat hij hem naauwelijks kende. De bloeijende kleur van zijn gelaat was bijna aschgraauw geworden.

»Hoe ziet ge zoo neêrslagtig, vriendje?" zeide Kolonel S—. »Ik heb u gelukkig er door geholpen, en ge moet nu blijde en opgeruimd wezen." — »Kolonel," antwoordde de schildwacht, »ge hebt mijne eer gered, en ik blijf u dankbaar; maar voor het overige is er mij weinig aan gelegen. Van het oogenblik af, dat ik dien helschen geest heb gezien, voelde ik dat ik sterven moest."

De arme jongeling was niet gerust te stellen, en overleed daags daarna, achtenveertig uren nadat hij het spook had gezien. Kolonel S— had met den sergeant er over gesproken, die zich heel bedaard uitliet:

»Het was een leelijk gevalletje; maar hij was nog maar

rekruut, en moest er aan gewend raken, zoowel als de rest.”— »Wat zegt ge?” sprak Kolonel S—: »hebt ge dan gehoord, dat anderen de zelfde figuur hebben gezien?” — »O ja!” antwoordde de sergeant: »er worden hier al rare dingen gezien; dat kan ik Mijnheer den kolonel verzekeren, en menig rekruut van ons valt eens of een paar malen flaauw; maar ze raken er aan gewend, en het doet hun geen kwaad.’›

Mevrouw S— genoot evenwel het voorregt niet van »er aan gewend te raken.” Zij bleef zes weken sukkelen en overleed toen. Kolonel S— kon ook langen tijd den indruk, dien de verschijning op hem had gemaakt, niet te boven komen, en sprak er zeer ongaarne over, maar zeide steeds, dat hij nooit iets zou loochenen, wat hij met eigen oogen gezien had.

MENGELINGEN.

Wel betaald. — De beroemde Ier en deken Swift had een bezoek te paard afgelegd bij zijnen vriend Sir Arthur Acheson. Toen hij het landhuis van dezen verliet, zag hij voor de deur zijn knecht, die reeds te paard zat en heel op zijn gemak zijn meester afwachtte, terwijl het paard van dezen door den knecht van Sir Acheson werd vastgehouden. »Wat dunkt u?” vroeg Swift zijn bediende zachtjes: »zou ik den knecht hier geen fooi geven, en hoeveel wel?” — »Vijf *shillings* is voor een enkelen keer niet te veel,” was het antwoord, en Swift gaf dus een kroon aan den stalknecht, die haar denkelijk wel met zijn kameraad zal hebben gedeeld. De eerste maal echter, dat hij zijn knecht John het loon uitbetaalde, trok hij hem netjes 5 *shillings* af, als aan den stalknecht van Sir Acheson gegeven, voor het doen van John’s werk.

Substituut voor een zot. — Shuter, een comisch auteur in Engeland, eens in een talrijk gezelschap gedineerd hebbende, werd na het afnemen der tafel door een gast verzocht, om aan het gezelschap de gunst te willen bewijzen,

van eens *regt komiek te zijn.* »O, met alle pleizier!" gaf SHUTER ten antwoord: »maar ik heb mijne zotskap te huis gelaten en ga haar terstond halen, als gij zoo lang mijn substituut wilt zijn tot ik terugkom." De ander vond dat *inderdaad regt komiek*, en nam de rol op zich. SHUTER nam zijn hoed en rotting, ging heen, *maar kwam niet weêrom.*

JAKOB I. — Toen deze Salomo van Groot-Brittanje den troon besteeg, werd hem, onder andere adressen, een gepresenteerd van de oude stad Shrewsbury, waarin de wensch voorkwam, dat Zijne Majesteit zoo lang mogt regeren, als zon, maan en sterren duurden. »Wel man," zeî de schrandere koning tot het hoofd der deputatie; »als dat gebeurt, moet mijn zoon bij de lamp regeren."

De zelfde monarch zich te Salisbury naar de groote kerk begevende, klom een der waaghalzen van dien tijd buiten tot boven op den top van den hoogen toren, en maakte daar drie buitelingen ter eere Zijner Majesteit, die, om eene belooning verzocht wordende, den kunstenaar een patent aanbood, waarbij, op doodstraf, aan elk Britsch onderdaan, behalve dien moedigen klimmer en zijne mannelijke nakomelingen (mits Protestantsch zijnde) verboden werd, dat waagstuk te doen.

Fatsoenshalve. — Lord MANSFIELD, de beroemde procureur-generaal (later kanselier), zocht eens iemand van de galg te redden, die een horologie gestolen had, en maakte dat de gezworenen het op tien stuivers taxeerden. »Tien stuivers, mylord!" riep de aanklager uit: »wel, het fatsoen alleen heeft vijftig *shillings* gekost." — »Dat is wel mogelijk," zeî de lord; »maar we moeten een mensch niet fatsoenshalve laten ophangen."

Onbillijkheid jegens honden. — Dat men die arme dieren dagelijks affronteert, door hunnen naam aan allerlei scheldwoorden te knoopen, zoo als *leelijke hond*, *beroerde hond*, *slechte hond*, *domme hond*, *stomme hond*, *nijdige hond*, *valsche hond*, *gierige hond*, *nare hond*, *liederlijke hond*, *luije hond*, *verd.... hond*, enz. enz. enz., zou al erg genoeg zijn; maar dat men nog *ondankbare hond* zegt, kan er waarlijk niet door!

DE VELDMAARSCHALK HERTOG VAN WELLINGTON.

Sic transit gloria mundi!

De Britsche veldheer, wiens uitstekend krijgsbeleid en standvastige moed in Indië, in Spanje en Portugal, maar vooral bij Waterloo zijn gebleken, en door de faam luisterrijk verheven, — de »ijzeren Hertog," inzonderheid door de overwinning, in Junij 1815 op het heldhaftige, door zijns Keizers tegenwoordigheid en de hoop op zegepraal bezielde Fransche leger behaald, met roem overladen, — wiens geestkracht zijn door den last der jaren gebogen ligchaam scheen staande te houden en aan een glorievol leven nog een duur van jaren te voorspellen — werd den 14den September 1852, op een zijner buitenverblijven, *Walmer-Castle* (graafschap Kent), in den ouderdom van ruim 83 jaren, na eene ziekte van weinige uren, aan zijn vaderland, zijne nabestaanden, vrienden en bewonderaars door den dood ontrukt.

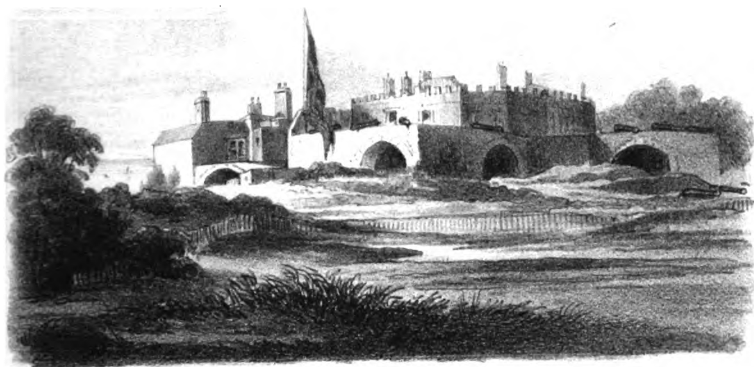
Aan levensbeschrijvingen, — aan berigten, die dat treffende sterfgeval omstandig doen kennen, — aan lofredenen op, zelfs aan smaad en miskenning van den grooten held en staatsman — heeft het niet ontbroken. Het is geenszins ons doel te herhalen wat reeds zoo vaak omtrent dat roemvolle leven is openbaar gemaakt. Wij zullen ons maar hoofdzakelijk dienaangaande bij een kort chronologisch overzigt bepalen.

Geboren	1	Mei	1769.
Vaandrig (2e Luitenant)	7	Maart	1787.
1e Luitenant	25	Dec.	1787.
Kapitein	30	Junij	1791.
Majoor	30	April	1793.
Luitenant-Kolonel	30	Sept.	1793.
Kolonel	3	Mei	1796.
Generaal-Majoor	29	April	1802.
Luitenant-Generaal	25	April	1808.
Generaal in Spanje en Portugal	31	Julij	1811.
Veldmaarschalk	21	Junij	1813.
Overleden	14	Sept.	1852.

De Hertog was tegenwoordig bij de congressen te Weenen (in 1814), te Aken (in 1818), te Verona (in 1822). Hij heeft zich voorts in de aanzienlijkste burgerlijke staatsbetrekkingen door ijver en trouwe gehechtheid aan zijn vaderland en vorsten onderscheiden, en werd door Koningin VICTORIA als vader geëerd en bemind.

De overleden Hertog was een vijand van weelde en gemak, en een vriend van werkzaamheid en studie. Zijn gestel was zoo sterk, dat de meer dan 83jarige grijsaard een tot den rand toe gevuld glas, zonder een droppel te storten, aan den mond bragt. De hier bijgevoegde afbeelding van het vertrek, waarin hij op *Walmer-Castle* overleden is, en van de ijzeren bedstede zonder gordijnen, waar hij op eene harde matras met eene katoenen sprei en zonder wollen dekens sliep, pleit meer voor een en ander, dan het langste vertoog zou kunnen doen. Omtrent dit vertrek ontleenen wij aan een Engelsch blad het volgende: »Die kamer heeft thans een ander voorkomen. Het eenvoudige huisraad is er uitgehaald, de vloer met zwart doek belegd, en eene stellaadje geplaatst, waarop de doodkist rust. De familie en huisbedienden hebben de woning verlaten, waar slechts één vertrouwde knecht is gebleven, onder bescherming eener eerewacht uit des Veldmaarschalks eigen regiment, de *Rifle-Brigade*. Eenige vreemdelingen worden door nieuwsgierigheid naar de plaats gelokt, maar geen wordt er toegelaten, en het stille, eenzame, treurige gezigt van het grijze gebouw aan den zeekant strookt geheel met het wezen des doods binnen zijne muren. Dit treft iemand zelfs gedurende den dagtijd, wanneer het voorkomen der plaats door geen schijn van vrolijkheid of gewoel wordt opgehelderd, en men slechts de schildwachts ziet heen en weder gaan, of elkander aflossen. Maar de nacht verhoogt dien indruk; want dan overschaduwen de boomen aan de landzijde het kasteel met eene sombere duisternis, en de treurige golfslag der zee vult de lucht. Van bastions en wallen hoort men dan slechts bij tusschenpoozen de stem der schildwachts, die de rondes aanroepen."

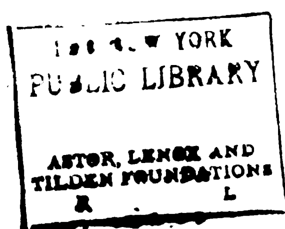
Men weet, dat de plegtigheid der begrafenis tot den 13den November is uitgesteld.

Walmer-Castle.

Slaap-en sterfvertrek van Wellington, op Walmer-Castle.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R L

Reeds vroeger hebben wij in dit tijdschrift eenige min algemeen bekende bijzonderheden omtrent de echt militaire energie, die den Hertog tot in het laatste tijdperk zijns levens onderscheidde, doen kennen. Wij deelen hier eene kleine correspondentie mede, uit een dagblad van Belfast (Ierland) getrokken, en, naar wij meenen, evenzeer tot bewijs strekkende van verstandig oordeel en onpartijdigheid, als van een werkzamen geest, die zelfs voor zaken buiten den kring zijner militaire functiën gelegen, geen uitstel van eenig belang of verzuim gedoogde. De *gentleman*, die Wellington's antwoord ontving, was er gansch niet meê in zijn schik.

»Belfast, 17 Junij 1851.

»Aan den Veldmaarschalk,
»Hertog van Wellington.

»Ik neem de vrijheid, Uwe Genade te verzoeken, mij omtrent een punt te willen inlichten. Is Napoleon al dan »niet schuldig geweest aan den moord zijner gevangenen te »Jaffa, en zou die daad door eenige militaire wet of om»standigheden te regtvaardigen zijn?

»Met eerbied, enz.

»J. H."

ANTWOORD.

»Londen, 23 Junij 1851.

»De Veldmaarschalk, Hertog van Wellington, maakt zijne »complimenten aan den Heer H. Hij heeft ZEd. brief ont»vangen, en neemt de vrijheid hem te informeren, dat hij »geen geschiedschrijver is der oorlogen van de Fransche »Republiek in Egypte en Syrië."

De dood van Wellington kan plotseling worden geheeten. Zaturdags was hij te paard naar Dover gereden, had aldaar militaire en havenwerken geïnspecteerd, en zag er zeer gezond en welgemoed uit. Maandags had hij nog eene wandeling

in den tuin van zijn kasteel gemaakt. Dingsdags morgens kreeg hij een aanval van epilepsie, en overleed, na herhaalde aanvallen, in den namiddag van den zelfden dag.

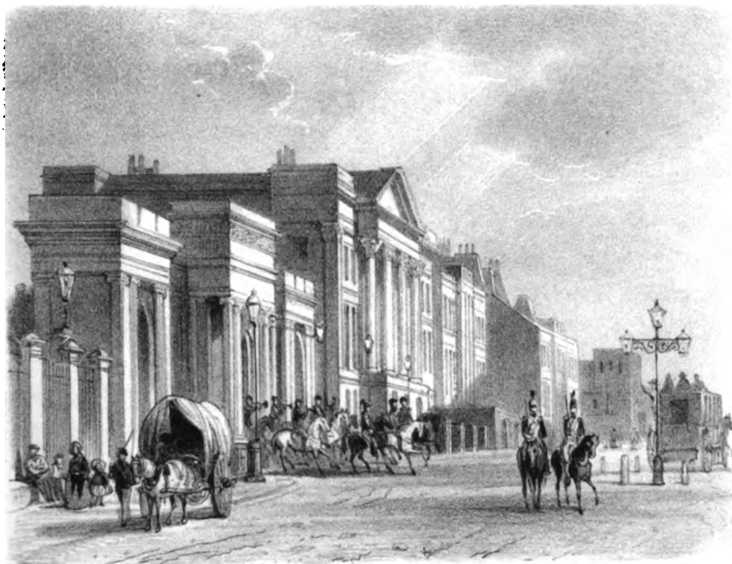
De Hertog was van koninklijke afkomst. Hij stamde af van Eduard I en de Plantagenets. Hij was in 1806 gehuwd met Catherine Pakenham, derde dochter van Lord Longford, en werd in 1831 weduwnaar. Hij laat twee zonen na, Arthur, Markies van Douro, die 45 jaren oud is en hem als Hertog van Wellington opvolgt, en Charles, Kolonel bij het Britsche leger, en een jaar jonger. De eerste is getrouwd, maar kinderloos; de laatste, insgelijks gehuwd, heeft twee zoons en twee dochters in leven.

De Hertog had de hoogste achting en genegenheid van zijne pachters en onderhoorigen, en in het algemeen van elk, die met hem omging of zaken deed, verworven door zijne stiptheid, regtvaardigheid en menschlievend hulpbetoon, waar men zijne bescherming of onderstand inriep.

Schoon in zoo vele veldslagen aan het hoofd van zijn leger, was de Hertog slechts eenmaal in een gevecht, te Orthez, op de Fransche grenzen, door een matten kogel gekwetst geraakt. »Eindelijk eens getroffen!" riep hij bij die gelegenheid uit, en scheen er zeer over voldaan. De wond werd op de plaats door een officier van gezondheid, Moffit genaamd, verbonden, en was wel ligt, maar zeer pijnlijk. Overigens is het geluk hem in dit opzigt, gelijk in al zijne veldtogten, getrouw gebleven.

En nu willen wij dit beknopt artikel eindigen met de woorden van een Engelsch blad: »Het grijze hoofd van den grooten krijgs- en staatsman ligt ter ruste, maar geheel Engeland treurt bij zijn graf. Zijn leven behoort nu aan de Geschiedenis, aan Dicht- en Schilderkunst, en zoo lang de taal van Engeland duurt, zal de naam van Wellington onvergetelijk zijn."

De derde en vierde der hierbij gevoegde afbeeldingen stellen voor: des Hertogs paleis te Londen, *Aspley-house*, dat hij van de Engelsche natie ten geschenke ontving, en zijn buitenverblijf *Stratfieldsay* (in Berkshire), waar Koningin Victoria en Prins Albert in 1845 zijne gasten zijn geweest.

Apsley-house

Strathfieldsay.

DE SPELER.

EENE VERTELLING.

Meer dan ooit werd in den zomer van 18** Pyrmont bezocht. Van dag tot dag vermeerderde de toevloed van voorname, rijke vreemdelingen, en werd de wedstrijd der verschillende speculanten levendiger. Van daar dan ook, dat de ondernemers der farobank er voor zorgden, hunne gladde geeltjes in grootere massa dan anders op te hoopen, opdat ook voor het rijkste wild, dat zij als goed geoefende jagers in het oog hadden, het lokaas zijne kracht mogt uitoefenen.

Wien is het onbekend, dat, aan de badplaatsen menigeen, zich, uit zijne gewone beslommeringen verwijderd, aan verstrooijende genoegens met bedachtzaamheid overgevende, helaas! zoo ligt voor de toovermagt des spels bezwijken moet! Men ziet personen, die anders geene kaart aanroeren, aan de bank als de ijverigste spelers werkzaam; en buitendien eischt de *bon ton*, ten minste in de groote wereld, dat men elken avond de bank bezoeken en eenig geld verspelen moet.

Van die onwederstaanbare toovermagt, van dien regel der welvoegelijkheid, scheen alleen een jonge, Duitsche Baron — wij willen hem Siegfried noemen — geen nota te nemen. Snelde alles naar de speeltafel, werd hem ieder middel, alle uitzigt afgesneden, om in een verstandig onderhoud zijn verlangen te bevredigen, dan gaf hij zich nog liever op eenzame wandelingen aan het spel zijner fantasie over, of nam eenig belangwekkend boek ter hand, of beproefde zelf eenig dicht- of prozawerk te vervaardigen.

Siegfried was jong, onafhankelijk, rijk, had eene edele gestalte en innemend voorkomen, en zoo kon het niet anders, of men moest hem hoogschatten en beminnen. Zijn geluk was bij de vrouwen beslist. Maar ook in alles, wat hij slechts beginnen of ondernemen mogt, scheen eene bijzondere ge-

lukstar hem te bestralen. Werd er van hem en zijn geluk gesproken, dan plagten de oude heeren gewoonlijk eene geschiedenis te verhalen, die in de eerste jongelingsjaren des Barons was voorgevallen.

Toen deze namelijk nog onder voogdij stond, was hij op zekere reis eensklaps zoo dringend om geld verlegen geweest, dat hij zijn gouden, met edelgesteenten omzet horlogie moest verkoopen. Zijn plan was, het af te zetten voor hetgeen hij er maar voor krijgen kon; daar echter juist in het zelfde hotel, waar hij zich bevond, een jeugdige vorst zulk een kleinood zocht, ontving hij meer dan de werkelijke waarde bedroeg. Een jaar later, toen Siegfried zijn eigen meester was, las hij in de nieuwspapieren, dat er een horlogie zou verloot worden. Hij nam een lot, dat eene kleinigheid kostte, en — won het gouden prachtstuk, dat hij verkocht had. Niet lang daarna verruilde hij het tegen een kostbaren ring. Hij kwam bij den Vorst van G. voor eenigen tijd in dienst, en deze schonk hem, bij zijn vertrek, als een aandenken zijner gunst — het zelfde gouden horlogie, met een prachtigen ketting er bij!

Van dit verhaal kwam men vervolgens op de eigenzinnigheid, van volstrekt geene kaart te willen aanroeren, waartoe hem zijn bepaald geluk zoo dringend noodigde; men noemde den Baron bij al zijne andere voortreffelijke hoedanigheden een vrek, veel te angstig, veel te kleingeestig, om slechts het kleinste verlies te verdragen.

Siegfried vernam zeer spoedig wat men hem aanwreef, en daar hij, hooghartig en liberaal zijnde, niets méér haatte dan gierigheid, besloot hij, ten einde de ontevredenen tot inkeer te brengen, hoezeer hem ook het spel een gruwel was, zich met een paar honderd louis d'or van de zaak af te maken. Hij begaf zich naar de bank, vast vertrouwende dat hij deze som zou verliezen. Maar ook in het spel werd hem de fortuin niet ontrouw. Iedere kaart, die hij aanwees, won. De kabbalistische berekeningen van oude, geoefende spelers leden schipbreuk op het spel des Barons.

Juist omdat hij eene aanzienlijke som gewonnen had, en er naar alle waarschijnlijkheid een even aanzienlijk verlies zou volgen, speelde de Baron door, die zijn plan niet opgaf. Maar ieder stond ten hoogste verbaasd, daar het ge-

luk hem voortdurend getrouw bleef. Zonder het zelf te bemerken, ontkiemde in de borst van den speler de lust tot het farospel, dat in zijne eenvoudigheid het verderfelijkste is, meer en meer.

Hij zag zijn geluk niet meer ontevreden aan: het spel boeide zijne opmerkzaamheid, en hield hem nacht aan nacht gekluisterd, zoodat, daar niet de winst, maar juist het spel hem lokte, hij ongemerkt de tooverstem volgde, waarvan hem vroeger zijne vrienden hadden gesproken, doch waaraan hij nog niet geloofd had.

Op zekeren nacht, toen de bankier juist eene *taille* geëindigd had, de oogen opslaande, werd de Baron een oudachtig man gewaar, die tegenover hem post had gevat en hem met een oog vol weemoedigen ernst gadesloeg. En ieder keer, als de Baron gedurende het spel opzag, ontmoette zijn blik het duistere oog des vreemdelings, zoodat hij een pijnlijk, geheimzinnig gevoel niet onderdrukken kon. Eerst toen het spel geëindigd was, verliet de onbekende de zaal. Den volgenden nacht stond hij weder tegenover den Baron, en staarde hem onbewegelijk met strakke en spookachtige oogen aan. Nog hield de Baron zich in; maar toen den derden nacht de vreemdeling zich daar alweder bevond en hem met een vlammenden blik begluurde, stoof hij op, met de woorden: »Mijnheer, ik verzoek u eene andere plaats te kiezen. Gij hindert mij in het spel!"

De onbekende boog zich, smartelijk lagchende, en verliet, zonder een woord te spreken, speeltafel en zaal.

En den volgenden nacht stond hij daar nogmaals, met het duister glurende oog op den Baron starende.

Nu schreeuwde deze hem, toorniger nog dan den vorigen nacht, toe: »Mijnheer! als gij zoo heel gaarne mij wilt aangapen, verzoek ik u daartoe eenen anderen tijd en eene andere plaats te kiezen, en u thans...."

Eene beweging met de hand naar de deur volgde. En even als den vorigen nacht, verliet de vreemde bitter lagchende en met eene buiging de zaal.

Door het spel, den wijn, maar bovenal door het gebeurde met den onbekende verhit, kon Siegfried niet slapen.

Bij het blaauwe licht der maan verscheen hem de vreemdeling in volle gestalte. Duidelijk herkende hij het ernstige,

scherp geteekende, gramstorige gelaat, de hem aanstarende, diep verholene oogen, het armoedige gewaad, maar ook de edele houding, die den man van fijne opvoeding deed kennen. En daarbij de wijze, waarop hij met smartvolle onderwerping de harde woorden opnam en zich uit de zaal verwijderde. »Neen!" riep Siegfried uit: »ik deed hem onregt!" En welgemeend was de smart, die hem aandreef om zich nog den volgenden morgen bij den onbekende te begeven.

Toevallig was deze de eerste persoon, dien hij, in de laan wandelende, ontmoette.

De Baron sprak hem aan, verontschuldigde zich over zijn gedrag van den vorigen nacht, en vroeg hem vergiffenis voor de beleediging. De vreemdeling meende niets beleedigends te hebben ondervonden, daar men ten eerste den in de hitte des spels verzonken speler veel ten goede moest houden, en hij zichzelven de harde woorden van den Baron, door zijn stijfhoofdig op de plaats blijven, had berokkend.

De Baron ging verder: hij sprak er van, hoe in dit leven dikwijls oogenblikkelijke verlegenheid den man van goeden stempel ten zwaarste nederdrukt; ja, hij gaf niet onduidelijk te verstaan, bereid te zijn het door hem gewonnen geld, of nog meer, weg te geven, zoo de vreemdeling misschien daarmede te helpen ware.

»Mijnheer!" antwoordde de laatste: »gij houdt mij voor behoeftig: dat ben ik nu juist niet; want, ofschoon alles behalve rijk, heb ik toch genoeg, om op een eenvoudigen voet te leven. Buitendien moet gij zelf begrijpen, dat, zoo gij meent mij te hebben beleedigd en dit door geld zoudt willen afkoopen, ik dit als een man van eer onmogelijk zou kunnen aannemen, al ware ik dan ook juist geen edelman!" — »Ik meen u te begrijpen," antwoordde de Baron verlegen, »en ben bereid u volgens uwe begeerte voldoening te geven." — »Mijn Hemel!" ging de onbekende voort: »hoe ongelijk zou een tweegevecht tusschen ons beiden zijn! Ik ben overtuigd, dat gij zoo wel als ik zoo iets voor eene kinderachtige razernij houdt, en niet gelooft, dat een paar druppels bloed, misschien een gekwetsten vinger ontvloeid, de bezoedelde eer weder kunnen rein wasschen. Stoot ik u ne-

der, dan dood ik eene gansche wereld vol schoone verwachtingen; sneef ik, dan werpt gij een kommervol, door de bitterste herinneringen verwoest bestaan ter neder! Maar de hoofdzaak blijft bestaan: gij hebt mij volstrekt niet beleedigd. Gij geboodt mij te gaan, en — ik ging."

De laatste woorden spraken uit een gekwetst gemoed, waarom dan ook de Baron zich nogmaals, en wel daarmede verontschuldigde, dat des vreemdelings blik hem in de ziel was doorgedrongen, en hij dien ten laatste volstrekt niet meer had kunnen verdragen.

»Mogt die blik," ging de onbekende voort, »zoo hij u werkelijk tot in de ziel drong, bij u de gedachte aan het dreigende gevaar, waarin gij verkeert, hebben verlevendigd! Welgemoed, vol jeugdige onbezorgdheid, staat gij aan den rand des afgronds; één stoot slechts, en — gij zijt op het punt om een hartstogtelijk speler en de bewerker van uw eigen ongeluk te worden."

De Baron verzekerde, dat de onbekende zich zeer vergiste. Daarop vertelde hij zeer omstandig, hoe hij aan de speeltafel was geraakt, en die weder wenschte te verlaten, zoodra hij, volgens zijn plan, een paar honderd louis d'or verloren zou hebben, maar dat hij tot nu toe dol gelukkig was geweest.

»Helaas!" riep de vreemdeling uit: »juist dit geluk is de verschrikkelijkste, wreedste verleiding der vijandige magt! Juist dit geluk, Baron! de geheele wijze, waarop gij aan het spel geraakt zijt, ja zelfs uw gansche wezen, dat mij zoo duidelijk deed zien, hoe uwe belangstelling daar in hooger en hooger steeg — alles herinnert mij levendig het ontzettende lot eens ongelukkigen, die, u in vele opzigten gelijk, even begon als gij. Van daar kwam het, dat ik mijne oogen niet van u kon afwenden, — dat ik mij naauwelijks kon bedwingen om met woorden datgene te zeggen, wat mijn blik u moest te raden geven! Ik wenschte u te leeren kennen; dat is mij ten minste gelukt. Verneem thans de geschiedenis van dien rampzalige, van wien ik zoo even sprak: misschien overtuigt zij u, dat het geene ijdele spooksels zijn, die ik u in het dreigend gevaar ga afspiegelen."

Beiden namen plaats op eene afgelegene bank; toen begon de vreemdeling in dezer voege:

»De zelfde voortreffelijke eigenschappen, die u kenmerken, Heer Baron, verwierven den Ridder Menars de achting en bewondering der mannen, maakten hem ten lieveling der vrouwen. Alleen wat den rijkdom betreft, had de fortuin hem niet zóó begunstigd als u. Hij was bijna behoeftig, en slechts door de geregeldste levenswijze was het hem mogelijk, zich zóó voor te doen, als met zijnen stand — dien van afstammeling eener aanzienlijke familie — bestaanbaar was.

Daar het geringste verlies zijne geheele levensmanier zou verstoren, was reeds dit voor hem reden genoeg om zich nimmer met eenig spel in te laten; maar ook buitendien had hij er geen den minsten lust toe; en zoo bragt hij, door het spel te vermijden, geene offers daaraan. Anders gelukte hem alles, wat hij ondernam, op eene bijzondere wijze, zoodat het geluk van den Ridder Menars tot een spreekwoord werd.

Tegen zijne gewoonte aan had hij zich op zekeren nacht laten overreden om een speelhuis te bezoeken. De vrienden, die met hem waren gegaan, waren spoedig in het spel verdiept.

Zonder deelneming, in geheel andere gedachten verzonken, trad de Ridder nu eens de zaal op en neder, staarde dan weder op de speeltafel, waar den bankier van alle kanten goud als tegenstroomde. Toen werd eensklaps een oude Kolonel den Ridder gewaar, en schreeuwde overluid: »Alle duivels! Daar is de Ridder Menars met zijn geluk onder ons, en wij kunnen niets winnen, daar hij zich noch voor den bankier, noch voor den pointeur verklaard heeft; maar dat zal zoo niet langer blijven: hij zal dadelijk voor mij pointeren!"

De Ridder mogt zich wegens zijne onbekwaamheid en zijn gebrek aan alle ervaring verontschuldigen, de Kolonel liet niet los: Menars moest aan de speeltafel komen.

Even als u, heer Baron, ging het den Ridder. Iedere kaart was hem gunstig, zoodat hij spoedig eene belangrijke som voor den Kolonel had gewonnen, die zich niet genoeg over den heerlijken inval wist te verheugen, dat hij van het onfeilbare geluk des Ridders partij had getrokken.

Op Menars zelven maakte dat geluk, waarover al de aanwezigen als versteend stonden, niet den minsten indruk; ja, hij wist zelfs niet hoe het kwam, dat zijn afkeer van het

spel nog vermeerderde, zoodat hij den volgenden morgen, toen hij de gevolgen van den met inspanning doorwaakten nacht in eene verzwakking naar ligchaam en geest ondervond, zich ten ernstigste voornam, nimmer weder een speelhuis te bezoeken.

Dit voornemen werd nog versterkt door het gedrag des ouden Kolonels, die, wanneer hij slechts eene kaart in de hand nam, verloor, en zijn ongeluk, in dwaze verbijstering, den Ridder op den hals schoof. Dringend verlangde hij, dat Menars voor hem pointeren, of hem, als hij speelde, ten minste ter zijde staan zou, om door zijne tegenwoordigheid den kwelduivel, die hem kaarten in de hand schoof, welke nimmer troffen, weg te bannen.

Men weet, dat nergens ongerijmder bijgeloof heerscht dan onder de spelers. Slechts met den grootsten ernst, ja met de verklaring, dat hij liever met hem vechten dan voor hem spelen wilde, kon de Ridder zich den Kolonel, die juist geen vriend van duëlleren was, van het lijf houden. Menars verwenschte zijne toegevendheid jegens den ouden dwaas.

Een jaar was er verloopen, toen hij door het onverwacht uitblijven der kleine som, waarmede hij zijn levensonderhoud bestreed, in de pijnlijkste verlegenheid geraakte. Hij was genoodzaakt zich tot een trouwen vriend te wenden, die hem onmiddelijk het benoodigde verschafte, maar hem echter tevens den grootsten zonderling noemde, die er ooit geweest was.

»Het lot,” zeide zijn vriend, »geeft ons wenken, langs welken weg wij ons geluk moeten zoeken: slechts aan onze onnadenkendheid is het te wijten, als wij die wenken niet begrijpen en volgen. U heeft de hoogere magt, die over ons gebiedt, zeer duidelijk in de ooren gefluisterd: »Wilt gij geld en goed verwerven, zoo ga en speel; anders — blijft gij arm, behoeftig, afhankelijk voor eeuwig!””

Nu eerst kwam de gedachte, hoe wondervol het geluk hem aan de farobank had begunstigd, hem levendig voor den geest, en droomend en wakend zag hij kaarten, hoorde hij het eentoonige »*gagne — perd*” van den bankier, en het klinken der goudstukken.

»Het is waar,” zeide hij tot zichzelven: »eene verhevene magt wil mij van den nood bevrijden, uit knellende verle-

genheid opbeuren, mij van mijne vrienden onafhankelijk maken! Het is pligt, de wenken van het lot te volgen."

De zelfde vriend, die hem het spel had aangeraden, begeleidde hem in de speelzaal, ja gaf hem, opdat hij onbekommerd zou kunnen beginnen te spelen, nog twintig louis d'or.

Had de Ridder, toen hij voor den ouden Kolonel pointeerde, glansrijk gespeeld, dit was nu dubbel het geval. Blindelings, zonder keuze, trok hij de kaarten, die hij zette. Toen het spel geëindigd was, had hij duizend louis d'or gewonnen.

In eene soort van bedwelming ontwaakte hij den volgenden morgen. De gewonnen goudstukken lagen naast hem op tafel gestapeld. Aanvankelijk meende hij te droomen: hij wreef zich de oogen, tastte naar de tafel, en trok die naderbij. Toen hij zich nu echter herinnerde wat er gebeurd was, — toen hij nu in de goudstukken woelde en ze wellustig telde en nogmaals telde, — toen voer voor de eerste maal, als een verderfelijke giftdamp, de lust tot den snooden mammon door zijn gansche wezen; toen was het gedaan met de reinheid der gelofte, zoo lang door hem nagekomen!

Naauwelijks kon hij den nacht afwachten, om aan de speeltafel toe te treden. Daar bleef hem zijn geluk gelijk, zoodat hij in weinige weken, gedurende welke hij bijna elken nacht gespeeld had, eene aanzienlijke som had gewonnen.

Er zijn twee soorten van spelers. Voor menigeen heeft, zonder de fortuin in aanmerking te nemen, het spel zelf eene onbeschrijfelijke, geheimzinnige aantrekkelijkheid. Ik heb een man gekend, die dagen en nachten lang eenzaam in zijne kamer bankte en tegen zichzelven pointeerde: dat was, mijns bedunkens, een echt speler. Anderen hebben slechts de winst voor oogen, en bezigen het spel als een middel om zich spoedig te verrijken. Tot deze klasse behoorde Menars, en hij bevestigde daardoor de stelling, dat de eigenlijke, diepere speelzin, in de individuële natuur geweven, den mensch moet aangeboren zijn.

Juist daarom was den ridder de kring, waarin zich de pointeur beweegt, spoedig te eng. Met de aanzienlijke som, die hij had gewonnen, rigtte hij zelf eene bank op, en ook toen begunstigde het geluk hem dermate, dat in korten tijd

zijne bank de rijkste van geheel Parijs was. Zoo als het in den aard der zaak ligt, stroomden hem — den rijksten, gelukkigsten bankier — ook de meeste spelers toe.

Het wilde, woeste leven van den speler vervreemdde onzen Ridder weldra van al dat voortreffelijke naar ligchaam en geest, dat hem vroeger ieders liefde en achting had verworven. De trouwe vriend, — de ongekunstelde, vrolijke man in den omgang, — de galante vereerder der dames — niets van dat alles was hij meer. Zijn zin voor wetenschap en kunst was ten eenenmale uitgebluscht. Op zijn doodsbleek gelaat, in zijne duistere, dof glinsterende oogen, was de uitdrukking van den verderfelijken hartstogt, die hem omkluisterd hield, duidelijk op te merken.

Geenszins de zucht tot het spel, neen! de hatelijkste geldgierigheid was het, die de satan zelf hem in de borst had doen wortelen! In één woord: hij was de volmaaktste bankier, zoo als er geen tweede te vinden is.

Op zekeren nacht was hem, zonder dat hij juist een aanmerkelijk verlies geleden had, toch het geluk minder gunstig dan anders geweest. Daar naderde een klein, oud, mager mannetje, behoeftig gekleed, van een bijna morsig voorkomen, de speeltafel, nam met bevende hand eene kaart op, en bezette die met een goudstuk. Vele der spelers zagen den oude diep verwonderd aan, maar behandelden hem toen met schijnbare verachting, zonder dat de kleine slechts ééne gelaatspier vertrok, veel minder één enkel woord zich daarover ontvallen liet.

De oude man verloor — verloor den eenen zet na den anderen; maar hoe grooter zijn verlies werd, des te meer verheugden zich de andere spelers. Ja, toen de oude zijnen zet voortdurend verdubbelde, eens zelfs 500 louis d'or op ééne kaart zette, en die een oogenblik later verloor, riep er een luidlagchend: »Geluk, Signor Vertua! verlies den moed niet; zet altijd maar door. Gij ziet mij er naar uit, dat ge door eene ongehoorde winst ten laatste de bank nog wel zult doen springen!"

De oude wierp den spotter een slangenblik toe, en verliet ijlings de plaats, doch slechts om binnen een half uur terug te keeren, de zakken met goud gevuld. Doch spoedig moest hij wederom ophouden, daar hij al zijn goud verloor.

Den Ridder, die, ondanks het onedele van zijn bederf, toch eene soort welvoegelijkheid wilde doen gelden, die bij zijne bank moest geëerbiedigd worden, had de hoon en verachting, waarmede men den ouden man behandeld had, ten hoogste mishaagd. Reden genoeg, om, toen het spel was afgeloopen en de oude zich had verwijderd, daarover genoemden spotter en nog een paar andere spelers zeer ernstig te onderhouden.

»Wel," riep de eene, »gij kent den ouden Francesco Vertua niet, bankier! Gij zoudt u anders over ons en ons gedrag in het geheel niet beklagen, maar veeleer uwe goedkeuring er aan hechten. Verneem dus, dat deze Vertua, een Napolitaan van geboorte, sedert vijftien jaren te Parijs, de grootste, kruipendste, boosaardigste vrek en woekeraar is, die er maar kan gevonden worden. Alle menschelijk gevoel is hem vreemd; zijn eigen broeder zou hij voor zijne voeten in doodstrijd kunnen zien krommen, zonder, al kon ook daardoor die broeder gered worden, zich één enkelen louis d'or te laten ontlokken. De vloek en verwensching eener menigte menschen, ja van geheele familiën, door zijne duivelsche speculatiën in het diepste verderf gestort, wegen zwaar op hem. Allen, die hem kennen, haten hem bitter; ieder wenscht, dat de wraak hem voor al het kwaad, dat hij deed, moge aangrijpen, en aan zijn door schuld bezoedeld leven een einde maken. Gespeeld had hij, ten minste zoo lang hij te Parijs is, nog niet, en daarom zult gij u over de algemeene verbazing niet verwonderen, waarin wij geraakten, toen de gierigaard aan de speeltafel trad. Evenzeer moesten wij ons wel over zijn aanzienlijk verlies verheugen; want bitter, zeer bitter zouden wij te moede geweest zijn, zoo het geluk den booswicht had begunstigd. Het is maar al te zeker, bankier, dat de rijkdom uwer bank den ouden dwaas verblind heeft. Hij meende u te plukken, en schoot er zelf de veeren bij in. En toch blijft het mij steeds onbegrijpelijk, hoe Vertua, strijdig met het eigenlijke karakter des gierigaards, besluiten kon om zoo hoog te spelen. Nu, hij zal wel niet wederkomen; wij kunnen hem missen."

Dit vermoeden werd echter in geenen deele bewaarheid; want reeds den volgenden nacht stond Vertua alweder aan

de speeltafel, en zette en verloor veel meer dan gisteren. Hij bleef er kalm onder, ja lachte somwijlen bitter, als wist hij vooruit, hoe spoedig alles veranderen zou. Maar als eene lawine wies sneller en sneller met iederen volgenden nacht het verlies des spelers, zoodat men ten laatste berekende, dat de bank 30,000 louis d'or van hem getrokken had. Eens kwam hij, toen het spel reeds lang was begonnen, doodsbleek, met verwarden blik, de zaal binnen, en plaatste zich ver van de speeltafel, het oog strak op de kaarten gevestigd, die de bankier afnam. Eindelijk, toen deze ze geschud had, en daarna de *taille* beginnen wilde, schreeuwde de oude op een heeschen toon: »Halt!" waarop allen verschrikt omzagen. Toen wrong zich de oude tot digt bij den bankier, en beet hem somber in het oor: »Mijn huis in de straat St. Honoré, zoo als het reilt en zeilt, zilver, goud en juweelen, alles te zamen geschat op 80,000 francs — neemt gij den zet aan?" — »Goed," gaf Menars koud ten antwoord, zonder naar den speler om te zien, en begon af te nemen.

»De Vrouw!" sprak de oude, en bij de eerste afname had de Vrouw — verloren.

Krampachtig klemde hij zich aan den deurpost vast, gevoelloos als de steen, dien hij omvatte. Niemand zag verder naar hem om.

Het spel was geëindigd; de spelers gingen uiteen; de bankier borg met zijne croupiers het gewonnen geld in de kas; daar wankelde als een spook de oude Vertua uit den hoek naar voren, naderde den Ridder, en zeide met eene holle, doffe stem tot dezen:

»Nog één woord, bankier! één enkel woord." — »Wat nu weder?" sprak deze, terwijl hij achteloos den sleutel uit de kas trok en den oude bedachtzaam van het hoofd tot de voeten mat.

»Mijn geheel vermogen verloor ik aan uwe bank," voer de speler voort; »niets, niets bleef mij over; ik weet niet, waar ik morgen mijn hoofd nederleggen, noch waarmede ik mijn honger stillen zal. Tot u neem ik mijne toevlugt. Leen mij van de som, die gij van mij gewonnen hebt, het tiende gedeelte, opdat ik mijn beroep weder aanvaarden en mij voor den zwaarsten nood behoeden kan." — »Waar denkt

gij aan?" antwoordde Menars: »waar denkt gij aan, Signor Vertua? Weet gij niet, dat een bankier nimmer geld van zijne winst behoeft te leenen? Dat strijdt tegen den ouden regel, waarvan ik niet afwijk." — »Gij hebt gelijk," sprak Vertua verder; »gij hebt gelijk, bankier! mijne vordering was dwaas, overdreven — het tiende gedeelte! — neen, het twintigste! Leen mij toch...." — »Ik zeg u nogmaals," antwoordde Menars verdrietig, »dat ik van mijne winst nimmer leen." — »Het is waar," zeide Vertua, terwijl zijn gelaat al bleeker en bleeker, zijn blik al strakker en strakker werd, »het is waar, gij behoeft niets te leenen; ik zou het zelf ook niet doen. Maar geef den bedelaar eene aalmoes; geef hem van den schat, dien u heden het blinde geluk toewierp, honderd louis d'or." — »Nu waarachtig," voer de Ridder hem toornig te gemoet, »gij weet de menschen goed te sarren, Signor Vertua! Ik zeg u: geen 100, geen 50 geen 20, geen enkelen louis d'or krijgt gij van mij. Ik moest wel stapelgek zijn, zoo ik u in het minste hielp, om u van nieuws uw schandelijk bedrijf te doen beginnen. Het lot heeft u in het stof vertreden, en roekeloos zou het zijn, u weder op te beuren. Ga heen ten verderve, zoo als gij verdient!"

Met de handen voor het gelaat, zonk Vertua somber zuchtende in elkander. Menars gaf den bediende last, de kas beneden in zijn rijtuig te brengen, en sprak toen met eene sterke stem: »Wanneer geeft ge mij uw huis en goederen over, Signor Vertua?"

Toen rigtte de ongelukkige zich van den grond op, en antwoordde haastig: »Terstond — in dit oogenblik, bankier! Kom met mij mede." — »Goed," antwoordde Menars: »gij kunt met mij rijden naar uw huis, dat gij morgen verlaten zult."

Den ganschen weg over sprak geen hunner een enkel woord. Aan het huis in de straat St. Honoré gekomen, trok Vertua aan de schel. Een oud moedertje opende de deur en zeide, toen zij den speler gewaar werd: »Goede Hemel, Signor Vertua! zijt gij daar eindelijk? Angela heeft zich doodelijk over u beangstigd!" — »Zwijg!" antwoordde Vertua: »de Hemel geve, dat Angela de ongelukkige schel niet gehoord hebbe: zij moet niet weten, dat ik hier ben."

En dit zeggende, nam hij der verwonderde oude den blaker met de brandende kaars uit de hand, en lichtte den schuldeischer naar zijne kamer.

»Ik ben," zoo sprak hij dezen aan, »tot alles bereid. Gij haat, gij veracht mij, MENARS! Gij stort mij, om uzelven en anderen te verheugen, in het verderf; maar — gij kent mij niet. Verneem dan, dat ik eens, even als gij, een speler was; dat mij, even als u, de grillige fortuin begunstigde; dat ik half Europa doorreisde, overal vertoefde waar het hooge spel, de hoop op ruime winst mij aanlokte; dat het geld mijne bank onophoudelijk, even als de uwe, overstroomde. Ik had eene schoone, getrouwe vrouw, die ik veronachtzaamde, die arm was te midden van den schitterendsten rijkdom. Eens, toen ik te Genua mijne bank had opgeslagen, verspeelde een jonge Romein bij mij zijne geheele rijke bezitting. Even als ik u heden deed, bad hij mij hem geld te leenen, om ten minste naar Rome te kunnen terugreizen. Ik weigerde het hem met honend gelach, en — hij stiet mij, in den waanzin der vertwijfeling, een dolk, dien hij bij zich droeg, in de borst. Moeijelijk viel het den arts, mij te behouden, zoodat mijn ziekbed langdurig en pijnlijk was. Toen verpleegde mij mijne vrouw, troostte mij, rigtte mij op, als de pijn mij deed krimpen, en met de genezing doorstroomde mij een gevoel, dat al magtiger en magtiger in mij werd, — dat ik nog nimmer gekend had. Alle menschelijke aandoening is den speler vreemd: daarom wist ik niet wat liefde en trouwe gehechtheid eener echtgenoot was. Diep in mijne ziel smartte het mij, hoe mijn ondank hare trouw vergolden, hoe mijn leven het hare verbitterd had! Als kwelgeesten der Wraak verschenen mij al die wezens, wier levensgeluk, wier geheel bestaan ik met vloekwaardige schraapzucht vermoord had, en ik hoorde hunne doffe, schorre grafstemmen mij al de misdaden verwijten, welker kiem ik had gelegd! Slechts mijne vrouw vermogt den nameloozen jammer, de ontroering te verbannen, die mij dan in het harte greep! Ik deed de gelofte, nimmer weder eene kaart aan te raken. Ik onttrok mij aan de banden, die mij gekluisterd hadden; ik wederstond de lokstem mijner croupiers, die mij en mijn geluk niet missen wilden. Een klein landhuis bij Rome, dat ik aankocht, was het

oord, waarheen ik, na mijn volkomen herstel, met mijne vrouw vertrok. Ach, slechts één enkel jaar genoot ik eene rust, een geluk, eene tevredenheid, die ik nooit gekend had! Mijne vrouw baarde mij eene dochter, en stierf eenige weken later. Ik was in vertwijfeling, klaagde den Hemel aan, en verwenschte dan weder mijzelven, mijn rampzalig leven, dat de eeuwige magt wreekte, door mij mijne vrouw, die mij van het verderf gered had, te ontnemen, — het eenige wezen, dat mij troost en hoop verschaft had. Gelijk een moordenaar, die de stilte der eenzaamheid vreest, werd ik van mijn landhuis naar hier te Parijs gedreven.

»Angela groeide welig op, het bekoorlijke evenbeeld harer moeder. Mijne gansche ziel was aan haar gehecht; het was voor haar, dat ik mij beijverde om mijn aanzienlijk vermogen niet slechts te behouden, maar ook te vermeerderen. Het is waar, ik schoot geld op interest; schandelijke laster is het evenwel, die mij den verachtelijken woeker durft aanwrijven. En wie zijn die lasteraars? Ligtzinnige menschen, die mij onophoudelijk kwelden, dat ik hun geld zou voorschieten, om het loszinnig te verkwisten, en zich dan willen boos maken, wanneer ik het geld, dat ik als een eigendom mijner dochter beschouwde, met onverbiddelijke gestrengheid terugeischte. Het is nog niet lang geleden, dat ik een jongeling aan de schande en het verderf ontrukte, door hem eene aanmerkelijke som te leenen. Geen woord ontviel mij over die schuld, daar ik wist, dat hij doodarm was. Kort daarna echter viel hem eene rijke erfenis ten deel, en om die reden sprak ik hem over het geleende aan. Kunt gij wel gelooven, bankier! dat de ligtzinnige booswicht, die mij zijn bestaan verschuldigd was, die schuld wilde ontkennen, en mij, toen hij door de regtbank tot de uitkeering genoodzaakt werd, voor een ellendigen gierigaard uitmaakte? Ik zou u meer dergelijke voorvallen kunnen verhalen; nog meer! ik zou u kunnen zeggen, dat ik reeds vele bittere tranen gedroogd, menige smeeking voor mij en mijne Angela ten hemel heb doen stijgen; doch gij zoudt dit alles valsche pralerij noemen, en er buitendien niets om geven, daar gij een speler zijt! Ik meende, dat ik van mijnen hartstogt volkomen genezen was — het was slechts schijn, want meer dan vroeger werd ik met blindheid geslagen! Ik hoorde

van uw geluk spreken, bankier! Elken dag vernam ik, dat deze of gene aan uwe bank tot den bedelstaf gebragt werd; toen kwam mij de gedachte in den zin, dat ik bestemd was mijn speelgeluk, dat mij nog nooit misleid had, tegen het uwe te wagen; en die gedachte, door eene zeldzame zinneloosheid te weeg gebragt, liet mij verder geen rust. Ik wilde u van de hoogte, waarop gij geplaatst zijt, doen nedertuimelen! Zóó kwam ik aan uwe bank; — zóó verliet mij niet eerder mijne verschrikkelijke bedwelming, dan toen mijn vermogen, dat van mijne ANGELA, het uwe was. En nu heb ik u alles verhaald. Gij vergunt immers mijne dochter, hare kleederen met zich te nemen?"

»De *garde-robe* uwer dochter gaat mij niets aan," antwoordde MENARS. »Ook de bedden en verder noodwendig huisraad kunt gij met u nemen. Maar pas op, dat gij niets van waarde er onder doet loopen, dat mijn eigendom geworden is!"

Sprakeloos staarde de oude VERTUA den bankier eenige oogenblikken aan; toen stroomde hem een tranenvloed langs de wangen. Geheel vernietigd, jammerende en wanhopig, wierp hij zich voor MENARS op de knieën, en smeekte met omhooggehevene handen: »Wees barmhartig — barmhartig, zoo gij nog menschelijk gevoel in uwe borst hebt!.... Niet mij, maar mijn kind, mijne ANGELA, dat beeld der onschuld, stort gij in het verderf! O, ontferm u over *haar!* Leen *haar*, *haar*, mijn *kind*, het twintigste deel van het vermogen, dat gij haar ontnomen hebt! O, ik weet het: gij laat u verbidden.... O, ANGELA! mijn kind!...."

»Dat komediespel begint mij te vervelen," zeide MENARS, onverschillig en verdrietig; maar in het zelfde oogenblik sprong de deur open, en een meisje in wit nachtgewaad, met loshangende haren, den dood op het gelaat, stoof binnen, wierp zich voor den ouden VERTUA neder, beurde hem op, en zeide: »O, mijn vader — mijn vader — ik hoorde — ik weet alles! Hebt gij dan alles verloren? Alles?.... Hebt gij niet uwe ANGELA? Waartoe geld en goed! Zal ANGELA u niet voeden en verplegen? O vader! verneder u niet langer voor dezen onmensch. Niet *wij* zijn het, — neen! *hij* blijft arm en ellendig met zijn snooden rijkdom; want verlaten, in troostelooze eenzaamheid staat hij

daar; geen liefhebbend hart is er op de gansche aarde, dat zich aan zijne borst verkwikt, — dat hem aanhangt, als hij vol wanhoop de handen aan zichzelven zal slaan! Kom, vader! verlaat met mij dit huis! Kom, spoeden wij ons voort, opdat die verschrikkelijke mensch zich niet in uwen jammer verblijde!"

Eene hel vol kwellingen en gewetensangsten ontwaakte in des Ridders borst. ANGELA scheen hem de straffende engel Gods te zijn, voor wiens glans de nevelen der boosaardigheid verdwenen, zoodat hij vol ontzetting zijne eigene minderheid diep gevoelen moest.

En te midden dier hel, welker vlammen de borst des Ridders doorwoedden, straalde eene goddelijk reine flikkering, wier glans hemelsche zaligheid bevatte; maar bij dien flikkerenden glans werd de kwelling nog zwaarder.

MENARS had nog nooit bemind. Toen hij ANGELA beschouwde, was het oogenblik daar, waarop hem de hevigste hartstogt en tevens de felle smart der teleurstelling zouden treffen. Want alle hoop was den man ontzegd, die de aanvallige ANGELA zoo als onze Ridder bejegende. Hij wilde spreken; maar zijne tong was als verlamd, krampachtig verlamd. Eindelijk vermande hij zich met alle kracht, en stotterde: »Signor VERTUA — hoor mij aan! Ik heb niets van u gewonnen, niets hoegenaamd; daar staat mijne kas — zij is de uwe! — neen! ik moet u nog meer betalen — ik ben uw schuldenaar — neem — neem...."

»O, mijne dochter!" schreide VERTUA; maar ANGELA rigtte zich op, trad naar den bankier toe, staarde hem aan met een trotschen blik, en sprak vol fierheid: »Meer dan geld en goed zijn onze gezindheden waard, die ons, terwijl ze u geheel vreemd zijn, met den troost des Hemels verblijden. Behoud den mammon, bankier! den mammon en den vloek, die u volgen waar gij gaat!"

MENARS was geheel buiten zichzelven, daar allerlei aandoeningen zijne ziel schokten. »Vervloekt wil ik zijn," sprak hij eindelijk vol ontroering, »wanneer deze hand ooit weder eene kaart aanraakt! En als gij mij dan van u stoot, ANGELA! dan zijt gij het, die eén wis verderf over mij brengt — o, gij weet niet — gij begrijpt mij niet — waanzinnig moet gij mij noemen..."

Hij kon verder geen woord uitbrengen, en snelde heen in volle vertwijfeling. VERTUA begreep hem volkomen: hij wist, wat er in hem omgegaan was, en trachtte ANGELA te doen beseffen, dat er zekere betrekkingen konden tusschen komen, die het noodzakelijk maakten des Ridders geschenk aan te nemen. ANGELA verschrikte: zij begreep haren vader. Den Ridder kon zij zich niet anders dan met verachting voorstellen. Dezen was het, als ware hij plotseling uit een verschrikkelijken droom ontwaakt: hij ontdekte zichzelven aan den rand van eenen afgrond, en vergeefs strekte hij de armen uit naar die schitterende verschijning, die in zijne verbeelding steeds voor hem stond!

Tot verbazing van geheel Parijs, verdween de bank des Ridders; men zag hem zelven niet meer, en van daar kwam het, dat de avontuurlijkste geruchten van allerlei aard zich verspreidden, waarvan het eene nog leugenachtiger was dan het andere. De ridder vermeed alle gezelschap; zijne liefde ontlastte zich in de diepste, onverwinbaarste droefgeestigheid. Zoo gebeurde het eens, dat in de eenzame, duistere lanen van den tuin te Malmaison, hem plotseling de oude VERTUA met ANGELA in den weg traden.

De laatste, welke gemeend had MENARS niet dan met afkeer te kunnen aanschouwen, gevoelde zich op zeldzame wijze bewogen, toen zij dien man doodsbleek, geheel ontdaan, in schuwen eerbied voor zich zag. Zij wist zeer goed, dat hij sinds dien merkwaardigen nacht het spel geheel opgegeven en zijne gansche manier van leven veranderd had. Zij, zij alléén had hem van het verderf gered: kon er wel iets meer de vrouwelijke ijdelheid streelen? Zóó gebeurde het dat, toen VERTUA en MENARS de gebruikelijke pligtplegingen gemaakt hadden, ANGELA op den toon van zacht en weldadig medelijden vroeg: »Wat deert u? Gij ziet er vervallen en ontdaan uit. Gij moet waarlijk een geneesheer raadplegen!"

Zoo als men wel kan denken, wekten ANGELA's woorden in de borst des lijdenden de hoop op. Hij was de zelfde niet meer van zoo even. Hij rigtte het hoofd omhoog, en vond kracht om de uit het diepst gevoel voortkomende woorden te spreken, die hem vroeger niet van de lippen wilden. VERTUA herinnerde hem om het huis, dat hij gewonnen had, in bezit te gaan nemen.

»Ja!” riep Menars in geestdrift uit, »ja, Signor Vertua! dat wil ik! Morgen kom ik bij u; maar vergun mij, dat ik mij met u over de voorwaarden zorgvuldig berade, al zou dat ook maanden lang moeten duren.”

Na het boven verhaalde, werden zijne bezoeken bij Signor Vertua al menigvuldiger. Angela werd hem meer en meer genegen, tot zij eindelijk meende hem lief genoeg te hebben om hem hare hand toe te zeggen, tot groote vreugde van haren vader, die nu eerst de zaak wegens zijne bezittingen, die hij aan Menars verloren had, ten vollë vereffend rekende.

Angela, de verloofde van den Ridder, zat op zekeren dag, in allerlei gedachten aan de toekomst verdiept, voor haar venster. Daar toog onder vrolijk trompetgeschal een regiment jagers voorbij, die den veldtogt naar Spanje gingen maken. Angela beschouwde met deelneming die lieden, welke den dood in dien oorlog te gemoet gingen; daar wierp een jongeling, zijn paard snel ter zijde wendende, een bl k naar Angela omhoog, en — bewusteloos viel zij in haren zetel terug.

Die jager was de jonge Duvernet, de zoon haars buurmans, met wien zij opgegroeid was, die bijna dagelijks bij haar kwam, en dien zij kort vóór hare kennismaking met Menars het laatste zag.

In den verwijtenden blik des jongelings las Angela nu eerst, hoe lief hij haar gehad had, maar tevens — hoe lief zij zelve hem had, en hoe die liefde haar in den verblindenden gloed van des Ridders hartstogtelijke taal was ontgaan. Nu eerst begreep zij de bange zuchten des jongelings, zijne geheime en vrijwillige dienstneming; nu eerst begreep zij haar eigen geschokt gemoed; zij begreep wat hare onrustige borst bewogen, wat hare stem verlevendigd had, als zij de zijne er mede vermengd had gevonden.

»Het is te laat — hij is voor mij verloren!” zoo sprak hare ziel. Zij had moeds genoeg om het droevige gevoel, dat haar hart dreigde te verscheuren, te onderdrukken, en die moed werd niet onbekroond gelaten.

Dat er echter iets ongewoons was gebeurd, kon den scherpzienden blik van Menars niet ontgaan; hij wilde het geheim van Angela niet ontraadselen, maar begreep toch,

ten einde elken dreigenden vijand de magt te benemen, de bruiloft te moeten verhaasten.

Menars gedroeg zich jegens Angela met de naauwlettendste voorkomendheid, de ongehuicheldste hoogachting, zoo als de reinste liefde die voortbrengt, en daardoor verdween weldra Duvernet's aandenken bijna geheel uit hare ziel. De eerste wolk, die hun helder leven kwam beroeren, was de ziekte en het afsterven van Vertua. Sedert dien nacht, toen hij zijn geheel vermogen aan de bank verloor, had hij nooit weder eene kaart aangevat; maar in de laatste oogenblikken zijns levens scheen het spel zijne ziel geheel in te nemen. Terwijl de priester, die hem de troost der kerk kwam aanbieden, van geestelijke zaken tot hem sprak, lag hij daar met geslotene oogen, mompelde onophoudelijk tusschen de tanden: »*perd* — *gagne!*" en maakte met de in den doodstrijd bevende handen het schudden der kaarten na. Te vergeefs bogen Angela en haar echtgenoot zich over hem heen, en riepen hem bij de teederste namen; hij scheen beide niet meer te kennen, noch te bespeuren. Het *gagne* bestierf hem op de lippen; Vertua was niet meer!

De diepe smart, door haar vaders dood bij haar te weeg gebragt, voelde Angela gepaard gaan met een onwillekeurig gevoel van schrik over de wijze van zijn afsterven. Het beeld van dien ontzettenden nacht, in welken zij den bankier voor de eerste maal als den hardvochtigsten, verachtelijksten speler aanschouwde, trad haar weder levendig voor den geest; en de vreeselijke gedachte drong zich hij haar op, dat de trouwe echtvriend het engelenmasker afwerpen, en in oorspronkelijke duivelsgestalte de speler voor haar verschijnen, haar honen en zijn vroeger leven weder beginnen zou.

Die gedachte zou maar al te spoedig waarheid worden.

Welk een leed ook Menars, bij het overlijden van Vertua, over diens versmaden van den troost der kerk gevoelde, was hem toch als van zelf het spel weder in den zin gekomen, zoodat hij elken nacht in den droom aan de bank zat en nieuwe rijkdommen opstapelde.

Het vermoeden van Angela deed haar die vertrouwelijkheid missen, waarmede zij tot nu toe haren echtgenoot had bejegend, en hij van zijne zijde schreef hare koelheid aan dat geheim toe, dat vóór hun huwelijk haar bekneld had en

hem tot nog toe onopgelost was gebleven. Dit wantrouwen baarde ongenoegen en wrevel, dat hij in allerlei uitdrukkingen, grievend voor ANGELA, openbaarde.

Al hooger en hooger steeg de onmin der echtgenooten, totdat het zoo verre kwam, dat MENARS zijn leven vervelend en eentoonig vond, en zich met alle geweld in de wereld wilde begeven.

Des Ridders ongeluksster begon te lichten. Wat inwendig misnoegen, diepe wrevel begonnen had, voltooide een berucht persoon, die vroeger croupier aan zijne bank geweest was, en het door allerlei arglistige redenen zoo ver bragt, dat MENARS zijne handelwijze kinderachtig en belagchelijk vond. Hij kon niet begrijpen, hoe MENARS om eene vrouw eene wereld verlaten had, die voor hem alleen leven kon heeten.

Het duurde niet lang meer, of de goudbank van den speler schitterde prachtiger dan ooit. Het geluk had hem niet verlaten; slagtoffers bij slagtoffers vielen, en rijkdommen werden opgehoopt. Maar verwoest was ook ANGELA's geluk. Haar echtgenoot behandelde haar met onverschilligheid, ja met verachting. Dikwijls kreeg zij hem weken, maanden lang niet te zien. Een oude huisbewaarder bezorgde de huiselijke bezigheden; de dienstboden kwamen en gingen, naar de luimen des bankiers, zoodat ANGELA eene vreemdelinge in haar eigen huis was en nergens troost vond.

Het gebeurde thans, dat een jongeling van goeden huize zich, nadat hij zijn geheel vermogen aan de bank van MENARS verloren had, in het speelhuis, en wel in de speelzaal zelve, een kogel door den kop joeg, zoodat bloed en hersenen de spelers bespatteden, die verschrikt uit elkander stoven. Slechts MENARS bleef onverschillig, en vroeg, toen ieder zich wilde verwijderen, of het gebruikelijk was, de bank vóór het bepaalde uur te verlaten, wegens een gek, die niet wist hoe een speler handelen moet.

Het gebeurde maakte intusschen veel opzien. De volleerdste spelers waren over het voorbeeldeloos gedrag des bankiers verontwaardigd. Allen verbonden zich tegen hem. De politie deed de bank terstond opbreken. Men beschuldigde MENARS bovendien van valsch spel; zijn ongehoord geluk bevestigde het gegronde daarvan. Hij kon zich niet verdedigen; de boete, waarin hij verwezen werd, ontnam hem een

aanzienlijk gedeelte zijns rijkdoms. Hij werd beschimpt, veracht; — toen keerde hij terug in de armen zijner vrouw, die hij mishandeld had, en die hem, den berouwvolle, gaarne opnam, daar de herinnering aan haren vader, die ook nog was teruggekomen van het spel, haar eene schemering van hoop deed opgaan, dat de bekeering van den boeteling, nu hij ouder was geworden, werkelijk blijvende zou zijn.

Hij verliet met zijne gade Parijs, en zij begaven zich naar Genua, hare geboorteplaats.

Hier leefde Menars in den eersten tijd tamelijk ingetogen. Onmogelijk was het evenwel, zijne vroegere betrekking van rustig huiselijk verkeer met Angela te herstellen. Niet lang duurde het, of zijne inwendige onrust ontwaakte weder, en dreef hem in bange gejaagdheid het huis uit. Zijn kwade naam was hem van Parijs naar Genua gevolgd; hij durfde het niet wagen, eene bank op te rigten, hoewel eene onwederstaanbare magt hem daartoe aanzette.

In dien tijd had een Fransch Kapitein, die door verscheidene wonden tot de krijgsdienst ongeschikt was geworden, de rijkste bank te Genua. Vol nijd en haat trad Menars aan deze bank, denkende dat zijn gewoon geluk hem spoedig weder opzoeken en hij den mededinger vernietigen zou. Al schertsend riep de Kapitein den Ridder toe, dat nu eerst het spel wat waard werd, nu Menars met zijn geluk er bij kwam; want nu gold het den strijd, die alleen het spel belangwekkend maakt.

En waarlijk, in den beginne was Menars even voorspoedig als te voren. Toen hij echter, op zijn geluk vertrouwende, eindelijk »*Va banque!*" riep, verloor hij in éénen slag eene aanzienlijke som.

De Kapitein, anders even gelukkig als ongelukkig, streek het geld met alle zigtbare teekenen van vreugde naar zich toe. Van dit oogenblik af had het geluk Menars den rug toegekeerd.

Hij speelde en verloor elken nacht, totdat al zijn vermogen versmolten was, op de som van een paar duizend dukaten na, die hij nog in papieren bezat.

Den ganschen dag was de speler in beweging. Over dag maakte hij die papieren tot geld, en kwam eerst 's avonds

laat te huis. Bij het vallen van den avond wilde hij met de laatste goudstukken in den zak de deur uit, toen ANGELA, zijn plan radende, zich in tranen badende voor hem op de knieën wierp, hem bij alle Heiligen bezwerende, het booze beginsel te laten varen, en haar niet in angst en ellende te storten.

MENARS hief haar op, drukte haar met smartelijke aandoening aan zijne borst, en sprak met eene doffe stem: »ANGELA, geliefde ANGELA! het is nu eenmaal niet anders; ik moet doen, wat ik niet laten kan. Maar morgen — morgen hebt gij niets meer te vreezen, want, ik zweer het u! heden speel ik voor de laatste maal. — Wees gerust, lief kind! slaap, droom van gelukkige dagen, van een beter leven, dat gij te gemoet gaat; dat zal mij geluk aanbrengen."

Daarop kuste de speler zijne vrouw, en snelde onmiddelijk van daar.

Twee *tailles*, en MENARS had alles, alles verloren!

Als versteend stond hij daar naast den Kapitein en staarde als waanzinnig op de speeltafel.

»Zet gij niet meer, vriend?" vroeg de Kapitein, terwijl hij de kaarten schudde. — »Ik heb alles verloren!" antwoordde MENARS, zich met geweld bedaard houdende. — »Hebt gij dan niets meer?" vroeg de eerste. — »Ik ben een bedelaar!" schreeuwde zijn slagtoffer, met eene van woede en smart bevende stem, altijd op de speeltafel starende, en niet bemerkende, dat de spelers al meer en meer voordeel op den bankier behaalden. Deze speelde rustig voort.

»Gij hebt echter eene schoone vrouw," fluisterde hij MENARS toe, de kaarten onverschillig schuddende. — »Wat wilt gij daarmede zeggen?" riep deze hem toornig toe.

De Kapitein nam af, zonder MENARS te antwoorden.

»Tienduizend dukaten of — ANGELA!" zeide hij, zich half naar den ongelukkige wendende, toen de kaarten gereed lagen. — »Gij zijt razend," antwoordde MENARS, die nu evenwel, meer tot zichzelven gekomen, begon te merken, dat de bankier voortdurend verloor. — »Twintigduizend dukaten tegen ANGELA!" fluisterde hij, terwijl hij de kaarten even rusten liet.

MENARS zweeg, de Kapitein speelde voort, en bijna alle kaarten sloegen den spelers toe.

»Top!" duwde de rampzalige hem in het oor, toen de nieuwe *taille* begon, en schoof de Vrouw op de tafel.

Bij de afname had de Vrouw — verloren! Tandeknarsend trad MENARS achterwaarts, en leunde, de wanhoop en den dood op het gelaat, tegen het venster.

Het spel was uit; met een honend »Nu, hoe verder?" trad de Kapitein naar hem toe. — »Ha!" riep MENARS geheel buiten zichzelven: »gij hebt mij tot een bedelaar gemaakt, maar gij zoudt waanzinnig zijn door u in te beelden, dat gij mijne vrouw kunt winnen. Zijn wij op vreemde kusten? Is mijne vrouw eene slavin, aan de booze willekeur van een ellendeling onderworpen, dat hij haar verkoopen, verspelen mag? Maar het is waar.... twintigduizend dukaten hadt gij moeten betalen, zoo de Vrouw gewonnen had, en dus heb ik mijn regt verloren, als mijne vrouw mij verlaten en u volgen wil. Volg mij en word wanhopig, als zij u terugstoot, u, die haar wilt tot u nemen!" — »De wanhoop is aan u," antwoordde de Kapitein. »Verneem, Ridder, dat uwe vrouw mij nog altoos bemint; verneem, dat ik die DUVERNET ben, de zoon des buurmans, met ANGELA opgevoed, door vurige min aan haar verbonden, — DUVERNET, dien gij verjaagdet, maar die nu komt, om zich te wreken. O, eerst toen de oorlog mij van haar scheidde, gevoelde ANGELA wat ik voor haar was. Maar toen was het te laat. De vorst der duisternis gaf mij in, dat ik uw verderf in het spel kon bewerken; daarom speelde ik, volgde u naar Genua, — het is mij gelukt! Voort nu, naar uwe vrouw!"

De Ridder stond versteend. Nu lag dat geheimzinnige raadsel voor hem geopend; nu eerst begreep hij de volle mate van het ongeluk, dat hij over de arme ANGELA gebragt had.

»Zij moge beslissen!" sprak hij eindelijk, en volgde den heensnellenden Kapitein.

Toen deze de deur harer kamer wilde openen, duwde MENARS hem op zijde, en sprak:

»Mijne vrouw slaapt. Wilt gij haar uit de zoete rust doen ontwaken?" — »Hm!" gaf de Kapitein ten antwoord: »heeft ANGELA wel ooit zacht geslapen, sedert gij haar nameloos leed berokkend hebt?"

Dit zeggende, had hij de deur geopend, toen de Ridder hem te voet viel, en in bange vertwijfeling uitgilde:

»Wees barmhartig! Laat mij, door u tot een bedelaar gemaakt, laat mij mijne vrouw!" — »Zoo lag de oude VERTUA ook voor *u*, en was niet in staat uw steenen hart te breken; daarover wreekt zich thans de hemel op u." Zoo sprak de Kapitein, en trad ANGELA's kamer binnen.

MENARS vloog hem vooruit naar het bed, waarop de laatste rustte, trok de gordijnen van elkander, riep: »ANGELA, ANGELA!" boog zich over haar heen, vatte hare hand — maar deze was ijskoud. »Ziedaar!" riep de Ridder toen met eene vreeselijke stem: »Ziedaar! het lijk mijner vrouw hebt gij gewonnen!"

Verschrikt trad de Kapitein aan het bed; — ANGELA was dood.

Zoo eindigde de vreemdeling, en stond snel van zijne zitplaats op, eer de diep geschokte Baron in staat was te antwoorden.

Niet lang daarna vond men den onbekende in zijne kamer, door eene zenuwberoerte getroffen, dood. Uit zijne papieren bleek, dat hij, de zich noemende BAUDARSON, niemand anders geweest was dan die ongelukkige Ridder MENARS zelf.

De Baron erkende den vinger Gods, die hem, toen hij juist den rand des afgronds naderde, den vreemdeling ter redding te gemoet voerde, en legde bij zichzelven de gelofte af om alle verleiding van het bedwelmend geluk des spels te wederstaan.

Tot nog toe heeft hij trouw woord gehouden.

NIET ALTIJD IS ONDANK 'S WERELDS LOON.

Het is voorzeker treurig, dat wij zelfs een spreekwoord hebben, welks inhoud het bewijs levert, hoe zeldzaam ware dankbaarheid op de wereld te vinden is, het spreekwoord namelijk, dat ronduit zegt: »Ondank is 's werelds loon."

Men zou meenen, dat dankbaarheid het allernatuurlijkste

was, dat het hart van den mensch moest bewegen, wanneer een ander hem iets goeds bewees, en het niet anders zou kunnen zijn. Immers, een dier is wel dankbaar aan zijnen weldoener, en zou de van God zoo rijk begaafde mensch het niet wezen?

En toch heeft het spreekwoord helaas maar al te zeer gelijk; maar al te dikwijls beleven wij, dat *zij* onze weldaden vergeten, die ze juist het meest ondervonden hebben. Wanneer het gesprek op dit onderwerp komt, hoort men dikwijls, dat rijke lieden maar al te ligt en al te gaarne vergeten, wat arme lieden hun eenmaal bewezen.

Daarom juist is het mij aangenaam, mijnen geachten lezers een voorval te kunnen vertellen, dat hiervan juist het tegendeel bewijst, en ik ben overtuigd, dat dergelijke gevallen dikwijls genoeg voorkomen, maar niet altijd bekend worden. Eén ding spijt mij, dat namelijk mijn zegsman de namen van beide zoo brave menschen niet genoemd heeft. Daarvoor mag hij echter zijne redenen hebben gehad, daar zij toen nog leefden. Hoe het zij, ik geef maar eenvoudig verslag van de zaak, en denk: Eén is er, die de namen naauwkeurig weet, en ze in zijn gedenkboek heeft opgeteekend.

Toen NAPOLEON nog regeerde, en de menschen naar de slagvelden sleepte, kwam hem ook het vermetele denkbeeld in het hoofd, om naar Rusland te trekken, en hij dacht er in zijnen overmoed niet aan, dat hem daar de Heer in den hemel een dam van ijs en sneeuw zou kunnen bouwen en eene koude zenden, die erger in hare gevolgen zou wezen dan de heete wind *samoem* in de Afrikaansche woestijn, bij welks brandenden adem naauwelijks een wezen leven kan, en dien hij in Egypte ook had leeren kennen. Hij rukte met een uitgelezen leger en met eene krijgstoerusting, die naauwelijks ooit hare wedergade had gehad, Rusland binnen, en dacht reeds, dat hij heer van den geheelen aardbodem was, toen de Heer daarboven, die alle menschelijke plannen te niet kan doen, en voor wien zich koningen en keizers in het stof moeten buigen, sprak: »Tot hiertoe, en niet verder!" De ontzettende koude, het ijs en de sneeuw kwamen met vreeselijke magt; het *Kreml* — het oude kasteel der Saren te Moskau — vloog boven hun hoofd in brand; en hij, die zich, als van zijne overwinning zoo zeker,

in het koude Rusland had gewaagd, moest onder vernederende omstandigheden de vlugt nemen, en zijne arme soldaten stierven, zoo als de sneeuwvlokken vallen, van honger, koude en ellende, en vele getrouwe moederharten zijn van hartzeer over hare dus opgeofferde kinderen ten grave gedaald.

Onder de duizenden, die in Rusland van koude en honger stierven, was ook menig Hollandsch en Duitsch hart; want behalve dat de Hollanders in die dagen in Frankrijk waren ingelijfd, moesten ook de Duitsche vorsten, die in het Rijnverbond waren, aan NAPOLEON troepen leveren, die voor zijne hebzuchtige plannen hun bloed moesten opofferen.

Zoo was dan ook menige moederszoon uit Beijeren meêgetrokken, die zijn graf in het koude Noorden gevonden had, en ik weet van twee, die ook medetrokken, van welke ik meer vertellen wil in deze ware geschiedenis.

De een was de zoon van een boer uit Frankenland, en een eenig kind. Rijk was de boer niet, maar ook niet arm. Hij had zijn dagelijksch brood, en was tevreden.

Toen SEPPEL — dat is daar te lande het zelfde wat bij ons JOSEPH is — met het leger moest mede marcheren, liepen den vader de oogen over; de moeder had het hartzeer niet mogen beleven. Men was in dien tijd zoo goed als zeker, dat iemand, die met NAPOLEON meê moest, zoo goed als zijn doodshemd aan had.

Maar tranen hielpen niets; het »God behoede u, dierbaar kind!" was meer waard; want er lag een zegen en een gebed in. SEPPEL trok met dezen zegenwensch en dat gebed naar Munchen, werd daar gekleed en gewapend, en toen de trom geroerd werd, volgde hij met een benepen hart het kalfsvel naar Rusland. »God behoede u, dierbaar kind!" dus bad het vaderhart, en bad zoo iederen avond en elken morgen.

Zoo scheidde uit het stille boerenhuis in Frankenland de godvruchtig opgevoede eenige zoon, en een andere, uit een Grafelijk kasteel in Opper-Beijeren, ging denzelfden weg, ook met een door vadertranen vergezelden zegenwensch: »God behoede u!"

In Opper-Beijeren namelijk woonde een Graaf. Hij was een der rijksten in het land, en had ook één zoon en erfgenaam. Die deed, zoo als dikwijls jongelieden doen, wanneer de jeugdige ligtzinnigheid het hart beweegt. Het licht-

blaauwe laken met den rooden kraag beviel hem beter dan het burgerlijke kleed, dat maar ééne kleur heeft. En wanneer hij als knaap maar een zoo schitterend regiment ruiters zag, met die mooije helmen en die blinkenden kurassen, dan huppelde hem het hart in de borst, en hij dacht: »Zóó een moet gij toch ook worden, het moge buigen of barsten."

Zijn vader was in vroegeren tijd zelf kolonel van een regiment ruiterij geweest, en dat was de reden, waarom de vader dacht: »Laat hij dat pleizier maar eens hebben! Het is nu toch vrede; en heeft hij er genoeg van, dan zal hij wel weder te huis komen."

Toen de jonge Graaf, die braaf en wel opgevoed was, zijn negentiende jaar bereikt had, droeg hij een schitterende helm en kuras, en er was in geheel Munchen geen knapper officier te zien.

Maar daar kwam het noodlottige Rijnverbond, en de krijgstrompet deed zich hooren. Daar had men de poppen aan het dansen!

Zijn afscheid vragen of nemen, dat ging niet; want de eer eischte, dat de jonge Graaf meêtrok. Zeker beefde het vaderlijk hart van doodsangst, maar de veldtogten gingen hun gang, een kogel was voor den jongeling nog niet gegoten, en de sabels stieten op hem af tegen kuras en helm. Van al het geschutgebulder kon er niet aan gedacht worden om naar huis te gaan, en toen de togt naar Rusland ondernomen werd, eischte andermaals de eer, dat hij niet terugtrad, maar mede trok naar het land vol sneeuw en ijs, waar zoo vele soldaten hun graf vonden.

De twee jongelingen, waarvan ik u zoo even heb verteld, wisten niets van elkander, en kenden elkander ook niet, nademaal Seppel een voetganger was, en de Graaf een ruiter; Seppel gemeen soldaat, en de Graaf officier. Maar beiden trokken den zelfden weg, en moesten bijeenkomen; dat was bij de Voorzienigheid besloten.

In het begin ging alles goed. Zoo lang zij nog door het vaderland trokken, waren zij zoo goed als te huis, en hadden over niets te klagen dan over de lange marschen; ook in Polen ging het nog, want zij hadden volop te eten en te drinken, en behoefden niet onder Gods vrijen hemel te slapen; maar toen zij in het eigenlijke Rusland kwamen, toen

ging het onophoudelijk pief, paf, poef, en het doodschieten en doodgeschoten worden gebeurde alle dagen, en het hongerlijden ook; want de krijgs-commissarissen, die voor de voeding moesten zorgen, dachten meer aan hunnen bodemloos diepen geldzak dan aan het voeden van de arme soldaten. En de Russen waren ook niet gek; zij dachten: »Komt maar diep het land in! Dan komt generaal Winter, die een regte veldmaarschalk is; die laat *zijne* troepen in het veld rukken, namelijk koude en sneeuw en ijs; dan zult gij nog iets leeren wat gij niet weet, en de noten, die *hij* u te kraken geeft, zult gij niet kapot kunnen krijgen." Overal trokken zij na kleine schermutselingen terug, en de Franschen waren hen wakker op de hielen, en NAPOLEON dacht: »Ben ik maar eens in de aloude en rijke stad Moskau, dan kunnen mijne arme soldaten zich te goed doen, en in het aanstaande voorjaar fluit ik u, Russen, een deuntje voor, waar naar gij dansen zult."

De mensch wikt, God beschikt.

Zij kwamen eindelijk, met veel moeite, in Moskau. Maar daar zag het er bar uit! Er was geen mensch of mensch gelijke te zien; en toen zij zich, na al het doorgestane, eindelijk eens aan hetgeen zij zouden vinden te goed wilden doen, zie, daar stond de ontzaggelijke stad op eens aan alle vier de hoeken in brand. Eten vonden zij niet, en wie drinken wilde, kon sneeuw bij het vuur laten smelten; dat kostte niets dan de moeite van het klaar maken.

Groote goedheid, dat was een toestand om te vertwijfelen! En koud was het, dat steen en been aaneenvroren. Toen was de beste raad, oppakken en terugtrekken naar Polen of Pruissen. Dat was echter spoediger gezegd dan gedaan, en moeijelijk daarenboven; want het leger was uitgeput, levensmiddelen waren er bijna niet meer, en de honger was algemeen. Bovendien had alle orde en krijgstucht zoo goed als opgehouden. Ieder wilde zijne biezen pakken, en de eerste zijn, die te huis kwam, of ten minste op eene plaats, waar het minder koud was en wat te eten viel. En overal waren hen op eens de Russen — inzonderheid hunne ligte ruiterij, de Kozakken — op de hielen, en maakten gevangenen, schoten en staken dood met hunne lansen al wat maar onder hun bereik kwam.

Maar wij moeten nog eens, in onze gedachten, naar de brandende stad Moskau terug, daar wij dienen te weten hoe het daar met onzen SEPPEL ging.

Zijn regiment nam een kwartier — dat is, een blok huizen, dat door vier straten gevormd wordt — in bezit, om daar huisvesting en levensmiddelen te zoeken; maar de huizen waren ledig, en er was geen mensch te zien. Dat was ijselijk! Het kwam hun voor, alsof zij zich in eene uitgestorvene stad bevonden. Vele der jonge soldaten dachten, dat zij nu heer en meester waren, en alles hun eigendom was. Wat zij aan geld en geldswaarde vonden, namen zij in bezit, en belaadden zich daarmede zoodanig, dat zij naauwelijks hunne ransels dragen konden van al het goud, geld en geldswaarde. Zij hadden het nu maar voor het grijpen, dachten zij.

SEPPEL en een landsman van hem zaten bij de kagchel, die zij hadden aangelegd, in een ledig huis, dat, naar hetgeen men kon opmaken, aan iemand had toebehoord, die een winkel van levensmiddelen hield.

»STEVEN!" zeide SEPPEL tot zijnen landsman, »ik hou hen voor geboren ezels, die zich met goud en geld beladen. Geld kan men niet eten, en voor ons goed geld hebben wij op weg hier naar toe geen korst brood kunnen krijgen. Ik zal u wat zeggen: hier in de stad is het uit met ons. Het eene huis brandt voor en het andere na af. Spoedig krijgt dit huis ook eene beurt. Blijven kunnen wij hier onmogelijk. Voorwaarts gaat ook niet; want wij zijn allen zoo afgemat, dat onze beenen ons naauwelijks meer kunnen dragen. Derhalve: links in de flank, links om, voorwaarts, marsch! Dat zal echter eene historie worden, zoo als wij nog niet beleefd hebben. Koude en honger zijn onze medgezellen herwaarts geweest, en zullen het ook bij onzen teruggtogt zijn; want zóo'n Russische winter is taai; dat heeft onze meester op school al verteld. Daarbij zal komen, dat de Russen, die zich op weg hier naar toe niet hebben laten zien, ons op onzen weg naar huis uitgeleide zullen doen met kogels en lansen. Hoe *ligter* wij het ons derhalve maken, hoe beter; maar één ding is zeker: zonder eten en drinken komen wij niet waar wij wezen willen. Derhalve, ik zoek in mijn ransel zooveel eetwaar te stoppen, als ik

maar bijeen kan krijgen. Nu kan ik hem nog dragen, en terwijl ik op den terugmarsch dagelijks vermoeider word, wordt hij ook dagelijks ligter. Denk maar aan Tijl Uilenspiegel met de broodmand."

Steven knikte hem goedkeurend toe. Het liep in het oog, dat de raad verstandig was.

»Als wij er het leven maar afbrengen, dan mogen wij God danken," vervolgde Seppel. »Het geld kan ons niet helpen noch verzadigen."

Nu begonnen zij het ledige huis van onderen tot boven te doorzoeken, even als de kat naar de muis. In den kelder vonden zij twee flesschen brandewijn in een donkeren hoek. Dat was voor soldaten niet kwaad. »Veel brandewijn drinken in koude, brengt den dood aan," zeide Seppel; »want men wordt er afgemat en slaperig van; en is men bij die kou maar eens regt in slaap, in de opene lucht namelijk, dan wordt men vooreerst niet weêr wakker: maar een klein slokje verwarmt in de koude. Alles met mate, plagt mijn vader altijd te zeggen." Zij staken de flesschen bij zich. In eene kast, die vrij verborgen stond, vonden zij eenige brooden en een blikken trommeltje vol gebrande en gemalen koffij. Dat was ook nog al geen onbelangrijke vondst. Toen zij echter in de keuken kwamen en in den schoorsteen keken, zagen zij tot hunne vreugde, dat de heer des huizes vergeten had een geheelen rist gerookte ossentongen mede te nemen. Nu smeten zij uit hunne ransels alles weg, op een hemd, een paar slobkousen en een paar schoenen na. Al de overgebleven ruimte werd met het brood, de gerookte tong en het trommeltje met koffij gevuld.

Toen nu hunne ransels op deze wijze goed bepakt waren, wachtten zij beiden bedaard het teeken van afmarsch. Dit liet niet lang op zich wachten; want de ontzaglijke vuurkolom der brandende huizen wentelde zich hoe langer hoe dreigender naar het middelpunt der stad toe, waar de troepen stonden. Eenige warmte kon men wel verdragen; maar dit was toch wat al te veel.

In het eerst ging de terugmarsch nog in eenige orde voort; maar weldra werd de massa als van den schrik des doods bevangen. »*Sauve qui peut!*" heette het als nu, en alles draafde, reed, liep en rolde door elkander, ruiterij, voet-

volk, artillerie en bagaadjewagens. Dikwijls raakte de massa in engpassen, ja soms op het vrije veld, zoo opgestopt, dat het uren lang duurde voordat het kluwen zich ontwarde, en men weêr verder kon trekken. In zulke oogenblikken was ieder zichzelven het naaste, en de liefde voor den evenmensch werd zeldzaam.

De koude intusschen was vreeselijk. Levensmiddelen ontbraken weldra voor mensch en dier, en de weg, dien de trein insloeg, was met kruid- en bagaadjewagens, kanonnen en ander voertuig bedekt, dat geen paarden meer had. Deze waren er onder bezweken, en hongerig als wolven sneden en hieuwen de soldaten zich stukken van het vleesch af, om het, wanneer zij van vermoeidheid moesten uitrusten, op een armoedig vuurtje te roosten of in hunne veldketels te koken, en het dan, half gaar, te verslinden, daar de hongerdood op de tong zat. Halve regimenten, die zich des avonds, doodelijk afgemat, rondom hun vuur ter ruste hadden gelegd, waren des morgens bevroren. Vol ontzetting vlugtten de nog levenden verder, en de Kozakken zwierven om hen heen, als naar bloed dorstende, krassende raven, vermoordden, roofden, maakten gevangenen, kwamen en verdwenen weder op hunne vlugge paarden.

Kommando en discipline waren dingen, van welke men niets meer wist, en naar welke niemand meer lust had te vragen. De ellende had alle onderscheid van stand doen ophouden. Men kon een gemeen soldaat met een stafofficier te zamen een vertrouwelijk gesprek zien voeren. Allerlei ruiters zonder paarden, soldaten van allerlei wapens waren bont door elkander gemengd. De *nood* doet alle onderscheid in rang en stand verdwijnen, even als de *dood;* en daarom rijmen die woorden ook op elkaâr.

Een dak te vinden, was eene zeldzaamheid, en wanneer men zoo gelukkig was een dorp te bereiken, waren de huizen reeds zoo volgepropt, dat zij, welke het laatst kwamen, zich toch nog in hunne hoop teleurgesteld zagen, en alwederom in de opene lucht moesten slapen.

Alle menschelijk gevoel scheen uitgestorven. Gevoelloos gingen zij, die nog eenige kracht hadden, hen voorbij, die stervende bij den weg lagen, en het zien van de dooden had ten hoogste de eenige uitwerking, dat de nog levenden

hunne laatste kracht inspanden, om schielijk verder te komen; en toch trof hun misschien na verloop van weinige uren het zelfde lot, dat dengenen getroffen had, dien zij zonder troost of bijstand waren voorbijgesneld. Die ongelukkigen! Wee hem, die zoo iets te verantwoorden heeft!

Keeren wij ons nu nog eens om naar SEPPEL en zijn kameraad STEVEN!

Wij vinden hen in de eerste helft des treins van NAPOLEON's vlugtend leger. Wat hen zoo ver naar voren had gebragt, was juist SEPPEL's voorzigtigheid van geen geld of geldswaarde in hun ransel te pakken, maar levensmiddelen. Deze deden hunne krachten behouden, en daardoor waren zij in staat de koude en den marsch te trotseren. Maar wat hadden zij werk om hunnen rijkdom, waarmede zij bovendien zuinig moesten omgaan, voor aller oog verborgen te houden! Zoo de anderen het maar even hadden gemerkt, zij zouden hen zonder komplimenten hebben doodgeslagen, alleen om de eetwaar, die zij bij zich hadden; want ieder kon, zoo als wij reeds gezegd hebben, in die dagen alleen aan zichzelven denken.

De koude nam met elken dag toe, en iedere nacht bragt vele honderden dooden; maar aan begraven dacht geen mensch.

Op zekeren dag wandelden de twee landgenooten vrij rustig den grooten weg op. Zij zagen niet ver van zich een dorp, en hoopten daar onder dak te komen, om eindelijk eens te kunnen slapen. Daar zagen zij in een kuil, rondom welken de sneeuw als een muur was opgehoopt, eene flaauwe rookwolk oprijzen; en toen zij naderbij kwamen, lagen aan het vuur vier soldaten, van welke drie reeds voor deze wereld hadden uitgeslapen, en slechts één nog leefde, terwijl hij zijn voeten tegen het uitgaande vuur hield.

»Lieve Hemel!" zeide SEPPEL tot zijn kameraad: »zie dat jonge mensch eens, dat binnen een uur ook al dood is! En het is nog wel een landsman; dat kan ik aan zijn gezigt zien. Ook is hij officier — misschien ook wel eenige zoon, en eenige troost van vader en moeder."

Zijn hart begon uit alle magt te kloppen. »Als gij eens in zijne plaats waart," dacht hij, »en iemand kwam om u te redden, hoe zoudt gij God danken! En JEZUS heeft ge-

zegd: Gelijk gij wilt dat u de menschen zullen doen, doe hun ook alzoo!"

»STEVEN!" zeide hij thans overluid en op een vasten toon: »dien zullen wij meênemen. Hij zal hier niet omkomen. God heeft mijn hart bewogen." — »Ben je mal?" riep STEVEN: »wij hebben voor ons beiden amper genoeg. En nu nog een derde man — dat zou er nog bij moeten komen!"

Wat SEPPEL hiertegen ook mogt inbrengen, STEVEN bleef brommen en knorren; maar de jongeling, die gehoord had wat SEPPEL zeide, strekte beide armen naar hem uit, en riep ten hoogste afgemat: »Ontferm u mijner; anders moet ik hier ellendig sterven, even als deze!"

STEVEN wilde er echter niet aan, maar riep: »Hij *is* immers al half dood! Let maar op; wij laden ons een last op den hals, die ons zelven dood drukt. Laat hij liggen waar hij ligt! Wat gaat het ons aan!"

Maar SEPPEL was de smeektoon van den armen jongman door merg en been gedrongen. Hij was reeds bij hem, reikte hem een stuk brood toe, benevens eene snede ossentong en een slok brandewijn. STEVEN wilde alleen niet verder gaan, en bleef eene poos staan kijken, ofschoon de barmhartigheid van zijn kameraad hem vrij ongelegen kwam, en hij bij zichzelven vloekte als een Turk.

De jonge kurassier-officier gevoelde zich wonderbaar versterkt. Hij rigtte zich op, en terwijl zich op beide soldaten steunde, ging hij eene poos langzaam voort, en na verloop van een half uur kon hij reeds weder alleen gaan.

De genegen lezer zal wel reeds bemerken, dat het spreekwoord zich had bevestigd, hetwelk verklaart, dat bergen elkander niet ontmoeten, omdat er dalen tusschen zijn, maar wel menschen, die onze Lieve Heer in den hemel toch bij elkander wil brengen, al lagen er ook kloven tusschen in, nog zoo groot. Om kort te gaan, de brave boerenzoon uit Frankenland en de zoon van den Graaf uit Opper-Beijeren hadden hier elkander ontmoet.

Na een langzamen marsch — want de officier bij de kurassiers kon zijne van koude verstijfde leden nog moeijelijk bewegen — kwamen zij in het dorp, en waren zoo gelukkig verblijf in eene kamer te vinden, waarin zich een kagchel bevond. Hout was er genoeg, omdat men zich van deu-

ren en trappen, en alles wat maar branden wilde, meester maakte. Zij stookten de kagchel op eene wijze, die hun weder geheel opfleurde en verkwikte, plaatsten hunnen veldketel er op, zetteden koffij uit hun trommeltje van Moskau, dronken die bij een boterham met ossentong, en legden zich toen in het warme vertrek op den grond ter ruste, na zich in hunne mantels gewikkeld en hunne ransels onder hun hoofd genomen te hebben, en sliepen zoo als zij sedert Moskau niet hadden geslapen, of, zoo als men zich in het dagelijksch leven uitdrukt, een gat in den dag.

Zij ontwaakten verkwikt en versterkt. Nog eens onthaalden zij zich op koffij en brood, daarna wenschten zij zegen over de weggevlugte bewoners van het huis, en vervolgden hunnen togt met nieuwen moed en nieuwe kracht, — namelijk de jonge Graaf en Seppel; want Steven had geen lust om zijn brood met den landsman te deelen. Hij ging reeds den volgenden avond met een anderen troep verder, en liet Seppel met zijnen kurassier hunnen weg alleen vervolgen.

»Ga maar heen!" zeide Seppel. »Veel zijt gij toch niet waard." Hij vervolgde nu ook met den kurassier zijnen weg.

Jammer was het, dat deze zoo slecht ter been en zoo zwak was. Zijne voeten waren voor een gedeelte bevroren en weldra open gegaan; maar zij waren ook nabij het einde van hunne reis, digt bij Polen namelijk, waar zij op eene verandering in hun lot mogten hopen.

Seppel trok een dooden soldaat zijn hemd uit, sneed het in strooken, braadde toen een stuk van een dooden hond, dien zij aan den weg vonden liggen, en liet het beetje vet, dat er uit zijpelde, met een stuk ijs te zamen in zijnen veldketel koken. Daaruit maakte hij zich eene zalf, waarmede hij de strooken bestreek, en de voeten van den officier omzwachtelde. Dit deed den laatsten zeer goed, en hij kon weder verder gaan. Na ontzaggelijk lijden bereikten zij eindelijk Polen. Nu echter was het ook niet meer mogelijk voor den armen kurassier om verder te komen. In een boerenhuis, bij menschlievende Polen, vonden de beide lotgenooten huisvesting en liefderijke verzorging voor korten tijd.

De kurassier schreef van hier naar zijnen vader, en hoopte geld te bekomen. Acht dagen bleef Seppel bij hem en paste hem op, tot zijne voeten begonnen te genezen. Toen voelde

SEPPEL zich gedrongen om verder te gaan. Hij dacht aan zijn ouden vader, en had geen rust meer. Toen hij echter afscheid nam, schudde hij zijne beurs nog eens uit, en daar hij dertig francs vond, gaf hij vijftien er van aan den jongen kurassier, en maakte zich toen tot vertrek gereed.

»Wanneer gij geld krijgt, kunt gij u wel verder helpen," zeide SEPPEL, »en hebt mij niet meer noodig. Ik zal nu maar in vredes naam heengaan, en zien hoe ik verder kom."

Vergeefs wilde de kurassier hem overhalen om zijn geld, dat hij zoo noodig zou hebben, te behouden. Hij wilde niet anders.

De kurassier schreef den naam en de woonplaats van SEPPEL op een stuk papier, gaf de zijnen op, weende heete tranen van dankbaarheid aan zijnen hals, en SEPPEL werd zoo week als pap.

»Word ik gered en vergeet ik u, dan moge God de Heer mij vergeten in eeuwigheid!" Met deze woorden nam de officier afscheid van SEPPEL, en deze gaf ten antwoord: »God zij met u!"

SEPPEL vervolgde zijne reis, in het vast vertrouwen, dat God den kurassier wel verder zou helpen. Bij zijn regiment kwam hij niet meer; want in Saksen werd hij ziek en kwam in het hospitaal. Daar lag hij langen tijd aan de boosaardige koorts, die toenmaals zoo velen wegraapte; over hem echter waakte de beschermende hand Gods. Eindelijk was hij hersteld, kreeg een pas naar huis, en begaf zich weder op weg, in vertrouwen op Hem, die hem tot hiertoe geholpen had.

Welk een slechte tijd het ook was, en hoe groot het gevaar van den oorlog ook zijn mogt, hij vond milde harten overal, en kwam eindelijk gelukkig in Frankenland, bij zijnen vader, die hem vol onuitsprekelijke aandoening in zijne armen sloot. Hij ontving zijn afscheid en bleef nu bij zijnen ouden vader, dien hij in zijnen arbeid als een getrouwe zoon ondersteunde.

Aan zijnen kurassier dacht hij dikwijls, en hij had wel wat willen geven om te weten of hij nog in leven was; maar hij hoorde niets meer van hem, vergat zelfs zijnen naam geheel en al, en was Gode dankbaar, dat hij zijn afscheid had; want anders had hij het pleizier kunnen hebben van nog eens naar Parijs te kuijeren, den slag bij Leip-

zig niet eens mede gerekend. Zijnen vader, aan wien hij, even als aan zijne buren, alles moest vertellen, deelde hij ook zijne geschiedenis met den jongen Graaf mede, en de boeren zeiden: »Die doet net als alle groote en rijke lui: zij zien het voor een *moet* aan, wat menschen, als wij, vrijwillig doen; en voor dankbaarheid hebben zij een kort geheugen. Wij kennen die dingen bij ondervinding."

Werpen wij thans een blik in het Poolsche boerenhuis, waar de officier der kurassiers gebleven was, toen SEPPEL van hem afscheid nam. De zaak kreeg daar in korten tijd een geheel anderen keer; want er kwam een brief uit Duitschland aan, die veel geld bragt. De jongman beloonde zijnen gastheer rijkelijk, en liet zich een rijtuig zoo gemakkelijk mogelijk inrigten. Daarmede reed hij naar de naastbijgelegene stad, waar een Fransch lazareth was. Hier bleef hij tot zijne wonden geheel genezen waren, en snelde toen naar zijn regiment, waar men hem reeds op de lijst der dooden en vermisten had geplaatst. Van zijn regiment was nog maar een derde gedeelte over; de ontbrekenden lagen aan de Berezina en op andere plaatsen begraven.

De jonge Graaf woonde nu alle veldslagen bij aan de zijde der Franschen, tot ook Beijeren afviel van den tiran, die hunne kinderen vermoord had. Dit duurde tot de man des bloeds in 1815 gedwongen werd op de rots in den Stillen Oceaan het overschot zijner dagen door te brengen. Toen eerst keerde de jonge Graaf terug in de armen zijns vaders, die menig angstig uur om hem gesleten had. Maar de boeren in het dorp van SEPPEL deden hem groot ongelijk. Immers, met welk eene geestdrift van warme dankbaarheid schilderde hij zijnen vader het trouwe gemoed van den eerlijken SEPPEL af, wiens naam en woonplaats hij uit de opgave naauwkeurig kende! Hoe vurig was zijn wensch en die zijns vaders, om zijnen redder zijne liefde en dankbaarheid te kunnen bewijzen!

Tot aan den herfst van 1815 bleef hij te huis; toen zeide hij echter tot zijnen vader, dat hij het niet langer kon uithouden, en zijnen vriend SEPPEL — want zoo noemde hij hem — moest wederzien.

»Als hij nog maar leeft!" riep hij: »als hij maar gezond en wel te huis gekomen is!"

Zijn vader zeide hem niet, dat hij reeds naar SEPPEL en zijne omstandigheden in stilte had vernomen; hij zeide hem niet, dat hij een landgoed van honderd morgen, dat in het dorp was te koop geweest, voor zich had laten koopen; hij verzweeg hem ook, dat hij reeds alles notarieel in orde had laten brengen; maar hij hield den ongeduldigen zoon niet langer terug. Zij vertrokken eindelijk naar Frankenland, vader en zoon.

In het begin van dit verhaal is reeds gezegd, dat SEPPELS vader geen rijke boer was, maar ook geen arme. Hij kon, zoo als men zegt, juist rondkomen. De vijfentwintig morgen akkers en weide, die hij bezat, waren onbelast; maar het was toch geen goed, dat zich meten kon met dat van andere boeren uit het dorp. Dat was ook de reden, waarom SEPPEL in den laatsten tijd dikwijls diep bedroefd was. Reeds voordat hij soldaat had moeten worden, had de beeldschoone en zachtzinnige dochter van een rijken boer zijn hart getroffen, en het meisje had het ook gaauw weg, en was er niet boos over; want SEPPEL was een knappe jongen, en braaf en trouw — daar was geen voorbeeld van. De liefde vraagt niet veel naar geld en goed; maar de ouders doen dit des te meer, inzonderheid wanneer zij rijke boeren zijn. De ouders rekenen liever dan de kinderen, die van pure liefde daar geen tijd toe hebben.

Toen derhalve de lindeboer — zoo als de oude BORSTELMEYER in de wandeling genoemd werd, omdat een magtig mooije lindeboom voor zijne boerderij stond — bemerkte, dat zijne schoone, bloeijende CHRISTINE met SEPPEL wilde gaan vrijen, zette hij een gezigt om bang van te worden, en zeide tot het meisje, dat zij dat uit haar hoofd moest stellen. Hij, BORSTELMEYER, zou nimmer ofte nooit een kalen jakhals tot schoonzoon nemen. Hij gaf ieder van zijne kinderen vijftig morgen mede, en de aanstaanden van zijne dochters moesten ook zoo veel medebrengen, opdat hij de schande niet beleefde, dat een zijner kinderen in armoede zou geraken. Een *boer*, als hij, wilde geen *boertje* tot schoonzoon hebben.

CHRISTINE weende, en zeide het haren beminden SEPPEL. Deze was diep ternedergedrukt, en wilde in het geheel niet

meer opgeruimd worden. BORSTELMEYER had zich intusschen toch verrekend, indien hij dacht, dat zulke getrouwe liefde was als broos ijzer, dat gaauw breekt. Wat thans voor de oogen van elkeen niet meer mogt geschieden, dat geschiedde in stilte. Zij zagen elkander dikwijls, en hunne liefde vatte des te dieper wortel in hun hart.

Men heeft overal nijdigaards, ook in Frankenland, mitsgaders babbelaars en achterklappers. Misschien was het een, die ook een goed oog op de bekoorlijke CHRISTINE had geworpen, of iemand, die SEPPEL en zijnen vader vijandig was, — kort en goed, er werd aan BORSTELMEYER, die ook herbergier en wel de eenige herbergier in het dorp was, verteld, dat zijne CHRISTINE nog altoos met SEPPEL vrijde, en wel voornamelijk des avonds, in donker, onder den lindeboom; ook had men meer dan eens gezien, dat SEPPEL des avonds onder haar venster stond en met haar praatte. Toen werd de lindeboer woedend; hij mishandelde CHRISTINE, en dreigde haar, dat hij dien kalen jakhals, dien SEPPEL, zou doodschieten, als hij zich nog maar ééns verstoutte, een voet op zijn erf te zetten. Tevens gaf hij in stilte zijnen knechts bevel, om op te passen, dat zij SEPPEL eens konden beet krijgen, dezen dan een goed pak slaag te geven, en er hem — den lindeboer — bij te roepen.

De knechts waren schoolmakkers van SEPPEL, en mogten hem gaarne lijden; ook gunden zij hem de mooije CHRISTINE gaarne, daar *zij* haar toch niet konden krijgen. In *dit* opzigt had BORSTELMEYER zich derhalve verrekend. SEPPEL zag zijne lieve CHRISTINE niet zeldzamer dan voorheen; maar beiden waren nu meer op hunne hoede.

Juist in het najaar van 1815 was het, dat een rijke boerenzoon, van een naburig dorp, naar CHRISTINE begon te vrijen. Dat was voor BORSTELMEIJER eene vreugde-, voor zijne CHRISTINE en voor SEPPEL eene jobstijding. Zij konden wel dadelijk begrijpen, dat de oude man terstond zijne toestemming zou geven, wanneer het den jongen boer ernst was, en dat was geen scherts voor CHRISTINE en SEPPEL.

Zoo waren beide vol angst en narigheid, toen op zekeren dag eene prachtige koets het dorp inreed en voor de herberg van den lindeboer stilhield. Dat was eene koets, zoo als men er in het dorp nog geen gezien had. Al het beslag

op het tuig der paarden was van klinkklaar zilver, evenzoo de handvatsels aan de portiers der koets; ook was hierop een wapen geschilderd met eene gouden kroon. Daarenboven had de koetsier gouden boordsels aan zijnen hoed, en bijna meende de waard uit den lindeboom, dat hij de koning zelf of ten minste een stiefbroeder er van was.

In de koets zaten twee heeren, een oude en een jonge; die stapten uit, en gingen in huis.

De oude heer liet zich met BORSTELMEYER terstond in een gesprek in, en vroeg hem naar de kortelings hier geveilde boerderij.

»Dit was een mooije koop," zeide de lindeboer. »Het was netto honderd Beijersche morgen, en de kroon van ons land. En wat het huis betreft — kijk, een juweel! — ge kunt het hier aan het venster zien; het is hier schuins tegenover — dat daar, dat zoo rood en groen geschilderd is. En het weiland, dat er bij is — ja, die zoo'n dingetje heeft, die kan nog eens wat uitvoeren." — »Ik heb het gekocht," zeide de oude heer. — »Uwe Genade?" vroeg de lindeboer verbaasd.

Terwijl intusschen de *oude* heer met den lindeboer over het landgoed stond te praten, had de *jonge* schielijk een blik op het meisje — CHRISTINE — geworpen, dat hem een glas schuimend Würzburger bier had ingeschonken en aangeboden. »Zeg eens, kindlief!" sprak hij: »leeft SEPPEL *** nog?" Hij noemde SEPPEL's geslachtsnaam.

Op het hooren van dezen naam kreeg CHRISTINE eene kleur als bloed, maar redde zich toch uit hare verlegenheid met te zeggen: »Waarom zou hij gestorven zijn? Hij is zoo gezond als een visch."

De jonge heer verstond zich op het roodworden van meisjes, en dacht — wàt hij dacht, maar vroeg overluid: »Hij is immers uw vrijer nog?"

»Neen, om den duivel niet, jonge heer!" riep BORSTELMEYER, die tusschen beide was gekomen. »Neen, dat is al lang over en voorbij, en morgen wordt CHRISTINE de bruid van een ander. Aan zoo'n kalen jakhals, als SEPPEL, geeft de lindeboer zijn kind niet, dat vijftig morgen meêkrijgt."

»O!" riep de jonge heer: »maak het maar niet al te erg, lindeboer! Het is de vraag, of hij uwe dochter zou willen

hebben." — »Nu, dat zou nog al aardig wezen," gaf de lindeboer spottend ten antwoord; want hier werd hij in zijne eer getast, en in dat opzigt was hij nog al netelig.

CHRISTINE was reeds bij de eerste woorden van haren vader bleek geworden en schielijk naar de keuken gegaan.

De oude heer keek zijnen zoon aan, sprak een beetje Fransch met hem, en vernam op die wijze dadelijk hoe de zaken stonden.

»Ik geloof, dat mijn zoon gelijk heeft," zeide daarop de oude heer; »want ik heb mij straks misschien niet duidelijk uitgedrukt. De boerderij, die ik gekocht heb, is niet de mijne, maar behoort aan SEPPEL, en daar hij nu rijker is dan uwe dochter, zal hij wel eene vrouw zoeken, die beter voor hem past. Lees dit papier eens even!"

Met deze woorden haalde hij een document met groote zegels voor den dag, en reikte het aan BORSTELMEYER toe, die zijn knijpertje opzette, en begon te lezen.

Al lezende, werd hij beurtelings rood en bleek. »Wel, dat is aardig," zeide hij met een gedwongen glimlach, »dat gij, Mijnheer de Graaf, aan SEPPEL dat dure, mooije goed wilt schenken! Hoe hangt dat nu eigenlijk zamen?"

Toen verhaalde de oude Graaf hem de historie betreffende de redding van zijnen zoon, en hoe zij beide, zijn zoon en hij, door dankbaarheid werden aangespoord om den braven SEPPEL eene regte vreugde te bereiden.

De jonge heer was intusschen naar de keuken geslopen, en had daar de hand van het weenende meisje gegrepen en gezegd: »Huil maar niet, lief kind! Over die vrijerij, waarvan uw vader spreekt, behoeft ge u niet ongerust te maken. Geloof me, morgen zijt ge de verloofde van SEPPEL. Dat verzeker ik u!"

En even zoo, onopgemerkt door BORSTELMEYER, kwam hij weder in de gelagkamer, en liet het verbaasde meisje tusschen hoop en vrees in de keuken achter.

De oude Graaf had intusschen uitverteld, en BORSTELMEYER zat daar als een steenen beeld. De ergernis, van zoo iets niet vroeger te hebben geweten, was duidelijk op zijn gelaat te lezen.

»Thans," zeide de Graaf, die den ouden boer volkomen doorkeken had, »heb ik voor SEPPEL eene aanstaande opge-

zocht, die juist voor hem past, en die zoo mooi is als uwe Christine. Maar," voegde hij er bij, »nu moeten wij Seppel eens opzoeken. Hebt ge niemand, die mij even kan wijzen waar hij woont?"

Borstelmeyer begreep nu op eens, dat het zaak was om bij te draaijen, en de kar uit het slijk te trekken, waarin zijn hoogmoed die geschoven had, en zeide: »Als Uwe Genade het veroorlooft, zal ik u den weg en het huis zelf wijzen." — »Maar gij zult toch niet bij den kalen jakhals in huis willen gaan?" merkte de jonge heer aan, spotachtig glimlagchende. — »Nu," stotterde de lindeboer, »ik.... ik doe het.... om Uwe Genade te plei....pleizieren....en dan... is... is hij ook geen ka...kale jakhals meer, zoo... als ik uit dat papier gezien heb." — »Bij u slaat de wind schielijk om," merkte de jonge Graaf lagchend aan.

Zij waren niet ver van Seppel's woning. Deze stond met zijnen vader in het voorhuis, toen de vreemdelingen binnentraden. Beiden namen hunnen pet af, en groetten de vreemde heeren eenigzins beangst, daar zij niet konden begrijpen, wat dezen tot hen bragt. »Seppel! redder van mijn leven!" riep de jonge Graaf, in eene uitbarsting van vreugde, en viel Seppel om den hals.

Seppel had hem niet herkend, daar hij slechts een burgerrok en geen montering droeg. Maar zoodra hoorde hij zijne stem niet, of hij herkende hem terstond, en riep vol vreugde: »Och, Heerejé! Mijnheer de ritmeester! denkt gij nog aan mij?"

De jonge Graaf liet intusschen niet af, hem hij voortduring aan zijn hart te drukken, en verscheidene boeren, die uit nieuwsgierigheid waren komen toeloopen, stonden voor de opene deur te kijken of ze mal waren. En toen de jonge Graaf een oogenblik ophield, kwam de oude, greep zijne hand met heete tranen in de oogen, en dankte hem, onder diepe aandoening, voor de redding van zijnen zoon, die met zooveel menschlievendheid en zelfopoffering volbragt was.

Seppel was buiten zichzelven van vreugde, bij het wederzien van den jongen officier, dien hij in den korten tijd van zwaar lijden had lief gekregen.

Zij traden nu het huishoudvertrek binnen, en nu werd de zaak in al hare geuren en kleuren open en bloot ge-

legd, en de jonge Graaf deed de daad van den barmhartigen Samaritaan bovenal uitkomen, inzonderheid, dat SEPPEL zijn geld eerlijk met hem had gedeeld, toen hij vertrokken was, en toch niet had geweten of hij het ooit weêrom zou krijgen.

SEPPEL bloosde voor en na, en weerde alles van zich af, terwijl hij zeide, dat de ritmeester van eene mug een olifant maakte, hetgeen de ritmeester echter met daadzaken wederlegde, die SEPPEL niet ontzenuwen kon. Daarop moest SEPPEL vertellen hoe het hem verder gegaan was. Toen hij aan het verhaal van zijne ziekte kwam, riep de jonge Graaf uit den grond van zijn hart: »Och, lieve Hemel! waarom kon ik u toen niet oppassen, dan zou ik mij toch van een gedeelte mijner schuld aan u gekweten hebben!"

Toen SEPPEL echter zijn verhaal geëindigd had, verzocht hij ook den ritmeester, dat deze zijn verder wedervaren eens zou vertellen. Dat deed de ritmeester ook eerlijk en getrouw, en toen zijn verhaal ten einde was, zeide hij: »Maar nu zullen wij eens een regt genoegelijken dag hebben! Heden zijt gij en uw vader mijn gast! Wij hebben het middagmaal bij den waard uit den lindeboom besteld, en CHRISJE zal het gereed maken."

SEPPEL geraakte bij het hooren van dezen naam in niet geringe verlegenheid. Immers, BORSTELMEYER had hem zijn huis ontzegd. Wat zou hij doen? »Kom er maar rond voor uit!" dacht hij; want de oude lompert stond nog altoos in de deur, ofschoon niemand zich om hem bekommerde.

»Ik mag niet, ritmeester!" zeide SEPPEL. »Mijnheer BORSTELMEYER heeft mij zijn huis verboden." — »O, dat was zoo erg niet gemeend," riep de waard nu, die spoedig berekende, dat hij nu twee gasten meer in rekening kon brengen. — »Dat geloof ik ook," zeide de jonge Graaf lagchend, trok SEPPEL met zich naar buiten, en bragt hem aan zijne hand tot aan het huis van den lindeboer, en de anderen volgden, en de boeren stonden daar nog altoos en gaapten, en wisten niet wat dat alles beteekenen moest.

Toen echter CHRISJE haren SEPPEL aan de hand van den jongen heer zag aankomen, kreeg zij eene kleur, snelde naar de keuken, en sidderde van blijdschap aan haar geheele ligchaam.

Toen zij nu het huishoudvertrek binnentraden, zeide de oude Graaf, terwijl hij SEPPEL's hand greep: »Ik ben uw dubbele schuldenaar, SEPPEL! Eéne schuld — het aan mijnen zoon voorgeschoten geld — kan en zal ik afdoen; maar de andere, de redding mijns zoons van den dood door honger en vorst, die is niet te vergelden; daarvoor blijven ik en mijn zoon u eeuwig dankbaar." En bij deze woorden haperde zijne stem. »Zie, SEPPEL!" vervolgde hij, toen hij zijne aandoening eenigzins overmeesterd had: »mij heeft God rijk gezegend; daarom moet ik ook mijne schuld met rente teruggeven. Hier is drie weken geleden die fraaije boerderij verkocht. Degene, die het goed gekocht heeft, ben ik. Voor mij heb ik het echter niet gekocht, maar voor u. Hier geef ik u den koopbrief. Alles is betaald, zoo als deze gequiteerde nota uitwijst, en reeds morgen kunt gij het goed betrekken. God moge het u ten zegen doen strekken, voor u en uwe nakomelingen! Voed hen op tot wakkere menschen en goede Christenen, zoo als gij zelf zijt." Hij stelde hem den koopbrief ter hand, en vervolgde: »Zoo is derhalve mijne geldschuld afbetaald; de andere kan slechts God vergelden en onze liefde en dankbaarheid."

De jonge Graaf aanschouwde met oogen vol tranen de grenzelooze verbazing van SEPPEL. Eindelijk riep hij: »SEPPEL, het is alles zoo als mijn vader zegt. Maar wat hoor ik? Gij zoudt de dochter van BORSTELMEYER voor uwe vrouw willen hebben? Nu, het meisje ziet er zeker lief genoeg uit; maar zij is veel te arm voor u. Denk maar eens aan! Neen, dan weet ik er een, die net zoo mooi is, en even zooveel ten huwelijk brengt, als gij zelf hebt."

BORSTELMEYER werd zoo bleek als een doek; maar hij dorst geen woord uit te brengen. Zoo oud als hij was, had men hem nog nooit zóó verootmoedigd.

»Maar," zeide SEPPEL, »als dat zoo is, kan ik het immers niet aannemen." — »Gek!" zeide de Graaf: »aannemen komt hier niet in aanmerking; gij hebt het reeds. Het koopcontract is op uwen naam, en de quitantie ook. Zie maar! Gij hebt het dus betaald."

SEPPEL keek de papieren nu eerst goed in, en och ja, het was zoo!

»Nu," zeide de jonge Graaf: »hoe staat het nu met uw

huwelijk? Gij zult nu toch wel naar een beter portuur uitzien?" — »Neen, ritmeester!" zeide SEPPEL: »ik neem niemand anders dan het lieve CHRISJE, — als de Heer BORSTELMEYER haar mij ten minste geven wil."

Ofschoon de ergernis van den laatsten ten hoogsten top gestegen was, had hij ten minste nog zooveel besef, om in te zien, dat een zoo vette schoonzoon hem gemakkelijk kon ontsnappen; hij maakte derhalve een eind aan de zaak, met te zeggen: »Het was zoo kwaad niet gemeend, en ik heb er niets tegen."

Bij deze woorden zag SEPPEL om, en keek hem aan. »Is het u ernst?" vroeg hij. — »Wel zeker!" was BORSTELMEYER's antwoord.

Toen deed SEPPEL een magtigen sprong in de hoogte, en klapte met de vingers. Daarop stoof hij naar de keuken, en trok de wederstrevende, van schaamte gloeijende CHRISTINE met geweld in de kamer.

»CHRISJE!" riep hij, »uw vader stemt toe. En Mijnheer de ritmeester hier is een heksenmeester; want hij heeft de zaak er door gekregen."

De ritmeester trad tusschen beide, greep hunne handen, en bragt hen bij BORSTELMEYER. »Leg hunne handen dan ineen, BORSTELMEYER!" zeide hij. »Heden moet de verloving plaats hebben."

En BORSTELMEYER bedacht zich geen oogenblik, maar legde hunne handen ineen; vervolgens bragt de jonge Graaf hem bij SEPPEL's vader, en zeide: »Zegen uwe kinderen, en CHRISTINE zal u eene goede dochter zijn, die u in uwen ouderdom zal oppassen. — En nu, lieve CHRISTINE, draag nu het eten op, dat, zoo als ge zelf ziet, een verlovingsmaal heeft moeten wezen; en gij, bruidsvader! haal het beste, dat gij in uwen kelder hebt; want ik betaal alles, en gij hebt heden een uitmuntenden koop gesloten."

Een blijder dag hadden de beide Graven, vader en zoon, sedert langen tijd niet beleefd.

SEPPEL en CHRISTINE werden weldra een paar, en betrokken hunne nieuwe woning. En alle jaren kwam de Grafelijke familie eens over, en dat waren dagen van vreugde voor allen; ook moest SEPPEL met zijne vrouw en kinderen ten minste eens in het jaar bij den Graaf een bezoek afleggen,

en dan werden zij met de beste koets van den Graaf afgehaald. En dat is zoo blijven voortduren tot op den huidigen dag.

UIT NOORD-AMERIKA.

YANKEE-HUMBUG.

Het was de 8ste September 1851, en juist eene week na dat ik in de Nieuwe Wereld voet aan land had gezet. Door Nieuw-York was ik, het bezigtigen van de merkwaardigheden dezer stad tot eene nadere gelegenheid uitstellende, als een pistoolschot heengevlogen, en zij lag reeds meer dan zeshonderd mijlen achter mij. Ik had met wildernissen, brandende prairiën, maisvelden, bamboesplantaadjen, blokhutten, en andere variatiën van Amerikaansche landschappen, kennis gemaakt, dikwijls meer dan mij aangenaam was, en bevond mij eindelijk aan het meer Erie, met een bekende uit den spoorwagen, op het balkon van het *American Hotel* te Dunkirk. Daar zát ik, na het gebruik van een *souper*, op de stoomboot te wachten, die ons naar Cleveland brengen zou, en tevens eene proef te nemen, of het dan inderdaad zoo aangenaam zitten is, wanneer men de voeten in de zelfde lijn met het hoofd brengt, en dan met den stoel schommelt.

Tot deze proefneming was de leuning van het balkon even zoo goed geschikt als de vensterkozijnen, die ik in de logementen van Gotham met de laarshakken der Amerikaansche *gentlemen* had belegerd gezien; en zoo genoot ik juist op Amerikaansche manier het *dolce far niente*, mij nu eens aan de blaauwe watervlakte voor mij verkwikkende, dan eens mij aan het drokke gevoel van schippers, landverhuizers, kooplieden en blanke en zwarte kruijers en sjouwerluî beneden mij verlustigende, dan weder mij met mijnen spoorwegvriend — zekeren doctor FURSTNER — en eenen *farmer* van Wabash onderhoudende, toen zich plotseling beneden ons eene stem liet hooren, luid, plegtig, zalvingvol, als die van een prediker in de woestijn.

Vol nieuwsgierigheid boog ik mij over de leuning heen, en ontwaarde, door een dozijn werklieden met breedgerande strohoeden omringd, waarbij zich weldra meer anderen voegden, eene soort van chais met één paard, waarin een welgekleed jongman stond, die met levendige gebaren tot het volk sprak. Nog kon ik slechts enkele woorden opvangen; maar het was blijkbaar eene zaak van buitengemeen belang, die de redenaar zijnen toehoorders op het gemoed wilde drukken. Zijn oog bliksemde; waarschuwend hief hij zijnen wijsvinger op. Nu eens was zijne stem gesmoord, als van iemand, die om eenmaal bestaan hebbende dagen en menschen rouw draagt; dan eens rolden zijne woorden als de donder van het gebergte; dan weder fluisterden zij als Zephyr in het rozenboschje, en dan wederom voeren zij snijdend uit zijnen mond, als het zwaard van ALEXANDER den Groote, toen hij den Gordiaanschen knoop doorhakte. De man sprak uit overtuiging; dat bleek terstond. Hij sprak vol geestdrift voor zijne zaak; daarvoor getuigde zijn geheel wezen van top tot teen. Zonder twijfel had hij eene zaak van het grootste belang den volke te openbaren; maar wat was deze zaak, en wie was hij zelf, die geheimzinnige jongman met zijn sneeuwwitten halskraag en den schitterenden ring aan zijn vinger? Ik hield de hand aan mijn oor, om niets van de kostbare voordragt te verliezen, en toen vernam ik van wonderbare dingen het wonderbaarste. Zijne welsprekendheid verzette bergen; zijne verbeeldingskracht liet alle merkwaardigheden des aardrijks voor ons gezigt verschijnen; zijn onderwerp scheen te eischen, dat alle verbazende feiten der geschiedenis bezworen en om hem heen gegroepeerd werden. Hij wees ons de sneeuwtoppen van de Alleganies, het geheel in de verte schitterende goudland van Californië, de donkere wouden van Oregon, de door de zon bestraalde, door de vleugelen van Zephyr gekrulde oppervlakten der noordelijke meren. Van het witte huis te Washington en het heilige graf van den *father of his country* keerde zijn genie met eene stoute wending terug in de grijze oudheid onder de blanke togadragers van den Senaat der Quirieten, en een andere magtige zwaai zijner verbeelding verplaatste hem midden onder het volk van Athene, dat naar een der redevoeringen van DEMOSTHENES luisterde. Hij sprak van den bijval zijner

medeburgers over hetgeen hij hun had aan te bevelen en hun dringend op het hart te drukken.

Mijn doctor schudde eerst eene poos ongeloovig het hoofd; want hij was in Parijs geweest; maar allengs veranderde hij van toon, en nu werd ook hij door het gewigtige der zaak ingenomen. Neen, dat was geen aanval van overdrijvingszucht, waarvan men wil, dat de Yankies onder meer andere kwalen geplaagd worden. Dat was de taal der edelste inspiratie; dat was het overloopen van echt gevoel. Niemand kon dat loochenen, en het minste ik, die een dergelijken gedachtenloop naauwelijks onder onze vaderlandsche Cicero's had aangetroffen, om niet te spreken, dat ik mij onder het meest prozaïsche volk der wereld had meenen te bevinden.

Maar nog eens: Wie was die welsprekende jongman? Wat was het der wereld zooveel heil aanbrengende doel, dat hij beoogde? Wat het »groote raadsel," dat hij besloten had op te lossen? Van welken aard was het evangelie, als welks apostel hij zich voordeed? Zonderling! Reeds had hij ruim een kwartier uurs de weetgierigheid der stroo- en andere hoeden rondom zijn rijtuig ten hoogste gespannen, en ik geloof niet, dat een uit de geheele vergadering, zelfs in de verte, een duidelijker denkbeeld had gekregen van hetgeen de redenaar de hem opgedragen taak noemde, dan ik, ondanks alle inspanning mijner scherpzinnigheid.

Was hij een Methodistenprediker, gekomen om het volk de vlugt uit den schoot der zonde aan te raden? Was hij een zendbode van William Miller, den »ramshorenprofeet," verschenen om de booze wereld de aanstaande uitschudding van de zevende phiool uit de Openbaringen te verkondigen? Of was hij misschien een van de twaalf apostelen der Mormonen, herwaarts getogen van de groote Zoutzee in het Rotsgebergte, om nog eene laatste poging te doen ter breking van den trots der Heidenen, die tegen Joseph Smith's nieuw Jerusalem woedden? Hij kon al deze rollen, de eene zoo goed als de andere, in zich bergen, ofschoon hij tot dusver vrij wereldsch had gesproken, en eindelijk zelfs had doen zien, dat hij humor bezat.

Of was het doel, dat hij in het oog had, van staatkundigen aard? Hij had van vaderland en vrijheid, van de ophanden zijnde uitroeijing van alle tirannen, van den afkeer

van onderdrukking bij zijne landslieden met den ijver van een ELIAS gesproken. Hoe? Wanneer hij eens uit *Tammany-hall* was afgezonden, om onder het volk van het Westen rekruten voor eene derde LOPEZ-expeditie te werven, of, waaraan het den vaderlandsgezinden nog meer ontbrak, geld in te zamelen tot den wraaktogt voor de »vijftig door de Spaansche beulen wreed vermoorde Amerikaansche burgers," welke acht dagen te voren in alle democratische clubs van Nieuw-York zoo diep betreurd waren geworden? Of zou hij misschien voor de aanstaande verkiezingen met het kartouw zijner welsprekendheid bres schieten in de Whigsche vooroordeelen? De slavenquestie eindelijk was wederom op den voorgrond van de courantenwereld; had hij misschien, in zijn stil vertrek nadenkende, het lang gemiste arcanum ontdekt, waarmede deze noodlottige kanker aan het ligchaam van den Amerikaanschen reus genezen kon worden, zonder aan den eenen kant de slavenhouders kwaad te maken, of aan de andere zijde de *anti-slavers* ten toon te stellen? Ook dit was mogelijk.

Er was echter nog veel meer speelruimte tot vermoedens. In Amerika, dat wij voor zoo nuchter aanzien, heerscht driemaal zooveel geloof aan de nachtzijde der natuur, als wij durven denken, en de man in de chais kon heel best een scholier van MESMER of zoo iets wezen. Hij had misschien een elixir te koop, geput uit de bron van het eeuwige leven, dat iedere ziekte genas, den grijsaard verjongde, en den dood den toegang ontzeide. Kwam hij om bekend te maken, dat hij de kunst van vliegen had uitgevonden? Of had hij het *perpetuum mobile* ontdekt, dat zeker nog eenmaal bij de Yankees ontdekt zal worden, die zelve *perpetua mobilia* zijn?

Mijne vermoedens waren ten einde; mijne nieuwsgierigheid was ten hoogsten top gestegen, en nog alteos sprak de redenaar in raadselen. Van een gloeijend beroep op het hart zijner toehoorders ging hij over tot de aanmerking, dat weldra het uur slaan zou, om op hun verstand te appelleren. Van KOSSUTH, den »doorluchtigen martelaar van het patriottismus," zwaaide hij met eene onverbeterlijke redenaarspirouet af, om der Zweedsche nachtegaal het brandoffer zijner geestdrift te brengen. Nu eens schilderde hij de bloemenpracht der prairiën van het Westen, dan dobberde hij

op de opgeruide baren van de Laurentius-golf; dan weder beschreef hij een zonsopgang op de groene bergen van Vermont, zijn dierbaar vaderland. Hoe behendig was in deze hoog dichterlijke tafereelen eene episode gevlochten, waarin hij behartigingswaardige wenken over den invloed der zindelijkheid op het menschelijk ligchaam uitdeelde!

Mijn geduld was juist hier zoo goed als uitgeput, toen de voordragt eene wending nam, welke het eindelijk optrekken der mystische wolk en het te voorschijn komen van de daar achter verborgene zon beloofde. Onze Demosthenes kwam, zoo hij thans zeide, regtstreeks van den president Filmore, aan wien hij eene uitvinding, »veel belangrijker dan die van het buskruid," had voorgelegd, en die eene kleine proeve er van met veel erkentenis had aangenomen. Het was eene uitvinding, welke niets minder was dan alles, wat het menschdom ontbeert en verlangt, — eene uitvinding, die zich zonder zwarigheid met de wonderen en herscheppingen der mythologie, ofschoon dan ook — zoo als de redenaar er met lofwaardige nederigheid bijvoegde — niet geheel en al met de gezegende wonderen der bijbelsche openbaring, op ééne lijn kon plaatsen; eene uitvinding, die de verhevene grondstelling van den vader der Amerikaansche onafhankelijkheid, »*all men are equal*," in al zijne glorie vervulde, terwijl zij zich, in hare zegenrijke gevolgen, zoowel op het rijkgelokte kind als op den kaalgeschedelden grijsaard, op den sterken man als op de teedere vrouw, op den rijke in het marmeren paleis als op den armen bewoner der blokhut uitstrekte. »U allen, ja u allen omvat ik met beminnende armen!" riep, dronken van aandoening, de man, die Schiller's *Millionenumschlungenheit* voorzeker niet kende. »U allen heet ik welkom ter deelneming aan hetgeen ik kom brengen, en niemand kan zeggen, dat het om vuig gewin geschiedt."

Bij deze woorden bukte hij zich, opende een schuifdeurtje onder de rugzitting van zijn rijtuig, en haalde er verscheidene in wit papier gewikkelde paketjes uit, van welke hij er vervolgens één met een gebaar, dat de geheele beteekenis van het inhoudzware oogenblik uitdrukte, omhoog hield. Op nieuw openbaarde zich in ons de drift om raadselen op te lossen. De inhoud van het pakje kon een klein boek zijn. Zou het misschien toch een kleine bijbel wezen? Maar dat

er een klein vierkant fleschje in zat, was ook mogelijk. En wie wist, of daarin niet achter een Salomons-zegel een gedeelte dier kracht gevangen was, die steeds het kwaad wil en toch het goede bewerkt! Het kon eindelijk een gewoon doosje zijn.

»Met dit panacee," riep de jongman, »genees ik alle gebreken onzer dagen, al het lijden, waaraan het menschdom laboreert, tot in den grond. Luid klinkt zijne waarde reeds in het Zuiden en het Westen. Met goed gevolg bedienen onze senatoren, volksvertegenwoordigers, gouverneurs, opperregters en generaals er zich van, en aan gene zijde van den oceaan begint reeds het voorgevoel te dagen, dat in haar, in deze groote uitvinding, het heil der wereld ligt. Ziet hier!" Bij deze woorden maakte hij, na een blik op de dames, die in beide verdiepingen van het hotel alle vensters bezet hadden, een der kostbare paketten open, en eene melkwitte massa, in de gedaante van een klein vierkant stukje marmer, kwam te voorschijn.

»Uit de reinste liefde voor mijne zusters en broeders," ging hij voort, »ondernam ik, de wonderbare stof te verzamelen, uit welker mengsel dit toovermiddel, deze ziekteverdelger, deze onverbiddelijke vijand van alle vuil des menschdoms ontstond. Lange jaren van ernstige studie heeft het mij gekost, voordat ik licht kreeg om het zamen te stellen. Maar verre zij het van mij, dezen goddelijken lichtstraal te bezigen om mij te verrijken! Maanden lang waagde ik mijn leven onder de roode mannen der wildernissen in het Westen, en op de klippen aan de Oosterkust, om de kruiden te plukken, welke de geheime wetenschap ter bereiding voorschrijft; maar nimmer kwam het denkbeeld bij mij op, om mij voor mijne moeite en waagstukken te doen betalen. Als simonie, mijne vrienden, als tempelroof zou ik het beschouwen, zoo ik anders handelde. Daarom, treedt toe, gij mannen met zware baarden, en gij, wakkere knapen van het Iersche Smaragden-eiland! treedt toe, en ontvangt voor niet en zonder betaling, uit mijne hand, eene gift van dit gezondheidsmiddel zonder wedergade, — eene proef van—"

Nu, lieve lezer, geef u te raden wat er na al het voorafgegane volgde. Raadt gij het niet? Nu dan: »eene proef van mijne Nieuw-Engelands-zeep!"

Zoo ik vroeger ooit een berg in barensnood had gezien, die van eene muis beviel, dan zou dit voor de tweede maal zijn geweest, en zeker niet de minst interessante bevalling. »Neen," bromde de doctor, »dat gaat nu alle palen te buiten; wat te erg is, is te erg!" Meer anderen schenen er evenzoo over te denken. De oplossing van het mystische raadsel een stuk zeep! De Demosthenes, aan het eind zijner rede, niets dan de reiziger van een parfumerie-fabrikant! Bij de pruik van Doctor IJzerbaard, dat was meer dan eene gewone verbeelding zou ingevallen zijn! Ik was te moede, als iemand, die gekomen is om de *Schepping* van Haydn te hooren, en wien, nadat het teeken van beginnen gegeven is, op eens »Lot is dood! Lot is dood! Juultje leit op sterreven!" in de ooren klinkt. Maar des echter niet te min en evenwel nogtans, wie had boos op hem kunnen worden, den leepen snaak, die ons met zijne *flux de bouche* drie kwartier lang aan den gang had gehouden? Wie had zich niet geneigd moeten gevoelen, het getal te versterken van hen beneden, die hem, zoo niet om zijne zeep, dan toch om zijne redevoering luide toejuichten! En wie zou niet begeerig zijn, zich ook eene proef van het wonderbare reinigingsmiddel aan te schaffen, vooral daar het om niet werd uitgedeeld?

Ik ging naar beneden, om mij een der stukjes te laten geven en tot eene gedachtenis te bewaren; maar zie daar, eene nieuwe verrassing! De voorraad van gratis-paketjes was op, en daarmede was de van vuig gewin afkeerige menschenvriend in een behendigen verkooper herschapen, die zeer bedaard massa's van zijn fabrikaat tot de beste prijzen afzette, en niet eens Ohio-banknoten tegen de volle waarde aannam.

Maar niet alleen van de Muze der welsprekendheid was onze zeepman een gunsteling, ook de Muzen des gezangs en der dichtkunst waren hem dienstbaar. Hij moest de voorloopige lofrede op zijn nu ontsluijerd geheim door voorbeelden en bewijzen regtvaardigen; hij gevoelde de noodzakelijkheid er van, toen de menigte langzamerhand uiteen begon te gaan, en hij voldeed aan deze noodzakelijkheid, nadat hij eerst zijne droog gewordene keel had gesmeerd, in een lang gedicht vol pikante zetten, dat hij op eene bekende

volksmelodie, *I come from Alabama*, met eene welluidende stem opzong.

Onder de vele verbazingwekkende daden, die de in zijne zeep stekende toovergeest verrigt had, zal ik slechts een paar noemen. Te Boston had een matroos een stuk van de kostbare *New England Soap* gekocht, niet voor eigen gebruik, maar voor zijn lief. Bij geluk echter had hij in de haast, waarmede hij op zijn schip werd teruggeroepen, vergeten het geschenk af te geven, en zoo hield hij het in zijn zak, op zijnen togt naar de Zuidzee, waar zijne brik walvisschen zou vangen. Bij kaap Hoorn verhief zich een ontzettende storm: de masten braken, de zeilen scheurden, het vaartuig stiet op een ijsberg, — met verschrikkelijk geweld stroomde het water door een lek naar binnen. De booten, die men ter redding uitzette, werden door de branding omgeslagen, of verbrijzelden tegen de klippen, en wie niet zwemmen kon, verdronk in de onbarmhartige zee. Jack kon echter zwemmen: de gedachte aan zijn leven schonk hem kracht; de gedachte aan zijne beminde verdubbelde die. Zonder de zeep in zijn vestjeszak echter zou hij het leven er zeker niet hebben afgebragt. Deze intusschen vervulde thans hare bestemming van wasschen en spoelen, en spoelde zoo lang, tot zij hem aan land had gespoeld, van waar hij met een ander schip naar het land der Yankees terugkeerde, om Suze, met zijne hand, tevens het wonderbare stukje zeep te schenken, dat thans nog in een lijstje, achter een glas, tot eene gedachtenis bewaard wordt.

De andere legende was nog beter, en behoorde ook tot den allerjongsten tijd. Op zijnen togt van Washington naar het noorden, namelijk, had de zanger in de donkere bosschen van Pennsylvanië een wildeman aangetroffen, die, door een jager in eene woestenij gevangen, wegens zijne ontembaarheid, in een soort van hondenhok aan een ketting gehouden moest worden. Het monster, dat vóór zijne gevangenneming in moerassen leefde, had zich nooit gewasschen, en zijne nagels tot klaauwen, zijn hoofdhaar en baard tot buffelmanen laten groeijen. Niemand had zijne koppigheid en zijnen smaak voor morsigheid zoo ver weten te buigen, dat hij van deze kwade gewoonten afzag; en reeds was de jager willens geweest, om hem naar zijn moeras te laten terug-

loopen, toen een gelukkig toeval onzen wonderman daar ter plaatse bragt. Vol medelijden had deze het wangedrocht, dat op handen en voeten liep, en gras at, even als NEBUKADNEZAR, een stuk van zijne zeep geboden; en toen de halfmensch, deze gift voor een stukje lekkers houdende, haar zonder bedenken naar binnen had gezonden, was zij tot een middel geworden om zijne ziel van alle onreinheid schoon te wasschen. Dadelijk had zich deze bekeering geopenbaard; want geduldig had hij er zich in geschikt, dat de panacee ook uitwendig op hem werd toegepast; en »ziedaar," dus eindigde het dichtstuk,

Het vuil viel af, het haar verdween; straks werd de ruige beer
Een allerkeurigst exemplaar van fat of modeheer.
Het rijkste meisje van Nieuw-York bood hem haar hand tot trouw,
En sterft hij niet van nacht, dan zijn ze morgen man en vrouw.

Thans volgde er eene pauze. Des avonds had er nog eene voorstelling bij fakkellicht plaats, bij welke gelegenheid onze zeepman zijne nog voorhandene waar geheel uitverkocht.

DE NIEUWJAARSGESCHENKEN OP DE VLIERING.

Naar het Fransch van EMILE SOUVESTRE.

---

1 *Januarij.* Deze datum komt mij in de gedachten, zoodra ik ontwaak. Weder een jaar, dat zich van de keten des tijds heeft losgerukt, om in den afgrond van het verledene te verdwijnen. De menigte verdringt zich, om zijn jongen broeder te huldigen. Terwijl echter aller blikken zich naar de toekomst rigten, gaan de mijnen achterwaarts. Men glimlacht tegen den jongen koning, en ondanks mijzelven denk ik aan dengenen, welken de tijd in zijn lijkkleed gewikkeld heeft.

Deze laatste ten minste is mij bekend; ik weet wat hij geweest is en mij gegeven heeft; terwijl de andere zich voordoet, omringd van alle de bedreigingen van het onbekende. Wat verbergt hij in de wolken, waarmede hij omhuld is? Onweder of zonneschijn?

Voorshands regent het, en ik gevoel mijne ziel beneveld als de horizont. Heden heb ik vrij af; maar wat zal ik op een regenachtigen dag uitvoeren? Ik doorwandel mijn zolderkamertje in kwade luim, en besluit eindelijk mijn vuur aan te maken.

Bij ongeluk branden de zwavelstokken slecht, de schoorsteen rookt, het hout dooft uit. Ik werp mijn blaasbalg met wrevel weg, en laat mij in mijnen armstoel vallen.

En dan, waarom zou ik mij verheugen, een nieuw jaar te zien beginnen? Begrijpen alle diegenen, welke reeds op straat zijn, fraai aangekleed en den glimlach op de lippen, waarom zij zoo vrolijk zijn? Weten zij wel, wat dit feest beteekent, en van waar het gebruik der nieuwjaarsgeschenken afkomstig is?

Hier houdt mijn geest een stilstand, om zichzelven te overtuigen van zijne meerderheid over den geest van het algemeen. In mijne booze luim begin ik een tusschenzin ten gerieve mijner ijdelheid, en ik vereenig al de bewijzen mijner kennis.

De eerste Romeinen verdeelden het jaar in tien maanden. Numa Pompilius voegde er Januarij en Februarij bij. De eerste dier bijgekomene maanden ontving haren naam van Janus, aan wien zij toegewijd werd. Daar zij het nieuwe jaar opende, vierde men haar begin met gelukwenschen, en van daar de gewoonte der bezoeken onder buren, der wenschen van voorspoed en der nieuwjaarsgeschenken. De gebruikelijke geschenken bij de Romeinen waren symbolisch. Men bood elkander drooge vijgen, dadels en honig aan, als zinnebeeld van de zoetheid der vooruitzigten, onder welke het jaar zijnen loop zou mogen beginnen, en een stuk kleingeld, *stips* genaamd, hetwelk rijkdom te kennen gaf.

Hier sluit ik mijnen tusschenzin, om mij weder aan mijne wrevelige gemoedsaandoening over te geven. De kleine *speech*, welke ik tot mij gehouden heb, heeft mij tevreden met mijzelven en nog meer ontevreden met anderen gemaakt. Ik zou wel willen ontbijten, om mij wat afleiding te verschaffen; maar de portierster heeft vergeten melk te nemen, en de kan is ledig. Een ander zou misnoegd zijn; ik echter betoon de meest stoïcijnsche onverschilligheid. Ik vind nog eene harde korst, welke het mij gelukt in stukken te breken,

en die ik onverschillig afknabbel, als iemand, ver verheven boven de ijdelheden der wereld en der versche broodjes.

Ondertusschen weet ik niet, hoe het komt; maar mijne denkbeelden worden zwaarmoediger, naarmate de moeijelijkheid der spijsvermaling toeneemt. Ik heb vroeger de geschiedenis gelezen van een Engelschman, die zich ophing, omdat men hem thee zonder suiker gebragt had. Er zijn oogenblikken in ons leven; in welke de minste tegenspoed ons voorkomt als een ongeluk. Ons humeur gelijkt op de verrekijkers, welke, naarmate men ze keert, de voorwerpen vergrooten of verkleinen.

Gewoonlijk verrukt mij het uitzigt door mijn vensterraam. Het is eene mengeling van daken, waarvan de uiteinden zich vereenigen, zich kruisen, zich boven elkander verheffen, en waarop hooge schoorsteenen hunne ranke gedaanten steunen. Gisteren vond ik nog, dat zij wel iets van de Alpen hadden, en ik wachtte op de eerste sneeuw, om de ijsbergen te zien; heden zie ik niets dan dakpannen en kagchelpijpen. De duiven, welke anders niet weinig tot mijne illusie toebrengen, schijnen mij nu niet anders dan ellendig pluimgedierte, dat de daken voor speelplaats gekozen heeft; de rook, die zich in ligte wolken verheft, in plaats van mij te herinneren aan de kraters van den Vesuvius, brengt mij de keukentoebereidselen en het vatenwasschen in het geheugen; eindelijk schijnt mij de telegraaf, welken ik meer verwijderd op den ouden toren van Montmartre gewaar word, de gedaante te hebben van eene galg, welker arm zich over de stad uitstrekt.

Mijne oogen, aldus gehinderd door al hetgeen zij gewaar worden, dwalen naar beneden, of naar het hotel tegenover mijn kamertje.

De invloed van den eersten dag des jaars wordt er duidelijk bespeurd. De bedienden hebben er een voorkomen van dienstvaardigheid, hetwelk zich regelt naar de belangrijkheid der ontvangene of nog te ontvangen geschenken. Ik zie den eigenaar de plaats oversteken met dat wrevelige gelaat, hetwelk de gedwongene edelmoedigheid veroorzaakt, en het getal der bezoekers aangroeijen, gevolgd door kruijers, welke bloemen, dozen of speelgoed dragen. Eensklaps wordt de koetspoort geopend; eene nieuwe calèche, getrok-

ken door twee ras-paarden, houdt aan de stoep stil. Zonder twijfel is deze het nieuwjaarsgeschenk door den echtgenoot aan de vrouw van den huize aangeboden, want zij komt zelve de nieuwe equipage in oogenschouw nemen. Spoedig daarna zet zij zich er in, vergezeld van een klein meisje, behangen met kanten, pluimen, fluweel, en beladen met geschenken, welke zij ter gelegenheid van het nieuwe jaar zal gaan uitdeelen. Het portier wordt gesloten, de glazen opgehaald, en het rijtuig rolt heen.

Aldus wisselt ieder heden zijne wenschen en geschenken; ik alleen heb niets te geven, noch te ontvangen. Arme kluizenaar! ik ken zelfs geen enkel wezen, voor hetwelk ik mijne wenschen ten hemel zou kunnen zenden.

Laten mijne nieuwjaarswenschen dan al die onbekende vrienden gaan opzoeken, welke in de menigte verloren zijn, die beneden mij wemelt.

Eerst ulieden, kluizenaars in de groote steden, voor wie de dood en de armoede eene eenzaamheid te midden der menigte veroorzaakt hebben! droefgeestige werklieden, veroordeeld om in stilte en verlatenheid het dagelijks verdiende brood te eten, en welken God de bedwelmende kwellingen der liefde of der vriendschap onthouden heeft!

U, peinzende wandelaars, die het leven doorloopt met de oogen gerigt op de eene of andere poolstar, met onverschilligheid den rijken oogst der wezenlijkheid vertredende!

U, brave vaders, die de nachtwake verlengt, om het huisgezin te voeden! arme weduwen, bij eene wieg weenende en werkende! jongelingen, die met een standvastigen moed een levensweg zoekt te banen, breed genoeg om de vrouw uwer keuze aan de hand te kunnen leiden! u allen, wakkere soudeniers van den arbeid en de ontbering!

U eindelijk, welke uwe titels of namen mogen zijn, die bemint hetgeen schoon is, medelijden hebt met hetgeen lijdende is, en de wereld doorkruist, met geopende armen voor het menschelijk geslacht!

Hier word ik plotseling gestoord door een gesjilp, dat al luider en luider wordt. Ik zie op.... mijn vensterkozijn is bedekt met musschen, welke de kruimels brood pikken, die ik gedurende mijne afgetrokkene overpeinzing er op gestrooid heb.

Op dit gezigt schiet een lichtstraal door mijn verduisterd gemoed. Ik bedroog mij straks, toen ik mij beklaagde, niets te kunnen geven; van mij hebben de musschen uit de buurt hun nieuwjaarsgeschenk.

Twaalf ure. Men klopt aan de deur. Een arm meisje komt binnen en groet mij bij mijnen naam. Op het eerste oogenblik herken ik haar niet; zij ziet mij echter aan en glimlacht. Ah, het is PAULETTE! Maar sedert een jaar, dat ik haar niet gezien heb, is PAULETTE ook zeer veranderd: laatst was zij nog een kind; nu is zij bijna een meisje.

PAULETTE is mager, bleek, armoedig gekleed; maar zij heeft nog altijd de zelfde oogen, wijd geopend en regt voor zich uit ziende, — den zelfden mond, die bij ieder woord glimlacht, als om uwe welwillendheid te vangen, — de zelfde vreesachtige en echter liefkozende stem. PAULETTE is niet schoon; zij gaat zelfs voor leelijk door: ik vind haar alleraardigst. Misschien niet om hetgeen zij is, maar om mijzelven: PAULETTE is verbonden aan een mijner zoetste herinneringen.

Het was op den avond van een openbaar feest. De illuminatiën krulden hare vurige slingers om onze monumenten; duizende wimpels en vlaggen fladderden in den nachtwind; op het Champ de Mars begon het vuurwerk zijne vuurstralen uit te schieten. Plotseling ontstaat er onder de digt opeengedrongene massa's een van die oogenblikkelijke angsten, welke gewoonlijk de menschen als met dwaasheid slaan; men schreeuwt, verdringt zich, de zwaksten struikelen, en de ijlhoofdige menigte vertrapt hen onder hare zenuwachtige voeten. Door een wonderwerk aan het gedrang ontsnapt, was ik juist voornemens om mij te verwijderen, toen de angstkreten van een kind mijne ooren troffen. Ik drong in den menschenchaos terug, en na eene ongehoorde krachtsinspanning haal ik er PAULETTE uit, met gevaar van mijn leven.

Dit is nu twee jaren geleden. Ik had de kleine slechts bij lange tusschenpoozen teruggezien, en haar bijna vergeten. PAULETTE heeft echter het geheugen van een goed hart; zij komt bij de jaarsvernieuwing mij hare gelukwenschen aanbieden. Bovendien brengt zij mij een bloeijenden violier. Zij heeft die zelve geplant en gekweekt; het is een voorwerp,

dat haar geheel toebehoort, want zij heeft het verkregen door hare zorgen, haren wil en haar geduld.

De violier is gegroeid in eenen groven pot, en PAULETTE, die kartonwerkster is, heeft om dien pot een overtrek gemaakt van vernist papier, versierd met arabesken. De versierselen konden zeker wel met meer smaak zijn aangebragt, maar niet met meer goeden wil.

Dit onverwacht geschenk, de bescheidene blos der kleine, en haar uitgestamelde wensch, verdrijven, als een zonnestraal, de soort van nevel, welke mijn hart omhulde; mijne denkbeelden gaan eensklaps van de zwarte nachttinten tot de roosachtige tinten van den morgenstond over; ik laat haar gaan zitten, en ondervraag haar vrolijk.

De kleine antwoordt eerst met enkele lettergrepen; maar weldra wisselen de rollen, en luister ik naar hare vertrouwelijke mededeelingen. Het arme kind leidt een moeitevol leven. Sedert langen tijd eene weeze zijnde, is zij met haren broeder en hare zuster ten laste van eene bejaarde grootmoeder gebleven, die hen van haar karig onderhoud heeft grootgebragt. Intusschen helpt PAULETTE haar in het kartonwerken, hare kleine zuster PERRINE begint te borduren, en HENRI is leerling op eene boekdrukkerij. Alles zou goed gaan, behalve de verliezen, behalve de kleederen die verslijten, behalve den eetlust die grooter wordt, behalve den winter welke dwingt om zijn licht te koopen! PAULETTE beklaagt zich dat de kaarsen te kort zijn en het hout te spoedig verbrandt. De schoorsteen van hun kamertje is zoo groot, dat een takkebos niet meer warmte geeft dan een zwavelstok; het is zoo digt bij het dak, dat de regen hun wel eens een bezoek geeft, en zij bij den schoorsteen des winters bevriezen. Zij hebben dan ook van het stoken afgezien; alles bepaalt zich nu tot een aarden komfoor, waarop het eten gekookt wordt. Grootmoeder had wel gesproken van eene kagchel, waarop zij bij den uitdrager beneden in het huis geboden had; maar deze wilde zeven francs hebben, en de tijden zijn te slecht voor zulk eene uitgave; de familie heeft zich dus getroost, uit zuinigheid koude te lijden.

Terwijl PAULETTE vertelt, gevoel ik dat ik langzamerhand uit mijne droefgeestigheid word opgewekt. De eerste mede-

deelingen van mijne kleine kartonwerkster hebben in mij eene begeerte doen ontstaan, die zich weldra tot een plan gevormd heeft. Ik ondervraag haar over hare verdere bezigheden van dezen dag, en verneem dat zij, van mij heengaande, met haren broeder, hare zuster en grootmoeder, de onderscheidene begunstigers moet gaan bezoeken, die hun van tijd tot tijd werk opdragen. Mijn plan is dadelijk gemaakt; ik zeg aan de kleine, dat ik des avonds eens zal aankomen, en laat haar onder vernieuwde dankbetuiging vertrekken.

De violier is voor het geopende venster geplaatst, waar een zonnestraal hem verwelkomt; de vogels kwinkeleeren om hem heen, de horizont is opgeklaard, en de dag, die zoo droevig begon, is helder geworden. Ik doorwandel mijne kamer zingende, kleed mij haastig aan, en ga uit.

Drie ure. Alles is afgesproken met mijn buurman den smid. Hij zal mijne oude kagchel, die ik toch niet meer gebruik, opmaken, en belooft mij, haar het aanzien van eene nieuwe te geven. Om vijf ure moeten wij vertrekken, om haar bij de grootmoeder van PAULETTE te plaatsen.

Middernacht. Alles is goed gegaan. Op het bepaalde uur was ik bij de oude kartonwerkster, die nog afwezig was. Mijn Piemontezer heeft de kagchel gezet, terwijl ik in den schoorsteen een dozijn blokken schikte, die ik van mijnen wintervoorraad had afgenomen. Dat zal ik wel weêr gelijk maken door mij warm te wandelen of wat vroeger naar bed te gaan.

Bij iederen stap, dien ik op den trap hoor, klopt mij het hart; ik ben bevreesd dat men mij bezig vindt met mijne schikkingen, en mij dus het aangename van de verrassing benemen zal. Maar neen, alles is in orde: de kleine lamp brandt helder op de tafel, en de oliekruik is op de plank geplaatst. De smid is vertrokken. Nu is de vrees van overvallen te worden veranderd in ongeduld, dat er nog niemand komt. Eindelijk hoor ik kinderstemmen, de deur gaat open, en zij stormen binnen.... eensklaps echter staan zij met kreten van verwondering stil.

Op het zien van de lamp, de kagchel en den onverwachten bezoeker, die daar in het midden van al die wonderen als een toovenaar staat, deinzen zij bijna verschrikt achteruit.

Paulette is de eerste, die begint te begrijpen; de komst van grootmoeder, die minder spoedig voort kan, voleindigt de opheldering. — Aandoening, vreugde, dankbetuigingen!

De verrassingen hebben echter nog geen einde. De kleine zuster doet het deksel van het oventje boven de kagchel open, en ziet de kastanjes, die aan het braden zijn; grootmoeder vindt de flesschen met appelwijn in het hoekkastje gerangschikt, en ik breng uit eene mand, die ik verborgen gehouden had, eene gerookte tong, een stukje boter en versche broodjes te voorschijn.

Nu wordt de verwondering bewondering: de kleine familie heeft nog nooit zulk een feestmaaltijd bijgewoond! Men dekt de tafel, gaat zitten, eet; het is een volledig feest voor allen, en ieder brengt het zijne er toe bij. Ik had het avondmaal bezorgd; de kartonwerkster en hare kinderen bezorgen de vreugde.

Welk een schaterend lagchen zonder oorzaak! Welk eene verwarring van vragen, die op geen antwoord wachten, — van antwoorden, die op geen vragen sloegen! De oude vrouw zelve deelt in de dolle vreugd der kleinen! De gemakkelijkheid, waarmede de arme zijne ellende vergeet, heeft mij altijd getroffen. Gewoon om bij den dag te leven, maakt hij gebruik van het genoegen, zoodra het zich aanbiedt. De rijke, verwend door het genot, laat zich moeijelijker vangen; hij moet den tijd en zijn gemak hebben, om gelukkig te zijn.

De avond is als een oogenblik omgevlogen. De oude vrouw heeft mij haren levensloop verhaald, dan eens lagchende, dan eens een traan afwisschende. Perrine heeft met hare frissche kinderstem een ouderwetsch liedje gezongen. Henri, die de proeven bezorgt aan de beroemde schrijvers van onzen tijd, heeft verteld wat hij van hen wist. Eindelijk is het oogenblik van scheiden gekomen, niet zonder vernieuwde dankbetuigingen van het gelukkige gezin.

Ik wandelde langzaam naar huis, met volle teugen het zuivere genot van dezen avond genietende. Hij is voor mij een groote troost en eene groote les geweest. Thans kan de jaarwisseling gerust komen; ik weet dat niemand zoo ongelukkig kan wezen van niets te geven en niets ontvangen te hebben.

Toen ik te huis kwam, zag ik juist de nieuwe equipage

van mijne rijke buurvrouw oprijden. Deze, die ook van een bezoek terugkwam, verliet het rijtuig met koortsachtige haast, en ik hoorde in het voorbijgaan haar zeggen: »*Eindelijk!*"

Toen ik de familie van PAULETTE verliet, had ik gezegd: »*Reeds!*"

DE BRUINE,

OF

WAAROM IK VERHUISDE EN WEDEROM VERHUISDE.

Verhaal van een Duitscher, die te Parijs woont.

Eene rookende kagchel, eene knarsende deur, eenige gebrokene ruiten en een hoestende kamerbuurman hadden mij eindelijk uit mijne oude woning te Parijs verdreven. Ik had zoo even onder eene verschrikkelijke regenbui mijne nieuwe woning betrokken. Vermoeid van het inpakken mijner aardsche goederen, liet ik den koffer onuitgepakt in mijne nieuwe woning staan; en daar de regen hoe langer hoe heviger werd, besloot ik dien avond niet meer uit te gaan, bestelde mij een ligt *souper*, en begon een nieuwen roman te lezen. Het *souper* was veel verteerbaarder dan de roman, ofschoon deze nog ligter was dan het *souper;* en daar ik tegen tien ure slaap kreeg, legde ik mij te bed, en zonk weldra in de armen van den droomgod.

Het zal zoo wat 's nachts tusschen eenen en tweeën zijn geweest, toen ik door eene luide, in het Hoogduitsch gevoerde zamenspraak, in een vertrek naast het mijne, op eene zeer onaangename wijze in mijn zoeten slaap gestoord werd. De zamenspraak ging weldra in een hevigen twist over, die mij met angst en ontzetting vervulde.

»CLOTILDE moet sterven!" riep de een. »Zij moet sterven, en opdat EDUARD niets merken zal, moet zij door vergift sterven! En daarmeê uit!" — »CLOTILDE zal *niet* sterven!" gaf de ander in hevige gemoedsbeweging ten antwoord. »Ik kan die bloeddorstigheid niet verdragen. CLOTILDE, een toon-

beeld van deugd en zachtzinnigheid, beminnelijk als een engel, mag niet het slagtoffer worden van een man, wiens geheele leven eene aaneenschakeling van gruweldaden was!" — »Malligheid, allemaal malligheid!" riep de eerste spreker op een zoo kouden toon, dat het bloed mij verstijfde. »Clotilde *moet* sterven, en zij *zal* sterven; zij *moet* aan vergift sterven, en zij *zal* aan vergift sterven, juist omdat zij een toonbeeld van alle vrouwelijke deugden is. Hebt gij niet den onschuldigen Ferdinand opgeofferd, toen de beurt aan *u* was? De beurt is thans aan mij; ik kan derhalve met Clotilde doen wat ik wil. Gij hebt daar geen zeggen over." — »Zeggen heb ik er niet over, dat is waar; maar of het u niet eenmaal bitter berouwen zal, dat is eene andere vraag." — »Haar bloed kome over mijn hoofd!" hernam de eerste met een spottend gelach.

Een diep stilzwijgen volgde hierop in het aangrenzend vertrek. Men kan gemakkelijk begrijpen wat ik gevoelde, toen ik dit vreeselijke gesprek moest aanhooren. Mijn hart klopte geweldig, en het haar rees mij te berge. Door de meest verschillende aandoeningen bestormd, was ik geruimen tijd niet in staat een besluit te nemen. Eindelijk begon ik mij echter over mijne besluiteloosheid te schamen, en dacht: »Gij kunt eene bloedige daad voorkomen, en gij aarzelt nog!"

Ik sprong derhalve het bed uit, wikkelde mij in mijn nachtjapon, greep mijnen stokdegen met de regterhand, nam mijn nachtlicht in de linker, grendelde zacht mijne deur open, sloop naar die van mijne bloeddorstige buren, en klopte met den knop van mijnen stokdegen hevig aan.

»*Qui est là!*" werd uit de kamer geroepen. — »*Ouvrez!*" riep ik met al de energie, die mij ten dienste stond.

De deur werd geopend, en een blond jongman, met zeer fijn besnedene gelaatstrekken, stond voor mij, bekeek mij van het hoofd tot de voeten, en wilde juist naar de reden van mijn bezoek vragen, toen ik met eene bewogene stem sprak: »Ik kom om te verhoeden, dat er onschuldig bloed worde vergoten; ik kom...."

Hier viel een ander jongman, die echter niet blond maar bruin was, en dien ik in het eerst niet in de kamer bemerkt had, mij in de rede met de vraag, of ik geen plaats

wilde nemen, daar ik half naakt was en het daar bij de deur nog al togtte. Terwijl hij op deze wijze met mij sprak, maakte hij met de vingers zijner regterhand verscheidene teekens, waarop de blonde jongman geheimzinnig glimlachte, terwijl hij mij op eene zeer ongemeene manier beschouwde, en mij vervolgens verzocht om toch binnen te komen. Deze vriendelijkheid bragt mij eerst weder regt tot mijzelven, en ik riep: »Aan de deur wil ik blijven staan, en de kamer niet binnentreden! Ik kom om een onschuldig wezen voor sluipmoordenaars te redden, — voor sluipmoordenaars, die — ik schaam mij het te moeten zeggen — mijne landgenooten zijn. Ik ben niet bang, ofschoon gij met u beiden zijt, en ik alleen ben. Ik heb moed, en," voegde ik er met nadruk bij, terwijl ik met den stokdegen hevig tegen den grond stiet, »*ik ben gewapend!*"

»Welken sluipmoord bedoelt gij?" vroeg de blonde. — »Welken sluipmoord?" herhaalde ik met een ironischen glimlach, en riep toen met eene donderende stem: »Clotilde!"

Ik verwachtte, dat de beide jongmans van schrik verpletterd zouden worden; maar in plaats daarvan borsten zij, zoodra ik den naam Clotilde had genoemd, in een gelach uit, dat geen einde scheen te zullen nemen. Dit gelach echter versterkte mij in mijn vermoeden. Wat hadden zij noodig zoo te lagchen, indien zij niet schuldig waren?" vroeg ik mijzelven. »Zeker willen zij mijn gegronden argwaan daardoor van zich afwenden. Maar dat zal hun niet gelukken!"

En terwijl ik dit dacht, trad ik tusschen beide, haalde den degen half uit het foudraal en riep met zooveel nadruk, als mij ten dienste stond: »Beiden zijt gij moordenaars, en voordat de morgen aanbreekt, zult gij u in handen der justitie bevinden!"

Met deze woorden stiet ik den degen vol hevigheid in de stokscheede, wierp een onverschrokken, bijna doorborenden blik op de jonge moordenaars, en maakte mij gereed om naar mijne kamer terug te keeren, toen de bruine mij bij de hand vatte, en, terwijl hij mij door zijn vertrek leiddé en op de zich daarin bevindende meubelstukken wees, met pathos begon: »Ziehier de vruchten van onze moorden en verdere

wanbedrijven! Wat zegt gij van dien prachtigen fauteuil? Hoe bevalt u deze spiegel, deze tafel, deze commode? En bovenal, hoe bevallen u deze divans met zwellende zittingen? Over zulk eene luxe kan men zich natuurlijk slechts verheugen, wanneer men den rijkdom door moord en doodslag verwerft — niet waar?"

Deze vragen, die de jongman op een eigenaardigen toon tot mij rigtte, bragten mij in verlegenheid. Een vlugtige blik op de meubelen deed mij terstond zien, dat deze aan alle gebreken leden, die een hooge ouderdom en volslagen gebrek aan onderhoud met zich brengen. De kamer was in een zeer desperaten toestand. Naauwelijks had echter de bruine de zoo even gemelde ironische vraag aan mij gerigt, of de andere jongman kwam naar mij toe, en riep met geaffecteerde plegtigheid, terwijl hij zijne regterhand voor zijn oog hield: »Ziet gij hier het bloed, het onschuldig vergoten bloed, aan mijne vingers kleven? Zie, en beef terug!"

In plaats van bloed zag ik slechts de sporen van vergoten inkt tusschen den wijsvinger en duim van genoemde hand, die mij door haren schoonen vorm en hare blankheid bijzonder in het oog liep.

Ik had intusschen de twee jongmans wat nader bekeken, en gevoelde mij door hunne physiognomiën bijzonder aangetrokken. Gedachtig intusschen aan het bloedige onderhoud, en dat mij tegen mijnen wil in ontzettende geheimen had ingewijd, drong ik mijne aandoeningen met geweld terug. »Gij moogt u door een innemend voorkomen niet laten omkoopen," dacht ik. »Hoe vele vreeselijke misdadigers zijn er niet reeds geweest, wier gelaatstrekken slechts onschuld en goedhartigheid schenen te verraden."

Ik wachtte mij derhalve wel, den degenstok uit mijne hand te zetten, toen ik gehoor gaf aan de uitnoodiging der jonge lieden, om plaats te nemen, en vroeg om opheldering over die bloedige zamenspraak.

De bruine nam de taak op zich, om mij in te lichten, en na eenige minuten was hem dit in zoo verre gelukt, dat ik, even als het eerste paar na het genot van verbodene vrucht, mij over mijne naaktheid schaamde, en eenigzins verlegen met mijn degenstok begon te spelen.

De twee jonge lieden waren Duitsche staatkundige vlugte-

lingen. De Maart-revolutie had hen, uit de gehoorzalen eener hoogeschool, onder het in opstand geraakte volk gedreven. Zij hadden voor de eenheid van Duitschland gestreden; zij hadden de aanstaande grootheid van Duitschland, de aanstaande vrijheid, de aanstaande vloot van Duitschland, en al die trararietjes, bezongen in allerlei soort van versmaat, en zich op ontelbare redenaarsgestoelten ontelbare malen heesch geschreeuwd. Toen de storm der omwenteling bedaard was, waren zij om zekere redenen genoodzaakt, het groote niet-eenige Duitschland den rug te keeren, en om niet in den vreemde van honger te sterven, begonnen zij eene soort van letterkundige of poëtische compagnieschap. Zij hadden eene ziel en een inktkoker, en begonnen Fransche romans te schrijven, in den trant van EUGÈNE SUE, maar iets minder. Te gelijker tijd vernam ik ook, dat de CLOTILDE in quaestie, die door vergift aan den dood gewijd was, de ongelukkige heldin was van een roman, die beide ontluikende geniën juist in de maak hadden.

»Zoo ver ik in mijne kamer, door het beschot heen, heb kunnen hooren," merkte ik aan, »heeft een van u zich tegen dit vergiftigingsplan verzet." — »Dat was ik," viel de blonde mij in. »Maar ik kon er niet op aandringen, omdat de beurt niet aan mij was." — »Hoe moet ik dat begrijpen?" vroeg ik met eene ligt verklaarbare nieuwsgierigheid.

»De zaak is zeer eenvoudig," merkte de blonde aan; en nu vernam ik, dat het koppel romandichters, als het ware, eene verdeeling in hunne roman-manufactuur had ingevoerd. De een leverde de minnarijen, de huwelijken, de geboorten, de herkennings-tooneelen en de opofferingen; de ander daarentegen verraad, laster, meineed, moord, en alle andere soorten van gruwelen. De een moest zorgen voor al wat mooi, de ander voor al wat leelijk is. De een stond aan het departement van deugden, de ander aan dat van ondeugden. Ieder was onbepaald heer en meester van zijn departement. Als de een met de ondeugd overhoop had gelegen, zette de ander zich met de deugd aan tafel. Opdat echter de zaak niet *al* te werktuigelijk werd, — opdat de een niet *te* eenzijdig met deugd en menschelijkheid, en de ander met ondeugd en onmenschelijkheid zou verkeeren (even als de acteurs in de komedie), werden telkens bij het begin van een

nieuwen roman de rollen verwisseld, zoodat hij, die den vorigen roman met alle goede zedelijke hoedanigheden voorzien had, thans alle ondeugden voor den dag moest halen, en voor moord en doodslag zorgen. Nu had echter de bruine eene zeer bijzondere neiging tot moord, en geraakte daardoor niet zelden in groote oneenigheid met den blonde, die van een zachtzinniger gestel en wiens talent meer voor treffende tooneelen, vreugdetranen en een huiselijk familieleven geschikt was. De blonde verloochende, zelfs wanneer de beurt van doodmaken aan hem was, zijne aangeborene zachtzinnigheid niet. Hij spaarde het leven van den mensch zoo veel hij maar kon, en waar hij doodmaken *moest*, deed hij dit zoo zacht en weinig pijnverwekkend mogelijk. De bruine daarentegen was een regte menschenbeul. Hij vermoordde met welgevallen, met vermaak, met vreugde, met wellust. Hij vond nieuwe, frappante manieren van doodmaken uit, en als de beurt aan hem was, schreef hij in een uur tijds geheele hoopen lijken bijeen. Nu echter was juist de beurt aan hem, en daar hij Clotilde, een zachtzinnig, engelrein, blondgelokt meisje, dat zijn compagnon met veel liefde had uitgewerkt, onder handen kreeg, wist hij met dit wezen vol hemelsche onschuld niets beter te beginnen, dan het door eene goede dosis vergift den weg van alle vleesch te laten gaan. De blonde schreeuwde moord en brand, doch moest zich, ingevolge het gemaakt verdrag, in de zaak schikken. De woordenwisseling over den geprojecteerden dood van Clotilde was het, die mij uit mijn bed had gedreven, en mij genoopt in bijna naakten toestand de kamer mijner buren te bestormen.

Clotilde was nog niet dood. Mijn plotseling bezoek had den bruine verhinderd, haar af te maken. Deze — namelijk de bruine — beduidde mij nu, niet zonder een blik op zijn blonden compagnon te werpen, dat het vrij gemakkelijker voor een romanschrijver is, helden en heldinnen de wereld in te zenden, dan ze er weêr uit te krijgen. »Mijn vriend," vervolgde de bruine, »brengt mij door zijne productiviteit aan optredende personen doorgaans in verlegenheid; want *ik* kan dan maar zien, hoe ik ze weêr uit den weg ruim, en moet telkens weêr eene nieuwe sterfmanier bedenken, om het publiek niet te vervelen. Ik heb reeds door kruid

en lood, door galg en rad, door vuur en water, door verhitting en gevatte koude, door bouwvallige huizen en instortende bruggen, door springende stoomketels en tegen elkander bonzende locomotieven, door wijngeest en vitriool, door honger en door overlading van de maag de menschen uit de wereld gezonden; maar het is mij, zoo als ik zeg, onmogelijk herhalingen te vermijden, en zoo zal CLOTILDE, die nog van nacht weg moet, de zevende persoon wezen, die in onze werken door vergift om het leven komt. Wat ik met haren ontrouwen minnaar zal beginnen, die de oorzaak van haren zelfmoord is, dat weet ik waarachtig zelf nog niet."

»Hij moet ook sterven!" riep ik met opgewekten moordlust uit. — »Ja, dat spreekt," zeide de bruine; »het is maar om het *hoe* te doen." — »Door kolendamp!" antwoordde ik vol ijver. — »Dat hebben we al zoo dikwijls gehad," merkte de bruine aan, terwijl hij vol medelijden over mijne armoede aan uitvinding de schouders ophaalde. — »Door chloroform!" riep ik haastig. — »Dat 's er ook al een paar maal geweest," zeide de doodmakersbaas. — »Door vergiftigde ouwels!" riep ik, verdrietig wordende. — »Dat is reeds in onzen eersten roman voorgekomen," merkte de ander ijskoud aan; »ook zou het groote armoede aan verbeeldingskracht verraden, om minnaar en minnares aan de zelfde soort van dood, namelijk aan vergiftiging, te laten sterven." — »Nu, voor den duivel," schreeuwde ik vol drift, terwijl ik mijn degenstok met alle magt tegen den grond stiet, »laat hem dan aan een graat creperen, die in zijne keel is blijven steken!"

De bruine dacht even na. »Zoo kwaad niet, zoo kwaad niet," zeide hij, en vervolgde toen bij zichzelven: »Een uitstapje naar het land — vijver met forellen — versche forellen — landelijk maal — de graat in de keel — en hij is er om koud. Het idee is wel niet zeer origineel, maar in dit geval van goed effect. Goed, ik dank u. Hij zal nog dezen nacht den weg van alle vleesch gaan."

Met deze belofte schudde hij mij de hand. De blonde echter zag mij met onverholen misnoegen aan. Ik wenschte beiden een goeden nacht, en keerde naar mijne kamer terug.

Terwijl ik mij onrustig op mijn bed heen en weder wentelde, zonder in slaap te kunnen komen, hoorde ik de krassende pen van mijnen moordzieken buurman, in het andere vertrek, woedend op het papier te werk gaan. Eindelijk sliep ik in.

Toen ik den volgenden morgen aan het ontbijt zat, werd er aan mijne deur geklopt, en de bruine trad binnen, terwijl hij mij een goeden morgen wenschte.

»Is hij opgemarcheerd?" vroeg ik lagchend. — »Hij is daar waar geen dag meer schijnt," gaf hij ten antwoord. — »Met de graat in de keel?" — »Neen," antwoordde de bruine. »Verschoon mij, dat ik van uwen vriendelijken raad geen gebruik heb kunnen maken. Die graat wilde mij toch niet bevallen. Ik heb hem op het land, waar hij met een groot gezelschap een uitstapje deed, op eene eigenaardige en, naar ik geloof, nog nieuwe manier doen omkomen." — »Ik ben zeer nieuwsgierig om te weten wat ge met hem begonnen hebt." — »Ik heb hem door een bijenzwerm laten doodsteken," zeide de bruine. — »Wel, dat is waarachtig pikant!" riep ik. — »Twee uren lang kampt de ongelukkige tegen de kleine gevleugelde moordenaars," vervolgde de bruine met zigtbaar welgevallen. »Niemand was in staat hem te helpen, of zijn ontzettend lijden te verkorten. De beschrijving van zijnen doodstrijd vult bijna een geheel vel druks. Dat zal het publiek lijken!" — »Daar twijfel ik volstrekt niet aan," antwoordde ik, en zeide hem de grootste vleijerijen ten opzigte van zijne moordlustige phantasie. Hij ontving mijne complimenten met zigtbaar genoegen.

Maar de belangstelling, die ik voor de poëtische kinderen mijner buren aan den dag legde, was mijn ongeluk. De bruine liet mij geen rust meer. Er verliep naauwelijks een uur, zonder dat hij mij eene doodstijding bragt. Nu eens had hij een kind in eene beek laten verdrinken, en de moeder er van, uit wanhoop over het bitter verlies, vrijwillig den dood in de golven laten zoeken; dan eens had hij mij te vertellen, dat de held van een nieuwen roman door zijne eigene dochter met eenen dolk om het leven was gebragt. Naauwelijks had hij mij verhaald, dat de minnaar in een duel was omgekomen, of hij gaf mij berigt, dat in het zoo

even afgewerkte zevende hoofdstuk een brand was uitgebarsten, waarbij verscheidene belangrijke personen het leven hadden verloren. Zoodra mijne deur open ging, wist ik, dat de bruine zou binnentreden en mij eene doodtijding brengen. Ook mijne nachtrust was weg; want zoodra ik insliep, werd ik door de vreeselijkste verschijningen gekweld. De schimmen der door mijnen poëtischen buurman verslagenen kwamen mijne verbeelding verontrusten. Ik droomde van niets dan van geworgde vaders, verbrande dochters, verdronken moeders, geguillotineerde intriganten en zelfmoordzuchtige minnaars, en zoodra ik wakker werd, moest ik weder het oude gehaspel over nieuwe doodsmanieren aanhooren. Dat was mij eindelijk toch te erg, en ik besloot zoo spoedig mogelijk weêr te verhuizen.

Op zekeren morgen, na een allerakeligsten droomnacht, pakte ik in allerijl mijnen koffer. Ik was pas halfweg, toen de bruine binnentrad. Hij stond te kijken, toen hij mij zoo bezig vond, en vroeg mij naar de reden er van.

»Een sterfgeval!" antwoordde ik zuchtend.

Zonder eenige deelneming te laten blijken, vroeg hij, zoo koud mogelijk, of het sterfgeval eenigzins merkwaardig was. »Zeer merkwaardig," antwoordde ik, terwijl ik eenige paren oude handschoenen, als vulsel, in een gapenden hoek van mijn koffer stopte. — »Och, vertel eens even!" riep de bruine. — »Zoodra ik terugkom," zeide ik, terwijl ik met pakken voortging.

De bruine nam afscheid. Eenige uren daarna was ik in eene nieuwe woning. Den bruine en zijn blonden vriend heb ik tot dusver niet wedergezien. Ik ben intusschen tot de overtuiging gekomen, dat eene rookende kagchel, eene knarsende deur, twee gebrokene vensterruiten en een hoestende buurman, met drie rookende kagchels, zes knarsende deuren, een dozijn gebrokene vensterruiten en een heelen troep hoestende buren gemultipliceerd, niet half zoo erg zijn, als een poëtische buurman, wiens Muze onophoudelijk werkzaam is, om op de spitsvindigste wijze de kerkhoven te bevolken.

DE URN.

EENE CRAYON-SCHETS UIT DEN TIJD DER HOEPELROKKEN.

Uit het Fransch.

> Het venster opent zich, en Steven vliegt er uit.
> GELLERT.

Op een zonnigen lentemorgen was een aardig kameniertje op het groene voorplein van een kasteel bezig met bloemen in vazen te schikken, terwijl een negerjongen, in rood liverei met goud, de verwelkte bladeren wegnam en de verdorde takken afsneed. DORINE neuriede eene poos half hoorbaar een deuntje bij haren arbeid; nadat zij echter een blik in de schaduwrijke laan had geworpen, brak zij af met de woorden: »Wat zie ik daar? Zeg eens, zwartje! wat voor een gegalonneerde hoed komt daar de laan af, en gaat zoo met zijn karwarts tegen de takken te werk? Is dat Mijnheer niet?" — »Ja, het is Mijnheer de Markies." — »En dat reeds zoo vroeg, om acht uur? Wat waar is, moet waar blijven: de eerste man van Mevrouw mogt ook zijne gebreken hebben gehad, maar dat moet men hem ter eere nazeggen, dat hij zijne vrouw niet reeds bij het aanbreken van den dag verlet, om wie weet waar zijn fortuin te zoeken. Och, Mijnheer de Markies! kom toch niet te digt met uw paard hier naar toe!" riep zij uit, toen de Markies kwam aangalopperen.

»Wees gerust, DORINE!" gaf de Markies ten antwoord. »Nu al op en aan het werk? Wat doet gij daar? Maakt gij daar een ruikertje? Gij ziet er immers zelve als een roosje uit.... BOABDIL, breng het paard weg.... En wat zegt uwe meesteres van daag?" — »Mevrouw speelt met haren papegaai, en wacht tot zij lust krijgt om op te staan. Mijnheer is dus van daag al zoo vroeg uitgereden?" — »Ja, DORINE! ik ben naar de stad gereden, om daar mijne droefheid wat te verzetten." — »Ik zou bang wezen...." — »Gij? Gij bang? Dat zijt gij anders toch niet om eene kleinigheid," zeide de Markies,

terwijl hij het aardige kameniertje een kus gaf. — »Ik ben bang, dat er iets anders is, dat Mijnheer zoo vroeg van huis heeft gedreven." — »Neen, hoor! ik ben inderdaad zeer bedroefd, en gij, kindlief, zijt veel te schrander, om niet te begrijpen, dat uwe Mevrouw er de oorzaak van is. Zeg mij! gij hebt den Graaf, mijnen voorganger, gekend, niet waar? Onder ons: verdiende hij, toen hij nog leefde, dat men na zijnen dood zooveel beweging om hem maakt? Regtvaardigde hij de zucht der Markiezin, om mij bij iedere gelegenheid en onder alle omstandigheden aan hem te herinneren?" — »Mijnheer, het past mij niet om vergelijkingen te maken; maar wat waar is, blijft waar: hij was een man, dien wij graag mogten lijden. Hebt gij reeds gezien, wat Mevrouw in het Park heeft laten plaatsen?" — »Neen; maar zeg mij, wat voor een feniks was die Graaf dan toch? Ik ben toch — dat zal mijn ergste vijand moeten erkennen — niet leelijker dan een ander, en sedert een half jaar doe ik al het mogelijke om die hardnekkige rouw-uitstalling der Markiezin te verbannen — maar vruchteloos! Ge begrijpt wel, Dorine, dat ik met u niet in bijzonderheden kan treden...." — »Och, Mijnheer!" antwoordde Dorine, die niet wist wat zij zeggen zou: »men heeft in ons leven nu regen, dan zonneschijn." — »Zeg dat niet, Dorine! Ik ten minste krijg geen zonneschijn te zien. Gij hebt geen zoo koud en ongevoelig hart, als uwe meesteres; hoe kunt gij met drooge oogen den toestand aanzien, waarin gij mijnen armen Lafleur gebragt hebt! Nog dezen morgen stond hij te weenen, terwijl hij mij poederde. Als gij hem niet moogt lijden, zend ik hem weg. Ik kan toch geen dienaar behouden, die mijn hoofd beweent, in plaats van bepoedert. Kunt gij hem dan niet ten minste zóó lief krijgen, dat gij hem trouwt?" — »Mijnheer! hoe weinig gij daar ook verlangt, is het toch te veel voor een hart, waarin altoos de eerlijke en ongelukkige Frontin heerschen zal." — »Frontin? Zoo heette, meen ik, de bediende van den Graaf." — »Och ja, Mijnheer! Hij vergezelde den Graaf twee jaar geleden naar het trouwfeest der Infante van Spanje, en vond zoo roemvol zijnen dood naast hem, in het gevecht met de Algerijnsche zeeroovers. Och, die arme zeeroover.... 'k wil zeggen, die arme Frontin!" voegde zij er half snikkende bij.

»De smart benevelt u," zeide de Markies troostende. »Wie zegt u dan, dat hij dood is? Als ik mij wel bedenk, werd in het berigt, dat de dood van den Graaf vermeldde, nergens van Frontin gesproken." — »Neen, Mijnheer," verzekerde Dorine, »hij is dood. Ja, zoo hij zulk een lafaard en dronken lap was geweest, als uw Lafleur, dan zou hij bij het gevecht in een hoek zijn gekropen, en nog leven. Maar neen, hij was *zeer* matig, hij had alle deugden, en hij is — dood!" — »Dan gaat het den armen Lafleur juist zoo als mij," vervolgde de Markies. »Inderdaad, er blijft ons ten slotte niets over, dan dat wij ons beide aan éénen tak opknoopen, opdat men ons ten minste na onzen dood naar waarde leere schatten.... Ween niet, Dorine! ik zou anders moeten lagchen." — »En gij wilt inderdaad niet zien, Mijnheer," zeide Dorine, »wat Mevrouw de Markiezin in het Park heeft laten oprigten?" — »Later. Zeg mij eens, Dorine! Ik heb het misschien niet goed aangevangen met uwe meesteres; wat dunkt u?" — »Het is wel mogelijk, Mijnheer!" — »Ik had misschien mijne liefde minder ten toon moeten spreiden, mij over hare hardheid minder bedroeven, geduld hebben, en haar door onverschilligheid moeten prikkelen?" — »Men kan dat niet weten." — »Dat zou goed zijn geweest, zoo ik haar niet beminde; maar helaas, ik bemin haar! Waar heeft de Markiezin iets laten plaatsen? En opgestaan is zij nog niet, zegt gij? Ik zal dan nog eene poging doen. Somwijlen is 's morgens vroeg, na een liefelijken droom, het hart nog verwarmd en de ziel ontvangbaar. En de zoele lentelucht, de heerlijke zonneschijn, het frissche groen, de bloemengeur, zouden immers in staat zijn om een tijger zachtzinnig te maken! Wanneer ooit het herdersuurtje slaat, moet het op zulk een morgen zijn. Dunkt u niet, Dorine?"

Zonder antwoord af te wachten, ging de Markies schielijk het kasteel in, naar de kamer der Markiezin, die in half morgentoilet in bed lag, en haren papegaai met maiskorrels voederde.

»Gij zijt mijn troost, mijne vreugde, mijne liefde!" zuchtte zij daarbij. »Arme Fiammetta! wij zijn immers beide weduwen, en onder éénen hemel werden wij geboren. Wanneer gij uw kopje onder de vleugels steekt, droomt gij ter-

stond van gouden landen, waar robijnen en smaragden in de zon bloeijen, en uw gaaike u verwacht, — waar.... Binnen!" riep zij, daar er aan de deur geklopt werd. »Mijn Hemel, wie zou daar zoo vroeg wezen?"

»Bekoorlijk, Markiezin!" zeide de binnentredende Markies. »Waarlijk en zonder eene schaduw van vleijerij, gij vormt met Fiammetta thans een tafereel...." — »Markies," viel de dame hem in de rede, »gij zult mij het genoegen doen om oogenblikkelijk deze kamer te verlaten." — »Gij schertst," gaf de Markies ten antwoord, terwijl hij naderbij trad. — »Maar wat is er dan gebeurd?" vervolgde de Markiezin. »Zijt gij verdwaald geraakt? Gij dringt ongevraagd mijne kamer binnen, met de rijzweep in de hand en met rijlaarzen aan! Leven wij nog in Frankrijk, twee uren van Versailles, of in het land der Hottentotten?" — »Markiezin, gij maakt u waarlijk ter kwader ure boos. Ik meende u eene vreugde te bereiden, door u een morgenkus te brengen." — »Dacht gij mij ook eene vreugde te bereiden, toen gij Dorine een morgenkus gaaft?" — »Een morgenkús?" vroeg de Markies, als uit de wolken gevallen. — »Ja, in dien spiegel daar tegenover kan ik alles zien wat op het grasperk voorvalt." — »Neen," antwoordde de Markies nonchalant; »ontkennen wil ik niets. Het is mogelijk, dat ik Dorine in het voorbijgaan vlugtig gekust heb, even als ik al wandelende gedachteloos een bloempje pluk; maar ik zie niet in...." — »Gij hoort ten minste dat ik u verzoek, mijne kamer te verlaten." — »Helaas, Markiezin, welk eene verstoordheid over zulk eene beuzeling!" zuchtte hij, terwijl hij den papegaai zijn kopje kraauwde. »Wat voor leed heb ik u dan gedaan? Zeg het mij! Zijt gij boos op mij, omdat hier in huis eene Dorine leeft, aan wie u zooveel of liever zoo weinig gelegen ligt als mij, of omdat ik u bemin, omdat ik het u gezegd heb, en bereid ben het te herhalen?" — »Vóór alle dingen, Markies, begrijp ik het bezoek niet, waarmede gij mij dezen morgen vereert. Daar steekt iets achter, dat ik niet raden kan. Gij kwaamt niet zonder oogmerk. Gij hadt het een of ander voorwendsel tot een buitengewonen stap. In het eerst dacht ik, dat gij mij iets interessants zoudt willen vertellen; maar neen! sedert een half uur staat gij mij hier in het licht, en spreekt zonder slot of zin. Zeg mij, wat wilt

gij?" — »Niets, Markiezin!" antwoordde de heer des huizes. — »Nu, ga dan!" herhaalde de Markiezin, waarop haar heer gemaal vrij ernstig antwoordde: »Inderdaad, denkt gij, dat het zoo kan voortgaan?" — »Wat?" — »Zeer velen zouden zich in mijne plaats geheel anders gedragen." — »Er zijn zeer veel onbeschaafde menschen in de wereld; dat is niet te ontkennen." — »In allen geval zult gij toegeven, dat wij na een halfjarig zoogenaamd huwelijk op een zonderlingen voet met elkander staan." — »Dat wil ik gaarne toegeven," antwoordde de Markiezin. — »In dit geval," vervolgde de Markies, terwijl hij naderbij trad, »zou het mij zeer aangenaam zijn geweest, zoo gij dezen morgen met mij eene kleine wandeling had gemaakt." — »Waarom?" — »Omdat ik mij overtuigd houde, dat er zich in uw hart snaren bevinden, die bij een zoo schoonen morgen, als deze, plotseling toon zouden hebben gegeven, en gezongen hadden als de vogels in boom en bosch. Men ontdekt onder een zonnigen lentehemel uitzigten en beschouwingen, die het hart onwillekeurig openen en tot zachtheid stemmen. Ik voor mij ben, geloof mij, alles behalve sentimenteel, en toch kon ik de betoovering naauwelijks van mij weeren. Mijne oogen rustten vol verrukking op den blaauwachtig gouden gezigteinder, op de diamanten, welke de nacht op de weiden had achtergelaten, en op het frissche groen der omtuiningen, welke ik langs reed, en aan welke de van dauw bevochtigde geurige vlierbloesemtrossen mij nu en dan aanraakten. Ik gevoelde al mijne zintuigen door een vreemd, maar zoet gevoel aangedaan. Ik luisterde als droomende naar het vrolijke gesjilp en de veelvuldige toonen, die een lagchende morgen aan alle vensters en in iederen boom doet hooren. Overal leven, overal hoop en vreugde, en overal — liefde! Men trof geen gezigt aan, dat niet door een glimlach was opgeluisterd, — geen tuin, die zonder gezang was, — geen meisje zonder wit voorschoot. Ik alleen, Markiezin, kwam mijzelven als vreemdeling voor in dit paradijs; ik alleen behoorde niet bij het feest." — »Gij vondt misschien geen wit voorschoot?" wierp de vrouw van den Markies er stekelig tusschen in. — »Ik was diep bedroefd," vervolgde hij. »Het gevoel van eenzaamheid, waarin ik mij buiten bevond, en dat mij hier in huis weder verwachtte, drukte mij neder. »Wat ontbreekt mij,"

vroeg ik mijzelven, »om gelukkig te zijn, om mijne stem in dit gejuich te mengen, dat overal ten hemel stijgt? Eene hand, eene beminde hand, welker beven aan het mijne beantwoordt, — een hart, jong als het mijne, dat in één en het zelfde oogenblik onder de zelfde gedachten klopt, — een enkel woord van liefde, een weergalm van geluk. Louise, ik dacht aan u, aan uwe bloeijende jeugd, aan uwe schoonheid, aan de geheimzinnige bekoorlijkheid, die u als de glorie van eene heilige omringt, en ik kon niet gelooven, dat een zoo volkomen beeld van geluk altijd slechts een dood beeld zijn zou. Het kwam mij in mijne hoop zelfs voor, als zou ik, ware ik bij u, in mijne ziel den toon, in mijne oogen den blik, misschien de tranen vinden, die in staat zouden zijn u te treffen. Louise, heb ik mij bedrogen?" vroeg hij, terwijl hij aan hare voeten nederzonk.

De Markiezin wierp hem een paar blikken toe, en antwoordde vervolgens: »Ik heb nog veel te doen; wees zoo goed mij mijne kamenier te zenden — dat meisje met het witte voorschoot — gij weet wel...." — »Ja wel, Mevrouw!" antwoordde de Markies, die schielijk opstond en heenging.

»Helaas, wat moet ik lijden!" zuchtte de Markiezin, toen zij weder alleen was. »Hoe ongelukkig ben ik toch! En men laat mij verwelken, zonder mij bij te staan! De doctor is een ezel. Wanneer men hem hoort spreken, ontbreekt mij volstrekt niets, en de Markies — gelooft het! Men moet het immers bemerken. Ik gevoel het immers. In het hoofd en in het hart, daar zit het en zal mij ombrengen. Zeker, ik word krankzinnig, of ik sterf, hoe jong ik ook ben. O Hemel, ontferm u over mij, daar ik van de geheele wereld verlaten ben! Maar houd u nu bedaard, Markiezin!" sprak zij tot zichzelve, terwijl zij een elegant morgengewaad aantrok. »O, zijt gij het, Dorine?" vervolgde zij, toen het mooije kameniertje binnentrad. »Wie rijdt daar zoo in galop heen?" — »Lafleur, Mevrouw!" — »Lafleur? Die maakt u, geloof ik, het hof? Ziet gij den Markies nergens?" — »Neen, Mevrouw!" antwoordde Dorine, die aan het venster trad. »Ja toch — daar is hij. Zal ik hem roepen?" — »Bewaar ons, neen! Wat doet hij?" — »Hij staat tegen een boom geleund, en heeft de armen over zijne borst ineengeslagen. Hij schijnt in gedachten verzonken." — »Een zonderling man, die Mar-

kies!" zuchtte de Markiezin. — »Thans gaat hij.... hij gaat de laan op en naar het kunstwerk toe, dat Mevrouw liet oprigten. Hij moet het reeds in het oog hebben gekregen; want hij gaat schielijker." — »Blijf dan aan het venster staan, DORINE, en sla hem gade." — »Hij is daar." — »Hoe gedraagt hij zich?" — »Hij slaat de handen boven zijn hoofd ineen, Mevrouw! Hij stampt met den voet; hij schijnt te spreken. O Hemel!" riep DORINE, terwijl zij een luiden gil gaf, en van het venster terugweek. — »Wat is er?" vroeg de Markiezin, het bed verlatende. — »Hij komt terug met lange, lange schreden," antwoordde DORINE. »Hij schijnt zeer verbolgen te zijn, en draagt iets in den arm. Hoor, daar komt hij den trap op!" — »Ach, DORINE! hij zal mij willen vermoorden," jammerde de Markiezin. »Leg gaauw die *mouche* in mijn regterooghoek en.... verlaat mij niet, DORINE! want daar zal iets verschrikkelijks plaats hebben. Binnen!" riep zij nu, daar er aan de deur werd geklopt. »Moge God met zijne engelen ons beschermen en ons onze zonden vergeven!" voegde zij er bij, terwijl zij weder ging zitten, en de Markies met eene urn in den arm binnentrad.

»Wat moet deze urn beteekenen, Markiezin?" vroeg hij met somberen ernst. — »Die urn?" zeide de Markiezin. — »Ja, Mevrouw, deze urn!" herhaalde de Markies, terwijl hij haar op een tafeltje plaatste. »Laat ons alleen, DORINE!" voegde hij er vervolgens bij, en toen het meisje zich verwijderd had, ging hij voort: »Ik vraag u zeer ernstig, Markiezin, wat deze urn te beteekenen heeft, met een opschrift als dit:

AAN DE NAGEDACHTENIS VAN DEN VOORTREFFELIJKSTEN MAN,
DIE SLECHTS HET EENIGE GEBREK HAD, DAT HIJ
STERFELIJK WAS.

»Ik vind daarin niets misdadigs," antwoordde de Markiezin ontwijkende. — »Gij schijnt mijn geduld voor onuitputtelijk te houden," vervolgde de Markies. »Zeker hebt gij u dit van zoo grooten omvang moeten voorstellen, daar ik mij in de ongehoorde luim schikte, waarmede gij uwe zonderlingheden meendet te moeten beginnen. Intusschen, wanneer die

geen einde nemen, ben ik besloten...." — »Markies!" viel de jonge vrouw in: »bedenk uwe woorden wel! Gij verstout u te dreigen.... Vergeet gij wat er is voorgevallen? Heb ik u den toestand van mijn hart geheim gehouden, toen gij mij de eer beweest om mijne hand te vragen? Het verlies van den zeldzamen man, die mijn eerste echtgenoot was, en de smartelijke omstandigheden, onder welke het plaats had, moesten eene moeijelijk uit te blusschen herinnering in mij achterlaten. Ik heb dat niet verzwegen, en van u verlangd, dat gij achting voor mijne rouw zoudt hebben. Gij hebt mij die toegezegd, en gij behoordet mij de moeite te besparen u daaraan te herinneren." — »'t Is waar," zeide de Markies, »ik heb het beloofd; maar mogt ik mij niet vleijen, dat de tijd ook hier doen zou wat hij overal doet, — dat hij mij zou bijstaan om die liefde aan gene zijde des grafs te overwinnen? Tegen alle verwachting neemt daarentegen die zeldzame rouw hoe langer hoe meer toe. Gij viert alle mogelijke jaardagen, maakt grafschriften, herschept mijn Park in een kerkhof.... Markiezin, dat is niet de rouw over een verlies, dat is bespotting van hen die in leven zijn. De vrouw van koning Mausolus, welke zelfs de asch van haren gemaal tot op het laatste greintje opat, kwam tot kalmte, toen zij dit had gedaan, en sprak niet verder van hem." — »Gij zijt gevoelloos, Markies!" antwoordde de Markiezin, »en kent bovendien de geschiedenis niet. Die ongelukkige koningin overleefde het verlies van haren gemaal slechts een jaar." — »Nog beter, Markiezin! Waarom volgt *gij* haar voorbeeld niet geheel en al? Sterf toch! Sterf van hartzeer, en maak mij daarmede geheel en al belagchelijk." — »Belagchelijk?" herhaalde de Markiezin met een flaauwen glimlach. »Is het dat wat u boos maakt?" — »Zeker, Mevrouw! Denkt gij niet, dat ons eigenaardig huwelijk door kwaadwilligen wordt opgemerkt, en dat zelfs de dienstboden er over praten? Markiezin, geef mij een medeminnaar van vleesch en bloed, en ik zweer u, ik zal er voor zorgen, dat men *niet* lagche! Wat kan ik echter met een doode beginnen?" — »Hoe meent gij dat?" — »Dat zal wel niet moeijelijk te raden wezen," antwoordde de Markies vol drift. »Daar hij reeds naar den duivel is, kan ik er hem niet heenzenden; dat is juist wat de zaak erg maakt." — »Wanneer eene

vrouw zich aan zulke onbetamelijke uitvallen ziet blootgesteld," hernam de Markiezin, »blijft haar niets over dan te zwijgen. Trek uwen degen, en stoot mij dien in het hart; ik zal geen kik geven!" Dus sprak zij vol waardigheid, terwijl zij zich in haar kanten negligé wikkelde.

»Neen," sprak de Markies, »ik zal den degen niet trekken en u niet vermoorden; dat strijdt tegen mijne neigingen. Daarentegen veroorloof ik u een ander middel voor te slaan, dat u welgevallig zou kunnen zijn, — namelijk, aan ons schijnhuwelijk kort en goed een einde te maken." — »Zoo ik het aan u te danken mogt hebben," antwoordde de Markiezin, »om ongestoord in eenzaamheid hem te mogen beweenen, wiens verlies men mij dagelijks smartelijker dreigt te maken, dan kunt gij op mijne erkentelijkheid rekenen." — »Zoodra gij den wensch te kennen geeft om naar uwen vader terug te keeren..." begon de Markies. — »Ik geef dien bij deze te kennen," zeide de Markiezin. — »Vertrek dan dadelijk! Ik heb er slechts ééne voorwaarde bij; namelijk, dat gij deze urn medeneemt."

»O gij treurig-zoete herinnering aan alles wat ik bemind heb!" riep de jonge vrouw, terwijl zij even als Hamlet de urn omvatte: »gij dierbaar beeld van een graf, dat mijn leven, mijn hart, mijne jeugd insluit; dierbaar...."

»Och Mevrouw!" riep Dorine, ademloos binnenkomende, »och Mevrouw, welk een ongeluk!... 'k wil zeggen, welk een geluk!" — »Wat is er, Dorine?" — »Frontin is teruggekomen, Mevrouw!" — »Frontin, de bediende van den Graaf?" vroeg de Markiezin. »Die is immers dood?" — »Neen, Mevrouw! hij is in het leven gebleven, zoo als hij zegt, en ofschoon hij anders liegen kon of het gedrukt was, moet men hem evenwel nu gelooven, omdat hij er inderdaad is. Och Mevrouw, welk eene gebeurtenis! Ik weet waarlijk niet wat ik er van zeggen zal!" — »Een bedrieger zal hij wezen," viel de Markies in. — »Een bedrieger, Mijnheer? Ik zal mijn Frontin toch wel kennen? Hij is daar; hij volgt mij; hij wenscht Mevrouw te spreken." — »Laat hem binnenkomen, Dorine!"

De voor dood gehoudene Frontin trad binnen, en de Markies zette zich met een gebaar van ongeduld in een hoek, terwijl de Markiezin den onverwachten gast ontving met de

woorden: »Is het mogelijk! Gij zijt het zelf, goede FRONTIN!" — »Ja, Mevrouw!" antwoordde FRONTIN op een droefgeestigen toon, »ik ben het Goddank zelf." — »Geef hem een stoel, DORINE! Hij kan naauwelijks op zijne beenen staan van vermoeidheid. Waar komt gij van daan?" — »Van Algiers. Van Algiers, in Turkije." — »Mijn Hemel! En hoe hebt gij dien verren weg hierheen afgelegd?" — »Te voet, alles te voet." — »Zwemmende wilt gij zeggen, schelm!" viel de Markies er uit zijn hoek tusschen in. — »Te voet, van Toulon af, meen ik," antwoordde FRONTIN. — »Dat spreekt van zelf," voegde de Markiezin er bij. »Maar, DORINE, zie eens hoe afgevallen hij is! Gij hebt wel veel geleden, arme FRONTIN!" — »Ja, zeer veel... vooral dorst, Mevrouw!" — »Dat wil ik wel gelooven, in zulk een heet land! DORINE, haal hem een glas wijn, tot het ontbijt voor hem gereed is. — Helpt dat wat?" vroeg de Markiezin na eene poos, gedurende welke DORINE het glas bij herhaling had volgeschonken. — »Och ja!" antwoordde FRONTIN met een diepen zucht: »dat doet goed." — »DORINE, hij glimlacht!" merkte de Markiezin met verrukking aan. »Het hart zou er iemand van kunnen breken. Maar vertel mij nu eens! Ge behoeft niet bang te wezen mij te bedroeven; mijne smart doet mij wel. Bespaar mij derhalve geen bijzonderheid van het wreede ongeluk, waaraan gij door een wonder ontkomen schijnt te zijn." — »Als Mevrouw beveelt..." zeide FRONTIN.

»Gij hebt het immers gehoord, onbeschaamde vent?" riep de Markies uit zijn hoek, zoodat FRONTIN de kamenier zacht toefluisterde: »Wie is die man, die hier in huis zoo het hoogste woord durft voeren?" — »Och, een.... een buurman, die hier nu en dan wel eens komt," antwoordde DORINE. — »Hij bevalt mij niet," zeide FRONTIN, die daarop vervolgde:

»Mevrouw de Gravin heeft niet vergeten, dat wij door den koning, onzen heer, in last hadden om hem zoo goed mogelijk bij de huwelijksplegtigheid der Infante van Spanje te vertegenwoordigen. Zoo luidde onze openlijke lastbrief; maar wij hadden stille instructiën, van veel belangrijker aard.... men kan hier immers gerust spreken? — Wij zouden namelijk alles van nabij naauwkeurig gadeslaan, op de

toestanden letten, — kortom, niets uit het oog verliezen, ook niet de geringste kleinigheden, dewijl zij in de staatkunde tot het groote raderwerk behooren. De huwelijksplegtigheid werd met pracht gevierd, zoo als in dergelijke gevallen bij vorstelijke familiën gebruikelijk is. Men had stierengevechten en andere Spaansche festiviteiten. Wij namen deel aan deze vermakelijkheden, en bragten eenige dagen inderdaad zeer aangenaam door, ofschoon wij, zoo als van zelf spreekt, ons hoofddoel niet uit het oog verloren, dat, zoo als ik reeds de eer had te zeggen, daarin bestond, om regts en links, naar boven en beneden, kortom, naar alle kanten te luisteren en af te loeren."

»En toen gij uwe taak volbragt hadt," viel de Markiezin vol ongeduld in, »wildet gij u naar Cadiz scheep begeven?" — »Ja, Mevrouw! Daar wij wilden vertrekken, besloten wij voor Cadiz; vooreerst, omdat men daar eene goede haven heeft, en ten tweede ook, om ons met eigene oogen te overtuigen, of de tot een spreekwoord geworden bekoorlijkheid der.... ehem!" — »Wat wildet gij zeggen, Frontin?" vroeg de Markiezin. — »De bekoorlijkheid van de wandelingen in den omtrek der stad...." — »Daaraan herken ik den Graaf," zeide de Markiezin. »Hij kon honderd mijlen ver reizen, om een schoon landschap op te zoeken; want hij was een man van gevoel, die boven alles de natuur beminde." — »Ja, Mevrouw!" bevestigde Frontin: »hij was een groot liefhebber van het natuurlijke. Den 13den Junij des morgens begaven wij ons aan boord van een vaartuig te Marseille, en staken in zee. Ach goede Hemel! hier zal ik al mijne krachten moeten inspannen!" dus viel hij zichzelven in de rede, om nog eenmaal een glas te leêgen, dat Dorine hem voorhield.

»Mevrouw zal zeker weten," vervolgde Frontin, »dat de zee eene groote, groote watervlakte is, die met de maan zamenhangt...." — »Ja, dat weet ik." — »Nu zie, dat was ons ongeluk. De maan was juist vol; zij scheen uit alle magt op de zee, zoodat de vloed niet kon komen, en het onzen kapitein ook met den besten wil onmogelijk was de volle zee te bereiken. Het gevolg hiervan was, dat wij een vervloekten Algierschen feloek kwamen te ontmoeten, dien wij zonder omstandigheden met een vreeselijken regen van kogels overlaadden." — »Barmhartige Hemel!" riep de Mar-

kiezin uit. »En toen begon het gevecht zeker?" — »Ja, toen begon het gevecht; maar het duurde niet lang. De Turk begon, zoo als hij altijd doet, dadelijk maar met enteren; en zoodra ik dat bemerkte, klom ik het want in, om — den vijand beter te kunnen overzien. Daarboven gedroeg ik mij nu zoo, dat de zaak in allen geval een anderen keer genomen zou hebben, zoo allen mijn voorbeeld hadden gevolgd. Ik wil intusschen bij mijn eigen persoon niet stilstaan, en zeg maar alleen, dat men in mijn geweer vijftien kogels één voor één vond, toen men het na afloop van het gevecht ontlaadde."

»Vijftien kogels!" herhaalde de Markiezin vol bewondering. — »Vijftien, Mevrouw!" bevestigde Frontin. »Ik heb het getal juist opgenomen. Ge kunt derhalve oordeelen, in welk eene woede ik mij bevonden moet hebben."

»Wat moet ge in angst zijn geweest!" viel de Markies in.

»Die heer daar in den hoek," merkte Frontin aan, »schijnt hetgeen mij overkomen is beter te weten dan ik zelf. Laat hij dan eens verhalen; ik zal toeluisteren." — »Och, sla daar geen acht op, Frontin!" zeide de Markiezin op een toon van troost en geruststelling. »Maar uw heer, uw ongelukkige heer?" — »Ach, Mevrouw!" antwoordde de man, »Mijnheer de Graaf was een regte engel. Lijken lagen op hooge stapels om hem heen, tot aan zijne knieën stond hij in het bloed, en zoo weerstond hij alleen de gansche magt der zeeroovers, tot plotseling — zijn degen juist bij de greep afbrak!" — »Verder, Frontin! verder! Door wien ontving hij den doodsteek?" — »Den doodsteek, Mevrouw? Dien ontving hij tot dusver nog niet. Mijnheer de Graaf leeft nog op dit oogenblik." — »Hoe? De Graaf?" riep de Markiezin. »De Graaf leeft nog, zegt gij?"

»Spreek, bedrieger!" schreeuwde de Markies den verteller toe, terwijl hij schielijk naar hem toe trad.

»Nu zeker, hij leeft, Mevrouw!" vervolgde Frontin: »ik kan zelfs verzekeren, dat hij zich zeer wel bevindt, de verveling der slavernij er afgerekend." — »Mijn Hemel!" riep de Markiezin uit, terwijl zij op eene sofa nederzonk. Dorine snelde toe, om haar bij te staan; ook de Markies trad naderbij, en zeide: »Stel u gerust, Markiezin! Men misleidt u misschien. Die man is een bedrieger, en ik zal de be-

wijzen zien te leveren. »Kerel!" donderde hij den verteller toe, terwijl hij hem bij den kraag pakte, »beken op staanden voet, dat gij gelogen hebt!" — »Mijnheer, ik heb de zuivere waarheid gezegd," antwoordde FRONTIN, terwijl de Markiezin langzaam de oogen weder opsloeg. »Mijnheer de Graaf was gekwetst, werd gevangen, even als ik, maar had zich eindelijk, na verloop van anderhalf jaar, van den Dey aannemelijke voorwaarden bedongen om zich los te koopen. Daarom heeft men mij hierheen gezonden, om het afgesprokene losgeld te halen. Ik heb alle noodige papieren bij mij. Hier is vooreerst," en bij deze woorden haalde hij eene perkamenten rol te voorschijn, »een brief van den prior van het klooster van Barmhartigheid, met het zegel." — »Wie bewijst mij," zeide de Markies, nadat hij den brief had gelezen, »dat dit een en ander echt is?" — »Ik heb te Parijs de onderteekening en het zegel van den minister er onder laten zetten," zeide FRONTIN. — »Onderteekeningen kunnen altoos gemakkelijk worden nagemaakt." — »Nu, ongeloovige!" vervolgde FRONTIN: »ik kan ook eene verklaring van den consul van Napels in Algiers voorleggen." — »Hier komt gij gek te pas, vriendje!" viel de Markies in. »De consul van Napels in Algiers is Mijnheer VAN CARIGA, dien ik te Parijs goed heb gekend, en van wien ik verscheidene brieven ontvangen heb. Laat uwe verklaring kijken!" — »Daar is zij," antwoordde FRONTIN, terwijl hij het papier overreikte, dat de Markies opmerkzaam beschouwde en las.

»Nu, Markies?" vroeg de Markiezin met eene matte stem. — »Ik ben verdrongen," antwoordde de Markies vol hevigheid, en wierp zich in wanhoop op een stoel neder. — »Het is derhalve waar?" riep de Markiezin uit. »En men zendt u tot mij, FRONTIN?" — »Ja, Mevrouw! Daar het geheele vermogen van den Graaf, ingevolge het gerucht van zijn dood, in de handen zijner erfgenamen is overgegaan, kan hij eerst door processen weder in het bezit er van komen, en hij hoopt, dat Mevrouw de Gravin hem het losgeld zal voorschieten, dat men van hem verlangt." — »En welk losgeld verlangt men dan?" vroeg de Markiezin. — »Voor hem en voor mij, in alles te zamen, tweemaal honderdduizend francs." — »Tweemaal honderdduizend francs?" herhaalde de Markiezin op een toon van angst en schrik te gelijk. »Dat is eene

groote som, FRONTIN! Maar zij boezemt mij geen vrees in, en gaarne zou ik ze geven — als ik ze had. Maar al wilde ik ook alles verkoopen, al zou ik mijzelve ook nog zoo veel ontzeggen, zou ik toch, zoo ik geloof, met geen mogelijkheid over tweemaal honderd duizend francs kunnen beschikken. Voor het overige ben ik tot alles bereid. De Graaf kent mijnen toestand. Verlangt hij, dat ik in de diepste armoede verzink, dat ik naauwelijks zoo veel overhoude, om mij te kunnen kleeden? Wil hij dat? dan moet hij het mij maar laten weten." — »Mevrouw!" zeide FRONTIN, »hij verlangt thans niets meer, dan dat hij geen zweepslagen meer krijgt." — »Zweepslagen?" herhaalde de Markiezin: »is het mogelijk, dat men een man van zijn rang zoo onwaardig behandelt!" — »Ach, Mevrouw! Als men slechts zijn rang behandelde! Maar men behandelt, men zweept zijne huid! Wat beveelt Mevrouw?" — »Hoor mij opmerkzaam aan," antwoordde de Markiezin bedaard en afgemeten. »Gij keert naar Algiers terug, en zegt aan den Graaf, dat ik niet heb opgehouden, hem dag en nacht te beweenen; zeg, dat mijne trouwe liefde en mijne eindelooze smart hier het gesprek van den dag zijn geweest; dat ik niet lang meer te leven heb, dewijl een inwendig lijden mijn gestel heeft aangegrepen, dat met de kunst en wetenschap der bekwaamste artsen den spot drijft; dat ik geen tweemaal honderd duizend francs bezit, maar terstond bezuinigingen zal invoeren, mij met water en brood vergenoegen, als het zijn moet, en na eenige jaren, zoo ik in het leven mogt blijven...."

»Neen, neen!" viel de Markies in, terwijl hij schielijk opstond: »men zal niet kunnen zeggen, dat eene vrouw, die mij toch een oogenblik met hare welwillendheid heeft vereerd, tot harde ontberingen, misschien zelfs tot eeuwigen rouw gedwongen werd, terwijl het van mij afhangt haar aan dit ongeluk te onttrekken. Ik bezit de tweemaal honderd-duizend francs, en leen ze — niet u, Mevrouw! want gij zoudt het geld uit mijne hand waarschijnlijk afwijzen — maar Mijnheer den Graaf, wiens toestand dezen mijnen stap wel zal regtvaardigen."

»Och, Mijnheer!" riep FRONTIN getroffen uit, »gij doet daar eene edele, groote daad." — »Ja, Markies!" voegde de Markiezin er nog altoos op een klagenden toon bij: »het is zeer

edelmoedig, maar — ik zou toch vooraf nog wel eens met u willen spreken. Dorine, breng Frontin naar de keuken, en kom dan weder hier.” — »Gij doet waarlijk eene edele daad, Mijnheer!” herhaalde Frontin, »en ik zal op uwe gezondheid en uwe edele daad drinken,” voegde hij er bij, terwijl hij met Dorine het vertrek verliet.

»Deze trek, Markies,” zeide daarop de Markiezin, »vervult mij met dankbaarheid. Ik vrees maar, dat zij uwe krachten te boven gaat.” — »O neen; mijne aanstaande levenswijze veroorlooft mij dit offer zeer goed.” — »Welke levenswijze?” — »Die van ongehuwd man,” gaf hij ten antwoord. »Daar uw eerste echtgenoot niet dood is, wordt ons huwelijk van zelf nul en van geene waarde. Ook denk ik niet lang in Frankrijk te blijven, daar ik hier met al te veel smartelijke herinneringen te kampen zou hebben. Ik zal daarheen gaan, waar men den degen eens mans zal kunnen gebruiken, voor wien het leven nu geen bekoorlijkheid of waarde meer heeft. Veroorloof mij,” voegde hij er bij, terwijl Dorine weder binnentrad, »dat ik in uw zijvertrek aan de schrijftafel ga, om dadelijk over de som aan mijnen notaris te schrijven.” — »Doe dat,” antwoordde de Markiezin.

Deze plaatste zich vervolgens op eene sofa, leunde het hoofd in hare hand, en vroeg eenige oogenblikken later aan Dorine, die naast haar stond: »Wel nu?”

»Wel nu?” herhaalde de kamenier. — »Wat ben ik gelukkig!” vervolgde de Markiezin, terwijl de tranen haar over de wangen liepen. — »Ik ook!” antwoordde Dorine, die insgelijks tranen had af te droogen. — »Ik ween,” verklaarde hare meesteres, »omdat, weet gij, bij eene vrouw *ieder* gevoel zich door tranen openbaart.” — »Ik ook, Mevrouw! maar ik ween niet van vreugde!” snikte Dorine. — »En toch geeft de Hemel u zoo onverwacht uwen Frontin weder!” — »Och ja!” antwoordde de kamenier. »Maar wat had Frontin door den dood gewonnen! Ik bekleedde hem met alle mogelijke deugden, alleen om Lafleur maar jaloersch te maken.” — »Dat is immers coquetterie, Dorine!” — »Zeker, Mevrouw! Maar het ergste was, dat ik mij door mijne aandoeningen eindelijk zelve misleidde, en voor mijzelve een vrij verdragelijken Frontin zamenstelde. Toen ik hem weêrom zag, was ik in het eerst zeer verheugd. Ik hoopte ook, dat het

ongeluk hem gebeterd zou hebben, — maar goede Hemel, juist het tegendeel! Naauwelijks is hij hier een kwartier in huis, of hij heeft zich aan allerlei wandaden te buiten gegaan. Toen hij aankwam, kon hij op zijne beenen niet staan, en ik dacht, dat hij zoo erg zwak was. Ja wel, oele! dronken was hij, Mevrouw! En daar wij hem later nog meer hebben ingeschonken, maakt hij nu in de keuken een spectakel — o zoo erg, Mevrouw! En daarbij vertelt hij Turksche geschiedenissen... geschiedenissen — o Mevrouw, ge zoudt ze niet kunnen aanhooren! Als zijn heer, zoo ik vrees, ook zoo vooruit is gegaan, als de knecht, dan geeft dat een aangenaam vooruitzigt, Mevrouw!"

»Maar, Dorine!" viel de Markiezin hier hare kamenier in de rede: »ik weet niet dat de Graaf ooit eenigen aanleg heeft aan den dag gelegd, om ooit tot zulke..." — »Aanleg, Mevrouw? Neen, dien had hij niet veel, behalve voor lichtmisserij..." — »Maar, Dorine!" — »Ja, Mevrouw! ik wil er maar geen doekjes omwinden; het is zoo als ik zeg." — »Maar op die manier zou de Markies in zijn pink nog meer waarde hebben dan de Graaf van top tot teen. Och, wat moet ik nu doen!.... Ga, en laat mij alleen. Ach!" voegde zij er bij, toen zij den Markies langzaam uit het zijvertrek zag komen: »gij waart daar, en hebt gehoord wat wij zeiden!" — »Ik kwam eerst," antwoordde de Markies, »toen gij zoo hard begont te spreken, en heb slechts een paar woorden verstaan, die gij waarschijnlijk terstond zult terugnemen, daar ik thans hier ben."

»Neen!" zeide de Markiezin op een bewogen, zeer vriendelijken toon, terwijl zij opstond en langzaam naar den Markiezin toetrad; neen, ik neem niets terug. Ik heb groote schuld op mij geladen, maar ben er ook hard voor gestraft. Ik heb met uwe liefde den spot gedreven: dit was slecht, maar — ik speelde ook met hetgeen ik gevoelde... Vergeef mij! Ik ben een kind! een kind, dat men vertroeteld en verwend heeft. Ik kan het u zweren, Markies, dat ik de beste oogmerken daarbij had. Het was mij zoo weinig gelukt, de liefde van den Graaf te verwerven, voor wien ik mijn hart open en bloot leide, dat ik gelukkiger hoopte te zijn, wanneer ik bij u den tegenovergestelden weg insloeg. Wanneer gij wist, hoe zwaar mij deze rol is geworden, hoezeer

mij die dikwijls begon te verdrieten! Zeer dikwijls, dezen morgen nog, toen gij mij zooveel schoons zeide, gevoelde ik een aandrang in mij, om u om den hals te vallen, maar — ik durfde niet; ik vreesde uwe liefde te verdrijven, wanneer ik de mijne zoo open blijken liet. Maar gij zelf, Markies, ontken het niet, verdient ook verwijten. Het ware voor u zoo gemakkelijk geweest, mij mijn geheim te ontlokken; ik wachtte er steeds op; maar gij verloort al te spoedig den moed; gij zijt te zacht, te teergevoelig. De vrouw gevoelt bij gelegenheid zeer gaarne, dat zij — slavin is. Wat zal ik er nog bijvoegen! Ik heb mijne rol slecht gespeeld, of eene slechte rol gespeeld, — goed. Maar is dat eene reden om mij zonder een woord van beklag of medelijden te verlaten, zoo als gij doen wilt?... Markies, is het gebeurde niet af te wenden?" vroeg zij met gevouwen handen. »Ik heb berouw, en mijn berouw is opregt. O, vlugt met mij, ik smeek er om; vlugt met mij waarheen gij wilt, — naar Amerika, naar de wilden — overal zal ik u volgen; altoos zal ik u dankbaar zijn, dat gij mij aan de tirannij van een gehaat man hebt onttrokken, die mijner niet waardig is, die mij in zijn leven duizendvoudig heeft gemarteld, en *alleen* daarom van den dood opstaat, om mij te ergeren, juist op het oogenblik dat ik u wilde zeggen dat ik u van ganscher harte bemin."

De Markies zag haar een oogenblik stilzwijgend aan; daarop nam hij de urn van het tafeltje, ging met dit pand van teederheid naar het venster, en wierp het er uit.

Te gelijker tijd werd er aan de deur geklopt, en Lafleur trad binnen.

»Wat wilt gij?" vroeg de Markies. — »Mijnheer!" zeide Lafleur: »hier is een brief van Versailles; een courier heeft hem zoo even gebragt." — »Geef op!" zeide de Markies, die den brief opende, schielijk doorliep, en vervolgens tot de Markiezin zeide: »Mevrouw! gij schijnt zeer goede vrienden daarginder te hebben. Deze brief is van den directeur van politie, die mij berigt, dat uw Frontin, uit het bagno in Algiers ontvlugt, een bedrieger is, die zijn overleden heer van den dood heeft opgewekt, om ons tweemaal honderdduizend francs af te ronselen." — »Is dat waar?" vroeg de Markiezin, en greep haastig naar den brief, terwijl de

Markies zijnen kamerdienaar toeriep: »Schielijk! Houd den bedrieger vast, opdat hij zijne straf niet ontkome!"

Lafleur snelde heen, Dorine met hem, en de Markies vroeg zijne jonge vrouw: »Nu, zal ik van uw zoo ligt beweegbaar hart een ommekeer te vreezen hebben?" — »Deze brief," antwoordde de Markiezin, terwijl zij haren echtgenoot vast aanzag, »is zeer te gelegener tijd gekomen... Maar hoe is het mij toch? Uw geheimzinnige wandelrit van dezen morgen... het wegrijden van Lafleur... zekere blikken tusschen u en hem, die mij nu eerst in het oog loopen — dat alles heeft wel iets van... Markies! antwoord mij opregt: waart gij bij de komedie, die daar zoo even gespeeld is, de bedrogene, of de..."

»Louise!" gaf de Markies glimlagchend ten antwoord: »daar ik nu toch geen geheim voor u meer heb of hebben wil, en de Graaf toch dood is — degelijk dood — zoo wil ik er maar voor uit komen! Dat verlangt gij immers?"

Zij knikte vol verlangen van ja; hij bragt hare hand aan zijne lippen, en zeide: »Wel nu! het is zoo: de komedie werd door mij aangelegd."

MENGELINGEN.

De verstandige man zonder fortuin. — Een reizend koopman, die met behulp van een ezel een kleinen handel in zijden stoffen dreef, welke hij in Zuid-Duitschland inkocht en in Westfalen weder afzette, was gewoon om de eene helft van den zak, waarmede hij het dier belaadde, met steenen als tegenvracht te vullen, terwijl de andere de waren inhield. Begon hij het pakken nog te huis, waar hij tijd had, dan was het evenwigt gemakkelijk gevonden; had hij echter onderweg iets verkocht en moest hij nu een gedeelte van de steenen er uit doen, opdat de ezel aan iedere zijde even zwaar droeg, dan kostte dit hem dikwijls veel hoofdbrekens, inzonderheid wanneer zich aan den weg een kring nieuwsgierigen rondom hem verzamelde, die hem met af- en aanraden geheel van streek bragten.

Toen hij eens in zulk eene verwarring bijna in tranen uitborst, trad een man naar hem toe, en zeide: »Goede vriend, laat mij eens even begaan. Ik zal het zoo maken, dat uw ezel maar half zooveel vracht heeft, en toch aan beide zijden even zwaar draagt." De rondventer zag den wonderman met groote oogen aan, doch liet hem zijn gang gaan. Deze schudde al de steenen op straat uit, telde toen de pakjes koopwaar, en verdeelde ze gelijkmatig in de beide helften van den zak, en de ezel droeg aan beide zijden precies even zwaar, en toch maar half zoo veel als te voren. Toen zeide de koopman zijnen weldoener, in naam van den verligten ezel, hartelijk dank voor zijne vernuftige uitvinding, en zulks met een opregt hart; want hij bedacht in stilte, dat zijn makker, de ezel, nu dubbel zoo veel waren zou kunnen dragen als tot dusver, en derhalve ook zijne winst verdubbelen moest. Deze hoop scheen zich bij hem ook vervuld te hebben; want toen hij een volgenden keer in de zelfde stad kwam, begreep hij zijnen raadgever, uit erkentenis voor zijnen zoo deugdelijk bevonden raad, een bezoek te moeten afleggen; maar hij wist ongelukkig zijne woning niet. Terwijl hij al rond zocht, ontmoette hij hem toevallig op straat. Toen hij nu zijn dankbaar hart voor hem had uitgestort, liet hij zich met hem in een gesprek in, en vroeg daarbij naar zijn beroep. »Veel," zeide hij, »moet gij, naar mij dunkt, niet om handen hebben, daar gij altijd bij den weg te vinden zijt, en toch ziet gij er niet naar uit, als of gij van uwe renten leefdet." — Toen bekende de ander, dat hij zeker niet veel in de melk te brokken had, maar toch ook geen beroep dreef. — »Dat verwondert mij," zeide de rondventer, het hoofd schuddende: »mij dacht, dat het voor zulk een verstandig man niet missen kon om bij ieder beroep rijk te worden." — »Dan dwaalt gij zeer," gaf de ander ten antwoord: »ik heb al zoo veel beproefd, maar niets heeft mij ooit willen gelukken. Ik heb eens en vooral geen fortuin!" Met deze woorden liet hij den rondventer staan, en ging eene dwarsstraat in.

»Ik heb geen fortuin!" Deze woorden klonken den koopman nog in de ooren nadat hij reeds het stadje achter den rug had. »Hebt gij geen fortuin," dacht hij bij zichzelven,

dan kunt gij een ander ook geen fortuin bezorgen, en ik zou een dwaas wezen, zoo ik mij door u liet onderrigten. Ik had eerst moeten vragen, of gij uzelven wel wist te raden en te helpen." Bij deze woorden liet hij zijnen ezel stilstaan, schudde den zak uit, pakte de nog onverkochte waar weder op zijne oude manier in de eene zijde van den zak, en zag om naar steenen, om daarmede de andere zijde te bezwaren, en zoo doende het evenwigt te herstellen. Bij geluk was de landstreek bergachtig en een der zich digt bij hem verheffende rotsen zoo broos, dat hij er met gemak eenige stukken steen afrukte, en daardoor den noodigen ballast kreeg. Daarmede trok hij van oord tot oord, en zette zijne zaken voort, verkocht hier dit en daar dat, en verzuimde niet zijnen ezel, die nu weder onder eene zwaren last gebukt ging, door het wegwerpen van een of meer steenen telkens te verligten. Toen hij echter het laatste pakje had aan den man gebragt, ligtte hij den zak op, en liet het restantje tegenvracht vrolijk op den grond rollen. Dit geschiedde aan den openbaren weg, waar het aan toeschouwers niet ontbrak. Daaronder was er echter een, die er met meer dan gewone aandacht naar had gekeken. Hij raapte een der steenen op, sloeg er met een houweel een stuk van af, bekeek de breuk door den bril, dien hij op zijn neus had, en vroeg met toenemende verbazing: »Hoe komt gij aan die steenen, goede vriend? Ik wil u tien gulden geven, als gij mij wijst, waar gij ze gebroken hebt." — »Ik geef twintig!" riep een ander, die er bij stond, en ook het teeken van hamer en houweel op zijne muts droeg. — »Vijftig!" hernam de eerste, en zoo boden ze tegen elkander op, tot het laatste bod duizend gulden was geworden.

Toen er geen verder bod volgde, sloeg de koopman vrolijk toe, en verblijdde zich, den raad van den verstandigen man zonder fortuin niet langer te hebben opgevolgd.

Waar is het, wat CATS bij eene dergelijke gelegenheid zegt:

Doch onder dit beslagh verneemt men vreemde saken,
Die wy met ons verstant niet recht en konnen raken:
Dat genen heeft verrijckt, heeft dezen uytgeput,
Dat elck is even na, is elck niet even nut.

NIEBUHR's *Romeinsche Geschiedenis.* — Terwijl deze kundige en beroemde Duitscher aan dit zijn uitmuntend werk arbeidde, verloor hij in April 1815 zijnen vader, en omstreeks dien zelfden tijd werd zijne beminde eerste echtgenoot gevaarlijk ziek. Den 21sten Junij daaraanvolgende stierf zij in zijne armen. Weinige dagen vóór haar overlijden vroeg hij haar, of er niets was, dat hij, haar ten gevalle, kon doen, en zij antwoordde, hem teeder aanziende: »Voltooi uwe Historie, het zij ik leve of sterf." Dit verzoek zweefde NIEBUHR gestadig voor den geest; hij beschouwde de vervulling er van als een heiligen pligt, ofschoon er jaren verliepen eer hij in staat was om dat werk te hervatten.

Een brand, die in Februarij 1830 een nieuw gebouwd en gemeubeleerd huis van NIEBUHR vernielde, en de weinig maanden daarna ingekomen tijding der revolutie, die KAREL X van den troon dreef en overal opstanden en onheilen deed duchten, hadden eene noodlottige uitwerking op NIEBUHR's gezondheid. Eene zware verkoudheid, die hem in den daaropvolgenden winter aantastte, werd door longontsteking gevolgd, en de edele schrijver ontsliep zachtkens den 1sten Januarij 1831, toen slechts twee deelen zijner Historie in het licht waren. Het derde deel, onvoltooid door hem gelaten, werd door Professor CLASSEN voor de pers gereed gemaakt.

Munten en hare plaatsvervangers. — De Lacedemoniërs hadden ijzeren munten; de eerste Romeinen bedienden zich van koperen staven. Zout werd in Abyssinië als munt gebruikt, zoutevisch op Terre-neuve, spijkers in een gedeelte van het oude Schotland, schelpen op de Maldivische eilanden en in eenige gedeelten van Azië en Afrika, cacaopitten in Mejico, leder in Rusland, ook oudtijds in enkele gevallen in ons vaderland. Wat Rusland betreft, daar heeft de roemrijke Saar PETER de Groote de eerste metalen muntspeciën ingevoerd, en sedert het begin dezer eeuw heeft men er platina-muntstukken beginnen te slaan, waarin de koers evenwel aan te veel fluctuatie moest onderhevig zijn, zoodat ze, meenen wij, niet meer in den handel voorkomen. In onze Oost-Indische bezittingen waren tot op 1822, behalve koperen *bonken* (dikke, langwerpig vierkante

stukken van één en twee stuivers) ook looden *doiten* (*tiema's*) in omloop.

Van de bank- en muntbriefjes, in alle beschaafde landen als equivalenten van specie in omloop, maken we hier geen melding.

Une calotte. — Dit woord beteekent, zoo als men weet, een kapje (algemeen door geestelijken in Frankrijk gedragen) en ook een klap om de ooren. Kort vóór de revolutie van 89 in Frankrijk, zag men in het parterre van een Parijschen schouwburg, dat een abbé in een der loges stond met zijn kapje op het hoofd. »*A bas la calotte!*" klonk het uit honderd monden. De abbé nam bedaard zijn kapje af en smeet het naar beneden. »*Tiens la voilà, parterre! tu la mérites bien!*" riep hij, en dit vrij brutaal maar geestig gezegde werd onder handgeklap toegejuicht.

Erg zenuwachtig. — Eene dame, die tot armoede vervallen was, besloot koekjes en moppen langs de deuren te gaan verkoopen; maar niet minder gebrek aan moed dan aan geld hebbende, ventte zij slechts des avonds hare waar op de straten, liet flaauwtjes een belletje klinken, en riep met eene bevende stem: »Moppies te koop!" waarna zij tusschen de tanden bromde: »'k Hoop toch maar dat niemand me hooren zal!"

Geestelijke gramschap. — Toen Dr. R— bisschop van Winchester was, schelde hij eens herhaalde malen om zijn eten, en toen de kok met leêge borden binnen kwam, verzocht hij hem vriendelijk, toch zoo spoedig mogelijk te willen opdisschen. »Ik zeg u dat," vervolgde hij, »als bisschop van Winchester; maar als je nog eens zonder eten komt, dan mag ik verd — wezen, als ik je de ribben niet stuk sla."

Beknopte briefstijl. — Zekere Lord Bromfield schreef, terwijl hij zich op zijn landgoed bevond, aan den intendant van zijn hotel te Londen: »Brown! Rundvleesch. Bromfield." De intendant, het laconismus zijns meesters volgende, zond hem het vleesch met een even korten brief: »Bromfield! Rundvleesch. Brown."

Ten twee ure 's morgens. — *Knecht uit de herberg* »Meneer, de gids heeft me gezegd, dat u van 'em naar Snowden wilt gebragt zijn, om de zon te zien opgaan." — *Tourist.* »Oh, gaauw! Zeg den gids maar, dat ik me bedacht heb. 't Ondergaan van de zon zal veel mooijer zijn om te zien; daarom blijf ik nog maar liggen."

Kat en kuikens. (Uit een Nieuw-Yorksch blad.) — Eene oude dame in de Hudsonstraat heeft eene kat, die twee eijeren heeft uitgebroeid en tevens twee kuikens gezoogd. Deze kleine familie leeft heel amicaal te zamen, en de leden van het kattengeslacht houden zoo dol veel van hunne kweekelingen, »dat zij ze wel zouden willen opeten."

Mevrouw Bloomer. — Deze dame, die door haar nieuw stelsel van dames-kleeding zooveel opgang heeft gemaakt, is (volgens een Amerikaansch blad) voor eenigen tijd op de *Bridgestreet* te Boston vermoord door haren echtgenoot, die men dacht dat krankzinnig was.

Voorbeeldelooze spoed. — De laatste Amerikaansche spoorweg biedt zulk een snel vervoer aan de reizigers, dat zij reeds ter plaatse hunner bestemming zijn gekomen voor dat ze nog aan het station hebben plaats genomen."

Definitie van een wiskunstenaar. — Een Engelsch schrijver (Edin Gurney) plagt te zeggen, dat een wiskunstenaar veel heeft van iemand, die ter markt gaat om een bijl te koopen, ten einde er een ei meê stuk te slaan.

Ontwijfelbare moed. — »Sambo, jou neger! je bent bang voor werk, wat?" — »Wel nee, Meneer! Ikke bang voor werk? Ik ga er gerust vlak bij liggen slapen."

Mooije onzin. — Een provinciaal Engelsch nieuwsblad noemde onlangs een dwarrelwind »een atmospherischen muiteling."

HET ST. NICOLAASFEEST.

DOOR J. A. M. MENSINGA,

PREDIKANT BIJ DE REMONSTRANTSCH-GEREFORMEERDE GEMEENTE
TE FREDERIKSTAD AAN DE EIDER.

In den *Ditmarser und Eiderstedter Bote* van 10 December 1851 komt, onder bovengemelden titel, een artikel voor, dat ons toevallig in handen kwam, en waarvan wij ons bevlijtigen den lezers van het *Leeskabinet* eene vertaling aan te bieden. De in Holland zoo algemeen beminde en nooit vergeten naam des ijverigen en geleerden schrijvers, wiens moedig en voorbeeldig gedrag gedurende het treurig beleg van Frederikstad nog in elks geheugen is, waarborgt ons de algemeene belangstelling; het onderwerp en de resultaten van Ds. MENSINGA's onderzoek zijn buitendien de aandacht van jong en oud waardig. Wij hebben getracht zijn opstel zoo getrouw mogelijk weêr te geven, en verzoeken alleen nog, onder het lezen wèl in het oog te houden, dat hij niet tot zijne landgenooten, maar tot de bewoners van het hertogdom Sleeswijk-Holstein spreekt.

Ten slotte zij deze gelegenheid waargenomen, om den waardigen man een hartelijken groet en warmen heilwensch over te brengen, uit naam zijner talrijke vrienden in Holland! C.

Lieve Bode!

Gij zult u herinneren, dat gij ons een jaar geleden den tijd gekort hebt met een uitvoerig en getrouw verslag van de wijze, waarop het St. Nicolaasfeest te Frederikstad wordt gevierd. Mij was uw opstel vooral belangrijk; het was mij een gansch eigenaardig gevoel, de vreugde der onvergetelijke kinderjaren, in het vaderland genoten, ook hier, in den vreemde, terug te vinden; hoewel het mij zooveel te meer bedroefde, dat ik ze voor de eerste maal en om zoo treurige redenen ontberen moest, ik, die er mij een feest van had gemaakt, mijne kinderen met die mijner tegenwoordige medeburgers den St. Nicolaasdag te zien vieren, even blij als ik het zelf in de zorgvrije jaren mijner jeugd had gedaan.

Genoeg; dat alles is, Goddank! voorbij. De goede God geve ons dit jaar (1851), bij al de weldaden, die hij ons reeds boven bidden en denken verleende, een regt genoegelijk feest!

Vergun mij, aan uwe vroegere opmerkingen daaromtrent, nog een woord van gedeeltelijk wetenschappelijke opheldering toe te voegen.

Dat het feest van Hollandschen oorsprong is, hebt gij zeer juist opgemerkt. Ook wordt het, althans op deze wijze, in Holland alléén gevierd, gelijk ook in alle buitenlandsche bezittingen der Nederlanders, ja zelfs in die, welke alle betrekking tot het Moederland reeds hebben afgebroken. Zoo bijv. in Albany (*) en andere plaatsen in Nieuw-York, waar het nog jaarlijks herdacht wordt met een feestelijken maaltijd, waarop tot hiertoe altoos de gezondheid des Konings van Nederland werd gedronken.

Toch bestaat er een karakteristiek verschil tusschen de wijze, waarop hier (te Frederikstad) wordt feest gehouden, en de voorvaderlijke, Hollandsche viering, gelijk ik die in mijne jeugd zoo dikwijls heb bijgewoond. Onze gulzige eeuw heeft ook te dezen aanzien veel van het oude afgeschaft, veel nieuws verzonnen. Hier zijn bijv. de drie soorten van echt St. Nicolaas-gebak onbekend, die in Holland van oudsher uitsluitend voor dit feest worden toebereid. Het zijn (ik onderstel dat het u interesseert): Vooreerst het eigenlijk St. Nicolaasdeeg (in Holland kortweg »Sintniklaas-goed" genoemd); eene soort van harde, drooge, platte koek, gevormd in allerlei figuren van verschillende grootte; zamengesteld uit meel, met een bruine suiker, of honig en boter; gekruid; somtijds met kleine stukjes amandel gevuld en met opgeplakte reepjes bladgoud versierd. Te Amsterdam wordt hiervan bovendien nog eene bijzondere soort gebakken, »taai-taai" genoemd, die werkelijk, door hare toebereiding en een groot toevoegsel van lijm, tot een merkwaardigen graad van *taaiheid* wordt gebragt. Tot de meest gebruikelijke figuren behooren de dusgenoemde »vrijers en vrijsters," dan ook wiegen, vuurmanden voor kindergoed, enz. enz. Het spreekt van zelf, dat zulke koekgeschenken aanleiding geven tot menige aardigheid, het zij dan grof of fijn. Althans bij de toezending van St. Nicolaas-cadeaux aan een jong meisje mag geen bruidegom

(*) Albany, graafschap in de Noord-Amerikaansche republiek, staat Nieuw-York, groot 82 vierk. mijlen, met 35,000 inwoners, meerendeels van Hollandsche afkomst. VERT.

van koek ontbreken, al kwam hij ook — tamelijk overvloedig — van den minnaar van vleesch en been zelven.

De tweede deegsoort bestaat uit een zeer fijn boterbanket, in langwerpige stukken gerold, die den vorm van letters hebben, en van binnen gevuld zijn met fijngestampte amandelen en suiker. Het naamcijfer der begiftigde persoon, in zulke eetbare letters, is óók een gewoon St. Nicolaas-geschenk. Daarbij zouden de Spaansche en Portugesche prinsessen regt goed staan, denkt gij. Ik herinner mij daarbij, hoe ik eens deelnam aan eene zamenzwering, om den Rector van ons gymnasium, op wien wij gebeten waren, in plaats van de gebruikelijke deftige geschenken, zijn geheelen, vrij langen naam in zulke letters te vereeren, en hoe die hem dan ook werkelijk, tot zijne niet geringe ergernis, op planken in huis gebragt werden. Ze zijn ongeveer ½ voet lang, en breed naar evenredigheid.

Het derde deeg is het bekende *marsepein*. Minder bekend is het u welligt, dat dit vroeger zoo algemeen gebak, dat nimmer op den feestdisch der vorsten en grooten van vorige eeuwen mogt ontbreken, van Italiaanschen oorsprong is, en eigenlijk door een arts, Marzo geheeten, die het als geneesmiddel toediende, moet uitgevonden wezen, gelijk het dan ook in oude geneeskundige werken als een bijzonder krachtig *panis vitae* (levensbrood) vermeld staat. Dit marsepein pleegt men in Holland den vorm van *harten* te geven, op welker effene, met witte suiker bedekte oppervlakte, meestal met den vorm overeenstemmende figuren aangebragt zijn, bijv. een paar trekkebekkende tortelduiven, een brandend liefdes-altaar, enz. Wederom eene rijke bron van onschuldige aardigheden. Wie weet hoe menig bloode jonge heer, die den moed niet had om zelf het groote woord uit te spreken, het dezen zoeten, geheimzinnigen bode heeft opgedragen!

Het lottospel met draaiborden, dat hier hoofdzaak is, komt in Holland wel in den vorm van dobbelspel voor, maar toch in de steden slechts zeldzaam, en alleen als middel voor de bakkers, om hunne, anders wegens den hoogen prijs onverkoopbare, reusachtige *taai-taai-kerels* aan den man te brengen. Op het land ziet men het meer, dat er om ronde broodjes, met krenten gevuld, gegooid of gedraaid wordt.

Eigenlijk is in Holland het geheele feest een feest voor kinderen en voor die volwassenen, die gaarne nog eens met de kinderen meê willen doen. De zoetigheden zijn in de eerste plaats voor de lieve jeugd; vrienden en bekenden schenken ze dikwijls in zóó groote hoeveelheid, dat òf de geneesheeren het eenige dagen lang dubbel druk, òf de kinderen, wanneer zij spaarzaam genieten, weken lang voorraad van lekkers hebben. Mijn voorraad duurde dikwijls nog tot Paschen, ofschoon er dagelijks iets afging.

Maar het eigenlijke middenpunt van het feest was de Bullebak (*). Deze kwam reeds den vorigen avond, schrikverwekkend uitgedost; onder luid geraas en ketengerammel, vroeg hij met eene doffe stem naar het gedrag der kinderen, die uit al hun magt voor hem dansten en zongen. Hierdoor tevreden gesteld, strooide hij dan moppen en klein suikergoed in het vertrek. Des nachts — zoo luidt de overlevering en zoo ziet men het ook nog in prent afgebeeld — rijdt hij te paard door de lucht en den schoorsteen in, om de bovengemelde geschenken aan de kinderen te brengen, die te dien einde den vorigen avond elk een schoen hebben uitgezet, waarin het een en ander wordt nedergelegd. De luiaards en ondeugenden ontvangen een gard; de ouderen, ten teeken dat zij niets meer hebben te verwachten, een zak met gerst. (De symbolische beteekenis daarvan is mij niet bekend; welligt zinspeelt het op het adjectief *garstig*, dat van bedorven voorwerpen wordt gebruikt.)

Aan den St. Niklaas-schoen werd eene bijzondere waarde gehecht; vooral in vroeger jaren schijnt hij eene hoofdrol te hebben gespeeld. Bij oude familie-geslachten heb ik nog kleine, naauw een halven duim groote, uiterst netjes gesnedene klompen bewaard gevonden, die tot dit doel gediend hadden. Te klein voor mijne taai-taai-poppen, denkt gij. Ja, maar niet voor een *verlovingsring!* Ook met deze klompen werden dikwijls grappen gemaakt, die wij echter stilzwijgend voorbijgaan, om niet *al* te veel te verklappen (†).

(*) *Bullebak* (Popanz), zoo noemt de schrijver hier de vermomde persoon, die echter in de meeste huisgezinnen niemand anders moet voorstellen dan den goeden Sint zelf. VERT.

(†) Op de geheele voorgaande beschrijving van het oud-Hollandsch St Nicolaasfeest, met al zijne eigenaardigheden, is — voor ons Amsterdammers.

Dat dit gebruik eeuwen lang onveranderd is bewaard gebleven, bewijst onder anderen eene schilderij van den beroemden JAN STEEN, geschilderd in 1650, thans berustende in het Rijks Museum te Amsterdam, en meermalen op steen gebragt. Men ziet daarop eene familie afgebeeld, die de ontvangene geschenken in oogenschouw komt nemen; alles is er juist zoo voorgesteld, als ik het straks beschreven heb. Hoe men echter op dien schoen gekomen is, en wat de beteekenis daarvan mag wezen, ziedaar eene vraag, die mij in Holland steeds onbeantwoord is gebleven. Te onderstellen, dat de Bullebak oorspronkelijk niet anders dan de duivel is geweest, en dat de schoen hem heeft moeten dienen om den boksvoet te bedekken, komt mij wat al te gewaagd voor. (*) Over het geheel vind ik geen reden, om het feest af te leiden uit den vóór-Christelijken tijd, dien men anders gaarne, nadat het Christelijk geloof was aangenomen, te *diaboliseren* plagt. Integendeel schijnt het mij van bepaald *Christelijken* oorsprong te zijn.

Zoo komen wij tot de vraag naar de naaste aanleiding tot dit feest. Eene belangrijke vraag voor oudheidkundigen. Gij, lieve Bode! hebt óók van den vermoedelijken oorsprong gewaagd, waarvan de overlevering nog in den mond van het Hollandsche volk is: »Daar leefde eens zeker rijk en weldadig man, die zijne weldaden vooral aan kinderen bewees," enz. Tot *diens* eer zou dan het feest zijn ingesteld. Dit is alles zeer toepasselijk op den kalender-heilige van den zesden December. Maar de vraag blijft: wáárom wordt dit feest in geen ander land dan Holland, althans nergens elders op zoo luisterrijke wijze, gevierd? Sommigen meenen: omdat het allereerst een feest der *weldadigheid* en deze deugd meer bijzonder in Holland te huis is, zoodat men ter harer eere zelfs een opzettelijken feestdag, gemythologiseerd in den persoon van den H. NICOLAAS, heeft willen instellen. Hiervoor

---

althans — het »*ils sont passés ces jours de fête*" reeds tegenwoordig in de meeste opzigten toepasselijk. Welligt leiden wij onze lezers een volgend jaar eens in de straten der hoofdstad rond, en treden hier en daar eene huiskamer binnen, om hente doen zien, op wat wijze de feestdag *thans* hier wordt gevierd. VERT.

(*) Als wij wel hebben, beteekent die schoen eenvoudig, dat de kinderen zoet naar bed zijn gegaan, en stil in den Witten Doelen lagen, toen St. Nicolaas kwam rijden. RED.

pleit zeker veel; want deze karaktertrek is den Hollanders van ouds in hooge mate eigen geweest (*). En toch komt mij deze onderstelling te gewaagd voor, en schijnt ze mij voor het minst onwetenschappelijk. Niet op zulk eene wijze plagten de aloude feesten te ontstaan.

Vreemd mag het heeten, dat de Hollandsche letterkundigen — van welke toch velen over volksgebruiken en oudheidkunde hebben geschreven — allen over dit zoo algemeen bekende en gevierde feest zwijgen. Of zij dit verzuimd hebben, omdat het slechts een kinderfeest gold, dat de aandacht van ouderen onwaardig was, of uit andere oorzaken, — ik weet het niet.

Genoeg, ook ik kan u niets met zekerheid omtrent den oorsprong er van mededeelen. Slechts vestig ik uwe aandacht op de merkwaardige bijzonderheid, dat over het algemeen àl onze huiselijke en kinderfeesten in den winter vallen. Zoo in de eerste plaats het Kersfeest (daarin overeenkomende met het *Juulfeest* (†) en de *Saturnaliën* (§) onzer Heidensche voorvaderen). Dit wordt in Holland slechts kerkelijk, niet huiselijk gevierd; gij zult opgemerkt hebben hoeveel overeenkomst ons St. Nicolaasfeest met uwe viering van den Kers-avond heeft. Dan de Nieuwjaars-avond, en de in Holland, meer nog in Frankrijk, gevierde Drie-koningenavond. Ja, welligt is het feest der Tempel-herstelling — bij de Israëlieten ook wel lampen- of lichtfeest genoemd — eigenlijk van oudsher een huiselijk, de drie groote kerkelijke feesten, die slechts in de Godsstad mogten gevierd worden, tegenoverstaand feest geweest, waarvan dáárom niet in de boeken des O. T. wordt gewag gemaakt.

Ook de Advent, die niet lang na den 6[den] December invalt, geeft aanleiding tot onderstellingen. Maar dan blijft nog altoos de vraag: wáárom slechts in Holland? Patroon van Holland is de H. NICOLAAS in geen geval, hoewel hij daar, even als in Frankrijk, hoogelijk geëerd is, hem ver-

---

(*) In eene noot, waarvan wij de vertaling achterwege meenen te kunnen laten, noemt hier de schrijver eenige onzer voornaamste gestichten van weldadigheid op.

(†) Zoo heet nog het Kersfeest bij de Noordsche volken.

(§) Feesten bij de Romeinen, welke in de maand December ter eere van SATURNUS met de grootste buitensporigheid gevierd werden. VERT.

schillende kerken gewijd zijn, en de 6de December door de Katholieken op vele plaatsen ook godsdienstig wordt gevierd.

Waarschijnlijk steekt de oorsprong ergens in de geschiedenis van Holland, en is kerkelijk of wereldlijk, Christelijk of Heidensch; want ook met den Heidenschen voortijd zijn vele sedert verchristelijkte gebruiken verwant.

En daar wij nu eenmaal op kerkelijken bodem staan, wil ik u nog eenige narigten uit de kerkgeschiedenis geven over den man, wiens nagedachtenis wij den 6den December vieren. Ik hoop, dat zij u niet onwelkom zullen zijn. Zijn leven herinnert aan die verkwikkende tooneelen der Christelijke oudheid, waaraan men in de tegenwoordige dorre tijden gaarne terugdenkt. Hij leefde in de laatste helft der derde eeuw te Patara, in Sicilië, en was uit bemiddelde ouders geboren. Reeds als knaap muntte hij door godsvrucht uit, en ook op rijper leeftijd verloochende hij dien albezielenden karaktertrek niet. Niet enkel door vasten en afzondering, maar veelmeer nog door een voorbeeldigen levenswandel, onderscheidde hij zich allergunstigst van anderen. Vooral moet hij onvermoeid werkzaam en naauwgezet in de waarneming van zijn ambt zijn geweest. Om geen tijd te verliezen, at hij slechts eenmaal daags, maar steeds met open deur, opdat de toegang aan niemand mogt zijn afgesloten. Zijn disch was zeer eenvoudig voorzien; slechts wanneer hij aanzienlijke gasten had, liet hij, wel verre van met zijne matigheid te pronken, hen overvloedig bedienen. Een bewijs, dat hij te verlicht was — en dat wil in de toenmalige tijden véél zeggen — om zich, gelijk zoo velen die toen en later leefden, uit dweepzucht aan de wereld en den omgang met aanzienlijken te onttrekken. Gedurende den maaltijd was hij gewoon uit de Heilige Schrift te doen voorlezen, en daarna verzamelde zich gewoonlijk een uitgelezen gezelschap van vrome en geleerde mannen rondom hem, om zich met hem over godsdienst en wetenschap te onderhouden. Want hij zelf was geleerd, en had zich van der jeugd af op de wetenschappen toegelegd. Hij gunde zich weinig tijd tot slapen, en reeds in den vroegen morgen zag men hem ter kerk gaan, om den morgenpsalm te zingen.

Zijne weldadigheid en menschenliefde kwamen nog sterker dan zijne vroomheid uit, of liever, de eersten drukten

het zegel der waarheid op de laatste. Hij was een vader der weezen en een man der weduwen, in den volsten zin des woords. Men verhaalt daarvan treffende voorbeelden. Toen hij, nog jongeling zijnde, door den dood zijner ouders een aanzienlijk vermogen erfde, verdeelde hij het dadelijk onder de armen, en behield voor zich alleen het allernoodigste. Men verhaalt, dat er eens te Patara een arm edelman woonde, die drie dochters had. Om zich levensonderhoud te verschaffen, had hij met deze meisjes afschuwelijke plannen. Nicolaas verneemt dit, gaat er 's avonds heen, en werpt heimelijk eene geldsom door het venster, die tot huwelijksgift voor eene der dochters toereikend was. En toen de vader het geld waarlijk tot dit doel aanwendde, herhaalde de weldoener zijne gift tot driemaal toe, en redde daardoor de ongelukkige jonkvrouwen van de schande (*).

Zulk een man was waardig, tot zielenherder eener gemeente beroepen te worden. Met zijne bisschopskeus ging het intusschen zonderling toe. Hij bevond zich op de terugreis van eene bedevaart naar Palestina. Des morgens vroeg te Myra, de hoofdstad van Lycië, aangekomen, ging hij dadelijk naar de kerk, om zijn gebed te doen, maar vond haar gesloten, en bleef aan de deur wachten. Juist op den vorigen dag waren de naburige bisschoppen verzameld geweest, om een nieuwen zielzorger voor deze gemeente te kiezen, en hadden, na langdurig vasten en bidden (men zegt, naar aanleiding van een droom), besloten, de keus geheel aan de Voorzienigheid over te laten, en den man, dien zij den volgenden morgen vroeg het eerst in de kerk zouden vinden, tot de bewuste waardigheid te verheffen. Daar vinden zij den edelen Nicolaas, en danken den Hemel voor deze besturing.

(*) Deze schoone trek, waaruit al de adel eener edele en fijngevoelende ziel spreekt, is het meest geliefkoosde en karakteristieke onderwerp geweest voor alle schilders uit vroegere en latere eeuwen, die tooneelen uit het leven van dezen Heilige op het doek hebben gebragt. In Frankrijk vindt men de geschiedenis er van op eene menigte kerkglazen afgebeeld. Over het algemeen wordt hij ook dáár zeer geëerd, en wel als patroon der *knapen* (gelijk de *jonkvrouwen* de H. Catharina tot beschermheilige hebben), die, te zijner eere, den 6den December de straten rondtrekken, en een oud lied zingen, dat zijn leven verhaalt. Welligt een nieuw bewijs voor den kerkelijken oorsprong van ons feest.

Van zijnen kant kon de algemeen geachte man zich aan de onder zulke omstandigheden uitgebragte keus niet onttrekken, waartoe zijne nederigheid hem in elk ander geval welligt had gedrongen. Groot was de blijdschap der gemeente over dezen gewenschten uitslag.

Jaren lang nam hij dit ambt met al de trouw en zelfverloochening, die hem kenmerkten, waar. Ook gedurende de vervolgingen, die onder Diocletianus vooral in het Oosten woedden, bleef hij standvastig op zijn post. Wel verloor hij niet, gelijk de meeste bisschoppen, het leven, in deze voor de Christenkerk zoo noodlottige dagen; maar toch werd hij geboeid en gedurende langen tijd in eene afgelegene streek gevangen gehouden. Eerst toen Konstantijn aan de regering kwam, kreeg hij de vrijheid, en daarmede zijn ambt terug. In zijne bisschoppelijke betrekking nam hij ook aan de groote kerkvergadering te Nicea deel. Van de hooge achting, waarin hij bij den keizer stond, worden merkwaardige proeven verhaald; ook is de prachtige kerk te Myra aan hem haren opbouw verschuldigd.

Den 6den December 343 ontsliep de waardige grijsaard, om in heerlijker gestalte het werk der engelen voort te zetten. Op zijn sterfbed hoorden de om hem staanden hem nog den 31sten psalm, *In te Domine etc.*, uitstamelen; met het 6de vers op de lippen ging hij de eeuwigheid in. Geen wonder, dat de kerk hem, ofschoon geen martelaar voor zijn geloof, de heiligenkroon schonk, en zijnen geboortedag voor een beter leven tot een algemeenen feestdag verhief. De zesde December is een van die weinige heiligendagen, welke, ofschoon slechts door de Katholieken *kerkelijk* gevierd, op alle kalenders — de Evangelische en Anglicaansche, zoowel als de Gallicaansche en Roomsch- en Grieksch-Katholieke — voorkomen.

De symbolen, waarmede de H. Nicolaas gewoonlijk wordt afgebeeld, zijn, behalve de bisschopsmuts, in plaats waarvan de Grieksche schilders hem een ongedekt en kaal hoofd geven, het klein model eener kerk in de hand (gewoon symbool der zorg voor de godshuizen), ook wel een scheepje met anker. Dit laatste zinspeelt op de bijzonderheid, dat hij, bij stormweder, door de zeelieden als redder pleegt te worden aangeroepen. Eene merkwaardige gebeurtenis in zijn le-

ven wil men, dat daartoe aanleiding gegeven heeft. Op de terugreis van de bovenvermelde bedevaart naar Palestina — die hij gedeeltelijk ter zee aflegde — zou hij, terwijl het kalm en helder weder was, een hevigen storm voorspeld, en dien later, toen het schip er zich inderdaad door overvallen zag en in hoogen nood verkeerde, door zijn gebed alleen gestild hebben. Aan zulke en nog veel miraculeuzer verhalen is trouwens zijne levensbeschrijving rijk. In dit kort verslag zwijg ik er liefst van, eensdeels wijl ze hier weinig zouden passen, dan ook omdat ze, hoewel teekenen van het vroom geloof dier tijden, weinig belang voor ons hebben. Want *niet* de mirakelen, *niet* het wonderschijnende of bovennatuurlijke, noch zelfs het geloof daaraan, maar *de liefde*, en *zij* alleen, is het goede en groote en goddelijke in den mensch en in de godsdienst.

Breng, lieve Bode, deze spreuk en mijne korte vertelling, die u, hoop ik, niet verveeld heeft, aan de kinderen en ook aan de volwassenen te Frederikstad, als een klein St. Nicolaasgeschenk van

Uwen toegenegen
J. A. M. Mensinga.

DE RUITERWEGEN IN SPANJE.

EEN ENGELSCHMAN AAN ZIJNE VRIENDIN.

Sevilla, 9 Januarij 1852.

Deze tooverachtige stad sluit mij nog in haren Moorschen gordel van bastions en torens. De winter blijft even drukkend heet als naar gewoonte, en de rozen langs de oevers der Guadalquivir bloeijen zonder ander nat, dan de dauw en de stralen uit de gieters der tuinlieden van de Infante. Dikwijls zie ik op mijne vroege ochtendwandeling jonge lieden in het vrolijke kostuum der Andalusiërs de lage palissaden-schutting overklimmen en met eene rassche hand steelsgewijze een bloem of twee plukken, terwijl zij de echt Spaan-

sche waakzaamheid van den tuiniersstaf ontduiken, om niet te spreken van het militaire *point d'honneur* (de bajonetten wel te verstaan), die het portaal van het paleis, vlak aan de overzijde van den weg, bewaken. Ik zie die rooverijen, en zucht, niet om het nationale minachten van koninklijk eigendom, maar wijl ik weet, dat de gelukkige dief zijn geurigen buit weldra in de gitzwarte lokken zijner Andalusische schoone zal zien steken.

Uw laatste brief is vol met angstige navragen, waarvan ik hoop in het vervolg verschoond te mogen blijven; want ik schrijf te gaarne over mijzelven, om het minste deel van dat voorregt aan mijne correspondenten af te staan, die ik verzoek en des noods gelast, om in hunne missives ook van henzelven te spreken; anders zouden zij in een slecht blaadje bij mij komen. Ge zult zeker wel hebben gehoord, dat ik mijnen vriend verwacht: ik behoef u niet te zeggen wien; want al wist ge ook niets van dien plotselingen en allervriendelijksten inval, welken hij gehad heeft, moet ge het toch wel raden, vermits ge lang genoeg de hoofdplaats in mijn hart hebt bewoond, om te weten, wie er het naaste plekje in bezit heeft.

H— heeft mij geschreven, dat hij den 27sten met de stoomboot hier zal komen, om mij in mijne ballingschap te troosten. »Hoe lief van hem!" zult ge zeggen en hem in de taal uwer sekse een allercharmantst mensch noemen. In allen geval zoudt ge regt liefdadig handelen met zoo als hij te doen, en herwaarts te komen, om een invalide te troosten, ofschoon ik moet zeggen, dat een toertje van 1500 (Eng.) mijlen en de overgang uit het gelukkige Engeland en een stil en comfortabel leven naar de vezelige hutspotten en andere genoegens, die eene Spaansche reis oplevert, een voorbeeldeloos offer aan de vriendschap zou zijn.

Ik heb allerlei aangename uitstapjes bedacht, als H— komt. Ik heb hem terstond geschreven, dat hij eenige Engelsche galanteriewaren zou medebrengen, om op weg voor een koopman door te gaan; want mij dunkt, dat het verkieselijker is van dorp tot dorp met eene soort van mars te reizen en met de boeren te leven en om te gaan, dan zich op de manier van alledaagsche domme reizigers, terwijl men schilderijen aangaapt, door het schuim van volk, dat zulke rei-

zigers altijd gretig te regt helpt en van de huig ligt, te laten afzetten.

Het beroep, door mijzelven gekozen, is dat van een reizend juwelier en koopman in talismans, crucifixen enz., die ik voor de ligtgeloovige zielen zal maken en van hieroglyphische opschriften voorzien. Bij alle volkeren wekt de onbeschofte nieuwsgierigheid van bloote reizigers achterdocht en verachting.

Daar nu H— een schrijver is zoowel als ik, zullen wij met ons beiden een werk in twee deelen opstellen, die we tamelijk dik zullen maken. Ik voor mij houd reisbeschrijvingen voor het domste tuig ter wereld; maar we zijn van goeder hand onderrigt, dat het publiek ze dolgraag leest, en zijn maar alleen bang voor de recensenten, dat doorgaans lastige en stekelige drommels zijn. Ik geloof, dat wij onze reis op ezels zullen afleggen, en dat zal onzen geestigen bedillers lieve artikeltjes kunnen aan de hand doen, b. v: »Het flaauwe en vervelende relaas van dit waarlijk *ezelachtig* reisje, enz. De reizigers waren vier in getal, waarvan er twee verhalen, enz. De andere twee, schoon het zwaarste aandeel in de moeijelijkheden van den togt dragende, en schoon ze wel niet minder konden hebben opgemerkt dan hunne kameraden, of er eene slechtere beschrijving van gegeven, hebben ons tot nog toe niet met hunne *bijdragen* begunstigd," enz. enz. (*Atlas*, *Sun* of *Satirist*, naar het valt.) Ik zal het uitsnijden en u toezenden, zoodra het in het licht komt.

Sevilla, 9 Eebruarij.

Hij is er, lieve Mabel! Hij is op den bepaalden dag aangekomen. Ik had een voorgevoel er van, maar schroomde er op te vertrouwen, uit vrees voor teleurstelling, die men altijd ondervindt, wanneer men naar de inblazingen der hoop luistert. Ik had de dagen zijner reis op een kaartje berekend, en bevonden, dat hij te Cadiz zou moeten wezen alvorens de rivierstoomboot van den 5den den Guadalquivir opvoer. Het was dus nu of misschien nooit; want het bleef altijd nog twijfelachtig, of hij den 27sten wel op reis had

kunnen gaan. Ik had voorgenomen niet vroeg naar de kaai te gaan; want ik was overtuigd dat mijn ongeduld, terwijl ik daar stond te wachten, zijne komst zou beletten. Zoo gaat het doorgaans, als men iemand zeker wacht! Ik had mij op mijne morgenwandeling geinformeerd, hoe laat de stoomboot aankwam, en besloot juist op de klok af present te zijn. Maar toen ik nu kwam, bevond ik, dat men mij verkeerd had onderrigt; want de boot was reeds een kwartier uurs aan. Aan de kaai lag op een breed afloopend pad, door een hek voor het publiek gesloten, een hoop bagaadje en vrachtgoederen, en een troepje passagiers was daar nog aan het schommelen en dingen met een partij twistende kruijers. Helaas! H— was daar niet bij te zien. Er bleef echter nog ééne kans: hij kon onder de passagiers zijn, die vóór mijne komst aan wal waren gegaan, en ik was op het punt om naar de stad terug te loopen en aan de hotels onderzoek te doen. Juist in dit oogenblik geraakte de zwerm rondom de bagaadje in eene sterke beweging, en een kruijertje kwam er uit te voorschijn, gebukt onder een zwaar Britsch valies, en gevolgd door deszelfs sterk verlangden, nu schier opgegeven eigenaar.

Ik zag hem de helling opstappen met zijnen van ouds bekenden gang en houding, en met het stuursche, bijkans vijandige air, waarmede een echte Brit eene vreemde stad betreedt, door het leger gedienstige en lastige kwanten heen, die nooit falen den echten Brit welkom te heeten. Bij het doorgaan van het hek kwam hij digt langs mij in het gedrang, zonder mij nog te kennen; want hoewel vlak voor zijn neus staande, droeg ik het Spaansche kostuum. Ik raakte zijn elleboog aan, en hij keek naar me, in de gedachte, dat hij weêr een plaaggeest voor had. Ge kunt denken, hoe gaauw hij een ander gezigt zette, toen hij mij herkende. Wij vlogen elkander in de armen, zoo ras als het tal van jassen en mantels, die hij om zijn schouders droeg, en de diepe plooijen van den mantel, waarin ik gedost was, het toelieten. Vervolgens zeiden we elkander meer dan duizend dingen in één adem, of, beter gezegd, ademloos, en spoedden ons regt verheugd naar mijn huis, zonder in die drift aan den armen kleinen kruijer te denken, die ons op een drafje, al hijgende onder het zware valies, nakwam. Wij kwamen

te huis, maar waren geen haartje bedaarder. Wij dineerden; maar eten konden we niet. Wij praatten; maar het nieuws wilde er maar niet gaauw genoeg uit.

En nu wat over Spanje! Wij hadden gisteren de torenwachters der *Giralda* doen weten, dat we ten tien ure des avonds daar zouden komen, om Sevilla bij maneschijn van den toren te zien. Derwaarts begaven we ons dan ook, bij het helder licht der hemelbollen. Wij traden onder in het gebouw op het oogenblik, dat eenigen van het huisgezin naar bed gingen. Een jongman stak eene lantaren op, leidde ons eene plassige achterkeuken en andere vochtige gangen door, en zoo den overloop bij den torentrap op. Verbeeld u eene eindelooze hellende galerij in den muur, kurketrekkersgewijze om den toren heenloopende, vierkant op vierkant, met rustplaatsen aan de hoeken, en hier en daar breede nissen, waar twee Moorsche bogen, door eene ranke zuil van glinsterend marmer gescheiden, den nacht inlaten, dwars door de bevallige balustrade van een er uitstekend balkon. De donkere opgang van den het geluid der voetstappen hol weèrkaatsenden corridor, — de gemantelde figuur van onzen gids vooraan, met den afwaarts zwevenden glans zijner lantaren op de steenen helling, — de heerlijke vlugtige tafereelen, door het maanlicht bestraald, die ons de tooverachtige stad in het voorbijgaan toonde — dit alles maakte op ons dien liefelijken indruk van het geheimzinnige en romantische, welken het zoo moeijelijk is op het papier te brengen, of daarna zelfs met »gesprokene woorden" te beschrijven. Wij vergenoegden ons er mede onderling in te stemmen, dat het geheel naar een der sprookjes uit de Arabische nachtvertellingen geleek; kan dit u eenig denkbeeld er van geven? Maar er komt aan alles een einde, zelfs aan vierkante kurketrekkers, en ten laatste kwamen we dan ook ter plaatse, waar de *muezzin* zijn avondgebed plagt uit te roepen, en waar thans op onbestemde uren, zonder de minste bemerkbare regelmaat of aanleiding, het geweldigst onmuzikale geklinkklank van klokken dreunt, dat men zich ter wereld verbeelden kan. Over de duizelingwekkende leuning aan de eene zijde naar beneden turende, konden wij kleine gemantelde mannetjes over het bekrompen plaveiseltje zien kruipen; aan de andere zijde, ook ver onder

ons, het groote steenen dak van de kom der kathedraalkerk, welker massieve vliegende bastions, door het maanlicht bestraald, naar de vermolmde ribben van een oud vervaarlijk mammouthgeraamte geleken. In het rond, bij onregelmatige groepen, zagen wij zonderlinge, grillige toppen van huizen en torens, — verwarde straatlijnen, — kortom een bonten doolhof. Langs de donkere streep der Guadalquivir lag de witte rij van het Triana-gebergte. Langs de rivier, maar nog op een afstand, geleek het stierenperk naar eene werpschijf in grootte en omtrek. Links, nabij den voet des torens, stond het rijke Arabische *alcazar* der Moorsche Koningin van Sevilla. Verderop breidde zich een grooter gebouw uit, vijf of zes morgen lands in het vierkant beslaande en insgelijks naar een paleis zweemende. Wat denkt ge wel, dat het was? De tabaksfabriek. Isabella II is de eenige tabakskooper (*koopster* zou geen volledig begrip van de zaak geven) in haar rijk, en vermits al hare onderdanen klanten zijn, moet zij goede zaken doen. Voorbij de limoenboschjes der *Delicias* kronkelde de waterige slang zich door de vlakte, hier en daar in de verte met den zilverglans van het uitspansel ineensmeltende.

Wij kwamen den toren aan de oostzijde uit, maar hielden ons niet op; want naar het rustelooze ongeduld, waar de mensch aan onderhevig is, oordeelden wij, dat het gezigt, hetwelk zich het eerst opdeed, het minst van alles bezienswaardig was. Aan den verren horizont zagen wij de zamenloopenden bergrijen der *Sierra morena* en *ronda*. Het duistere tusschenvak was hier en daar bespikkeld met glinsterende torens, die zich tegen de schuinsche stralen verhieven. Het was volle maan, en welk eene maan! Gij, beste, hebt slechts een *knollantaren* in vergelijking daarmede gezien. Ik begrijp, dat mijne beschrijving u vervelen zal, en dat gij geheel in de maling zult geraken, tusschen regts en links en de vier streken van het kompas; het zij dus genoeg te zeggen, dat we een boel pret hadden en in eene behoorlijke geestdrift geraakten. We pikten den grootsten tand der *Ronda Sierra* (zaag) uit, — ik wil daarmede niet zeggen, dat we dien uittrokken, maar we kozen hem uit, als het hoogste punt aan den horizont, om derwaarts onze schreden te rigten, als we van hier vertrekken. We hebben voorge-

nomen geen wegwijzer te nemen, maar van piek tot piek te rijden, steeds de hoogste tot *point de vue* nemende. Waar we des avonds zullen eten, en wat voor avonturen we zullen beleven, blijve aan het lot overgelaten.

Sevilla, 29 Februarij 1852.

Ik zou nu al drok bezig dienen te zijn met mijn boeltje te pakken, dat gedeeltelijk hier moet achterblijven en gedeeltelijk in onze *alforjas* (zadeltasschen) worden meêgenomen. We hebben nu onze lastdiertjes opgedaan en zullen in een dag of twee aftrekken. Het mijne heb ik van een bakker gekocht. Ik kan het dier nu niet beschrijven, maar durf zeggen, dat ik op reis zooveel te meer er van zal weten te berigten. Het is een lief, ondeugend, zwart beestje, en de knecht, die het oppast, zegt, dat het een *demonio* op stal is. H— heeft een kastanjebruine gekocht, dat bedaarder is; — beide dieren zien er flink en gezond uit. Gedurende deze laatste dagen van ons verblijf te Sevilla is het volk in rep en roer geweest met vreugdebedrijven over de gelukkige redding der koningin van hare geneesheeren en priester; men kan niet met zekerheid weten, van wie zij het meeste gevaar heeft geloopen, omdat haar gestel (kan het een Spaansch wezen?) beiden heeft uitgehouden. Men zou zelfs zeggen, dat de dosis staal van den moordenaar als een versterkend middel heeft gewerkt, daar zij zoo ras weêr wel en in orde is geweest.

Thans ik zal u een verslag doen van onze uitspanning op gisteren. Als een regt menschelijk vreugdebedrijf, wegens het behoud der koningin, had er onder anderen een stierengevecht plaats; en wij zijn, als ellendige wreedaards, meê gaan kijken. Maar ik bedenk daar, dat ge ten minste een dozijn »stierengevechten te Sevilla" zult hebben gelezen, en zal dus enkel zeggen, dat wij ons cigaartje er bij rookten en er niet half zoo akelig van werden, als met de denkbeelden van een Britsch publiek zou strooken, en ook niet zoo opgewonden waren, als een Spaansch publiek had kunnen vleijen, maar nu en dan zoo wat tusschen beide. Ik zal u nog maar

van dit stierengevecht zeggen, dat er geen mensch bij gekwetst werd.

Daar ons plan was in een dag of twee op weg te gaan, zwaar gewapend met pistolen, en voornemens om ons niet over te geven, dan aan ten minste een dozijn bandieten, achtten wij het verleden nacht raadzaam te blijven opzitten, om onze testamenten te maken. Na al onze betrekkingen te hebben bedacht, en over alles, wat we van waarde bezaten, tegen het geval, dat we het niet meer noodig hadden, te hebben beschikt, zagen we, dat het over vijven in den morgen was. »De dame, die ik het meest bemin," zult ge mogelijk met belangstelling vernemen, »zal, na mijn overlijden, al mijn geld, dat ik aan een fluweelen band om mijn hals draag, erven, benevens den gouden ring, waar het aan geregen is. Het bestaat uit een halve en een kwart guinje van GEORGE III, een gouden kroondaalder van KAREL I, een dik zilvermuntje der Grieksche volkplanting te Tarentum, een dun dito van het Moorsche koningrijk Cordova, een zilveren tweestuiversstuk van ALEXANDER I van Schotland, een koperstukje van ANTIOCHUS (den stichter van Antiochië), generaal van ALEXANDER den Groote, eene Romeinsche munt, laatstelijk te Sevilla gangbaar als *ochavo*, en een Turksch muntstuk, uit Syrië meêgebragt door den armen CHARLES, toen NAPIER Acre veroverde. Ge ziet, er zijn drie gouden, drie zilveren en drie koperen stukken, en ik geloof stellig, dat mijn geluk er van afhangt, die om den hals te dragen; — hoe gek, niet waar?

Ik schrijf u, na onze terugkomst van het vuurwerk, dat men van de nieuwe ijzeren brug over de Guadalquivir heeft doen opgaan, die morgen zal worden geopend. Wij, met een groot gezelschap onzer Spaansche vrienden, zagen alles naar genoegen uit eene schuit op de rivier. Welk eene massa was dat van veelkleurige vuren op den weerkaatsenden spiegel der drijvende wateren, met donkere, vol bezette vaartuigen, hier en daar dwars tusschen de gloeijende golfjes uitkijkende, terwijl de oevers overal met myriaden lampen zijn behangen, en de planeet Venus, als eene blijvende vuurstar, langs de afdaken van Triana op de vergankelijke pogingen der pyrotechnie nederblikte. Het geheel vormde wat men een »treffend tooneel" noemt. Mijn

brief vervalt in den »particulieren correspondentie-stijl." Maar ik word moede van al dat geschrijf; want al dat pennen is mijne gewoonte niet. Op onze reis zal ik u nog dikwijls met een woordje melden, dat we frisch en gezond zijn; want ik begrijp, dat ge fameus ongerust zult wezen omtrent roovers, rivieren en afgronden.

De uwe tot vermoord wordens toe, enz.

Utrera.

De wereld blijft maar altijd ronddraaijen, Mabel, en veraf zijnde gebeurtenissen grijpen plaats, schier onder het afwachten er van. Hoe verwijderd en onwaarschijnlijk scheen het twee maanden geleden, dat we immer dien togt zouden ondernemen, waarvan ik, met hopelooze geestdrift, als van een kasteel in de lucht plagt te spreken. Vervolgens kwam toevallig H— bij me, en wij begonnen onze toebereidselen te maken. En hoe verwijderd was toen nog het uitzigt op onze reis! Wat scheen het onmogelijk op eene fatsoenlijke wijze gemonteerd te raken onder die bedriegelijke Andalusische *chalanes*, die men nooit kan doen gelooven, dat men ook weet, waar Abraham den mosterd haalt. Overal in de bekende wereld houdt men zich overtuigd, dat Engelschen van geld zijn gemaakt, en dat de gele rondjes hun onophoudelijk van het lijf vallen. Evenwel, na in de kleeding van het land tweemaal 's weeks de beestenmarkt op de *Plaza de la Paja* te hebben bezocht, onze neuzen te hebben opgehaald bij ieder dier, en een geduldig vertrouwen te hebben geveinsd, dat we spoedig genoeg iets naar onzen zin, en voor zooveel als we er aan besteden wilden, zouden opdoen, kregen we eindelijk een paar goede hitjes voor omtrent acht *pounds* (96 gulden) per stuk. Nu moesten we nog harnachement koopen, en we leidden ons rossen de straten door naar een tal zadelmakerswinkels, waar we het noodige tuig probeerden en aanschaften. Vervolgens kwam het pakken aan de beurt, en daar gaan voor mij altijd twee derden van een dag meê heen; in dit geval werd die *corvée* nog lastiger, omdat ik niet wist, wat ik zoo al uit den chaos

van mijn welgevulden portemanteau als volstrekt noodzakelijk in de *alforjas* moest pakken.

Evenwel, het een kwam na het ander te regt, en op dingsdag den 24sten Februarij verlieten wij, met onze wijde mantels en tot barstens toe opgepropte *alforjas* over de schouders, verscheidene pistolen in onze *fajas*, en geheel op *contrabandista's*- of smokkelaars-manier uitgerust, N°. 3 der *segundo calle de Velasquez* of tweede Velasquezstraat, waar ik gedurende mijn viermaands verblijf te Sevilla had gewoond. Wij stapten de ruïne over, door de vernieling van het groote St. Franciscusklooster daargesteld, en kwamen zoo aan de stallen. Wij hadden hier een klein krakeel met den stalknecht, een vetten, diefachtigen kerel, die ons voor meer dagen wilde doen betalen, dan hij onze hitjes in den kost had gehad. Het was omstreeks tien ure van een helderen, warmen morgen, toen we bij abuis de poort van *la Carne* uittreden, terwijl we die van *Carmona* waren misgeloopen. We reden nu terstond op onze begunstigde piek aan den horizont af, onder een praatje, (*à propos* van onze harrewarrerij zoo even met den stalknecht) over de beste manier om met Spaansche afzetters om te gaan. H— was er voor, om terstond een toon van gezag bij die knapen aan te nemen, en ik hield het met zachte overreding en vriendelijke toespraak. We kwamen dus overeen, dat *ik*, bij eene aanstaande moeijelijkheid, eerst de zon zou laten schijnen, en, als het mooije weêr niet mogt helpen, dat *hij* dan zou onweêren en donderen. Zoo redekavelende, passeerden we de donkergroene, met goud besprenkelde oranjeboschjes, die de stad omringen, en kwamen bij eene kleine brug, met een groot gat door haren boog gebroken en — een vreemd geval! — arbeiders er bij aan het werk. Vervolgens de Guadaira, beneden den dam van een schilderachtigen molen, doorwaad hebbende, bereikten wij, na een mijl of twee rijdens, den rand van de *dehesa* of wildernis. Hier *piketteerden* we onze paardjes, — dat is te zeggen, we staken een ijzeren spijl in den grond; aan die spijl zit een ring, en door dien ring loopt een touw, dat, op omtrent zeven passen lengte om den hals van het hitje geknoopt, het dier met meer vrijheid en onder het genot van meer frissche lucht zijn kruidemaal laat genieten, dan ooit aan den gevangene op Chillon ten deel viel. Toch was mijn zwarte beestje daar niet meê te-

14 *

vreden, maar wist zich los te breken, en draafde met spijl en al naar Sevilla, waarvan de torenspitsen nog in de verte zigtbaar waren, terug. Het andere hitje volgde zijn voorbeeld, en wij liepen ze na. Ik zal het heele gezelschap laten loopen, om u te zeggen, waarom we bij den rand der *dehesa* hadden stilgehouden.

Waart ge ooit een ondeugend jongetje geweest en van de school weggeloopen, hetgeen tot mijn groote vreugde nooit plaats had, dan zoudt ge weten, dat het eerste, wat iemand doet, na zijne bijzondere zorgen, of de wereldsche in het algemeen te hebben vaarwel gezegd, is stil te staan en te bedenken wat men nu zal beginnen. Wij hadden ons uit de boeijen der maatschappij losgemaakt, — ons in een vreemd gewaad vermomd, met paardjes, om ons te brengen waar wij zijn wilden, — en nu waren wij op het punt om den roman van menigen droom te verwezenlijken. Wij hadden daarenboven onze pistolen te laden (want we waren vol gedachten over de gevaren van den weg); we moesten onze zadels, mantels en *mantas* in orde brengen, want in de haast van onzen uitstap was dit maar slordig geschied; ook waren wij van zins om eene schets van Sevilla te maken, zoo als het zich laatst aan ons vertoonde. In Spanje bestaat de inleiding tot alles in een *cigarillo*, zijnde een rolletje papier met tabak er in, dat iemand van middelmatig talent zes maanden noodig heeft, om te leeren maken. Wij waren juist met dat delicate werk klaar, en gereed om onze *cigarillos* aan te steken, toen de hitjes losbraken en op den loop gingen; — wij — zoo als gezegd is — hen achterna.

We waren nog niet ver geloopen, ver genoeg om duidelijk te zien, dat zij sneller konden verdwijnen dan wij volgen, toen wij aan onze onschuldige en hulpelooze *alforjas* dachten, die we ten prooi hadden gelaten van iederen vagebond, die de wildernis mogt passeren. Dus hielden wij stil. H— ging terug, om het oog op de bagaadje te houden, en ik volgde de hitjes, niet anders denkende, dan dat ik den geheelen weg tot aan den stal in de *Calle del Viscaino* zou moeten terugloopen. Aan den schilderachtigen molen vernam ik, dat de hitjes in vollen galop de Guadaira weêr doorgegaan waren, en ik buitelde voorwaarts onder de gloeijende Februarij-zon, zweetende en neêrslagtig, totdat me in den zin schoot, dat

de werklui aan de brug zeker de dieren zouden hebben tegengehouden. En dat was ook het geval; weldra kwamen twee hunner er meê aanstappen. De hitjes hadden de zadels losgescheurd, en ieder een stijgbeugel afgetrapt. Na eene vergeefsche poging om op het eene te rijden en het andere aan de hand te leiden, leidde ik ze beide, en kwam tot het hemd toe bezweet en buiten adem tot op eene halve mijl (tien minuten) van ons kampement, toen ik daar een pistoolschot hoorde vallen. Ik naderde omzigtig, maar kon niets van H— zien, en het vreeselijke denkbeeld kwam bij mij op, dat roovers hem alleen bij de bagaadje konden hebben ontdekt en doodgeschoten. Vader bedacht ik, dat die roovers, twee *alforjas* bij hem ziende, zouden begrijpen, dat hij een kameraad had, die hen zou kunnen doen opsporen, als ze hem ook niet uit de wereld hielpen, en dat ze dus mogelijk onder de struiken op de loer lagen, om mij ook neêr te schieten, zoodra ik onder hun bereik kwam. Ik naderde dus langs zooveel ruimte als mogelijk was, om hun geen al te gemakkelijk schot te geven, en toen ik op een afstand, dien ik nog veilig achtte, was gekomen, riep ik H— bij zijn naam. Na een paar oogenblikken van angstige verwachting, werd mij met de welbekende stem geantwoord, hetgeen mijn angst deed verdwijnen. Evenwel moest het schot eene oorzaak hebben. Heeft uwe verbeelding u ooit iets verschrikkelijks voorgespiegeld? De mijne had het, — zoo iets van hetgeen ge vernemen zult. Ik naderde de plek, en vond H— tusschen de mantels en bagaadje zittende. Hij rookte zijn *cigarrillo;* maar ik kon terstond aan zijn gezigt en aan de zenuwachtige trekking zijner lippen, die het puntje der papierrol deden schudden, bespeuren, dat er iets ernstigs moest zijn voorgevallen.

»We hebben op elkander geschoten, en het is gebeurd. Daar ligt de arme kerel; maar het was zijn eigen schuld!" — »Goede Hemel!" riep ik uit, terwijl ik, naar de plaats ziende, waar hij heenwees, op nagenoeg zeven passen afstands den voet van een man buiten eenige struiken zag steken. »Goede Hemel! is hij dood? Wat is er gebeurd? — En hier ligt nog een zadel! en wat is dat voor een schimmel?" — »Dat zal ik u alles vertellen; maar laten we heel gaauw onze hitjes opzadelen en pakken, en ons uit de voeten maken. Omstreeks een

kwartier uurs geleden zat ik hier, toen die man daar langs de *dehesa* kwam rijden, en, mij ziende, naar me toe kwam. Ik had mijne lange pistolen geladen, en een er van met overgehaalden haan in de hand, onder een plooi van den mantel, waar ik op lag. Na mij een aantal schaamtelooze vragen te hebben gedaan, die ik zoo geduldig mogelijk beantwoordde, zeide hij ten laatste: »Och ik zie, dat ge een uitlander zijt; denkelijk op eene lange reis. *Es regular que tienas dinero.* (Het is te begrijpen, dat ge geld hebt.) Daar kom ik om, met uw welmeenen. Ik ben PEDRO PAREDES, om u te dienen — een fameus bandiet, wiens naam de burgerwacht doet beven." Dit zeggende, trok hij zijne karabijn achter van zijn zadel en steeg af, om in geval van nood beter te kunnen aanleggen. In plaats van op te staan, gaârde ik de zadeltasschen en mantels op een hoopje bijeen, ging met mijn borst er tegen liggen, en hield hem over die batterij heen den loop van mijne pistool voor. »Komaan, onbeschaamde rekel," zeide ik, »leg uw geweer af en vertrek, of ik schiet u ter neêr, voordat ge tijd hebt om uw verroesten ouden snaphaan te lossen; en als ik u iets raden mag, leg nooit aan met Engelschen, die van Engelsche pistolen voorzien zijn." Hij draalde en verbleekte en trad achteruit, maar ik vervolgde: »Zoo ge u verroert, voordat ge uw geweer hebt neêrgelegd, geef ik vuur. Hier ben ik u de baas; verder af zoudt gij het kunnen zijn." — »Geen Engelsche hond zal een Andalusiër bluffen!" antwoordde hij, terwijl eene plotselinge furie zijn gezigt deed kleuren. Hij legde, zoo ras hij maar kon, op mij aan, en wij vuurden in één en het zelfde oogenblik; maar mijne pistool was gedurende ons krakeel op zijne borst gerigt gebleven, en de kogel doorboorde hem het hart. Het scheelde echter niet veel, of ik was er ook om koud geweest; kijk maar eens naar den rand van mijn hoed!"

En ja, daar was een rond gat in den breeden, opstaanden rand.

»Goddank, dat ge zoo wel er zijt af gekomen! Maar wat zullen we nu beginnen?" — »We zullen hem maar stil laten liggen; hij is met het geweer in de vuist gevallen. Als we hem zóó laten, en men hem over een dag of twee vindt, met geld in zijn zak en al die zilveren knoopen aan

zijne kleêren, zal men denken, dat hij zich om het leven heeft gebragt. Zijn paard heb ik afgezadeld en los laten loopen. Het zal denkelijk wegdwalen, en men zal er niet terstond opletten; we moeten zijn zadel en toom tusschen andere struiken werpen. Daar...."

Ik kon duidelijk bemerken, dat hij innig ontroerd was, ofschoon zijne drift hem met eene soort van pijnlijke ligtzinnigheid deed te werk gaan.

Alvorens op te stijgen, ging ik het lijk beschouwen, het eerste dat ik ooit had gezien van iemand, die een geweldigen dood was gestorven. De man was achteruit gewaggeld en plat op zijn rug gevallen, met uitgestrekte armen en beenen; zijne ééne hand greep den loop zijner karabijn en de andere een handvol tengere palmitenspruiten, wier waaijervormige toppen, door een bijna onmerkbaar briesje aangewaaid, eene vertooning maakten, alsof de doode hand hen bewoog. Ik boog een rosmarijnstruikje, dat zijn gezigt overschaduwde, zijwaarts. Een ooglid werd opgehouden door een rosmarijntwijgje, en het oog blonk nog er onder opwaarts, met een verglaasden en verbijsterden blik, waaruit vinnigheid en ontsteltenis te lezen waren. Toen ik de struiken achteruit boog, om hem in het gezigt te zien, schudde ik dat twijgje, en het scheen in het eerst, dat hij nog leefde. Evenwel, toen ik vol ijzing de twijgen losliet, zag ik wat er van was. Hij was een welgemaakt man, die omstreeks twee- of drieëntwintig jaren oud kon zijn; hij had sprekende gelaatstrekken, die echter meer hartstogt dan verstand te kennen gaven. Het door zonnegloed geteelde bruin van zijn donker gelaat was op het bloedlooze vel in een spookachtig geel veranderd. De helderkleurige opslagen en kleppen en de klinkende zilveren gespen en kwasten van zijn gewaad boden een akelig contrast van feestelijken opschik met de doffe tinten des doods. Terwijl ik hem daar zoo aanschouwde, kwam er een treurig denkbeeld bij mij op van een of ander zwart gelokt meisje, dat hij beminde: hoe mogt de zonneschijn harer oogen dien zondagstooi nog schitterender hebben gemaakt! Men past zoo ligt eigen toestanden op die van een ander toe, en ik stelde mijzelven in zijne plaats, en u welligt als mijne voornaamste rouwdraagster.

Wij stegen te paard en reden weg, een pad volgende, dat ons weldra in de olijfwaranden bragt, tusschen welke door naar alle kanten heen zandpaadjes loopen. Wij hielden onze rigting zooveel doenlijk was in het oog, en kwamen tot ons genoegen niemand tegen. Eindelijk deed zich een weg aan ons op, die breeder en van meer belang scheen. Deze deelde zich spoedig in tweeën bij eene schilderachtige, maar oogenschijnlijk verlatene *hacienda* (hoeve), en daar we in die golvende landstreek onze piek niet meer zagen, gooiden wij een goudstuk op, om door kruis of munt te doen beslissen, of we regts of links af moesten gaan. De linkerzijde won het, hetgeen een slecht voorteeken was; maar we hielden ons er aan, en reden zoo voort totdat we aan een breeden weg kwamen, die zeker een *camino real* (heirweg) moest zijn. Hier waren we nog niet ver opgereden, toen we aan eene *venta* (herberg) kwamen. Hier vroegen we, hoe ver we van Sevilla waren, en vernamen, dat de afstand slechts vier mijlen (Fransche *lieues*) bedroeg, terwijl Alcala de Guadaira omstreeks half weg aan de groote route lag. We hadden gaarne nachtverblijf in die *venta* gehouden, maar er was geen stal; we namen dus maar wat brood en wijn, om onze honger en dorst te stillen, en besloten, op het hooren dat er twee mijlen verder eene stad lag, stevig door te rijden, want de zon stond onder te gaan, en we zouden een heel eind in den donker moeten rijden. De vrouw uit de *venta* keek ons al heel sterk aan; ik had medelijden met hare nieuwsgierigheid, en vroeg haar vertrouwelijk, waar ze ons wel voor hield, haar volle vrijheid latende om zoo lang er naar te raden, als ze verkoos.

»Wel, ik zou zeggen, dat de heeren vast Fransche *caballeros* zijn, en het is klaar als de dag, dat jelui met parfumeriën reist; maar ik heb nog nooit Franschen gezien, die zooveel dolken en pistolen bij zich hadden." — »We zijn geen Franschen, Señora, maar Engelsche *artistes*, om je te dienen, en een Engelschman zou niet kunnen leven zonder pistolen en messen." — »Er is tegenwoordig zooveel *mala gente* (kwaad volk) niet meer, sinds de burgerwacht de wegen beveiligt. *Vamos!* jelui neemt toch de rest van het brood meê?" — »Het is gaarne tot je dienst. Vaarwel, Señora!" — »Ik moet zeggen, dat de Engelschen rijke en nobele menschen zijn; gelukkige reis, *caballeros!*"

Toen wij weder voortreden, begon de zon onder te gaan, en daar in dat land bijna geen schemering is, werd het snel donker. Er voegde zich een man op een ezel bij ons, die ons aansprak.

»Ik zou aan uw praten zeggen, *caballeros*, dat ge hier niet van daan zijt; zijt ge niet bang in de duisternis hier te rijden? Er is eene geduchte bende, die de omstreken van Utrera erg onveilig maakt. Ze hebben gepasseerde week een reiziger driehonderd *escudi* afgezet." — »Wij zijn Engelschen en dus nergens bang voor. Wij hebben pistolen genoeg bij ons, om tien kerels neêr te schieten, en als er twaalf waren, zouden de twee anderen denkelijk wel hunne biezen pakken. Nu gaan we naar Gibraltar, en zoo er ons iets overkwam, zou de gouverneur, die ons wacht, terstond een bom, over la Mancha heen, op de Cortes te Madrid afschieten, die heel Spanje in de lucht zou doen vliegen." — »Ha, ha! ferme praat! Maar toch, we weten, dat de Engelschen een gevaarlijk volk is; ik heb wel hooren zeggen, dat ze den pot met buskruid in plaats van zout koken."

In dit oogenblik hoorden wij stemmen en paardegetrappel achter ons. Onze makker riep die lieden aan met woorden, die we niet verstonden, en daar we aan roovers dachten, hielden wij ze voor een sein, en stelden vast, dat de man op den ezel een medepligtige was, vooruit gezonden, om ons op te nemen. We hielden dus onze pistolen klaar. Twee mannen, op een schimmel gezeten, haalden ons in, en kort daarna nog een ander paard, ook met twee mannen er op. Daar waren we wel meê in onzen schik, want twee ligchamen digt bijeen zouden natuurlijkerwijze in den donker gemakkelijker te raken zijn dan één. Evenwel, die mannen groetten ons beleefd, en maakten een praatje met onzen makker. Zij kwamen van de kermis te Alcala de Guadaira, en hadden een kleinen snor weg. H— en ik spraken met elkander in het Engelsch over de waarschijnlijkheid, dat het dieven waren, en het is onder de geringe volksklassen hier eene soort van *axioma*, dat lieden, die eene taal met elkander spreken, welke zij niet verstaan, ook geen Spaansch kennen.

»Waar zit PEDRO toch, dat hij niet met jelui is teruggekomen?" vroeg de man op den ezel. — »*Quien sabe?* (weet *ik* het?) misschien danst hij de *fandango.*" — »Neen, als ik

het wel heb," zeide een der mannen op het tweede paard, »doet hij heel iets anders. Ik heb hem een paardekooper in het oog zien houden, die eene mooije bruine merrie had verkocht, en drieënzestig *escudi* er voor opstak — dat was niet eens duur; — ik denk, dat Pedro het op de beurs van dien heer geladen heeft." — »St! die vreemde lui mogten je eens verstaan." — »Wel neen, je hoort wel, dat ze eene andere taal spreken. Heeren," vervolgde hij, zich tot ons keerende, »zijt ge al lang hier in Spanje op reis?" — »Drie maanden — mijn kameraad hier drie weken." — »Zoo kort pas? en ge spreekt al een paar woorden Castiliaansch. Waar zijn de heeren voor op reis?" — »We zijn portretschilders, om u te dienen," antwoordde H—. — »Hoeveel vraagt ge voor uw werk?" zeide een man op het witte paard, die wat vooruit was. — »Drie realen, tot zes, naar gelang van de grootte, en als het werk den persoon, die voor ons zit, niet aanstaat, kan hij er van afzien en behoeft niets te betalen." — »Sakkerloot, dat is nobel; en als de heeren niet heel vroeg morgen uit Utrera gaan, wil ik mijn portret laten schilderen, om aan mijn vrouwtje te geven. Blikslagers!" — »We zijn geheel tot Mijnheers dienst voor hetgeen Mijnheer zal gelieven te gelasten."

Zoo pratende, begonnen wij lichtjes in de verte te zien en de klokken te hooren luiden voor de zielen der afgestorvenen te Utrera; want dat was de plaats, waar we zoo toevallig in den donker op onzen zuidoostelijken togt waren geraakt. Toen wij de lange, uiteenloopende straat waren opgereden, hield de schimmel stil voor een huis, waar twee vrouwen uitkwamen. De eene omhelsde haren man, toen hij afsteeg; de andere, die er jong en lief uitzag, voor zoo verre het doffe licht op straat (dat slechts van een paar verstrooide vensters en sterren kwam) ons kon laten oordeelen, staarde angstig onder de ruiters in het rond, en riep:

»Waar is mijn Pedro? Waarom hebt ge hem niet meêgenomen?" — »Denk je, aardige Rosita, dat ik je troetelvalk op mijn vuist zal dragen?" — »Ik weet niet wat Rosa schort," zei de oudste vrouw; »ze heeft den heelen dag over haren Pedro gemaald en gekniesd."

Nu zeiden we goeden avond, en reden voort. Steeds hoorden wij door den dikken sluijer der duisternis heen het

meisje met toonen van driftig verlangen naar haren minnaar vragen. Zeker had zij eenig naar voorgevoel van zijn lot, dat we maar al te waarschijnlijk met ons avontuur aan de *dehesa* in verband bragten. We begaven ons naar de ons aanbevolene herberg »het Zwaard" (*Posada de la Spada*), waar men ons als voorname gasten ontving. Men zette ons het souper voor op een zuiver tafellaken; en toen we gingen zien, of onze hitjes wel gevoederd werden, herkende de stalknecht ons, als een jaar geleden daar gepasseerd zijnde. We loochenden dat niet, maar prezen zijn geheugen. Sedert dien tijd heb ik gepend als een nieuwbakken reisbeschrijver. H— ligt al sedert uren te slapen; maar de lang uitgedoofde cigaar, die hij in zijn mond had, toen hij naar bed ging, hangt nog over het omgeslagen dek op zijne borst, bij de opene lippen. Het is tijd, dat ik ook wat ga rusten en dezen vervaarlijk langen brief sluit. Goeden nacht dus, MABELLETJE! vaarwel!

Het is wel te begrijpen, dat we den volgenden morgen niet vroeg opstonden. Ik was ook na een vermoeijenden dag nog laat met briefschrijven opgebleven. We werden plotseling beide wakker, en zagen een paar karabiniers aan het voeteneinde van ons bed staan. We sprongen op, niet anders denkende, of men kwam ons in arrest nemen; maar het bleek, dat zij slechts gekomen waren, om onze passen na te zien, die dan ook werden vertoond en in orde bevonden. H— haalde een pakje cigaren onder zijn kussen voor den dag, en zij begonnen te rooken. Op nieuw werd er aan de deur getikt, en nu trad er een lang man binnen, met een neus van belang, dikke snorren en scherpe oogen, die zoo te zeggen steelsgewijze van onder zware donkere wenkbraauwen uit gluurden. Weldra herkenden we hem aan zijne stem voor den eigenaar van het grijze paard, die des avonds te voren zijn portret had besproken. Hij verzocht, met een vloed van complimenten, het genoegen te mogen hebben, ons te zijnen huize te moge ontvangen; hij stelde het volkomen te onzer beschikking; we konden er ons werk doen. Hij scheen min of meer verlegen in het bijzijn der militairen, en droop gaauw af, zoodra wij hem gezegd

hadden, dat we na het ontbijt bij hem zouden komen. Toen hij weg was, zeide een der karabiniers:

»Excuseert me, dat ik zoo nieuwsgierig ben; maar mag ik vragen wat de heeren met dien man te doen hebben?" — »Niets anders, dan dat we zijn portret zullen teekenen," antwoordde H—. »Uit onze passen ziet ge, dat wij reizende kunstenaars zijn. We hebben dien heer toevallig gisteren avond op weg ontmoet. Hebt ge iets tegen hem?" — »Tegen hem juist niet, want er bestaat geen bewijs; maar men gist niet zonder schijn van waarheid, dat hij in twee of drie moorden en een dozijn of zoo diefstallen de hand heeft gehad. Maar het is een slimme vent; ja, men mag zeggen, dat hij den duivel te knap af is, en we zijn nog nooit in staat geweest hem bij de kraag te pakken."

Na dit gezegd te hebben, groetten de karabiniers ons en gingen heen. Wij ontbeten, en begaven ons vervolgens naar het huis van onzen zoo loffelijk aanbevolen vriend. H— teekende hem af, en ik haalde de treurende Rosita over, dat ze mij haar portret liet maken. Zij was schooner dan we ons verbeeldden naar onzen vlugtigen blik van 's avonds te voren. Zij had groote, zwarte, flikkerende oogen en eene massa van gitzwarte, blinkende lokken. Wat aan haar gelaat te berispen zou zijn geweest, was de wijdte harer neusgaten en een wat vinnige trek, die nu en dan aan de hoeken van haren mond zich vertoonde. Zij was nu over het geheel treurig, uit vrees dat er een ongeluk mogt gebeurd zijn; maar nu en dan kwam de gedachte bij haar op, dat haar Pedro wel zekere dame kon hebben bezocht, die zij met eenen niet zeer vleijenden bijnaam *la zorra* — de straathoer — noemde Zij snapte allerlei verward tuig, dat haar in het hoofd kwam, en beantwoordde al de vragen, die ik haar deed, zonder de minste verlegenheid. Het bleek, dat zij een hevig krakeel met Pedro had gehad, op den avond vóór zijn vertrek naar Alcala, en daarna had gedroomd, dat hij dood was.

Terwijl ik haar portret kleurde, lieten zich verwarde stemmen buiten hooren en naderden al meer en meer. Oogenblikkelijk snelden de vrouwen naar buiten, en wij volgden haar. Vier man van de *guardia civil* (burgerwacht) stonden daar, met een paard bij zich, en een hoop mannen, vrouwen en kinderen om zich heen. Allen drongen

zich om en gluurden onder den netten Valenciaanschen mantel, die over de vracht van het paard gespreid lag. Wij kwamen juist bij tijds, om Rosita als dol door het volk heen te zien dringen en den mantel wegrukken. Zij gaf een vreeselijken gil, en viel tusschen de hoeven der paarden. Het lijk van haren minnaar hing dwars over den zadel, met de voeten aan de eene en het hoofd aan de andere zijde. Men had het ligchaam gevonden en herkend, het met touwen over den rug van het paard gebonden; maar de stijve armen en beenen staken onhebbelijk uit, en het was voorwaar een afgrijselijk gezigt. Maar ik heb u reeds zoo veel akeligs verteld, vriendin, dat ge er wel ziek van zoudt kunnen worden; ik houd dus hiervan op. In de algemeene verwarring verdwenen wij, zonder dat men het bemerkte, en daar men ons niet betaald had, meenden we geen diefstal te begaan met onze teekeningen mede te nemen. De mijne gaat hiernevens. Zij geeft u slechts een flaauw denkbeeld van het meisje; maar zij zat ook geen oogenblik stil.

Moron.

Wij reden nu op Arahal af, voorbij een oud klooster, en door olijfboschjes heen, totdat we op een dor golvend veld kwamen. De weg liep voorbij het gebergte, op een afstand van omtrent drie Spaansche mijlen. Wij spraken onder het rijden over het vreemde geval, waarin we zoo onvoorziens waren betrokken geweest, en wenschten onszelven geluk, dat we er zoo wel afgekomen waren.

Toen wij de hoogte opreden, waar Arahal ligt, en binnen het stadje kwamen, ging de zon juist onder, en verguldde de in puin liggende bogen der ingestorte, schoon niet oude kerk, haar best doende om die weinig schilderachtige plaats zoo lief mogelijk te maken, hetgeen haar zeer wel gelukte, want alles hangt toch maar van het licht af, waarin men het beschouwt. De ruime vlakte tusschen ons en de bergketen zwom in gouden glansen, die tusschen de gapingen der kronkelende straat op ons vielen. We reden op de *posada* af, en bestelden avondeten. Terwijl dit op het vuur was, zagen

we het gidsboek eens in. We bemerkten, dat we een stadje waren voorbijgereden, dat Moron heette en als een nest van gaauwdieven bekend stond, en dat de eerstvolgende stad op onzen weg naar Ronda nog erger was; zijnde het beruchte Olvera, waarvan het spreekwoord zegt: *Mata el hombre, y ve te a Olvera* (Sla iemand dood, en maak, dat je te Olvera komt), vermits er geen veiliger toevlugtsoord voor booswichten en misdadigers in geheel Spanje te vinden is. Evenwel, wij wenschten elkander geluk, dat we bij minder veiligheid toch meer avonturen zouden hebben; en daar ons souper nu gereed was en wij grooten honger hadden, aten we eene goede portie gebraden spek, hetgeen mij eene erge indigestie op den hals haalde, zoodat ik des morgens in 't geheel geen ontbijt lustte. Evenwel voorziende, dat ik later op den dag honger zou kunnen krijgen, ging ik de straat op, en kocht een broodje, een paar oranjeappels en een stuk Hollandsche kaas, tot provisie op weg. Voor zoo veel we konden nagaan, maakte de kastelein der *posada* ons eene al te hooge rekening, en toen we verontwaardigd daar tegen opkwamen, beriep hij zich op een kerel met een afschrikkend gelaat, die onder een gezelschap aan den haard zat, en dien we al terstond voor den kapitein eener rooverbende hadden aangezien. Deze onpartijdige scheidsman pleitte dadelijk ten behoeve van den señor kastelein, en ik dacht, dat H— en hij elkander bij de lurven zouden hebben gekregen. Maar eindelijk moesten we dan toch betalen. Terwijl we heengingen, vroeg de bandieten-kapitein, of de knoopen, waar ons costuum rijkelijk mede versierd was, zilver waren, en dit bevestigde ons in het vermoeden, dat men ons heden of nooit zou willen afzetten. Alles had een treurig aanzien; ik voelde mij onpasselijk; en terwijl ik mijn hitje, dat sloeg en steigerde, de marktplaats uitleidde, rolde mijn *alforjas* van zijn rug af. Een man, die beleefd toeschoot om het er weder op te helpen, maakte de omstanders opmerkzaam hoe zwaar het was, en daar men in dat land altijd denkt, dat Engelschen enkel met kostbare metalen beladen zijn, moest dat de spitsboeven uit dien omtrek nog meer tot roof aanzetten. Wij stelden evenwel al onze pistolen en onze *fajas* te pronk, en poogden zoo vinnig te kijken, als we konden, in de hoop dat men ons voor gevaarlijke klanten zou aanzien. We klom-

men den heuvel af en stegen te paard. De gedachte aan roovers had ons zoo geheel ingenomen, dat we in allen ernst een arm man, met een ezel bij zich, die eene vracht potten en pannen droeg, en dien we op weg ontmoetten, voor een handlanger of bondgenoot aanzagen der zamenzwering, tegen ons leven en onze bezittingen gesmeed.

De weg door de vallei was maar ongemakkelijk te volgen, en we raakten bij het doorwaden van een modderig beekje er van af. Na eenigen tijd te zijn voortgestapt, kregen wij eene ellendige hut in het oog; digt er bij lag een dito tuintje, en in dat tuintje stond een mannetje, dat er even ellendig uitzag, lui te harken. We riepen hem aan, maar kregen geen antwoord; daar ik begreep, dat hij ons wel moest gehoord hebben, reed ik nijdig naar hem toe, en begon tegen hem uit te varen, omdat hij niet antwoordde, als men hem aansprak. Daarop verliet hij zijn koolbed en kwam naar ons toe; hij zag er zeer beschroomd, half verwezen en ziekelijk uit. We vroegen hem den weg naar Moron, en hij bood aan, ons er op te helpen. Daar ik bespeurde, dat hij een karreweitje er van dacht te maken, met ons den weg te wijzen, begon ik hem te bekijven; maar H— zeide, dat het waarschijnlijk een arme sukkel was, en eenige koperstukken hem niet ongelegen zouden komen, zoodat het beter zou zijn, dat we ons maar den weg door hem lieten wijzen. Toen de man zag, dat hij een advokaat in de vijandelijke gelederen had, begon hij terstond te bedelen en een jammerlijk tafereel op te hangen, waarvan koorts en ledige zakken de hoofdingrediënten waren. H— had zich in Engeland van een partijtje medicijnen voorzien, om de barbaren te helpen, en hier kwam nu zoo'n geval voor. Hij sprong van het paard, haalde zijn medicijnkistje uit de *alforjas*, en begon in zijn receptboek van kokerij en geneesmiddelen te bladeren, waarbij hij zijn zadel als lessenaar gebruikte. »Hoe men oliekoeken moet bakken;" neen, dat was het niet. — »Een goed recept, om bier te brouwen, à 3 stuivers de kan;" ook niet. — Voor derdendaagsche koorts was niets te vinden. Daarop werd ik te rade genomen, en mijn advies was, dat, vermits de man nooit te voren »blaauwe pillen" had geproefd, er geen uitmuntender middel tegen zijne koorts bestond. H— schoot dus een blaauwe-pillen-vuur van belang op zijn patient af.

»Maar," zeî de arme man, »ik kan uwe medicijnen niet koopen, want ik heb volstrekt geen geld." En hij scheen bijzonder angstig te zijn, dat hij welligt die wondervolle pillen zou moeten missen, wier uitstekende geneeskracht wij hem hadden betoogd. — »Dat is niets," zeide H—; »we vragen geen geld aan arme luî; Engelsche doctors zijn gewoon ieder te helpen, die ziek is." — »God loone u dan, o goedertierenste van alle *medico's!*" zeî de zieke met eene diepe, nederige buiging.

Ik voegde een paar *cuarto's* bij de pillen, om er een geurtje aan te geven, en de man bragt ons op den weg naar Moron, waar wij in den namiddag aankwamen. Het is eene oude, grillig en digt gebouwde vesting. Wij stegen af bij de *Posada de los Caballeros*, eene rare, oude, massieve herberg. De stallen bestonden uit een donker, laag gewelf, met kloosterachtige bogen. Na onze paarden bezorgd te hebben, bestelden wij het middageten, dat ons spoedig op eene soort van lage galerij, die langs eene der zijden van het kronkelende binnenplaatsje liep, werd opgedischt, en uit eijeren, salade en brood in olie gebakken bestond. Daarna gingen wij de voornaamste straat op, die met eene zachte glooijing tot aan den voet des heuvels loopt, waar het kasteel op ligt. Aan het einde der straat en beneden het kasteel ligt eene nette kerk, welker toren ons aan de *Giralda* herinnerde. Het kasteel is niet meer dan een bouwval uit den Moorschen tijd, eenigzins hersteld door de Franschen, die Moron drie jaren lang hebben bezet. De zon was ondergegaan eer wij den top hadden bereikt. We gingen de hooge wallen over, die aan de eene zijde het gezigt boden op de donkerblaauwe massa van het gebergte, en aan de andere op uitgestrekte golvende vlakten, die in de duisternis verdwenen daar, waar de Sierra Morena hare toppen ten hemel heft.

Wij gingen laat naar bed. Met het aanbreken van den dag stond ik op, ging naar den stal, en gaf een rantsoen gerst aan onze hitjes; vervolgens bestelde ik chocolade, en eindig dezen brief, terwijl H— opstaat en zijn toilet maakt. De chocolade is klaar — vaarwel!

DE VERBINDING TUSSCHEN DE ATLANTISCHE EN DE STILLE ZEE.

Het groote plan, om over de landengte van Panama eene verbinding tusschen de beide zeeën — den Atlantischen en den Stillen oceaan — tot stand te brengen, welke van zoo onberekenbare gevolgen zijn moet, heeft eindelijk zijn beslag gekregen, daar men, zoo als ieder weet, thans met de uitvoering er van bezig is. In een vorig artikel — over den spoorweg door de landengte van Suez — hebben wij er reeds met een enkel woord melding van gemaakt.

Van de vroegste tijden af rigtte zich de opmerkzaamheid van Europa op het rijke Oosten, het land der specerijen, des wierooks en der myrrhe. ALEXANDER de Groote zoowel als COLUMBUS werden tot hunne ondernemingen, die hen onsterfelijk hebben gemaakt, aangespoord door den glans, in welken het rijke Oosten van oudsher voor de verbeelding der Europeanen straalde. COLUMBUS zocht een korten, gemakkelijken weg naar Indië, en ontdekte Amerika. Ofschoon de menschen, ten gevolge dezer groote ontdekking, een tijdlang van den wensch werden afgetrokken, die haar had te weeg gebragt, bleef toch een korte weg naar Indië, zelfs na dien om de kaap de Goede Hoop heen, nooit geheel uit het oog verloren.

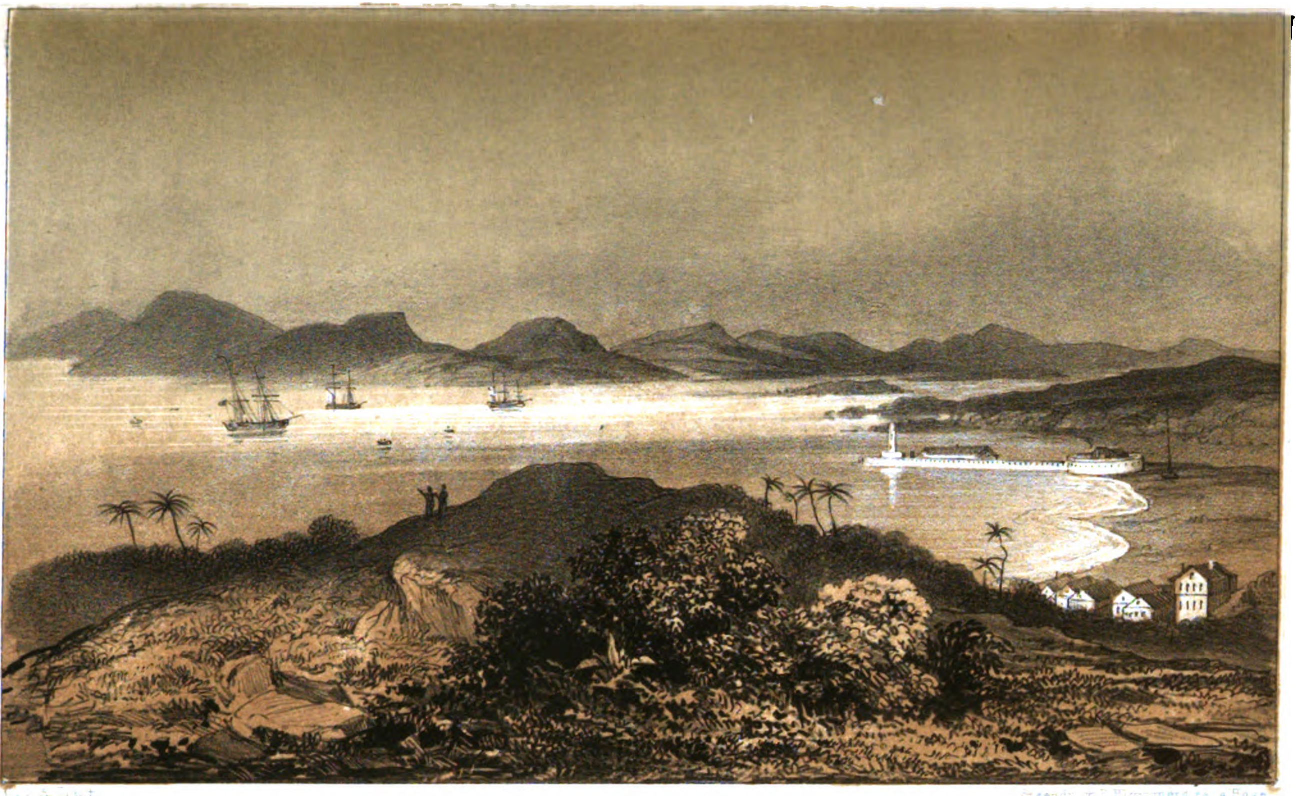
De ontzaglijke vlakte van het Amerikaansche vasteland sloot een zeeweg naar Indië af; maar naauwelijks hadden de eerste avonturiers uit Spanje de Stille zee bereikt en de smalle landengte gevonden, welke de beide deelen van dat vaste land bijeenhoudt, of reeds begon de gedachte levendig te worden, dat men hier het middel mogt vinden, om den lang gekoesterden wensch te kunnen verwezenlijken van Indië op den kortsten westelijken weg te bereiken. Sedert de expeditie naar Darië, in 1699, is het plan opgewekt om den Atlantischen oceaan met de Stille of zoogenoemde Zuidzee te verbinden, en zelfs nog vroeger, zoo als SQUIERS in zijn werk — *Nicaragua, and the proposed Inter-Oceanic Canal* —

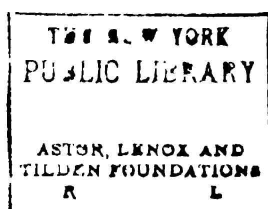
zegt, namelijk in 1551, ging men van zulk een denkbeeld zwanger. Het land werd gemeten; maar noch toen, noch in 1669, noch later, bragt men het verder dan tot plannen maken, ofschoon de zaak zelve nooit geheel ingeslapen schijnt te zijn.

Eerst in onze dagen, sedert de goudmijnen van Californië ontdekt zijn, en de bewoners van Europa, zoowel als die der westelijke kust van Amerika, naar de oostkust van dat land stroomen, zou het lang gekoesterde plan ernstig aanvaard en met de uitvoering er van een begin gemaakt worden.

Stoombooten stevenen thans regelmatig, zoowel van de Vereenigde Staten als van Engeland, naar Chagres, aan den mond eener rivier van dezen naam, niet ver van de oude stad Porto-bello aan de Atlantische zee, van welker haven wij hierbij eene afbeelding leveren. Van daar varen de reizigers in booten omstreeks 20 Eng. mijlen de rivier op; dan vervolgen zij hunnen weg op muilezels naar Panama, aan de Stille zee. Op deze wijze kan thans de reis van de eene zee naar de andere, over de landengte, in zeventien uren gedaan worden; meestal echter gaat er de dubbele tijd mede heen. Men bouwt echter tegenwoordig een *spoorweg*, welke het eindpunt der vaart op de rivier met Panama verbindt, en hij zal spoedig voltooid zijn. Dan zal men, zoo als een Amerikaan zich uitdrukte, aan den Atlantischen oceaan eene cigaar aansteken, en ze nog niet kebben uitgerookt, als men de Stille zee bereikt. Tusschen Californië en Indië zeilen schepen bij voortduring heen en weder, en binnen kort zal waarschijnlijk het verkeer met schroefstoombooten tusschen beide landen even zoo regelmatig zijn, als thans tusschen Liverpool en Nieuw-York. Vele Chinezen stroomen reeds naar Californië, en behooren daar tot de beste werklieden. Er bestaat reeds eene regelmatige communicatie tusschen den nieuwsten staat der wereld in het verre Westen en den oudsten staat der wereld in het verre Oosten; aldus hebben de nieuwste civilisatie van het Westen en de oudste van het Oosten elkander ontmoet, en een lang gekoesterden wensch vervuld, ofschoon dan ook op eene andere wijze dan men wachtende was.

Boven alle menschelijke berekening zullen de gevolgen reiken, welke de eindelijke vereeniging der beide oceanen,

die van het Oosten en het Westen, hebben zal. Zij brengt de verslapte, neêrgedrukte millioenen der gezamenlijke Oude Wereld in aanraking met de energische, vrije millioenen der Nieuwe; zij geeft den handel eene nooit vermoede vlugt en nieuwe rigtingen; zij zal de band worden — zoo als een zoon van het niet-eenige Duitschland zich uitdrukt — die alle natiën der aarde tót één groot huisgezin verbindt; want de groote scheidspaal zal gevallen zijn, die hen van elkander hield, en zij werd nedergerukt door de zucht der menschen naar goud; — het goud van Californië was de sleutel, die de geslotene poort tusschen het oosten en het westen der aarde eindelijk opensloot.

De verschillende wegen, die tot dusver tot verbinding van beide oceanen werden voorgesteld, zijn de volgende:

Vooreerst die van Chagres naar Panama, waarvan wij reeds hebben gesproken, en die tot dusver de meest gebruikelijke was. Hij loopt door een ten hoogste schilderachtig oord, dat door geene landstreek in Europa overtroffen wordt, en heeft thans slechts het eenige onaangename, dat zich allerlei dievenvolk in de omstreek ophoudt, om hen, die uit Californië met stofgoud terugkomen, aan te vallen en uit te plunderen. Het zich aan het einde van dezen weg bevindende Panama ligt aan eene rotsachtige kaap, die naar de eilanden uitsteekt, welke hier eene schoone en veilige haven vormen, waarvan mede eene afbeelding hiernevens gaat. De huizen zijn hooge, steenen gebouwen; maar de straten zijn eng. Even als alle Spaansche steden, heeft zij eene zeer fraaije hoofdkerk. De voltooijing van den spoorweg zal de stad tot de belangrijkste aan de kust der Stille zee maken, tot het middelpunt van verkeer tusschen de eilanden van dezen oceaan, tot hetgeen thans Nieuw-York aan de Atlantische zee is.

Het belangrijkste van alle voorstellen tot verbinding der beide zeeën is in allen geval dat van een voor schepen toegangbaar kanaal, dat van Port San Juan de Nicaragua uitgaat, de rivier San Juan naar het meer Nicaragua volgt, en van daar af den besten weg naar de Stille zee zoekt. Het genoemde meer is reeds bevaarbaar. Van de zuidwestelijke zijde van hetzelve wil men met het kanaal naar de baai van Salinos gaan, hetgeen slechts 13½ Eng. mijl afstands is. Voorzeker zullen hier de hooge bergen aan de kust een

groote hinderpaal zijn. Derhalve heeft men voorgeslagen, van het meer uit, het kanaal naar den San Juan del Sur, verder noordwaarts, te laten loopen, hetgeen 16 Eng. mijlen afstands is. De nieuwste opmetingen zijn ook tot dusver in deze rigting gemaakt; maar op dezen weg vindt men tusschen het meer Nicaragua en de Stille zee een hoogen onafgebroken bergrug, welke den aanleg van een kanaal onmogelijk zal maken.

Een ander plan strekt om het meer Nicaragua door een kort kanaal met het meer Managua of Leon te verbinden, en van dit laatste een kanaal naar Tamarinda (16 mijlen ver) naar de Stille zee te graven. Dit zou niet moeijelijk uitvoerbaar zijn; maar het water van de Managua is zoo ondiep, dat het kanaal wel door dit meer zelf mogt heengegraven worden.

Nog een plan, waaraan SQUIERS in het opgenoemd werk de voorkeur geeft, is, het kanaal van het meer Managua van eene plaats af, waar dit toereikend diep is, tot aan de Rio Estero te graven, die reeds ver op bevaarbaar is, en in zich de Golf van Fonseca ontlast.

DE VERJARING.

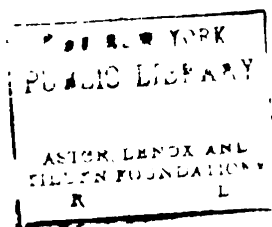
TIENTAL SCHETSEN.

Door H. P. BERLAGE.

I.

»ANT! krijg ik nu weêr van daag een heele boel moois?" vraagt de juist heden zesjarige ADOLF aan het kindermeisje, dat hem zoo even uit zijn ledekantje heeft genomen, en bezig is hem aan te kleeden. — »Ja, lieve jongen!" antwoordt deze; »wij zullen, geloof ik, schrikken van al de verjaarspresenten, die gij krijgen zult. Maar denk je daaraan nu het eerst bij het opstaan?.... Waaraan moeten we 's morgens altijd het eerst denken, en wat moeten brave kinderen het eerst doen, als ze wakker zijn geworden?" — »Bidden?" vraagt de kleine, de oogen half sluitende en eene beweging met de handjes makende, als om ze te vouwen. — »Juist!

En heb je dat nu al gedaan?" — »Neen, ANT!" En het kind sluit nu werkelijk de oogen en vouwt de handen, om zijn gewoon morgengebedje te doen, dat — niet zijne moeder, maar de brave kindermeid hem geleerd heeft, en waaraan ze hem nog iederen morgen moet herinneren en helpen, daar hij er gedurig in hapert. Want de jongen is een voorbeeld van drukte en levendigheid; een regte woelwater, van dat hij opstaat totdat hij naar bed gaat. Er kan van dat kind wat worden. Als ge hem ziet in dat schitterend bruine oog, en dat geestvolle kopje beschouwt, met dat hooge voorhoofdje en dat vernuftige mondje, en ge zijt gewoon in het kind met belangstelling den wordenden mensch gade te slaan, dan zijt ge geneigd een jaar of wat over te springen in uwe verbeelding, en stelt u dat kind voor als een veelbelovend jongeling, wien wel eens tien talenten konden zijn toevertrouwd; als een, die, bij gunstige ontwikkeling, de vreugde en de trots zijner ouders, een sieraad der maatschappij en een zegen voor zijne medeburgers worden kan, in welke betrekking hij dan ook eenmaal moge optreden. Dat hebben we grond om te verwachten van dat kind, als we het maar aanzien. Maar — we hebben meer zulke kinderen gekend. Niet van die allen is geworden wat ze voorspelden! Wij hebben gekend van die geestige, voor ongewone ontwikkeling vatbare kinderkens, voor wie we gaarne de toekomst vooruitliepen — maar met wie wij, toen zij waren geworden wat wij ze al te voorbarig maakten in onze voorstelling, o zoo gaarne weder teruggingen in hunne kindsheid, en het niet doen konden toch zonder een smartelijken — ja wèl smartelijken — traan in het oog. Veelbelovende kinderen kenden we, maar als verongelukte, ja deerlijk verongelukte jongelingen en mannen vonden wij ze terug; verongelukt, omdat hunne ontwikkeling eene geheel verkeerde rigting had genomen; omdat de levendigheid van hun gestel geenerlei tegenwigt had ontvangen; omdat hun frissche levenslust door niemand werd geleid; omdat ze van kindsbeen af hunne kinderlijke — maar spoedig niet meer zoo geheel onschuldige, maar eindelijk hartstogtelijke en onreine invallen wenschen en begeerten hadden kunnen opvolgen zonder bedwang. Ziet, de edelste planten vereischen de meeste zorg. Dit plantje ook, het zal, opdat het niet verbastere, o

zooveel toezigt, zoo dagelijksche oppassing behoeven! Dat veelbelovend knaapje, dat nu uw hart steelt door zijne uitbundige dartelheid, door zijne dolle prettige vrolijkheid, zal het niet een lossinnig jongeling worden, en met toomelooze vaart eenmaal den weg des verderfs ophollen, de schoonste verwachtingen jammerlijk teleurstellende, het moet vroeg, zoo vroeg mogelijk, diepe indrukken ontvangen van datgene, waardoor het alleen zich gunstig ontwikkelen kan. Het moet in de vreeze Gods, in de liefde tot hetgeen waarlijk goed is en schoon, tot hetgeen alleen waarachtig en rein genot oplevert, zoodra mogelijk een beschermengel vinden. Over dat kind zal een moederhart moeten waken, en een vaderoog zal het moeten bestuderen; en beider vereende zorg en beider aanhoudend gebed zal noodig zijn, om het te doen worden wat het kan worden, om het te bewaren niet het minst voor wat het evenzeer, wat het veel ligter nog worden kan. Arm kind! vader en moeder begrijpen dat niet, denken daar niet aan. Vader en moeder denken alleen aan de genoegens, die hun fortuin en hun stand hun aanbieden; die hun de dagen doen voorbijvliegen; die hun ook het verleden jaar hebben doen omgaan als een droom. Arm kind! vader en moeder zijn trotsch op u, en in de oogenblikken van den dag, die ge niet in de kinderkamer, maar bij hen doorbrengt, stellen ze zich wel eens met zekeren wellust voor, welk een opgang gij eenmaal maken zult bij uw optreden in hunne wereld; maar ze verschuiven toch dien tijd in hunne gedachten nog zeer verre; dien tijd, waarin gij niet meer een kind en zij zelve niet meer jong zullen zijn, om de wereld te genieten. Arm kind! wat vader en moeder zelve ontbreekt, hoe zullen zij het u inprenten?.... Gelukkig voor u, dat ten minste uwe kindsheid niet geheel onbewaakt zal voorbijgaan; althans, zoo God der brave Ant het leven spaart, en uwe mama de bonne u laat behouden, die zij »wel wat pieus" vindt. Ja, dat is een zegen voor u, o kleine! dien gij nu nog niet beseft, maar waarvoor ge eens — God geve het! — den Hemel danken zult, dat ten minste uwe kindermeid een vroom hart heeft medegebragt uit het huis harer godvruchtige ouders; dat zij althans u de oogjes leert sluiten en de handjes vouwen!....

Vrij wel en zonder erg te haperen heeft Adolf zijn morgen-

gebedje uitgesproken. Uitgesproken, ja! maar meer ook niet. Wat begrijpt nog een zesjarig jongsken van wat bidden beteekent? Dat weet ANT ook wel; maar zij weet ook, dat dat langzamerhand wel komen zal; maar zij weet ook, dat het reeds veel is, als een kind maar eerst gewoon is geworden aan hetgeen toch vroeger, dan menigeen denkt, reeds kan ophouden alleen werktuigelijk bidden te zijn. ADOLF heeft naauwelijks amen! gezegd, of zijne gedachten zijn reeds weêr bij de geschenken, die hij ontvangen zal. »Wat zou ik krijgen van papa en mama, ANT?.... Ik hoop een stad, met heele mooije huizen — en boomen — en kerken — en torens — en mag ik die dan bij jou opzetten, ANT?.... ANT! ben ik bij jou van daag?" — »Ja, lieve jongen! Papa en mama krijgen menschen ten eten; maar de koetsier zal JAN helpen in 't bedienen. Dus blijf ik bij je, heeft mama gezegd, en dan mag je op 't dessert even binnenkomen." — »ANT! blijf je altijd bij me, als papa en mama er niet zijn?" — »Ja, mijn kind!" — »En vertel je me dan sprookjes?" — »Ja, dat 's goed. Maar wil ik je dan ook weêr niet iets vertellen, dat wezenlijk, heel wezenlijk is gebeurd?.... Bij voorbeeld, wat heb ik je ook gisteren verteld? Kom, dat weet je nog wel...." — »Neen, ANT!.... Och, toe zeg jij het maar!" — »Nu, van het kind JE...." — »JEZUS?" — »Juist. En hoe gedroeg dat kind zich jegens zijne ouders?" — »Gehoorzaam?" — »Goed. En wat heeft die JEZUS later gedaan? Hield hij ook veel van de menschen?" — »Ik weet niet, ANT! ANT! wil ik reis dansen, zoo als papa mij geleerd heeft?" En de vlugge jongen ontsnapt, half gekleed, aan hare handen, en danst de kamer rond, vervolgens voor haar een paar passen makende, die waarlijk zoo kwaad niet zijn, en veel beloven, als hij spoedig een bekwamen dansmeester krijgt, gelijk papa reeds besloten heeft!....

De brave meid laat zich niet afschrikken. »Kom, ADOLF!" spreekt ze: »wees nu bedaard, anders kan ik u niet aankleeden. En als gij niet luistert en niet antwoorden wilt, dan vertel ik u nooit weêr wat." — »Och, ja toe, ANT!" verzocht het kind, zijne armpjes om hare knieën slaande en het hoofdje tot haar opheffende. — »Nu, wees dan maar zoet, en vertel me dan van wie JEZUS vooral veel hield!" — »Van de kindertjes?" — »Juist. Maar houdt JEZUS ook veel

van stoute kinderen?" — »Neen! alleen van zoete kinderen.... Ben ik zoet, ANT?" — »Ja, als je papa en mama liefhebt en gehoorzaamt; en ook zoet bidt.... En waar komen brave kindertjes eenmaal?" — »In den hemel." — »Juist, bij JEZUS en de engeltjes. Nu, van middag zal ik je weêr wat vertellen van JEZUS, hoor!" — »Als je blieft, ANT!... He, ANT! laat me even op mijn stokpaardje rijden!" — »Neen, lieve jongen, nu niet! Dan wordt het zoo laat eer gij klaar zijt. En we moeten op het oogenblik naar papa en mama. En als papa en mama u nu geluk wenschen met uwe verjaring en u een geschenk geven, wat zult gij dan zeggen?" — »Ik weet niet, ANT! Dank u, papa? dank u, mama?" — »Nu ja; maar dan verder? Kom, ik zal 't je voorzeggen: Papa en mama! ik wil bidden, dat ik braaf mag leeren en God liefhebben, en dat God u voor mij in het leven spare!" En totdat de kleine bijna geheel is aangekleed, herhaalt zij deze woorden. »Maar waarom wenscht gij nu," vraagt zij ten laatste, »dat God papa en mama zal sparen?" — De kleine ziet haar aan met een vragenden blik, zonder te antwoorden. — »Waar is grootmama?" herneemt zij nu. — »Dood! Weggegaan met den zwarten omnibus!" (*) — »Juist. En was grootmama verleden jaar al dood, toen gij jarig waart. Wat heb je toen ook van haar gekregen?" — »Een gouden cent?" — »Ja! maar nu is grootmama er niet meer, en ziet gij haar niet meer. Spijt u dat niet?" — »Hé, ja!" — »En zou 't u niet erg spijten, als papa of mama ook eens wegging en niet weêrkwam?" — »He ja!" — »En wil je nu niet graag bidden, dat papa en mama er nog mogen zijn, als gij weêr jarig zijt? En ook dat je braaf mag wezen en God liefhebben, zoodat papa en mama, zoo lang als ze leven, nooit over je behoeven te schreijen en bedroefd te wezen?" — »Ja, ja, ANT!.... ANT! zijt gij wel eens bedroefd om mij?" — Een kus is het antwoord. — »ANT! jij gaat toch niet meê met den zwarten omnibus?" vraagt het kind eensklaps, zonder het zelf te weten boven alles aan haar gehecht, die hem de meeste ware liefde bewijst. En als zij hem antwoordt: »Als 't God blieft, blijf ik nog lang

(*) Zoo noemde een kind eens eene lijkkoets. Het begreep niet hoe treffend eene waarheid het uitsprak: *voor allen* eenmaal die koets!....

bij u," dan, niet waar? dan bidden we met haar mede ter wille van dien onnoozelen kleine, dat God haar nog lang spare, en dat ze, even als heden, dikwijls moge verschoond worden om meê de tafel te bedienen, als er diner is aan het huis van Mijnheer en Mevrouw!

II.

»Georges! wat wilt gij het liefst voor uwe verjaring hebben?" had de Heer K. aan zijn zoon gevraagd, den dag voor dat deze zijn vijftiende jaar zou intreden. »Zeg het vrij, want ik weet waarlijk niets voor u te bedenken. En weet gij zelf het niet zoo terstond, gij behoeft ook nu nog niet te beslissen; zeg het mij maar heden middag; in dien tijd zal u wel iets te binnen schieten. Gij moogt iets kiezen, dat tien à twaalf gulden kost."

Ziet daar onzen vriend in een moeijelijken toestand gebragt. Het kon al een aardig present wezen voor dien prijs. En welke veertienjarige knaap heeft niet allerlei wenschen, wier vervulling hem gelukkig zou maken? Hoe klopte Georges's hart van verrukking, als hij dacht aan de heerlijke schrijfcassette, die laatst zijn vriend Gerrit, zijn mededinger in de derde klasse van het gymnasium, voor zijne verjaring gekregen had! Zoo eene zou hij nu ook wel kunnen krijgen!... Maar lang ook reeds had hij verlangd naar eene complete uitgave van Schiller's werken, waarvan hij juist een deeltje ter leen had. Die heele, keurig nette uitgave, met het portret des dichters, kostte juist twaalf gulden. En zoo had hij meer boeken op een lijstje staan, die hij ook eens bij de eene of andere gunstige gelegenheid als papa eens in eene goede luim was, of hij kreeg na de prijsuitdeeling de gewone vijf gulden voor iederen prijs van zijn vader, met nog een driegulden van oom Bernard er bij, wenschte aan te koopen. Daar kon hij nu eene keus uit doen en zijn boekenschat aanmerkelijk vermeerderen!... Doch ongevallig was het ook niet, zoo'n flinke verwdoos te bezitten, als hij laatst bij zijn teekenmeester had gezien, die hem onlangs had aangespoord, om nu ook eens met kleuren te wasschen; hetgeen hem ook zeer aanlokte, daar hij Oost-Indischen inkt toch op

den duur wel eentoonig vond. Zulk eene doos, zou zij voor tien, twaalf gulden te krijgen zijn?... Een van die drie, de cassette, de SCHILLER, de verwdoos, — dit was hem bijna om het even. En nog zweefden hem, meer of minder aantrekkelijk, onderscheidene voorwerpen voor de verbeelding henen, die hij, o zoo graag! zijn eigendom zou noemen. Van tijd tot tijd had hij bij BUFFA platen zien hangen, waarvan hij had gewatertand; en nu, hij mogt vrij kiezen, als het maar niet boven de twaalf gulden liep!... Maar hoe gaarne hij ook zijne kamer met eenige GRENIER's of GAVARNI's zou versieren, nuttiger was toch weder een goede, uitvoerige Atlas; of misschien kwam er wel eens spoedig op eene boekverkooping een paar globes voor, waarnaar hij met zijne twaalf gulden al een heelen gooi zou kunnen doen!... En hoe?.... als eens de geheele som of een gedeelte werd besteed voor een aantal voorwerpen, die wel niet even nuttig, maar toch ook zeer begeerlijk en prettig waren om te hebben, een rotting met zoo'n aardigen gedraaiden kop er op; een mooije meerschuim met een flink ebbenhouten roer; een elegante cigarenkoker; eene nette maroquinlederen brieventasch! Dit alles kon hij er best voor koopen!...

Lezer! gevoelt gij niet, hoe verlegen onze GEORGE er onder moest worden, toen hij te vergeefs trachtte uit al dat heerlijks en begeerlijks eene keus te doen? In waarheid, het zou maar goed geweest zijn, als zijn vader voor hem gekozen had — en goed is het ook, niet waar? dat onze Hemelsche Vader maar voor ons kiest, wat ons deel en ons lot zal zijn. Wat eene verlegenheid voor, wat een berouw na de keus wordt daardoor ons bespaard!

Evenwel, onze GEORGE werd door eene invallende gedachte uit zijne verlegenheid gered. Zij deed hem iets anders kiezen dan dat alles, wat hij zoo gaarne zou meester geworden zijn. Iets heel anders viel hem in, waarop hij met blijdschap zijne keus bepaalde. En toen des middags zijn vader hem vroeg: »Wel nu, GEORGE, weet gij het nu, of zijt gij nog altijd in het onzekere wat te kiezen?" was zijn besluit zoo gerijpt, dat hij zonder aarzelen, ofschoon niet zonder eenige bedremmeling, antwoordde: »Papa, als u het goedvindt, zou ik liefst het geld zelf hebben."

De Heer K. verwonderde zich eenigermate over dit ant-

woord. En het viel hem nu weder in, dat GEORGE in den laatsten tijd meer dan eens een paar dagen vóór het einde der week, wanneer hij hem zijn zakgeld gaf, daarom gevraagd had. Was hij ook nu weder verlegen om geld? Hoe zou dit komen? Deze vraag baarde den vader eenige zorg, en hij besloot zijnen zoon eens goed na te gaan. Maar daarom gaf hij nu ook geen verwondering te kennen over GEORGE's verzoek, en antwoordde op onverschilligen toon: »Zoo als gij wilt; het is mij natuurlijk om het even.",

GEORGE was blijde, dat het zoo zonder tegenwerping, zonder navraag zelfs naar de reden van zijne keus, afliep.

En wie hem den volgenden morgen op zijne kamer had gezien, wel tien malen een doosje met geld overtellende, zou in hem een jongen gierigaard hebben vermoed, ware het niet, dat het verheugde gezigt, waarmede hij zich gedudurig de handen wreef, weder meer de gedachte had opgewekt aan een jeugdigen bon-vivant, die zich bij voorraad vrolijk maakt met de genoegens, welke hij zich weder voor zijn geld verschaffen kan.

Maar GEORGE was noch het een, noch het ander.

Het was de avond van zijn jaardag. Tot acht ure had hij op zijne kamer gezeten. En omdat hij jarig was, had hij het er maar eens van genomen, en het deeltje van SCHILLER uitgelezen, dat hij ter leen had. Het was hem een genot geweest — toch had hij er niet meer aan gedacht, om zelf een SCHILLER te koopen. Nu ging hij naar beneden naar de huiskamer: hij had papa het kantoor hooren sluiten; en gelijk hij zelf daarnaar verlangde, zoo wist hij dat het zijnen ouders genoegen zou doen, nu verder dezen avond bij elkander stil en huiselijk door te brengen. Toen hij binnenkwam, stoorde hij zijne ouders blijkbaar in een drok gesprek, dat zij terstond staakten, terwijl hunne houding verre was van ongedwongen; maar beiden herstelden zich spoedig, en begroetten hem, ieder op hunne eigenaardige wijze, regt vriendelijk: »Zoo jongen!" klonk het uit den mond van den Heer K.: »gij daar ook?" terwijl Mevrouw, die misschien wel wat veel moederlijken trots koesterde op haren zoon, die zoo vele prijzen behaalde, daarop volgen liet: »Wel ja, daar doet gij wel aan, GEORGE, dat gij nu eens de boeken de boeken laat, en u bij ons wat komt ont-

spannen." En beiden zagen hem aan met eene bijzondere teederheid, die GEORGE aan de gelegenheid van den dag toeschreef. »Ja, mama!" antwoordde hij, »die ontspanning zal ik eigenlijk niet noodig hebben. Want om u de waarheid te zeggen, ik heb mij den heelen avond zoo door SCHILLER laten medeslepen, dat ik verder niets gedaan heb." — »Bevalt die u zoo?" viel de Heer K. hier met overhaasting in, blijkbaar eene hem welkome gelegenheid aangrijpende: »dan kocht ik er een voor mijzelven, voor mijne verjaring. Het is toch een werk, dat duurzame waarde behoudt, en dat men gaarne, ook na het gelezen te hebben, van tijd tot tijd nog eens weder opslaat." GEORGE was het in zijn hart geheel eens met zijn vader; toch sprak hij: »Och, papa, nu lees ik hem vooreerst van GERRIT, en later zal hij wel eens op eene boekverkooping voorkomen." — »Nu, ik noem nu ook maar dit," vervolgde de Heer K., tot niet geringe verlegenheid van GEORGE; »maar was er toch niet wel iets anders te bedenken geweest tot eene geschikte verjaring voor u? Ik weet niet, maar ik vind het niet eigenaardig, dat gij niet iets hebt, dat u dezen dag herinnert, en ik had toch liever gezien, dat gij iets hadt gekocht voor het geld, dat wij u gegeven hebben. Waarom hebt gij dit toch ook niet gedaan? Het bevreemdt ons inderdaad wel een weinig. Gij zult toch niet liever oppotten?" — GEORGE werd hoe langer hoe verlegener. »Neen, papa! oppotten niet!" dit was het eenige, wat hij wist te antwoorden. — »Nu, wat dan?" hernam nu Mevrouw K., tot nieuwe verlegenheid van GEORGE zich er ook inmengende. Hij voelde, dat hij eene kleur kreeg, en dat het niet lang zou duren, of zijne verwarring zou in het oog loopen. Daarom sprak hij, in de hoop van zoo verdere vragen af te snijden: »Och, lieve ouders, weest verzekerd, dat ik wat gij mij geeft niet onnut besteden zal." Maar hij had misgerekend. — »En gij wilt ons dus niet zeggen," vervolgde de Heer K. weder, »wat gij er mede denkt te doen?" — »Och, papa!" antwoordde GEORGE, ten einde raad, »wilt gij mij genoegen doen op mijn jaardag, vraag mij dan daar niet naar. Gij zult mij daar een heel, heel groot pleizier mede doen." — »En als wij het nu eens reeds wisten?" sprak de Heer K., die nu genoeg had gezien, dat zijn zoon zich niet openbaren zou, en hem nu ook niet langer wilde

pijnigen, door hem in verlegenheid te brengen. — George schrikte geweldig, en een hoog rood verwde zijne wangen. »Reeds wisten?" riep hij uit, met de grootste verbazing. — »Ja, alles," antwoordde zijn vader, terwijl hij zijnen zoon naar zich toe trok en hem nu geroerd in zijne armen sloot, waarna ook Mevrouw K. hem teederlijk omhelsde, en hij in de beminnelijkste verlegenheid zijn hoofd aan haren boezem verborg, toen de Heer K. vervolgde: »Ja, wij weten, dat onze lieve zoon George, voor wiens bezit wij God danken, in plaats van te voldoen aan de natuurlijkste begeerte naar het een of ander, dat hij zich nu kon en zelfs naar de bedoeling van zijne ouders moest aanschaffen, liever al het geld, dat hij daarvoor gekregen had, ja nog twee weken van zijn zakgeld daarenboven, heeft afgestaan, ten einde eene arme vrouw in staat te stellen om hare rekening bij den apotheker te betalen, en haar alzoo van eene zorg te ontslaan, waaronder zij reeds geruimen tijd gebukt ging."

Zoo was het. Toen George den vorigen morgen zoo van alle kanten getrokken werd door allerlei voorwerpen, die hij gaarne zou gevraagd hebben voor zijne verjaring, had hij nog eens het lijstje opgezocht, waarop hij een en ander boek had opgeteekend, dat hij bij gelegenheid zich wenschte aan te schaffen. Maar ziet, een ander lijstje viel hem in de hand, en eensklaps trad het bedrukte gezigt van Grietje, de werkster, hem voor den geest, dat hem laatst aanleiding had gegeven, om haar te vragen wat haar scheelde. Zij had hem toen beleden, dat zij nog altijd zeer in 't achterspit was wegens de ziekte van haren man in het verleden jaar; dat zij nog de medicijnen niet had kunnen betalen, en dat nu ook haar zoontje ziek was, maar zij zich te veel schaamde om bij haren schuldeischer nieuwe medicijnen te halen. Hij had haar toen iets gegeven, om wat haar kind behoefde terstond te kunnen betalen. En zij was op het lijstje gekomen, dat hij sedert eenige maanden aanhield, om ongelukkigen in het geheugen te houden, aan wie hij van tijd tot tijd eenige ondersteuning wilde geven; iets, waarom hij meestal slecht bij kas was, en wel eens bij voorraad om zijn weekgeld moest vragen. Eene gedachte vloog hem door de ziel! Nu kon hij haar geheel helpen! Als papa hem het geld wilde geven, in plaats van het geschenk zelf, en hij legde er twee

gulden van zijn weekgeld bij, dan kon hij hare rekening betalen. En de knappe, oppassende vrouw, die alleen door ziekte in schuld was geraakt, zou niet meer zoo'n bedrukt gezigt behoeven te zetten! Van daar zijn besluit; en schoon wij het eerlijk bekennen moeten, dat nog van tijd tot tijd, dien heelen dag, wel eens allerlei verleidelijke voorwerpen de revue passeerden voor het oog zijner verbeelding, die dreigden zijne keus te doen wankelen, zoo mogen we toch ook er bijvoegen, dat toen hij, den morgen van zijn geboortedag, nog vóór schooltijd, bij GRIETJE gegaan zijnde om haar van hare zorg te ontslaan, hare sprakelooze dankbaarheid en overstelpende blijdschap in hare met tranen gevulde oogen las, onze GEORGE zichzelven geluk wenschte en God dankte, dat hij zich *zulk* een geschenk op zijnen jaardag gekozen had. Maar nu was hij inderdaad boos op haar, dat zij niet had kunnen zwijgen.

»Ik vind het regt leelijk van GRIETJE," viel hij daarom ook zijn vader in de rede. »Ik dacht niet, dat zij zoo'n babbelkous was." — »Dat moet gij haar vergeven, GEORGE! want eigenlijk is het uwe eigene schuld!" — »Mijne schuld?" — »Ja; waarom hebt gij haar gezegd, dat het geld van ons kwam?" — »Wel, zij weet dat ik heden jarig ben. Zeide ik haar nu, dat ik hare rekening zou betalen, dan zou zij misschien hebben begrepen, dat ik het deed voor het geld mijner verjaring. En zij zou misschien niet begrepen hebben, dat ik zoo daarvan veel grooter genoegen had dan anders, en dat zou ligt hare blijdschap verminderd hebben. Maar het is regt leelijk van haar, want ik had haar zoo op het hart gedrukt om er niet van te spreken, omdat u dit niet wildet!" — »Ja, maar na hare overijlde belofte van er over te zwijgen, heeft haar dankbaar hart haar aangespoord om die te breken. En wij zijn er regt blijde om, beste GEORGE, omdat we u nu ook van die zijde hebben leeren kennen. En misschien zult gij er ook nog blijde om zijn. Wel hebt gij nu geen verjaar-cadeau, want wij willen u uwe heilige vreugde niet ontnemen, door u toch nog een present te geven." — »Ooh neen, papa! veel liever niet!" — »Maar wij hebben iets besloten. Van nu af namelijk wordt uw weekgeld verdubbeld, want wij hebben wel gemerkt, dat uwe behoeften zijn toegenomen. Nu ja! dank maar

niet, jongen!" vervolgde de Heer K., toen George, uitermate verrast en verheugd over deze gunst, zijne ouders om den hals vloog. »Hoor liever nog ééne voorwaarde, die ik maak, dat gij namelijk nooit meer in naam alleen, maar dikwijls met de daad, mij maakt tot den deelgenoot uwer liefdadigheid, als gij hulp daartoe noodig hebt. En voorts onthoud dezen regel: geven is goed, maar geven is niet altijd weldoen. Maar daar zullen wij nog wel eens nader over spreken." — »En," fluisterde Mevrouw K. haren zoon in het oor, »moeder heeft ook nog een potje.... gij begrijpt mij wel!"

George had verder in het geheel geen hinder meer, bij het zien van Gerrit's fraaije cassette, of als hij weêr eens stond te kijken voor den winkel van Buffa, of bij zijn gunsteling Vitta, den galanteriekramer in de kastjes. Ook ging hij maar trouw voort met het lijstje aan te vullen van de boeken, die hij wel eens — bij gelegenheid — koopen zou. Maar ik wenschte, dat gij de gretigheid hadt aanschouwd, waarmede hij op den St. Nicolaas-avond, die een paar maanden na zijn jaardag inviel, een keurig net, kersversch, compleet exemplaar van Schiller begon open te snijden, dat hem tot eene *surprise* gezonden was. Van wien? Daarnaar behoefde hij geen oogenblik te gissen!

III.

Oudersmart!.... daar is geen smart zoo wreed, zoo folterend, zoo hartverscheurend, zoo troosteloos, als deze! Daar is geen lijden, dat met zulk een lijden kan worden vergeleken.

Verlies uw goed! het is hard; maar gij houdt toch uwen God over, die zorgen zal, en uwen arm, wiens werk hij wil zegenen; en zoo ge zocht de spijs, die niet vergaat, gij hebt de belofte, dat al het overige u als zal worden toegeworpen.

Verlies uwe gezondheid en lijd smarte naar het ligchaam! Ja, de smart des ligchaams, zij kan hooggaande zijn, zoo zelfs, dat gij den dood inroept als uwen verlosser. Maar ondragelijk is dat lijden niet, zoo daar maar vrede is in uw gemoed

en het vast geloof, dat de Hemelsche Vader niet plaagt van harte, maar kastijdt tot ons nut. En óf gij zult eerlang uw lijden vergeten, als gij moogt worden opgerigt van uw ziekbed; óf u wacht — toch ook eerlang — de eeuwige ruste.

Zie uwe menschenliefde met ondank beloond, uwe ijverige pogingen tot heil des naasten met onverschilligheid, met miskenning vergolden; ja, het is eene bittere ervaring; maar in de grootmoedige standvastigheid zelve uwer liefde vindt gij uw loon, — in het bewustzijn, dat God u kent, uw troost.

Verlies uw kind; ja, het is een gemis, dat het hart doet breken; maar daar is balsem voor die wonde zelfs. Kondt ge uwen lieveling in hope overgeven aan den Heer, hij won — dat weegt op tegen uw verlies! Eenmaal ziet gij hem weder — dat uitzigt, hoe mengt het onder uwe droefheid het zalig voorgevoel der reinste vreugde!

Maar dat een vader, eene moeder, voor al hunne namelooze teederheid, voor al hunne onbeschrijfelijke zorgen, voor al hunne zelfverloochening, voor al hunne doorwaakte nachten, voor al hunne met iederen dag nieuwe en tot aan iederen avond de zelfde liefdevolle en onverdroten bemoeijingen, van hun kind niets inoogsten dan ondankbaarheid, dan koelheid, dan onverschilligheid, — dat hij hun vreemd is, van wien zij zich niet kunnen vervreemden, al moest het hun het leven kosten, — dat zij de liefde desgenen ontberen moeten, wiens liefde hun leven, hun wellust, hun alles is, — dat zij zich zien onteeren door wie hunne eere en hun kroon konden wezen, — dat zij, die hun dierbaarder zijn dan zij zichzelven, hun eigen waarachtig geluk zien bederven, — dat zij het uitzigt koesteren moeten, van eenmaal — voor eeuwig — te worden gescheiden van hen, aan wie zij verbonden zijn met den hechtsten band.... o, dat is meer dan wreed! dat is een lijden zonder naam! daar is geen troost onder die droefheid!

Dat was sedert eenige maanden de ondervinding van den Heer en Mevrouw C. Zulke gedachten waren het, die op den jaardag der laatste hen vervullen moesten, en dien dag — een feestdag weleer — tot een dag maakten van somberheid en pijnlijk lijden der ziele.

Wat hadden ze reeds geleden, sedert hun Herman van lie-

verlede zoo uithuizig, zoo loszinnig in zijne woorden, zoo verkwistend, en jegens hen zoo koel, zoo onverschillig, menigwerf zelfs zoo barsch, zoo opvliegend was geworden! Wat al bittere tranen hadden ze geschreid, toen ze duidelijk merkten, dat al hunne vermaningen, al hunne beden, dat strengheid of zachtheid niets op hem vermogten, en hij geen afstand wilde doen van het ligtzinnige leven, dat hij was gaan leiden!

Maar dit hadden zij zich toch niet voorgesteld, dat hij zelfs den geboortedag zijner moeder vergeten zou!

Wel niet blijde — dat gevoel begon haar hoe langer hoe vreemder te worden — maar toch met eenige opgeruimdheid was Mevrouw C. dien dag begonnen. Zij hoopte, die dag zou nog iets goeds uitwerken. Haar zoon zou haar gelukwenschen, haar een klein geschenk geven. Wat schoone gelegenheid, om eene poging te wagen, ten einde hem te treffen! Zij zou hem hartelijk om den hals vallen, hem met al de welsprekendheid der moederlijke liefde betuigen, dat zij *niet* gelukkig was, niet gelukkig kon zijn, zonder zijne liefde, en zoo lang hij zoo voortleefde. Zij zou hem bidden, smeeken, bezweren, om zijn hart haar weder te geven; dat geschenk zou haar rijk maken; dat zou haar en zijnen braven vader de vreugde wedergeven, die ze zoo lang niet meer hadden genoten; en zij zouden weder God voor hem danken, gelijk zij had gedaan in het uur zijner geboorte. Ja, hun ouderdom zou kalm en hun sterven zalig wezen, als ze maar wisten, dat hun HERMAN, hun eenig kind, den weg der deugd betrad, en hen niet zoo spoedig vergeten zou. O wat zou zij welsprekend zijn, en — ja, dat wist zij zeker — zij zou hem roeren, en hij zou daaronder niet ongevoelig blijven kunnen!

Met zulke gedachten vervuld, gevoelde Mevrouw C. werkelijk eenige opgeruimdheid, en haastte zij zich, om een poosje vóór haren man in de ontbijtkamer te zijn, in de hoop van haren zoon afzonderlijk te kunnen spreken. Maar de beide echtgenooten hadden reeds een half uur zitten wachten met het ontbijt, eer HERMAN — naar hen toe kwam, en, met een woord althans, met een handdruk, zijne ouders gelukwenschte? Neen — met het onverschilligste gelaat »goeden morgen" zeide, en zijne moeder verzocht hem een kop thee te geven.

Dat was hard! Er werd weinig gesproken onder het ontbijt. Zoodra het was afgeloopen, ging HERMAN naar zijne kamer, en had weldra het huis verlaten.

Dit gaf Mevrouw C. weder eenigen moed. Misschien had hij een aandenken voor haar besteld, en was het niet op zijn tijd bezorgd of klaar geweest. Dit kon hij wel zijn gaan halen. Straks zou hij het haar geven, en tevens haar gelukwenschen...

Maar wel kwam HERMAN op den gewonen tijd binnen, om koffij te drinken en de krant te lezen; doch daar bleef het bij.

De teleurstelling van de arme moeder werd hoe langer hoe smartelijker, en de Heer C., zelf diep gekrenkt, vond hoe langer hoe minder troostgronden voor zijne vrouw — waaraan hij zelf eenig gewigt hechtte. Hij zou zijnen zoon over zijne verregaande onnadenkendheid en onverschilligheid hebben aangesproken, wanneer zijne vrouw hem niet dringend had verzocht, dit niet te doen.

Maar eene liefhebbende moeder houdt zich vast aan een stroohalm, waar het de mogelijkheid geldt, dat zij het hart van haar kind nog niet geheel verloren heeft. Met angstige spanning wachtte zij den maaltijd af. Dan zou HERMAN haar wel gelukwenschen met een glas wijn; want in dien tijd zou het hem toch wel ingevallen zijn, dat zij jarig was. Of misschien had hij wel een toast in verzen, en zijn gelukwensch daarom tot die gelegenheid uitgesteld...

IJdele hoop alweder! Bijna ware Mevrouw C. in tranen uitgebarsten. Maar zij bedwong zich. Zij hoopte nog op den avond. En het zou haar zoo goed doen, als hij zelf toch nog maar op de gedachte kwam, zonder dat het hem herinnerd werd. Daarom vroeg zij op veelbeteekenenden toon: »Gij gaat *heden* avond toch niet uit, HERMAN?" Het miste doel. — »Ja wel, mama!" was het antwoord. »Ik moet naar ADOLF." — »Maar dan komt gij toch *nu* eens niet laat te huis?" vervolgde zij, en reeds blonken de tranen in hare oogen. Maar hij zag haar niet aan, en bemerkte het niet, toen hij antwoordde: »Ik weet niet, mama!"

Het was bij half een, toen HERMAN te huis kwam. Mevrouw C. had volstrekt willen wachten op haren zoon, om hem te zeggen, welk eenen smartelijken jaardag zij had doorgebragt,

door zijne onbegrijpelijke koelheid, een gevolg van zijn ligtzinnig levensgedrag. Maar de Heer C. had eindelijk met veel moeite van haar verkregen, dat zij zich te bed begaf. Hij was beducht, dat HERMAN zijner moeder nieuwe smart zou veroorzaken, en wilde zelf liever eerst zijnen zoon ernstig onder handen nemen.

Een half uur duurde het gesprek, dat hij met HERMAN hield; een pijnlijk half uur, door Mevrouw C. onder tranen en gebeden doorgebragt.

»Hoe was hij?" sprak zij zacht tegen haren echtgenoot, toen deze eindelijk de slaapkamer intrad. — »Hij is nog niet onverbeterlijk," was het ontwijkend antwoord, met zigtbare ontroering uitgesproken. De Heer C. wilde haar niet zeggen, dat HERMAN onder zijne ernstige toespraak ongevoelig was gebleven, en — wrevelig, omdat toch ook zijn geweten hem beschuldigde — eindelijk hevig was uitgevallen: »Nu ja, al die zedepreken! Het is ook wat, dat ik mij in den datum vergist heb!" Daarop was hij zonder »goeden nacht" heengegaan. Mevrouw C. was bevreesd om verder te vragen. »Maar hoe kwam het," vervolgde zij toch, »dat hij zoo mijn geboortedag vergeten kon?" — »Hij had zich in den datum vergist; hij meende, dat het morgen was. Wij moeten maar voortgaan met voor hem te bidden."

En die nacht werd ook — het was de eerste niet — onder aanhoudende gebeden doorgebragt, slechts door onrustige sluimering afgewisseld.

IV.

Wat, geloof ik, de meeste menschen gewoon zijn te doen, als zij des morgens van hunne respective slaapgelegenheden zijn opgerezen — eens te kijken naar de lucht, welk weêr het is — dat verzuimde ook WILLEM A. niet. Maar eens op eenen morgen nam hij toch met bijzondere belangstelling het gelaat des hemels in oogenschouw. Veel kon hij er niet van zien; want het bovenhuisje, dat hij met zijne moeder bewoonde, stond in eene wel gezellige, maar niet zeer breede dwarsstraat. En om het kleine strookje — waartoe zich het veld van

onderzoek voor zijne vroege weêrkundige waarnemingen, wegens de hooge huizen zijner overburen, bepaalde — te kunnen beschouwen, was hij genoodzaakt zijn neus in eene even naauwe als gevaarlijke aanraking te brengen met de eene of andere ruit van het raam zijner slaapkamer. Maar al kon hij dan maar weinig van den hemel zien — iets, waaronder de gedachte hem wel eens had getroost, dat onze plaats in den hemel niet zal afhangen van de meerdere of mindere ruimte, die men daarvan uit zijne aardsche woning kan bespeuren — wat hij er van kon zien, stelde hem volkomen tevreden, en onder den uitroep: »Mooi weêrtje van daag!” ging hij voort met zich aan te kleeden. Dit duurde vrij wat langer dan anders. Want stellig bij ieder rustpunt, dat zich als van zelf in zijn toilet aanbood, nam hij eens even een boek in de hand, dat op zijne tafel lag, en las hij nog eens weder een papier over, dat er van boven uitstak, waarbij zijn gezigt eene telkens vergenoegder plooi kreeg. Al die intermezzo's namen zeker wel tien minuten weg. En toen kwam nog het ergste ophoudteeken. Want nadat hij zijn zwarten rok uit de kast had gekregen en naauwkeurig bij het raam in oogenschouw genomen — hetgeen een bedenkelijk hoofdschudden ten gevolge had — kwam de verwdoos voor den dag, en werden de naden van de mouwen en den rug, en het laken om de knoopsgaten, met Oost-Indischen inkt — gewone schrijfinkt had de ondervinding hem doen kennen als onderhevig aan de verraderlijke eigenschap van te glimmen — zorgvuldig en voorzigtig bestreken. En hoe geoefend ook de hand mogt wezen, die dezen arbeid verrigtte, en hoe zeer ook alles den meester in de kunst verried, toch gingen er wel twintig minuten mede heen, eer het verjongde zondags- en feestgewaad zijne gewone plaats hernam, nadat zijn eigenaar niet zonder eenige zelfvoldoening er nog een laatsten onderzoekenden blik op geworpen had. Maar schoon Willem alzoo een half uur later gereed was dan gewoonlijk, hij was ook wel een uur vroeger opgestaan; en toen hij met het boek in de hand naar beneden snelde, was hij tot zijne blijdschap nog de eerste, die in de voorkamer kwam, waar het ontbijt juist was klaar gezet.

Inmiddels deed Willem's moeder, alvorens zij hare slaapkamer verliet en zich ook naar voren begaf, zichzelve geweld

aan, om een opgeruimd voorkomen aan te nemen. Zij was heden jarig, en zij wenschte op dien dag vooral hare zorgen voor haren zoon te verbergen. Maar zij gevoelde, dat het haar moeijelijk vallen zou. De toekomst toch begon donker, zeer donker te worden. Wat zij zelve verdiende met hoedenmaken voor een groot magazijn, welk werk zij na den dood van haren man had moeten ter hand nemen, gevoegd bij het weduwengeld, dat zij uit een fonds trok, en hetgeen Willem op het kantoor verdiende, dat alles zamengenomen had tot hiertoe haar in staat gesteld om iedereen te voldoen. Maar het laatste vierendeeljaars had zij veel geleden aan duizelingen, en daardoor, vooral des avonds, weinig kunnen werken. En nu over drie dagen — zij was den 29sten Julij jarig — moest zij de huishuur betalen, en was daartoe onvermogend. Met die gedachte was zij ook heden opgestaan, en schoon zij den God haars levens regt dankbaar was, dat zij dezen dag beleven en zich in het bezit van zulk een braven zoon verheugen mogt, toch had zij veel moeite om hem een blij gelaat te toonen, toen zij zijne hartelijke gelukwenschingen ontving, en hem dankte voor het boekgeschenk, dat hij haar overhandigde. Terwijl zij den titel las: *Het leven. Gedachten en beelden. Naar het Hoogduitsch*, en daarop het boek begon te doorbladeren, onder gedurige uitroepen: »O, dat is zeker heel mooi, Willem!.... dat schijnt een regt nuttig, stichtelijk boek te zijn; ik hoop, dat gij het mij spoedig eens kunt voorlezen," had Willem werk, om zijne ontroering te verbergen, door lang bezig te zijn met het openen van den kwarto-bijbel, waarvan de koperen sloten toevallig bijzonder klemden van daag. Want het oogenblik naderde, dat zijne moeder het papier ontdekken moest, dat even boven de bladen van het boek uitstak. »Hé, daar ligt wat in!" riep zij ook na eenige oogenblikken: »een papier! Hebt gij dat er ingelegd, Willem?" — »Een papier! ik? Neen, moeder!" antwoordde hij schijnbaar verwonderd. — Jufvrouw A. had intusschen het papier in de hand genomen, en, daar het beschreven was, er een blik op geworpen. Daarop begon zij het werktuigelijk overluid te lezen. »Ontvangen — hé, eene kwitantie! — van Mejufvrouw de Wed. A. de somma van vijfentwin...." Verder kon zij niet lezen. Hare stem weigerde. En ook eenige minuten, nadat zij de

kwitantie voor zichzelve ten einde gelezen en nog eens herlezen had, kon zij niet spreken. Zij moest gaan zitten, zoo ontsteld was zij. Maar spoedig kon zij althans de vraag uitbrengen, en zij deed het op een toon, die de hoogste verbazing en de meest mogelijke belangstelling in het antwoord te kennen gaf: »Willem, hoe komt die kwitantie in dat boek?" — »Wel, moeder! omdat de huishuur betaald is." — »Maar wie heeft die betaald?" — »Dat boek," antwoordde Willem glimlagchend. Maar zijne moeder niet langer in de onzekerheid willende laten, nam hij het boek, dat zij in hare ontroering op de tafel had neêrgelegd, sloeg de Voorrede van den Vertaler op, en wees haar daaronder eene geschrevene handteekening. Het was — de zijne: Willem A. En toen nu Jufvrouw A. de zaak begreep, en zich verder door Willem had laten verhalen, dat hij voor de vertaling van dat boek vijfentwintig gulden had gekregen — hij verzweeg tot latere gelegenheid dat hij nog vijfenvijftig gulden over had — en dat hij daarvoor de huur vooruit had betaald, om haar op hare verjaring met de kwitantie te verrassen, toen omarmde de geroerde moeder met sprakelooze, maar welsprekende tranen haren zoon. En wij wagen het niet, het gevoel van de overstelpende blijdschap over die ongedachte uitredding uit haren kommer, noch de dankbaarheid te beschrijven, die hare borst doorstroomde over het bezit van zulk eenen zoon. En ook van hetgeen er omging in het hart van dien zoon zelven zullen wij maar niets zeggen. Zoo iets moet gevoeld worden!

Na het ontbijt moest Willem naar het kantoor; maar voor dat hij vertrok, moest zijne moeder hem beloven te zullen zorgen, dat de middagmaaltijd om drie ure gereed was. Hij wilde zijnen patroon verzoeken dezen dag vrij te zijn van de beurs; daardoor konden zij een uur vroeger eten, en dan te zamen, voor hij weêr naar het kantoor ging, eens eene flinke wandeling doen. Hij kwam dan ook ten drie ure te huis. Maar hoe aangenaam verraste het zijne moeder, toen hij haar mededeelde, dat hij dien geheelen avond niet behoefde terug te komen op het kantoor! En welk een genot was het haar, nu met haren zoon, onder aangename en vertrouwelijke gesprekken, ver van het stadsgewoel en door het heerlijkste weder begunstigd, eene wandeling te doen in de vrije na-

tuur! De dankbare moeder werd hoe langer hoe opgeruimder, zoo wel door de wandeling, die haar goed deed aan haar hoofd — zij genoot zoo weinig beweging en versche lucht — als door het onderhoud met haren WILLEM, die het er op gezet had, haar eens regt op te vrolijken. En ook hij was in lang niet zoo vrolijk gestemd geweest.

Maar ten laatste verlangde hij toch naar huis. Waarom? Dit zult gij begrijpen, lezer, als ik u het volgende gesprek mededeel, dat 's avonds tusschen moeder en zoon gehouden werd, toen ze rustig weêr te huis zaten, en spraken over de genoegens van den dag. »Nu, moederlief! is uw hoofd nu niet veel beter na de wandeling in de vrije lucht?" — »Ja, WILLEM! ik voel mij oneindig beter. Maar het is niet alleen van de beweging en de lucht; het is voornamelijk uwe liefde, mijn zoon, die mij heden verkwikt heeft, — die mij overgelukkig maakt." En zij omhelsde hem met moederlijke trots en teederheid. »Beste moeder!" riep hij getroffen. »Maar gij moest toch dagelijks zoo kunnen wandelen; dat zou uwe gezondheid zeer bevorderen." — »Neen, mijn zoon! Ik ben nu weêr voor een heelen tijd beter, en kan nu weêr flink aan het werk." — »En dat zal toch niet gebeuren, moedertje!" — »Ei," hernam zij lagchende: »en wie zal mij dat beletten?" — »Wel, gebrek aan werk?" — »Gebrek aan werk?" — »Ja, gij krijgt geen enkelen hoed meer te maken!" — »WILLEM, hoe heb ik het met u?" — »Wel, heel goed. En om u niet al te lang op te houden, zie hier de zaak: ik heb van morgen niet de zuivere waarheid gesproken." — »Wat?" — »Ja; ik heb u gezegd, dat ik vijfentwintig gulden had verdiend met dat boek; dat was zoo niet, want ik had moeten zeggen tachtig gulden." — »Hemel!" — »Ja, hier zijn de overige vijfenvijftig. En ik heb al weêr een boek onder handen, dat eens zoo groot is; daar krijg ik eens zoo veel voor. En nu begrijpt gij wel, dat, als ik zoo rijk ben, ik niet wil hebben, dat mijne moeder hare gezondheid benadeelt; en dat ik Jufvrouw CLANT heb aangezegd, dat ze niet denken moet u ooit weêr een hoed te bestellen, maar dat gij er wel van tijd tot tijd een bestellen zoudt bij haar. Dus, moedertje, alle dagen eene wandeling, hoor! en om morgen frisch te kunnen loopen, nu: goede nacht!" En hij had zijne moeder een kus gegeven

en was met een luchtigen sprong verdwenen, eer zij hem kon tegenhouden.

Uit twee harten werden straks vurige dankgebeden tot God opgezonden voor den gelukkigen dag.

V.

Het was nog zeer vroeg in den morgen — de toren van de Pieterskerk had zoo vijf geslagen — toen JOHANNES E. reeds voor zijnen lessenaar zat te schrijven. Dat was trouwens geene bijzonderheid; want sedert eenige maanden had hij geregeld dat vijftal slagen van de zelfde plaats geteld, ten zij hij reeds zoo verdiept was in zijnen arbeid, dat hij ze niet eens hoorde. Ook nu was hij weêr druk bezig met schrijven. Maar het wilde heden morgen niet vlotten, en gedurig legde hij de pen neder, geheel door andere gedachten overmeesterd dan zijn werk. Het waren gemengde gewaarwordingen, die zijne borst doorkruisten. Hij vierde heden zijn vijfentwintigsten jaardag, den tweeden nadat ook zijn dierbare vader de reeds lang betreurde moeder was gevolgd in het graf. Was het wonder dat zijne gedachten — weemoedige gedachten! — gedurig afdwaalden van zijnen arbeid, en zich bezig hielden met zijn onherstelbaar verlies? dat hij nog — of het gisteren ware geweest — den handdruk voelde, waarmede de onvergetelijke hem nu voor twee jaren had gelukgewenscht?.... Maar niet lang duurde het, of daar mengde zich ook een gevoel van innige dankbaarheid aan God onder zijne smart. Hoe kennelijk had die trouwe Vader, die ons bijblijft, ook als de trouwe aardsche vader ons ontvalt, hem ondersteund, gezegend! Zijn verlies was ook daarom zoo groot geweest, omdat zijn vader eene betrekking bekleedde, die hem wel een voldoend inkomen, maar zijnen achterblijvenden slechts op een onbeduidend pensioen regt gaf. Zoo was JOHANNES, toen zijn vader stierf, met zijne dertienjarige zuster CAROLINE in treurige omstandigheden achtergebleven! Maar nu er reeds anderhalf jaar verloopen was na dien schier verpletterenden slag, hoe groot moest zijne dankbaarheid zijn jegens God, die hem had in staat gesteld om, door zijnen arbeid, voor zich en zijne lieve CAROLINE te

zorgen! En een onbeschrijfelijk zoet gevoel van reine vreugde paarde zich daaraan, toen, bij de gedachte aan haar, ook weêr levendig de laatste woorden van zijnen stervenden vader hem in het oor klonken: »Johannes! zij heeft nu straks ook geen vader meer, gelijk zij reeds zoo lang hare moeder missen moest. Ik beveel haar u niet aan; want ik weet, dat is onnoodig; maar herinner u, als het u zwaar zal vallen voor haar te zorgen, — herinner u, dat uw stervende vader zegenend van u is henengegaan, omdat hij met gerustheid het lot zijner arme dochter in de hand van haren broeder leggen kon!" — »Wees gerust, vader!" Dat was het eenige geweest, wat hij kon antwoorden. En tot op heden had hij zijn woord gestand gedaan! Wel had het hem veel gekost. Op het punt van zijn proponents-examen te doen, had hij terstond besloten dit uit te stellen. Hoe zou hij kunnen gaan reizen, om op beroep te preken — reizen is zoo duur! — en tevens in alle uitgaven voorzien, die de nog in lang niet voltooide opvoeding zijner zuster en beider dagelijksche benoodigheden zouden veroorzaken. En al ware dit ook mogelijk, mogt hij wel de noodzakelijkheid doen geboren worden om zijne zuster, wanneer hij beroepen werd, alleen achter te laten, zonder dat hij het oog houden kon op hare godsdienstige vorming, — of haar met zich mede te nemen naar eene plaats, waar het vrouwelijk onderwijs, dat zij nog zoo zeer behoefde, ten eenenmale zou ontbreken? Daarom had hij zijn innig verlangen, om te kunnen werkzaam zijn in den met liefde gekozen werkkring, bedwongen. Met Caroline had hij bij eene nicht, die te Leiden woonde, waar hij tot heden kamers had gehad, op haar aanbod zijnen intrek genomen; en door allerlei werk, en het geven van lessen, was het hem gelukt, tot heden, hun beider matig kostgeld, dat de goede nicht zelve zoo noodig had, en het honorarium aan de naai-jufvrouw, en een en ander — Johannes had nooit geweten, dat kinderen aan ouders zoo veel kosten — te kunnen betalen; terwijl hij zelf Caroline dagelijks een paar uren les gaf. Want zij had de school maar moeten verlaten en met den naaiwinkel verwisselen. Het schoolgeld toch liep wat hoog, en hoe eerder zij het naaijen verstond, hoe eerder Johannes werk zou kunnen maken om geplaatst te worden, daar zij dan met hem mede kon gaan

naar zijne pastorie. — Die offers, door JOHANNES gebragt, hij dacht er aan met reine zielevreugde, en het was hem, als trad zijns vaders beeld hem voor de oogen en zag hem aan met zegenende goedkeuring! Is het wonder, dat er van het schrijfwerk niet veel kwam heden morgen? dat hij zich troosten kon met het denkbeeld van nog niet geplaatst te zijn, al was hij reeds vijfentwintig jaar?

Daar werd op de deur zijner kamer getikt, en nadat hij werktuigelijk »binnen!" geroepen had, te veel in gedachten verdiept om zich te verwonderen, dat reeds zoo vroeg iemand hem stoorde, — het had zoo even zes uur geslagen — voelde hij zich eensklaps door twee teedere armen omhelzen, en lag er een lief kopje, weenend en sprakeloos van aandoening, aan zijne borst. En toen zij weder spreken kon, de nu bijna vijftienjarige CAROLINE, die het dagelijks beter begon te begrijpen, wat zij aan haren broeder verschuldigd was, ja, wat toen haar dankbaar hart haar ingaf te zeggen, dat laat zich zoo niet opschrijven. Maar het moest JOHANNES toch regt goed doen; want hij omhelsde haar met de teederste verrukking, en sloot haar den mond met een hartelijken, langen kus. En ik geloof dat hij in dat oogenblik, dat hem ál zijne inspanning, al zijne zelfverloochening ruimschoots vergoedde, de plegtige gelofte bij zichzelven herhaalde van altijd alles over te hebben voor het hem toevertrouwde pand. Maar spoedig wikkelde CAROLINE zich uit zijne armen, om hem een verzoek te doen, en zij bleef zoo lang bidden en smeeken tot hij het eindelijk — maar schoorvoetend — had toegestaan, namelijk, dat hij nu bij de eerste gelegenheid zijn examen toch zou doen, want dat zij zoo had gepiekt, gepiekt, — dat zij over een maand of drie wel zóó goed zou kunnen naaijen, dat ze best met hem mede kon gaan naar zijne pastorie, waarin zij hoopte — en weder kon zij het haast niet uitspreken — dat zij zamen door Gods goedheid zijn volgenden jaardag vieren mogten, en waarin het hare beurt zou worden, om — ja dat zou hij dan wel zien!...

VI.

Met een kloppend hart overhandigt vrouw G. haren man haar geschenk op zijnen geboortedag. Het is niet van blijdschap over de verrassing, die zij hem bereidt, dat haar het hart klopt; het is van angst en van hoop tevens. Van angst: want haar geschenk is eene beschaming, een zacht maar welsprekend verwijt. En.... zal het hem treffen, of verbitteteren? Van hoop ook: want haar geschenk is eene bede, die hem misschien — hoe heeft zij het van God afgesmeekt! — bewegen zal. Aan haren man geeft vrouw G. op zijnen jaardag zijn winterjas, door hem verpand, door haar weder ingelost. Door hem verpand, niet van wege den nood zijns huisgezins, maar om weder eene poos met zijne medgezellen den avond na voleindigd dagwerk — hij is metselaarsknecht — in de kroeg te kunnen doorbrengen; maar om des avonds met berooide zinnen, in opgewonden, ligtgeraakte stemming, eene plaag voor zijne vrouw, huiswaarts te keeren; maar om weder zijn gezin een schrede nader te brengen aan den ondergang; maar om weder nieuwe angels te drukken in het hart der vrouw, die zichzelve aan hem gaf, die hij liefde zwoer, die hij onteert, wier leven hij verbittert, die hij langzaam vermoordt!.... En dat pand heeft zij gelost — God alleen weet ten koste van hoe veel ontbering, van hoe veel overspannen werk, onder hoe veel tranen! Dat gevoelt hij ook, als hij het ontvangt uit hare handen, en het snijdt hem door de ziel, als zij onder eene hartelijke omhelzing en met een oog vol liefde tot hem zegt: »Bij het naderen van den winter, waarin gij uw jas zoo noodig zult hebben, wist ik geen beter geschenk voor u. Draag hem in gezondheid, en denk aan uwe vrouw daarbij!" Het laatste kon zij haast niet zeggen van ontroering. Maar ook zijne stem beefde, en in zijn oog blonk een traan, toen hij antwoordde: »Aan u denken, ja dat zal ik, lieve, beste vrouw! Aan uwe grootmoedige liefde wil ik denken, die ik mij tot hiertoe onwaardig heb gemaakt.... Maar het zal niet langer zoo wezen. Ik wil mijn leven beteren. Ik wil van nu af een ander mensch worden. Dat

zweer ik bij G..." Hij kon niet uitspreken. »Zweer niet, DIRK!" zoo viel zij hem in de rede, hem de hand op den mond leggende. »Ja, het is mij ernst!" hernam hij met vuur. »Een ellendeling ware ik, als ik bij zoo veel zelfverloochening ongevoelig blijven kon. Hoe hebt gij toch zoo veel geld bijeen kunnen krijgen, arme vrouw!" — »Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kasteelen!" antwoordde zij op vrolijken toon. — »Zuinigheid? neen! want waarvan zoudt gij uitgezuinigd hebben, terwijl ik zoo veel geld verspilde, dat voor de huishouding noodig was? Maar vlijt, — ja, gij moet gewerkt hebben; gewerkt, terwijl ik braste, u afgesloofd, om weêr goed te maken wat ik verdeed, om aan mijn misdadigen hartstogt bot te vieren. Vervloekte drank! Vervloekte dag, waarop ik voor het eerst mij te buiten ging!.... Maar niet weêr zal mijn wangedrag u tot zulke zware offers noodzaken! Dat beloof ik u!" — Het waren aangename woorden in het oor der arme vrouw. Maar kon zij er zich op verlaten? En mogt zij zich ganschelijk overgeven aan hare vreugde? Ach! zij waagde het niet. Toch sprak ze, te verstandig om hem haren twijfel te openbaren: »Ik geloof u, beste DIRK! En ik dank u voor die woorden, die mij eene zoo blijde toekomst voorspellen. De Heer zij met u, tot wien wij gedurig bidden willen, niet waar? opdat gij uwe goede voornemens moogt volbrengen! En nu geen woord meer daarover! Anders komt gij te laat op het werk."

Het uur van twaalven hereenigde man en vrouw en hunne beide kinderen aan den eenvoudigen disch. Maar hoe zagen G. en zijne kinderen op, toen naast den schotel met dampende aardappelen een toegedekt bord op de tafel verscheen, dat regt gaf tot allerlei blijde gissingen en heerlijke verwachtingen. Vrouw G. smaakte er een heimelijk genoegen in, om eenigen tijd de verwachting gespannen te houden. En toen zij — veel eerder nog dan zij voornemens was geweest — het plegtige oogenblik der ontdekking deed geboren worden, en op het gezigt van de geurige en malsche ossenlapjes hare kinderen opsprongen bij de tafel, en juichten: »Vleesch! vleesch!" en haar man haar zwijgend de hand drukte, — en toen allen smulden van de ongewone lekkernij onder het gedurig geroep der kleinen: »heerlijk, heerlijk,

moeder!" toen was zij gelukkig als eene koningin. En zoo feestelijk was die maaltijd, dat de kinderen haast de school en G. zijn werk zouden vergeten hebben.

De avond was gevallen; de kinderen waren reeds uitgekleed; G. kwam nog niet te huis. Een half uur, een uur verliep, — nog kwam hij niet. Met een bang voorgevoel en tranen in de oogen bragt vrouw G. hare kinderen te bed. Zij durfde hare belofte niet houden, dat zij heden zouden opblijven, om ook van vader een nachtkus te krijgen. Dat was voor die arme kleinen eene zeldzaamheid; want schier elken avond kwam vader eerst te huis, als ze reeds lang — gelukkige kindsheid! — waren ingeslapen, en — ook bang voor vader zouden geworden zijn, waren ze wakker geweest. Vrouw G. vond het maar beter om ze nu ook naar bed te brengen. En had G. het gebed kunnen hooren, dat zij, over hen heengebogen, snikkend tot God opzond, hij had misschien de kroeg verlaten, waar hij zijne kameraden trakteerde, omdat hij jarig was. — Maar nog een uur verliep, eer hij te huis kwam. Vrouw G. kromp het hart ineen, toen zij hem zag, en overtuigd werd, dat hare vrees maar al te gegrond was geweest. Maar nog bitterder smart wachtte haar. »Geld!" was zijn eerste woord. »Maar, Dirk!" sprak zij, »hebt gij nu zoo spoedig weder uwe goede voornemens vergeten?" — »Geld!" was zijn antwoord. En op zijn gezigt vertoonden zich de sporen van drift. Zij zweeg. »Vrouw! maak me niet des duivels!" En hij stoof met opgeheven hand op haar los. — »Man!" hernam zij sidderend en snikkend, »ik heb geen geld. Al mijn geld heb ik gegeven voor uw jas. Bloedig heb ik gewerkt, om hem u weder te bezorgen, en nu!...." — »Ha!" riep hij. Zijn blik was gevallen op den jas, die aan een spijker tegen den wand hing. En met het geschenk zijner vrouw, met het roerend offer harer zelfverloochenende liefde, met het pand, dat hij reeds eenmaal had weggebragt om zijn misdadigen hartstogt te bevredigen, snelde hij waggelend zijne woning uit, doof voor de waarschuwende bede zijner vrouw: »Man, man! bezondig u niet weder zoo tegen God, tegen mij! Denk, denk toch aan uwe kinderen!" En tegen den nacht keerde hij terug in een geheel beschonken toestand — zonder het kleedingstuk, dat hij had verkocht, — zonder eenig overschot van den on-

beduidenden prijs, waarvoor hij het had verkwanseld, — en het was weder een slapelooze nacht voor vrouw G., die op den jaardag van haren man volgde!

VII.

Vrolijk gestemd ontwaakte M. uit aangename droomen. Het was hem geweest, als ware zijn knap, maar eenvoudig huisje in eene groote, sierlijke woning veranderd, veel gelijkenis hebbende met het heerenhuis, waarvan hij in den laatsten tijd bezig was geweest een paar kamers te schilderen, in dienst van zijn baas, Jeremias K., Mr. glazenmaker en schilder. In eene zaal met groote spiegels en een overheerlijk behangsel, benevens keurig geschilderde lambrisering, werd een feest gevierd ter eere van zijne vrouw op haren vijfendertigsten verjaardag. Een aantal gelukwenschers drong om haar heen, en bragten haar fraaije geschenken, die zij met een vriendelijk en verheugd gelaat aannam. Vreemd zagen al die menschen op, toen hij zelf haar naderde, met iets van steen in de eene en een vervaarlijk grooten hamer in de andere hand. En de grootste verbazing teekende zich op al de gezigten, inzonderheid op dat der jarige, toen hij het steenen voorwerp voor haar op den grond neêrlegde, en met zijne beide handen den hamer opligtte, om het daarmede te verbrijzelen. Maar hoe steeg aller verwondering, toen de slag gevallen was, en, met het gruis, allerlei geldstukken door de kamer vlogen! Niet lang evenwel duurde het, of allen wierpen zich op den grond en begonnen te grabbelen en de rollende geldstukken na te kruipen met zooveel rumoer, dat hij er van ontwaakte. Glimlagchend stond hij op, en het speet hem juist niet, dat die droom uit was. Want hoe aangenaam deze ook geweest was, hem wachtte de werkelijkheid, die nog veel aangenamer zijn zou. Ja, het was de jaardag van zijne geliefde vrouw, en al zou daar niets wezen van al die fraaijigheden, hij gevoelde zich regt gelukkig in zijnen staat; regt gelukkig in het bezit zijner lieve vrouw; regt gelukkig door de blijdschap, die hij haar bereiden zou op dezen dag, en die hem reeds lang en ook den geheelen

voorgaanden dag zoo had bezig gehouden, dat hij er van had gedroomd. Na een hartelijk dankgebed tot God, die zijne lieve vrouw tot heden voor hem had gespaard, en van wien hij vurig haar voortdurend bezit en de beste zegeningen voor haar afsmeekte, kon hij zich dan ook niet bedwingen haar te wekken, en al spoedig bewonderde zij een keurig zondagspakje, dat hij haar als zijn geschenk en met den wensch, dat ze het in gezondheid dragen mogt, overhandigde. Maar hoe meer zij het prees, hoe grooter inwendig genoegen hem de verrassing deed smaken, die hij haar nog bovendien bezorgen zou. Doch hij wilde daar zooveel mogelijk genot van hebben, en de vreugde, die zij er van zou smaken, over den geheelen dag verdeelen, gelijk hij daarvan reeds dagen lang onderscheidene plannen had gevormd.

Overeenkomstig het programma, dat hij eindelijk daarvan bij zichzelf had opgemaakt, zette hij, na het ontbijt en geëindigde huiselijke godsdienstoefening, een klein steenen varkentje voor zijne vrouw op de tafel neder. »Wat is dat?" riep zij uit. — »Nog een klein presentje voor u!" — »Meent gij, dat ik sparen moet?" vroeg zij, en haar gelaat betrok even; maar terstond helderde het weêr op, toen hij lagchend het hoofd schudde, en sprak: »*Gij* sparen! de spaarzaamste aller brave huismoeders! Neen, maar *ik* wil sparen, en gij zult de spaarkas in bewaring houden. En als God ons het leven laat, en gij verjaart weder, dan nemen wij het varkentje, in dien tijd aardig vet geworden, vellen er het vonnis des doods over, slaan het met éénen slag den kop in, en tellen hoe veel stuivertjes er uit rollen." — »Stuivertjes?.... En die zult gij er inwerpen?" — »Ja, lees maar! Ik moet weg!" En hij legde voor haar een toegevouwen papier neder, en was verdwenen. Nieuwsgierig opende zij het, en las:

GETUIGSCHRIFT

voor Cornelis M.,

dat hij zich den 3den Januarij 1849 heeft verbonden voortaan geen Sterken Drank (uitgezonderd als geneesmiddel) te drinken, of aan anderen te schenken, enz.

»Nu! weet gij nu, waarvan het varkentje vet moet wor-

den?" dat was M's eerste woord, toen hij eenige minuten over twaalf ure te huis kwam. — »Ja, lieve man! maar ik heb er maar half vrede meê!" — »Wel, nu nog mooijer! Wilt gij dan liever een dronken lap tot uw man hebben? Kijk, zoo een bij voorbeeld?" En hij zette zijne pet op één oor, en begon, als dronken luî doen, te zwaaijen en binnen 's monds te prevelen. — »O, foei neen!" hernam zij met de handen voor de oogen. En toen hij bleef voortgaan, greep zij hem bij een arm, en zeide: »Toe gaauw weêr mijn oude lieve man! — Zoo, ja zoo!" En zij zag hem met welgevallen aan, en kuste hem dat het klapte, toen hij zijne gewone houding weêr had aangenomen. — »Nu dan!" ging hij voort: »wat hebt gij er tegen, dat ik niet meer alle dagen mijn borreltje drink?" — »Wel, ik heb u nooit onbekwaam gezien; en ik gun u gaarne zoo'n kleine versnapering." — »Maar het is mij geene lekkernij meer!" — »Nu, maar het is toch goed, als men buiten in de lucht werkt, in nattigheid en koude." — »Praatjes! Vele geneesheeren zeggen van neen; kort en goed, ik doe het niet meer. Want dat het niet noodig is, heb ik bij ondervinding. Ben ik iets minder gezond dan voor een half jaar? En het is toch reeds zoo lang dat ik mijn borreltje heb gelaten. En bovendien, het wint aardig wat uit in een huishouden." — »Maar, manlief! ik ben blij, dat gij geen slokje meer nemen wilt, als het dan toch niet noodig is. Maar dat het zooveel uitwint, dat heb ik toch in het laatste half jaar niet kunnen merken, waarin gij zegt het niet meer gedaan te hebben." — M. verlangde niets liever dan zulk eene bedenking; zelfs had hij haar uitgelokt, en zeide nu op koddig-plegtigen toon: »Vrouw, spreek zoo niet; deze knorrepot getuigt tegen u." Onder deze woorden haalde hij een steenen varkentje uit den zak, en hield het haar voor het oor. »Hoort gij niet, hoe deze knor-knor mijne zaak bepleit?" — »Ik hoor niets." — »Nu dan?" en hij schudde met de hand. »Verstaat gij deze welluidende en welsprekende taal?" — »Er is geld in! O, nu begrijp ik u!" — »Ja, deze vriend hield van een slokje. Daarom heb ik hem dagelijks getrakteerd. Maar hij schijnt ook tot inkeer gekomen te zijn, en heeft al de stuivers, die ik hem gaf, bewaard." — »Hoe veel zou er wel in zijn?" vroeg zij, met belangstelling den

schatbewaarder op de hand wegende. — »Het is aan u, dat dit onderzoek toekomt; want onze vriend heeft u tot zijne universele erfgenaam benoemd, met bepaling, dat gij uit zijne nalatenschap zoo veel huishoudelijke benoodigdheden zoudt aankoopen, als zij zal toelaten. En zijn testament treedt zoo straks in werking; want zijn laatste uurtje is geslagen!" Dit zeggende nam M. een oud, afgedankt voorschoot van hem, wikkelde daarin het varkentje, knoopte de banden van het voorschoot stevig er om vast, en wierp het met kracht tegen den grond aan stukken. »Kom, vrouw!" vervolgde hij: »nu aan het tellen; maar voorzigtig losgemaakt, want een stuivertje kan raar rollen!" Vrouw M. opende nu het pakje, en keek niet weinig op, toen zij tusschen de verbroken leden van den steenen erflater, waarop M. allerlei aanmerkingen maakte, een aardig getal stuivertjes en ook ettelijke dubbeltjes blinken zag. »Hemeltje!" riep zij, »wat een geld! Het is vast meer, dan gij mij des zaturdags avonds te huis brengt, na er een heele week voor gewerkt te hebben!" — »Ja, en de rest!" riep hij op juichenden toon, en zich verkwikkende aan hare verrassing en de uitbundige, kinderlijke blijdschap, waarmede zij haren schat aanstaarde. »Tel maar! Kom, ik zal u helpen!" En nu begonnen beide met de meest mogelijke naauwkeurigheid eerst de stuivertjes en dubbeltjes uit elkander te zoeken, en daarop bij vijf naast elkander op de tafel te leggen, terwijl vrouw M. herhaaldelijk uitriep, tot niet weinig genoegen van haren man: »Nog al meer!.... Nog al meer!.... Wat een geld!...." en hij daartusschen op vrolijken toon zong:

»Ik heb mijn geld
»Op hoopen gesteld,
»Gestapeld op elkander!"

Toen deze belangrijke werkzaamheid was afgeloopen, en de gelukkige echtgenooten nog eens een blik vol welgevallen hadden laten weiden over de blinkende muntstukjes, die daar in sierlijke evenredigheid nevens en onder elkander lagen uitgespreid, sloeg M's vrolijkheid tot dartelheid over, die ook haar aanstak. Hij nam haar onder den arm, trok haar voort, en beiden dansten met luchtige sprongen om de tafel heen, terwijl M. zijn liedje herhaalde en zijne vrouw met hem instemde:

»Ik heb mijn geld," enz.

»Maar nu ons geduld niet langer op de proef gesteld!" sprak M. eindelijk, hijgende naar zijnen adem. »Kom, vrouw! uwen schat opgemaakt!" Zij telde: »Vijf, tien, vijftien, twintig." — »Eén gulden!" viel hij in. — »Vijf, tien, vijftien, twintig." — »Twee gulden!" — En zoo ging het voort, tot ze eindelijk negen gulden en twee stuivertjes hadden geteld. »Onthouden, vrouw!" sprak M. »aan stuivertjes negen gulden, en twee stuivertjes over. Nu de dubbeltjes!" — »Vijf, tien." — »Eén gulden!" — »Vijf, tien." — »Twee gulden!" — »Vijf, tien." — »Drie gulden!" — »Vijf en een is zes." — »O—p op! Aan dubbeltjes drie gulden, en zes over. En we hadden aan stuivertjes negen gulden en twee: negen gulden en drie gulden maakt twaalf; twaalf gulden; — twee stuivertjes en?...." — »Zes dubbeltjes." — »Juist: zestig cents en tien cents maakt zeventig cents.... Summirum summarum," besloot hij, bijna schreeuwende: »twaalf gulden, zeventig cents; zegge, zegge: twaalf gulden, zeventig!.... Nu, vrouwlief! wat zegt gij?" vervolgde hij, met een triumferenden blik en een van vreugde blinkend gelaat: »hebt gij er nu tegen, dat ook dat magere beestje, dat ik u gaf, op de zelfde wijs wordt vet gemest, en dat het, een half jaar langer levende dan zijn kameraad, zaliger gedachtenis! op uwen aanstaanden verjaardag, dien God ons geve te mogen vieren, u een erfenisje van ruim vijfentwintig gulden nalaat?"

Eene hartelijke omhelzing was het antwoord. »Wie zou zeggen, dat dit zoo opliep, niet waar?" hernam M. »Dit is nu toch maar het geld van één borrel per dag, en een dubbelen op zon- en feestdagen of bij buitengewone gelegenheden.... En wie weet, waar ik door de gewoonte toe gekomen ware!...." — »Neen, daar liept gij geen gevaar van, mijn beste, brave man! Maar vijfentwintig gulden in een jaar is voor ons al een heele som, en ik kan u niet zeggen hoe dankbaar ik u ben, en ook den goeden God, die dit in uw hart gegeven heeft; waarlijk, ik heb een gelukkigen dag van daag!" — »Nu basta daarover! Kom, opgeborgen de schatten! Nu moeten wij eten; het is mooi laat. Maar bedenk u nu, terwijl ik weg ben, wat er moet worden gekocht

voor dat sommetje in het huishouden; want gij weet, een testament moet worden gehoorzaamd!" — En toen nu M. des avonds van zijn werk was teruggekomen, toen ware er haast twist ontstaan tusschen hem en zijn jarig vrouwtje, ofschoon ze toch anders voorbeelden waren van eensgezindheid, en altijd gaarne wat inschikten voor elkander. Want vrouw M. was in hare eenzaamheid aan het rekenen geweest. En toen M. terugkwam, en zij hem zoo de artikelen opnoemde, waartoe zij zich had bepaald, een nieuw werkpak — voor haren man, of twaalf katoenen zakdoeken, zes halsdoeken, een nieuwe pet en nog andere kleinigheden — voor haren man, toen droeg hare keus maar in het geheel zijne goedkeuring niet weg, en zij wilde er toch maar volstrekt niet van hooren, om daar van af te gaan. Hij beweerde stokstijf, dat dat geene huishoudelijke benoodigdheden waren, en dat het testament moest worden gehoorzaamd. Zij beweerde even stokstijf, dat dat vooreerst groote benoodigdheden waren, en dat voorts iedere huismoeder haar zou toestemmen, dat kleeding ook wel degelijk eene huishoudelijke uitgave was; — dat ook de erflater dit wel zou toestemmen, als hij nog maar spreken kon; — dat zij in allen gevalle de erfgename was, en dat zij er niet bevreesd voor was, dat hij bij haar zou komen spoken, als zij zijn testament in dien zin uitvoerde, — dat zij daarenboven jarig was, en dat een jarige zijn zin moet hebben. Maar haar man bleef koud onder al die welsprekendheid; en zijne tegen-argumenten, dat zij in gemeenschap van goederen waren getrouwd, en de erfenis dus ook zijn eigendom was, — dat hij, als hoofd des gezins, het bestuur der inkomsten aan zich had, — dat hij, als het hoofd zijner vrouw, aansprakelijk was voor hare daden, en, zoo zij dan al zoo weinig geweten had, hij niet gerust zou kunnen slapen, als er niet voldaan werd aan de bepalingen van het testament — dit alles deed hij zoo duchtig en met zoo veel hardnekkigheid gelden, dat zijne vrouw hem eindelijk maar genoegen gaf. En schoon het haar bleef spijten, dat zij haar zin niet kreeg, zwol haar toch het hart van huisvrouwelijke verrukking, toen zij des avonds, na het bezoeken van onderscheidene winkeltjes en keldertjes in de buurt, het gekochte, naast elkander in bevallige verscheidenheid op de

tafel geplaatst, nog eens overzag: eene nieuwe tang — de oude was lam en doorgebrand aan de lippen, zoodat ze altijd erg moest oppassen, om niet met vuur te morsen, — een paar zondagsche kopjes en schoteltjes — de daagsche waren al gebarsten, — eene nieuwe stoof — die zij tot hiertoe had gebruikt, was al geheel verkoold, — eene keukenlamp — de oude was al, ik weet niet hoe veel malen gesoldeerd, en de koperslager had gezegd, dat ze er nu maar niet meer mede terug moest komen, — een nieuw schoorsteenvalletje, — een paar schotels en pannen, — een strijkijzer, — enz. enz. En het mooiste was, dat ze nog in haar knipje een rijksdaalder over had — »voor als er iets brak," had zij tegen M. gezegd; maar ja wel, daar zou ze wel op passen! Doch in haar hart had zij gezegd: »Daar zult gij nu toch, boven hetgeen ik op een en ander, als altijd, zal zien te besparen, voor uwe verjaring, eene mooije, nieuwe, bombazijnen broek van hebben!"

VIII.

Verjaardagen zijn vreugdedagen, feestdagen. Maar er is onderscheid tusschen vreugde en — vreugde. En niet ieder feest is — een feest.

Het is de jaardag van Mevrouw S. Rijke, aanzienlijke, beschaafde, aangename menschen, die familie S! Alleen vindt nicht Jansje, die Mevrouw uit medelijden, maar ook om de drukke huishouding mede te besturen, bij zich heeft genomen, en die met hart en ziel aan de familie gehecht is, altijd maar één ding jammer, regt jammer, dat er eigenlijk geen godsdienstige zin heerscht, noch bij de ouders, noch — dien ten gevolge — bij neef Karel en nicht Henriëtte, hunne kinderen, die beide reeds bijna volwassen waren, toen zij in dit huis werd opgenomen nu voor een groot jaar. Dat doet haar innig leed, omdat het anders waarlijk goede menschen zijn. En ik zou wel durven verzekeren, dat zij dien morgen, toen ze God smeekte, dat Hij ook verder hare weldoenster voor haar en haar gezin mogt sparen, tevens gebeden heeft, dat zij en de hare toch ook eene hoogere vreugde, dan die der wereld, en het goed, dat niet vergaat, mogten leeren kennen.

Het huisgezin van den Heer S. heeft zich in de tuinkamer tot het ontbijt vereenigd. Met hartelijke gelukwenschen is de jarige begroet, en ook de »serieuse aanspraak" van nicht JANSJE is met goedigheid aangehoord; — van den spotachtigen blik, dien KAREL en HENRIËTTE elkander toewierpen, heeft zij niets gemerkt.

Mevrouw vindt de geschenken regt fraai, en de prachtige, nieuwe *broche*, die zij van haren echtgenoot kreeg, zal ze maar terstond aandoen van daag, zegt zij. En daarbij denkt zij, niet zonder heimelijk genoegen, aan de dito van Mevrouw Z. hare vriendin, die heden middag aan het diner tegenover haar zal zitten, welke — de *broche* wel te verstaan — haar lang een doorn in het oog was, ofschoon zij toch ook, wel bezien, meer smaakvol was dan solide. HENRIËTTE is ook van oordeel, dat mama haar terstond moet dragen, en er wordt naar deze aanleiding een levendig gesprek aangeknoopt tusschen moeder en dochter, wat zij aan zullen doen en om zullen hebben bij gelegenheid van het feest. Inmiddels heeft KAREL reeds de helft, de Heer S. een reepje van zijn boterham op, iets wat nicht JANSJE reeds een paar schuinsche blikken naar beider bord deed slaan, en haar eindelijk moed geeft om te vragen: »Hebben we al gebeden?" — »Ik weet niet!" — »Neen!" — »Neen, ik geloof het ook niet." — »Nu, dan!" zeggen achtereenvolgends de aanwezigen, en vouwen de handen en sluiten de oogen; maar of er gedacht is aan de groote reden tot dankbaarheid, die allen hebben op dezen dag, dit durft nicht JANSJE niet hopen, want ze moet maar spoedig ook haar gebed eindigen, om niet al te lang achter aan te komen. En zij heeft nog naauwelijks de oogen geopend, of Mevrouw is reeds met haren echtgenoot een gesprek begonnen over de plaatsen aan tafel, terwijl KAREL en HENRIËTTE een twist aanvangen over de muziekstukken, waarin zij heden avond elkander accompagneren zullen. En zoo ingewikkeld worden de beraadslagingen over deze beide punten, dat Mevrouw eindelijk met schrik opspringt, omdat het reeds zoo laat is, en alles nog moet bezorgd worden.

En zal ik u nu verder eene beschrijving geven van den aldus aangevangen dag? Neen, gij kunt het verdere wel raden, lezer! als ik u zeg, dat Mijnheer naar zijn kantoor

ging, en onzigtbaar bleef tot den tijd der visites; hij wist wel, dat men beter deed met zijne echtgenoote uit den weg te loopen, als ze zooveel aan haar hoofd had; dat KAREL zich mede uit de voeten maakte; dat Mevrouw en HENRIËTTE en nicht JANSJE en de derde meid tot één ure mobiel waren, en gelijktijdig overal in den kelder, in de porseleinkast, in de eetzaal, in — ja, weet ik het! — dat er om twee ure een aantal hartelijke gelukwenschers kwamen en ettelijke geschenken; dat toen de gelukwenschers eindelijk vertrokken waren, en de presenten opgeruimd, Mevrouw en hare dochter in allerijl haar tweede toilet maakten; dat de gasten kwamen en ook geluk wenschten, en een poosje zaten of stonden te wachten tot het diner eindelijk begon; — dat de jarige gastvrouw allerinnemendst en Mijnheer S. regt op zijn dreef was; — dat de eerste menige lofspraak op hare keuken, de tweede op zijn wijnkelder mogt aanhooren; — dat er muziek werd gemaakt door KAREL en HENRIËTTE, en daarna de gasten zich verdeelden aan de speeltafeltjes; — dat zij laat in den nacht vertrokken en dankten voor de allerliefste receptie; — dat alles, gij kunt het wel raden, lezer! Maar als wij nog even blijven na het vertrek der gasten, dan lezen we, dunkt mij, op het gelaat van den Heer S. niet geringe blijdschap, dat die drukte weêr voorbij is, en we hooren uit den mond van Mevrouw afkeurende aanmerkingen op de *broche*, nu niet van Mevrouw Z., maar van Mevrouw W., die haar den geheelen avond een doorn in het oog is geweest; dan zien we KAREL zich naar bed begeven, uit zijn humeur, omdat hij verloren heeft, en vangen een zucht op uit HENRIËTTE's boezem, die getuigt van hare levendige spijt, dat hare krullen zoo spoedig zijn gaan hangen, en juist bij die mooije aria hare stem uitschoot. En nicht JANSJE zien we, terwijl ze druk bezig is het zilver te bergen, het hoofd schudden van tijd tot tijd; ik geloof ten gevolge van twee opmerkingen, die zij maakt bij zichzelve: vooreerst, dat, als men in de groote wereld de vaste gewoonte volgt van niet te danken na een diner, dit eene stilzwijgende bekentenis schijnt te zijn, dat men zich schaamt tot den Gever van alle goede gaven op te zien, na het gebruik, dat men er van maakte; en ten tweede, dat zij op de jaardagen harer godvruchtige, maar niet bemiddelde ouders veel meer

ware feestvreugde had genoten, dan haar neef en nicht op dezen — feestdag.

IX.

»FRITS! hoort gij nog niets?" — »Neen, ARNOLD!" — »Luister goed toe, jongen, hoor!" — »Wees gerust!" — »En zorg nu, dat gij de verzen terstond aanbiedt, als mama en papa zijn binnengekomen!" — »Ja, zoodra als de deur toe is, niet waar?" — »Juist. Opgepast als een man!"

Dit gesprek wordt gevoerd in de tuinkamer van den Heer en Mevrouw D. tusschen hun oudsten zoon ARNOLD, een jongeling van achttien jaren, en hun jongsten, FRITS, een knaap van negenjarigen leeftijd. Deze staat achter in de kamer, met een paar beschreven blaadjes papier in de hand, het eene oor leunende tegen de reet van de deur, die voorbedachtelijk niet geheel gesloten is. ARNOLD staat aan de geopende piano, met een blad muziek in de hand, dat hij, na aldus zijn broêrtje te hebben toegesproken, nog eens doorloopt, nu en dan de lippen bewegende en met den voet de maat trappende. Voor de piano, waarop nog een geschreven muziekstuk staat, zet zich haastig een meisje van omstreeks zestien jaren, LOUISE, de eenige dochter des huizes. Omdat FRITS zeide nog niets te hooren, is zij van de piano naar de ontbijttafel gevlogen, om nog een weinig water op de thee te schenken; en blijde, dat zij het nog heeft kunnen volbrengen, dat waagstuk, dat ze voor geen geld ter wereld één oogenblik te laat had willen doen, herneemt zij hare plaats op de tabouret, en legt losjes de handen op eenige toetsen, zonder evenwel de accoorden aan te slaan.

Nog verloopen er eenige minuten, waarin alle drie zwijgen, en ARNOLD en LOUISE gedurig omzien naar FRITS, die altijd in de zelfde houding blijft staan luisteren, en, als ze hem vragend aanzien, even met zijn kroeskop schudt. Daar legt hij eensklaps den wijsvinger van zijne vrije hand op den mond, na zachtjes »st!" geroepen te hebben. »Ik hoor papa kugchen," fluistert hij daarop: »de trappen

kraken!.... zij komen, zij komen!" — »Gaauw nu de deur toe en op uw post!" roept hem ARNOLD toe, en vervolgt tegen zijne zuster: »LOUISE! nu bedaard de introductie, hoor! niet geagiteerd!" — »Ik zal mijn best doen," fluistert deze, en de gejaagdheid, die zich in hare houding openbaart, doet zien, dat haars broeders vermaning niet overbodig is; ofschoon wij, kalme toeschouwers, kunnen opmerken, wat aan LOUISE ontgaat, dat ARNOLD toch ook niet zoo geheel op zijn gemak is, en eigenlijk zijne ontroering zocht te verbergen, door aan de anderen lessen te geven. Maar het doet ons genoegen, lezer! niet waar? dat dit hem niet geheel gelukt. Ja, het is ons lief zoo.

FRITS had goed gehoord. De deur wordt geopend, en Mijnheer en Mevrouw D. treden binnen. Maar wat zij verwacht hadden, gebeurt niet. Hun drietal snelt niet naar hen toe, om hen, gelijk iederen morgen, zoo nu inzonderheid op huns vaders verjaardag, met hartelijke liefkozingen te begroeten. In plaats daarvan biedt FRITS, die goed op zijn tijd past, ofschoon het hem moeite kost zijne ouders niet om den hals te vliegen, hun elk een der blaadjes aan, die hij in de hand heeft. Het opschrift met fraaije krulletters — het werk van FRITS, dat hem vrij wat mooije velletjes papier heeft gekost — dat opschrift: BEDE VOOR ONZE LIEVE OUDERS OP DEN JAARDAG VAN ONZEN VADER! bevestigt het vermoeden, reeds bij hen opgerezen, toen hun eerste blik in de kamer stuitte op die groep voor de piano, en LOUISE te gelijker tijd, wel met niet al te vaste hand, maar toch zuiver, eenige accoorden aansloeg. Verrast treden zij nader; en als FRITS zich aan de vrije zijde van LOUISE heeft geplaatst, juist toen deze de introductie eindigde, heffen alle drie, op eene wijze, die duidelijk zorgvuldige voorbereiding verraadt, het gezang aan, waarvan de ouders den inhoud nalezen, en het niet kunnen aanhooren zonder dat hun het hart van verrukking klopt. Het is eene bede voòr hen, door ARNOLD in lieve, eenvoudige verzen opgesteld, en door LOUISE van een passend accompagnement voorzien; beide geen meesterstukken, maar beide blijkbaar zóó diep gevoeld, zóó het werk des harten, en door alle drie uitgevoerd met zóó kennelijke instemming van het gemoed, dat het waarlijk een rein genot was voor die ouders, dat gebed hunner kinderen alzoo te hooren op-

gaan — voorzeker ook welgevallig aan den grooten Hoorder der gebeden.

Naauwelijks was het gezang geëindigd, of de Heer D. sprak »Amen!" en nu werd het een omhelzen en kussen en gelukwenschen, en om strijd aanbieden van zelfvervaardigde geschenken, waaraan geen einde scheen te zullen komen, en waaruit duidelijk bleek, wat warme wederzijdsche liefde, wat waarachtige vreugde er gevonden werd in al die harten. En overgelukkig was het drietal, toen zij bemerkten, dat zoowel hunne geschenken als de verrassende wijze, waarop zij hem met hunne moeder hadden ontvangen, gelijk de jarige het ook betuigde, niet beter naar zijnen smaak hadden kunnen gekozen worden, en door hem op grooten prijs werden gesteld.

Het zou voor nicht Jansje een genot geweest zijn, in zulk een huisgezin te verkeeren; en het zou haar regt goed gedaan hebben, als ze nu verder Arnold het door zijn vader hem aangewezen gedeelte der H. Schrift met gevoel had hooren voorlezen, terwijl allen aandachtig luisterden naar den schoonen en zoo toepasselijken inhoud van Psalm XC, CIII en XXIII; waarop dan ook het gebed terugsloeg, dat de vader daarna in aller naam overluid uitsprak, en dat door eenige oogenblikken van stilte gevolgd werd.

Maar lang duurde het toch niet, of er gingen uitbundige vreugdekreten op uit drie monden, wier eigenaars het plan van den dag, door den jarige geopperd, »allerprettigst, overheerlijk, dolletjes" vonden. Men zou met den tweeden spoortrein naar Haarlem vertrekken, en na in de bekoorlijke omstreken dier stad eenige uren doorgebragt te hebben, ergens een geïmproviseerd landelijk diner gebruiken! Deze voorslag werd met een driestemmig hoezee begroet, en weldra snelden allen naar hunne kamers om zich te kleeden, ten einde toch vooral niet te laat te komen.

De Heer D. evenwel had nog iets te doen. Hij moest nog tien arme huismoeders spreken, die hij van tijd tot tijd in hare woningen had bezocht, en die hij kende als oppassend en buiten hare schuld of die harer mannen (maar er waren vijf weduwen bij) in behoeftige omstandigheden verkeerende. Deze moest hij achtereenvolgens eens spreken, en toen zij de eene na de andere, gelijk zij waren besteld, vertrokken,

gingen zij heen met eene goede raadgeving en een woord van vertroosting, met een pakje linnengoed en iets in de hand, waarvoor zij dien middag eens een goeden maaltijd konden hebben met de hunnen, en — met een blij gezigt!

En nu weet ik niet wat aangenamer zou geweest zijn om te aanschouwen: de dolle, uitgelatene, maar onschuldige vrolijkheid, waaraan zich de kinderen van den Heer en Mevrouw D. overgaven, toen ze Haarlems duinen op- en afvlogen, of de blijdschap, die er gelijktijdig heerschte in tien huisgezinnen te Amsterdam, die zich vergastten aan een overheerlijken maaltijd; maar zooveel is zeker, dat toen het gezelschap, na eene prettige wandeling, uitrustte bij VAN DEN BERG in den Haarlemmerhout, en aan de, voor een geïmproviseerd diner nog al welvoorziene, tafel den mond juist geen rust gaf, — dat toen de gedachte, dat er ook elders werd gesmuld, niet weinig het genot van den gastheer en de gastvrouw verhoogde. En toen ARNOLD met een allerliefst versje de gezondheid dronk van zijn vader, toen wist hij niet, maar toch was het zoo, dat een paar uren vroeger in ettelijke woningen aan den maaltijd wel niet op de gezondheid van zijn vader gedronken, maar daarvoor toch hartelijk gebeden was.

En toen het allergenoegelijkst uitstapje afgeloopen en de familie weêr huiswaarts gekeerd was met den voorlaatsten trein, toen was de pret nog niet afgeloopen. Neen, de verjaardag van vader bleef een vreugdedag tot den einde toe. Gij hadt eens de prachtige zonnetjes, de schitterende luchtpijlen en de heerlijke donderbos moeten zien, waarmede de avond van dien dag door ARNOLD en FRITS werd opgeluisterd, ten koste van een heele maand van hun weekgeld en gelijke schatting van LOUISE, en tot niet gering genoegen van hunne ouders en een klein getal hunner naaste bloedverwanten, die den avond met hen doorbragten! Gij hadt eens het aardige liedje moeten aanhooren, dat het drietal, als Tyrolers verkleed, — hoe ze het zoo spoedig hadden kunnen doen, begreep niemand — eensklaps voor het gezelschap kwam aanheffen! En toen ze nog eens de bede voor hunne ouders ontboezemden, waarmede zij hen dien morgen hadden begroet, en daarna door allen te zamen de avondzang werd aangeheven, toen was die ontboezeming zoo in waar-

heid de taal van aller hart, dat die dag niet alleen in eene genoegelijke, maar ook waarlijk goede stemming besloten werd.

Ja, het was een feestdag geweest, die jaardag van den Heer D.!

X.

Het licht van den aanbrekenden dageraad, dat door de ramen van haars vaders ziekenkamer begint te schijnen, vergunt SOPHIE N. het nachtlicht uit te doen, dat achter een scherm op het beddetafeltje van den kranke staat. Zij is nu voor een uur haren oudsten broeder FREDERIK komen aflossen, die de eerste helft van den nacht gewaakt heeft. De voornacht was nog al redelijk rustig geweest, heeft haar broeder haar ingefluisterd. En zij heeft ook, sedert zij hem verving, ongestoord kunnen lezen in een bijbel met duidelijken druk, die haar vader altijd in zijne nabijheid wil hebben. Nu zij het nachtlicht heeft uitgedaan en het daglicht het haar nog niet vergunt, staakt zij het lezen, en geeft zij den vrijen loop aan hare gedachten. Het zijn droeve, regt treurige gedachten. De aanbrekende dag is de 5de September, de geboortedag van haren vader. Wat was dat vroeger een feestdag!.... Nu zal hij een heel smartelijke dag wezen!... Helaas! de toestand van den geliefde laat geene hoop meer over. Wel kan het nog eenige dagen, misschien een paar weken zoo duren; maar herstel is niet meer mogelijk, dat heeft de geneesheer zich verpligt gevonden uitdrukkelijk te verklaren. Zoo zal het de laatste keer zijn, dat de dierbare vader op zijn geboortedag nog in hun midden zal wezen; en als weêr die dag verjaart, ach — zij zal reeds lang met hare lieve moeder en hare broeders hem hebben betreurd, wiens gemis hen allen in den diepsten rouw zal storten! Bij die gedachte moet zij zich geweld aandoen, om niet in hoorbare snikken uit te barsten, ten einde den altijd zoo ligten slaap van den kranke niet te storen. Maar zoodra het geheel dag was geworden, schrikte zij op uit hare gepeinzen door eene hevige hoestbui, die den kranke overviel. »Wil ik u niet eens een poeijer geven,

vader?" vroeg zij, toen het hoesten weêr bedaard was. — »Zoo, zijt gij daar, SOPHIE?" antwoordde de Heer N.; »en reeds geheel dag, zie ik. Wat heb ik weêr een goeden nacht mogen hebben! Ik geloof waarlijk, dat ik den geheelen tijd geslapen heb." — »Ja, dat zeî FREDERIK ook, lieve vader! Dat is heerlijk, en het zal u zeker verkwikt hebben. Misschien volgt er ook wel een goede dag op." Terwijl zij dit zeide, schoten haar weêr de tranen in de oogen; doch zij vermande zich, en vervolgde: »Maar zal ik u niet een poeijer geven?.... en u moet toch maar niet te veel praten." — »Neen, mijn kind! een heele poeijer zal ik niet nemen; maar geef mij een halve. De morphine maakt mij altijd dof, en ik wenschte van daag eens niet zoo dof te wezen!" Er viel een traan op zijne hand, toen SOPHIE hem het geneesmiddel toereikte. »Wees niet bedroefd, lieve beste meid!" hernam de zieke, toen hij het had ingenomen. »Van daag moeten wij opgeruimd wezen; want het is eene groote dankensstof, dat wij dezen dag te zamen beleven mogen!" — »Ik dacht er wel aan, lieve vader! Maar ik wilde er niet van spreken, omdat...." — »Ik begrijp u, lief kind! Gij meent omdat gij mij niet kunt geluk wenschen op dezen dag. Maar dat kunt gij toch wel doen, inderdaad, want.... maar ik wil mij nog niet vermoeijen met spreken. Maar wilt gij mij een genoegen doen, lees mij dan eens het elfde hoofdstuk uit JOANNES voor." Zij las nu de heerlijke geschiedenis der opwekking van LAZARUS ten einde, terwijl de zieke met ingespannen aandacht luisterde, en nu en dan de oogen omhoog sloeg, of onmerkbaar met het hoofd knikte. Toen zij aan het slot dier geschiedenis gekomen was, sprak haar vader: »Genoeg, mijn kind! Hartelijk dank; dat heeft mij verkwikt. Denk er nu maar eens over na, waarom gij mij heden wel kunt geluk wenschen: ik ga nog een poosje rusten!"

Het was der liefhebbende dochter welkom, dat zij nu in stille tranen de met kracht bedwongene aandoening lucht kon geven, die haar het lezen zeer had bemoeijelijkt. Maar ofschoon de kranke zich zeer stil hield, hij sliep niet. Aan zijn met snelle schreden naderend einde dacht hij. Hij dacht er aan met kalmte. Hij had zich in zijn leven ten regel gesteld, dikwijls te denken aan den dood, die toch dagelijks

hem treffen kon. En nu reeds sedert eene maand, toen zijne kwaal zoo verergerd was, had hij zich trachten gemeenzaam te maken met het denkbeeld, dat hij eerlang van hier zou heengaan. Hij was nu ook met die gedachte zoo vertrouwd geworden, dat zij zelfs op den dag, die hem zijne geboorte voor de aarde, en dat zeer zeker voor het laatst, herinnerde, de effene bedaardheid van zijnen geest niet verstoren kon. Wel had hij zich menig verzuim in de betrachting van zijne heilige roeping in Christus, ja menige zonde zelfs te verwijten, en het was hem eene oorzaak van innig leedwezen; maar bij de bewustheid, dat het toch zijn welgemeende toeleg was geweest om zijn leven aan de dienst van zijnen Hemelschen Vader toe te wijden, gevoelde hij al den troost, dien het geloof aan Gods genade in Christus schenken mag. Dat geloof, hetwelk zijne dagelijksche beden om vergeving bezielde, schonk hem den zaligsten vrede. En dacht hij aan dat betere en hoogere leven, waarvan het einde des aardschen levens als het geboorteuur is voor wie in de gemeenschap met Christus dat leven reeds bij aanvang kennen mogten, neen! dan verlangde hij niet zijn geboortedag te overleven. Daar was nog maar iets, dat hem zeer aandeed: de voorstelling van de droefheid, waarin zijn dood zijne dierbare vrouw, zijne lieve kinderen zou dompelen. En daarom wilde hij ook niet verzuimen, wat hij zou vermogen, om die te lenigen. Dat wilde hij doen heden, op zijnen jaardag; en toen Sophie, die gedurig eens door de gordijnen van zijn ledekant zag, zich verbeeldde, dat hij zoo rustig sliep, toen overlegde hij bij zichzelven hoe hij het best dat oogmerk bereiken zou, en bad hij om kracht naar ligchaam en geest, om den zijnen getuigenis te kunnen geven van de hope, die in hem was.

En zijn gebed werd verhoord, zijn oogmerk bereikt: die dag werd voor de zijnen een dag van weemoedig-blijde, van o! zoo troostvolle herinnering voor de toekomst.

Hoe zou het ook hebben kunnen missen den diepsten, den weldadigsten indruk op hen te maken, wat er plaats vond dien dag

Nadat Mevrouw G., die op de aangrenzende kamer sliep en den halven voorgaanden nacht gewaakt had, en daarna ook de beide zonen van den kranke een voor een naar hem

waren komen zien, zonder met een woord te spreken van zijne verjaring, moest Mevrouw G., die verder bij haren echtgenoot gebleven was, ten twaalf ure hunne kinderen roepen. En toen nu allen bijeen waren, verlangde hij overeind te worden gezet, met den rug tegen zijne hoofdkussens. Daarop moesten allen aan zijn ledekant komen, en sprak hij hen met een opgeruimd gelaat en vrij heldere stem aldus aan: »Lieve vrouw! dierbare kinderen! ik weet wel, waarom gij heden bijzonder treurig zijt en vermeden hebt om te spreken van de gelegenheid van dezen dag. Maar ik wenschte toch dat we dezen dag nog blij en dankbaar te zamen doorbragten, en dat gij allen er in het vervolg nog met ware, Godverheerlijkende vreugde op kondt terugzien. Daarom wil ik mijn hart eens voor u uitstorten!" En nu vervolgde hij, na een poosje gerust te hebben, terwijl allen den adem inhielden, om geen zijner woorden te verliezen: »Ik weet, dat ik niet lang meer hier zal zijn. Maar door Gods genade gevoel ik dat van mijne ziekte geldt, wat de Heer zeide van LAZARUS. — Kom, FREDERIK! sla die geschiedenis eens op, en houd mij dan den bijbel voor de oogen!" FREDERIK deed het. »Ja, daar staat het," hernam de zieke, en legde den vinger bij het 4de vers: »*En* JEZUS, *dat hoorende, zeide: Deze krankheid is niet tot den dood, maar tot heerlijkheid Gods; opdat de Zone Gods door dezelve verheerlijkt worde....* Ziet, dat geloof ik vastelijk ook van mijne krankheid; ik zal eigenlijk niet sterven, maar mij wacht het leven, waarin ik eeuwiglijk God en mijnen Heiland verheerlijken zal!... En weet gij wat de grond mijner verwachting is?.... Dáár staat hij aangegeven," en hij wees op het 25ste vers en las: »JEZUS *zeide tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; die in mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven; en een iegelijk, die leeft, en in mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid!.... Gelooft gij dat?....* Ja," vervolgde hij met verheffing van stem, »dat geloof ik, Heer!" Hij moest weder een weinig rusten. Maar na eenige oogenblikken hernam hij: »Ziet, mijne lieven! daarom maakt mij mijn jaardag niet treurig, al moet ik hem doorbrengen in het vooruitzigt van te sterven. Neen, integendeel! met heilige vreugde in God denk ik aan mijn geboortedag voor eene hoogere wereld, die spoedig zal aanbreken. En gij kunt mij van

harte gelukwenschen, op dezen dag; ja, ik gevoel mij regt gelukkig, en ik weet niet hoe ik mijnen Hemelschen Vader en mijnen Heiland daarvoor genoeg danken zal.... Kom, ik zal bij die twee plaatsen een vouwtje leggen; gij kunt u dan altijd herinneren, hoe ik op dezen dag gestemd was." En hij deed het met bevende hand. FREDERIK moest nu den bijbel neêrleggen; doch de zieke ging voort: »Eén ding is er nog slechts, dat mij smart: de scheiding van u. Maar ook daarover heb ik mij aanvankelijk kunnen troosten. En daar ik weet, dat zij ook u smarten zal, zoo wenschte ik nu, en als we niet meer bij elkander zullen zijn, voortdurend ook u dien zelfden troost deelachtig te maken. En waaruit zou ik nu beter troost voor u kunnen putten, dan uit het dierbaar evangelie, dat daar voor mij ligt. Kom, FREDERIK! sla nu het 14de hoofdstuk van JOANNES op, en houd het mij voor; dan zal ik ook daaruit een en ander voorlezen, en u allen verzoeken dat goed te onthouden." En nu las hij, hen allen met een blik van onbeschrijfelijke liefde aangezien hebbende: »*In het huis mijns vaders zijn vele woningen; anderzins zoude ik het u gezegd hebben.* Vele woningen!" vervolgde hij: »voor een ieder uwer een! Daar wonen wij eerlang — want wat duurt het aardsche leven kort! — daar wonen wij eerlang weder bij een. Is dat niet een zalige troost?.... Ik zal ook bij die plaats een vouwtje leggen. Zie zoo," hernam hij, »sla nu den bijbel maar toe. Als gij nu in het vervolg eens regt bedroefd zijt, doet dan wat ik u verzoeken wilde: slaat die plaatsen op — ik weet, de vouwtjes zullen er wel bijblijven! — en leest ze, en denkt er bij: dat heeft de stervende gewild, dat ons troosten zou. Het zal u wezen, als sprak nog mijn mond tot u; en het dierbaar evangeliewoord zal zijne rijke vertroosting voor u niet missen! En nu, ontvangt met dezen bijbel allen mijnen zegen.... mijnen hartelijken dank voor uwe liefde.... en.... belooft mij, niet te zullen treuren.... als, die geene hope hebt!"

Met de diepste aandoening gaven nu allen hem de hand — spreken konden zij niet — en verwijderden zich van zijn bed, om hem de rust te geven, die hij zoo hoog noodig had. Alleen de trouwe echtgenoot bleef bij hem.

En toen hij eenige dagen later de eeuwige rust was ingegaan, en de achtergeblevenen des avonds weder in de huis-

kamer bijeenzaten, — toen sloeg de oudste zoon voor zijne weenende moeder den bijbel open, en wees haar die plaatsen, waarbij een vouwtje lag. En SOPHIE en haar jongste zoon gingen naast haar staan, en bogen zich, om ook te zien. En het werd, gelijk de dierbare afgestorvene had gezegd; het was hun, als hoorden ze hem zelven hen troosten: »Deze krankheid is niet tot den dood!.... In het huis mijns vaders zijn vele woningen!....”

En nooit verdwenen die vouwtjes, hoe dikwijls die plaatsen ook later — en altijd vast op den 5den September — werden opgeslagen. En nooit liet de herinnering, die zij opwekten, na, door den weldadigsten troost het altijd blijvend gevoel van smartelijk gemis te lenigen!

Lezer! tegen dat gij jarig zijt, of een der uwen, denk eens aan deze schetsen! Wilt gij?

Naarden, October 1852.

NOG EEN KERSSPROOKJE.

EMILE SOUVESTRE naverteld door RICHARD S.

Vivre c'est aimer.

Het was de geboortedag van den Heiland der wereld. De Christenheid aan alle plaatsen gedacht der ure, dat Hij in een kribbe werd geboren, die aan de lijdende menschheid *de blijde boodschap* kwam brengen. Alle Christenvolkeren vierden het Kersfeest.

Een koude wind, vergezeld van hevige hagelbuijen, had de bewoners van Londen vroeger dan gewoonlijk naar huis gedreven. Te midden der duisternis, die pleinen en straten reeds omhulde, zag men het eene venster na het andere verlichten. Geurige rookwolken stegen uit de onderaardsche, geopende keukens op. De onafzienbare rij van huizen, welke

de reusachtige hoofdstad vormt, vertoonde overal een dubbel gezigt: somberheid en verlatenheid van buiten, *comfort* en feestgenot van binnen. Terwijl de wervelwind langs de vensters huilde, de sneeuw om de schoorsteenen dwarrelde, en 't geluid van het bellen der laatst aansnellende gasten zich met het geraas der voorbijrollende rijtuigen vermengde, werd alles binnen de muren der woningen levendig; de drukte, van de straten verdwenen, was gevlugt naar den huiselijken haard, en overal zag men de blaauwachtige vlam van het steenkolen-vuurtje flikkeren. Voorbij de verlichte gordijnen zweefden *nu* de dartele schaduwen der kinderen, vol van de verwachting der verrassingen, die de Kersavond zou opleveren, *dan* de kalmere, maar niet minder bevallige gestalten der jonge meisjes, die alles tot de ophanden familiebijeenkomst gereed maakten.

Maar onder al die verlichte en vrolijke woningen was er eene, die door zijne verlatenheid en duisterheid de aandacht trok. Gebouwd aan den uithoek eener straat, omringd van een tuintje, waaruit alle bloemen verdwenen waren, van schel noch klopper voorzien en met traliën voor de vensters, zou men het huis, zonder de kleine, witte gordijnen die voor de ramen hingen, onbewoond geacht hebben. Het stond daar alléén en als van alle gemeenschap met de buurt uitgesloten, laag van verdieping, somber van voorkomen, en regt geschikt om den voorbijganger wantrouwen in te boezemen. Onder de andere woningen scheen het een vreemdeling, die zich in de duisternis heeft afgezonderd, op weinige schreden afstands van eene woelige en vrolijke menigte.

Geen enkel gerucht rees er uit op; en toch hij, die, door de duisternis heen, in *het zwarte huis* (zoo noemden het de buren) had kunnen gluren, zou op den achtergrond van de eerste verdieping een menschelijk wezen ontdekt hebben: een oud man, die, in een leunstoel gezonken, de ellebogen op de knieën liet rusten, en het grijze hoofd in de handen verborgen hield.

Geheel zijne houding had eene uitdrukking van moedeloosheid, die nog versterkt werd door de zware zuchten, waarmede hij nu en dan de doodsche stilte van het verblijf afbrak.

John Bulwing verkeerde inderdaad in een van die oogen-

blikken, waarin de mensch, als de laatste vonk van moed in hem is uitgedoofd, bij zichzelven te biecht gaat, al de gebeurtenissen van zijn leven overziet, en met ernst naar de bron zijns lijdens zoekt.

»Waarom ben ik geboren en waarom leef ik!" sprak hij treurig tot zichzelven. »Vroeg ouderloos, ben ik onder vreemden opgevoed, die eerst mijne meesters, later mijns gelijken waren, en eindelijk mijne onderhoorigen zijn geworden. Men heeft mij geleerd rijkdommen te verzamelen en een eerlijk man te worden; wel nu, ik heb bewezen dat ik de les begrepen had, want ik heb mijn fortuin gemaakt en mijn pligt gedaan. Op vijftigjarigen ouderdom heb ik mij aan de zaken onttrokken: rijk, geëerd, gezond naar het ligchaam, en naar den geest zoo helder als toen ik aanving. Maar welk voordeel heb ik nu van mijn volbragten arbeid en pligt? Waar zijn ze voor mij, de herinneringen aan het verledene, de vreugden van het tegenwoordige, de beelden der toekomst? Wat is er anderen en mijzelven aan gelegen, of ik in dit eenzame gebouw slaap, of diep in mijn graf? Alleen door wissels en rekeningen was ik aan deze wereld verbonden: de rekeningen zijn voldaan, de wissels vervallen, — alles is voor mij afgeloopen, en ik heb eigenlijk geen reden om hier langer te blijven. En toch schijnt het leven den meesten menschen dierbaar te zijn, want om het te behouden staan zij gaarne de zwaarste zorgen door. Wat mag er dan toch de bekoorlijkheid aan geven, die *ik* er nooit in heb kunnen vinden? Waarom heb ik twee derden van den levensbeker uitgedronken, zonder ooit eenig zoet er van te smaken? Wat het geluk van anderen uitmaakt, is mij tot last, en deze dag, die overal vreugde aanbrengt, wekt in mijn hart slechts tegenzin en bitterheid op. Heiland der wereld, op dit uur zijt Gij tot de aarde afgedaald om verligting van smart te brengen, en al wat leeft juicht van dankbare blijdschap bij de gedachtenisviering uwer komst! O, waarom moet ik ongetroost blijven, te midden van zoo velen die zich verheugen?"

En hoe langer hij voortging op die wijze na te denken, hoe meer zijn hoofd gloeide; eene koortsachtige rilling ging hem door de leden; zijne oogen vonkelden; duizend beelden gingen zijnen geest voorbij, maar zóó verward en snel, dat

hij ze te vergeefs zocht vast te houden. Te midden dier ontroering wies de bitterheid in zijn hart, en verdrong het weinige vertrouwen, dat er nog in was overgebleven.

Werktuigelijk naderde hij het venster, en, het brandend voorhoofd tegen de bevrozen glasruiten geleund, staarde hij op een huis tegenover het zijne, en, even als dit, van de overigen afgescheiden. Maar vrolijk licht schitterde op alle verdiepingen; luide geruchten drongen er uit, en verloren zich onder het stadsgewoel.

De blik van JOHN BULWING, eerst doelloos op de vrolijke woning gevestigd, bleef er eindelijk aandachtig op staren; hij gevoelde zich plotseling onder den indruk eener ongekende gewaarwording; zijne zintuigen schenen eensklaps verfijnd; zijn oog drong door de nedergelatene gordijnen; zijn oor onderscheidde de stemmen der feestvierenden; afstand en duisternis verdwenen; hij zag alles wat er in het andere huis voorviel even goed, als hij het in het zijne had kunnen doen.

De benedenste verdieping trok allereerst zijne aandacht. Zij werd bewoond door een koopman, die, als hij, zijne zaken aan kant had gedaan. Rijk en kinderloos, had WILLIAM JAMESON een kring van beproefde vrienden om zich heen vergaderd, waarmede hij zijn geluk deelde, en die, op hunne beurt, door vrolijkheid en hartelijkheid zijn levensgenot vermeerderden. Allen waren zij, met hunne vrouwen, zonen en dochteren, aan den rijk voorzienen disch van den koopman vereenigd, en hij zelf nam de *honneurs* van het feest waar. Ongedwongen vrolijkheid gaf er den toon, en bezielde allen. De ouders verhaalden van hunne kinderjaren; de jonge lieden vermaakten zich onderling door onschuldige jokkernij; de kinderen gierden het uit van bewondering over de kersgeschenken; de blijdschap blonk in ieders oog, sprak uit elke beweging, kruidde ieder woord; maar gelijk allen haar aan den gastheer verschuldigd waren, deden zij allen haar op hem terugwerken. Zijne edelmoedige gastvrijheid had al die familiën tot één huisgezin vereenigd; de kinderen sprongen hem op de knieën en bedelden hem om een zoen; de jongelingen hoorden hem met ontzag aan; de jonge meisjes waren hem in de huishoudelijke toebereidselen behulpzaam; de vaders bragten hem hartelijke feestdronken. Allen, jon-

gen en ouden, tot dit vriendschapsfeest genoodigd, riepen hem tot den koning er van uit; elke gast bragt zijne bloem mede, om er hem eene kroon uit te vlechten.

JAMESON nam alles aan; want de ondervinding had hem geleerd, hoe zoet het genot is van dat wisselgesprek der liefde — het wederkeerig geven en nemen. De bloedverwanten, die het lot hem had geweigerd, verschafte hij zichzelven, uit vrije keus en genegenheid; en opdat zijne woning niet ledig zou blijven, stelde hij haar open voor ieder, die hem lief wilde hebben.

Op het oogenblik, dat hij, omringd van de gasten, die hem toelachten, van tafel opstond, mompelde JOHN BULWING, wien het voorkwam, dat zijn vriendelijk oog zich tot hem keerde om eene vraag uit te lokken:

»Waarin vindt *gij* dan uw gelnk?"

En het was hem als vernam hij JAMESON's fluisterend antwoord:

»In het geluk mijner vrienden!"

Maar de eenzame bewoner van *het zwarte huis* schudde het hoofd, en zijne oogen zochten de tweede verdieping.

Dáár geen luchtige gasten om een rijkvoorzienen disch! De luitenant O'MEGGY was alléén met zijne vrouw en kinderen. De waterketel siste aan het hoekje van den haard, en de nationale *pudding* prijkte op tafel. Dát was het geheele eest van het brave gezin, want de luitenant had niet dan zijn pensioen om van te leven, en buitendien nog eenige bejaarde bloedverwanten in Ierland te ondersteunen.

Maar was het feest eenvoudig, de vreugde was er niet minder opregt om; want O'MEGGY vergastte zijne kinderen op een lang beloofd en lang verwacht genot.

De lamp was uitgedraaid, en de tooverlantaren gaf op een wit doek, dat tegen den muur hing, hare fantastische beelden weder.

»Hier ziet gij allereerst de vloot van WILLEM den Veroveraar, versierd met vlaggedoek van allerlei kleuren! De Hertog VAN NORMANDIË ontscheept zich met zijn leger. Hij trekt de rijke landstreken in en de kloosters tegen. Ziet hoe ieder ridder, omringd van zijne vasallen, met opgeheven banier voorbijtrekt. Hier zijn de edele Normandiërs, schitterende van fluweel en goud; ginds de Gascogners met hun

blinkend harnas; verder de Britten, met hun somber voorkomen en ijzeren wapenrusting."

Onder het voorbijtrekken van ieder beeld gaf de luitenant O'Meggy er aan de opgetogene kinderen uitlegging van.

Na het verhaal dier verovering kwamen de burgeroorlogen aan de beurt, de strijd met het buitenland, de behaalde voordeelen en de bittere tegenspoeden. Van tijd tot tijd gaf het tooverschijnsel de trekken van een held of weldoener des vaderlands weder; dan verzuimde de vader nimmer, diens leven aan zijn naïf gehoor te verhalen, dat nu opgetogen, dan aangedaan, dan weder verontwaardigd was.

Zoo ging de gansche geschiedenis van Engeland achtereenvolgens voor het oog der toeschouwers voorbij; en overal wist de luitenant eene les uit te trekken.

John Bulwing was geheel oog en oor; hij zag de oogen der kinderen schitteren van genot, hoorde de kreten hunner bewondering, volgde met verbazing al de aandoeningen dier ligt bewogene gemoederen. Voor de eerste maal vermoedde hij iets van de deelneming, die ieder persoonlijk kan en moet gevoelen voor het leven van anderen; hij voelde de banden, die ieder onzer aan het voor- en nageslacht verbinden; hij begreep, met één woord, de belangstelling, die de geschiedenis der menschheid en van het vaderland bij iemand kan opwekken.

De tooverlantaren had uitvertoond; het laken werd door de zorgvuldige huismoeder weder afgenomen en opgevouwen, en het gezin van den luitenant O'Meggy, om de tafel vereenigd, smulde van de lekkere *pudding*, en was nog altoos vol van al wat er te bewonderen was geweest.

John Bulwing sloeg zijne oogen neder, en bleef langen tijd nadenken; maar ten laatste wendde hij zijn blik naar het vale licht, dat uit het zolderkamertje scheen.

Hij kende de arme vrouw, die onder dat dak woonde en soms zijne weldadigheid had ingeroepen.

Zij was eene weduwe, uit Schotland afkomstig, en die thans, als de vogelen des hemels, leven moest van hetgeen de goede God haar dagelijks toezond. Zij onderhield bovendien, met het karig loon, dat haar arbeid haar verschafte, eene zieke kleindochter, die nu reeds bijkans twee jaren met den dood had geworsteld. Maar hoe zwaar haar die

last ook viel, nooit klaagde Ketty Beans er over. Deze dochter haars eenigen zoons was al wat haar van eene uitgestorvene maagschap overbleef; zij was de laatste schakel dier liefde-keten, die bij de vreugde van het huwelijksfeest was aangevangen: herinneringen der kindsheid, huiselijk geluk, hoop voor de toekomst, — álles was voor haar vereenigd in dat zwakke kind, dat haar elken dag kon ontnomen worden. Wat al zorgen en liefkozingen besteedde zij er ook aan! Te vergeefs had de tijd de schouderen der oude vrouw doen krommen: moest zij werken om het kind te verschaffen wat het voor hare kwaal noodig had, dan was zij krachtig als voorheen; te vergeefs hadden de zorgen en bekommernissen des levens haar voorhoofd geplooid: alle rimpelen verdwenen, als Jenny haar kon toelagchen.

En heden schonk God haar een dier zeldzame vreugdestralen. Dáárom was het op den Kersavond, gelijk overal elders, ook feest in het zolderkamertje der arme weduwe.

Maar Ketty Beans had ook eene heerlijke verrassing aan de zieke bereid. Door veel arbeidens had zij een stuivertje kunnen uitsparen, om een tak hulst te koopen.

Dáár stond de kleine struik, in een groenen bak geplaatst, en met de stijve bladeren regtstandig omhoog! Jenny kon er de oogen niet van afwenden. Zij had haar bed verlaten, om er nader bij te zijn; op de knieën der grootmoeder gezeten, één arm om haren schouder geslagen, als een kind in de wieg, staarde zij met verrukking naar de hulstbladeren.

Ja, dát was wel het donker kruid, dat de hut, waar zij geboren was, omringde! Die scharlakenroode boontjes, het waren immers de koralen, waarvan hare moeder halskettingen en armbanden voor haar vervaardigde. Aan de heg van zulk stekelpalm vereenigden zich des avonds de buren, om oude balladen te zingen of te verhalen!...

En teruggebragt tot die lang vervlogene tooneelen, neuriede de zwakke stem van het jonge meisje de oude Schotsche aria's harer jeugd; de weduwe, wier geheugen evenzoo werd opgewekt, kwam haar met de woorden te hulp. In gedachten wedergekeerd naar de ruwe hooglanden, ademden zij de vrije berglucht in, en riekten de geur der kindsche dagen: zoete gewaarwording, die haar voor eenige oogenblikken de kwalen van armoede, ziekte en ouderdom vergeten

deed! Geen van haar zag meer de bestoven balken van het zolderkamertje, het bed van stroo, de vermolmde meubelen, het uitgedoofde haardvuur. De enkele verbeelding had de plant doen groeijen, zoodat ze alles met haar gebladert overwelfde, en de ellendige woning in een van die groene nestjes herschiep, die op de helling der hooglanden in het mos verborgen zijn. Luister!.... hoort gij het vrolijk gefluit der vogeltjes! Het water murmelt in de rotsen; de zangen der herders klinken van heide tot heide!.... Alles is overvloed, waar alles ontbrak, en een klein groen takje is tot dit wonder voldoende geweest; met de herinnering heeft het de vreugde in huis gebragt.

JOHN BULWING wil er niet méér van zien; hij verlaat het venster, en zinkt weder in zijn leunstoel.

Het geheim is hem thans verklaard. Hij ziet nu in, dat *deze* zijn geluk in de vriendschap, *gene* in de vaderlandsliefde, *een derde* in de herinneringen der kindsheid, — dat *allen* het *buiten zichzelven* gezocht hebben. Hij alléén heeft zonder medevoel en zonder geheugen geleefd; onnut als het gras, dat aan de hoeken der onbezochte straten groeit. O, *nu* begrijpt hij, dat men, om een deel der levenden uit te maken, met het *hart* aan het leven en de omstandigheden van *anderen* moet deelnemen! En hij herinnert het zichzelven, dat, zoo alle woningen feestelijk verlicht zijn, en *het zwarte huis* alleen donker en doodsch daar tusschen staat, dit enkel is, omdat er altoos aan heeft ontbroken wat alle duisternis tot licht maakt en de bron is aller vreugde: EEN WEINIG LIEFDE.

MENGELINGEN.

Curieuse anecdote. — In een Engelsch tijdschrift lezen wij de volgende anecdote omtrent een landgenoot, dien we niet te huis weten te brengen, maar wiens persoon in alle geval eene nieuwsgierigheid wekt, die met het historietje strookt.

»De kortelings overleden Doctor FORD, van *Golden-Square*,

werd bij een patient in *Piccadilly* geroepen, die erg gekneusd en bont en blaauw geslagen was. »Ik vond," zeide de Heer FORD, »dat mijn patient een Hollandsche emigrant was, vroeger lid der Staten-Generaal; dat hij sedert lang de zonderlinge gewoonte had (eene soort van krankzinnigheid) van eens in de week naar *Haymarket* (de hooimarkt) te gaan, daar op den hoek van het plein, digt bij het huis van den rijtuigmaker FARMER, post te vatten, en er te blijven staan, totdat vier menschen, uit *Jermyn-street* naar het plein gaande, hem voorbij waren gestapt, waarna hij den vierden volgde tot aan deszelfs huis. Den dag, waarop hij zoo gehavend was, gebeurde het, dat hij iemand uit *Wapping* (eene Londensche wijk) tot *Hungerford-market* toe op de hielen volgde, waarop de man uit *Wapping*, ziende dat men hem naliep, den Hollander beet pakte, die door het toegeschotene straatvolk deerlijk getrapt en geslagen werd, waarvan het gevolg was, dat men mij liet halen."

ERRATA.

Blz. 193,	reg. 17 v. b.	*staat*	gelegenheld,	*moet zijn:*	gelegenheid.
» 211,	» 18 v. o.	»	wek wamen,	» »	we kwamen.
» 213,	» 12 v. b.	»	Vader	» »	Verder.
» 226,	» 17 v. o.	»	kebben	» »	hebben.
» 235,	» 8 v. b.	»	loon,	» »	toon.

